

časopis katolického

# j i t r o

studentstva

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 1.*

Zdeněk Rezníček:  
Dr. M. Habáň O. P.:  
Václav Smetana:  
Dr. R. M. Dacík O. P.:  
A. P.:

Josef Veselý:  
Dr. Aug. Neumann:  
A. P.:

Mladá jabloň ve větru.  
Duchovní zárodky.  
Jediný dědic.  
Křesťanský smysl.  
Ze zápisníku starého profesora.  
Hegrův překlad žalmů.  
Ze života kroměřížského studenta (1798—1805).  
Kamarádka. Studentský román.

# **j i t r o** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha I., Husova 8. Telefon č. 352-15. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. Leopolda Vrly, Třebíč, státní reálné gymnasium; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **zprávy příspěvatelům**

Do soutěže Jitra na nejlepší článek o svatém Václavu bylo posláno celkem 10 prací, z nichž za nejlepší byla uznána práce Jediný dědic, jejímž autorem jest Václav Smetana, studující obchodní akademie v Lounech. Vynikající práce zaslali též Josef Vetešník, abiturient z Tišnova, Jan Machoň z Třebíče a Eugen Liška z Litovle. Některé z nich budou v Jitře uveřejněny.

N. Š. Z básní, jež mají celkem slušnou úroveň, jsem vybral jednu. Ze snímků jeden. Máte to pěkné profesory. — V. S. Oči se podařily. Nemějte obavy o J. — V. G. Jen v lese. — Master. Některé jsou povedené, ale dáváte na sebe dlouho čekat. — L. Z. Dvě otisknem. Máte jisté formální nadání. — L. H. Snad. Bylo třeba upravit. — J. V. A. Zatím ne, ne však proto, že jsou milostné. — V. Stý. Pohled zpátky svědčí o přehledu, který máte, ale nehodí se. — J. B. Ta báseň není špatná, ale přišla pozdě a za druhé nedokazujete básní nějakou pravdu. Obojí pak pohoří. — V. K. Teď už se nehodí. Pošlete jiné. — Z. Š. Ta země přijímám. Obraznost je svěží. To je plus. — J. M. P. Nic nového ve Vašich básních. — J. H. Láska. Ano, ale později. — K. Č. Bez názvu. — M. K. Na horách přijímám. — F. D. Raduj se město. — F. A. U sv. A. se mně líbí. Dopisy? To je musí někdo napsat. Nejsem proti tomu. — J. S. P. Obojí. Pozdrav.

---

***Přátelé, odběratelé a kolportéři, oznamujte nám včas změny adres. — Kolportéři, postarejte se o vhodné nástupce a oznamte nám ihned jejich adresy!***

---

Vyšlo 1. září 1939. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor PhC. Josef Jakeš. — Technicky vede PhC. František Knez. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

## ÚVODNÍK

### *Zdeněk Rezníček: Mladá jabloň ve větru*

*Zorce Loskotové*

*V štíhlém dříku mladé jabloně  
lítostně zvučí snivé písně jarních nepokojů,  
peň zvlněný, podoben ženě  
hravě roztančené, jak lehký oštěp ušlechtilých vojů  
  
v královské hrudi nepoddajně země tkví  
a chvěje se. — Zapomenut. — Jak život krví  
švihán, vzpíná se v poryvech a neumdlévá,  
stvol bičovaný nelítostně zprava, zleva.*

*V sametném ohbí mladé jabloně  
tlumeně stená spanilost pokorných údů kajícnice,  
ozevy měkké stékají plachostí laně  
v střídání vzdechů horoucích, raněné milostnice.*

*Ssají bolestná lkání šťávy radosti  
z pramenů živých, mlčelivé moudrosti —  
útlý květ vichrem objat hledí směle  
vstříc zitrkům nadějným v milosti Stvořitele.*

## P. MAG. M. HABÁŇ O. P.: DUCHOVNÍ ZÁRODKY

Lidský duch od nejtělejšího mládí se ukazuje skrze tělo, které oživuje. Lidé považují mladé stvoření víc za tělo než za duši a neuvědomují si dost, že mládí je počátek duševního života; jinak v dětství, jinak v dospívání a v mladém věku zralosti.

Všechny počátky mají svůj přirozený cíl, t. j. mají se rozvinout a přivést člověka do zralého stavu ducha, muže nebo ženy, k plnému rozvoji lidství, k uplatnění myšlenky, vůle, energie, schopnosti činu i slova. Zkušenost ukazuje, že lidé nedovedou použít duchovní činnosti a proto přirozené zárodky se nerozvíjejí nebo zakrní.

Živá bytost je nadána funkcemi, které nejsou pouze mechanické a organické, má v sobě psychickou stránku a její projevy života. U živočichů je to instinkt, u člověka

víc než instinkt, mysl a vůle. Duševní stránka lidská je tak jasnější, hlubší a dokonalejší.

Živočicha lze přirovnat k produktům továrního zboží; je stejnoměrné. Druhy živočichů se svými instinkty jsou stejnoměrné co do činnosti i jejích výsledků; člověk je dílo Umělce Božího, který tvoří rozmanitost a pestrost světového řádu. Je podoben svému Umělci a sám se tvoří a jedná jako umělec. Duševní tvorba lidská je pozvolná a znamená vnitřní práci, která trvá dlouho. Vlastně duševní tvorba lidská není nikdy zde na zemi ukončena. Její dovršení v kráse i činnosti naprosto oblažující bude až v patření na Boha. Vývoj zde na zemi je omezen až na určitý stupeň, ale každý stupeň duševního života je krásný, hodnotný a oblažující. Duchovní zárodky obsahují budoucí osobnost lidskou, je v nich mohoucnost formace osobnosti. Vnitřní možnost je neohraničitelná, ale musí se uskutečnit myslí a vůlí. Z člověka se může stát sportovec, světec, tyran, umělec, učenec nebo zločinec.

Není-li vyvinuta mysl a vůle u člověka, ztrácí na své lidské velikosti a osobnosti potud, pokud zanedbal tyto dvě duchovní možnosti.

Skutečnost je často pro mládí dost nepříznivá a má zhusta okolnosti duševnímu rozvoji velmi nepřátelské. Někdy se ukáže, až je pozdě, že mladá bytost nebyla jen pasivní, jen svalstvo a tělo, nebo jen neužitečný tvor, ale že měla svůj duševní život, který rostl svým způsobem, třebaš divokým. Často teprve pozdější život ukazuje, že pěstitelé duše neporozuměli zárodkům osobnosti v mládí. Podle špatných zásahů dospělých, kteří chtějí nahrazovat a vytvářet svými sugescemi a direktivami duchovní život mladých, se ukazují plody špatných zásahů ve zkřivené osobnosti jak v myšlení, tak ve vůli. (Slabost a nerozhodnost vůle je velmi častá, zkřivené názory na život, svět, stát atd. rovněž.)

Špatný zásah pro ilusorní všemohoucnost dospělého do mladých duší porušuje uskutečnění přirozených plánů Božích, které jsou duši lidské dány a na které má mládí právo.

Klíč své vlastní osobnosti má člověk v sobě; s každým člověkem má Bůh plán, který má člověk svým úsilím, svou myslí a vůlí (uzdravenou milostí a provázenou pomocí Boží) uskutečnit. Plán osobnosti je velmi jemný a sahá až na nejmenší projevy duše a života. Je v něm naznačena cesta vývoje duše, která se musí dostat na povrch. V mladém nitru je duše jakoby uvězněna, zahalena, hledající světlo a směr, chtějící se zrodit a růst. Snahu po uplatnění projevuje (často špatně) svou vůlí, vzletem, touhami po ideálu, rozběhem za krásou atd. Tak se hledí dostat do skutečnosti.

Ve světě není nic připraveno, aby duše nového mládí byla přijata, nikdo ji nečeká, nikdo se o ni nezajímá, není zaručena ochrana, vše jí překáží. Příznivé prostředí nalézá jen v církvi Kristově, kde se znovu rodí z vody a z Ducha sv., kde je pěstována, kde se podporuje přirozený plán Boží.

Je na mladé duši, aby duchovní zárodky rozvíjela za cenu utrpení ze zklamání, nelásky a jiných nepříznivých okolností. Zárodky duševní velikosti probuzené touhami, hlubokou melancholií a vědomím nedostatku nebo méněcennosti jsou začátkem skutečného hlubšího světa a života duše a její krásy. Vyvíjí se mysl, která má chápat a poznávat pravdu, vyvíjí se vůle, která má rozhodovat a vládnout, vyvíjí se cit jako pramen inspirace a vzletu pro činy.

Delikátní mladý duševní život svítá vnitřním vědomím; pohybem věčné snahy a tužeb hledá kontakt se skutečností a s její krásou a hledáním skutečnosti života a hodnot sám se uskutečňuje ve svých projevech vždy větších. Tento proud života je posvátný a význačný pro budoucí osobnost lidskou. Její velikost záleží na vývoji a kultuře myslí, vůle a srdce.



# VÁCLAV SMETANA: JEDINÝ DĚDIC

Svatý Václave!

Když země se otvírá a z jejích širokých útrob miliony životů vydechují syrovou vůni a když ranní rosou pokropená a sluncem ožehnutá pasačka hus poslední uvadlý klas s chudým zrnem si vetkne s kvítkem chudobky do spleti černých vlasů, když matné a dlouhé stíny topolů i prořídilých lesíků se snoubí s hladinou rybníků v údolí a když za vyoravačem brambor shrbené zástupy venkovského lidu klekají do otevřené země, jediné, jediné brázdy života, a upracovanými rukama rvou z ní poslední zbytky chleba, když na posečených lukách přežvykuje dobytek a městské tovární komíny začínají dýchat, když zářijový čas zahalí celý kraj do mlhovin, v tu dobu, svatý Václave, v semknutých řadách jde, pláče, prosí, zpívá a volá k Tobě český lid. U Božích muk v opuštěných rozcestích, ve venkovských kapličkách i kostelích i v přepychových městských chrámech, všude, všude, svatý Václave, vidíš miliony v slzách utopených jiskřících očí, upřených k Tvé oltární postavě s andělským chórem v oblacích, slyšíš nábožný povzdech vzdmutých prsou, svatý Václave, chraň tento pokorný lid!



Vévodo české země!

V kraji, ohraničeném hlubokými lesy i šedými horstvy, voněl chléb a mléko, zrálý meruňky a třešně, mezi nimiž měli domov zobatí a usměvaví špačci, kvetly v pralesích i po rovinách překrásné květiny neznámého původu a teplá sluneční záře silou štěstí, zdraví a spokojenost. Bylo krásně v zemi, již vládl kníže Václav. Přišly však do té země i černé, husté mraky, blesky a krupobití, zvažněl kraj pod horami a zaburácel hrom. Lid trpěl i na otcovském prahu. Jednoho zářijového dne se nebe zastřelo rudým kruhem, ztemněly hory do černa, lesy zahučely, země duněla a všechny horské potoky, jezera v údolí, rybníky na rovinách i dravé řeky se zabarvily smutkem nevinné krve. U chrámových dveří dobojoval král ve vévodském rouše milovaného lidu. »Bůh ti odpusť, bratře!«

Ty jsi dědic české země!

Vteřiny, roky a věky jsou jen okamžikem věčnosti. I těch tisíc let, v nichž český národ nesl střídavě pohár vítězství i kalich poroby duševní i hmotné, bojů, v nichž vítězil nebo padl pod vlastní zradou, i těch tisíc let je nepatrným zlomkem věčnosti. Za několik století, když takřka již nebylo naděje na zachránění víry v nejdražší statky národa, vytryskly z prořídilých řad Tvých zástupů poslední, ale nadšené výkřiky, které doplnily Tvůj svatý hymnus a udržovaly životní jiskru do dalších stovek let. Jaký to kontrast v lidské morálce, v tichém, odříkavém boji o svébytnost národa a uraganem revolucí, který táhl světem; zazářil i lesk královských dvorů, jichž základy však byly stavěny na bedrech statisíců zdeptaných a utlačovaných. Vévodo Václave, nebýt Tvé krvavé oběti na chrámových schodech, byl by marný boj. Dnes hledíme k Tobě v lásce nezmenšené, neboť jsi jediný, jediný dědic této země!

Rozpomeň se na své plémě!

Čas přenesl věky. Mnohý vysoký kmen v krásném českém háji se pojednou naklonil, bez opory padl a časem i ztrouchnivěl, rozlomil se ve dvě i obrovský kámen na úpatí hory a jeho otevřenou ránu vyléčila doba nánosem měkkého mechu, na rozcestích přibývalo ukazovatelů cest (dřív tam byla Boží muka, Quo vadis, homo?) pro zbloudilé poutníky, kteří však nikdy cíle nedošli, poněvadž životní pout jest pouze jedna, kdo však se neudrží zpříma na této cestě, hledaje ukazovatele pěšin mezi poli, jimiž by si nadešel, jest pro vždy ztracen. Život však nezahynul: z vonícího hřbitovního prachu, v nějž se obrátil, povstali noví a živí a tak šla generace za generací s dobrým nebo špatným znamením, vrytým hluboko do čela každého jednotlivce. Soudili lidé, bude souditi i Bůh na vahách nejjednodušších, majících podobu dřevěného kříže, na jehož jednom pohyblivém rameni budou váženy skutky a druhé bude zatíženo lidským tělem, avšak převáží-li první druhé, jest po všem veta, protože božská spravedlnost jest jedna a neměnitelná.

Svatý Václave, jsi patronem českého lidu v nebeské říši! Víme, že i rameno vah všech našich skutků se někdy povážlivě nakloní, ale vlasy na našich hlavách nešedivěly vždy naší vinou, nýbrž starostmi, doléhajícími na každý národ. Rozhlédni se po nivách, jimž byls před více jak tisíci lety pozemským vládcem, rozpomeň se na oddaný český lid, který Tě zbožňuje, a poznáš, že celá vlast se opět řadí do velkého svatováclavského šiku, jehož znakem jest Tvá posvátná korouhev a Tvůj hymnus, jehož svatě nadšení a díkůvzdání vyvrcholí v pochmurných dnech s létajícím babím létem . . .

Nedals, nedáš, nedej zahynouti nám ni budoucím! (Počteno cenou ze soutěže Jitra.)

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Snad se nemýlím, když se domnívám, že podstatným rysem v povaze moderní mládeže jest nebráti nic tragicky. Naše mládež nelomí rukama. A kdybyste ji chtěli dojmouti k slzám, musili byste učiniti něco velmi zvláštního, na příklad pozvati vynikajícího xylofonistu, aby na obnaženém břichu nějakého moc tlustého pána na plovárně vám vyfukal smuteční pochod z pohřbu indiánského náčelníka. Ale tyto slzy by byly »zaručené« netragické. Tragično ztotožňují dnes mladí s grotesknem a kdybyste od nich chtěli definici tragedie, řekli by asi, že tragedie jest, když se někdo holí a při tom se řízne do paty. Toto asi nevěděl otec jednoho oktávána, který ztratil přes prázdniny maturitní vysvědčení. Ten otec se náramně rozčiloval, zatím co syn byl zcela klidný. A tento nepochopitelný klid dohněval otce do té míry, že by byl syna málem na místě vydědil. — »Ale, tati,« konejšil ho syn, »podívej se, Atlantis byla dílem světa a také se ztratila!«

\*

Na chodbě v přestávce je živo. Na dozoru nový pan profesor, právě vyšlý z university. Aspoň tak vypadá. Kluci z kvinty do sebe strkají a povykují. To by nic nebylo, ale po chvíli nastává gradace, crescendo, ba co dím, ozve se i plesnutí jakési. Pan profesor přistupuje k původci toho plesnutí, kvintánu Jiřímu Kadeřábkovi, a mírně ho napomíná: »Studente, vy nejste kompetentní, abyste zde intervenoval!« — Nato se obhazuje Jiří Kadeřábek: »Prosím, já jsem neintervenoval, já jsem mu, prosím, dal facku!«

\*

Velmi zajímavé by bylo, kdyby se někdo pokusil napsati knížku s názvem: »Filosofický průvodce střední školou.« Mohla by v ní býti také kapitola, ve které by byl podán souhrn vzpomínek, jaké mají vynikající filosofové na svá léta studentská. Zatím jen malý příspěvek z Maurice Blondela: »Vzpomínám si na otřes, jež při vstupu do školy Normální při všech těch štouchanicích, do nichž jsem se dostal ze svého venkova a ze své tiché rodiny, způsobila mi hned v prvních dnech otázka jednoho z mých druhů, oběti téže „soutky“ jako já, neschopného však tehdy (teprve později přišel k rozumu: předčasně a zbožně zemřel) skryti své překvapení, když slyšel, že se hlásím, když se mne profesor tázal po vyznání, ke katolickému náboženství: „Ach, jak chlapec, jenž

se zdá inteligentní, může si ještě říkat tala (katolík)?" Díky za poklonu a doplňkový štulec, odvětil jsem: „Inteligentní, ale nestojím o to, abych se zdál inteligentním, dbám o to, abych jím byl.“« (Frédéric Lefèvre, *Filosofický průvodce Maurice Blondela*, Stará Říše, 1939, str. 28—9.)

\*

Toho, čemu jeden člověk může dokonale rozumět, není mnoho. Proto respektujeme odborníky. Nejsme-li odborníky v pěstění kaktusů, nemluvme do toho — aspoň ve společnosti kaktusářů ne. Nezabýváme-li se dietetikou, nedávejme rady otlým lidem, jak zhubnouti. Neosobujme si právo rozhodovati o speciálních problémech oborů, jichž jsme nestudovali. A i kdyby se nás někdo tázal na věci oborů těch se týkající, přiznejme upřímně: »Promiňte, v tom já nejsem odborníkem.« Nebude nám to nijak k necti. Nikdo přece nemůže býtí universálním odborníkem. Jen na jednom poli, jak se zdá, se cítí býtí odborníkem každý: přijde-li řeč na náboženství, mluví do toho kdekdo, jako by otázky náboženské byl dlouhá léta studoval. Ještě se mi nestalo, aby někdo řekl v takovém případě: »Promiňte, v otázkách náboženských nejsem odborníkem.«

\*

Moderní filosofové jsou zanícení nálepkáři: do jejich slovníku jako by přešlo cosi z filatelistického dětinství. Místo o Bohu mluví o živém zákoně světa, místo víry mají přesvědčení, místo lásky k bližnímu mají humanitu, místo synovství Božího demokracii. Co je v jejich výkladech správného, je vzato z evangelia. Jenže to jinak jmenují, patrně, aby to mohli vyhlásiti za svůj vlastní objev. Po nich to dělají i ekonomové, technici a výrobci náhražek: místo dělníků máme pracovní síly, místo chudých máme lidi sociálně slabé, místo povolání trh práce a přirozeně všude tam, kde dříve si lidé nevěděli rady, máme samé problémy. Ale takoví jsou lidé: chtějí nová označení, pestré nálepky, estetické balení, speciální známkování. A přece hlavní věc je obsah. V jednom jiho-moravském městečku utvořili vinaři družstvo a počali v městě prodávat dobré víno za 8 K litr. Městské dámy ohrnovaly nosy a ptaly se v prodejně: »A lepší nemáte? Nějaké speciální?« A ti sedláci na to přišli: dali si udělat ve sklárně baňaté láhve s dlouhým, úzkým hrdlem, opletené lýčím, olepené štítkem s obrázkem starého zámku a začali prodávati totéž víno za 25 K litr. A šlo na odbyt. Mundus vult decipi. — Ve světě ideí nesmíme mnoho dbáti na formu. Co rozhoduje, jest obsah. I myšlenky jsou jako víno: a to je třeba zkoumat, jak praví Karel IV. v romanci Nerudově.

\*

Ti, co se hádají o náboženství, zapomínají, že vědění o Bohu není ještě náboženství. Náboženství jest život duše v Bohu. Hlavní věc v náboženství není vědění mnoho o Bohu, nýbrž žiti ve spojení s Bohem. Náboženství je život. A život je více než věda o životě. Je-li někdo nemocen tuberkulosou, nestačí mu dáti ke čtení odbornou literaturu o plicních chorobách a jich léčení. Knihy o zdraví mu nejsou nic platny. Je potřeba ho léčiti. Zdraví je víc než knihy. Život je více než věda o životě. Náboženství je víc než diskuse o náboženství.

Dokonce pak nemůže být k užitku plané vtipkování o věcech náboženských. Jsou-li ještě mezi námi lidé, kteří se tím baví nebo chtějí tím bavit i studenty ve školě, je v tom jen doklad, jak může někdo zaspát dobu a přežiti sám sebe. Mládež, která poslouchá takové lidi, je také vtipná, ne-li vtipnější, jak ukazuje případ profesora X, který »vysvětloval« žákům papežskou neomylnost tímto příkladem: »Po ulici jde vůl. Všichni vidíme, že je to vůl. Ale papež praví: Nikoliv, to není vůl, to je kuň. A katolíci hned se zbožně skloní a vyznávají: Ano, Svatý Otče, je to kuň.« Primus té třídy převrátil tento příklad ve smysl poněkud jiný a v přestávce bavit své spolužáky takto: »Po ulici jde vůl. Všichni vidíme, že je to vůl. I kdyby Svatý Otec anebo církevní sněm nám tvrdil, že je to pan profesor, nevěřili bychom, neboť všichni vidíme, že je to vůl.« — Autor těchto poznámek by byl rád, kdyby tento případ byl jen vymyšlenou anekdotou. Zaznamenává jej však právě v té naději, že bude pokládán za výmysl nebo za ana-

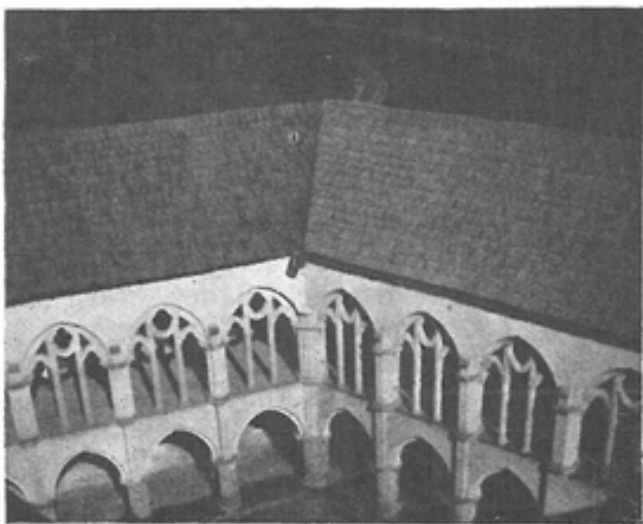
chronismus. Rozhodně však jej neuvádí, aby někoho jen tak zatracoval zapomínaje francouzského rčení: *Tout comprendre c'est tout pardonner*. Ti, kdož vtipkovali o náboženství, nespádli s měsíce. Byli syny své doby. Je známo, že odpor moderních vzdělanců k náboženství se zakládal na četných předsudcích. Moderní člověk přeceňoval vědu, proto si nevážil víry; přeceňoval techniku, proto si nevážil modlitby; přeceňoval ekonomii, proto si nevážil milosti Boží. Ve všem si chtěl pomoci sám. Křesťanství se mu jevilo jako slabošství. Vždyť toto jsou idoly moderního člověka: Sebevědomí, ne pokora; statečnost, ne oddanost; heroický odpor, ne utrpení; síla, ne milost; čin, ne modlitba; boj, ne pokoj; plný život na zemi, ne blaženost v nebi. Vzdělanci nové doby pěstovali sebezdržnost, humanismus a autonomismus nevědouce, že v Bohu je síla, velikost a život. Jen v Bohu a v nikom jiném. To vše byla nesmírná pýcha a ozvěna prvotního *Non serviam*. Pýcha je hřích ducha. A hříchy ducha pochopiti jest těžší než pochopiti hříchy těla. A odpustiti? To již náleží jen Bohu nejvyššímu milosrdnému.

\*

V čem je tajemství výchovy? Tajemství výchovy jest v sebevýchově. Jen kdo sám sebe vychovává, je schopen vychovávat jiné. Vychovávat sebe znamená státi se osobností. Důležitý rozdíl: osobou se člověk rodí, osobností se stává. Osobou jest i nemluvně i idiot. Osobností jest jen ten, kdo ze sebe něco udělal. Jen ten, kdo ustavičně na sobě pracuje, kdo denně se cvičí v tvrdé škole sebevýchovy, jest vskutku osobností. A jen ten dovede vychovávat. Jen živým stykem s osobností může býti mladý člověk vychován. Jen osobnost mu může dáti hodnoty, jichž jest mu třeba k jeho zrůstu. Vychovává jen ten, kdo imponuje, ne ten, kdo něco ví. Nejen tím vychováváme, co říkáme, ale především tím, co jsme.

\*

»Šíře ducha a optimismus jsou vlastnosti všech opravdových vychovatelů. Vychovatel nemá práva stárnout, býti zkamenělým svědkem jiné doby, železi zašlých časů: svého vlivu nabývá za cenu svého mládí, podle schopnosti rozuměti a podle míry náklonnosti vždy živé a vřelé a nelíčené lásky. Pesimisté nemají co činiti s dětmi, nemilují jich a nedovedou si získati jejich lásku. Děti rostou v důvěře a radosti. V každém z nich jest nějaký pěkný rys, zvláštní půvab, malý genius: a k tomuto kladnému a slibnému prvku se musíme obracet. Neztrácejme odvalu, jen v trpělivosti se dočkáme ovoce. Nepronášeje konečných úsudků, nechejme dveře otevřeny pro přirozenost, jejíž možnosti jsou veliké, pro milost, jejíž bohatství nedovedeme odhadnouti. Snažme se vysvětliti si každou povahu co nejpříznivěji a tak se příliš nezklameme, naopak pomůžeme jí k vítězství. Optimisté mají vždy pravdu, vytvářejí příznivé ovzduší, pomáhají k životu tomu, več uvěřili.« (Madeleine Daniélou, *L'éducation selon l'esprit*. Études, 20. VII. 1939, p. 173—4.)



### *Ivan Andrenik: Staré víno*

*Stará tváři*

*Proč nekárá mne přísný hlas*

*Naplň mi číš ze svého vína*

*Spatřím tvých šedin jeden vlas*

*V kalendáři*

*Vytrhávám jen jeden den*

*Číš jasu zatřpklého vína*

*Vede mne v dáli jako sen*

*V malém snáři*

*Hledám stíny tvých přímých cest*

*Až naleješ mi svého vína*

*Naleznu ještě tisíc hvězd*

---

Jan Pačcha, Čes. Budějovice

Ústředí katol. studentstva, Praha

# A. . . : KAMARÁDKA. — STUDENTSKÝ ROMÁN

## 1.

Dozněl chorál svatováclavský pod barokními klenbami. Studenti se vyrojili z kostela. Mezi prvními Oldřich Nápravník, zvaný Olin, nastávající kvintán.

Odučuje se od hloučku ostatních a běží přes náměstí, zahýbá za roh Sadové ulice a přímo míří k žlutavé budově gymnasiální. Ještě je zavřeno. Sláva! Starý Dopita ještě neotevřel. Olin stiskne kliku. Zamčenó. Dobře. To je dobře. Nikdo ho nepředběhne. Jakmile starý Dopita otevře: šup! a Olin bude tam. Rychle nahoru, do prvního poschodí ke třídě V. A. Olin má svůj plán. Ten plán není tak prostý, jak by někdo myslil. Olin musí obsadit své místo. To místo je vzadu u okna. To je jeho místo. Jinde se mu to nehodí. Dozadu není vidět od katedry. Vzadu se dá napovídat. Vzadu se leccos opíše. Vzadu se dá dělat mnoho věcí. Vzadu je dobře . . . Ano, Olin může sedět jen vzadu. Zarachotil klíč ve dveřích. Olin vletí dovnitř, div že starého Dopitu neporazí. A již se žene vzhůru do schodů nedbaje nadávek školníkových. Však si ho zase usmíří.

V. A! Již vchází první a rozhlíží se s tváří rozjasněnou. Rychle postupuje dozadu, sedá si do »své« lavice. Sedne, vstane, opět sedne, opět vstane. Vysune desku. Zastrčí ji, až péro zadrnčí. Hledí k tabuli. Měří zorný úhel mezi svou lavicí a katedrou. Odhaduje, bude-li zde dobře »kryt« či ne. Ha, je spokojen! Líbí se mu to! A hezky u okna . . . Ta pěkná vyhlídka . . . Pod okno dosahují zelené větve javorů, krásně to šumí v jejich korunách. Dole se leskne hladina řeky. Je vidět i na most, jak lidé přecházejí sem i tam. A docela vlevo věž nemocniční kaple s hodinami. Věru, bude kam koukat, až bude dlouhá chvíle.

Ano, ale to není všechno. Kdepak je Jiří? Zase někde trčí. Jiří musí vedle mne. Kdo by mi napovídal? Hle, už se kluci hrnou. Otrásají se schody. S křikem vpadají spolužáci do třídy.

»Ne, aby mi sem někdo vlezl! Tady obsazeno! Tady bude Jirka!« křičí Olin.

A počkat! Kde jen vězí ten louda Blažek? Ten musí sedět přede mnou! Sláva! Jiří vstupuje do třídy. Olin mu běží vstříc, rozpráhne náruč, obejmě a již ho vleče do své lavice: »Kde jsi tak dlouho, člověče, já ti tady držím místo!«

Hej! Josef Hrubý se uvelebuje v zadní lavici, jako by nic.

»Jdeš ven! To je naše lavice!«

Hrubý se nemíní vzdát jen tak.

»Jak to, vaše lavice? Máte tu předplaceno?»

»To ne, ale já jsem tu byl dřív. Měl sis přispíšit! Tady budu já a vedle Jirka.«

Ale Hrubý se nehne. Olin jím cloumá zuřivě. Hrubý se zapře nohama o sedadlo přední lavice.

»Blažku, pojď sem! křičí Olin. »Pojď, musíme ho vyhodit.«

Blažek si vyhrne jaksi symbolicky rukávy, tlapne Hrubému dlaní do zátylí, trochu potřese, jako by zkoumal jeho odolnost a potom prudce uchopí Hrubého za rameno a rázem ho vytrhne z lavice.

Olin rychle nastupuje na »své« místo, táhne za sebou Jiřího a současně zachycuje Blažka za kabát a vtahuje ho do lavice před sebou. Blažek má širokánská záda. Hotová kulisa. To vše potřebuje Olin Nápravník. Napovědu vedle sebe, štít před sebou. Tak! To by bylo dobré!

Ale ještě není docela po starostech. Kdo bude třídním?

»Nevíte, kluci, kdo bude třídním? Eda, jako loni? Jestli Eda, máme vyhráno!«

Olin si mne ruce radostí, objímá Jiřího, plácá Blažka po ramenu. Po chvíli se zarazí. Což kdyby nás tak Eda rozházel? A chmura se objevuje na jeho čele.

A hle, ten, jehož jméno bylo vysloveno, již vstupuje do třídy s modrými deskami pod paží. Studenti povstávají a vyměňují veselé pohledy. Eda, zase Eda! Náš Eda! Tak to máme dobré — tak mluví jejich rozzářené oči.

Eda pokyne, studenti se posadí. Chvíli ticho. Eda se rozhlíží po třídě.

»Staří známí,« povídá s úsměvem.

Ano, loňská IV. A. Jenže už ne celá. Někteří odešli na obchodní akademii, jiní na učitelský ústav. Tři řady lavic. Dvě řady hochů, jedna řada dívek.

Eda rozkládá po stole nějaké papíry a pokašlává. Olin je napjat. Jak to dopadne s rozsazením?

Eda zatím na to nemyslí. Předčítá jména zapsaných žáků. Jmenovaní povstávají a hlásí se: »Zde!«

Teď bude rozsazovat. A zase ne. Vzpomněl si, že má vybírat zápisné. »Každý zaplatí 20 K zápisného a 3 K na tělocvičné pomůcky, dohromady 23 K. Tak podle abecedy: Adámek —«

A nyní velké měnění a shánění drobných. Eda se zlobí, jak on k tomu přijde, aby dělal hokynáře — to už má každý vědět a přinést si peníze odpočítané. Tak se to dělá na každém úřadě, na dráze i na poště . . . Konečně se to povyměňovalo a poplatilo. Jarka Malá to přepočítává, zmačkané desetikoruny a dvacetikoruny žehlí dlaní na katedře. »To všechno nic není. Ale, jak nás rozsadí?« myslí si Olin.

Eda konečně povstává od svých číslic, znovu přehlíží třídu a ptá se: »Má někdo zvláštní přání týkající se místa?«

Nikdo nic.

»Vidíte všichni?«

»Vidíme.«

»Slyšíte všichni?«

»Slyšíme.«

»Tak je dobře.«

Vtom ale Eda sestupuje s podia, vchází mezi lavice a zpytavě prohlíží dvojice usazené v lavicích. Co to bude? Olin uchopí Jirku za koleno. Eda už dochází k zadní lavici. Spočine pohledem na Jirkovi a Olinovi. Jirka se začervená. Olin sklopí oči. Ale nevydrží to dlouho. Vzhledne k Edovi.

»No, vy, Nápravníku, byste se, myslím, hodil někam dopředu!«

V Olinovi to hrkne. Vstane a chystá se nějak obměkčiti srdce třídního.

»Prosím, pane profesore. . .«

»Vy jste známý dobrodruh!«

»Prosím, pane profesore, já už se polepším!«

»To už říkáte kolik let! Loni byly stížnosti na vaše chování. Pamatuji si dobře. . .«

Už je dobře! Jak ho Eda »nevyndal« na první ráz, už je vyhráno. Už se dá ohnout.

»Prosím, pane profesore, já už se doopravdy polepším!«

»Tak to s vámi zkusím, ale jak něco uslyším, hned vás přesadím.« A hrozí Olinovi svým předlouhým ukazováčkem.

Výborně!

Eda se vrací ke katedře, Olin chytí Jirku pod krk, zacloumá jím slavnostně a mocně rýpne Blažka do žeber. Blažek ani nemrkne. To nic není — to jako když moucha . . . Po všech formalitách otevírá Eda Š k o l s k ý ř á d.

»Přečtu vám nejprve nejdůležitější ustanovení Školského řádu,« začíná Eda hlasem suchým a poněkud jednotvárným. »Sami víte, že se ve společnosti musíte řídit určitými pravidly. Škola je společnost učitelů a žáků. Jejím úkolem jest vážná práce, jež vyžaduje, abyste se podrobili závazným pravidlům. Tato pravidla však je třeba dobře znáti. Poslouchejte tedy pozorně. . .«

Olin zatím zkoumá svoji lavici. Nahoře vyřezána obvyklá srdíčka probodená šípy Amorovými. Všelíjaké monogramy. Jméno: Adéla. No, to nic není. To je skoro na každé lavici. Ale, možná, že je něco vespod!

Pomalou vytahuje Olin desku z drážek. Opatrně přidržuje ocelové péro, aby nebrnklo. Důkladně musí vtáhnout břicho do sebe, aby tu desku úplně vysunul. Co je dole? Hej! Četba přepestrá i s ilustracemi!

»Žáci střední školy,« čte Eda dále, »jsou povinni plnit vše, čeho na nich škola žádá v zájmu jejich vzdělání a výchovy a vystříhati se všeho, co by bylo těmto cílům na překážku.«

A Olin čte na desce:

Před osmi to bylo lety,  
když jsem na radu své tety  
řekl si, že vzdělám duši,  
jak se na člověka sluší.  
Hned jsem doma všeho nechal,  
na gymnasium jsem spěchal.

Rok co rok jsem postupoval  
staré tety radami se řídě:  
aniž bych co pozoroval,  
octl jsem se v osmé třídě.  
Důkladný je ze mne klacek,  
tátových však nebýt facek,  
byl bych klacek zcela malý:  
za měsíc už budu zralý!

»Žáci střední školy,« pokračuje Eda, »se zavazují, že budou pilně, svědomitě a poctivě pracovat.«

Hleďme, ' hle v rohu desky droboučkým písmem:

Zde, v této lavici  
v zcela dobré kondici  
roky dva jsem dřímал,  
sem tam něco vnímал,  
většinou však klímал,  
i když kantor hřímал:  
a teď, díky své nátuře  
dotáhl to k matuře!

Olin se zakuckává, rychle vytahuje kapesník a zacpává si ústa, aby nevybuchl a nevyrušil Edu, který dále předčítá:

»Žák jest povinen docházeti do školy včas a chovati se tak, aby školní práce nebyla rušena.«

Tomuto požadavku asi nejlépe vyhověla neznámá dívka, zvěčněná epigramem, který na ni složil patrně zlomyslný spolužák:

V této lavici jsem seděla,  
na tabuli hloupě hleděla,  
někdy také něco věděla,  
v úctě Procházková Anděla.

»Žák jest povinen bedlivě a pozorně sledovati školní vyučování,« hlásá dále Školský řád. S tím jest v rozporu recept, který jakýsi anonym dává v rohu desky:

Všem, kteří zde kdysi sedět budou,  
vzkaz ten: i my zde mřeli nudou.  
Jsou léky proti nudě, ale zřídka pomohou —  
nejlepší pomoc: okusuj si nehty na nohou!

»Samozřejmě povinností žáka jest připravovati se pravidelně na vyučování a pracovatí uložené úkoly samostatně a jak nejlépe dovede.«

Na desce je ovšem příslušná variace v tónu lidovém:

Osm let jsem u vás sloužil  
a nic jste mi nedali,  
jenom sem tam ňákou kouli  
a tu jste mi nechali.

»To je čteníčko,« libuje si Olin.

V této třídě bývala oktáva. Lavice tu zůstaly i s oktavánskými průpovídkami a veršiky. Zde dole jest ještě čosi:

Hic vixit studiosus superbus,  
audacissimus, fortissimus,  
optimus maximusque,  
puellas amans,  
vulnera cantorum ferens,  
numquam desperans,  
Franciscus Coufalus.

Vtom slyš! Prudké zaklepání na dveře.

Pan ředitel! Opravdu pan ředitel s jakýmisi papíry v ruce. Třída povstává. Eda přerušuje čtení a vychází mu vstříc. A za panem ředitelem trochu nesměle vstupuje nějaké děvče, patrně nová žákyně.

»Sedněte si!« zavelí třídě pan ředitel.

Olin má naspěch: honem zasunout tu básnickou desku do drážek. V náhlosti zapomene přidržet péro. To se rozumí, že to pořádně práskne. Eda na něho vrhne hněvný pohled a významně pokývne hlavou:

»To se rozumí, Nápravník, kdo jiný — to by ani nebyl Nápravník, kdyby nějakou komedii nespískal.«



Ale pan ředitel jako by nic. A Olin už sedí vzorně s výrazem učiněné nevinnosti v obličejí.

Copak chce pan ředitel s tou dívkou. Zatím nic. Stojí u katedry a rozmlouvá polohlasně s Edou. Neví se tedy, co z toho bude.

Ta dívka je trochu na rozpacích. Hledme, teď sňala svůj modrý biretek. Proudý zlatých vlasů se jí najednou rozlily kolem hlavy jako gloriola. Zatřásla trošku hlavou a rychlým pohybem ruky odhrnula kadeře, které jí spadly do čela.

Olin drbne Jiřího do kolena. Jiří to nevnímá. Dívá se na tu novou dívku.

Olin ho štouchne loktem: »Prima, že?«

Je třeba říci, že jinak je každé děvče v očích Olinových tvorem opovržení hodným, a to pro svou naučenost a pořádnost. Z kůže může vyletět Olin, dává-li některý pan profesor hochům za vzor některou dívku. Ba, k čemu jsou ty dívky ve třídě? Ani prát se s nimi nemůžeš — hned tuze vřiskají, jako by je na nože bral. A jak byly užalované, když přišly do primy! Však je kluci z toho žalování vyléčili. Pár bouchanců do zad a bylo to. Teď už je pořádek. Celkem vzato, nic s nimi není. Kopané nerozumějí a o hockey se nezajímají. V přestávkách se dívají pořád do zrcátek, přičesávají se, píší si psaníčka a stále se čemusi pochichtávají. Všelijak se krouťí a rády by vypadaly jako dámy. Z jakýchsi časopisů si vystřihují obrázky slavných filmových herců, takových nalízaných panáků.

Takové jsou dívky ve třídě. A tahle ta, co přišla, hm, to je něco jiného, aspoň se zdá. Proto řekl Olin: prima. Řekl to hlavně k vůli Jiřímu. Ten je na takové dojmy citlivý. Olin ne. A když ne, dělá, že ne. Jím to nehne. To už by musilo něco být, pane! No, řekl to také trochu pro sebe. Proč ne? Hm, aby si někdo myslel, že tomu nerozumí? To zas ne! Nerozumí tomu, ale nebaví ho to. On je nad takové věci povznesen. Jeho zájmem je sport. A skoro nic než sport. To jen někteří kluci hloupnou. I ve třídě jsou takoví. A pomáhají žábám do kabátu. To by se mi chtělo! To není pro mě! Tuhle pro Jirku možná. Jirka — to je tak trochu idealista. Ale jinak správný kluk.

Pan ředitel tam pořád hovoří s Edou. Ta dívka neví, co dělat. Stojí před tolika neznámými tvářemi. Teď konečně pozvedla oči a podívala se po třídě. Dva akvamariny se zatřpytily zpod dlouhých řas.

»Štabajzna,« šeptá Olin. A zas to říká víc pro Jirku než pro sebe. Štabajzna — jest výraz nejvyššího uznání, jakého se může dívčímu tvorů od Olina dostatí.

Ale Jiří, zdá se, že neposlouchá. S počátku byl zaujat jen zvláštností toho zjevu. Nyní vnímá i co je na něm pěkného: cudné rozpaky, sladká jakási bezradnost, cosi, co by budilo třeba i soucit, ale snad jen v diváku nezasnoucím — a tím není Jiří Havlík v této chvíli. Možná, že po prvé v životě jím není: vstoupilo-li však kdy poselství krásy do jeho chlapecké duše, zčeřilo hladinu jeho citů spíše svou neurčitostí než žádoucností — a jeho něha vyznívala v jeho srdci ne tak v náповěď touhy jako v pokoru nesmělé úcty. Jiří neslyší, co povídá Olin. V této chvíli pociťuje jakési zamrazení a sucho v hrdle. Polyká slinu. A tento první, skoro jen tělesný pocit se zvolna přetvořuje v chvění stále niternější, ale i zmatenější, v němž jako by se velikou rychlostí něco slučovalo a opět rozlučovalo a na konec zaniklo v hlubokém víru — a z jeho utichajícího šumu jako by zazněl tichý a nevypověditelný tón smutku.

Avšak do toho zanícení zapadá hlas pana ředitele:

»Máte tu houbu? Utěrku? Jestlipak ty ventilace fungují? Dal jsem to spravit o prázdninách.« Obrací se k třídě:

»Ať mi tu nic nepohazujete! Na to je odpadkový koš na chodbě! Šetřte školní zařízení! Také ať tu nevidím na lavicích nějaké čmáranice nebo dokonce řezby! Dal jsem třídu vymalovat a lavice natřít. A šetřte křídou. — Tak. A tady vám přivádím novou spolužákyni.« Obrací se k dívence:

»Jak se jmenujete?«

»Jaroslava Horáková.«

»Nahlas!«

»Jaroslava Horáková.«

»Jaroslava Horáková. Tady ve třídě je lichý počet hochů a lichý počet dívek. To se nám nehodí. Máme málo lavic. Uděláme to takhle. Tu novou žákyni dáme sem do kvinty A, takže počet žákyň bude sudý. A mimo to jednoho žáka pošleme do kvinty B. Počet žáků bude také sudý a nemusíme sem dávat novou lavici.«



Olin trne. — Jeden žák přijde do kvinty B. Snad naposled já? táže se v duchu. Já? Teď, když mám takové hezké místo. Do kvinty B? Tam mají toho přísného němčináře, jako loni, to je jejich třídní, jejeje . . . A tady je Jirka vedle, přede mnou Blažek.

»Tak, kdopak je tu poslední v abecedě?« táže se pan ředitel.

Už je to tu. Olina polévá horko. Eda se zúčastní jednání, bere do ruky seznam!

»Pane řediteli, to je Nápravník.«

»Nápravník? Tak tam pošleme Nápravníka. Nápravníku, vezměte si své věci a jděte do kvinty B, že se nechám poroučet a posílám vás tam jako přespočetného.«

Olin vstane a na jeho tváři se objevuje komická směs strojené nechápavosti a nestrojeného strachu. Jemné chmýří na horním rtu se mu chvěje, koutky úst se stahují.

»Pr . . . Prosím, pane řediteli . . .«

»Chcete mi něco říci?«

»Prosím, pane řediteli, prosím pěkně, pane řediteli, neposílejte mě tam, já, já bych chtěl zůstat tady« — koktá Olin.

»Proč chcete zůstat tady?«

»Prosím, v kvintě B mají pana profesora Mezírku, prosím, on je tuze přísný!«

»Tuze přísný! To je právě dobře, že je přísný, mladíku, ale vy jste asi do práce trochu liknavý? Pane kolego, myslím, že se nemýlím?«

Eda přisvědčuje: »No, on Nápravník . . .«

»No ovšem, Nápravník, rozpomíná se pan ředitel, to je ten lotřík, známý neposeda, no ovšem.«

»Prosím pěkně, pane řediteli« — znovu se odvažuje prosit Olin.

A pan ředitel, patrně dojat neodolatelnou mimikou jeho obličejového svalstva, zdá se, že měkne.

»Prosím, pane řediteli, mně nejde moc němčina — — —«

»Tak jenom ta němčina vám vadí? Tak počkejte! Kdopak tu umí dobře německy?« Všichni: »Macháček!«

»Tak to uděláme takhle: do kvinty B půjde Macháček, tomu to nevadí a tomu Nápravníkovi uděláme milost.«

Táž sladkobolná mimika na tváři Olinově. Uvnitř ovšem již něco jiného: na tváři lehký žal, hluboký v srdci smích. Takový je Olin.

I usedá naoko velmi pokorně. Pod lavicí vši silou kopne Jiřího do nohy. Vpravdě vítězné kopnutí.

»Ale to vám povídám, Nápravníku, musíte se napravit. Už to máte ve jméně: tak mu dělejte čest.«

Olin zase vstává přepokorně:

»Prosím, já už se napravím!«

»Jen aby to bylo doopravdy!«

»Prosím, já už se doopravdy napravím!«

Macháček se tedy stěhuje a Jaroslava Horáková usedá vedle liché žákyně. Pan ředitel podává Edovi ruku a odchází ze třídy.

Po tomto novém boji usedá Olin na své hezké místo a bručí k Jiřímu: »Tu žábu nám tu byl čert dlužen! Ale: zlatý pan ředitel!«

Tu zase Jiří mu dává jednu palcem do žeber za tu žábu. Ne, to není žába. To je zjevení. To je princezna . . .

A Eda opět usedá za katedru. Pokračuje ještě chvíli v čtení Školského řádu a pak končí:

»Hleďte se řídit svědomitě tím, co jsem vám tu přednesl. Byl bych rád, abych to již nemusil ve školním roce znovu připomínati. Buďte pamětlivi, že jste sem přišli pracovat, ne se bavit. Jste studenti. Student je krásné jméno. Studere znamená usilovati, hledati, bojovati. Studere znamená podnikati věci těžké a heraklovské. Studere znamená vítěziti. Ve vás, studenti, jsou všechny naše naděje. Kdysi ve starých Athenách se radilo devět archontů, jak zachránit Helladu. Návrhů bylo mnoho, ale všichni cítili, že právě a vskutku osvobozující slovo nebylo dosud řečeno. I povstal nejstarší člen rady a hodil před sebe shnilé jablko. Udiveným archontům pravil: „To shnilé jablko je náš stát. Ale jádra jsou zdravá. To je mládež. Z těch musíme vypěstovati nové stromy.“ Takový je i úkol naší školy, studenti. Chtěl bych, abyste mi dobře rozuměli — —

A nyní vám nadiktuji rozvrh hodin na zítřek — —«

(Pokračování.)



*D. Habr: **Sám***

*Kroky Ti nadýchla zlatá běl vzdušného moře,  
byla jsi ptákem s perletí v křídlech,  
duše tak ráda zaletí k záhonům mladého hoře.  
Těch tanců na žhavém písku obdivu zanech,  
jdi sám.*

*Vzpomínám na Tebe, radosti posledního týdne,  
pro jaro vlíbalas lásku si do očí,  
jsi krásná, krásší nad pohledy matčiny vlídné.  
Můj svět se na pokyn ruky Tvé zatočí,  
jdu sám.*

---

Přístav v Soluni

Edy Koukal, Mor. Budějovice. Archiv Jitra, Praha

## IVAN STRÁNECKÝ: ZROZENÍ Z BLÁTA

Plížil se stínem a tonul v brodech s duhovými skvrnami a s vnitřnostmi leklých ryb. Tma šířala jeho křivičnou postavu a mlhy zalepovaly jeho zrak, nechávající jen zřídka zasvítit rudé kouli petrolejky. Bóje a majáky výstražné červeně neproklestily si cestu tmou a ukazatele cest shnily a osleply deštěm již dávno před tím, než k nim hrbáč došel. Nebloudě na rozcestích prozářeného světa, nepotřebuje bot a holí a sevřené běloby cest, nečině se nápadným ukazováním otevřených ran a chodidel omrzlých, putoval zrzoun k bílým božím mukám na obzoru a poklekal v blouznivé horečce u Spasitele, bez rukou, zářícího a majícího zaprášenou kytičku chrp ve vyklovaných očích. Trhal se stromů, jež nebyly hlídány, protože se o nich domnívali, že jsou bez plodů, ssál vůni odkvetlých jasmínů, hledal ostny trnitých rostlin a nalézal v nich blaho a růže milostiplné, vkládal prsty do ran zjizvených borovic, z nichž řinula zlatá krev, putoval a belhal se, míse prach svých cest s prstí zoraných a ostíněných polí, spatřoval bílý květ rozkvetlých kapradin, naslouchal řečem ptáků a bolestnému zpěvu srn za nocí stříbrných, cítil van větru, jenž nadýmal plachty na modré obloze a obluzoval chudé zpěvem stříbrných strun pavučin, napjatých mezi planými a rozkvetlými jabloněmi.

Jsa korunován třásněmi lidského hlenu, vcházel do svého království vydrancovaného a na kopytech rozneseného. Odrán a zavšiven, s nohama nezvykle orvanýma, s tváří blázna a hlupce přízvisky známého, překročil práh jejich světa, zjasněl, byv protkán stříbrem, zavoněl šípkovými růžemi, rozzpíval se, omračuje tryskající a vlnící se písní, a zalykal se štěstím nepoznaných pramenů, tříštících se v zářící déšť. A nesl v dlaních, pučících bílými paprsky, radost zamlžených skel a srdce zalitého v těžítku skleněným snem.

Pomyje, jimiž jej krmili, zvětralé cáry, jimiž jej oblékali, rány a školské křiky, jimiž jej častovali, trny a spáleniny, ruce drsné a bijící, nenávistné posměchy a žluči vzbouřená jeho hlupáctvím, jak směšné jste a nemohoucí, jak příliš slabé, abyste pronikly do jeho krajiny v podhůří, ach, jak jste tupé a příliš věcmi tohoto světa, jež odrážejí se a zlomeny leží u bosých nohou! Očima bílými, nasleplými pod tlustými a křivými skly vídal bloudící ovce a korunky červených borovic, kamenité kopce, na nichž zedraný Spasitel obluzoval chudáky osmerem blahoslavenství, oblohu bez mračen, slunce beze skvrn a čistou zář, již se oslepoval, zapomínaje vnímat stín a tvrdost hran, příliš rozlišujících. Zakoušeje protiventství celým tělem, žil v království nebeském za živa.

Přetrpěv mnohé a jsa mnohým oslaven, došel cíle své pouti a uviděl, co žádné oko nevidělo a uslyšel, co žádné ucho neslyšelo, neboť Bůh hostí zajisté dobře ty, jimž bylo

zlořečeno pro chudost duchem a čistotu srdce. Zesládlé bláto a spodina nejtemnější vztáhly ruce, aby jej přijaly mezi své. Sklepní rostliny, lišejníky, živořící na skále, stromky, vyssáté choroši, vlákénka míšku, svítícího ve skalách a starých stromech, bytosti na dně, v kalu se topící, draží vyvržení, tmou ozáření, buďte pozdraveni a požehnáni křížkem, vlhkým ještě svěcenou vodou! Ach, zlatá srdce krčem a hospod s bílými koničky a zelenými věnci, dokořán otevírajících dveře nuzákům bez peněz! S čepicí na uších učils tu, skotáku, zrzka apačským kouskům, jejichž vrcholem bylo vykopnutí hořící cigarety z úst, opíjel ses, jeho otče a zachránče, laciným vínem, dáváje takto zářivý příklad, hodný následování! V kalhotách rozpadlých, s vlasy splepenými krví a ozářenými střípky rozbité sklenice, s ústy smíchem bílými a šířícími kyselý pach vypitého vědra vína, stal se hrbáč potulným hercem, zastáváje ceduláře, komika a tragéda a sytě se obědy vyžebnanými za lístky první řady; své herectví zaměnil občas za bláznovství a komediantství, tropě si smích ze svého hrbu a vzbuzuje řehot sedláků poplácáváním otlé flašinetářky a zakopnutími o každé čouhající prkno variété. Nasytiv se dosti clownovských poliček, uprchl svým brachům uprostřed aktu a zmizel jako tulák dalekých cest ve světě nekonečném a divném jak trs krystalu. Jsa časem zavírán chlupatými obecními strážníky a vyspáváje se v díře ze svých kousků, nalézal rozřešení zcela prosté svých labyrintů, když nemohl zavřenými dveřmi a malým okénkem dohlédnout oblohy a širých obzorů. Nabyv pak svobody ptáka nebeského, tiše chodil, prosil a žebrol o skývu teplého slova, nesa své srdce v dlaních a nabízeje je milosrdenství, jak žebrácký klobouk je nabízen stařečkem jednonohým v kostele.

Zpokorněv popelem, chudobou, mrazem a hladem, slastmi nejvyššími, poznal, že jeho svítání se mění v jitřní světlo. Cítil nutnost vzbuditi lítost, ovlážití se a posílití se rosou, již dala nebesa. Tu, když nadešla jeho chvíle, úzkost nezměrná roztrásla jeho tělo. Bos a zbit, vybělen tesknotou, dusil se, byv zavalen těžkými balvany. A kolem se táhlo ticho, učedníci spali, zapomněvše bdíti jedinou hodinu s ním. Otec jeho neodnímal kalich přetékající a duše rmoutila se, jsouc smutnou až k smrti. I učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve tekoucí na zem; i poslán jest anděl s nebe, aby jej posílil, neboť duch byl zajisté hotov, ale tělo mdlé.

Když udeřil Den na stůl, povstal jasný zrzoun a hrbáč se srdcem rudým a vyplňujícím širokou hrud'. Zarazil hůl do země, (aby vypučela v květ a uzrála), změřil smolnými houžvemi sílu svých paží a přesvědčil se na skále o tvrdosti pěstí.

Vyšplhav se pak, syřý a silou praskající, do lodního koše, zahoukl s dlaněmi u úst a očima pevně zacílenýma tvrdým hlasem, (v němž zalomilo se ostrí taseného meče): Země! Na obzoru Země!

## F. T. Š Í P : M Á J O V A P R E C H Á D Z K A

Zadúmaný kráčam po haditom chodníčku nášho sadu k mestu. Prede mnou jaro v plnom lesku. Slniečko sa ztráca za d'alekým vrchom a ružový nádych oblakov západu sa ztráca v polojasnej oblohe. Všetko je krásne, v plnom kvete. Stromy, kvety, zem a všetko ostatné dýchá ľahkou voňou jara. Prečo by aj nie. Je prvý máj. Mesiac krásy a pôžitku. Mesiac lásky. Všetko dookola šeptá tou krásnou májovou rečou, smeje sa ľahkým úsmevom jara a dáva človekovi to, čo najdrahšie má; svoje tiché májové taje a kúzla, aby si z nich čerpal posilu do ďalšieho životného boja. Krásnu pieseň pejú stromy, ale ešte krajšia mi dolieha k uchu. V neďalekom kostole spieva si náš prostý slovenský ľud: »Ó, Maria, bolestivá, naša ochrana, slovenský náš národ volá, pros za nás Boha!«

Tu sa skrýva májová láska, to kúzlo mája, ktoré dáva každému človekovi posilnenie. Tam pod sochou P. Marie najde útechu ten, kto ju miluje. Lebo kto ju miluje, toho i ona miluje. Ona je pravá láska, pravý lásky zdroj.

Ľahkým krokom kráčam ku kostelu, z ktorého vychádzajú ľudia s úsmevom na tvárach. Našli tam to, čo chceli. Ten náš ľud, ten je už taký. On všetko skladá len v moc nebies. A správne! Tam sídli večný Vládca zeme i neba, ktorý riadi svet i život v ňom. I ja kráčam

do kostola, padám pred sochou Mariinou a modlím sa. Za seba, za rodičov, za národ. Za náš drahý, slovenský národ. Vstávam a vychádzam. Vonku ma víta tichý májový vetrik a ovieva mi tvár.

Okolo mňa prechádzajú pritúlené páre a ruka v ruke uberajú sa z mesta. Ich city sú hlboké, proto nejdem ich čerpať. Možna by som to ani nedokázal. Lásku nevyčerpáš, lebo je nevyzpytatelná a predsa je ideálom každého človeka. Každý po nej túži, za ňou sa slepo vrhá do priepasti, bez toho, že by vedel, že každým krokom mu hrozí zkaza. Taký je človek! On slepo kráča vpred, i keď za nepravým, zdanlivým cieľom.

Som uprostred mesta. I ono, inokedy hrubé, rušné, nechce porušiť májovu krásu. Mesto sníva, a jeho sny sú ďaleké a krásne, ale ono nám ich ukazuje v samých hádankách a rébusoch.

### *Maria Salfaad: Stárnoucí ženy*

*Zašedlý tikot*

*dřevěných hodin s bronzovým kyvadlem ve stínu času  
hraje si s korábem stárnoucích žen.*

*Zasnění večerní chvíle tě zahřívá v jizbě  
a samotén díváš se přes šedý obzor do zašlých krajů.*

*V polici hliněná váza slyší to posvátné ticho  
uprostřed cínových konvic a džbánů.*

*Na vlašných kachlicích mouchy se radí  
pod oknem o stínu popelavém.*

*Obrazy Rodičky, světic a světců,  
přibité na stěně večerní barvy,  
mlčící v rytmu dřevěných hodin  
hodí se ti do palet stárnoucích žen.*

*Ticho tě hřeje do prstů — divná to věc.  
To matka tě zlíbala — hubená a tichá.*

### *F. Velíšek: Jihočeská země*

*Má země,  
kvetoucí rosou jarních dnů,  
omamná zelení trav,  
nad tebou pásmo své lásky pnu,  
když slyším zpívat splav.*

*Má země,  
vonící červenou hlinou  
a dechem tmavých lesů,  
zdobené dědiny bídou  
i vůní pasek, vřesů.*

*Má země,  
s tváří zas vrásčitou, milou,  
s polními cestami útěch  
zpívajícími písní tklivou,  
nemožný již je můj útěk.*

*Má země,  
v tvých chudých brázdách poznávám  
oráčů krok a práce pot,  
na pozdrav kytkou ti zamávám,  
u stromu bídy když trhám plod.*

## Z D E Ň K A M A R K O V Á : P O H Á D K A

Kdesi v čarovné zemi omamných vzpomínek žila krásná princezna. Celé své mládí ztrávil ve svém milém domově, mezi tisíci květy a ptáky. Sotva se ráno probudila, již jí vanula vstříc těžká a sladká vůně rudých růží a drobné resedy. Štíhlé lístky vysoké smuteční vrby jí šuměly ranní pozdrav, do něhož se mísil zpěv kosa na bílé břízce. Celý kraj zdravil svou princezničku a ona milovala každý kvítek, každou travičku na okrajích cest.

Princezna rostla; po květech jara přišly zlaté klasy léta, po nich těžké hrozny vína a stříbrná vlákna babího léta, vlakénka letící do modravých dálek, kde se snad splňují naše sny. Po podzimu přišla bílá zima, ukryla do své náruče celé království, a přes vše kráčel důstojně věčný čas. Dni mýjely s vlnkami široké řeky a princezna snila svůj sen o štěstí, ten sen, který sní všichni lidé v mládí. Sen o štěstí bez konce, bez bolesti. Sedávala na úpatí skály s bílým křížem a hledívala na vrcholy tmavých hor, za nimiž tušila štěstí. Denně sedávala opřena o dřevo symbolu bolesti a žádala od nebes vůni štěstí. Zdálo se jí, že stačí rozevřít měkké dlaně, zachytit to štěstí, které tušíme ve své blízkosti, ale které neumíme udržet, pevně přitisknout k sobě a nikdy víc je nepustit. Do zlatých vlasů ji ko-

nejšivě líbalo posledními paprsky zapadající slunce a u jejích nohou tiše usínal kvítek žluté tařice, na nebi vycházela první večerní hvězda a ona snila.

Mnoho a mnoho dní čekala princezna na své štěstí, na velké, krásné a nekonečné štěstí. Zasnila se, že ani neslyšela jeho drobné krůčky, a najednou drželo její hlavu ve svém náručí a líbalo její oči. Přitulila se k němu a zapomněla na bílý kříž, o který se opírala. Vše kolem zkrásnělo, neboť po všem chodilo štěstí, vše pohladilo svým milým úsměvem, vše neslo jeho zlatou stopu. Den po dni zapadal do modrých svahů vzdálených hor a princeznicka sedávala tiše vedle štěstí u paty bílého kříže. Snila svou pohádku se štěstím, snila a nepostřehla plachý polibek rozloučení na svých očích. Tiše odlétlo s vlakénky babího léta a s křivkami tmavých vlaštovek tam, kde splývá nebe se zemí. Místo o štěstí zůstala princezna opřena o tvrdé dřevo a prvně pocítila jeho tvrdou hranu. Překvapeně se rozhlédla kolem; kdesi na obzoru večerních červánků spatřila poslední kývnutí odlétajícího štěstí. Jeho záře pomalu tmavěla a princezna tušila i tiché rozloučení tajně sněných snů, letících za štěstím. Velké slzy stékaly pomalu po mladých tvářích na složené ruce a hlava se přitiskla k velikému kříži, neboť ten je věrný, i když nám kdesi v šumění listů zaniká štěstí.

### J. Růžička: *Čas*

O. B.

*Někdy i vzpomínkou zazvoní stín,  
obava z touhy se nevymsťí na čase,  
hlodá jen trhliny kalendáře.*

*Čas nemstí se ...*

*jak bledá záře*

*s krvavou ironií a stínem zaskleným.*

*Čas řítí se ...*

*však bez pohnutí čpí*

*mrtvými vteřinami,*

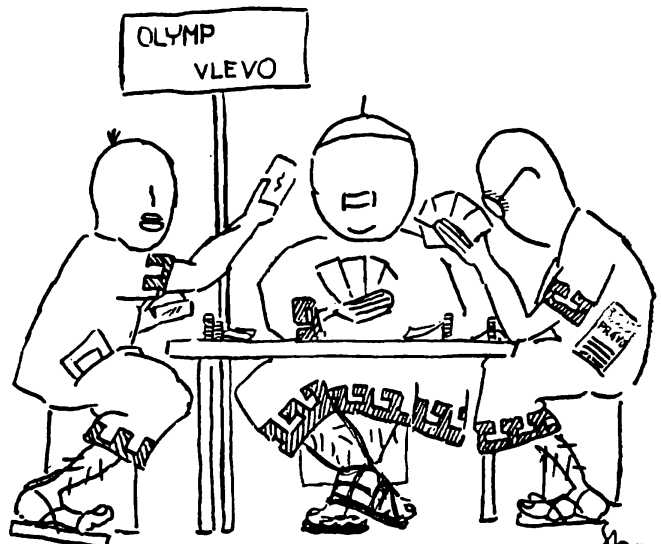
*... a vůně skla Ti řeže do očí ...*

*Čas není sen, jen pouhé střetnutí,*

*chutnání krás a smrti vanutí,*

*zoufalý den ... vteřiny nad hrobem ...*

*Dal jsem Ti s Bohem, čas nechtěl víc ...*



NA ČESKÉM LITERÁRNÍM OLYMPU.

Jitro Praha

Ústředí katol. studentstva, Praha

### JAR. POHANKA: VEČER

Vlastě J.

Sedím na břehu tiše plynoucí řeky a hledím na prchající den. Hledím do krvavých červánků, hledím daleko za obzor. U mých nohou se rozbíhají nekonečné lány obilí, lehký vánek rozechvěl moře těžkých klasů v okouzující píseň.

Večer se pomalu ujímá vlády nad ztichlou krajinou. Modrými stuhami nasládlé tesknoty propletl mlčící tišiny. Svou něhou zahalil i mou duši, věčně nespokojenou. Je mi jako ptáčeti, které se chystá vzlétnout od milé a krásné země, ale nemůže, poněvadž mu necitelní lidé přerazili křídla.

V nádheře mlčelivé noci zapomínám na okolní svět, poněvadž mé myšlenky se zatoulaly kamsi do dálky, přes nekonečné lány obilí, přes černé obrysy lesů, přes spící dědiny, přes lesknoucí se hladiny rybníků, za tebou. Tobě patří mé myšlenky, ty pohádko milá, ty jitřenko nehasnoucí. Dobře víš, že chtěl bych ti ještě říci mnoho, mnoho krásného. Vždyť stále jsem týž, jak jsem býval, ty vílo třpytivá.

## DR. AUG. NEUMANN: ZE ŽIVOTA KROMĚŘÍŽSKÉHO STUDENTA (1798—1805)

Šťastnou náhodou se mi podařilo nalézt paměti kněze P. Hrdiny (žil v letech 1781 až asi 1853), v nichž velmi zajímavou kapitolu tvoří zápisky z jeho studentských let v Kroměříži. Mladík již sedmnáctiletý přišel do Kroměříže jen s holýma rukama, zakusil proto mnoho bídy, ale dobří lidé, vidouce jeho píli a bezúhonnost, ujali se ho a umožnili mu, aby se jaks taks uživil. Poučné při tom jest, že více soucitu měli s ním lidé chudí a prostředně zámožní, tedy ti, kteří z vlastní zkušenosti znali, co to jest probíjeti se životem, zatím co bohatý kroměřížský advokát nesměl vůbec ani věděti, že v jeho domě dostává chudý student zbytky od stolu . . .

Hrdinovy zápisky nás obeznamují i s piaristickým gymnasiem kroměřížským. Studoval tam v době, kdy na piaristických školách působil učený historik Moravy P. Pilař, jehož Hrdina vděčně vzpomíná. Po stránce národně-buditelské jest důležité poznati, že to byl německý piarista Vít Bauer, který přes odlišnou národní příslušnost chápal důležitost znáti češtinu pro budoucí moravské vzdělance a proto, vida Hrdinův zájem o ni, pobízel jej ke studiu mateřštiny. Tak byl Hrdina uveden německým knězem na myšlenku věnovati se soukromému studiu češtiny; ponořil se do něho tak důkladně, že záhy prostudoval všechny tehdejší mluvnice a stal se na svou dobu i poměry velmi dobrým znalcem svého mateřského jazyka a písemnictví. Neméně zajímavo jest, že podle Hrdinových zápisků byl tehdy na kroměřížském gymnasiu (blíže nejmenovaný) profesor, ježž možno bez přehánění nazvati průkopníkem novočeského pravopisu, neboť nahradil dvojhlásku au dvojhláskou ou, což je pro dobu kolem roku 1800 věc jistě pozoruhodná.

Pro naše studentstvo budiž P. Hrdina příkladem a vzorem v dvojím směru: 1. Zachovati si i za velmi svízelných poměrů nezlomnou důvěru v pomoc Boží a neochvějnou vůli dosáhnouti sobě vytknutého cíle. 2. Hořeti takovou láskou k mateřskému jazyku, jakou k ní planulo srdce studenta Hrdiny.

### Na s t u d i e.

Jednoho dne po sv. Martině vstal Hrdina záhy po půlnoci se svého lože na peci a ve vší tichosti vyšel ven podívati se na počasí. Náhodou byla velmi pěkná noc. Ačkoliv se vrátil domů v největší tichosti, zpozorovala matka, že syn jest vzhůru, a vidouc jej seděti u okna již oblečeného, tázala se ho, co by to mělo znamenati. Hrdinovi nezbylo než se přiznati, že chce odejíti do Kroměříže na studie. Matka mu poukazovala na velikou svou chudobu i na jiné vážné překážky stojící tomuto odvážnému pokusu v cestě. Ale když syn trval na svém, dala se konečně do pláče. Synek se šel ještě jednou podívati ven, jaké jest počasí a když zjistil, že jest venku pěkně, rozloučil se ve vší tichosti s matkou, aby neprobudil tvrdě spícího otce a vydal se na cestu. Matka ho s pláčem vyprovázela. Syn jí políbil ruku, poděkoval za všechnu dosavadní lásku a s přáním všeho dobra i pozdravem otcí odešel.

Nastoupil cestu ve velmi chatrném, skoro žebráckém šatu a upíraje oči k nebi, prosil Pána Ježíše i jeho svatou Matku o pomoc. Když přešel tečovické hranice, tu u t. zv. Bíňovska potkal formany. Neznaje dále cestu, tázal se jich, kam jedou a když se od nich dověděl, že do Kroměříže, byl tomu rád, že mu aspoň někdo bude ukazovati cestu. Hrdina šel tedy za formany a tak došel k poledni do Hulína. Mladík pokračoval v cestě, i když formani se tam zastavili, aby nakrmili. Neznaje dále cestu, musel se doptávati na směr do Kroměříže; došel tam kolem jedné hodiny po poledni.

Hrdina vstoupiv do Kroměříže, dal se Vodní ulicí přímo na Dolní rynek a odtud zase rovně ke školám, odkud náhodou právě ze seminární budovy vyšel ještě dosti malý, ale velmi čilý studentík. Hrdina stojící v rozpacích, kam jíti, obrátil se na onoho studenta (byl to pozdější prostějovský farář a děkan Josef Seliger) s otázkou: »Jsou to zdejší školy?« Student: »Proč se tážeš?« Hrdina: »Já bych rád studoval.« Student: »Jsi již na to hodně veliký.« (Bylo mu již 17 let.) »Podívej se: já jsem ještě dosti malý a jsem již v 5. třídě (rhetorice). Nejprve si musíš sehnati byt a pak teprve můžeš jíti k pánům páterům poprositi o přijetí do škol.« Hrdina: »Já jsem zde zcela neznámý, tak nevím, kde mám zde hledati kvartýr.« Student mu nato odpověděl: »Tak pojd', já ti ukáži.« Tak šli a když přišli na konec piaristického kláštera ke kostelu sv. Jana Kř.,

tedy mu průvodce řekl: »Podívej se, zde můžeš ráno státi a až páni páteři půjdou ráno do školy, musíš je tuze prositi, aby tě přijali. Dnes jest zavřeno, poněvadž je úterý, kdy jest prázdno (rekreační den). Tedy pamatuj si to a teď' pojď se mnou dále!« Oba mladíci šli potom kolem měšťanského špitálu ke Kovářské bráně, kde Seliger odbočil do rožního domu na levé straně a nechal Hrdinu na sebe chvíli čekati. Pak vyšel do průjezdu s nějakou paní a ukazoval jí kandidáta studií. Ta, vidouc takového velikého mladíka, spráskla nad tím ruce a po německu vyslovila svůj podiv nad tak pozdním příchodem na studie. Potom se otázala po »moravsku« Hrdiny, zdali již obědval a co? Když se jí bez mučení přiznal, že dosud nic, přinesla mu talíř masové polévky, kousek masa s česnekovou omáčkou a knedlík. Hrdina se ovšem nedal mnoho pobízeti a byl tímto vlídným pohoštěním utvrzen v naději, že Pán Bůh jej snad přece neopustí. Poobědvav, poděkoval vřele své hostitelce, načež mu Seliger řekl: »Pojď, já ti teď' ukáži, kde si máš hledati kvartýr.«

Oba mladíci prošli branou, za níž byla řada stavení, byly to t. zv. Novosady. Průvodce řekl Hrdinovi: »Tam si hledej byt, ale musíš tuze pěkně prositi!« U kříže se s Hrdinou rozloučil a ponechal jej osudu. Hrdina se průvodci srdečně poděkoval a nastoupil cestu v růžové naději, že to dopadne asi právě tak hezky jako s obědem. V tom se však velice mýlil. Začal od prvního domku šnobolínských stavení, vedoucích ke Květné zahradě, byl však všude odmínut. Teprve v domku patřícím českému sedlákovi, byl vlídně osloven, avšak rozpačitými slovy: »Ano, u mne by bylo místa dosti a také bych vás chtěl podporovati, ale já mám malé děti, které křičívají a studenti potřebují klidu. Mimo to byste měl odtud příliš daleko do školy, ale kdyby se stalo, že by vám nebylo možno naléztí někde něco lepšího, tedy ke mně přijďte, nežli se vám naskytne něco vhodnějšího.« Tak tedy nastávající studios nastoupil další cestu, leč všude klepal nadarmo. Bylo mu to velmi trapné již proto, že se již počínalo smrákati a on, jsa vyčerpán bezesnou nocí a dlouhou cestou, vlastně ještě ani nevěděl, kam by hlavu složil. Ale v posledním stavení jej vlídně přijal jeden tkadlec, jenž jej pozval k sobě a posadil na lavici u pece, aby si tam odpočinul. Pak jej pozval k večeři; po ní mu dal ustlati na podlaze slámu, tu pokryli sukmem a pod hlavu mu dali podušku. Hrdina se uložil na toto primitivní lůžko a přehodil přes sebe svou halenu. Spalo se mu celkem dobře až na to, že k jitru jej probudila zima. Ráno se jej hostitel na vše vyptal a Hrdina se mu také se vším svěřil. Tu mu domácí bez ostychu řekl, že v takovém ordinárním úboru nemůže jíti k zápisu, páni páteři by ho jistě odmítli, neboť by se mohli o něm po případě domnívati, že třeba někde něco odcizil a pod. Ať tedy jde přímo domů, tam nechť mu otec opatří u obce vysvědčení zachovalosti a přijde s ním osobně do Kroměříže, pak může býti přijat. To všechno musí však býti provedeno co nejrychleji, protože vyučování začalo již na sv. Terezii, t. j. 15. října, zatím co nyní jest již po sv. Martinu. Hrdina si dal říci, posnídal polévku a s mnoha díky se rozžehnav, nastoupil zpáteční cestu domů. Šel touže cestou jako včera a dorazil až pozdě večer k ustaraným rodičům k velkému jejich údivu. Synek jim vše vypověděl a rodiče zase jemu sdělili, že když ráno odešel a sousedé ho neviděli, tázali se, kam se poděl. Rodiče však se obávali, že jej v Kroměříži nepřijmou a oni budou míti ze všeho jen posměch a proto se stavěli, jako by nevěděli, kam odešel. Tato přílišná opatrnost dala podnět k různým dohadům o osobě Josefově (tak se Hrdina jmenoval křestním jménem). Otec tedy šel hned k tešovickému rychtáři, a ten jeho synovi dal to nejlepší vysvědčení. Takto mohl Hrdina nastoupiti cestu do Kroměříže.

Spolu s otcem vyrazil na den sv. Kateřiny (25. listopadu) 1798. Silně mrzlo a mimo to se i tak chumelilo, že mohli doraziti na noc pouze do Hulína, odkud ráno nastoupili další cestu do Kroměříže.

Když přišli do města, hned u Vodní brány našel mu otec byt u krejčího Macka za 6 zlatých vídeňského čísla. Pak šli do školy, kde byl Hrdina přijat beze všech těžkostí a tehdejší P. rektor Petr Bruckner (rodem Rakušan) byl k němu tak laskav, že mu daroval nový slabikář a hned jej zavedl do »legendy«, t. j. do třídy, kde se žáci učili čísti. Tam jej představil učiteli, klerikovi Petru Schramovi. Pozdější jeho učitelé byli: v preparandě klerik Paulín Winter, v principiích klerik Kristián Rubeš, v gramatice novokněz původem z Čech Kornelius Bílecký, v syntaxi a poesii profesor P. Vít Baur. Tento profesor byl velkým příznivcem a podporovatelem Hrdinovým a zůstal jím ještě, i když byl dvorním kazatelem ve Vídni a profesorem na Tereziánu ve Vídni.



## Studia u piaristů v Kroměříži.

Hrdina pocházel z chudické rodiny a proto značná část jeho studentských let byla vyplněna starostmi o živobytí. První rok se vydržoval takto: Otec platil za něho 6 zlatých (ve vídeňských bankocetlích) ročně za byt, posílal mu chléb a jinou velmi prostou stravu a mimo to mu koupil u židů starý, obnošený kabát. Na studentské věci mu koupil otec v Sušicích truhličku bez zámku. Na ostatní věci, na př. na papír již neměl otec mnoho peněz a proto si musil Josef na to vydělati sám. Někdy na př. štípal dříví, jinde je zase donášel, ale mimo to onen student Seliger, jenž mu byl prvním rádcem v Kroměříži, byl mu věrným pomocníkem, a zejména ho zásobil potřebným papírem. Od r. 1800 se postavení Hrdinovo stále horšilo, neboť finanční možnosti otcovy byly stále menší. Příspěvek na byt dostával od něho stále menší, dodávati pak mu nějakou stravu a oděv již naprosto nemohl. Následek toho nedostatku byl, že domácí na něho pohlíželi jako na méněcenného studenta, na němž nebylo možno nic vydělati a proto ubohý Hrdina musil stále měniti byt, při čemž mohl si vyhledati vždy jen ten nejspatnější. Tím se stalo, že žil stále v jakési duševní stísněnosti. To však nebylo vše. K duševnímu utrpení se družilo i utrpení tělesné, hlad. V roce 1800, a to právě na masopust byl Hrdina v takové bídě, že po celé tři dny byl úplně o hladu. Nemohlť svému žaludku dodati nic jiného nežli trochu vody. Hlad jej trápil zvláště večer a první dvě noci nemohl vůbec spáti pro veliké vnitřní bolesti. Za dne nemohl vůbec něco pracovati, v poledne se dovlekl do školy, aby tam doháněl zameškané učení a plakal při tom bolestí a hladem. V jedné takové chvíli klekl, sepal ruce a vroucně se modlil, roně při tom slzy a kousaje hladem do — lavice! Třetí noc přestal již sice onen neklid, ale když nazítří ráno šel přes Velký rynek do školy, cítil, jak nohy pod ním klesají. Ve škole seděl jako napolo mrtvý, a tak to bylo až do deseti hodin, kdy (podle zvyku) šli studenti do svého kostela na mši svatou. To bylo v sobotu před masopustem. Když přišel domů, našel na stole stříbrný sedmák, jež mu (na zprávu kvartýrské Terezie Kräutelové o jeho bídě) poslal arcibiskupský kancelista Martinek, jenž měl Josefa (který mu čistil boty) velmi rád. Tím byl okamžitě bídě konec. Hrdina si koupil chleba a dokonale se jím nasytil. Potom si koupil vařené švestky a vydal se k rodičům do Tečovic na masopust . . . Na školách kroměřížských bylo totiž na ty dny prázdno. Tento masopustní den byl nejhorší ze všech, které ještě v době studií na něho přišly.

Domáci, která mu pomohla z bídy, dala mu pak dobrou radu: »Vikář P. Ignác je velmi dobročinný pán, nenechá nikoho odejítí od sebe s prázdnou.« Puzen hladem i touto zprávou, vydal se Hrdina k jmenovanému knězi. Ten byl právě v kostele, a proto Hrdina čekal na něj, až vyjde. Když vikář vyšel, přistoupil student k němu a velmi uctivě ho prosil o almužnu. P. Ignác považoval to od člověka slušně oblečeného za obtěžování a tázal se ho, čím jest. Když mu odpověděl, že je chudý student, obořil se naň vikář: »Studenti, kteří žebrají, nestojí obyčejně za nic.« Hrdina při těch slovech od něho odskočil, ale kněz mu přesto dal půl krejcaru. Za tuto almužnu bylo možno tehdy dostati dvě žemle. Z těchto žil Hrdina celé dva dny, jsa při tom pevně rozhodnut, že raději zemře hladem, než by někoho poprosil o almužnu.

V této veliké bídě hledal pomoc jak Hrdina, tak i jeho otec u příbuzných a známých. Kterýsi jeho kroměřížský známý, který znal Hrdinovu bídu, dopsal jeho strýci Jiřímu Hrdinovi do Holešova, aby synovci pomohl. A když na počátku prvních studentských prázdnin přišel k němu Hrdina se svým otcem, byli takto »uvítáni«: »Když chcete dáti někoho na studie, máte nejprve uvážiti, máte-li na to peníze a nespoléhati se na pomoc druhých a neobtěžovati je. My máme mnoho jiných povinností k lidem, a to mnohem bližším nežli jste vy!« Když Hrdina uslyšel z úst svého strýce, bratrova otce, slova o mnohem bližších lidech, vyhrkly mu slzy a hned se začal ohlížeti po dveřích. V duchu si při tom umínil, že nikdy již do tohoto domu nevstoupí, a že již nikdy se neobráti na některého svého pokrevního příbuzného o pomoc. Strýc pozoroval studentovu tvář a proto pozval oba nezvané a nevítané hosty k obědu, který však byl nikoliv jako pro hosty, nýbrž jako pro žebráky. Potom ukázal svou »štědlost« k synovci tím, že mu daroval prastarou, obnošenou vestu, kus nejhrubšího hnědého sukna na kabát a k tomu několik grošů. Po tomto »obdarování« si Hrdina umínil, že setrvá na svém a nikdy již onoho strýce nenavštíví. Dva známí kněží mu to ale rozmlouvali. Byl to mysločovický farář Václav Procházka a malenovický farář Jan Sark. Görlich. Na jejich domluvu se student tak dalece zapřel, že navštívil holešovského strýce vždy jednou o prázdni-



nách, což mu celkem vyneslo 50 zl. v bankocetlích a — dvě obnošené košile . . . Hrdinův otec měl ještě sestru, která byla tak štedrá, že mu jednou dala pecen chleba a trochu čočky . . . Strýc z Halenkovic mu jednou poslal 6 grošů a tolikéž jeho strýc z matčiny strany Hala v Hostišové . . . Tak mu byla »nápomocna« přízeň, která dokonce si myslila, kdovíco neučinila pro příbuzného na studiích a která po čase se na něm dokonce domáhala vrácení oné »veliké podpory« i s úroky!

Po tak bolestných zkušenostech obrátil se Hrdina na radu mysločovického faráře na pohorelického hraběte Leopolda Šternberka s prosbou o podporu. Hrabě rozhodl, že mu bude dávat každoročně 40 zl. v bankocetlích a hraběnka tolikéž. Brzy nato přišla pomoc i odjinud. Z malenovické vrchnostenské kanceláře mělo býti každý rok vyplaceno čtyřem chudým studentům po 20 zl. v bankocetlích. (Těchto podpor používal Hrdina až do svého vysvěcení na kněze, a když jako novokněz se přišel hr. Šternberkovi poděkovati za všechna prokázaná dobrodiní, dostal ještě 50 zlatých.)

To vše ale nedostačovalo, a tak ubohému studentovi nezbylo nežli se obracet na dobré lidi. V Kroměříži byla vskutku řada dobrodinců, kteří pomohli nejednomu chudému studentovi. K těmto dobrodincům patřil barvíř Fryčaj, bratr známého kněze-spisovatele, který právě v onom zlém roce 1800 požádal Hrdinu (v letním semestru), aby učil jeho dcerušku čísti a psát. Fryčaj mu za to dával kromě peněz ještě i každou neděli oběd. Jeho bytná mu mimo to našla byt u paní Veroniky Doubravské, vdovy po ševci ve vojenském ústavu kroměřížském, která pocházela z Vyškova. Doubravská sice také žádala za byt 6 zl. ročně, ale když viděla bídu jak na studentu tak i na jeho otci, tedy mu bytné odpustila, začez on jí štípal dříví a za její nepřítomnosti hlídal byt a uklízel. Když pak si vzala několik studentů na stravu, bydlel u ní Hrdina úplně zadarmo. Tato paní zůstala Hrdinovou podpůrkyní až do vysvěcení na kněze, kdy mu půjčila 80 zlatých pod podmínkou, že bude za ně sloužiti mše sv. za jejího zemřelého manžela i za ni, a mimo to ještě mu i opatřila v Olomouci prádlo.

U paní Doubravské se vedlo Hrdinovi trochu lépe. Kromě Fryčajova děvčátka dostal vyučování Zelínkova synáčka (bydlel na Novém rynku). V této rodině dostával kromě měsíčního platu i několikrát oběd. Dobré bylo, že i cukrář v tomže domě pracující svěřil Hrdinovi svou dcerku na čtení a psaní. V létě roku 1800 měl náš student dokonce i to štěstí, že mýtný v Kovářské bráně Panic ho požádal, aby vyučoval jeho dcerku Fanyňku češtině, začez mu dával každou neděli oběd. Po dvou letech se k dcerušce připojil i Panicův synek. Dobrota pana mýtného mu současně zjednala přístup i k jednomu kloboučníkovi ve Ztracené ulici a u měšťana Vlčka ve Vodní ulici, kteří mu dávali po jednom obědu. Takto měl Hrdina zajištěn na každý den v týdnu oběd u různých dobrodinců, kteří se nad ním smilovali pro jeho čestnost a bídu. Přízeň šlechtných lidí jej doprovázela i v následujícím roce 1801. Pouze měl těžkosti s večeremi. Jelikož na ně neměl, zůstával buď o hladu anebo mu něco dala jeho bytná, paní Doubravská. Hrdinovi se takto podařilo prosekati se nejhorší bídou, leč nastala mu zase nová nesnáz. To byl t. zv. Holzgeld, příspěvek na vytápění školy, jakož i školné. Dobrotivý prefekt (ředitel) Petr Brückner, (který se v r. 1808 stal provinciálem) a jeho učený nástupce Pilař (až do r. 1804) mu sice prominuli příplatek na dřevo, však od r. 1801 mu již nemohli promíjeti 24 grošů školného za měsíc. To obnášelo 6 zlatých za pololetí, což bylo pro Hrdinu nemalým zatížením. Proto jeho otec počal se hned o prázdninách starati o to, jak opatřiti Josefovi aspoň oněch 6 zlatých na první běh. Proto i se svým synem se obraceli na různé přátele a příznivce a na konec s velkou námahou se jim podařilo sehnati onen obnos. Hůře bylo se školným za druhý semestr. Hrdinovi bylo zhoľa nemožno, aby sehnal peníze a od nadřízených úřadů přišly žádosti za osvobození od školného vyřízeny tak, že mnoho studentů bylo úplně anebo aspoň částečně osvobozeno a protože již byli zaplatili, dostali peníze zpět, jen Hrdina osvobozen nebyl! Nezbyvalo tedy nic jiného, nežli aby Hrdina po tolika strádáních odešel ze studií. Svěřil se tím svým spolužákům, a tu oni, kteří měli to štěstí, že byli osvobozeni od školného, podnikli mezi sebou sbírku a zaplatili za něho školné na tři měsíce. Zbývalo tedy ještě sehnati 3 zlatky na zaplacení zbytku školného, a tu mu pomohli dobří páni páteři od piaristů, kteří mu doporučili jednoho spolužáka k soukromému vyučování, začez dostával měsíčně 1 zl. 30 kr. v bankocetlích. Tím však nebyla vyčerpána dobrá snaha piaristů pomoci chudému studentovi.

Pokračování.

# M. BOHUSLAV: Z DOPISŮ PŘÍTELI

Milý Karle,

v minulém dopise píšeš, že šťasten se cítíš nešťasten. »Nejsem sentimentální,« říkáš, »ale říci tě, jež pro mne znamená vše, s Bohem a nevědět, zda mohu připojit na shledanou, je pro mne . . ., ale vždyť Ty mne zajisté pochopíš.« Ano, milý příteli, rozumím a chápu Tě úplně. Sám znám tu dávnou chvíli, kdy ten, který je milován a miluje, se cítí trosečnickem na Sahaře štěstí, když tajfun pískem tak palčivě zhroucím rozleptá zář v pomněnkových očích a pod nimi vypálí jen tmavé kruhy. Vždyť tři — čtyři roky, toť dosti dlouhá doba, a zvláště pro Tebe, jak Tě znám, téměř bezbřehá.

Vid', milý Karle, těžké je loučení. Těžké pro toho, kdo má v srdci démantovou harfu, jež se rozezvučí sebe menším zavanutím větru, tu každá struna zvláště, tu v souzvuuku a znění stříbra, slunce a oblohy, tu v disonanci přítomných i dávných akordů. Oči se zalesknou, byt' třeba na chvíli, modravou rosou a na ústa usedne motýl, ten úsměv bez zítřků, který v bliznu rudého okvěetí štěstí setřese teskný pel, pel smutku a nadějí . . .

A pak, pak řekneš s Bohem, s Bohem dáš všemu, co Ti bylo drahé, láska Ti zamává šátečkem na pozdrav a růžové květy hlohu na shledanou. Naposled zašeptáš slova opylená něhou, naposled pohoupáš v loktuši větrů své jarní sny, naposled budeš pásti beránky na nebi, na rodném, rodném nebi, naposled orosíš fialové kalichy ocúnů a nakrátko se zastavíš na křížovatce chvíl, kde vítr přesypá spadané květy, naposled uviješ věnec ze slz a z radosti a hodíš jej děvčátku do klína, aby nezapomnělo.

Tedy dnes odcházíš. Dnes jedeš pryč. Musíš. Na tři, snad čtyři roky. Na celé čtyři roky. Ale ne sám. Přece v Tvém srdci zůstalo něco. Zůstala v něm vůně z jejích sametových očí,

plachých jako úsměv děvčátka,

něžných jako barva poupátka,

hřejivých jak slova mamínčina,

oddaných jak ústa milenčina,

prostých jako v máji hnízdo vlaštovčino v stáji,

půvabných jak píseň pastýřova na šalmaji v báji,

krásných jako kolibřík, jenž pěje v květu orchideje,

poutavých jak tři poslední stránky děje slavné epepeje,

tajemných jak zář, jež padá na oltář,

inspirujících jak tvář, jež zírání na polární zář,

omamných jak vůně lip,

opojných jak jarní slib,

rozzářených jako oči dětí při pohádce,

nedočkavých jako jejich ruce při pomlázce,

lačných jako ten, kdo měl již týden půst,

vznícených jak rána touhou propálených úst,

dychtivých jak prsty hráče při sázce,

vášnivých jak srdce ženy při lásce — — —

Ty oči navždy zůstanou v Tvém srdci. Ta vůně z nich nikdy nevyprchá. Tou bude provanuta jistě i Tvá příští »Symfonie mládí«, již, jak píšeš, právě tvoříš.

Ta vůně Ti bude záchranou, až úpal polední do běla rozžhaví tu hořkou touhu večerů, až v hermelín noci Neznámý vyšije svá zaklinadla z hvězd a fontána na starém předměstí zavzdychá ve světle měsíčním, neb vždy a všude u rtů se bude chvít ta čistá číše krásných chvíl, již na dno nedopiješ.

Ta vůně Ti bude záchranou, až budeš padat do prohlubní večerů bez lásky a štěstí, až  
klekání Ti bude znít jak umíráček Tvých úsměvů, až Tvoje oči budou hledat tam v ne-  
konečné dálce na zčernalém nebi dým domova a lásky — — —

— — — — —  
A jen červánky, šeptající němou modlitbu naděje na usmířenou, budou se rdít zvěstová-  
ním nových chvil.

Pak pochopíš — — —

Pak nešťasten budeš šťasten.

Tvůj M. Iren.

### *Ivan Andrenik: Šeptal jsem noci*

*Zlá bílá noci,*

*Jdeš bez vzpomínek*

*Se šlehajícími pochodněmi*

*Co pláč a sedm věrů?*

*Proč někdo schází?*

*Myšlenky překročily už Léthé*

*Mlč*

*Dívenko napovídačko*

*Rákosí nešumí a nezpívají tiché vody*

*Víš*

*Chtěl bych při tom být*

*Když v první májové noci*

*Měsíc těžce oddechuje*

*A nepracují kovadlinky ptačích hlasů*

*A tančí tichý tis*

*Šibalka obloha*

*Promítá můj profil v hrudách oleju*

*Každým spodním pramenem*

*Jenž voní ranní rosou*

*Prsty se ti lepí pouty snů s halenami prostorů*

*V tvém sklonu bílá noci*



Jar. Mňuk. Čes. Budějovice. Archiv Jitro

Rohenická zvonice

## **JIRÍ S. PODHAJSKÝ: TVÉ OKO TEMNÉ JEZERO . .**

Skončil. Jeho procítěná slova, jimiž uzavřel poslední své rozjímání, zní ještě jako by ozvěnou v duši těch věrných, kteří přišli vzdát hold své nebeské Matce.

V tu chvíli se rozeznívají sladké zvuky varhan, jejichž píšťaly se rozhovořily onou zvláštní mluvou, která tak dovede povznést srdce jednoho každého křesťana, jenž unesen zbožnou melodií flétnových rejstříků, připojuje se k této řeči, tak sladké modlitbě, jež patří jen Jí, Matce Dobré rady a Jejímu Synu.

Vysoko v oblacích zářících světél, uprostřed sněhobílých a mdle růžových hortensií, mezi krvavě červenými tulipány jest Její krásná tvář a ve svém mateřském náručí pevně svírá svého Syna, toho, jenž potupnou a ohavnou zemřel smrtí za naše vykoupení, a jenž jest stále tupen, vysmíván, urážen a neuznáván.

Z Jejích očí proudí miliony paprsků, jichž stříbrná zář proniká ta srdce, která nezoufají, srdce, která ve chvílích nejtěžšího bolu a zármutku zůstala pevná a odhodlaná a která nezapomněla, že Její přímluva je mocná.

Božský Její Syn jako by kýval svou napřaženou ručkou na všechny tam dole na zemi klečící a z Jeho úst jako by zaznívala slova:

Pojďte k Ní všichni a mluvte s Ní jako s matkou, vždyť Ona jest i matkou vaší, buďte všichni Jejími dětmi. Přistupte jen blíže a dejte Jí svá srdce, aby i Ona mohla vám dáti svou lásku!

Sladce povznášející flétnová melodie táhlým pianissimem se vzdaluje, stoupajíc stále výš a výše k nebi, až dozní docela — — —

Několik vteřin posvátného ticha. Slyšíš jen hovor srdcí, českých srdcí, jehož tajemný zvuk se nese k Jejímu sluchu. Varhanní hudba zní teď plnými akordy. V tiché modlitbě věřících se mísí sopránový zpěv sólové pěvkyně:

»Tvé oko temné jezero, v němž stříbro hvězd se blýská,  
a kdo v ně jednou nahlédne, si věčně po něm stýská.  
Já jednou v ně jsem nahlédl a srdce mne to stálo,  
v něm tisíc krásných andělů se na mne pousmálo . . .«

Zraky všech jsou upřeny na Její svatou tvář, do Jejích temných, tak vášných očí. Všem se zdá, jako by zírali v temné, nesmírně hluboké jezero, jehož hloubka každou duši tak přitahuje, že cítí, že jen tam dojde kýženého klidu a míru.

Panno Maria, Matko Dobré rady, dej, ať každé české srdce lne k Tobě jako ke své Matce!

## JIŘÍ ANTOV: BUDĚJOVICKÉ LOUKY

Květušce Machové

Slepenice uschlého bláta suše chrupaly, rozpadající se pod dvojími kroky. Cesta byla vymletá a okorávala v parnu žhnoucího slunce. Zcela nenápadně vyklouzla z města alejí omšelých, k nebi přísně vztyčených topolů, opatrně obešla poslední předměstskou chalupu s nahrbeným doškovým štítem, rozviklanou lávkou se přehoupla přes líný potok a pak klínem úvozu pospíchala vzhůru do luk, ztrácejíc se v huňatém příkrovu krajě.

Nedělní odpoledne, ponořené do svátečního letního ticha, zavěsilo se němě nad krajem, vyběhlo do bělomodra hloubku nebes, přiblížilo mlhavé obzory šumavských linií. Louky, rozvalené po obou stranách cesty, teple dýchaly z vysokých trav, kohoutků, kopretin, blatouchů, žebříčků a heřmánků. Louky, louky; lačně zelené, dnes v slunci se stříbřící, jak moře kteréhosi zálivu u Sušaku.

»Poslouchej, louky hovoří,« řekl jí po chvíli. Zastavili se a naslouchali šepotu pukající země, řinčení čmeláka, šelestu trnek a šípků, lemuujících souputný příkop, praskání a víření nepřehledné hladiny trav, zvlněné vánkem sotva znatelným. — Šeptaná symfonie. Její melodie se přibližovala a vzdalovala, nová a proměněná znovu a znovu se vracela s vanutím prohřátého vzduchu.

»Z žebříčku cítíš rodně vát — hlubokou vůni dávných časů« — zarecitoval z jihočeského básníka hlasem trochu zastřeným a nejistým do bzučivého ticha. Pohlédla na něho nechápavě, s nevyslovenou otázkou na rtech i v očích.

»Vždycky, když jdu touhle cestou, ať za časného jara, kdy poslední sněhové skrvny se ztrácejí ve stínech příkopu, dnes, nebo v podzimu, když louky tmavěji a svažují se v žlutohnědé drny, cítím, jako by celá země, vzduť travami, vyprávěla o tom, co dávno už minulo a nikdy se nevrátí. O lidech, kteří tudy prošli, o jejich příhodách a osudech, bolestech, vášních i láskách.« —

Mlčky poslouchá a zdá se, že hledá v paměti cosi z těch dávno již zapadlých historek kraje. — Došli na vrchol návrší. V klínu rozcestí stála tu uprostřed páru věkovitých lip vetchá Boží muka. Dvouramenný křížek se dobrácky nacyloval nad štíhlou prejzovou stříškou; Madona, čas od času omývaná vodou a větrem, shlížela z vysátých barev do luk a k dalekým obzorům budějovické kotliny. Dole, z kamenné patky pilíře vystupovala vytesaná koňská hlava s letopočtem 1755.

Usedla do modravého stínu lip a spatřivši divný ten znak, tázala se, co znamená. Po chvílce váhání odpověděl, že tu říkají »U koníčka«, ale proč jen, proč —. Konečně se rozpomněl na nějakou zkazku z dětských let. —

»Tehdy, v tom roce, snad byl tak krásný den jako dnes, jel tudy vévoda krumlovský se svým průvodem na zámek Hlubokou. Jel si pro nevěstu. A zde na tom místě, podle vypravování, zhynul náhle jeho kuň. Vévodu jaly zlé předtuchy; váhal, má-li pokračovat v cestě, či zda se má vrátit domů. Znamení nenadálé koňovy smrti ho přivádělo k pochybám o milence lásce. Ale rytířské srdce tíhne především za láskou a k hrdinství, neboť láska je život a hrdinství jeho cíl. Dal se tedy vévoda na další cestu. Snad došel svého cíle i své lásky ten dávnověký hrdina,« dokončuje své vypravování s příslušným pathosem, »o tom už pověst mlčí, a na památku dal prý zde postavit kamenná Boží muka s vytesanou koňskou hlavou —«

Ani neví, jak se stalo, že se zatím posadil vedle ní do vysoké trávy. Ona trhá bílé kopretiny a zbavuje jejich květy úzkých bělavých lístků svými drobnými prstíky. Pojednou se zahledí k pevné linii vršků na obzoru, obrací se k němu s úsměvem dítěte. »Jejej, ten rytíř byl nešika. Měl si vyhledat kopretinu, odtrhávat lístek po lístku, říkat si má mě ráda, nemá mě ráda, a podle toho, co by mu vyšlo, se měl zařídit.«

Dlouho se smějí. Ona zatím vyhledá nové květy, trhá lístky, rozhazuje je kolem sebe i do klína a říká si polovážně, položertem —

»Má mě rád,  
nemá mě rád,  
láskou se souží,

po mně jen touží,  
láska ta vadne,  
jiná mu vládne — —

»Za koho to říkáš?«

Překvapena zaváhala, ale pak mu řekla tiše: »Za tebe —«

Slunce se blížilo zemi, do které se vpíjely dvojí radostné kroky. Louky poléhaly s malátností schylujícího se času, stíny podvečera se rozprostřely nad blízkým městem. — Spatřil na jejím rukávu bělavý lístek kopretiny. »Má mě rád, nemá mě rád«, zaznělo mu měkce, pousmál se a řekl si, že země i ty louky se časem změní, ale lidská bolest a láska, o níž vyprávějí, je věčně stejná. —



## Na Severním mysu o půlnoci

---

Prof. Dr. Bafka, Nymburk  
Archiv Jltro

# ANNA HORÁKOVÁ: SLZY

Slzy, tiché, zářící a horké a nekonečně milosrdné, zalijte mou tvář! Tvrdá tvrz bolesti vězní tlukoucí, poplašené ptáče — chvějící se lidské srdce.

Brázda mého života zůstává opuštěna. Jen černý pták zármutku krouží nad hlavou a úzkost otvírá rezavým klíčem svůj chmurný dům. Stráž bolesti vrhá své těžké stíny na bledou tvář. Tísňivá samota s vlhkýma rukama usedá na práh. K oknu se přikradl soucit. Vzduch je k zalknutí a duše umdlévá žízni. Věrná studně přátelství na okraji životní pustiny vyschla.

Kde je živý pramen, útěcha a mír? Zním vlhké stupně v jejich království. Sladký dech vyvolených květů s věncem svíce v mdlém záblesku věčného světla. Pod závojem míru plní se oči pramenky slz a tklivý proud unáší srdce jezerem útěchy. Nadšená píseň duše zní v oblacích a rty se chvějí blahem.

Vracím se ze sna. Vlhké stupně se změnily ve vyprahlou všední cestu, mdlé světlo v šerý stín opuštěných dnů.

Jen vlahé pramenky útěchy zůstaly v očích.

Josef Zvoník: *Ó, Paní ve smutku*

*Věřil jsem v modro oblohy  
s nejčistším zlatem v rukou rána.*

*Zmámený*

*zvrátil jsem oči v modro oblohy.*

*Má struna tolik rozehraná  
nebděla v stesku kamení.*

*Mřížení oblaků s věchýtky kouřů  
s popely klínů krajin mých.*

*Já zmámený*

*deštěm ronících se kouřů*

*a raněnými srdci znavených  
protékám větvemi až na zemi.*

*Ó, Paní ve smutku,*

*závoj Váš vane do každé tepny.*

*Bez krve*

*v rukou vyčichlé masky zřícených sloupů.*

*Jen oči, ty oči hrčí ze tmy.*



Jan Pačcha, Čes. Budějovice. Archiv Jitro  
Jedeme z prázdnin

## N. Š.: HODINA DRZOSTI

Vy ještě neznáte našeho Zelínka? To vás skutečně lituji, poněvadž ten dovede udělat ze suché vědy matematické tak skvělou zábavu, že byste takovou nenašli ani v nejlepším vídeňském variété. Jak vyhlíží tento kouzelník. Docela jednoduše. Nosí černý pracovníplášť, který mu útrpně dívčí duše občas odborně vyspraví. Jeť náš matikář starým mládencem. Na rozdíl od ostatních kolegů, kterým matika ubírá na váze, je náš Zelínka kulatý jako velký míč. Ale dost se suchým popisem. Teď si ukážeme živý model. — Před příchodem profesorů nebývá ve třídách zrovna velké ticho. To nastává teprve, když profesor překrikne mohutným hlasem jaré hlasy mládeže. Ale u našeho matikáře je rušeno celou hodinu, ba i ke konci, kdy se vykládá nová látka a většina studentů libě spí, je u nás v matice rušno, jako jinde o přestávce. Sotva se vyhoupne profesor na náš Olymp-stupínek, zazní jeho rozčilený hlas: »Tak už dost, nó! Musí už být... Jenom co vytáhnu třídní knihu, že vás zapíšu, vy...« — »Sím, copak ona je nějaká vy? Nenech si to líbit...« — »Nó, vy ticho tam, nebo vás... Kdo chybí?« — »Pěničková a duchem nepřítomná Nováková.« — »Ták je-

nom ticho. Měli jsme úlohu?« — »Nééé.« — »Tak si to přepočteme.« — »Nic jsme neměli.« — »Nó, dobře, sedněte si, napíšem si nový příklad. Pojd'te psát, nó, třeba vy...« A diktuje. »Jest vypočítati, kolik rokův potrvá důchod založený kapitálem pěti milionův...« Jak vidět, libuje si náš matikář v astronomických číslech. »Tak začneme počítat. Namalujte si plán.« Sám začne kreslit na tabuli řadu klikatých čar, což má být plán. Mezitím ho obtěžuje žákyně naivními dotazy: »Sim, můžu (jak krásný výraz) si to jít obkopírovat k tabuli? Sim, mám to kreslit také od ruky? Mně se to sem nevrže, já to nakreslím vedle.« Na všechny tyto dotazy odpovídá profa ponurým klidem. Když dotazy dostoupí rekordní výše, rozčílí se profesor, vytáhne třídní knihu a hrozí: »Tak, už je toho dost. Už někoho zapíšu. Zavřete okna,« dodává, když zpozoruje, že před okny se shromáždil dav zvědavců. »Ták, už ticho, nó.« Poškrabe se na nose a vybídne někoho, aby se pustil do počítání. Zatím sedí za katedrou, zívá a dívá se z okna. Ale to neznamená, že by nedával pozor. Stává se, že najednou vyskočí, a běží neobyčejně tiše k některému místu. »Á, my se tady dřeme jako mezci a ona si čte.« Proti tomuto málo lichotivému přirovnání ozve se hlasitý protest. »Cóže, my jsme mezci. A to my si nedáme líbit. To se řekne panu řediteli, jaký na nás jste.« — »Ty, ty buď ticho.« — »Pro pána krále, ne tak hlasitě, oni ještě nevědí, že si spolu tykáme.« Když dostoupí spor této výše, rozběhne se profesor ke stolku a zapíše drzou dívku do třídní knihy. Po chvilce, když je už počítání opět v plném proudu, donese třídnici k některé důvěryhodné osobě a ostýchavě ji požádá, aby »to« vymazala. Konečně vysvobodí nás i jeho zvonek. Odchází doprovázen křikem, který by nikdo v dívčích hrdélkách nehledal. Někdy se ještě vrátí a uvede nás do dobré nálady pamětihodným výrokem: »Když jsem vycházel ze třídy, zadek mi hlučel.« Obrovské haló, škola se otřásá v základech a na chodbě, ve třídách i ve sborovně si šeptají: »Zelinka měl matiku v II. D.«

## PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ

Kdyby vyhaslo slunce, tak by zmrzla biosféra, ale mohli bychom svítit žárovkou ještě tisíce let. — Někteří chodí krajinou, jako by je už trefil šlak. — Kdyby byla naše třída oddělena skleněnou vrstvou vzduchoprázdnou, tak bychom nic zvenku neslyšeli. — Atmosféra obsahuje 4 díly dusíku, 1 díl kyslíku a případně vzácné zeminy. — Jsou někteří geologové, kteří si ani neuvedomí, že voda nemůže téci do vrchu. — Z dusičnanu stříbrného se vyloučí zlato. — Třetihory byly velmi neklidné; s tím také souvisí povaha lidí, na př. pod Tatrami jsou živější. — V Krkonoších najdete ještě v červenci sněžné jámy, kde se můžete koulovat, docela jako v létě. — Když nastane krize, první mizí kultura, poněvadž každý je rád, že je živ. — Při suché destilaci vzniká methan, tekutý písek atd. — První člověk kreslil tak jako dnešní kluci na stěnách. — Při výbuchu Vesuvu byla zničena tři města: Pompeje a Herkules. — Fetišista uctíval věci, které si sám udělal: tedy hvězdy, slunce a p. — Když má někdo hodinu do smrti, tak si může bylinami prodloužit život o několik hodin; ještě několik hodin žije a pak může udělat nad sebou křížek. — Kvašením celulosy vzniká střelný prach. — Škrob má vzorec  $C_6H_{10}O_5$ , čili je to chloritan. — Nyní se vrátíme k dalšímu. — Dokažte nám ten pokus experimentálně! — V noci se natahuje brambor k oknu a leze oknem ven. — Není to jen kapilarita, která proudí ze svazků cévních. — Jak dlouho potřebuje kuře k vylíhnutí? 21 dní. Ne, tři neděle! — Výtrusy mají za úkol zvláštní zjev. Master.

## Z NAŠÍ TŘÍDY

Jedna sexta pošpinila zeď a pan třídní píše na tabuli oznámení pana ředitele, který dal zeď na útraty třídy zamalovat:

Zítřa zaplatíte

12 K

panu řediteli.

Sexta je však velmi podnikavá. Za malou chvílku změnila dvěma tahy houby smysl věty a překvapený pan třídní čte:

Zítřa zaplatí.

12 K

pan ředitel!

Nejlepší matematik třídy vypočítal hned, že na každého připadne asi dvacet haléřů! Jarka Pospíšil.



## Vzpomínka

K. M.

*Kraj s večerem usínal v objetí zimy.  
Oddechy země měřily čas,  
v šeru cest zavátých topoly, jilmy,  
posledních poutníků zastřený hlas  
na věky v haluze skryly.*

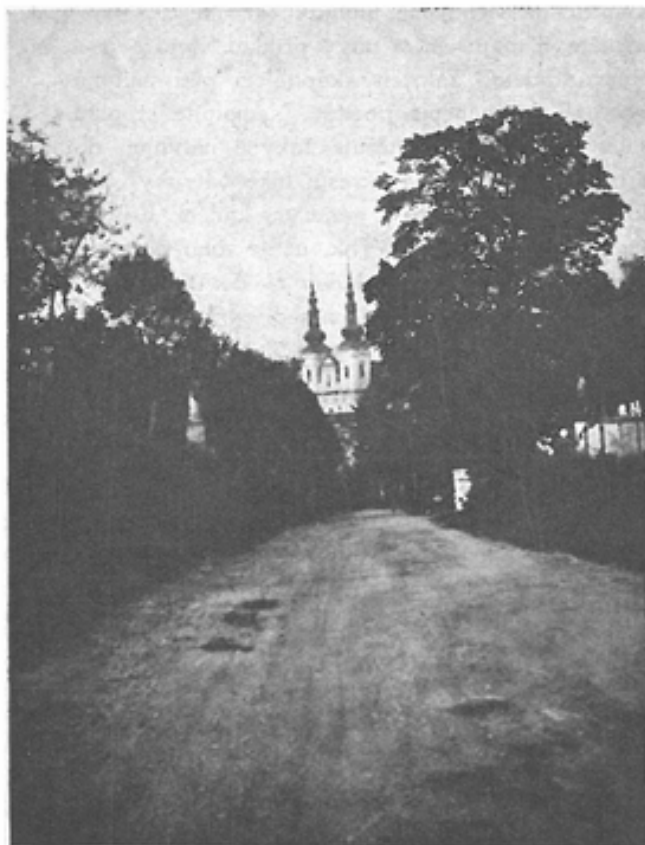
*V pláň sněhem stříbřící ve svitu měsíce  
ozvěny dalek toužebně teskníce  
lkaly  
a umlkaly —*

*a bělavé světlo Božích muk  
žehnilo mému kraji,  
městu, jež vzešlo z lidských ruk,  
úvozu, polím i vrchům na pokraji,  
životu, smrti a lásce —*

*A ve sněhu dva pletence šlépějí,  
život náš,  
neukončeny mluvily naději —  
Vzpomínáš?*

Jar. Mňuk, Čes. Budějovice,

Archiv Jitro  
Velehrad



## Zdeněk Řezníček,

*autor úvodníku, je rodák třebičský, z podhůří Českomoravské vysočiny, kraje tvrdého a těžce stíhaného, provívaného ostrými větry, vydechujícího čistotou. — Jeho dílo se začíná knihou Samoty (vyšla 1939 u Vokolka). Připravuje Vysočiny. Přeložil Maxe Piccarda: Útěk před Bohem (Stará Říše, 1938). Přispívá do Archů a Akordu.*







Plastika

ze Staré Boleslavě

Jiří Pelouch

Archiv Jitro

## DR. R. M. DACÍK O. P.: KŘEŠŤANSKÝ SMYSL

Nedávno začali ve Francii vydávat časopis pod názvem: *Le sens chrétien*. Je-li každý nový časopis odpovědí na potřeby a bolesti doby, chce asi tento časopis říci, že se nám dnes vesměs nedostává křesťanského smyslu a chce snad také ukázat, v čem asi spočívá tento křesťanský smysl. Jinak by, myslím, neměl ani smyslu časopis, který by se nazýval *Smysl křesťanský*. A není třeba znát ani poměry francouzské, abychom věděli, že i u křesťanů je velmi málo křesťanského smyslu, křesťanského smýšlení a cítění, čili že dnešní člověk, mnohdy i ten, který se nazývá křesťanem, neví ve skutečnosti, co křesťanství je a jak musí orientovat prakticky svůj život podle křesťanských zásad, čili jak má křesťansky smýšlet.

Člověk může mít různý smysl, nebo mohli bychom říci: pohled na život a jeho utváření. Neboť užíváme-li slova *mysl*, mohli bychom právě tak užít slova *smýšlení*, a to poukazuje na rozum, nejvyšší mohutnost člověka, která má řídit celý jeho život. Podle toho, jaký má kdo smysl či pojem o životě a jeho významu, bude také prakticky žít a posuzovat vnější jevy života druhých, ať jde o projevy života jednotlivců nebo celých národů. Bude-li pohlížet na všechny události jen s hlediska jejich bezprostředních příčin, bude jeho úsudek mnohdy zcela odlišný od úsudku, jaký bude mít, pohlédne-li na svět a jeho dění ve světle první Příčiny. A ještě jiné zabarvení dostane pohled člověka, který bude vidět vše s hlediska Prozřetelnosti, která se řídí především láskou ve všech svých projevech, i těch, které člověk není schopen chápat čistě lidským rozumem.

Podle toho můžeme pak mluvit o různém smyslu či pohledu na věci: můžeme mluvit o smyslu člověka tohoto světa, o smyslu politika, o smyslu pohana, o smyslu filosofa atd. A můžeme mluvit o smyslu křesťanském, který se vždy a zcela odlišuje ode všech ostatních smyslů. Člověk tohoto světa, pohan, politik, filosof, vycházejí z principů, jaké jim podává jejich přirozený rozum, zdravý nebo nezdravý; ovlivňovaný předpojatostmi nebo neovlivňovaný, soudící logicky nebo nelogicky. Všimají si jen bezprostředních příčin toho neb onoho jevu, a jdou-li snad někdy také za tyto bezprostřední příčiny, nepřekročí nikdy sféru přirozeného řádu. Kromě svého vlastního rozumu a moudrosti druhých, která nepřesahuje třebas vůbec jejich vlastní moudrosti, nemají jiné pomůcky. Výsledky takového pohledu nejsou vždy utěšující, protože jim chybí naprostá jistota; a jde-li snad o výsledky, které jsou svou vlastní povahou odporující lidské přirozenosti, jsou přijímány s neklidem a bolestí člověka, který si neví rady. Smysl křesťanský jde zcela jinou cestou. Vychází z pohledu na Boha, řídí se učením

Kristovým a vede všechno k Bohu jako první Příčině a poslednímu Cíli. Člověk, vedený křesťanským smyslem, nesoudí jen podle příčin bezprostředních, nýbrž podle první a poslední Příčiny všeho dění. Toho, kdo takto smýšlí, nemůže v životě nic překvapit, protože očekává vše z ruky Boží Prozřetelnosti. Přirozený rozum nechápe mnohdy tu neb onu spojitost jednotlivých událostí, které dovedou rozvířit hladinu světa; křesťanský smysl vidí více a vidí dále a proto dovede alespoň tušit význam i těžkých událostí v plánu Božího řízení vesmíru hmotného i duchového.

Mít křesťanský smysl je věc velká a pro křesťana je to povinnost, od které ho nemůže nikdo dispensovat. Mít křesťanský smysl neznamená však pouze znáti určité křesťanské pravdy a zachovávat hlavní církevní předpisy. To je velmi málo. Při tom všem možno mít ještě smysl zcela nekřesťanský. Mít křesťanský smysl znamená smýšlet za všech okolností jako Kristus, cítit jak cítí Kristus a reagovat na všechny události ve smyslu jeho učení, jeho myšlení a jeho citění. Křesťanský smysl je určitá schopnost křesťana chápat všechny věci po vzoru Kristově, soudit o všech věcech pod zorným úhlem jeho myšlenky, stavět se prakticky k celému životu na všech jeho úsecích ve smyslu této křesťanské mentality.

Křesťanství je život a křesťanský smysl je podklad tohoto života, protože každý život předpokládá myšlenku buď toho, kdo žije, nebo toho, kdo udržuje jeho život. Nuže, dokonalý křesťanský život předpokládá dokonalý křesťanský smysl. Máme mnoho křesťanů, i takových, kteří vykonávají své podstatné křesťanské povinnosti, a přece máme velmi málo křesťanů celých a dokonalých, protože máme velmi málo lidí s dokonalým křesťanským smyslem. Všimněte si většiny křesťanů, když mluví, když soudí o tom, co je okolo nich, co se odehrává ve světě, a poznáte, že většina z nich soudí jen podle smyslu člověka tohoto světa, podle smyslu politika nebo nanejvýš filosofa, ale velmi málo soudí podle smyslu křesťanského. A úpadek křesťanského smyslu je nutně doprovázen úpadkem křesťanského života.

Jako každý jiný smysl člověka se může vyvíjet nebo může chřadnout, až se ztratí docela. Křesťanský smysl se vyvíjí a roste studiem a rozjímáním o křesťanských pravdách a utužuje se a živí se životem praktickým a uvědomělým apoštolátem, a chradne pozvolna, jestliže se mu nedostává této duchovní potravy. Student je jako člověk tak i jako křesťan ve stavu vývoje. I když je s hlediska bytostního dokonalý, protože je celým křesťanem, chybí mu mnoho s hlediska psychologického. A vyvíjí-li se jeho ostatní schopnosti, chce se vyvíjet i jeho smysl křesťanský. Nechá-li jej kdo zakrňtět tím, že mu nedá, čeho potřebuje ke svému rozvoji, ochabuje tento smysl den ze dne až zahyne třebas úplně k největší škodě nejen křesťana, nýbrž i člověka, protože křesťanský smysl je dokonalostí nejen křesťana, nýbrž i člověka.

Chce-li tedy kdo pečovat o rozvinutí své osobnosti v kolektivu, ve společenství církve, musí pečovat nejdříve o rozvinutí křesťanského smyslu ve své duši. Tím se pozvedne i jako člověk i jako křesťan, a tím získá nejen sám jako jedinec, nýbrž i kolektiv, jehož je údem.

## JOSEF VESELÝ: HEGRŮV PŘEKLAD ŽALMŮ

(Vydala edice Akord, Brno, 1939.)

Neslyšnou řečí našeho života, slovy, s nimiž jsme dlouho otáleli, promluvily do chvil plných jarního rašení a nejistoty *Žalmy* v básnickém převodu Hegerově.

V době, kdy básník doby dovede jen cítit s lidem a slovem opsati bolest rozdíravé rány, je to kus mužného slova, které zná smutek dohořelých dní pouze pro upřímné vyznání v modlitbě, plné, odevzdané důvěry a bezpečné jistoty, jež nebude zklamána. Tedy úsměvný *optimismus*, získaný milostí oné nadosobní síly, již jest absorbována plně existence tvorstva u básníka semitského, se klade jitřní rosou na svítající budoucnost života jednotlivců i národa, rozžehá naději v okamžiku zmáhajícího se zoufalství, dává štít do rukou vytrvalému a se zaujatou spravedlností jako minci určuje vlastní hodnotu člověka.

Je to modlitba neartistní, nediletantisující, jakým není a nemůže být život, kterému splynula se rtů, modlitba šeptaná prostě denní potřebou, prosbou i díkem, slzami i prokletím, chválou i mstou. Vyzpívána národem, jehož bázlivou rukou bylo prvně napsáno Tetragramaton, stala se tato kniha modlitbou lidství, ať už spíná kdekoliv ruce v zbožném soustředění. A zjemní-li se magickou vůlí sugestivnost slova básníkovy, že hvězdy v něm uvidíme zářit a vítr uslyšíme hřmít, nechtějte si namluvit, že se budeme moci postavit v ji-

ném poměru k oné integrující síle, na kterou bylo ukázáno semitou, pišícím svou poesii-modlitbu. Smyslově oproštěná názornost, podložená denními událostmi z nejbližšího okolí člověka (ať už je to rašení, růst, rozkvět a sládnutí v plod či oheň, dým, vzdech nebo čistota kovu, hůl poutníková, požehnání oliv a bohatství vína), snad zahovoří violově křehkou metaforou, v níž se poddá básníkovi Poesie nejvyšší měrou, ale nebude-li mít býti tato vznešená pani ničím jiným než teskným zaklínadlem samotářovým, nad nímž se zamyšleně uzavírá rovněž samotář, neotevrou-li se ústy básníka zároveň ústa jeho kmenového celku, národa a posléze člověka, který žije v úderu jeho srdce, nebude vysloveno po tisíci letech nic, co nebylo řečeno v těchto žalmových písních sborových, které nejen paralelismy, nýbrž i myšlenkově obsáhly moudře všechny dny života a vyzpívaly je slovy zbožné odevzdanosti a jisté naděje ve chvílích, s nimiž se setkáváme každý z nás a jež jsou poznamenány dumavým zahleděním a prosbou duše.

Třeba však říci ke cti naší poesie, že si toto vše uvědomila předvídací předtuchou jak jistotu, jež je vlastním jejím životem. Již Zahradníček ve své básni vyslovil závažnost této biblické vteřiny, »jak odstavuje čas a jak ji odbijejí hodiny duše« (F. X. Š.). V. Fischl strukturou sesterské blízkosti Žalmům se dobánil požehnané duchovosti v básních jako »Dům hospodáře svého«, aby už V. Renč v poslední své knize věřil věrou této země a jejími svatými, věrou plně jistoty, o níž se nutno bezpečně opřít, věrou úzkostí V. Dyka a duše nás všech.

Tu všude je dána národní vůle v příbuzenství s onou nadosobní resignací v Nejvyššího, je jí umocňována v ohnivou sílu modlitby se všemi jejími vlastnostmi, vytryská z vědomí mesiášského posvěcení svých odhodlaných přání, jak čteme v žalmu LVIII., abychom našli zároveň místo formy orientální blízké výrazu našemu:

At zaniknou jak voda, jež bystře miji,  
jak travina, křehká jež uvadá,

plž, jenž se rozplývá hned, jak se lapí,  
potrat, jenž nikdy neužří slunce.

### Miloslav Hauser: *Zrání*

*Jaro s létem  
Snoubí se v kvetoucích jasmínech  
V klasech  
V rudém máku a v chrpách*

*Bzukot včel  
Na mezi s mateřidouškou  
Potok trylkuje radost  
Protože spěchá*

*Dozrávající jahody se přibližují  
Sluneční hvězdě*

*Plachost dívčích vlasů  
V bezvětrí po poledni  
I ona dozrává  
V šepotu olší  
S tichem*

*Lidé se skrývají v řekách  
Z rozkvětu dívčích nader se vyhoupl smích*

*Pokosená louka Usínám  
S modrým nebem dálka si hraje  
Plameny rtů ztajené v sen  
V němž hadi obcházejí po skalách  
Poledne*

*Svým zpěvem  
Vkvétali v tvé srdce ptáci  
To bylo ráno  
Až zazní večer  
A noc  
Utichnou*

*Smutek milenců  
Po hvězdách*

### NOVÉ KNIHY

**Zdeněk Rezníček: Samoty.** 1939. Edice Delfín, Pardubice, Jindřišská 322. Cena 16 K, váz. 28 K. — Rezníčekův svazek poesie je básnický debut, ale třeba hned říci, že je to dílo. Dílo vyzrálé, řádné, trvalé. Je vyváženo z hlubin zkušenosti náboženské a vskutku básnické. Vyrůstalo (Rezníček nepodléhá spěchu, ba téměř útěku našeho věku) v samotách, v nichž duše člověka se naplňuje, rozkřídluje k letu za dokonalosti křesťanskou, v samotách, jimž požehnal Bůh, protože jemu jedinému se duše pokořila. Jsou však i samoty jiné, jejichž znakem je prázdnota, naprostá nepřítomnost, smrt, samoty pekel, drtících člověka. Nová knížka veršů vyniká po všech stránkách. Je to především téměř apokalyptické vidění světa, ženoucího se do záhuby. Je tu úzkost, ale i důvěra. Verše Rezníčkovy jsou rytmovány úzkostí o vlast. Ale ptá-li se jeho milující srdce kam, proč a kdy, dovede si samo také odpovědět na své dramaticky zvláště otázky: Bůh, rodina, rodný kraj, vlast. »K Potopě světa vetchého útulnou archu sroubí rodná zem«. Ta zem, jejíž osud je proniknut do perspektiv přímo náboženských. Nečetl jsem už dlouho veršů tak pevně skloubených, tak zvucných, tak mistrovsky komponovaných básní s obrazy té čistoty, naléhavosti a novosti, s jazykem tak svěžím, čerpacím z vrstev, na něž se málem zapomnělo, s rytmem tak měnlivým jako v této Rezníčkově sbírce. I tu poznáváte, že Rezníček je básník řádný, ukázněný a nadaný schopností stovební. Jeho kniha je struktura, kde jednotlivé básně nelze vyjmout bez nebezpečí, že poruší jemnou tkáň, jež ji spojuje. Stavba knihy a ovládnutí umných strof, jakož i obrazy, kladené často souřadně a asyndeticky vedle sebe, svědčí, že k Rezníčkovi, básníku meditujícímu a vidoucímu, přistupuje i umělec formy. Vpravdě radostná knížka. Vzpomíná se při ní na Máchu, Nerudu i na Baudelaira. 1v.

**Kamil Bednář: Milenka modř.** Poesie svazek 32. Vytiskl a vydal v únoru 1939 Melantrich a. s. v Praze. — Hned jak přečítáme tuto sbírku básní, vidíme před sebou melancholické tóny, doprovod bolestných májových večerů, nesplněné sny, roztuláné túžby, kterým hledá novou formu, osobitý poetický výraz slova a zhustění myšlienok. Hľadanie novej formy a originálny verš najlepšie prejavil v básniach »Běžící květen«, »O rodné zemi« a v »Epilogu«. To sú najsilnejšie a najhodnotnejšie čísla sbierky, na ktoré v budúcom svojom básnickom vývoji môže smelo stavať. Ale čo chce autor dokázať s nerymovanými, suchými štvorveršami, to by som aj ja rád chcel vedieť. Snáď je to iba pokus doniesť niečo nového do českej poezie. Miestami blysknú krásne obrazy metafyziky s duševným sklonom symbolických básníkov: je to náruč květu, kam spadl květen, alebo: a ty se jenom v slunci rdíš, ty pláčeš, / když slzy navštěvují tvůj jih. Dalej zväčšuje efektnosť, nosnosť básne dyna-

mickým spádem slov. Chce, aby rodná zem sa rozospievala všetkými skvostami, bohatstvami, ktoré ukrýva v svojich útrobach. Pravda, básnik nechce ostať pozadu a za jej spev a vypočutie revanšuje sa básňou k jej chvále a sláve. Pod nátlakom duševného rozpätia zdá sa Bednářovi, ako by bol celý svet vrhnutý na kockách: »Již nevím, celý svět kráčí se mnou na smrt.« V tejto zbierke je jednc veľmi nápadné: básnik čosi hľadá, je blízko k tomu, ale nie a nie dostať sa k jadrú veci. Bednář nemá rád veselé tóny vitalistov, jeho ťažký, dusný rytmus mi pripomína Zahradníčkove »Jeřáby«, ale za to je tu vidieť samostatnosť, pôvabnú vážnosť, lásku k svojim snom a víziám, ktorými prežíva duševnú krízu dneška a zatrajška. Stevo Blavan.

**J. R. Malá: Bez počátku a konce.** Román. První svazek trilogie. Kresby Fr. Koblihy. Obálka a úprava O. Stritzka. 2. sv. III. ročníku Katol. lit. klubu. Vyšehrad, Praha 1939. — Báseň a pravda měl zniť podtitul této kroniky, jejíž exposici jsme si přečetli ve chvílích oddechu při žnové práci. Začíná od Adama, kdesi v 18. stol., kam sahají kořeny rodu (a jistě i dál do minulosti) obou postav, jejichž vnitřní drama v tomto svazku jest jen naznačeno obšírnou kresbou dětských i studentských let. To, jak autorka dovedla na pozadí politického a kulturního dění na českém venkově i v Praze živě podat historii rodů, to neustálé střídání generací, sledující povahové rysy, jež se pak budou opakovat, oslabeny či zesíleny, pozměněny či znásobeny, v obou titulních postavách, to, jak se jí podařilo vyniknout do odlišného prostředí, z něhož vyrostou Mních i Viola tristis, kteří zatím o sobě nevědí, čekajíce s jistou neptělivostí na osudové setkání, tak plodné a obohacující, do prostředí selského i obchodnicko-femesinického a lékařského, to, jak dovede s poučeností a zanícením ukázat, kterak se současné události i myšlenkové proudy odrážejí v životě jedné rodiny, tu selské, tam měšťanské, to patří k nepopěrným přednostem. Široce se tu valí život, nezadržitelně spějíci k jemnějším a uvědomělejším formám, nabádaje k důvěře v osud národa, zatím co spěch času, to věčné míjení rození a smrti, nás zaplavuje lehkou melancholií. Bez začátku a konce — neustálé rozvíjení rodu, zatím co odtikává čas ve starých hodinách, ten neúnavný pochod života, tu rychlejší, tam pomalejší, přes všechny pohody i nepohody, je zachycen na některých stránkách s přesvědčivostí různými prostředky, z nichž nejčastější je užití přítomného času, jímž se dodává vypravování nejen životi, ale i plynulosti a časové neomezenosti. — Čekáme se zvědavostí na druhý díl, jenž bude jistě úskalím nebezpečnějším. A kdy bude napsán epilog této oslavy života jednotlivce i rodu? lv.

**S. F. Ramuz: Adam a Eva,** přel. Jan Čep. Vydalo nakl. Jana Laichtera v Praze. Str. 233, cena 24 K. — Venkovský román s primitivním dějem vyzdvihuje tím jasněji všechny otázky a myšlenky, které měl autor na zřeteli a které tvoří podstatnou část a hodnotu díla. Snaha poznání lidského já, otázka počátku, účelu a konce života, pravidelné střídání lidského dění, z kterého se skládá život, s trpkými úděly prvých prarodičů ukazují na hloubku, s kterou autor vše domýšlí a dokazuje ubohost i tápání lidské lásky, srovnává je s ubohostí prvých lidí, vyhnaných z rajské zahrady, která sobecky věří jen v sebe a jediné k svému prospěchu dovede obrátit a vykládat slova bible. Jednoduchá a osobitá stavba vět i jejich řazení, monology a citace Písma dodávají zvláštního výrazu. Překlad sám ukazuje, jak bohatý a výrazný je český slovník i tvárnost české řeči, které si Čep osvojil, aby tím zároveň dokázal, za jakých podmínek může kdo dáti překladu jeho plnou hodnotu. j. m.

**Václav Prokúpek: Ztracená země.** (Vydala Novina. 240 stran, brož. K 25.—) Prokúpkův román nás uvádí do zvláštní a tragické země — do Hlučínska — již po dlouhých staletí kráčely kroky dějin. »Jsme v kraji, v němž jeden druhému nevěří, jsme v kraji věčného zápolení. Nebojuje se zde jen o chleba — ale o řeč, o písmo, o vlast, o původ, o oživení umírajících kmenů, bojuje se zde o národ.« A z této země učinil autor vlastního hrdinu románu. Zdá se mu jako tiché, zvlněné moře. Pripomíná mu nevěstu, která někdy má na rtech jen úsměv a v srdci pláč. A takový je hlučínský kraj. Je plný jasu a krásné modři, ale uvnitř se zmitá, uvnitř se brání, je samo chvění a bázeň. A do tohoto zvláštního a tragického kraje staví autor hlavní postavu románu, jihočeského čeledína Hyvnara, s jeho podivnou láskou ke hlučínskému kraji, v němž sedláci po boku milované, avšak přece cizí ženy. Román je aktuální, sahá až do poslední doby, kdy staletá pouta mezi Hlučínskem a Čechami byla uvolněna. Je plný činů, událostí, jež zvláště na konci románu dostávají spád přímo

dramatický. Autorovi se též skvěle podařilo vykreslit charakteristické postavy románu, z nichž vedle Jana Hyvnara nás zaujmou Hanys Gaj a Ondřej Sam, v nichž vidí Hyvnar — autor — zosobněny dějiny této země. A pak zvláště Maryka Halatová, v níž se spatřuje nejvěrnější obraz hlučínského kraje.

**Ký Jan V. Sedlák: Věvec jeřabinový.** (Vyšlo jako 18. svazek Hlasů země v Novině v Praze.) Na samotách vyrůstají Melenové a jejich život je v celku klidný a spokojený. Mladá hospodyně Anči, dcera hajného, rozvrátí starý řád. Teprve po její smrti se smíří starý Melen s vnukem a ukazuje se duha nové pohody. Vedle Melenů se ukazuje v románu i Matěj Oubram, filosof, který přišel ženinou nemocí o chalupu, a Chalaš, legionář samorostlého životního názoru, jako dobře prokreslené postavy spolunositelů děje. Vlastní příčinu rozvratu podal Sedlák, možná nevědomky, když po sobotním flámu jde mladý hospodář ne do kostela, ale koupat volky. Zde je příčina hoře těch, kteří vymýtli Boha ze svého počtu, zde je příčina rozvratu venkova. To je moment, který Sedlák při řešení problému neměl tak lehkomyšlně opustit. ak.

**F. X. Šalda: Kritické glosy k nové poesii české.** Vydal Melantrich. Brož. 55 K, váz. 65 K. — Kritické glosy, rozdělené na dvě části (teoretické úvahy a kritická praxe) jsou souborem statí, uveřejněných autorem v Zapisníku, Kmeni a jinde. V řadě esejí, črt, medailonů a úvah je tu zachycena poválečná naše poesie veršem i prózou, všechen její var, všechna vítězství i prohry duchovního zápasu, všechno hledání krásy i pravdy, právě tak jako omyly, bludy, tvůrčí slabost a únava při výstavbě nového českého života. Hledání formy, jako vlastní podstaty, je stavebním principem této knihy, která se stává zvláště dnes žhavou životní potřebou. -ne-

**C. F. Ramuz: Míra člověka.** Vydal Jan Laichter. Stran 135, cena 15 K, váz. 27 K. — Drobná knížka esejí přináší zlomkovitě úvahy o společnosti, o jejím dělení politickém, o době a lidech. Švýcarský básník-regionalista dívá se tu z ústraní svého švýcarského domova na dnešní, minulý i budoucí svět; nepřistupuje k jeho jednotlivým problémům, neuvažuje o nich, ani je nerozebírá, ale sklání se k celým myšlenkovým komplexům, přijímá je s láskou, nebo je zavrhuje. Je v tom cosi jako primitivismus, ale primitivismus opravdový, niterný, nikoli naivní, primitivismus úmyslný a při tom plný extatické výbušnosti a živelnosti, a proto tolik zajímavý. -ez-

**Frant. Bartoš: Smetana ve vzpomínkách a dopisech.** Vydal Topič v Praze 1939. Stran 248, brož. 32 K, váz. 42 K. — Mosaiková biografie Smetanova podává výrazný obraz geniova života, ukazuje jeho intimní lidskou tvář, jeho přátelství, tvůrčí růst i boje i jeho češství — a to vše způsobem nanejvýš přesvědčivým a dojmavým: dává mluvit i Smetanovi přímo z jeho deníků, dopisů a vzpomínek, nebo ze svědectví současníků. Nutno tedy takové dílo zvláště v dnešní době jen vítat, neboť přispívá k poznání velkého genia naší kulturní minulosti. Kz.

**Bohumil Stašek: Karel Hynek Mácha na Vyšehradě.** — Vyšehrad, Praha 1939. Cena 5 K. — Vyšehradský kanovník Msgr B. Stašek promluvil při mši sv. za zemřelého básníka tuto promluvu, v níž se uslechtilé snoubí poučení literární se zápletem náboženským a národním. Magnus parens české poesie se jeví Staškovi jako typ člověka dychtícího vášnivě po absolutnu. Máchovy symboly cizince a poutníka, jakož i vězně, nejsou nic »než podvědomá touha lidské duše po pravé vlasti, kde vládne Otec«. Stašek si dobře uvědomuje, že nelze Máchu pokládat za básníka náboženského, ale jsou v jeho díle jisté náznaky, jež nelze přehlížet. Stašek však zdůrazňuje vedle prahnutí metafyzického i hlubokou lásku k vlasti. »Bůh a vlast, toť jsou podle Máchy dva pevné základy, o něž musíme opřít ten biblický Jakobův žebřík, abychom vystoupili výš a výše — až k nejvyššímu národnímu cíli.« Odtud pramení Staškova výzva ke všem Čechům a slib básníkovi, jehož uložení mezi kosti jiných věstců a pracovníků národních se stalo radostným a mnoho slibujícím projevem věrného a hlubokého češství. My, kteří jsme se nemohli tohoto národního svátku zúčastnit, jsme vděční za tuto úhlédnou knížku, vyzdobenou obrázkem Oty Stritzka. lv.

**Chrysostom Mastik O. S. B.: Maria Fortunata Viti,** laická sestra řádu sv. Benedikta. Vydáno v Olomouci, Vítězové r. VI., č. 6., cena 3 K. — Benediktinská laická sestra, neznámá světu, se stává předmětem obdivu a úvah pro svou mravní výši. Skromná, pokorná, úžasně uctivá a obětavá sestra, věrně plnící své nejobyčejnější povinnosti laické sestry v klášteře, se rozhodla státi se svatou. Milost Boží, která v ní toto rozhodnutí vyvolala, přivedla je též k uskutečnění. Životopis této velké duše

se čte jako výzva k svatosti v každém povolání věrným plněním vůle Boží.

**Postavy českých dějin v umění výtvarném.** Sestavil a úvodem opatřil Vl. Novotný. Vydal Orbis v Praze 1939. Cena 60 K. Důstojně a elegantně vypravená kniha přináší galerii postav našich dějin, aby ukázala čtenáři jednak vývoj podobizny v našem umění, ale hlavně chce upozorniti na rozdíl, který je mezi podobiznou, které postací pouhá kopie vnějších znaků podoby, a mezi podobiznou, která posvěcena tvůrčím geniem autorovým přináší syntheses formální dokonalosti i všech duchovních znaků, jejichž výraz hledí soustředit ve tvář, která zvláště generacím příštím musí představovati více než pouhou podobu: osobnost v celé její svěbytné podstatě vnější i duchovní. Odborný výběr uměleckých podobizen v knize otištěných dodává dílu nevšední hodnoty a závažnosti.

F. K.

**Poselství.** Almanach k 25. výročí DLU. Za redakce O. Svozila a St. Vrbíka. Olomouc 1938. Historii olomoucké Družiny literární a umělecké, jež si dala do štítu známé Sušilovy verše, vypisuje obšírně její člen, vyšší z řad dopisovatelů »Jitra«, Oldřich Svozil. Všimá si především jejich zevních osudů. To je ovšem vše podružná. Ale musíme si uvědomit, že DLU byla založena spíše z důvodů vnějších, nedotýkajících se přímo kořenů inspirace a nezasahujících do svobody umělcovy; její úkol je spíše svépomocný. Není živelným hnutím, jež by strhovalo a unášelo ducha na cestě za společným ideálem. A tak se v DLU setkávají umělci nestejněho nadání a nestejněho uměleckého zaměření. Za těch 25 let vyšla v DLU pěkná řádka knih také nestejně hodnoty; připomeňme alespoň nejzávažnější díla Karníkova, Odvalilova, Pechova, Gajdošova, Dohnalova a Zimova. Veliký materiál, jež bylo možno také zhodnotit, je nahromaděn v Arše, která je v posledních letech výborně vedena obzíravým, skromným a tichým Em. Masákem. Almanach Poselství se skládá ze tří částí: drobné příspěvky některých členů DLU (mezi nimi i red. »Jitra« D. Pecky), historie DLU z pera O. Svozila, biografický a bibliografický přehled činných členů od založení v r. 1913 až do r. 1938. Přehled je důkladný a má cenu pro liter. historika, jež se musí jednou vyrovnat s tímto úsekem literární tvorby, tvořené katoly. Ale Družina organizuje i výtvarníky a hudební skladatele. Sborník je uveden pěkným dřevorytem Hrabalovým: Svatý Václav. Nespornou zásluhou DLU je, že se starala o vydávání knih, že bojovala o spravedlivé rozdělení liter. cen moravských, že s láskou si všímala literatur slovenských, zejména polské a jihoslovenské, a že se neuzavírala před mladými, z nichž leckterí vyšli z »Jitra«. Máme k ní tedy poměr důvěrnější.

lv.

**JUDr. Josef Miler: Nové selské právo německé.** Nakl. Mazáč. K 20.— V Mazáčově knihovně Politika, která si vzala za úkol ukázati, že politika není jen řemeslo, často u nás pokládáné za špinavé, ale že politika je věda, rovnocenná se všemi ostatními obory, vyšla v lednu 1939 tato vysoce aktuální knížka, která informuje čtenáře o současném stavu a moderních snahách říšského zemědělského hospodářství. Národní hospodářství podle zásad nového Německa je »hospodářská činnost národního celku, sloužící jednotně a důsledně účelům národním«. Všecky síly hospodářské musí být zapojeny tak do státní organizace, aby byly prospěšny nejen zájmům jednotlivců, ale i, a především zájmům pospolitosti národní (Gemeinnutz vor Eigennutz). Že to není pouhým heslem agitátorů, ale že se to ve skutečnosti také provádí, plně potvrzuje kniha Milerova, zabývající se souborem nových právních předpisů, zvaným selské právo. Z faktů, s velkou námahou snesených, ale zato plně objektivních, vidíme, že říšské selské hospodářství svým ústředním orgánem Říšským stavem výživy uskutečňuje hospodářský řád Říše německé ve třech směrech (podle Reischleho): jako řád stavu v spojení všech jeho členů ke skutečnému životnímu společenství, jako řád půdy vrácením půdy jejímu původnímu úkolu živitelky národa a pramene zdravé národní krve (toho se dosahuje zřizováním dědičných statků), a konečně jako řád tržní zajištěním odbytu zemědělských výrobků za ceny hospodářsky spravedlivé. Kromě podrobného popisu organizace a úkolů Říšského stavu výživy a dědičných statků rozvádí Miler i jiná speciální opatření a zařízení, směřující k ochraně říšského sedláka, takže se kniha stává, jak praví v předmluvě prof. dr. Drachovský, potřebným a spolehlivým průvodcem touto obtížnou látkou.

—už—

**Kalendář »Vincentina« na r. 1940.** Dům milosrdenství »Vincentinum«, ústav pro nevylečitelně choré, právě vydal svůj »Kalendář Vincentina« na rok 1940. Je to už známý a oblíbený kalendář, který je každoročně pečlivě upraven a podáván čtenářům všech vrstev společnosti. Každý v něm najde něco blízkého jeho

zájmům. Mezi jinými kalendáři, najde se v »Kalendáři Vincentina« vždycky hodně zajímavé, hodnotné a poučné četby, která na dlouho utkví v paměti a myslí třeba i náročného čtenáře. »Kalendář Vincentina« je nejhlavnějším zdrojem obzvy pro 400 nevylečitelně chorých mrzáčků. — Přejde-li Vám tedy do ruky tato prémie časopisu Vincentina, neodkládejte ji a ponechte si ji. Budete mít dobrou četbu pro celou rodinu, a pak uděláte dobrý skutek, pomůžete opravdu potřebným, kteří si vaší podpory zaslouží. — Bez pomoci dobrých a šlechtných příznivců chovanci ústavu by trpěli dvojnásob. Jednak svým neduhem a pak starostí i strachem, co s nimi bude, zda najdou vždycky aspoň ten kousek chleba, když už jim osud nedal více. Na požádání obratem zasílá »Vincentinum« v Praze-Břevnově, Boleslavova ul. 32. Telefon 405-48.

**Dále došlo:** E. A. Jameson: Miliony z ničeho (Orbis). — Ant. Barnet: Se zvonečkem plzeňským krajem (Grafika, Plzeň). — Dr. Ing. A. Červín: Chemie, dobytka světa (Orbis). — Dr. Gerhard Venzmer: Tajemství zdraví, přel. dr. E. Kodíček (Vilfimek). — R. Campbell: Malý Teen, vládce slonů (Orbis). — Zđ. Spilka: Jenom žal, básně (MKS, Brno). — K některým knihám se ještě vrátíme.

### Tradice svatováclavská.

*Nemůže již déle býti pro nás jen symbolem to, co je živou skutečností. Musíme se již jednou naučit chápati vše co nejmítrněji, domýšleti vše do důsledků a prožívati s hlubokou opravdovostí. Navykli jsme si až příliš na pouhá slova, z jejichž zvuku už dávno vyprchal drahocenný obsah. Kdy si takovými posvátnými slovy, která byla alfou i omegou každého myšlení i každé táborové řeči, byly humanita, demokracie, pokrok atd. Dobrá slova, jen špatný výklad, byl-li jaký. — Avšak časy se mění a my se měníme s nimi. Přišla nová hesla, nová slova. A bojím se, aby i ona nezůstala jen slovy, symboly nebo nouzovou brzdou, které se člověk chytá, huán pudem sebezáchovy. Nepomohou nám mnoho sebe lepší tradice, i když je to tradice svatováclavská, budeme-li v ní vidět jen součást svého kulturního pokladu, národního svérázu, který si možno obléci v obzvlášť sváteční dny. Můžeme ostatně pohlížeti na svatováclavskou tradici s hlediska historického, můžeme prozkoumat dopodrobna dějiny vlády svatého Václava, prozkoumat, jak jednotlivé generace na něho pohlížely jako na světce, ochránce, symbol státu a pravého majitele království, jehož pouhým zastupcem byl současný panovník, můžeme zjistit, jak hluboko srostla tato tradice s naším národním bytím, a dojiti k názoru, že tradice svatováclavská je tradicí cele národní, krásnou, významnou a užitečnou. Je však málo, že je cele národní, krásnou, významnou a užitečnou, považujeme-li tuto tradici při tom za legendu, národní báj, nejvyšší prostředek, abychom si sami nedali zahynout. Sami. — Tyto sebe krásnější přivlastky, které tradici svatováclavské udělujeme za její zvláštní zásluhy, nemohou se rovnati jednomu titulu, který není možno dáti tomu, co jej již samo v sobě nemá: titul, značka pravdivosti. A to v tom smyslu, že tato tradice není jako jiné pouze jakýmsi neurčitým myšlenkovým předivem, vinitým od pokolení k pokolení, které dnes znamená to a zítra ono, ale tato tradice spočívá na základním pilíři pravdy křesťanské: obcování svatých. — Je to vlastně sám svatý Václav, náš kníže, světec, mučedník, zabítý u dveří chrámu ve Staré Boleslavi dne 28. září roku 929, protože asi jako kníže nezapomněl, že je křesťanem. Sv. Václav, žijící dále a spolu s ostatními světci našimi, ať výslovně jsou uctíváni nebo nám neznámí, orodující u Boha za nás, především za nás, svůj nevšední lid. — To cítíme nejlépe, zpíváme-li jeho*



prastarý chorál, vytvořený a zpívaný vždy často v dobách nejtěžších. Zpíváme jej nyní stále častěji a po každé napáji nás vinem jistoty, že je svět vyšší než tento a spravedlnost vyšší než tato, kterou ani nejlepší otravné plyny nemohou udusiti. Je to přesvědčení znovu a znovu opakované, že on, patron a ochránce náš, nedá zahynouti nejen nám, ale i budoucím. — A když slyšíme tento chorál, ještě lépe si uvědomujeme, že jsme jedna rodina, jedna posádka lodí, spjatá společnou úzkostí bouře. A podáváme si neviditelné ruce, znamení přátelství a vůle pracovat na společné záchraně. Nestáčí práce. Je třeba povznést zrak vzhůru k majáku světla a v záři jeho vést loď nejkratší cestou k přístavní hrázi. Nestáčí síly, je třeba víc. A proto klečme všichni, my, posádka lodí, muži, ženy i děti jak procesi v křížových dnech. Prosíme slovy:

»Pane, hřešili jsme, co je zlé, páchali před tebou, a proto zlé věci přišly na nás. Odvracíme se však od své nepravosti, a proto, Pane, rozpomeň se na nás v tento čas a nevzpomínej na hříchy naše pro zásluhu tvých svatých. Viz sv. Václava, krev z krve naší, mluvícího řečí naší. Nezasloužíme Tvého slitování, ale pro něho odpusť nám, vytrhni nás ze zasloužené záhuby, vyveď nás z příboje moře a dej, abychom opět byli lidem jeho a on knížetem naším.«

Artur.

#### Student a dnešní doba.

Všichni pozorujeme, jak těžká a složitá je současná doba. Vidíme, že život není a nebude lehký, ale na druhé straně jsme rádi, že žijeme právě nyní, kdy každého z nás bude tolik potřeba, kdy každý z nás má již předem určen důležitý životní úkol, který my, katoličtí studenti, svědomitě vykonáme a vykonat musíme. Překážek, nesnází, obětí se nebojíme a hrdě, statečně a odvázně budeme pracovat každý tam, kde máme právě možnost, vyzbrojeni vědomostmi, křesťanskými ctnostmi, láskou k pravdě, Bohu, lidstvu. To vše se u pravého katolického studenta předpokládá. Vidíme ve světě chaos, ošklivý egoismus, vykořisťování, vynášení lži na veřejnost, skryté i veřejné klamání člověka. Pozorujeme boje nejhrůznějších ideí, které často jsou pochybené všechny. A nemůžeme se ani tak příliš divit celkové rozháranosti. Opustí-li se cesty schůdné, opustí-li se věčná Pravda, Bůh, Kristus, lákají-li cesty z mlhoviny, nejistot, a dá-li se lidstvo po těchto, nedívme se, že padá. Boha popírá ten, komu Bůh překáže — a to je vždy jen a jen hříšník, který hřešil a chce hřešit dál bez výčitek svědomí. Takový člověk je však tvor ubohý, není a nemůže být dobrým příkladem. Nám se líbí jen to, co je dokonalé. Opravdu dokonalým může být jen člověk věřící, praktický katolík, jehož charakter, myšlenky, akce vyplývají přímo z jeho víry. Je milovník pravdy, cití se svým bližním, nenávidí pokrytectví, lež, je statečný, odvážný, je všude tam, kde je potřeba člověka poctivého, bystrozrakého a opravdu mužného.

Říká se: Pravda vítězí! Stačí však zeptati se všech těch, kteří tak volají: A co je to ta pravda? Na odpověď budeme čekat marně. My to ale víme sami. Víme, že jen Bůh je absolutní Pravda a heslo »Pravda vítězí!« znamená vlastně »Bůh vítězí!«. A ve jménu Boha se postavíme na přední místa, abychom přiložili ruku k dílu, každý podle svých schopností. Nemáme-li možnost přímo zachraňovat lidstvo, na správnou cestu přivedeme aspoň svůj drahý národ, tolikrát v dějinách těžce

zkoušený, zdeptaný ve válce třicetileté, oklamáný pozlátkem racionalismu, materialismu a liberalismu.

Hledme kupředu s odvahou, s nadějí, nedejme si ukrást své ideály, které jsou nám svaté a jichž v bouřích života budeme potřebovat. Jsme mladí a víme, že z dobrých vítězí ti nejlepší, a tož jimi budme! Vzdělávejme se, kde můžeme! Pečujme o šíření zdravé a pravé kultury. Poučujme, neschovávejme se do ústraní, nebojme se diskusí; v nich uplatníme své vědomosti. Pracujme v životě společném, budme vůdci, a to vůdci dobrými! A jistě se dočkáme toho, že naše práce ponese hojné ovoce, kterého náš národ tolik potřebuje.

Miloslav Kunc.

Kolegové, studenti!

Chtěl vych vám, milí kolegové-studenti, říci několik vět. Především je třeba, abychom si všichni dobře uvědomili vážnost doby, kterou prožíváme, doby, která si žádá lidí pevné, silné vůle, přímého charakteru, lidí širokého rozhledu, lidí odvážných a nebojácných. Před námi stojí nejistá budoucnost. A to právě nás všechny musí nabádat k větší, horlivější práci, nejen za školními lavicemi, ale ve všem, v každém oboru práce. Mám hlavně na mysli práci apoštolskou, práci mezi lidmi, jichž mnoho bloudí v nebezpečných temnotách, jichž mnoho se dalo svést na nepravou cestu falešnými frázemi. A v tomto musíme být pravými apoštolí, neboť jest čas příhodný k nápravě, abychom zacelili rány, které jsme svými hříchy utrpěli. Zda neposlá nám Bůh poslední příležitost k nápravě? Na nás jest, abychom se ujali tohoto tak vznešeného úkolu, za který apoštolové dali svůj život a který jim vynesl jako odměnu korunu života věčného. Budte dobrými učiteli svého lidu, každému ochotně v hojnosti rozdávejte láskyplný pohled a správné poučení a povzbuzujte příkladem k horlivé práci a k modlitbě! Nezapomeňte na svoji vlast, na svůj národ a k obvyklé denní modlitbě připojte každý ještě Otčenáš za blaho vlasti a národa tak těžce zkoušeného!

Praha, 8. července 1939.

J. S. Podhajský.

NEJSI I TY POVOLÁN? Jak mnohý mladík nebo dívka by snad mohli radostně odpovědět své a no, kdyby si vážně řekli: Stojí tento krátký život za to, abych se mu zcela věnoval? Není moudřejší, jsme-li určeni pro věčnost, abychom jí také hned a docela sloužili? Je dnes tolik mladých lidí, vychovaných v organisacích katolické mládeže, majících hluboký a živý smysl pro všestranný apoštolát. A mnozí z nich by rádi apoštolsky pracovali výlučně. Má-li kdo toto povolání, stojící na základě pravé zbožnosti a ducha sebeobětování, mohl by v sobě nalézt povolání pro život v Apoštolátě Třetího řádu sv. Františka. Nový řád se soukromými sliby, společným životem, v duchu smíru a apoštolické práce na všech polích přítomné doby. — Tolik měst netrpělivě žádá zřízení jeho stanice a je nám tak líto, když musíme říci: Máme stále daleko méně členů, než se vyžaduje. Jak máme jinak si je opatřit, než vřelými modlitbami a touto cestou, kterou Vám na Apoštolát ukazujeme? Kéž vzbudí milost Boží v mnohých pravé a trvalé povolání! Ačkoliv se uplatní i žadatelé se vzděláním občanské školy, přece mimořádně nutné potřebujeme mladé muže a dívky se středoškolským a akademickým vzděláním všech oborů. — Podrobnosti Vám sdělí Apoštolát Třetího řádu sv. Františka v Praze II., Jungmannovo nám. č. 20.

## **Subskripce na dílo, které bylo postrádáno několik let na knižním trhu :**

Církevní dějiny v přehledu i obrazech od prof. arc. gymnasia P. B. Ráčka vyjdou na podzim ve stejné úpravě jako jeho Československé dějiny, které zaznamenaly značný úspěch — v krátké době dvou vydání.

Aby tyto církevní dějiny mohl mít každý zájemce, jest vypsána výhodná subskripce. Brož. K 85.—, v plátně K 105.—, v polokůži K 120.—. Pak bude cena o 25% vyšší. Dílo bude mít přes 500 stran a množství ilustrací. Podrobný prospekt ihned zašlu. Doporučuji subskribovat co nejdříve. Dílo je též vhodným darem, zvláště však pro profesory, učitele, bohoslovce, katechety, studenty a všechny, kdo sledují katolickou literaturu, uvítají toto jedinečné dílo.

Rovněž všechny knihy a časopisy české i cizojazyčné, zvláště katolické, dodá a stanoví výhodné odběrní podmínky:

Odborné knihkupectví-nakladatelství  
**BOHUSLAV RUPP,**  
Praha II., Jindřišská ul. č. 25.  
Telefon 311-87.

## **Edice Jitra**

*vydá v měsíci září již ve třetím vydání oblíbenou knihu aforismů a úvah profesora Dominika Pecky*

### **Tajemství života**

*Pro odběratele Jitra cena 7 K. Objednávky řiďte na Administraci Jitra, Praha I., Husova 8.*

---

---

*Upozorňujeme své čtenáře, že máme na skladě desky na XVI. až XX. ročník Jitra. Zájemci nechť si je objednají v administraci.*

## **Pozor!**

Ve středu Prahy nalézá se nyní nově zřízené odborné katolické knihkupectví a nakladatelství, které dodá všechny knihy a časopisy české i cizojazyčné. Bohatý výběr.

Hledáte-li kteroukoli knihu, obraťte se vždy na

**o d b o r n é k n i h k u p e c t v í**

**„U s v. J i n d ř i c h a “**

**B o h u s l a v R u p p ,**

Praha II., Jindřišská 25. Telefon 311-87.

*Zásilky poštou přesně vyřizujeme.*

*Informace a seznamy zdarma.*

---

**Administrace Jitra** hledá a zaplatí prvních sedm ročníků Jitra. Laskavé zásilky si vyprošujeme na adresu:

*Administrace Jitra, Praha I., Husova tř. 8.*

---

**Doporučujeme** svým čtenářům hodnotné katolické časopisy kulturní: *Řád, Akord, Archy (St. Říše), Archu (Olomouc), Výhledy, Na hlubinu, Filosofickou revui, Obnovu.*

**Katolík čte katolický tisk!**



časopis katolického

# j i t r o

studentstva

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 2.*

Václav Zima:  
Zdeněk Rezníček:  
Dr. Aug. Neumann:

A. P.: Hovor z dálky.  
List o přátelství.  
Ze života kroměřížského  
studenta (1798 až 1805).  
Dokončení.  
Ze zápisníku starého pro-  
fesora.  
Cesta na hory.  
Kamarádka. - Studentský  
román.  
A. P.: Naše tábory.

# **j i t r o** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha I., Husova 8. Telefon č. 352-15. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. Leopolda Vrly, Třebíč, státní reálné gymnasium; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **zprávy příspěvatelům**

nelze z technických důvodů v Jitru otisknouti

---

Poznamenejte si ihned naši novou adresu:  
**JITRO, PRAHA I., Husova 8**

---

Knihovna SOKA Kladno vymění 1 exemplář D. Pecky, Svatí a lidé, 1 exemplář M. Krejzy, Gotické květy za jiné hodnotné a nezávadné knihy. Výtisky jsou nové, brožované. Nabídky: Studentský odbor Katolické Akce, Kladno — děkanství.

---

*Přátelé, odběratelé a kolportéři, oznamujte nám včas změny adres. — Kolportéři, postarejte se o vhodného nástupce a oznamte nám ihned jejich adresy!*

---

Vyšlo 15. října 1939. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor PhC. Josef Jakeš. — Technicky vede PhC. František Knez. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.



Archiv Jitra

Právě jsem se vrátil, zrovna před chvílí, a ví Bůh, že se z toho nemohu vzpamatovat. Pout, kterou jsem vykonal, abych určité myšlenky uvěznil v slovo a sdílel se o ně s těmi, kdož budou čísti, mne natolik zaujala, že každá má řeč od této hodiny musí připadat vzdáleně a neobvykle každému, kdo se nedívá křesťanskýma očima. Neboť křesťanské oči, které s tvrdošíjnou jasnozřivostí vyhledávají jediný a podstatný smysl cesty, nutně a vědomě odlišují od ostatního světa. Proto se musím dívat na svět udiveně a denně nově, jako bych si s ním nevěděl rady, ač v nitru své bytosti dobře vím, co mu chybí a na co umírá. Rozpačitě kvetoucím rukama chtěl bych mladým lidem tohoto věku rozdávat myšlenky, které jsem zahlédl v odplouvajících dálkách, pravdy, jež nám zjevuje bolest, jedna jediná bolest: že život dnes vědomě a pošetile utíká od svého zřídla. Jako by bylo možno dýchat a pracovat a milovat a žít bez Boha a bez jeho lásky. Tak to tedy vypadá. Lidé ztratili křesťanské oči. Dívají se pouze svýma očima lidskýma. A zapomněli už dívat se na věci, jež potkávají a jimiž jsou unášeni jako nějakým proudem, očima Božíma. Proto dnes všechno, co děláme, má v sobě velmi málo duše. A přece člověk má jenom duši, s kte-

rou se může aspoň trochu, trošinku pochlubit. Všechno ostatní jest jenom nicota, peří pampelišky, které se ponechává větrům. Člověk se může chlubit jenom tím, co v něm udržuje a nosí podobu Boží, co jej nutí tvořit pod vlivem Božím a z Boží vůle. Co dělá sám od sebe a ze sebe, to nestojí tak mnoho za řeč.

Jen se podívejte: na jednom kousku trávníku potkáváte tolik života, života lidí, života květů, života stromů, života země, života zvířat, života vzduchu, života vůbec — že se vám až hlava točí, že se nevíte kam dříve podívat a že byste se chtěli v tom všem takřka ztratit a rozplynout, abyste se tím nemusili mučivě zabývat a aby vás to všecko pořád nenutilo přemýšlet, proč to tu je, proč je tu takový mnohotvárný život, proč je tu tolik věcí prostých i složitých, bez nichž se nemůžeme obejít a o nichž přece tak málo víme. Kdybychom měli křesťanské oči, snad bychom se tu cítili cizinci, ale rozuměli bychom, rozuměli bychom docela nepokrytě a jasně, k čemu tu ty věci jsou a proč zrovna my se s nimi potkáváme a proč zrovna v tuto chvíli. Neboť křesťanství v nás nejenom nutí nás tvořit, ale uzpůsobuje nás především k tomu, že vidíme a dobře vidíme. A to je přece to nejpodstatnější, neboť nelze tvořit, aniž bychom napřed neviděli smysl a cíl své práce, nelze trpět, aniž bychom si nebyli vědomi ovoce a významu svého utrpení a své bolesti, a nelze milovati, aniž bychom neviděli, jaké zázraky působí naše láska a jaká vznešenost spočívá na předmětu našeho vnitřního, křesťanského milování. Kdykoliv člověk přichází k světu, aby s ním hovořil, aby mu z bohatství své Bohu připodobnělé duše dal kus světla a trochu lásky, pak musí vždycky přicházeti jako z dálky, neztrácije přesvědčení, živou a nezničitelnou víru, že jest sice ze světa, že však byl vykopen nad svět.

Kdykoliv se zadíváme na svou vlastní duši, která jenom slepým se může jeviti jako neviditelná, vždycky máme pocit radosti. Pocit radosti nad tím, že stále máme u sebe a s sebou něco, co nutno zdokonalovat, na čem nutno pracovat, s čím se třeba zabývat. Duše potřebuje neustále svého zahradníka, který by si jí hleděl a který by jí přispíval a pomáhal k čisté, vyrovnané, zářivé kráse. Nikdy nebude docela hotova. A nikdy, ani v hodině své smrti, nebudeme moci říci, že jsme pro svou duši udělali vše, čeho bylo třeba. Je-li tedy člověk mladý a má-li před sebou ještě hodný kus cesty, nesmí ztráceti čas, rozměňovati schopnosti a plýtvati dary, neboť toto vše, čas, schopnosti, milost a láska, to vše bylo nám dáno jenom proto, abychom byli vidoucími, abychom tvořili ve světle a ze světla, abychom v sobě uskutečňovali člověka Božího. Budeme-li se tedy dívati křesťanskýma očima, budeme moci všem věcem přiznávati pravou tvář a nebudeme se ostýchati mluvit s nimi v kteroukoliv hodinu a vždycky jim určíme vhodné místo. Vidoucí člověk totiž všechno hodnotí ve vztazích nadpřirozených. Bude hospodařiti i se svým slovem spravedlivě. A nebude tvořiti slovo pro slovo, věda dobře, že i slovo musí býti odrazem, podobou, zhmotněním ducha. Slovo, odloučené od ducha, nemá v sobě života a plodí smrt. Snad proto dnes lidé o mnohých věcech pouze mluví, málo však jimi žijí. Je to nejsmutnější právě tehdy, když jde o věci nejpotřebnější, které tvoří podstatu a smysl života.

Poslouchejte tedy dobře, co k vám hovoří dálky, dálky Boží: i v maličkostech nutno být velikým, i nejprostší život může býti slavný, je-li zapojen v řád vykoupení a posvěcení. Budeme-li vždycky hledati toliko království Boží, poznáme, že i přes vzdálenost propastí a prostorů Bůh je nám blízko. Je blízko každé duši, v níž nevyhasla láska a síla k dokonalému, čistému a svatému životu.

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Hlásí se o místo absolvent obchodní akademie. Předkládá vysvědčení — slušné vysvědčení. Ředitel podniku ho vyzve, aby si sedl k psacímu stroji a psal něco na zkoušku podle diktátu. Nemá v tom zběhlost. Ředitel mu uloží, aby přeložil nějaký dopis do němčiny. Dopadne to bídne. Ale na vysvědčení má napsáno, že se těm věcem učil a že z nich udělal zkoušky s dobrým prospěchem. Ředitel pokrčí rameny a prohlásí, že ho nemůže přijmouti. Již v obyčejném životě se klade důraz na skutečnost, ne na zdání. Na to, co má člověk v hlavě, ne na to, co má na papíře. Veliké slovo: *e s s e, n o n v i d e r i!* To slovo platí i v poměru našem k Bohu. Máme křestní list. Ale nenáležíme-li opravdu Kristu, nežijeme-li podle jeho přikázání, jest to jen kus papíru, pouhý průkaz, asi jako legitimace na slevu na dráze. Za pronásledování Deciova v Africe mnozí křesťané podpláceli úředníky římské, aby měli průkaz, že obětovali modlám a tak ušli mukám. Avšak chytrost těchto lidí odsoudila Církev právě tak jako skutečné oběti před modlami. Svatý Cyprián, biskup karthaginský, nazval je *libellatici* — cedulkáři. Měli víru na papíře, ne v srdci. Chtěli se zdáti křesťany, ale nebyli jimi. Křesťanství však je opravdovost, rozhodnost a čin: býti, ne zdáti se!

\*

Ještě koncem devatenáctého století tvrdili někteří antropologové, že inteligence člověka je v přímém poměru k velikosti a váze mozku. Pokoušeli se dokonce dokázat, že duševní pracovníci mají větší lebku než lidé pracující tělesně a naplňovali svá pojednání statistikami o průměrné váze mozku dělníka, řemeslníka, rolníka, úředníka, lékaře, profesora. V knize Otty Ammona *Die Gesellschaftsordnung und ihre natürlichen Grundlagen* 1895 můžeme na straně 141. čísti toto tvrzení: »U vynikajících osobností nejvyšších vrstev shledáváme mimořádně veliké rozměry hlavy. Skutečnost, že pro dělníky se dodávají zpravidla mnohem menší čísla klobouků než pro vzdělance, mi potvrdila jedna velká německá továrna na klobouky.« Tito učenci si představovali hlavu lidskou jako skladiště vědomostí a ty vědomosti si patrně představovali jako hmotné částice vecpané do mozku. S těmito dnes už spíše zábavnými než nebezpečnými pověrami se moderní věda navždy loučí zkoumajíc velmi kriticky poměr činnosti mozkové a duševní. Nevidí přímého vztahu mezi kvantitou mozku a inteligencí a zjišťuje, že na příklad paměť, která je základem inteligence

a duševní činnosti, nelze vysvětlovati jako řadu stop, vrypů či engramů do mozku, jak dosud se zdálo. Významné slovo pronáší o této věci Hans Driesch v knize právě vyšlé: »Ať už bychom to vrýpnutí stop do mozku chápali jakkoliv, je jisto, že nauka o engramech si představuje „stopu“ jako útvar h m o t n ý a tudíž útvar l o k a l i s o v a n ý. Neboť všechny hmotné útvary jsou lokalisovány, jsou „zde“ a ne „tam“. Avšak zkušenosti, které máme právě s poruchami vzpomínání a znovupoznávání v jejich spojitosti s poruchami mozku, ukazují, že o specifické lokalizaci stop nemůže býti řeči.« (A l l t a g s r ä t s e l d e s S e e l e n l e b e n s. Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart-Berlin 1938, S. 76.)

Jeden pan profesor si dal udělat tak zvané E x l i b r i s. Vtipný malíř mu namaloval obrázek profesora, jak trychtýřem nalévá vědomosti do navrtané hlavy studenta. To se rozumí, že tomu studentovi namaloval odstávající uši a dal mu výraz co nejhloupější. Nevím, jak ten student k tomu přijde. Ale malíři už jsou takoví: jejich umění spočívá na předpokladu, že člověk je takový, jak vypadá. V tom si podávají ruce s všelijakými fysiognomiky, lebozpytci a chiromanty. Pokolení takových lidí je prastaré. Již ve starých Athenách byli fysiognomikové. Jeden z nich, Zopyros, vyčetl prý z obličeje Sokratova náchylnost k neřesti. Jiný, Polemon, pokládal Sokrata za hloupého, poněvadž neměl důlky podél klíčních kostí. Alkibiades měl z těchto diagnos zábavu. Ujímám se tedy studenta s odstávajícíma ušima a popírám, že by byl hloupý. Vezme-li se věc důkladně a po křesťansku, musí se uznati, že není mezi námi nikoho, kdo by nebyl svým způsobem hloupý. Nepřiznávat se k tomu znamená nemíti pokory. A správně řekl kdysi psycholog E. Becher, že hloupá může býti jen bytost psychickologická: kámen není »hloupý«. Tož jaké kejkle s odstávajícíma ušima?

\*

Trychtýř nasazený do hlavy žáka jest symbolem činnosti vychovatelské. Přímo a neprostředně se nám tím symbolem naznačuje, že výchova je určité násilí. Učitel si podrobuje žáka tak jako si sochař podrobuje kámen, z něhož chce vytvořiti sochu. Ale je duch kámen? Je duch mozek? Je duch hmota? Nebylo řečeno, že duch vane, kde chce? A my všichni, kdož berem do ruky trychtýř vychovatelský, neměli-liž bychom se tázati, víme-li vůbec co kloudného o vztazích ducha a přirozenosti? Neměli-liž bychom si uvědomiti, že jedna a táž přirozenost může býti sídlem ducha rozličného? Vzpomeňme jen, co víme o konversích v životě velkých světců, o proměně Šavla v Pavla, Augustina manichejce v Augustina učitele Církve, Inniga v Ignáce! Vychovávati neznámá znásilňovati. Vychovávati znamená odhadovati možnosti. Ne lámati, ale přetvářeti, ne ničiti, ale zušlechťovati přirozenost. Přirozenost za nic nemůže. Přirozenost není ani dobrá, ani špatná. Vše záleží na tom, jakým duchem ji naplníme.

\*

I národy mají svou přirozenost. A v každém národě je půda pro nejrůznější útvary sociální a politické, pro nejrůznější slohy literární a umělecké, pro nejrůznější směry duchovní a filosofické. I tu vane duch, kde chce, přes všechno zdání opaku. »Dějiny nás učí,« píše Werner Sombart ve svém nejnovějším díle, »že v národech někdy nastává náhlá proměna jednoho ducha v ducha jiného: týž národ je dnes bojovný, zítra mírumilovný, dnes zbožný, zítra bezbožný, dnes pěstuje filosofii materialistickou, zítra spiritualistickou, v literatuře a umění se oddává dnes idealismu, zítra realismu, dneš ke komunismu, zítra k fašismu: důkaz, že táž konstituce se snáší s různými duchovními obsahy a postoji. A naopak, s týmž duchem se setkáváme v národech velmi rozdílných: před sto lety byly všechny evropské národy naladěny romanticko-biedermeierovsky, v devatenáctém století procitla ve všech možných národech myšlenka národní, dnes holdují všichni národové, ať černí, bílí, žlutí nebo rudí — technicismu a sportismu.« (V o m M e n s c h e n. Versuch einer geisteswissenschaftlichen Anthropologie. Buchholz & Weisswange, Berlin-Charlottenburg, 1938, S. 42—3.)

\*

Spojiti národy v jednotě téže pravdy — toť úkol Církve. Kristus neposlal apoštoly, aby jedněm hlásali to, druhým ono, nýbrž aby jednu a tutéž pravdu kázali všem národům. To neznámá, že by národnost byla Církvi věcí lhostejnou. Církev není internacionální. Je institucí všenárodní a nadnárodní, nikoliv mezinárodní, aspoň ne v tom

smyslu, že by zneuznávala přirozené rozdíly mezi národy: jazyk, tradice, dějiny. Jde-li misionář mezi Hotentoty, nemá v úmyslu odhotentotštit je. Ba sám se učí jejich jazyku, spisuje slovník a mluvnici a překládá do hotentotštiny — vpravdě lze říci, že chce učiniti Hotentoty ještě hotentotštějšími než byli. Ti, kdož vidí v Církvi nebezpečí pro svoji národnost, patrně si nejsou dosti jisti svým národním přesvědčením a uvědomením. Církev jest jednota národů v Kristu. Bude-li mít každý národ svou církev, svou pravdu, octneme se na cestě k nejstrašnějším konfliktům mezi národy. Právě katolická obecnost, spojená s dokonalou náboženskou a správní jednotností, význačně působila na vynikající konvertity nové doby. Zajímavé svědectví o tom vydal Robert Hugh Benson: »Když jsem studoval v Cambridgi, byli v téže dvoraně muži jednoho národa víckrát rozděleni v šest různých vyznání. Když jsem pak studoval bohosloví v Římě, byli v jedné dvoraně jinoši šesti národností, kteří všichni vyznávali jednu víru. Takového souhlasu všech národů v jedné víře nemůže dosáhnouti žádná lidská moc.«

\*

Církev je společenství lásky v Kristu. Proto se nazývá matkou věřících. Matka dává dítěti život, živí je, ošetřuje v nemoci, chrání a pěstí. Církev dává věřícím život nadpřirozený (křest), živí je (Eucharistie), léčí neduhy duše (svátost pokání a pomazání) — a jako pravá matka učí a vychovává: díla Feidiů a Praxitelů jsou pouhými stíny proti velikým charakterům světců, jež vypěstila Církev ve svém lůně. Církev-Matka. To však neznamená, že se v Církvi projevuje jen prvek lásky. Matka nejen dává život, ale i vychovává, přikazuje, zakazuje, odměňuje a trestá. Matka, která neumí poručit dítěti, nevychovává a není pravou matkou. Mateřství není jen láska. Církev není jen společenství lásky, ale i společenství práva. Proto je v Církvi duchovní moc, autorita, vláda, zákony a předpisy, odměny a tresty. Mateřství Církve se projevuje láskou i právem. Svatý Petr jest představitelem Církve právní. Svatý Pavel a svatý Jan jsou mnohým představiteli Církve lásky. A není bez významu, že Řím je zároveň Církví Petrovou i Pavlovou, místem Petrovy i Pavlovy mučednické smrti, Petrova i Pavlova hrobu. Hlavní katolický svátek svatého Petra 29. června je zároveň hlavním svátkem svatého Pavla. Nikdy nebyla Církev jen Církví lásky a nikdy nebyla jen Církví práva — ale vždy byla Církví spásy a řádu.

*Bohuslav Čálek:*

## ***Kam půjdu pro radost***

*Kam půjdu pro radost, až padne sníh,  
až v náruč slétne večer nedozrálý,  
dnes na rtech mých se rozezvonil smích,  
smích bez otázek — jen oči se ptaly,*

*kam půjdu pro radost, až obzory se zdlouží  
do délky dnů a odekvetlých strání?  
(Když večer s vášní po úsměvech touží  
netušíš, co je vzdát se milování.)*

*Betléme snů, kam půjdu pro štěstí,  
kolébko má, v pohádku změněná,  
křídla tvých přání touhou šelestí  
a duše zpívá, steskem raněna.*

*Kam půjdu hledat radost maličkových,  
když jaro světem jíti necítíme,  
kam půjdu pro radost, až padne sníh,  
kam půjdu pro radost, kam, vzpomínky mé?*



J. Schovanec, Lázně Poděbrady

Archiv Jitro

**Vzpomínka**

## JOSEF VESELY: NA LISTĚ ŽIVOTA

Pavel je klidný. Věděl, že přijde chvíle, kdy se zastaví čas, návězní hodiny zapomenou bít a ticho jeho světnice se rozprostře kolem, kde hučí svět, od něhož odvrátí tvář. Chvíle, kdy se cosi prolomí jako teninká vrstvička ledu v šedivém dávnou jeho chlapectví na rybníce, kde všetečně pokoušel zvědavost, a on se propadne kamsi hluboko, kamsi, kde puls srdce měří dobu lidského života, tam, kde zapadneš jako v chladivém pohlázení mechu omámen červnovou vůní silic a stínem.

Sám budeš hostem na místech své duše, již neznáš, a přece nemůžeš necítit, že až sem sahají kořeny, jimiž žije zlatý květ slunečných dnů, jež máš a budeš snad mít, než neslyšně dotkne se srdce studený stín.

Lehkým výdechem vytanula Pavlovi tato myšlenka v paměti, ale už nevnímal nic, byl sám, zrale ustředěný v nitro; jen zdvih hrudi dával tušit přítomnost života, který má v této chvíli něco jiného na práci než v obvyklý den.

Ach, teď to zasvítilo, celá ta minulost jako by v jediné plošce krystalku, k níž bylo třeba jít smutkem smutnějším než je ten, který se dýchá v podzimním vzduchu plném šedého mlhování, orvaných listů a dýmu z bramboříšť. Viděl v ní, v té zlaté plošce čekané, skloněn nad stolkem, na němž měl dopsati žádaný list a čísti k povinné recenzi poslední knihu, tu pentličku pěšinky, plnou smrkových stínů. Tolikrát mu bylo jí jít. A ona se lhostejně vinula zemí, ani vítr jí neuměl zavlát, a on, Pavel, se marně snažil vtisknouti do její půdy šlépěj, jež by byla jedenkrát připomínkou těch poutí za motýlím štěstím, jež je snad dnes a pomine zítra.

Tehdy byla Alena ještě svěží a neznámá jak krůpěj rosy na kapradině známých míst, s nimiž se denně setkával, a postačila k užasnutí, v němž odložil starost svých jednotlivých dní. Ty šuměly vodopádem svého bílého světla nad stránkami, od nichž — zdálo se mu nyní — může beztravně odejít a vrátit se se soumrakem, kdy víčka jsou těžká prvými světly hvězd a sen přichází v paprsku měsíčním.

Život se mu rozrostl v těch týdnech o novou radost. Zpívalo v ní jejich srdce v mlčení i ve slovech dětsky něžných, hučel jí zvlněný chorál zrání, stébel a klasů, jež byly těžké její přítomností, takže se skláněly dolů a varovaly materiádušku před prudkým okouzlením, jež dýchalo z vůně všetečně upozorňující city milence — — —

Ach ano, jak žlutý oblak pylový to vše odvanul čas. Před Pavlem leží papír se škrtnutými řádky, do nichž se marně snažil zaklíti onu něhu mlčení, ve kterém s ním mlčel ještě někdo jiný, kdo, kdyby mohli promluvit oba najednou, by vyslovil stejné slovo jako on, slovo, jež šeptá lidské mládí vždy stejně, s týmž opojením a něžnou neodbytostí, již opakují na jaře květy ve zvoncích sasaneč, poupátek růží a úbělovém kalichu lilí.

Dnes už jako květ citlivky zimomřivě doznívá hlas srdce, který okouzluje jak onen pramének světla, jenž osnil Šavla před Damaškem a proměnil ho svou milostí. Dnes už brázdou se rozevřelo Pavlovo srdce — kouzelné, světelné radlice dní společného štěstí jsou dávnou v neznámu — a v něm vzklíčilo sémě, klíček, nad nímž věje drsná, vichrná pohoda této doby. A má tolik podobného ten bledězelený lístek, jež probouzí jaro v líše, se zlatou ploškou, vyrůstal z ní, byl jejím plodem, dítětem, v jehož podobě poznává matka podobu svou, takže se Pavlovi zdálo, že všechny jeho síly rostou, mohutní, řadí se jen k udržení tohoto zázraku, jenž se mu zjevil v prchavém dívčím štěstí, opojil jej ve chvílce mlčenlivé samoty, jejíž mateřskou radu klidně očekával a vzbudil starostlivou vůli, jež i v nepohodě dává růsti do poupat, rozvíjí se lístkům okvětním.

Pavel si povzdychl. Ano, vůle. — Ale což jest hříchem, když sedmikráska se roztouží nad odlétající nádherou babočky a vábí svým mlčením k navrácení? A kdo chcete vyčítat záhonu jirín, že se nejprudčeji rozhoří ve chvílích, v nichž cítí, že na ně zadýchne mráz? A slepci proto, že hmatá pln starosti kolem, obává se, aby se neporanil? — Nevyčítejte jim egoismus, nevyčítejte jim temné úmysly. Vůle růsti — a tedy i žízeň po lásce — je temná; ale nerozbiňte ji, nezatracujte ji. Neboť i nebe vlašá až do ztemnění půdy, aby vydala svá bohatství v plodech.

\*

To už byl Pavel jako poutník na místech, odkud je viděti cestu, již musel jít, i údolí dál, táhnoucí se až k modravým obzorům, k nimž bude jít, a snad ještě dál, nebude-li určena s dostatek doba.



## In memoriam MUC. Josefa Lesnického



Archiv Jitro

Zemřel dřív než mohl srdce své k boji vytasit. Zemřel mladý, krásný a silný.

Tolik nám připomíná jeho život a smrt Pier Giorgia Frassatiho. Oba byli milováni přáteli, oba milovali své matky, oba žili hlubokým náboženským životem, oba zemřeli před promoci v plném rozkvětu sil. Jejich nemoc trvala několik málo dnů a i krásná těla zůstala neporušena. I duše se očistily krátkou nemocí od prachu tohoto světa porušenosti a vešly čisté do náruče Kristovy.

Přišlo to jako blesk z čista jasna, když jsme se dověděli, že dne 26. srpna na den sv. Ludvíka zemřel kolega MUC. Josef Lesnický ve věku 27 let. Byl převezen z tábora ČLA v Řevnicích do pražské nemocnice. Marná byla námaha lékařů,

starších kolegů nemocného, aby uchovali při životě silné a otužilé tělo mladého muže. Svaly ochrnuly, neboť to byla vůle Nejvyššího.

Nemohli jsme se s ním ani rozloučit. Všechno přišlo tak náhle. Byl pohřben v Bavorově na Šumavě, v zemi skrácené slzami dobré matky.

Žije a bude žít v naší paměti stále tak, jak jsme jej viděli naposled v Řevnicích. Zdravého, opáleného, veselého, dobrého kamaráda, pozorného posluchače přednášek, zbožně klečícího v domácí kapli, starostlivého o blaho ostatních, pečlivého a jemného společníka.

Nezbývá nám jenom vzpomínka, poněvadž jsme křesťané. Žijeme v tajemném Těle Kristově spolu s dušemi v nebi, očistci i se všemi věrnými zde na zemi. Modlitbou jsme spojeni i s Tebou, drahý příteli. —cm—

## A. P.: KAMARÁDKA — STUDENTSKÝ ROMÁN

### 2.

Edův výklad byl dosti dlouhý a než se kvinta A dostala na vzduch, byly už jiné třídy dávno venku.

Jiří a Olin vyšli společně. Hloučky studentů dosud stály před budovou. Někteří hoši čile obchodovali s loňskými učebnicemi. Jiří a Olin se vmísili mezi neobchodující. Po prázdninové odluce bylo jim jaksi milo mezi kamarády. I ta gymnasijská budova jim byla milá, nová a vzácná. Chvíli zevlovali před hlavním vchodem, kudy ještě vycházeli hoši a dívky. Když je to konečně omrzelo, řekli si, že půjdou domů. Přešli přes náměstí až na roh Kovářské ulice. Tam se cesty jejich dělily.

»Co budeš dělat dnes odpoledne?« ptal se Olin.

»Nevím. Myslím, že nic.«

»Tak já přijdu pro tebe. Písknu pod okny. Bydlíš dosud na starém bytě?«

»Bydlím.«

»Tak dobře.«

Kdy se poznali ti dva? Hned při přijímací zkoušce do gymnasia. Jiří byl z venkova. Otec, četnický strážmistr, rozhodl se na radu učitele, že dá synka studovat. Když se skončil školní rok, jel s ním do města k přijímací zkoušce. Ve třídě, kde se zkouška konala, bylo už rušno. Místo bylo už jen v poslední lavici. Jiří usedl vedle městského hošíka, který už tam byl jako doma. To byl Olin. Po chvíli mu podal Olin ruku a řekl, že se jmenuje Nápravník. Ptal se Jiřího, odkud je. Řekl mu, Olin zřejmě neznal městečko, z něhož Jiří pocházel. Přesto kývl moudře hlavou a řekl: »Aha!«

A dodal: »Neboj se zkoušky, nic to není. Ale kdybych něco nevěděl, napověz mi, rozumíš?«

Když mu to Jiří slíbil, zamnul si ruce a ukazoval na hochu, který seděl před nimi a který se třásl strachem.

»Podívej se,« povídal Jiřímu, »už má z toho cholera.«

Hoch, který seděl před nimi, se obrátil a nutil se do úsměvu.

»Jak se jmenuješ?« ptal se ho Nápravník a podával mu ruku.

»Jeleček.«

»Aha, Jeleček,« povídal Olin, děláje jako by to jméno už znal.

Jiřímu se líbil Olinův způsob podávati ruku a uhlazená ledabylost, s jakou říkal: Já jsem Nápravník. Jiří si umiňoval, že to bude dělati také tak.

Potom hned byla zkouška z češtiny. Přišel pan profesor — vypadal docela jinak, než si Jiří představoval profesory — byl mladý a neměl vousů. Usmál se na zkoušence a začal diktovati. Jiřímu se s počátku třásla ruka, ale potom se uklidnil: vždyť to byl docela obyčejný diktát a nic těžkého v něm nebylo. Pravopis Jiří dobře uměl. Na konec jim pan profesor nadiktoval jakousi dlouhou větu, a tu měli rozebrati.

Olin se počal vrtěti na svém místě a neustále nahlížel Jiřímu do papíru.

Potom přišel jiný pan profesor. Byl zarostlý rezavým plnovousem, mluvil nosem a říkal: centimétr, decimétr. Jeden příklad zněl: Rovníkový poloměr měří 6,377.397 kilometrů. Kolik kilometrů měří čtyři rovníkové poloměry? Jiří nikdy před tím neslyšel slovo poloměr. Slovo se mu ani nelíbilo a tak napsal místo poloměr koloměr. Koloměr, myslil si, může něco znamenat, ale poloměr — to přece nic není.

Pojednou se k němu přiblížil pan profesor. Když přistoupil až k němu, lekl se, že hned udělal na papíře kaňku. Pan profesor vzal pijavý papír a kaňku vysušil. Tomu se Jiří velmi divil. Pan učitel Dačický by mu byl dal pohlavek, kdyby udělal kaňku. Potom vzal pan profesor Jiřího úkol do ruky a chvíli prohlížel. Spatřiv tam slovo koloměr, vzal mu z ruky pero a sám opravil koloměr na poloměr. Potom pohladil Jiřího po vlasích a odešel. Jednání pana profesora zvrátilo v Jiřím všechny jeho dosavadní představy o profesorech, kteří koulejí očima, hrozně přísně se tváří a píší špatné známky do ohromných zápisníků. Když odevzdali své úkoly, řekl jim pan profesor, že mohou odejít a odpoledne o dvou hodinách opět přijít.

Olin odevzdával své vypracování poslední. Bylo plné kaněk a on sám vypadal, jako by se byl v inkoustu vykoupal.

Odpoledne přišli opět. Přišel pan ředitel a četl jména těch, kteří zkoušku udělali. Jiří čekal na své jméno ani nedýchaje. Konečně vyslovil ředitel jméno: Jiří Havlík — velmi dobře. Srdce mu poskočilo. Odcházaje ze třídy uklonil se panu řediteli až po pás. Pan ředitel se usmál a povídal: »Co se klaníš jak mohamedán?«

Jiří běžel před gymnasium. Tam čekal tatínek. S radostí mu oznamoval, že je přijat. I Olin se přitočil a povídal:

»Poslouchej, hezky se nám ta zkouška dělala. Víš co, sedneme si ve škole vedle sebe.« A druhý den si tak sedli. A pan profesor je tak nechal.

\*

Jiří prošel městskými sady až k železné lávce přes potok. Tam už počínala nová městská čtvrť — malé domky se zahrádkami. Před čtyřmi lety mu tam otec našel byt u Michalů. Uvítala je tenkrát paní Michalová, vysoká a silná žena. Zavedla je do pokoje, do něhož se sestupovalo s kuchyně po několika schůdcích. Představila jim svou rodinu: Františka, kvartána, a Aničku, velikou slečnu, která už byla učitelkou.

»A tam,« pravila nakonec paní Michalová ukázavši rukou k vedlejší světnici, »tam je náš Lump.«

Jiří byl hned nesmírně zvědav na toho Lumpa. Ale zatím se jen rozhlížel po světnici. Měla jen jedno okno, ale veliké. U okna stál malý stolek se dvěma židlemi, uprostřed byl veliký stůl pokrytý háčkovanou pokrývkou. V rohu byla postel. Vpravo po obou stranách dveří vedoucích do Lumpova pokoje stály skříně, přeplněné nádobím a skleněnými tretkami. Když otec odešel, vzala paní Michalová Jiřího do kuchyně a vyptávala se ho na maminku. Také slečna Anna přišla a povíдалa:

»Ty vlasy si necháš pěkně růst — snad nebudeš mít hlavu jako koleno. A takhle si je budeš pěkně česat na stranu. Musíš vypadat jako student.«

Slečna Anna se mu hned zalíbila, ale na její otázky odpovídal jen ano nebo ne. Nebyl dosud zvyklý na cizí lidi. Ostatně maminka mu říkala, aby mluvil jen když se ho starší lidé budou ptát. A když se ho navypyávali, řekli mu, že může jít do svého pokoje, oběd

že bude brzy. Šel tedy do pokoje — a nevěděl, co dělat. Sedl si na kufr a hvízdal si, ale docela potichounku. Přišla mu myšlenka na Lumpa ve vedlejším pokoji. Dosud ho nespatriil, ale slyšel, jak v tom pokoji vedle někdo přechází, listuje, šustí papírem. Když bylo dvanáct přinesla mu paní Michalová oběd.

»Toto všechno musíš sníst,« pravila mu stavějíc před něho talíř s velikým kusem masa a několika knedlíky.

»Já nechci, abys řekl někdy, že ses u nás měl zle.«

To řekla s takovým důrazem, že Jiří vskutku považoval za svou povinnost to všechno sníst. Trvalo mu to hezky dlouho, snědl to až na jednu půlku knedlíku — a cítil se přecpán.

Slečna Anna nesla také oběd Lumpovi do jeho světnice. Když procházela Jiřího pokojem, ptala se:

»Chutnalo ti u nás, vid' ?«

»Ano,« odpověděl Jiří.

Za chvíli se objevil ve dveřích sám Lump. Byl to mladík asi dvacetiletý, světlých vlasů, se silnými skly na očích. Chodil drobnými kroky, dveře otvíral velmi prudce a zavíraje je třískal jimi, až se dům třásl. Kolem rtů měl pohrdlivý úsměv.

Přešel Jiřího pokoj. Nevšiml si nikoho. Šel asi na procházku.

Když odešel, přišla slečna Anna k Jiřímu a pošeptala mu:

»To je náš Karel, loni dělal maturitu.«

V tom okamžiku počal Jiří mítí úctu k Lumpovi jakožto člověku, který loni dělal maturitu. Ta úcta vzrůstala také z toho důvodu, že Lump chodil velmi pozdě domů a vstával leckdy, když už Jiří byl doma ze školy. Jinak celý den nevycházel ze své světnice. Jiří byl zvědav, co asi dělá v tom svém pokoji. Ale Lump vždy věšel na skleněné dveře záclonu.

Ale jednou večer, když Jiří psal své úkoly, rozevřely se dveře Lumpova pokoje, Lump se v nich objevil a podával Jiřímu papírek a nějaké peníze:

»Jdi mi do drogerie k Černému orlu a kup mi tam, co je na tomto papíře napsáno.«

Jiří se cítil poctěn nenadálou pozorností Lumpovou a běžel, seč mu nohy stačily. Zároveň mu tančil před očima obraz, který spatřil v Lumpově pokoji. Byl tam veliký nepořádek, všude plno podivných lahviček, pánviček, lžic a kelímků. Jiří z toho usuzoval, že Lump je nějaký učenec nebo vynálezce.

Přinesl mu věci z drogerie a poněvadž Lump neříkal, aby odešel a zavřel, zůstal státi mezi dveřmi a přihlížel jeho pokusům. Lump nabral jakéhosi prášku na lžici a trychtýřkem nasypal do láhvičky s dlouhým hrdlem. To hrdlo potom ucpal zátkou, do níž byly vstrčeny dvě trubice; jedna z nich byla kaučukovou hadicí spojena s jinou podobnou lahvičkou a druhá byla na konci zúžena. Za chvíli to počalo v obou lahvičkách vřítí. Lump vzal sirku a přiložil ji k trubici se zúženým otvorem. Z trubice vyšlehl jasný plamen až ke stropu, ale v zápětí s praskotem se rozletěla láhev a střepiny se rozstříkly na všechny strany. Jiří bezděčně uhnul za dveře. Vtom se zjevila ve dveřích kuchyně paní Michalová a křičela:

»Ty Lumpe jeden, ty mi ještě chalupu zapálíš!«

Lump strhl s postele přikrývku a zadusil oheň. Na matčino láteření neodpověděl ani slovem. Potom otevřel okno a vyhodil střepiny ven.

A zhasiv lampu oblékl se a odešel.

Po jeho odchodu všichni Michalovi se přihrnuli do Lumpovy světnice a vyptávali se Jiřího, co ten Lump dělal. Paní Michalová spínala pořád ruce a slečna Anna otvírala všechna okna, aby ten smrad vyšel. Lump přišel až druhý den ráno.

Od té doby necítil Jiří jiné touhy, než býti podoben Lumpovi.

Velmi ho rmoutilo, že Lump s ním nemluví a pro nic si ho už neposílá.

Ba i paní Michalová mu zakazovala, aby s Lumpem nemluvil a pro nic mu nechodil. Přesto se snažil aspoň dveřními skulinami pozorovati Lumpa při jeho experimentech. V neděli odpoledne scházivaly se u slečny Anny její přítelkyně. Navařily si kávy a povídaly si. Lump obyčejně nebýval v neděli odpoledne doma. Ale jednou, právě když slečna Anna měla tu návštěvu, zůstal doma. A jak se zdálo, nebyla mu ta štěbetavá společnost v sousedním pokoji vhod. Napřed běhal po svém pokoji sem tam a čímsi bouchal. Když to na slečny neúčinkovalo, pomohl si jinak. Když byly slečny v nejlep-

ším povídání, počal se z Lumpovy světnice šířit sírovodíkový zápach. Slečna Anna rozhněvána otevřela dveře Lumpovy světnice a volala na něho:

»Ale, Karle, cožpak nemáš trochu taktu a smyslu pro slušnost?«

Lump seděl klidně na pohovce a kouřil cigaretu. Zápachu přibývalo. Slečny si zacpávaly nosíky a shledávaly své klobouky. Slečna Anna celá zoufalá je prosila za prominutí.

Když slečny odešly, dal se Lump do hlasitého smíchu. Odklidil aparáty a otevřel okna. Všechno jeho podivínství naplňovalo Jiřího obdivem, takže si sliboval, že až doroste, bude si počínati také tak jako Lump. Ale do toho bylo ještě daleko, vždyť Lump měl již po maturitě a Jiří byl teprve v primě.

\*

Byl v primě a učil se počátkům latiny. Latinář, jemuž říkali studenti Carolus, hned první hodinu beze všech okolků počal na tabuli malovati latinská slova a vykiádati, jak se mají vyslovovati. Jednou tam napsal slovo Graecorum. Jiřímu se zdálo to slovo směšným a zachichtl se. Carolus se hněvivě ohlédl a pohrozil prstem. Jiří se velmi ulekl a sliboval si v duchu, že už bude hodný. Za měsíc učil Carolus skloňovati podstatná jména. Nešlo to. Carolus sám stoje na stupni s ohromnou rychlostí skloňoval puella. Jiřímu se zdálo, že je vrcholem vši učenosti uměti tak rychle skloňovat jako Carolus.

Matematice a zeměpisu učil v primě profesor Plecák. Mluvil potichu a nikdy se nerozčiloval. Čemu učil v matematice, Jiří už uměl z obecné školy od pana učitele Dačického. Jen zeměpis ho soužil. Profesor Plecák ukládal primánům z knížky. A tam to bylo jaksi učené a nesrozumitelné. A když to někdo odříkával podle knížky, zase to chtěl svými slovy. Zato přírodopis se mu líbil. Měli pana ředitele. V druhém pololetí si primáni pořídili herbáře a pilně do nich sbírali byliny. Jiří si je lisovával mezi pijavými papíry a kufrem. Pan ředitel byl veliký milovník květin a nosíval v knoflíkové dírcce sedmikrásku, kvetly-li. Vzácné květiny pro potěšení trhati zakazoval. Jednou vyplísnil několik holčiček, které si natrhaly konikleců a pak je zvadlé zahazovaly.

Z němčiny měli pana profesora Martinčíka. Prskal sice při mluvení až do třetí lavice, ale říkal všem ty, a to se jim líbilo. Když je učil členům, se zálibou jim opakoval: Der, die, das, pan primas. Kdykoliv to řekl, vždycky se dal do smíchu. Na tuhém, bílém papíře si psával známky. Tomu papíru říkal lejstro. Bez lejstra nevyučoval. Kdyby je měl půl hodiny hledat nebo do sborovny se vrátit, nevyučoval, až lejstro měl. Postrachem byl Jiřímu pan profesor z psaní. Jiří neuměl pěkně psát. Kdykoliv nahlédl pan profesor Hroch Jiřímu do sešitu, vždycky ošklivě zaklel.

Ale ta krásná odpoledne! Olin přicházel písknout pod okno. Jiří hned nechal učení a už běžel. Obyčejně chodívali za město do sklárny. Jeden z primánů tam měl tatínka v kanceláři. Ten chodil s nimi a vodil je za skladiště. Tam ležely na hromadě vyřazené láhve, kalamáře a trubičky. Nabrali si toho a chodili za kotelnu a trefovali tím do komínu. V létě se chodívali koupat ke splavu. Jiří neuměl plovat. To ho mrzelo. Jednou stál s Olinem na nejvyšším trámu splavu. Najednou do něho Olin strčil a Jiří spadl do největší hlubiny. Vší silou začal pracovati rukama i nohama, aby se dostal ku břehu.

»Vidíš, už umíš plovat!« křičel Olin.

A skutečně, od té doby se Jiří nebál vody a naučil se plovat.

Ještě jiný sport provozovali: chodili po způsobu provazolezců po zábradlích a plotech kolem mlýna a kolem parku.

Slavné dobrodružství prožili jednou v neděli. Hasiči měli cvičení. Pan profesor z tělocviku se ptal, kdo by chtěl při tom cvičení představovat děti, které mají býti zachráněny z hořícího domu. To bylo něco pro primány. Přihlásili se všichni. Hořela spořitelna. Hasiči vylezli po žebřících až do nejvyššího poschodí, tam upevnili velikánskou plachtu, jejíž dolní část drželi jiní hasiči na zemi. Kluci čekali uvnitř. Hasiči je brali do náručí a sjížděli s nimi dolů. A nejlepší bylo, když potom je nechali sjíždět samotné. To se líbilo Jiřímu i Olinovi tak, že vybíhali vždy znovu do nejvyššího patra spořitelny a vždy znovu se nechávali spouštět. Ale večer veliký zármutek Jiří shledal, že sváteční kalhoty jsou pródřeny. Honem je schoval do kufru, ale paní Michalová je tam našla druhý den a zle mu vyčinila. Moc ji musel prosit, aby to neříkala mamince, že by dostal.

V sekundě už pokročili. Olin dostal k svátku kopací míč a sestavil si z kluků ve třídě svou jedenáctku. Každé odpoledne táhli na cvičiště, »trenovali« a sváděli zápasy i se studenty vyšších tříd, ba dokonce vyzvali k »přátelskému« utkání i studenty z německého gymnasia. Jiří hrál v brance a jeho zvláštností byl prudký výpad proti útočícímu hráči a pokus odnítí mu míč dříve, než by mohl zamířiti. Někdy se mu to také nepodařilo. Za to sklízel nadávky, jichž měl Olin jako kapitán vždy velkou zásobu.

Někdy v neděli se chodívali dívat na zápas místního fotbalového klubu. Jiří zaujímal místo blízko branky, aby mohl sledovati hru goalmana. Tím goalmanem byl tenkrát jeden oktáván; byla-li branka v nebezpečí, číhal skrčen jako kočka, vymršťoval se prudce, střílel-li útočník — dovedl vyskočiti až do výše goalového trámu — slovem, div obratnosti a síly. Ten oktáván se jmenoval Hájek. A ten Hájek učaroval Jiřímu. Večer, kdykoliv usínal, představoval si, že už je velikým studentem, že hraje ve slavném mužstvu jako brankář, chytá skvěle trestné kopy a žádný střelec na něho nevyzraje, tak je obratný. Po každé ráně, kterou chytí, ozve se z obecenstva potlesk a pochvalný pokřik. To tleskají Jiřímu Havlíkovi, slavnému brankáři.

Jednou se toulal Jiří městem — a koho neviděl před sebou — pana Hájka. Pan Hájek byl ustrojen podle módy, měl krásně nažehlené kalhoty — vypadal zcela jinak než na hřišti — tam ho bylo viděti jen v krátkých trenýrkách a šedém svetru s placatou čepicí na hlavě. Pan Hájek byl elegán. Velmi se líbil Jiřímu. Plaše kráčel Jiří za ním kus cesty, dokud nezašel do jakéhosi domu.

To sportování škodilo Jiřímu ve škole. Třídní, kterého dostali v sekundě, Eduard Morávek, říkával: Hochu, je to slabé. Na štěstí tatínek se nepřišel zeptat na prospěch — snad spoléhal na to, že Jiří měl v primě vyznamenání. Maminka ovšem v každém psaní napomínala: Jiříku, buď hodný, aby tatínek měl radost. Ale což to bylo platné, Olin každé odpoledne pískal pod okny, až se paní Michalová musila zlobit. Však také předpovídala, že to ve škole dopadne zle — a nemýlila se. Sekunda se skončila vysvědčením neslavným — vyznamenání pryč, dokonce dvě dostatečné se na něm objevily, z latiny a matematiky.

S neveselou jel Jiří domů. Nikdy ještě nedostal doma bití. Ale tentokrát jistě dostane. Maminka bude plakat. Tatínek se bude zlobit. Ale už ví, jak to udělá. Půjde napřed k babičce, tam jí všechno poví — babička na něho nedá dopustit, babička to spraví.

Spravila to, ale jenom s maminkou, protože tatínek dosud nebyl doma ze služby. Měl přijíti až večer.

Maminka naporučila Jiřímu, aby o vysvědčení mlčel, dokud se tatínek nenavečeří. Kdyby to ošklivé vysvědčení četl hned, dohněval by se a pak by zlostí už ani nejedl. Jiří si přál, aby ta večere hodně dlouho trvala — anebo nejlepší by bylo, kdyby honili zloděje a tatínek musil do strážnice — mohl by mu to vysvědčení ukázat až ráno. Ale nikdo asi nic neukradl v městečku a tatínka nezavolali. A když tatínek pojedl, vytasil se Jiří se svým vysvědčením. Trpká chvíle očekávání. Rozzlobí se tatínek?

Nerozzlobil se. Ale nadšen také nebyl. Prohlédl si vysvědčení pozorně a řekl:

»No ještě jsi to dost vyvrbil!«

V těch slovech byla přísná kritika — i odpuštění. Vyvrbil — zvláštní tatínkovské slovo. Později přemýšlel Jiří o tom slově. Odvozoval si jeho původ tak, že vyvrbiti znamená postavit »suchou vrbu«, jak se říkalo na Slovácku počátku akrobatického umění malých husopasů, kteří se stavějí na pastvině na hlavu. Každý to nedovede. Vyvrbiti by tedy znamenalo kousek komediantský, uličnický, klukovský. Dost jsi to vyvrbil — no, snad jsi se také trochu snažil — ale mohlo to býti mnohem lepší, kdybys byl chtěl. Ale hlavní věc: tatínek se tenkrát nerozzlobil. Neřekl: lenochu, lajdáku, darmojede, ulejšváku, ničemo... Ne, tatínek nic takového neřekl. Řekl: No — dlouhá pauza — nikdy na ni Jiří nezapomene — pauza, kdy tatínek něco v sobě přemáhal, kdy se v jeho srdci svářila přísnost a láska. Ještě jsi to dost vyvrbil — slovo, jež nedolomilo třtinu nalomenou a neuhasilo knotu doutnajícího, jedno ze slov, jež jsou rozhodující pro celý život.

V tercii se už Jiří trochu polepšil. Kopanou sice hrál dále, ale také se víc učil, takže dostatečné s vysvědčením zmizely. Ale vyznamenání si ještě nevydobył.

I včera, když se doma loučil jako nastávající kvintán, říkala maminka:

»Hochu, buď hodný, víš, tatínek sice nic neříká, ale přece jen ho to mrzí, že už nemáš to vyznamenání.«

(Pokračování.)

## Zdeněk Šeřík: *Ta země*

Lad. Fikarovi.

*Často v poli*

*často v poli cítím bolehlav domova  
a známou vůni jalovčích mezí.*

*Jen vítr slyší spáč u kořenů  
jen vítr a zarmoucené splavy.*

*Někdy za naší vsí*

*stříbrné šupiny rybníků přesypá vítr  
když v zrcadle tmy hvězdy si češou vlasy.*

*A těch souhvězdí, co nad hlavou košatí  
těch písní na prsou tekoucích jak sladký potok  
těch louten a těch nešťastných lásek.*

*Ach, je stejně krásná*

*a přece vždy jiná na stavu měsíční noci  
když pod rouchem větru zavzlyká hvězdami  
stejně krásná*

*s fialkami pod sněhem a pišťalou dubnové mízy  
anebo modří v rozbité rose  
stejně krásná*

*i s chudým košíkem písní*



Archiv Jitro

## IVAN ANDRENIK: PŘIŠEL JSEM DO NEBE

Bože, jednoho dne jsi do mne vdechl jeden z atomů své nesmrtelné duše. Jsem zde, čekaje ve dne v noci na Tvé zavolání. Řekl jsi: »Člověče, jdi po své práci a vezmi na sebe kříž a utrpení. Neboj se, bude o mnoho lehčí než můj. Uvědom si, že vás jde mnoho a mnoho, sami se nespočítáte; já jsem šel sám a byl jsem zmučen. Užívej všeho z mých bohatých pokladů. Všechno je pro tebe. Dělej to, co ti radí tvé svědomí; je to duše, kterou jsem do tebe vdechl. Dám ti však jednu radu: Střež se světla!«

\*

Sklonil jsem hlavu a šel jsem. Neodvážil jsem se odporovat. Jak jsem zvedl hlavu, spatřil jsem slunce, které mě páliło tak, že se mi až mžitky dělaly před očima. Nalezl jsem jeskyni, kde bych přespal, a oděl jsem se rokytím. Druhý den ke mně přišlo stádo ovcí. Ujal jsem se ho a pečoval jsem o ně. Byl jsem pastýřem. Měl jsem své stádo rád a každou nemocnou ovci jsem pečlivě ošetřoval, nedbaje na noc a pohodlí.

Jednou jsem kopal studni. Nalezl jsem starý hrob s lidskou kostrou. Na jednom prstu byl zlatý kroužek s velikou kamejí. Byl jsem okouzlen zvláštním, podivným leskem, který v sobě prsten ukrýval. Neodolal jsem. Sňal jsem ho a točil jím na prstě. Brzy jsem poznal, že mne činí neviditelným. Nalezl jsem vskutku Gygův prsten a stal se jeho zásluhou neméně slavným a bohatým než můj předchůdce. Prodal jsem dávno své ovce a byl jsem na vrcholu moci a slávy. Avšak toužil jsem jít stále výš a výše. Chtěl jsem si postavit nádherný, velkolepý palác s visutými zahradami, které by předčily

Semiramidiny. Stavbu jsem po pěti letech dokončil. Byla ještě krásnější a mohutnější než jsem předpokládal.

Když jsem jednou pozoroval na terase západ slunce, zakalil se mi náhle zrak. Odvrátil jsem oči od světla, ale bylo již pozdě. Nejlepší lékař, jaký tehdy byl, zachránil mi jen jedno oko. Modlil jsem se na lůžku k Tobě neustále; měl jsem obavy o svůj zrak. Chtěl jsem vykonat ještě mnoho velkých věcí.

Když bylo již jedno oko zachráněno, pocítil jsem jakousi úlevu. Venku byla bouře. Blesk uhodil nedaleko paláce. Ozvala se hromová rána a poté bylo ticho. Do komnaty vstoupila postava, zahalená v temně rudý plášť. Řekla mi: »Špatně jsi se střehl světla, človče! Odejdi do své jeskyně a žij tam ve tmě do konce svého života!« Díval jsem se nehnutě na zjevení, jak zvolna odcházelo po pergole. Snad to byl Gyges, snad sám duch Caesarův, jenž mně přišel připomenout Tvé přikázání. Poslechl jsem. Uchýlil jsem se do své jeskyně a očekával Smrt. Prosil jsem Tě, abych zemřel ve spánku.

\*

Bože, konečně jsi mne zavolal. Jsem navždy u Tebe. Než vzpomenu si ještě na tu těžkou a pernou chvíli. Vidím to jasně před sebou.

Svítilo slunce. Nebe bylo bez mráčku. Když jsem chtěl pohladit svého psa, který byl jediným mým druhem, pes odskočil, žalostně zavyl, a odlezl do kouta. Věděl jsem, co to znamená. Dnes tedy odejdu... Po poledni jsem usnul. Políbil mě Hypnos, krásný jinoch a provázel mne na skálu, s níž jsem se tenkrát díval na slunce. Před námi se zdvíhaly ohromné schody. Sv. Petr mě upozornil v bráně, kterou jsme z dálky uviděli, abych se připravil na soud. Zkameněl jsem hrůzou. Vzpomněl jsem si na pekelná muka. Hypnos se se mnou rozloučil a já jsem zcela sám odešel do velikého sálu. Množství svatých přicházelo s různých stran a každý hned zaujal své místo. Přišel ke mně můj patron a radil mi, abych ničemu neodporoval. Byl jsem se všech stran obviňován. Byl jsem pyšný, lakomý, ubližoval jsem chudým. Vzdal jsem se všech nadějí a již jsem se chtěl hájiti, ale vzpomněl jsem si včas na patronovu radu.

Očekával jsem neklidně rozsudek. Než všichni se náhle otočili a spatřil jsem sv. Františka z Assisi, obklopeného věčným hejnem ptáků, jenž poslední přicházel k zasedání. »Snad učinil mnoho zlého,« pravil dříve, než dosedl, »ale miloval zvířata a ptáky jako málokdo. Ošetřoval je, chránil je; byl pastýřem.« Ostatní začali reptat. Ten starý se všude připlete, kde nemusí být. Sv. Petr vstal a rovněž mne rázně obhajoval. Pak se hlasovalo. Vyhrál jsem nebe. Děkoval jsem sv. Petrovi, neboť on to byl, který mne zachránil.

Uvedli mne do nejvyššího sálu, kde na zlatém trůně jsi seděl Ty a řekl jsi mi: »Oslň se nyní světlem, po kterém jsi tak toužil!«

Tu někdo se ke mně zezadu přiblížil a dotkl se mého ramene, až mne zamrazilo. Později jsem se dověděl, že se mne dotkl Asrael svými perutemi. Znovu jsem usnul. Byl jsem mrtev a nevěděl jsem o tom. Přišel jsem do nebe...



J. Mňuk, České Budějovice

Archiv Jitra

Obří bouda

*Byla-li tělesná smrt Kristova obětí, přijímá i křesťan svou smrt jako poslední obětí — a smrt takto přijatá se stává nejvyšším asketickým úkonem cbeťním. Tímto úkonem nabývá křesťan účasti na oběti kříže, a to na základě křestního charakteru, jenž není ničím jiným než podílem na kněžství Kristově. A přijímá-li křesťan smrt s úplnou odevzdaností do vůle Otce nebeského, dovršuje se tak jeho připodobnění Kristu poslušnému až k smrti: křesťan umírá s Kristem, a to ne již jen mysticky, nýbrž reálně a tělesně. A tak jest mu smrt bytím k životu a největším ziskem: s Kristem vstupuje do slávy Otce.* Dominik Pecka: Tvář člověka.



## K . M . K . P O R T A C O E L I

Jdeme bílou zaprášenou silnicí z Tišnova do Předklášteří. Míjíme papírnu s jejím ma-  
lebným pozadím naházených starých sešitů, účetních knih, novin, lepenky a roztrhaných  
obalů a po několikaminutovém pochodu nás uvítají mohutné staleté lípy a nádherný  
chrám sester cisterciáček. Porta coeli! Oprýskaná Porta coeli, smývána staletými dešti,  
ošlehávána studenými větry a plískanicemi, avšak i po sedmi stech letech stále mohutná  
a nádherná. O čem k nám mluví? O modlitbách, které již po staletí vysílají vyprahlé a po  
lásce Tvé, Kriste, žízňící rty, o rukou sepiatých, o rukou, které se k Tobě, ó Nejsvětější,  
již sedm set let spínají, aby vyprosily mír a požehnání české zemi. Přemyslovnou Kon-  
stancí založený klášter nezapomněl na rod, z něhož jejich zakladatelka pocházela, na  
rod, který nám dal naše národní světce — a denně se za Přemyslovce modlí.

A život v klášteře a kolem kláštera je poznamenán prací a modlitbou. Vše, od nádherných  
mešních rouch až po upravené záhonky květin, vše nese pečeť hesla: »Ora et labora.«  
A chcete-li si poslechnouti něco krásného, jsou to jejich nedělní nešpory a mariánské ho-  
dinky. To není třicet hlasů, co slyšíte. To je hlas jeden, melodický a jemný, hlas ještě  
dítěte, avšak i dívky zároveň. Sestry nevidíte, jen jemné šoupání při opětovném jejich  
vstávání a klekání vám dává tušit, že v choru není sestra jedna. Je to něco uchvacujícího.  
Cítíte jasně přítomnost boží a duše vaše by se hned rozlétna »ex Porta coeli in coelum«.  
Odcházím a ještě jednou se dívám na nádherný portál: »Porta coeli, mluv ke každému  
chodci o Majestátu božím, neboť On je Mocný a Věčný!«

## DR. AUGUSTIN NEUMANN ZE ŽIVOTA KROMĚŘÍŽSKÉHO STUDENTA (1798—1805)

V koleji piaristů.

Kroměřížští piaristé měli fundaci pořízenou jistým Zezulkou (proto ji nazývali též  
Zezulkovskou), z jejíhož výnosu měl pilný a chudý student dostávat ročně 12 zlatých  
na školné. Tento student měl býti v klášteře k ruce, začož měl dostávat stravu, byt,  
otop i světlo, pouze byl povinen se starati o prádlo a šatstvo. Povinnosti tohoto funda-  
tisty byly: 1. Otvíratí vždy školu a zvoniti zvonkem na věžce (t. j. svolávat studenty  
do školy). 2. Měl býti klášterním vrátným a měl obstarávat posílky všem piaristům,  
zvláště ale rektorovi koleje a prefektovi. Toto místo mělo býti po skončení školního  
roku uprázdněno, neboť dosavadní fundatista končil gymnasijská studia. Byl to Jan  
Cejpek, rodák z Kralic na Hané, jenž po absolvování gymnasia chtěl jíti na bohosloví  
do Olomouce. I povolal dobrý prefekt P. Petr Bruckner k sobě Hrdinu a tázal se ho,  
zdali by nepřijal ono uprázdněné místo fundatisty. Rozumí se, že student přijal na-  
bídku s radostí a hned po prázdninách nastoupil jako zezulkovský fundatista v kro-  
měřížské koleji. Vážil si svého nového místa a ve všem na důkaz vděčnosti prokazoval  
prefektovi i všem ostatním piaristům úctu a poslušnost. Brzy však se ukázalo, že  
i u piaristů je chléb o dvou kůrkách.

Nedostával totiž žádnou snídani, k obědu pak měl jen polévku s kouskem chleba  
a trochu zeleniny. Bylo mu trapné, že na tuto tenkou stravu musel vždy dlouho čekati  
v kuchyni. Svačina nebyla žádná a k večeri dostával pouze kousek suchého chleba.  
V neděle a svátky byl oběd lepší o to, že ke stravě na všední den dostával přídavkem  
jeden krejcar na sklenku piva. Za tolik běhání to bylo příliš málo a protože místem  
fundatisty přišel o všechny dosavadní podpory, bylo mu nejednou zápasiti s hladem.  
Mohl si sice dopomoci v klášteře k lepší stravě, ale způsob, jakým se to mělo státi, se  
mu nelíbil. Měl se totiž přizpůsobiti praktikám klášterního služebnictva. K těmto  
nesnáším přistupovaly i další. Každou chvíli byl někam posílán, mimo to musil (jako  
vrátný) míti stále dozor, kdo vchází nebo vychází z kláštera a k tomu ještě jiné práce  
po domě jej tížily tak, že mu opravdu nezbylo času, aby se mohl věnovati studiu tak,

aby obstál se ctí. Tuto ztrátu času nemohl dohonit ani v noci, jelikož piaristé besedovali dlouho v refektáři, a pak proto, že na vrátnici neměl Hrdina pořádného osvětlení. Nemohl využití ani ranního rozbřesnutí v době letní, neboť již velmi brzy musel s podomkem čerpati v zahradě vodu do nádrže, ze které navečer roznášeli konve na zalévání zeleniny. Mimo to měl za povinnost čistit sklep a sudy. Tak se nejednou stalo, že přišel ráno do školy, nemaje z úlohy připraveno ani jediné slovo. Profesori se ovšem domyslili. Hrdinovo nestudentské zaměstnání mělo ještě i jiný zlý následek. Roztrhal si své šaty i boty, takže chodil roztrhaný a bos. Dobrácký rektor P. Bruckner vyšel v této nesnazi Hrdinovi vstříc tím, že mu řekl, aby šel ke klášternímu ševci a dal si od něho ušít za 24 grošů nové boty na účet piaristické koleje. Hrdina tak učinil, ale švec mu chtěl vyhovět jenom tenkrát, dostane-li od něho groš, který mu přidávali vždy piaristé. Z této veliké nesnaze mu pomohla paní Doubravská, která mu onen groš dala. Leč nosit boty bez ponožek nelze, a proto i ty mu jeho bývalá bytná darovala. K těmto těžkostem přistupovala ještě další, a to byl hlad, který Hrdinu sužoval zvláště v dlouhé letní dny, kdy měl více práce nežli kdy jindy. Ostatní služebnictvo v klášteře si pomáhalo tím, že prostě něco tajně vzali ze špiže, to však Hrdina nechtěl rozhodně činit. Protože on jediný měl takto ruce čisté a nemusil se nikoho ze služebnictva bát, netěšil se nijaké jeho lásce, naopak byl v nenávisti. Hladem však byl donucen tak daleko, že když nenastoupil na ony nedovolené praktiky, tedy za sousto jídla aspoň k tomu všemu mlčel, případně hlídal, když si služebníci brali pro sebe tajně jídlo. Tyto všechny těžkosti se stravou a šacením a nedostatek času ke studiu Hrdinu velice tížily. Zde mu aspoň částečně napomáhala paní Doubravská nejen svou štedrostí, nýbrž i svými známostmi.

U této šlechetné paní se ubytovala jistá Lucina, pocházející z Troubek u Přerova. Byla to velmi zbožná, poctivá, ale i také omezená osoba, která sloužila u advokáta Raaba. Raab i jeho stará matka byli velcí lakomci, takže žádný žebrák se nesměl opovážit poprosit u nich o podporu, nechtěl-li vyslechnouti velmi ostré výčitky. U těchto dvou lidí posluhovala Lucina již po několik let, jsouc spokojena za své posluhování pouhými zbytky a maličkým ročním platem. Lucina žila velmi skromně, zvláště ale velmi jednoduše se šatila, a tak i při svých stísněných poměrech si za řadu let naspořila na své poměry dosti slušné peníze. Lucina znala Hrdinu již déle jako hodného a chudého studenta, a když jí paní Doubravská vyličila jeho bídu s prosbou o pomoc, koupila mu Lucina ze svých úspor celý nový oblek, ale pod podmínkou, aby nikomu neprozradil, od koho šaty dostal. Zvláště ale žádala, aby to neříkal nikomu z piaristů, poněvadž od nich by se to mohl dovědět Raab. Tento se totiž stýkal s klášterními profesory, zvláště s P. rektorem. Lucina se obávala, že kdyby se Raab o tom dověděl, že by ji mohl podezřívati, že to snad někomu ukradla. Rozumí se, že ji Hrdina ujistil, že bude mlčet. Když P. rektor viděl Hrdinu v nových šatech, tázal se ho, odkud je dostal. Student mu nejprve nechtěl nic prozradit, ale když rektor se ho stále důtklivě dotazoval, kdo mu oblek daroval, tedy (aby neprozradil skutečného dárce) mu Hrdina řekl, že jej dostal od pana Vlčka, od něhož dostával před časem obědy. P. rektor se Vlčka při nejbližší příležitosti na věc optal, a když on prohlásil, že o ničem neví, označil rektor Hrdinu za nebezpečného domácího zloděje! Názory rektorovy nesdílel profesor P. Kornel Bílecký, kterému Hrdina poklízal ve světnici. P. Kornel se sice Hrdiny vůbec ani neptal, jak se věc ve skutečnosti měla, ale přes to P. rektorovi hlasitě odporoval, když před klášterními spolubratry o Hrdinovi takto mluvil. Nadto projevil P. Kornel svému studentovi důvěru i tím, že jako dříve, tak i po onom obvinění nechával mu vždy otevřenou svou celu, aby v ní uklidil. P. Kornel měl k tomu příčinu. Přišel-li do svého bytu po úklidu, vždy viděl, že na stole není hnuto ani s jediným papírkem. Jsa zároveň sklepem, svěřil Hrdinovi klíče od sklepa a za celou tu dobu, co jeho student obstarával sklep, bylo vždy vše v nejlepším pořádku. P. rektor však na rozklady Korneliovy nic nedal, nýbrž právě naopak, zašel ještě dále.

Jednou v létě (snad na sv. Josefa Kalasantýnského, zakladatele piaristů) byla v klášteře pořádána veliká hostina, k níž bylo pozváno mnoho hostů a k níž byly proto konány v kuchyni přípravy. Den před tím byly napečeny v klášterní kuchyni vdolečky, na kterých si P. rektor asi velmi zakládal, neboť je vlastnoručně uschoval do staré skříně ve špižírny a místnost pak dobře uzamkl. Nešťastnou náhodou stála ona skřín u jediného okna špižírny. Když pak slavnostní oběd byl u konce, šel P. rektor sám pro

koláče, když však skříň otevřel, spatřil tam ke své hrůze jen prázdné mísy, z koláčků však ani jediný. To představeného rozčililo tak, že své hosty častoval místo koláčky zuřením proti služebnictvu, které prý tuto věc spáchalo. Protože Josef (Hrdina) se ze služebníků s rektorem stýkal nejvíce, tedy ovšem to byl on, jenž byl nejčastěji podobnými výtkami o zlodějství častován. Jednou večer došlo to tak daleko, že mu rektor otevřeně řekl, že dá hlavu za to, že on ty koláče sebral a že jest ničema, který jednou skončí na šibenici. Na studenta to působilo tak, že ráno požádal pod určitou záminkou kostelníka, aby si vyžádal od P. rektora klíče od špižírny. Když je kostelník dostal, vzal Hrdina s sebou podomka a odsunuli skříň z jejího místa, a tu našli pod podlahou prokousanou díru, pod ní pak spoustu vyhrabané země a díry do ní. Tam byly zbytky již zcela rozkousaných koláčků. K tomuto nálezu byl přivolán P. rektor, aby se přesvědčil o pravém stavu věci. Když přišel, bylo na něm pozorovati zahanbení . . .

Přesto představený nezměnil své stanovisko k těžce zkoušenému, poctivému studentovi, takže na počátku hlavních prázdnin roku 1802 požádal Hrdina o propuštění. Učinil tak hlavně k vůli svým šatům, o jejichž vydání žádal a které mu rektor ovšem beze všeho dal. Novým fundatistou se stal jistý Šumbera z Tlumačova.

### Poslední léta v Kroměříži.

Hrdinovi se sice odchodem od piaristů ulehčilo, ale nastaly mu zase starosti nové. První nepříjemnost byla ta, že P. rektor mu vždy dal najevo svou nelibost. Tak na př., když ráno vcházeli studenti do školy, tu P. rektor se vždy procházel uvnitř u vchodu a četl si buď nějakou knihu anebo se modlil brevíř. Jakmile spatřil Hrdinu, vždy se k němu otočil zády. Hrdina byl proto rád, když P. rektor se stal v roce 1803 provinciálem, a tím odešel z Kroměříže. Novým rektorem kroměřížské koleje piaristické se stal učený P. Adolf Pilař, jenž neukřivdil Hrdinovi ani v nejmenším. Za dva roky (1805) však P. Pilaře vystřídal P. Metoděj Gerler, za něhož bylo Hrdinovi zase úzko.

Jednou v neděli byli kroměřížští gymnasisté na odpoledním požeňání. Hrdina ještě s jinými většími studenty stál za poslední lavicí, ve které seděl P. prefekt. Když jistý Rerich něco šeptal svému sousedovi, P. Gerler, domnívaje se, že je to Hrdina, obořil se na něho: »Quare te incumbas, rustice nequam!« Jindy zase vytkl P. prefekt Hrdinovi zanedbávání povinné studentské mše sv. v 10 hodin dopoledne. Věda, jak jest oblíben u P. Víta Baura, oznámil mu to, a když P. Vít si Hrdinu proto k sobě zavolal a vyčítal mu to, přivedl mu Hrdina studenty, kteří dosvědčili, že služeb Božích nikdy nevynechává. P. Vít přivolal prefekta, který měl takto příležitost přesvědčiti se o správnosti opaku, ale přesto si u něho Hrdina nepolepšil. Jindy opět šli studenti ke sv. zpovědi. Hrdina se po ní vrátil domů (poněvadž bohoslužby asi byly až později po skončeném zpovídání), věnoval se svým pracím a při tom se zapomněl a snědl kousíček chleba. Nemohl proto přistoupiti ke stolu Páně. P. prefekt však prohlásil Hrdinu za podvodníka, který vůbec ani ke sv. zpovědi nešel a poručil mu, aby za trest šel příští neděli sám ke zpovědi a ke sv. přijímání. Později i při zkouškách cítil Hrdina zvláště silně prefektovu nepřítel.

K nepříjemnostem plynoucím z Hrdinova odchodu od piaristů přidružily se ještě jiné. Přijetím místa fundatisty ztratil všechny obědy u různých dobrodinců a také i volný byt u paní Doubravské, která si vzala na byt jiné studenty. Tak tedy si musel hledati přístřeší jinde. Ubytoval se u jisté paní Roziny, kde však byla nevýhoda ta, že tam bylo více studentů, za nimiž přicházeli ještě kamarádi. Tyto besedy znemožňovaly Hrdinovi studium, takže musil dohánět čas v noci. To jej vyčerpávalo tak, že někdy nad knihou usnul. Úlevou mu bylo pouze léto, kdy mohl jíti ven do polí a tam studovati. K těmto nepříjemnostem přibyla mu jiná, nová těžkost, tentokráte z otcovského domu. Ačkoliv otec mu nedával nic více nežli 6 zlatých bytného ročně, pověsil mu na krk ještě nejmladšího bratra Františka, takže za ono bytné měli u paní Roziny bydleti místo jednoho dva Hrdinové, což se nechtělo kvartýrské líbiti a tak nezbylo, nežli aby si Hrdina hledal byt jiný.

Nový byt našel náš studios tentokráte u malíře Feldhaase, takže celý školní rok 1803 až 1804 vlastně strávil v uměleckém prostředí. Hrdinovi to bylo milé proto, že již dříve se zabýval malováním, ovšem jen vodovými barvami, zatím co u nového pána mohl se obeznámiti i s olejovými barvami. Při vši své bídě nemohl Hrdina odolati, aby nedal Feldhaasovi vymalovati své rodiče. Když se o tom dověděl jeho příznivec, profesor P.

Vít Baur, veřejně ve škole Hrdinu za to pochválil a dal ho druhým studentům za vzor lásky a úcty k rodičům. V tomto novém bytě se Hrdina v zimě tak nachladil, že dostal velikou horkost a ležel takto od masopustu až po velikonoce, kdy teprve mohl opustiti lůžko a složit na gymnasiu zkoušky. Zatím co ležel jako Lazar, jeho bytná mu tajně uzmula nový kabát, s ním i nové kalhoty a vestu a zastavila je — u židů! Když tedy Hrdina vstal, musel se s velkým křikem dovolávati vrácení odcizených šatů. Dostal však zpět pouze kabát, kdežto s kalhotami a s vestou se již nikdy neshledal. V tomto neštěstí byla to zase paní Doubravská, která se Hrdiny ujala a vzala jej k sobě do bytu. U této dobré osoby bydlel až do skončení gymnasijských studií a když potom studoval v Olomouci, býval u ní přes prázdniny hostem.

Po svém odchodu od piaristů v roce 1803 neměl žádných jiných prostředků nežli podpory, které si přinesl z prázdnin od mysločovického faráře Václava Procházky a jiných dobrodinců, k čemuž ještě v Kroměříži přibyl měsíční honorář 1 zl. 30 kr. v bankocetlích za hodiny dávané mladému Františkovi Hirnlemu. Někdy býval tu a tam i někam pozván k obědu, takže ve skutečnosti žil ve veliké bídě. Ta byla tím větší, že se měl ještě starati o svého bratra Františka. Zde byla jeho velikou pomocnicí ona Lucina, která mu schovávala všechny zbytky od jídla, sama sebe pak živila jenom komisním chlebem. Ale i tato pomoc, třeba velmi vítaná, byla přece jen tuze obtížná, neboť si směl k Lucině přijíti jenom v přesně stanovenou dobu. Aby se totiž její lakotní domácí nedověděli o tom, že podporuje chudého studenta, tedy vždy v onu dobu pootevřela domovní dveře, kterými Hrdina musel proklouznouti, a to tak tiše, aby nebylo slyšeti ani jeho kroků. Ubohý student v takových chvílích úzkostí nejednou vzdychal k Bohu. Mimo to mu Lucina opatřila chléb, jakož i šatstvo, takže se jakž takž tehdy protloukal. V této lepší již době nepřestávala Hrdinovi pomáhati ani paní Doubravská, což on v pozdějším věku oběma dobroditelkám vždy vděčně vzpomínal. Tak by se mu bývalo dařilo dosti obstojně, kdyby jej bývala v roce 1804 nebyla navštívila, jak se tehdy říkalo, »horká nemoc«.

Kromě toho se lepšíla jeho pověst i u piaristů, z nichž mnozí nedopřávali slechu někdejší výtkám prefektovým, pro které od nich odešel. Řeholní profesori měli příležitost přesvědčiti se o jeho dobrých vlastnostech i nadání a proto se za něho vždy stavěli. I ti, kteří zatím z Kroměříže odešli jinam, mu projevovali svou přízeň. Tak P. Kornel Bílecký mu občas poslal z Prahy dopis, v němž byla vždy přiložena zlatka, jeho profesor P. Vít Baur pak se jej vždy ujímal a jej podporoval. Tito příznivci mu pomáhali, aby se mohl slušně užívati. Tak se jejich pomocí a přimluvou stal domácím učitelem dvou dětí arcibiskupského knihvedoucího Duba, dále dostal vyučování dvou dětí arcibiskupského inženýra Thalherra a konečně učil jedno dítě arcibiskupského komorníka Gothause. Od každého dítěte dostal měsíčně po 1 zl. 30 kr. a mimo to pánové Dub i Thalherr jej zvali střídavě k nedělnímu obědu, při čemž vždy dostal nejlepší jídlo. Kromě těchto dobrodinců jej i dále podporoval Hirnle. Též mu napomohla i ta okolnost, že byl spolužákem Alexandra Rüdigerera, syna mlynáře, s nímž opakoval látku. Za to dostával ve všední dny obědy a jiné ještě podpory od ovdovělé sestry Rüdigerovy, kdysi mlynářky v Tovačově. Takto se Hrdina dočkal takového postavení, že se mohl považovati za šťastného člověka, kdyby bývala nepřišla válka s Francouzy. Přístup do domu knihvedoucího Duba mu totiž zjednal vyučování i u jeho sestry Terezie Kremserové, která mu svěřila vyučování své dcerušky Johanky. Paní Kremserová jej podporovala tak, že ji přiřadil k paní Doubravské i k Lucině.

Do tohoto spokojeného závěru kroměřížských studií zasáhly rušivě dvě věci: Volba povolání a válka s Francouzy. V první řadě to byla ovšem vojna. Jelikož již od roku 1801 byla kromě řadového vojska i t. zv. zeměbrana, k níž byli odváděni i studenti, nebyl si Hrdina jist, bude-li mu možno dostudovati kroměřížské gymnasium. Obavy tyto vzrostly tím více, když v bitvě u Slavkova porazil Napoleon Rakušany i jejich spojence a když dne 4. prosince ve 4 hodiny odpoledne vtrhlo jeho vojsko dokonce i do Kroměříže. Tam se Francouzi pozdrželi čtyři dni, počínajíce si jako nepřátelé. Odtáhli sice potom, ale nikoliv definitivně, neboť po uzavření příměří přitáhli znovu a pobýli v Kroměříži pó celé čtyři týdny. Po odchodu Francouzů dostali v Kroměříži mnohem horšího hosta, nežli byli oni, byla to epidemie, kterou lid nazýval »hlavnica«. Na tuto hroznou nemoc pomřelo tolik lidí, že jeden kněz pochoval najednou i pět osob, na konec ale je pohřbívali bez zvonění a bez kněze. Kromě tak veliké úmrtnosti byla

příčinou pohřbívání bez kněze i ta smutná skutečnost, že i mnoho kněží se nakazilo a zemřelo. Celkem prý pomřelo v olomoucké arcidiecési na půl druhého sta kněží na hlavničku.

Rozumí se, že za těchto zlých časů byly všechny školy uzavřeny, což bylo všude ohlášeno s kazatelen. Zvláště dlouhé prázdniny měly olomoucké školy, kam se měl odebrat Hrdina po skončených gymnasijních studiích, aby pokračoval na filosofii. V této době války a nemocí dlel Hrdina v Kroměříži dílem u paní Doubravské, dílem u jiných dobrodinců, připravuje se na studium logiky. Povyrážel se při tom se spolužákem Rüdigerem a s hrůzou patřil, kterak 3. prosince proběhli Kroměříží prchající Rusové a jak hned nazítří 4. prosince obsadili město Francouzi. Když se tato válečná lítě přehnal, rozzehnal se Hrdina se svými příznivci a známými a nastoupil cestu z Kroměříže do Olomouce, aby tam pokračoval na t. zv. filosofii. Takto se po mnohém strádání a soužení s city vděčností a spokojenosti rozloučil s dobrými lidmi v hanáckých Athénách.

## J O S E F H A V R Á N E K T U L Á K

S podivným úsměvem ve tváři, za hlasem kukačky chodil lesy a vesnicemi. Nikdy neokusil kouzelného nápoje, připravovaného snědými čarodějkami za měsíčních nocí, který by mu dal schopnost rozumět řeči zvířat a ptáků. Nemluvil také nikdy s lesními skřítky, ačkoli jistě znal místa, kde bydlili a žili. Sám jediný chodil večerem po ztichlých mezích, rozuměl však všemu, co se kolem něho dalo, a žádnému hlasu živých i neživých svých přátel nikdy neodolal.

Říkali mu Matěj. Neznali jeho pravého jména, neznali ani jeho osudů. A Matěj je také nikomu nevypravoval. Jen balvany v řece zachytily snad někdy jeho tiché myšlenky a domysly jeho příběh. Byl tenkrát mlád, takřka ještě hoch. Jmenovala se Jana, a on odešel z domova od všeho, co mu bylo tak blízké a drahé pro její ústných pro její jediné pohlazení. A domníval se, že nepřezijí bolest zklamání. Ale magická síla dalek přivolala jeho citlivou duši do kraje zaslíbení, který nakladl tisíce bílých šátků na všechny jeho rány. A bolest, sdělená kamenům a němým travám v záhybu cest, dávno dobolela. —

Řeka se leskne ve slunci, bodá do očí, láká, volá. Odněkud s protější stráně ozývá se kukačka. A Matěj, stokrát zklamán, ale nepřemožen, s veselou písničkou v zapadlých očích vykročí rázně proti proudu . . .

Toulal se po bílých cestách, po barevných mosaikách luk i v tichých stráních. Zastavoval se v polích, naslouchal praskání klasů a s rozkoší vystavoval svou tvář slunci, větru i dešti.

Až jednou v ošklivé bouřlivé noci, když spěchal ukrýt se v skalách před nepohodou, uctivil vysoko nad řekou poslední chybný krok ve svém životě. Jeho noha v těžké okované botě našlápla prázdno, ruce se křečovitě a zbytečně rozmáchly a výkřik neslyšně stekl s těžkými kapkami mokřým vzduchem . . .

Ale když druhého dne našli jeho rozbité tělo, stál v koutcích jeho mrtvých úst moudrý, shovívavý úsměv. Stál a tiše hořel jako bílá vosková svíce v oltářích Smíření a vyzváněl lásku neviditelnými zvony.

### J. H.: *Láska*

*Řekneš podivné mámení,  
vrátka tisíckrát zotvíraná,  
řekneš nic víc než písnička,  
tak smutná, tak smutná — jako hrana —  
Ach, poslyšte píseň žnečky,  
neslyšnou v noci, tichou ve dne,  
poslyšte píseň, která opíjí  
bez vína za poledne.*

*Píseň děvčátka na louce,  
které svůj věneček z chrp vije,  
popěvek plavců nad jezem,  
devátá symfonie.  
Vezměte do rukou svou růži,  
pro jitro zapomeňte na večery.  
Za ruce vezměte se na ulici  
a lásku naberte bezednými džberý.*



Ernest Mach: *Zpěv podzimní*

*Na mezi vyprahlé znavené létem už  
žebříčky povadly a zdobit zdráhají se  
zem leckde rozpuklou která se drolí v prach  
Kam půjdou milenci hledící do měsíce ...*

*V tvrdý plod uzrály již semeníky květů  
žatva je svežena v kolejších vody není  
jen křídla motýlí vidím tu rozdrčená  
Kam jen se zadívat kde hledat zapomnění ...*

*Úsměvy modrých rán do dálek vyprchaly  
ve víno vtělen žár všech šťastných polední  
zřím hroznější však lis než hroznům uchystán  
Kam před ním ukrýt se v předuše poslední ...*

*Vy ohně pasácké jež stravujete pýr  
sviňte mi do temnot které se tiše kradou  
děsíce tváří svou oděnou do vichřic  
Kam padnou mrazem svým v či brázdu požehnanou ...*

Josef Pýcha, Humpolec  
Kresba

Archiv Jitro

**B. N. : P <sup>jehc</sup><sub>vým,</sub> D I V N Ý P Ř Í B Ě H**

Na notových linkách za tajemnými klíči těch nástrojů, které nebyly sestrojeny lidskou rukou, rozletěla se melodie jarní hudby. V jejich vysokých tónech se spínaly blankyt s bělostí rozkvetlých větví, průzračnost čistého vzduchu s radostným ptačím trilkem, sem tam se rozsvítil žlutý úžas pampelišek a v synkopách zatesknily pomněnky: Nezapomeň, nezapomeň. Nemohli jsme ani pochopit, že ta krása kolem nás není jen líčená, že to jest živá skutečnost. Brali jsme do rukou květiny, dívali se do jejich překrásných tváří a prostý plevel se nám zalíbil pro svoji něžnost. A jak by ne, vždyť květiny, hvězdy a dětské oči jsou poslední pozdravy ztraceného ráje.

»Pohled, strýčku, jak fouknu do lucerničky!« Děvčátko růžových tváří nabralo dechu a vši silou rozfouklo bělavé chmýří pampelišek. Rozesmálo se a utrhlo nový stvol. Strýček Jan šel zvolna po mezi a jak cesta stoupala, dech se mu krátil. Nebyl sice stár, ale byl shrbený a také v jeho tváři byly stopy utrpení. Jeho malá průvodkyně běžela kus před ním. »Květuško, neutíkej tolik, dám ti bonbon!« Dobrák strýček nosil v kapse bonbony a jen tím udržel svou společnici v dohledu. Ona musela ke studánce, ukryté pod vějíři kapradin, k lesu, na jehož slunném kraji ve vysoké trávě našla loni březáka. »Bude tam jistě zas, vždyť jsem tam kořínek nechala,« tvrdilo dítě roztomile. A ještě musela k potoku, po němž odplavaly mamince kachny až do mlýna, k roklině ve skále, kde bývá jezírko, když naprší, štárala proutkem v krtních, aby vyplašila jejich černé stavitele, dupala kolem lesní tůně, aby viděla, jak poděšené žáby se vrhnou střemhlav do vody.

Strýček Jan se na ni díval s radostným světlem v očích. Není to však jeho květinka, jemu patří jen smutek a bolest, s níž otvírá i zavírá svůj krám na náměstí malého městečka. Nad těmi dveřmi je jeho jméno a uvnitř plno regálů, dlouhý pult, pytle, zboží, zásuvka s penězi a dopoledne plno ruchu a shonu. Jen váhy klidné uprostřed všeho hluku svým mlčelivým jazýčkem mluví přesně — to strýc Jan váží. A je tu ještě něco klidného a mírného, to, co



s vahami je symbolem Božích vlastností — srdce — šlechetné srdce strýce Jana. Ta spravedlnost a láska rozzařuje světlo v jeho obličejí. Sklání se k dítěti, které zapomnělo mamincino přání a neví, co má koupit, vysvětluje s úsměvem nespokojené zákaznici, nezamyká před žebračky, neláteří svým podřízeným. A přece nemá doma ani hodnou ženu ani veselé děti. Když bývá odpoledne krám poloprázdný, sedí na lavičce ve své zahradě a slunce proniká jeho šat, proniká i jeho srdce. Již tolikrát bylo prostrříleno paprsky Roentgenovými, které měly užaslým očím lékaře nakreslití tajemství jeho neduživosti. »Plíce jsou zdravé, úplně zdravé,« opakoval vždy znovu starostlivé švagrové. »Ale proč tedy tak těžce dýchá?«

»Nemohu ještě říci.«

»A stále tíž a stále hůř.« Tato paní snědých a obratných rukou přemáhala vždy úzkost, když odjížděla z bílého domu nemocných; věděla, že se tam s Janem zase bude muset navrátit.

Bratr jejího muže byl příliš citlivý a jemný. Neuměl říkati: »Nezasloužím si to od tebe, máš se mnou mnoho zbytečných starostí.« Ona pak nedávala nikterak najevo svůj soucit s ním, tak jako lidé, kteří srovnávali život těchto bratří: »Podívejte se Josef! Jak je zdravý a silný, jak hodnou a hospodárnou má ženu, jak hezké a milé děti. A tento Jan je také šlechetný a zbožný, vždyť ani kuřeti neublížil, a takové má soužení.«

Lékař, vyšetřující roentgenogramy konečně přišel na kloub jeho nemoci: »Zvláštní případ,« pravil, »zvětšují se mu plíce a srdce je zatlačováno dozadu; nesmí se unavovat.« Ale to už Jan nemohl sám ani vystoupit po třech schodech svého krámu, nemohl se sklonit ke své malé neteři, aby ji políbil na čelo. Ostnatý keř bolesti v jeho prsou mohutněl, hrud' sevřená žebry byla malá pro rozpětí jeho sílicích větví. Nemohl ulehnout, neboť se dusil, nemohl stát, neboť nohy klesaly únavou prochozených nocí. Dech, stísněný se všech stran, klestil si cestu pokřivenými ústy a nebyl s to unéstí hlas. A přece v jeho očích spočívala tíha slova se vši bolestí nemohoucnosti, úzkost před sebeodevzdáním.

Když se jeho víčka pootevřela a zahlédl plavovlasou hlavičku Květuščinu, údiv v čistých očích, otevřel se před ním jeho ztracený čas. Bolestná tesknota, která odnímá srdci útěchu, převracela listy v jeho knize života: »Bože můj, chtěl jsem být hodným, ale nevím, zda jsem jím byl. Myslil jsem, že trpím, ale nevím, zda to bylo skutečně utrpení, neboť vždy jsou doufal, že je to Tvá vůle, a tak jsem nikdy nebyl nešťastným.«

Přemítal v temnotách noci kleče, podepřen poduškami. Jeho tělo odumíralo, ale myšlenka ještě nezhasla. Sestra, která ho ošetřovala, přicházela za svítání. Jeho oči byly vždy obráceny k vysokému oknu nemocničnímu, za nímž k blankytu se zvedala věžička nemocniční kaple, ozářená sluncem. Nehýbal sebou, jenom když zazvučel zvon při proměňování, pohnuly se jeho rty. V hlubokém hlase zvonu slyšel zaznívati všechny tragické chvíle svého života: prudký spád svého mládí, jehož cestu za ideály neopustil ani v pokušení, slavnostní vojenské pochody, rozloučení i ozvěnu kroků v tiché samotě i bolest a utrpení posledních let. Jinak nejevil známky života a mnozí se domnívali, že je to bezbolestná agonie. Až jeden výkřik měl odkrýt stopy jeho myšlenek, zhasínajících ve tmách bezútěšnosti. Sestra, která přispěchala, slyšela jen slovo »neopouštěj«. Stěny i květiny na stole byly ztrnulé, jako by křeče toho zlomeného člověka skrze zoufalý výkřik proběhly bílým pokojem. Jeho ústa se ještě pohybovala, ale vzduch z nich vycházející nebyl už obtížen slovem. Tělo se vzepjalo, prohnulo se jako luk, opět se smrštilo a nehty se zaryly do prsou; neboť tam je střed veškerých těchto muk — srdce zatlačené plicemi, ještě bijící, slabě, slaběji.

Už tu nemohou pomoci žádné ruce, žádný úsměv, ani ne ty snědé a obratné ruce, které zkříženy odpočívají na prsou, neboť je noc a lidé spí. Spí krajina, spí zahrady, domy . . . Nepokojný sen tlačí znavené čelo; otevřela oči — nějaký šramot je tu. »Josefe!« budí



svého muže, »rozsvít!« Lustr se zakymácel, skleněné třásně zazvonily o sebe — na kovovém okraji seděl holub.

»Jak sem mohl vletět,« divil se muž.

»Chyt ho a pusť ho z okna!«

»Jak je krotký, to je oslněn světlem.«

Muž zavírá okno. »Josefe!« vykřikla náhle paní, jata neblahou předtuchou, »s Janem je zle!«

Mrazivé chvění proběhlo vzduchem, ale muž se utěšuje: »Půlka oken byla, myslím, otevřena.«

»Že sis nevšiml; podívej se aspoň, kam letí.«

Otevřel okno. Vlahý vzduch červnové noci se linul dovnitř. Nebe bylo vysoké, tajemství věčného života mlčelo za hvězdami. Lipové větve šelestily tise: mír, mír.

A paní, jejíž srdce a celý život byly proniknuty zbožností, sepjala ruce a pohlédla na kříž:

»Ty jediný, ukřižovaný Spasiteli, můžeš nás učiniti sobě podobnými.«

## *Plovoucím na stéble slámy*

*Slýchávám rozbřesky rána v podsněžných  
snítkách*

*Ten kdo se rodí je slavný jak hlína  
V mlhách se počíná*

*batolení zahrádek a dřavění v okýnkách  
Zlatohlávci se rozezpívali v pažitcích trávy  
které si ještě upíjejí.*

*Březnová pole svítí oloupaná a klíči*

*Ten kdo se rodí je slavný jak klas*

*Tolikrát rozčesané*

*strouhami brázd violovými hlasy křepelek  
v podmezí i v citronových vlasech podbělů  
jaro se ještě pocuchává*

*V blátivých vodách se sluní vykoupané  
Ten kdo se rodí je slavný jak vinobraní  
V rozstíněných oknech*

*ssají v svá vyschlá nitra květináče*

*V blínech se nekončí láska Víno se rdívá  
z listenů*

*které se ještě nerozpjaly*

*Polibek slunci A ještě se snáší k západu*

*Ten kdo se rodí je slavný jak smrt*

*Houpity hou*

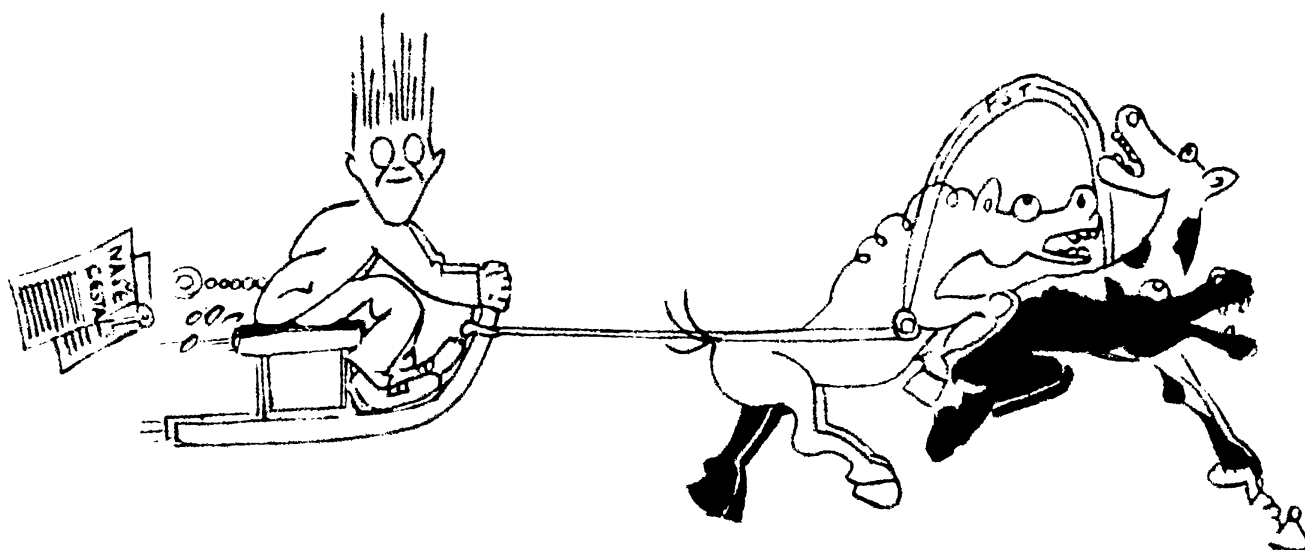
*usíná v kolébce Na lampě ukolébavka*

*a ráno poplujem na stéble slámy*

*daleko aby se neřeklo proč*

*Znova a znova se stéblem slámy*

*Binovský*



Jede trojka...

Ano, jede Pracovní sociální spojovací trojka a přejeme jejímu vozkovi, aby ještě hodně dlouho tak energicky řídil toto divoké spřežení.

Archiv Jitro

V. Stanovský, Kladno



M. K. Šlechta  
Podzim

Archiv Jitro

podzimní příroda je teď tak studeně nasáklá. Člověk se až diví, jak jen všechny ty rostlinky a zalezlí broučci vydrží tak pomalu křehnout, skoro umírat. Chladně, bez pohnutí leží kraj. Že větrem tráva se nezahýbá, že větve křoví a stromů se klátí, to mizí mi. Vše ztrnulé, tiché, jen mušlový tón větru sluchem táhne a nade mnou se sklání, uzavírá sladký mír loučící se přírody.

Ach, příroda je vždycky krásná; tím krásnější, čím méně se jí člověk dotkl.

Když zapomenu na město a když se nechám kolébat vším, co mi vypravuje můj drahý český kraj, vždycky se naučím něčemu novému, vznešenějšímu, dostanu novou, větší chuť k životu a boji za vše, čemu věřím a o čem jsem přesvědčen, že je pravdivé a nejlepší. My mladí jdeme teď do života, svádíme první šarvátky se zlým světem a naše duše bývají zde často, přecasto raněny a my se přece nechceme vzdát a — trpíme! Město, společnost, ty nám zdraví duše nevrátí. Duši vyléčí pole a lesy. Tam rozdává Bůh neoceňitelné poklady. Příroda utiší bouřlivá mladá srdce, vrátí jim nadšení, sílu a naučí nás býti hrdými, že můžeme bojovat a trpět.

Ubíral jsem se sám podzimní krajinou. Tak ticho, mírno je tu. — Duši se tak krásně odpočívá; jako na klíně u maminky.

Dětsky bezstarostná připadají mi ta políčka, potůčky, lesy. Všude všeho tak málo, chudě. Nic není výrazně barevné, hýřivé jásooty barev léta ty tam... Že by je snad ty dlouhé deště spláchly a promíchaly v tu ospalou zelenohněd?

Na cestu hledím. Na mezi vítr třepetá posledním luskem zeleného ještě bobu, tam uschlé stéblo se kývá, vedle hroudy oranice. Na druhé straně mladé obilíčko se řádkuje. A pole v šíř i v dál, jen nazelenalá a hnědá a někdy luka prošedlá, křoví, černé švestkové stromy u blátivé silnice a vzadu les. A zas to není ta hluboká modř, jako když v létě jsem se díval; jen jako v modravém kouři stojí a v dálku se tratí do běla mlh, klesajících ze zataženého nebe.

Sílící proudy vlhkého vzduchu narážejí mi do tváří, studí. A celá

# NAŠE TÁBORY

## Návštěva na Křemešníku

Když jsme se hned počátkem svého pobytu na Křemešníku rozhodovaly tlumočit Arne Novákovi svá přání, aby zavítal do našeho kruhu, byly jsme si přes některé námítky v celku dobře vědomy značně silných svých posic, podpíraných dvěma argumenty stejně jemnými jako přesvědčivými. Věděly jsme, že jej může přivábit stejně silně myšlenka sama jako kraj, nebo lépe řečeno, celek, v který jsou spjaty — myšlenka uskutečněná v kraji. Především tedy myšlenka: jako by jeden z nejvýznačnějších učitelů mladé naší inteligence zůstal chladný při plánu mladé studentské skupiny opustit nakrátko město, které vyžaduje tolik pozornosti a věnovat v samotě a tichu několik důvěrných chvil Bohu a sobě a ujasnění jejich vzájemného vztahu.

A k tomu kraj, o němž Antonín Sova zpívá prologem ke svým črtám Z mého kraje:

Kraj zapomenutý mi v srdci leží  
jak perla v škeblí, která vzrůstá věky.

Sova opravdu znal a miloval Křemešník, jehož silueta tak charakteristicky uzavírá pahorkatinu kolem rodného Pacova. Ale Křemešník se stal mezi četnými jinými také hostitelem velkých dvou přátel, Otokara Březiny a Františka Bílka, z nichž druhý zůstavil na Křemešníku jako dík štědrý dar — kapli mrtvých.

V tomto koutku, zatím ještě neobjeveném hlučným davem, se tedy konal tábor akademiček, jemuž Arne Novák opravdu laskavě přislíbil svou návštěvu. A tomuto podniku přálo i počasí: za plného slunce cesta k rybníkům, posezení v lese i návrat domů. A po večerní pobožnosti táborák na Skalce, kde jsme vyslechly — připraveny předcházející důtklivou a vřelou promluvou o lásce k vlasti — Arne Novákův neobyčejně pohotově improvizovaný proslov o náboženských prvcích poesie Nerudovy.

Proslov ten rozvinul před námi celý Nerudův vývoj, počínajíc obrazem hochy, který doprovázel zbožnou matku do chrámu a sám prožíval chvíle silného, byť neuvědomělého zanícení, jak nám je později ze vzpomínek nakreslil ve Svatováclavské mši; hlas těchto vznícených okamžiků v něm umlkal uprostřed hluku liberálních hesel, ale nebyl ztracen a je tak neobyčejně charakteristické, že se znovu ozval v době omládlých básnických sil Nerudových ve dvou vrcholných sbírkách: Balady a romance, podávající s podivuhodnou objektivitou legendy ze života Spasitelova a svatých, prosytil Neruda — jak silně při tom asi spolupracovala vzpomínka na matku! — naivní vírou prostého člověka zbožného srdce, vírou přímo katolického ražení. Hluběji a tragičtěji naplnil náboženským cítěním poslední své dílo, Zpěvy páteční, jejichž pozvolný růst kolem motivu pašijového Arne Novák podrobně sledoval.

Nemohu si opravdu odpustit, abych necitovala závěr řeči, který navazoval na motto celého proslovu: »Tak jako křemešnický pramen na jaře vytryskne a osvěžuje poutníky v parném dni a s podzimem se zase ztrácí, tak českou literaturu občas provane a osvěží duch náboženský a snad i my jsme povoláni, abychom byli jeho strážci.« Pavla Antošová.

## Arcus: Letošní Křemešník

Na nádraží je rušno. Budoucí obyvatelky tábora na Křemešníku se sešly. — Tedy hezky podjezdem s těžkými »kufry« na nástupiště. Mařenka v nich měla svorně seřazený Cicerona s Ovidiem a Vergilem. Marie (právnička) vozila svůj »kufř« po dlažkách jedna

radost. Proč se namáhat, když si lze tahání »kufru« ulehčit? Byla jedna duše dobrá, soucitná, která se starala o sedm dívčích »kufrů«.

Když se děvčata usadila do vlaku, dala Praze vale — a honem ven do lesů a volného kraje! Vlak se příjemně drkotal, až konečně malá výprava se octla v Pelhřimově. Pak přijela druhá, větší várka křemešnického tábora, z Brna. Bouřlivé pozdravování známých a okukování neznámých. Hned se všechny usadily v autobuse. V jeho středu majestátně v šedém klobouku seděla neznámá dívka vážného vzhledu, a shovívavě se dívala na tu křemešnickou drobotinu. Protože měla klobouk a protože se příliš vážně chovala, usoudila mnohá moudrá hlava, že je nějaká referentka. Avšak z referentky se vyklubala veselá Máňa od Hradiště. Vážná byla jen tehdy, když vzala na sebe masku vážené paní učitelky. Právě jako Máňa také tak záhadná se zdála dívka, která seděla mezi dvěma chlapečky. Nevím, vypadala jako čtrnáctiletá; na tábor akademiček s těmi rozčuchanými vlasy? Ale ano, vždyt to byla Boženka z Kroměříže. Mezi lesy doharcoval autobus na Křemešník. Tam nás uvítal jako vždy usměvavý pan doktor, vládce Křemešníku.

Hned jsme svá zavazadla dopravily do svých ložnic. Do zadní ložnice se nastěhovali sami raráškové. To se někdy tak sejde. Prý by to mohlo být u sedmi trpaslíků, jenom že těch trpaslíků bylo trochu víc. Byla zde i Sněhurka i čarodějnice. Na tom se však děvčata nedohodla, která by tou čarodějnici mohla být, nu a typovat, to je zřejmě nebezpečné. V zájmu svého zdraví se toho neodvážím, vždyt bych to mohla být i já. Košťat na Křemešníku sice bylo dost, ale v noci pořádat výlety do kraje komínem nebylo dovoleno. Rejpalky byly hned dvě, jedna medická a jedna právnická. Sněhurka měla filosofický nátěr, mluvila perfektně francouzsky, německy, trochu rozuměla latině, samozřejmě i česky, stále se zabývala německou literaturou dávných dob a měla strach ze státnice (moc učená i bojácná na Sněhurku, že?). Večer vždycky, když již všechny ulehly, a hlavně všechny umlkly, začala jemným hláskem vyprávět o kráse minulého dne. Načež by si všechny přály (hlavně ty spánku chtivé) státi se čarodějnicemi a namíchat naši Sněhurce nějaký lektvar, aby spala, a hlavně, aby mohly spát ostatní. Však on by se nějaký princ našel, který by ji probudil. Jeden ze sedmi ospalců byl obzvlášť typický. Byla to naše »Šmudlička«. Jenže nebyla ani nejmenší ani nejmladší, ač do toho neměla daleko. Měla rozčuchané vlasy, učesaná byla jen na noc, kdy si je natáčela do mocných ruliček. Naše Šmudlička milovala nepořádek, nerada myla nádobí a hrozně ráda se koupala (což ostatně dělala celá ložnice), ráda hrála volley. Když hrála, tak hrála celou duší, když nehrály ostatní pořádně, naše Šmudlička nadávala a zlost na ty lenochy lomcovala jejím obličejíčkem. Kromě toho všeho milovala Pavlu, vážnou černovlasou profesorku, podle zákona — lidé opačných povah — se přitahují.

Pozoruhodnými obyvatelkami ložnice U sedmi trpaslíků byly ještě dvě »cikánky«, které z rukou hádaly štěstí, bohatství, inteligenci, spokojenost, radost a určitě v té ruce našly ženicha. Cikánkám nebezpečně konkurovala amatérská kartářka, která seděla na třínožce jako Pythie, a která našla vždy v kartách pro svou obět svatbu a nějakého starého pána, který svatbě bude bránit — a nu, vždycky to dobře dopadne. Slavná kartářka také věštila děvám, před státnicemi majícím, že s úspěchem proplují Scyllou i Charybdou. Ne-li (jen to ne!), pak nevím, kolik těžkých i vyčítavých dopisů by denně naše Pythie dostala. Tělesně ji ztrestat bude nemožno, protože Pythie je z Brna a oběti jsou z Prahy. Jinak by Barunka určitě musila připravit nějakou mast na mazání ran. Zatím možná tu mast budu potřebovat já za popsání charakteru obyvatelk naší ložnice.

\*

Když se děvčata trochu seznámila se vším milým, co s Křemešníkem souvisí, když se trochu poznala navzájem, byly exercicie. Jako do otevřených kalíšků pozvolna sklouzává

osvěžující kapka, tak do duší dokořán otevřených spadávala slova o nekonečné lásce Boží. Žily jsme v radosti, šťastny, že jsme se aspoň trochu naučily chápat ohromné milosti Boží.

\*

Je bouřlivý večer, po požehnání. Kolem kostela se hromadí bělavé páry mraků. V korunách stromů zpívá vítr svou divokou píseň. Svírá větve jako mocná neviditelná ruka, která si s nimi hraje rozmarně, až praskají. Kolem jen černošedá tma, zvláště směrem ke skalce. I takový divoký večer láká dívat se tam dolů do nížiny, do temnozelených lesů, žlutých polí, na kterých spočívá tíže mlhy. Mlha doléhá na prsa, tlačí jako můra, která vyssává krev.

\*

Balíme své kufry. Tak napolo jsme s tím hotovy. Jarka (mimo jiné hrozně pilná filosofka) skládá přepečlivě své švestky a konstatuje: »Ta Fernet-Branca přece zůstala, nikomu nebylo špatně, a nikdo jí nepotřeboval.« To slyšela Marie a hned uplatnila svůj vysoký hlásek: »Jéjéjé, ona má Fernet-Brancu a nám nedala ani líznout a tři neděle ji má v kufru ani se nepochlubí — za to zasluhuje „hobla“.« Odpoledne jsme se šly koupat a večer se v balení pokračovalo. Jarka už měla plný kufr, když Marie a Zdenka dorážely na ni, že se nevychovaně zmocní její láhve (byla velká jen na osminu litru). Ale Jarka, aniž to věděla, už dávno Fernet-Brancu neměla, ležela pod Mariiným polštářem. Za chvíli nato se všechna děvčata nastěhovala do přední ložnice a bouřlivě se loučila. Ba ne, nejprve vážně naši matku pluku, Dorku, prosila za odpuštění za všechno, co jí kdy provedla. Míla měla na to složeno dojemné říkání. Mezitím při zhasnutí zmizela malá baculatá medička a potají se doškrábala do druhé ložnice, kde pod polštářem ležela Jarce tajně uzmutá Fernet-Branca. Je nad slunce jasné, že ten, kdo tři neděle tajně Fernet-Brancu schovával, musí být potrestán. Když se baculatá medička objevila v pokoji s láhví, byla uvítána řevem. Marie se ihned láhve zmocnila a . . . Jarka, chudák, udělala nešťastný obličej a nevěděla, má-li se zlobit nebo smát. Jižjiž se na Marii rozběhla, ale rozmyslila se raději pro to druhé. Protože Fernet-Brancy bylo málo, pily jen nejváženější osoby na táboře: matka pluku Dorka, Pavla a Barunka. Boža měla také tisíc chutí, ale — byla odmítnuta: »Bez toho jsi z nejmladších.« To byla vždy krutá rána Boží do srdce, vždyť se hřála právě na výsluní maturitní slávy. Barunka podle vlastního doktorského úsudku požila Brancy trochu víc, a tedy, aby zmírnila účinek její, horlivě se cpala jakýmsi černým vznešeným pudíngem. (Ona to totiž byla jen obyčejná krupicová kaše s borůvkami.) Dlouho se zpívalo na rozloučenou. Pak nezbylo, než jít spát.

Jarko, nelituješ a nevzpomínáš ztracené Fernet-Brancy?

\*

Bylo brzo ráno. Křemešník byl zahalen v mlhy, déšť omýval šedočernou kostelní bář. Kapky se mísily se slzami, které kdesi po dívčích tvářičkách sjely. Brr, sentimentální. Nu, ale komu pak není tak divně kolem srdce, když se loučíme s krásnými rány a večery v křemešnickém kostele, když se loučíme s lesy divokými a modravými v mracích, když mizejí krásné tři týdny radosti?

V autobuse naše tenká Marie vyváděla poslední šibeniční kousky a Dora nevěděla, má-li se smát či plakat. Pak ještě bouřlivé rozloučení na nádraží, vesele na shledanou a ujíždíme k domovu.

---

## EPIGRAMY

Češtinář.

Vyučuje nás literatuře,  
citátů nám uvádí jak smetí;  
není divu, že vždy při té tůře  
tajně nahlíží do »Rukověti«.

Latinář.

Caesar spiklence dal popravit,  
aby moh' spiknutí zastavit;  
latinář to jinak udělal:  
slovesa nám opakovat dal.

Matykář.

Věda tvá — toť logika je chladná  
jí se nevyrovná věda žádná;  
můžeš s ní i žáka procvičit,  
pak ho zcela snadno potopit.

## Život v táboře na Ferdinandově chatě v Rojnohovicích

O půl 7. hod. ráno se Ferdinandova chata v Rojnohovicích probouzí. Studentky vstávají. Rozespale scházejí v tepláčkách z prvního poschodí, kde je společná ložnice, aby nastoupily k ranní čtvrt hodině. Následuje umývání u lesního potůčku. Usilovně si drhnou tváře a krk, po kterémžto šlechtění nastávají obvyklé půtky o ručník. Od potoka se běží horempádem do oblékárny, kde nastává závod v převlékání. Jde totiž o to, aby, když vedoucí zapíská k nástupu, byla všechna děvčata upravena. Potom se nastoupí do čtyř družin, do kterých jsou dívky rozděleny. Po snídani jdou dívky do domácí kapličky, aby byly přítomny mši svaté. V deset hodin je přesnídávka, po které jsou družinám rozděleny práce, které musí býti do oběda vykonány. Je to na př. pletení věnců z jedlových větviček na výzdobu chaty, úklid tábořiště a úklid v chatě. Poslední musí býti vykonáváno každý den, při čemž se družiny střídají. Z dopolední práce vyrušuje studentky opět píšťalka, která svolává k obědu. Po družinách přicházejí dívky k velké míse, z které dostane každá svůj díl. Po obědě vstane rádkyně a po ní celá její družina a pomodlí se potichu »Zdravas Maria«.

Do dvou hodin je polední klid. Děvčata se rozejdou na svá vybraná místa v lese, kde v tichu odpočívají, čtou nebo píší dopisy. Avšak zahálka tu není na místě, a proto již asi o půl 2. hod. se mnohé převlékají do plavek, aby se osvěžily v baséně. Tu je slyšet výskot, křik a smích, který vyláká ostatní ze skrýší, takže za chvíli basén ani nestačí všechny pojmout a odtoková roura je stále plná vody. Po koupeli je prohrátá louka u chaty pokryta sluníci se mládeží. Aby nezmeškaly svačinu, vstávají dívky něco před čtvrtou hodinou, aby se převlékly do šatů. Po svačině se chodí obyčejně do lesa na vycházku, při které se někdy hrají zajímavé hry, na př. na pašeráky, na tajné posly, značkování cest a pod. Večer s nadšenými tvářemi se vrací do tábora, kde na ně čeká již duchovní vůdce, který obyčejně před večerí má k nim krátkou přednášku. Následuje večere, po které se studentky rozcházejí za svou vlastní zábavou. Píšťalka vedoucí svolává je k večerní modlitbě. Na nebi plane již spousta hvězdiček a lesy pomalu usínají v šeru. Děvčata se shromažďují před vysokým křížem do čtverhranného útvaru, aby se rozloučila s uhasinajícím dnem večerní modlitbou. Po této vedoucí uděluje pochvalu dvěma dívkám, které se nejlépe po celý den chovaly. Smí si potom udělati věneček ze smrkových větviček a pověsiti u své postele. Děvčata se potom rozcházejí po celodenní námaze a každá utíká na své lůžko. Ferdinandova chata ponoří se nejen ve tmou, ale i v hluboké ticho, které není rušeno ani tajemným šuměním lesů...

*Sylva Turynková, IV. tř. gymn.*

## V Ě V O D A C E S T A N A H O R Y

### I.

Stromy neměly listí. Stály porůznu s bolestně roztaženými pažemi a očekávaly příchod čehosi krásného a čistého: připravovaly se na jarní slunovrat v duších.

Po cestách se povalovala vůně tlejícího listí.

Trochu zápalic a orsejů, modré nádoby fialek a úsměvy jehněd napadaných z osik, to byla podložka, z níž vyrůstal les. Pro slepé toho bylo málo, ale ti, kteří dosud neztratili duši, vraceli se velmi pozdě a neradi.

Někdy se ozval měkký akord kosa. Doprovod hrálo šumění praskající země.

Byla Květná neděle. Je v tom dni cosi tajemného a hrozného. Půvabného a hrozného. Půvabného a vyhrůžného. Tragického. Jsme to my, volající Hosanna a Ukřížuj. Věčně žíznící hledači. Neopatrní pokladníci duše. Je to náš den. Naše zrcadlo.

Bylo ráno. Zakrvácené červánky chladily sklem rosy. Po okraji louky se procházel Prokop. Přijel se vždy podívat na hrst odkvetlých chalup. Na kytici třešní, rozhozených po kopci. Na hlubiny lesů. Byl to rodný kraj. Ta žlutá ornice, praskající žárem červenců, ty cesty, zamrzlé a zaváté mu dodávaly sílu.

Sem se vracel ohlušen kovovým zvukem města. Oslepen černým závojem komínů. S duší klesající pod tíhou lítosti. Bolesti. Kruté a nevyslovitelné.

Prokope, milence rodného kraje, až ztratíte vše, co milujete nyní, až tíhou kroku, opilého smutkem, budete drtit žlutý písek pěšiny parku, až vaše samota bude svědkem záupnění

vašich očí, pak pochopíte tajemnou souvislost rodného kraje a vaší cesty! Je smutná a pláče.

Z okraje louky vyrostly gotické pilíře snů. Vzpomínal si na siluety dětství. Stužka potoka se stala pěšinou v parku. Slunce se drobilo v hladině. To byl písek. Film se přetrhl.

Rozhodně to nebyl podběl. Ani blatouch. Zaclonil si oči. Několik vteřin zapadlo do krupějí rosy a ostatní odnesl vítr. — Šla klidná a svěží. Tak ji znal. Zdálo se mu, že toto setkání je nesčíslněkrát opakováno. Snad již . . .

Smekl. Cosi nesrozumitelného mu sevřelo hrdlo. Darovala mu úsměv. V náruči nesla jívy. Vůně jehněd mu připomněla voskovici a světla. Žlutý pyl se usazoval na žlutém svetru. Se záludnými stíny.

»Ano, je zde krásně.« — »Jste odvážná. Jdete tak brzy do lesa.« — »Vy odvážný — —«  
Větu dokončila kaskáda smíchu. Neumělkovaného. Přísného. Zlatá kadeř jí spadala do čela.

Žlutá. Zlatá. Žlutá . . .

V ruce nesl snítku. »Přinese vám štěstí.« Nechtěl jí kazit radost. Vezme ji na Velkou a pak ji položí do knihovny. Snad někdy, až opět přijede, si vzpomene na dnešní ráno. Těch květů je škoda. Uvadnou. A nebudou. Zachvěl se. Nikdo nepochopí, co stojí vteřina poznání: »Nebudou.«

Vzpomene si na rytmus jejího dechu. Na zlatou kadeř. »Nebudou.« V duši cítil bolest nesčetných dymnivek a petrklíčů. Půjde provázen dechem, bolícím stejným rytmem srdce. Budou krváceti stejným úsměvem.

»Lesy jsou smutné. Lesy pláčí, že neskryly, co měly skrýt.«

Měkce se dívala vzhůru. — »Proč oblaka plují tak tiše. Záhadně. Proč bolí jejich záhadná bělost. Proč není vidět za oponu modra?« — »Jste příliš zvědavá, Stašo. Až nebudete mít v duši takových záhad, váš život bude smutný a vaše oči, Stašo, ztratí hloubku. Vy nebudete smět zůstat zde. Pak odjedete do měst. Budete hledat třeba slávu. — — —  
Zpíváte krásně. Zde nebude pro vás místa.«

A ještě petrklíče. Zlatá. Žlutá. Zla — — —

»Největší tajemství roste v duši. Nikdy je nepoznáš. Ano, Stašo, každý člověk má duši. Což to nechápeš? Má duše je příliš malá. Pro vůně a krásu. Pro bílé paprsky a rezavé kříže. Trpí. Protože oči hledají duši a skrytou krásu očí. Protože nemůže říci: nad všemi slovy. Byla by to lež. Nikdo to nemůže říci.

Vlevo se tměla hladina splavu. Oblaka se opírala důvěrně o zábradlí topolů.

»Zde jsem po prvé poznala, že samota bolí.« — Podívala se pohledem, který tolik škodí očím. »Tehdy jsem objala topol a koberec vody jsem zbarvila smutkem. Půjdete sám. Nezadrží vás ani vzpomínky na Máchovo jezero. Ani mlčení. Uměl jste krásně mlčet. Tehdy jste mi řekl nejzáhadnější tajemství.«

»Nebezpečí. Ano i ne. Miluji křivky, které náhle stoupají. A prudce se lámou. Miluji hory a moře. Stoupáš k sněhovým polím, zatím co v údolí pálí července. — Stěny měst jsou zbarveny sazemi. Odporná šedivá směs. A na horách chlad. Buďte lepší než dav. To budou vaše hory. Buďte jiná než dav. To bude vaše moře.«

»Snílku, když ztrácíte vše, máte největší naději. Možná, že bych vás mohla mít ráda.«

»Možná. To jste mi už říkala. Toužíte milovat. Bojíte se obětí a tím trpíte. To je váš trest. Nejen váš!«

»Až dojdete na konec té záhadné cesty, Prokope, jejíž začátek nevidíte, pak bych se chtěla s vámi sejít.«

Jsi dítě, myslil si. Trochu veliké dítě. Znáš příliš úzký svět.

»Nesejdeme se. Potom už nebude vidět začátek. A vy váháte. Bojíte se dálek. Bojíte se mé cesty: protože ji neznáte.«



Držel v ruce větvíčku jívy. — Přinese vám štěstí. — Ne, nedá ji do skříně. Vezme ji s sebou. Do města. Bude mu připomínati, že jeho cesta vede na hory.

Prosící dlaně topolů rýsovaly podivné křivky na podložku oblohy. Podobaly se rukám stařeny, která se modlí; také mu připomínaly katedrály.

Jednoho dne, který se nebude podobati žádným dnům, který bude příliš těsný tvé duši, najdeš na hradbách lásky nápis: mene, tekel, ufarsin. Pak přestanou k tobě mluvit oblaka. Nebudeš rozuměti řeči srnek. Z dlaní zmizí topoly, které jsi s takovou láskou hýčkal. V nejtěžších chvílích půjdeš sám. V nejzazším koutě své duše si postavíš klausuru a budeš řešit rovnici svého života. Mene.

Přecházeli lávku. Dlouhou a úzkou. Cesta vody byla ohraničena mezemi bláta. Šel první. Uprostřed lávky ležel knoflíček; jistě nic zvláštního, ale Prokop jej pečlivě zdvihl a uschoval. Vzpomněl si na vyprávění o chlapci, který také našel knoflíček a hledal k němu košilkku. Snad bych se o to měl pokusit také. Možná, že bych měl větší štěstí. Měl v ruce jívy. — Přinesou vám štěstí. — Došli ke splavu. Měl radost, že mohl stát tak nebezpečně blízko a dívat se jí do očí, které neměly žádnou barvu. Byla tam paleta rozkvetlé louky. Povrch hučícího splavu. Břehy podemletých vrb. Byly to oči obyčejné a všední. Nejobyčejnější. Reflexy safíru. Rub a líc. Nebyla krásná, ale nedalo se kolem ní přejít a nevidět. Byla půvabná. Krása je méně. Je vázána na hmotu. Půvab je v duši. Krása se dá vypěstovat v salonech krásy. Půvab čistým životem.

Opřela se o zábradlí. Byla tak strašně vzdálena. Rozšířenýma očima se dívala na okruh půdy, na oblohu, do vody. Nepřítomně. Těžce. Trpěla čímsi nevyslovitelným. — »Kdybychom se již neviděli, kdybych vám to již nemohla říci: ráda bych, abyste mi psal — opět — tak upřímně — jako dosud. — Vy snílku — — až se vrátíte — — až odjedete — — vzpomeňte si — na ubohou — Stašu.«

Už dávno nezněly šlépěje a Prokop se nevracel. Pila dnes nezněla. A z lesů táhl smutek jara.

## II.

Dnes nemohl Prokop studovat.

Krvavá krůpěj slunce hladila obzor. Jsou chvíle, kdy i zahojené rány se otvírají, kdy zabolí vzpomínka dávno pohřbená.

Zábradlí mračen rostlo.

Vítr stříbrných vzpomínek strhoval vrstvu času. Pod paží měl Prokop prut. Vrbový prut a nožem řezal píšťalku. Se Slávkem, svým přítelem z dětství, je dělávali za humny. Slávek uměl dělat píšťalky i s dvěma, třemi dírkami.

Tehdy měl ruce černé a nohy rozpukané. Chodil bos. Bylo to krásné!

Doma čekala maminka. Ve vybledlém šátku a tištěné jupce. Scvrklé rty zářily úsměvem. Její ruce.

Nikdy ho maminka nepolíbila.

A Slávka už není. Utopil se. Srdeční vada. Bylo ho škoda, Prokope. Dva dny před smrtí jste byli na třešních. Mluvili jste o dívkách a smáli jste se smíchem šestnáctiletých hochů — — —

Je červen.

V žitě jsou chrpy. Oči. Hledí tak teskně k bílým mrakům. A k rozpraskaným brázdám. Daleko za ním plakalo město.

V úvozech krvácely rudé máky. Rudé máky! Rty!

Slovačko, která jsi před chvílí zpívala akordem barev, nikdy nepochopíš, kolik bolesti mne stál jediný úsměv, platící rudým mákům; nikdy ti neřeknu, kolik večerů ztopených v slzách bude třeba, aby vyvážily dnešní den!

Prokope, tehdy, když jsi po prvé odešel za humna — bylo to nedlouho po tom, co jsi se

naučil chodit — také tak zapadalo slunce a rudé máky střílely šípy do modré oblohy a v srdci jsi pocítil úzkost z neznámých dálek!

Bolest — Úzkost — Smutek — —

Slovačko, jak ti závidím tvůj úsměv. Už sám nevím, jak chutná — — Jdeš ven a drtí tě prostor. Obloha. Rozcestí. Děsíš se lampy. Vyhýbáš se lidem. A trpíš — — A oči jsou smutné. A oči pláčí, že neskryly, co měly skrýt.

Včera. Dnes. Zítřka.

Až přijdeš zpět, tam, kde říkáš domů, protože nemáš matky a otce, asi už dávno zemřeli, najdeš na stole dopis. Svůj vlastní dopis:

Přítelkyni. Přátel už dávno nemáš. Poslední přítelkyni. Staše. Odesílá: Nikdo. Prokop? Není ho. Kdo nemá přátel, nemá jména. Nepotřebuje ho.

Jsi tulák. Hledač. Milenec hvězd.

Slovačko, až přijdeš tam, kde ty říkáš: domů, bude tě čekat Vojtěch. A matka. Těm daruješ úsměv.

Už jsem si odvykl smát.

Slávek se utopil. To byly píšťalky a hráze se špinavou vodou. Kdybys žil, také bys vzpomněl na pruhy drnů vykovaných patou.

Oldřicha zabil proud. S tím jsem pásl husy. To bylo vedlejší. Hlavní byly brambory. Napřed oheň. Dřevo jsme nanosili ze zaschlých trnek v Potočinách. A klásky jsme pekli.

— Potom sloupy. Tys vylezl nejvyš. Až mezi dráty. Proto jsi mrtev.

Prokop se odmlčel.

Přeludy stínů se rozplývaly. Chrám světla se vznášel výš a výš. Nedohledně.

Až se někdy vrátím do rodného kraje, půjdu se podívat za tebou, Jindřichu. — Já vím, Jindro, že za to nemůžeš. Vzali ti Boha a dali ti arsen. Zůstal ti kámen. Pískovec. Bez kříže. Bez nápisu. Lidé: z nešťastné lásky. Lékař: pomatení smyslů. Já: hladem a žízní. — Chápeš, Slovačko, proč můj smích byl tak cizí?

Hvězdy.

Až najdu šťastný den, budu k němu hledat šťastný život.

Kdo pochopí, co bolesti v sobě tají řada telegrafních tyčí! Nevidíš začátek. Nevidíš konec. Nevíš, kde je začátek, kde konec. Odkud a kam.

Sbohem, obloho.

Mé dětství odplulo po modrém obláčku. V květináči přisnosti klíčí tajemství budoucnosti. Mužství.

Sbohem, louko.

Až v říjnu vyrostete první ocún, půjdu jej políbit. Bylo by škoda jej trhat.

Sbohem, hvězdy.

Do kalichu krásy nasbírám vaše krůpěje. Budu se jimi těšit v hodině nejkrutší samoty, až zmlkne i hudba v duši.

Sbohem . . .

Prokope, myslíte, že můžete přetrhout pouta, která vám připomínají dětství? Ještě jednou se vrátíte.

Ne, nemohu studovat.

Dnes ne.

Krvavé krůpěje hvězd značily obzor. Až zazní posledních pětpeněz křepelčiných, nebudeš stále ještě vědět, Prokope, proč někdy srdce bolí, sevřeno děsem, jehož původ neznáš. Až zazní cikády, nepochopíš, proč miluješ hlínu ještě teplou, výpary země a zrající klasy. Město rostlo.

Tiše se plížil středem světla. Vyhýbal se svému stínu a vrážel do chodců. Dlažba již nebyla tak nepřátelská a z dálky zvonilo světlo neonové reklamy. Na chvíli se zastavil u pekař-

ského krámu. Díval se dovnitř. Prodavačka. Dvě, čtyři nakupující ženy — — Viděl jen prodavačku. Stál chvíli jako přimrazen. Zapudily ho černé, nepřátelské oči. Vůně chleba mu připomněla domov.

... Schody ... Dveře Tma. Přátelská a objímající. Světlo.

Slečno,

dnes se již nesejdeme. Za týden také ne. Za rok již jistě ne.

Prokop.

Tento dopis poslal Staši.

Zalepenou obálku s adresou »Poslední přítelkyni« zavřel do skříně k větvičce jivy, která mu připomněla, že jeho cesta vede na hory.

Prokop se zachvěl křečovitým, dlouho potlačovaným pláčem.

Porozuměla bys mu, Slovačko, s veselým úsměvem?

(Pokračování.)

## ZDENĚK ŘEZNÍČEK: LIST O PŘÁTELSTVÍ

Zapřisahám tebe, abys přítele, jenž drahně bývá hledán, sotva nalezen, těžko uchován, pouštěje s očí, nepouštěl spolu z mysli. — Sv. Jeronym.

Zda jsme nepromarnili již napřed vzácnou hřivnu přátelství, obmýšlejíce vytěžit z přátelského svazku sotva navázaného prospěch sebe nepatrnější a na pohled zcela nevinný? Pravda, včleňujíce přátelství v oblast čistě tělesnou a neodpírajíce hmotě, dosáhli jsme přátelství, z něhož byla vyloučena láska. Bytovati v přátelství znamená milovati; a milovati, toť odpírati sobě, dávatí druhým, všechno obsahovati smyslem duchovním podle sv. Diadocha, protože přátelství jest svazkem všechněch věcí. Ne-ní-li dobrý přítel účastník tvé lásky, bytost, již se svěruješ jako sobě druhému (alteri tibi), jehož se v ničem nebojíš a od něhož nic nešlechetného pro svůj zisk nežádáš? A tak, jako láska založená na Bohu potrvá a láska založená na světě pomíjí a v nouzi pak opouští, tak přátelství věrné jest jen tehdy přátelstvím, je-li navazováno v znamení Božím.

Od jisté doby však byly hradby lásky v oblasti přátelství nešetrně pobořeny lidskou rukou a tajemná zřídla přátelství byla nemilosrdně vysušena. A na úhorech lásky byla objevena náhle člověkem bolest, obnažená až k palčivosti své příliš zjevné existence, bolest, pravá podstata opravdového přátelství, zjev donedávna ještě skrytý, nepostižitelný a téměř neproniknutelný. Přátelství tak bylo vydáno na pospas světu a tajemná, nepochopitelná záření byla zacloněna; přátelství příliš zevšednělo, jsouc bez lásky a odmítajíc okamžiky bolesti, které se po čase vždy přepodstatňovaly v radost. Není tomu ještě tak dávno, kdy přátelský svazek dvou bytostí byl spoután nerozlučitelností, protože byla známa síla a závažnost oběti a kdy se hovořilo řečí prostou, upřímnou a ryzí podle moudrých naučení: »Lepší jsou rány od toho, kterýž miluje, nežli lstivé líbání toho, kterýž nenávidí.« (Přísl. 27, 6.) Tehdy byla tkána přátelství z trvanlivých vláken věčné pospolitosti a vstřebávala i vydávala ze sebe všechny ušlechtilé ctnosti hodné rytířstva; byla úzkostlivě a pečlivě strážena před zraky spalujícími nešetrnou a pronikavou zvědavostí citlivý organismus přátelství, protože tu byla vůle k přátelství (tuto vůli skýtala láska) a nikoliv prospěch, jehož možno dosíci snadno i od nepřitele. Pouta pevného a opravdového přátelství byla žhavena na žárovištích a ohništích lásky připravené ke každé oběti a nikoliv na bludných ohýncích licoměrnosti, prchavosti času, pomíjivé užítkovosti, lehkověrnosti, prozatímnosti, těkavé náládovosti, náhod a šílené úspěchanosti. Přátelství bylo tmeleno odříkáním, protože dar sebe jest darem nejvzácnějším. Mělo trvalost a pevnost hornin nerozrušitelných, hornin, jež bouře nerozkotá, vody neodplaví, blesky nerozdvojí a lidská zloba nerozloučí. Přátelství vskutku trvala, protože se nezapomínalo. A vskutku, jak vypráví sv. František Saleský v jednom z kázání na neděli 2. po devítiníku: »Staří, chtějí přátelství zobraziti, místo do rouch v tato je významná odívali slova: Léto a zima, blízko a daleko, smrt a život. Tím chtěli říci: přátelství nezná nijakého zapomenutí ani v štěstí, ani v neštěstí, ani nablízku, ani v dáli, ani v životě, ani v smrti.« — Tak

a ne jinak, přátelství bylo podmíněno základním prvkem — láskou, která byla v dnešní době bez Boha a bez víry a priori vyloučena z oněch hlučně hřmotných, uměle vykonstruovaných, jen pro veřejnou okázalost ustrojených kamarádství, dobrodružně a náhodně, snadno a rychle vydobytých jednou u holby piva a po druhé v přítmi biografu, nebo někde na tanečním parketu.

Dříve mělo také přátelství v sobě nepopíratelný a patrný rys boje, zápasu a usilování, protože se tak lehce, v krátkém úseku časovém a všedně nenavazovalo. A výsledkem tohoto úsilí zajisté nemohlo býti nic jiného, nežli stálost a vroucí čistota, pevnost, soudržnost a nepopěrná jistota přátelství vyúsťující katastrofálně jen nad propastmi věrolomné zrady. Bylo to vzájemné pohostinství duší spřízněných a rozumějících si, bylo to přátelství rázu starozákonního Achimelecha, jenž, aby povinností pohostinství zadost učinil, raději chtěl vlastní smrtí zemřítí, nežli přítele zraditi. (I. Král. 21, 22.) Dnes již také zapomínáme, že jedním z nejdůležitějších a nejpatrnějších výrazů přátelství, které jest ve své vnitřní gestaci tak mnohotvárné a v projevu mnohoobsažné, jest slovo pronesené i napsané.

Slovo, pronesené bytostí jednou k bytosti druhé v oblasti čistého a pravého přátelství, toť zkušební kámen, toť prubírský brus oněch vzájemných vztahů, jímž se pokoušíme dnes marně dáti název přátelství; slova mezi přáteli, toť ciselace duší, které touží po harmonickém splnutí. Proto se v oblasti přátelství každé slovo úzkostlivě váží a zkoumá dřív, nežli se pronáší. Však slova, pronesená mezi přáteli, nejsou sdělitelná, protože tajemství přátelství jest v podstatě neproniknutelné a nezcizitelné. Dobří a opravdoví přátelé se nikdy neodvážejí, leč za cenu opovrhování přátelstvím, sdělovati se na veřejných tribunách. Nejsme však právi dobrého a pravého přátelství, poněvadž věrolomně porušujeme zákonitost přátelství, otevírajíce s lehkostí a neskrývanou lhotejností arkány svého vlastního nitra, vydávajíce nejen své, ale i přítelovo tajemství na pospas nešetřným a bezohledným čenicům denního tisku. — Nedivme se, člověk objasnil bolest, již se přátelství zocelovalo mnohdy za cenu nesmírných vnitřních muk, aby nakonec zakotvilo v radosti. A dnešní rozhýčkaný, veskrze zbabělý člověk, neznající cenu radosti za cenu bolesti, odmítl a zavrhl bolest tím, že ji vydal pochopům veřejnosti. A zde se již přátelství propadlo, jsouc poraženo slovy, která měla býti uzamčena na sedmero zámky.

Tak se to má i se slovem psaným. Nejobvyklejším projevem přátelského vztahu dvou bytostí jest osobní list, psaný vlastní rukou a nesoucí podpis, jako pečeť platnosti a závažnosti. Však hle, všeobecné zakrňování a zplošťování nezasahuje jen mozky lidské, nýbrž i končetiny lidských těl. Automobil, toť moderní prothesa nohy a psací stroj vnikl do jizby spisovatelovy a zneklidnil monotonním klapotem byrokratické všednosti a jalovosti ticho pokoje, zmizela kontemplace a nastoupil spěch v odměřenosti času, nervosní nepokoj duše, mechanická práce a konečně snaha neodporovati kataraktům frázovitosti chrleným ze stroje, těmto strašlivým spoustám, které ničí obludnostmi jasné myšlenky a které je obalují v nepostižné rychlosti do skořápky ploché prostřednosti. Ano, od této doby jsou přátelské vztahy hluboce porušeny v své podstatě a zákonitosti, protože se jich dotýká ve všech směrech šílenost nenapravitelné doby.

Přatelství dostává jen vzhled suchého, úředního aktu o tolika a tolika stranách, při čemž jest každá myšlenka a každé slovo registrováno, aby mohlo býti použito v nestřežené chvíli proti bytosti, která důvěřovala a která se spoléhala na nezadatelné mlčení. Nevítiskujeme již svým podpisem kus vnitřního já na napsaný dopis, nikoliv, pouze nečitelně parafujeme, abychom se co nejdříve zhostili nepříjemného úkolu, který nám udělila sekretářka. A jak v rychlosti podepisujeme, totiž beze smyslu a rozvahy, tak i v rychlosti píšeme bez vnitřního zaujetí a přátelské oddanosti. Den ode dne promarňujeme všechny dary obsažené v opravdovém přátelství. Píšeme-li, pak nevidíme před sebou svého přítele, nýbrž jen známou osobu, které jsme povinni cosi sdělit, cosi oznámiti.

Přatelství zevšednělo, protože kdekdo jest tvým přítelem a zároveň nepřitelem. Žijeme v strašlivé přátelské nesvobodě, neodvažujíce se odporovati, leda Bohu, kterého přestáváme milovati na důkaz, že usilujeme o vyhlazení nejoprávdovějšího přátelství. Neboť bez Boha není přátelství, jako bez semene není plodu. Člověk věřící jest sám o sobě

postaven do středu přátelství, aniž si to uvědomuje, neboť podle M. Picarda se »ve světě víry zúčastňují lidé přátelství, které je zde k dispozici mimo jejich osobní přátelství a které nepotřebují navazovati, poněvadž tu bylo neustále«. Toť přátelství v Bohu a s Bohem, v němž všechno počíná a všechno končí. Toť láska, již přátelství počíná a trvá.

## NOVÉ KNIHY

**M. Czeska Maczynska: Kristův rytíř.** Historický román ze života sv. Vojtěcha. Přeložil Karel Otýpka. Vydal »Velehrad«, nakladatelství dobré knihy, Olomouc. Stran 224, cena K 20.—. Národ se rád vrací do svých dějin. Hledá tam poučení, ale i něco víc: oživuje naději a povzbuzením. Velké postavy českých dějin stávají se dnes dražšími: sv. Václav, sv. Vojtěch — a zvláště sv. Vojtěch, dosud tolik zanedbávaný. Sv. Vojtěch má Čechům velmi mnoho co říci. Byl to kníže rodem. rytíř duchem, vzdělanec kulturou, biskup posvěcením, vzor utrpení, mučedník ve smrti. Před devíti sty lety — uměl několik evropských jazyků, byl vážen na dvoře papežově i císařově a nesl slávu českého jména po celé střední, západní i jižní Evropě. Byl přítelem německého císaře Otty, a ten neměl sv. Vojtěcha rád jen pro krásné oči. Sv. Vojtěch je patronem českého národa a nikdy na nás u Boha nezapomněl. Ale my často zapomínali na něho. Splatit dluh. Právě vydaná kniha »Kristův rytíř« to koná dobře. Jeho životopisný román, který v jasných obrazech ukazuje utrpení, překážky a boje Vojtěchovy, ale i jeho vytrvalost, velkomyslnost a mužnou statečnost. Sv. Vojtěch byl muž, který vysoko hleděl, realisticky myslil a houževnatě pracoval. Takové muže potřebuje národ dnes. Ať tedy se tomu učí od toho, který je vzorem. Proto nechť tato kniha jde ke všem Čechům a učí ušlechtilosti i tvrdé práci.

re

**Mikuláš Savčuk: Svatý Ondřej Bobola, mučedník za Unii.** Olomouc 1939. »Vítězovék« r. VI., č. 7. Cena K 3.—. Církev svatá vždy usilovala o sjednocení rozkolných církví a o návrat svých odloučených dítek. Tuto snahu velmi krásně vystihuje autor, ukrajinský theolog, ve svém životopise sv. Ondřeje Boboly, který byl nedávno svatořečen. Díky zachycuje nejen životopis světcův, ale i jeho pohnutou dobu, plnou pronásledování trpěných pro Unii. Svatý Ondřej nás učí obětavé lásce k naší Matce Církvi svaté, pro niž a pro jejíž jednotu položil svůj život. Doporučujeme všem, kteří touží po splnění Kristovy prosby: Aby všichni jedno byli.

—JNH—

**E. A. Poe: Dobrodružství A. G. Pyma a jiné povídky.** Vydal »Melantrich« v Laciné knihovně klasiků. Váz. K 11.—. Vydáním výboru z E. A. Poea uskutečnilo Melantrichovo nakladatelství čin, jenž by neměl býti nepovšimnut zejména literárními historiky a mladou generací básníků. Přiznáme bez okolků: Poeovo dílo není samo o sobě žádným veledílem, ani neoplývá formální dokonalostí. Přináší však daleko větší klad: obsahuje téměř úplný souhrn všech předzvěstí nové tvorby. Ať pohlédneme na cestopisný či dobrodružný román, na detektivku či exotickou povídku, na nejmmodernější báseň nebo konečně na psychologické dílo, všude poznáme makatelně kus Poeovy práce. Tím je Poe nesmrtelný. Od Jeana Paula, přes Poea, Hoffmanna, Baudelaira a symbolisty dospěl vývoj až k naší nejmladší poesii. Výbor obsahuje »Dobrodružství A. G. Pyma«, rozsáhlou povídku zvlášť zajímavou, slavného »Černého kocoura«, povídku »Zlatý brook«, založenou na rozluštění kryptogramu, »Sestup do Maelstromu«, psaný čistým slohem a j. Technika příšerného a supernaturálního tématu promítá Poea do světla geniality. V totožné atmosféře básník trávil celý svůj krátký život v Richmondu i na cestách. Není bez zajímavosti, že hodlal bojovati po byronovském vzoru za osvobození Hellady. Jest velká škoda, že překladatel Štěpánek postrádá ve svých překladech kladný postoj k autorovi, což naopak nelze říci o jeho překladech ze Shakespeara. Toto poznání nám připomene rozhodnutí Nezvalova, tvárně přebásnit Poeova »Havramas«. S. A.

Doporučujeme katol. inteligenci knihu: »Pod korouhví Kristovou«, rozjímání svatoignaciánských exercicií. Se-psal P. K. M. K u b e š T. J. Objednati lze u P. Ignáce Velíška, katechety v. v., Vyškov na Moravě. Cena neváž. výtisku K 24.—, váz. K 30.—. P. F. Nesrovnal napsal o ní do »Rozséváček«: »Pod tímto názvem vydali přátelé

známého exercitátora knihu jeho exercičních úvah a rozjímání pro klerus a inteligenci. Jsme mu za tento jedinečný přínos do exerciční literatury upřímně vděční. Chce-li kdo poznat logiku ignaciánských exercicií, ať sáhne po této knize. Světec začíná sice »dole«, nikoli »nahore« (láskou, jež je koruna a výkvět vši práce o vlastním zdokonalení), vede však exercitanta pomenáhu výš a výše, k nejvyšším sférám dokonalosti. Co na př. praví ve stati o třetím způsobu pokory, v rozjímání o Kristu Králi, o dvou korouhvích a v 18. pravdě o smýšlení a duchu církevním, to obsahuje dokonalost světce, a to dokonalost závrtnou. Sv. Ignác, toť muž činu, nepřítel planých slov a polovičatosti — a jaký on, takové jeho exercicie: kvádr se řadí ke kvádru a na konec velkolepá, mohutná stavba stojí před naším zrakem. S železnou, neúprosnou logikou vedou exercitanta od pravdy k pravdě, a kdo je upřímně vůle, musí doznat: buď se vzdát — a to je charakterní — nebo utéci, a to je muže nečestné. Příručka podává rozjímání rozvedená. Filosofická a theologická výplň základní pravdy ozřejmuje a vyzdvihuje tak, že nikde neruší postup a spád velikých myšlenek. Akademická mládež bude autorovi vděčna zvláště za filosofické zdůvodnění křesťanského světového a životního názoru hned v prvních kapitolách knihy. Jsem přesvědčen, že stejně přispěje k záchraně i těm, kteří vedle krise víry doznávají krise mravní. Patří tudíž do rukou nejen úzkého kruhu přátel autorových, nýbrž do knihovny každého kněze, bohoslovce a vzdělaného laika.«

Dále došlo: Bohumil Stašek: Kázání na pouti u sv. Vavřínečka (vyd. »Výšehrad«, 6 K), Vladimír Vokolek: Tolikrát obětovaná (básně); Lis tři bratři (Pardubice); Eduard Štorch: O Děvin a Velehrad, román (Toužimský a Moravec, Praha, seš. 50 h.); Vikt. Braun: Lásky klam a šálení (R. V. Vilímek, Praha, 18 K), »Malý čtenář« (vyd. týdně R. V. Vilímek, sešit za 1 K), F. E. Šaman: Oltář všedního člověka (Vilímek, Praha, 27 K). — K některým knihám se ještě vrátíme.

## P. Václav Zima,

autor úvodní stati, narodil se v Plzni r. 1912. Literárně se počal zkoušet jako student plzeňského gymnasia nejprve v periodických listech plzeňských, podstatně však teprve v Jitru. S Jitrem spolupracoval pravidelně a soustavně (pseudonymy: Petr Drahoň, Vít Lovan a j.) až do svého vysvěcení v r. 1936. Přispíval do Archy, Akordu a Vlasti, kterou po nějaký čas sám také redigoval. V r. 1936 vydal knihu básní »Raněný hlas«, na jaře 1937 pak druhou básnickou sbírku »Hlas k domovu« (poctěno cenou Duchovní České Akademie); na podzim téhož roku otiskl lyrické prosy »Krůpěje«, jako soukromý tisk v omezeném počtu.

Po delším odmlčení připravuje knihu essayí o Praze.

## Risiko práce

Intelligence, vycházející z venkova, byla vždy vedena k tomu, aby stavěla mosty mezi venkovem a městem. Nedařilo se jí, nebo se jí dařilo hodně špatně. Určité kruhy městské intelligence ovládly živly, které měly býti hrotem celé generace. Moderní bezvěrectví, provázené nezbytným pokro-kářstvím, hurá-literaturou a přímo hazardním pojmáním života, vedlo až k fanatické zaslepenosti mladých mozků. Dělalí někteří rozumní

vlastenci kříž nad dnešní generací, ale zapomínali, že vina spočívá stejnou měrou i na nich, protože těmto proudům nečinně přihlíželi a je prostě trpěli. Mělo být, ale na štěstí není a už nebude... Bylo souzeno jinak. Události posledních měsíců a dnů zasáhly nejvíce inteligenci. Nastal převrat v myšlení. Nové pojmání pracovních hodnot, větší vypětí, zachovávaní tradic i nové zavedení národních prvků do veřejného života a konečně důkaz, že život není tak lehkou aférou, jak nám ho malovali.

Budme vytrvali a trpěliví, odhodme líknavost a bezpříčetnou tékavost! Hleďme na práci zemědělcovu a pochopme její věčnou životnost! Zemědělec je věčným dělníkem, Božím pracovníkem na své hroudě. Jeho práce nám dává chléb, život. Važme si mozolů jeho ztvrdlých rukou, pomozme setřítí pot s kostnatých lící. To upřímné »Pomáhej Pán Bůh« bylo letos ještě srdečnější. Pomáhej i ty, člověče, jdoucí z městských ulic do uzrálé přírody, pomůžeš tak dobytí chléb a zabezpečiti život celé vlasti.

Neštěstí usmíří... Moravské kraje, široký okruh Plzeňska, Pardubicka i okolí Hradce Králové, Německobrodsko i část odolného Prácheňska bylo zničeno běsněním přírodních sil. Celý rok připravovali zemědělci těchto krajů půdu k nadějně žni a stačila pouhá čtvrthodinka, aby zničila krásné výsledky, jedinou mzdu v roce.

Nezměrné riziko práce! Nesmírná lítost! A přece setře zemědělec zahořklou slzu s lící, přijímá odevzdaně toto utrpení z rukou Božích a jde znovu do zničených krajů, aby odvodnil pole a zaoral rozmlácené obilí, které již nezvoní chlebem...

Neštěstí usmíří... Letos konečně pochopil celý národ, že sklizeň není záležitostí jedince, nýbrž nás všech na této zemi. Pochopila to i ona část svedené inteligence. Vítáme vás! Neboť bude se lépe pracovat i v ovzduší pochopení a upřímné účasti a vzájemné pomoci než v podceňování a nenávisti. Budeme se cítiti spokojenější, naplnění souladem smíru. Vždyť sedlák a inteligent jedno jest v užitečnosti hodnot vykonané práce.

V. Smetana.

## Kolegové a kolegyně!

Jistě i vy máte zájem o dobré divadlo. Vždyť divadlo bylo vždycky a tím spíše dnes jednou z nejdůležitějších složek našeho kulturního života.

A jaký dalekosáhlý význam má pro náš národ naše první scéna — Národní divadlo — si jistě všichni uvědomujete. Kolik mladých lidí nadšeně tleská dnes jako před lety na galeriích Národního divadla, kolik jich poslouchá přenosy z rádia! A kdo z nás slyšel již Dvořákova »Jakobína«, ví, jak pravdivá je dojemná arie: »Jen ve zpěvu jsme našli svoji úlevu.«

Ale uvědomme si, že je to nejen kouzlo nesmrtelné hudby Bohem nadaných geniů, ale s ním i velké umění pěvecké a herecké, které dává diváku a posluchači aspoň na chvíli to nejkrásnější — zapomenutí všedního života. Snad vás bude zajímat rozhovor s jedním z velkých našich umělců divadelních — mistrem Zdeňkem Otavou. Připravili jsme několik otázek, na které nám mistr odpověděl se vzácnou ochotou.

1. O svém životě řekl nám mistr ve zkratce toto: V 10 letech jsem dělal zkoušku do gymnasia v Brně a jako vokalista do kláštera Králové na

Starém Brně. Tam jsem zpíval jako sopránista až do 14. roku. (V tomto klášteře žil, komponoval a zemřel náš známý skladatel Křížkovský.) Z gymnasia jsem přestoupil na učitelský ústav v Poličce. Zde byl mým učitelem zpěvu profesor J. Masopust, nyní prof. státního učitelského ústavu v Chrudimi. V 16 letech stal jsem se členem Jihočeského sdružení učitelů, kde jsem zpíval jako sólista. Roku 1919 počal jsem studovati vlastní operní zpěv u jednoho z nejlepších českých barytonistů B. Benoniho v Praze. Zpěv jsem studoval při učitelském povolání a do Prahy jsem musil dojíždět. Teprve později, když jsem v Praze vojákoval, byly mé studie pravidelnější. Po světové válce jsem odjel do Mnichova a Drážďan, Milána a Neapole a vrátiv se, byl jsem Oskarem Nedbalem angažován k slovenskému Národnímu divadlu v Bratislavě jako první baryton opery.

2. Jaké role máte raději, tragické nebo komické? Moje celá umělecká práce se více pohybuje v seriosních dramatických partiích. Ovšem, nikdy nepohrdám, naopak vítám lyrickou nebo buffosní partii.

3. Které jsou vaše nejoblíbenější úlohy?

Mám své oblíbené role jako každý pěvec. Je to zejména Oněgin, Lazebník sevílský, Escamillo v Carmen, Scarpia v Tosce, Jago v Otellu a Lamminger v Psohlavcích.

4. Který je váš nejoblíbenější hudební skladatel?

Samozřejmě v prvé řadě je to Smetana, ale tak omezit se to nedá. Velmi milí a blízcí jsou mi Vítězslav Novák a J. B. Foerster, z umělců-dirigentů Václav Talich. Spolupráce s ním je skvělá a každá opera nastudovaná tímto naším velkým dirigentem je prvořadou uměleckou a společenskou událostí.

5. Jak trávíte svůj volný čas v Praze?

V sezoně nemám vůbec volného času, neboť v divadle je mnoho práce, jednak umělecké, jednak též organizačně herecké. V odpoledních hodinách vyučuji náš mladý dorost a tak mi mnoho času nezbyvá. Přál bych si míti více času — k vlastnímu a individuálnímu tvoření rolí.

6. A jak trávíte dovolenou?

O svých prázdninách odjíždím do jihočeské Ratiboře, kde žiji jen přírodě a odpočinku, aniž bych zpíval.

7. Máte zajisté, mistře, mnoho divadelních zkušeností a vzpomínek. Mohl byste z nich něco prozradit?

O tom by se dalo dlouho povídat! Je mnoho drobných, veselých i vážných příhod.

Mnoho jsem též cestoval, pokračuje mistr. Byl jsem na uměleckém turné v Litvě, Estonsku, Holandsku a jinde. Ale nejkrásnější vzpomínky mám na čas, ztrávený v Brně. Při své práci nezapomínám též na svá učitelská léta a pokračuji ve studiích, hlavně literárních. Ještě dnes si rád zahraji na své učitelské housle, klavír a varhany.

Děkujeme mistrovi za vzácnou ochotu a těšíme se na něho v nově nastudovaných operách: Bohémě, Nížně a Rigolettu.

Odcházíme s jedinou, byť i nevyslovenou myšlenkou. Jak šťasten je umělec, který to nejkrásnější, co má — své umění, může dáti národu, a jak šťasten je národ, který má takové umělce!

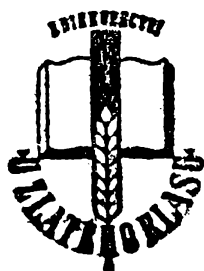
Radoňová-Štejnová.

***Studenti,***

chcete-li, aby Váš časopis Jitro byl stále lepší,

***propagujte akci Mikulášského daru,***

z něhož financujeme Jitro a který tvoří peněžní základnu všech prací Ústředí katol. studentstva.



## **Všechny knihy a časopisy**

kdekoliv vydané ve všech řečech pro mládež i dospělé  
kupujte a objednávejte ve svém

Ústředním katolickým knihkupectví  
**„U zlatého klasu“, Praha II.,**  
Karlovo nám. 5

---

*Zvláštní prodejní oddělení devotionalií, křížů, soch, obrazů atd.*

---

Doporučujeme svým čtenářům dvě hluboké knihy redaktora Jitra, profesora Dominika Pecky: **TAJEMSTVÍ ŽIVOTA**, kniha aforismů a úvah, která právě vychází již ve 3. vydání. Cena 7 K. **SVATÍ A LIDÉ**, hluboké pohledy do života hrdinů dob dnešních i minulých. Cena 4 K. Obě díla vydala Edice Jitra, Praha I., Husova 8.



---

Technická redakce „Jitra“  
vypisuje pro své čtenáře a odběratele

---

---

# fotografickou soutěž

---

---

## Podmínky soutěže:

1. Soutěže se může zúčastniti každý čtenář a odběratel časopisu »Jitra« nejvýše pěti obrázky.

2. Možno zaslati amatérské fotografie, hodící se pro studentský časopis, a to kopie jakýchkoliv formátů. Nutno však dbáti toho, aby zvláště snímky malých formátů byly ostré, netónované a na lesklém bílém papíře.

3. Soutěž potrvá do 15. února 1940. Do té doby zasílejte své snímky na adresu:

Technická redakce časopisu »Jitra«, Praha I., Husova 8.
--

4. Hodnota snímků bude po stránce technické i umělecké posuzována tříčlennou porotou, skládající se z odborníků.

5. Oceněné snímky budou otiskovány v časopise »Jitra« a budou odměněny knižními prémiemi. Výsledek soutěže bude oznámen v dubnovém čísle »Jitra«.

Technická redakce „Jitra“.

časopis katolického

# j i t r o

studentstva

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 3.*

Suzanne Renaud:  
Bohuslav Reynek:  
Dr. Silv. M. Braito  
A. P.:

Nocturno.  
Studium a svoboda.  
Buď osobností.  
Ze zápisníku starého profesora.  
O posvátném pohybovém umění.

Ing. Ferd. Pujman:  
Zdeněk Rezníček:  
In memoriam

Druhý list o přátelství.  
Edvarda Zajitze-Jitzovského.  
Cesta na hory. Dokonč.  
Kamarádka.  
Studentský román.

Vévoda:  
A. P.:

# **j i t r o** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha I., Husova 8. Telefon č. 352-15. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. Leopolda Vrly, Třebíč, státní reálné gymnasium; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **Zprávy Edice Jitra**

V Edici Jitra vychází právě: prof. Dominika Pecky *Tajemství života*, kniha aforismů a úvah o životě.

3. vydání.

*Hospodářské směry novověku*, praktická příručka pro sociální pracovníky, budovaná na vědeckém základě.

## **Připravuje se:**

Edy Jitzovského *Hrdá srdce*, oblíbený studentský román Jitra,

a knižní vydání *Zápisníku starého profesora* od prof. Dominika Pecky.

*Knihy Edice Jitra* zašle Administrace Jitra, Praha I., Husova 8.

---

**Máte zaplaceno předplatné?**

**Vyrovnané účty upevňují přátelství!**

---

Vyšlo 1. listopadu 1939. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor PhC. Josef Jakeš. — Technicky vede PhC. František Knez. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

Suzanne Renaud:

## Nocturno

Noc, prší, a ty, větře chabý, kvílíš . . .

Ó nejpravdivější má paměti,

ó vysevačko, co z plev plane ti?

noc, vítr lká, a deště příliš

Noc, prší, a ty, větře chabý, kvílíš . . .

Ó srdce žalné, ve sny jaté,

jak tulák, který ruce zvadlé spíná,

ukryto pod přístřeškem, kolikráte

jsi našlo krčmu bez chleba a vína!

Noc, prší, a ty, větře chabý, kvílíš .

Vím, svítá naděje nám žehem krve,

leč plamen chvěje se a smrtí straší;

a stále, stále, potom jako prve

na holých cestách duše naší

noc, vítr lká, a deště příliš .

*Přeložil Boh. Reynek*

## BOHUSLAV REYNEK: STUDIUM A SVOBODA

Byly doby, kdy se studovalo k slávě Boží. Byly to doby svatého Augustina, Benedikta, Bonaventury, doby hymnů a katedrál.

Když osvícenci vymohli rušení klášterů a jejich škol, počalo se pomalu, ale jistě studování na »místa«. Počalo se s mechanickou výchovou byrokracie a s pěstěním ducha buržoasního. Na stvořitele všech věcí a krásu jeho díla se zapomnělo. Sloužilo se státnímu zřízení, společenským formám, hmotnému blahobytu. Peníze se staly účelem práce, na kterou se lidé od těch dob dívali jako na nutné zlo a odbývali ji, jak se dalo. Kdo zná Péguyho, přečti si jeho nářky nad opuštěným rájem práce a jeho stesk po dobách, kdy dílo posvěcovalo.

Byla léta, a ještě z nich nejsme venku, kdy děti od šesti let, bez ohledu na to, je-li jejich duch zralý k chápání, byly mořeny vtlokáním čtení, psaní a počtů. Ne k slávě Boží, která si k studiu vybírá jen povolané, ale proto, aby si tím co nejrychleji mohly vydržiti trpký chléb v továrnách a kancelářích. Ale sláva Boží je v rytmu, i v rytmu duší, a to především. Potřebuje nevědomých jako potřebuje učených a básníků a umělců. Potřebuje svatosti, a svatost je v plném vyžití darů ducha v okruhu, jenž nám je Prozřetelností vyměřen. Jsou tedy lidé, a to lidé nikterak méněcenní, kteří mají právo na nevědomost, jako jsou jiní, kteří mají právo na studium nejen v mládí, ale po celý život. A těm je toto právo upíráno právě tou moderní »civilisací«, která nemá na mysli zdokonalení člověka s hlediska věčnosti. Nic není v příkřejším rozporu s duchem evangelia: »Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a vše ostatní bude vám přidáno.«

Nepečujte . . . Kdo hledá život svůj, ztrácí jej . . . Co platno člověku, kdyby celý svět získal, a na duši své škodu trpěl? Tyto základní pravdy křesťanské byly v posledních dvou stoletích vyhlazeny z lidských srdcí. Má-li však dojít k obnově společnosti, jako že věříme, že k ní dojde, nezbyvá než návrat k prostotě a chudobě. K prostotě a chudobě mnišské, jež nikterak nevylučují slávu a nádheru, které naopak po ní volají. Studium se vrátí do samot a do klášterů, odkud vyšlo. Nevědomí a neučení (což nijak neznamená hloupí!) budou chráněni moudrými a učenými, v jejichž rukou bude i moc. Zbude i tak ještě dosti místa na zemi pro bolest a příkoří. Ale utrpení bude mít smysl výkupný, bude křížem, břemenem, jež pro lásku boží jest lehké, byť bychom i pod ním vrávorali. Je na dnešní mládeži a hlavně na těch, jejichž rukám je svěřena, abychom branou dnešní hrůzy vešli záhy do zaslíbené země pokoje. Abychom dobu zkoušek přetrvali v zapomenutí světa, jsouce zahlobáni nad zrcadly záhad v kmitání blesků a hvězd.

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Z rozmluvy dvou otců ve vlaku:

»Máte děti, pane?«

»Ano, mám synka.«

»Kouří?«

»Ne.«

»Chodí do kavárny?«

»Ne.«

»To vám gratuluji! A toulá se?«

»To ne. Hned po večeři chodí spat.«

»To musí být báječný hoch. Kolik je mu let?«

»Let? Teprve dva a půl měsíce.«

»Ach, tak!«

\*

Americká povídka. Dva manželé měli zahrádku. Ženě přišlo na mysl: Můj starý jí rád zelené fazole, osázím jimi zahrádku a tak ho překvapím. A učinila tak. A muž si myslel: Moje stará má k smrti ráda zelený hrášek — nasázím hrachu. A učinil tak. Po několika dnech šla žena do zahrádky podívat se, zdali fazole již klíčí. Tu něco vzchází — ale to nejsou fazole, je to jistě plevel, řekla si a vytrhala rostliny i s kořínky. Brzy poté

přišel do zahrádky muž, aby se podíval na svůj hrách. Ano, už cosi klíčí, ale to přece není hrách. A také on vytrhal domnělý plevel.

N a u č e n í. Tak je to i s dětmi, když matka chce, co otec zakazuje, nebo naopak. Tak je to i se studenty, když jeden profesor vyvrací ve třídě, čemu druhý je učil.

\*

Malý Zdeněk chodí mamince na cukr. Maminka ho přistihne: »Podívej se, Zdeňku: kolikrát jsem ti už říkala, že to nemáš dělat. Copak neslyšíš, co ti říká v duši ten hlas — že jsi mlsoun a že nemáš chodit mamičce krást cukr? Ten hlas — to je svědomí a toho máš poslouchat!« — Zdeněk: »Ano, mami, ale když...« — »Jaké když?« — »Když tady v domě je takový rámus a já potom nic neslyším!«

\*

Vypravovali mi studující práv, že jejich examinátoři na universitě nedbají tuze na vědění získané učením nazpamět. Spíše zkoumají soudnost a obecnou orientaci kandidátů. A k tomu cíli slouží tak zvané »špeky«, to jest otázky důvtipné, které vypadají někdy složitě, ač odpověď na ně jest jednoduchá, jindy zase vypadají jednoduše, ač odpověď na ně je složitá. Že někteří páni examinátoři tnou někdy do živého a zkoumají spíše kandidáta samého než vědomosti kandidátovy, činí snad nejen pro potěšení uváděti někoho do horkých rozpaků, nýbrž i z určitého rozmyslu: člověk — to nejsou jen určité vědomosti, nýbrž i způsob, jak jich užívá a konec konců i vědomí životního cíle, k němuž to vše má směřovati.

Tedy jeden z těch pánů examinátorů zkoušel kohosi z církevního práva. Ptal se nejdříve, co jest Církev. Pan kandidát odpověděl, že ethická společnost. Potom se ho ptal pan examinátor, je-li katolík. A když přisvědčil, dal mu takovéhohle »špeka«: »Jak zní desatero Božích přikázání?« Pan kandidát to nesvedl. Pan examinátor se ušklíbl. A potom zkoušel kandidáta z jiných věcí.

Nevědomost kandidátova ve věcech tak základních se dá vysvětlovati různě. Především nedostatky náboženského vyučování. Za tyto nedostatky kandidát nemůže. Ostatně známe doktory práv, kteří neumějí pravopis a nikdo se nad tím zvláště neušklíbje. Úšklebek pana examinátora by mohl platiti také kandidátově slabé či špatné paměti. Ale konečně v jiných věcech, na které byl tázán, osvědčil pamět dobrou. Zdá se tedy, že examinátorský úšklebek znamenal v tomhle případě asi toto: »Vy, pane kandidáte, jste katolík, ale neznáte základní poučky ethické společnosti, jejímž členem jste. Je nepochybně, že jste je kdysi znal jako dítě. Ale zapomněl jste je. Proč jste je zapomněl? Proto, že nikdy vám na nich nezáleželo a že jste se jimi neřídil. To je tedy můj „špek“, čili examinátorský žertík.«

\*

Problémem paměti ovšem takový »špek« býti nepřestává. K tomu, abychom si něco zapamatovali, nestačí míti pamět: k tomu je také třeba míti úmysl zapamatovati si to. Musíme na tom míti nějaký zájem. I zcela obchodnický praktický Američan to ví a v příručce pro obchodní zaměstnance píše: »Všichni se snažíme zapomenout naučení nepříjemné. Učíme se nesnadněji a zapomínáme rychleji, co je nepříjemné, než to, co je příjemné. Máme sklon zapomenout to, co se přičí hluboce vkořeněné víře, co zasahuje rušivě do příjemného zvyku, co vyvolává bolestné vzpomínky nebo to, co odporuje nějakému našemu přání. Je nám lépe, když si to nepamatujeme a proto necháváme to upadnout v zapomenutí.« (J. F. Norris, P a m ě t a j a k j í u ž í v a t. Tisk, Zlín 1939, str. 24—5.)

\*

Deset přikázání — to připadá mladému člověku jako deset okovů. Každý chrastí jinak a všechny zní stejně: ty musíš. Deset povinností. Avšak Desatero neobsahuje jen povinnosti. Obsahuje také výsady. I. Není tvojí povinností uctívati třicet tisíc bohů, jejichž sochy byly v Pantheonu za doby císaře Augusta. Děkuj Bohu s Paulem Claudem, že se neklaníš ani Venuši, ani Astartě, ani Belzebubovi, ani Přírodě, ani Člověku, ani Pokroku, ani Umění. Klaníš se Bohu jedinému a pravému.

II. Jméno Boha svého smíš vysloviti v důvěrné modlitbě. Nemusíš se báti jako se báli Izraelští vysloviti jméno Jahveh. Smíš vzývati Boha svého v každé chvíli a hovořiti s ním důvěrně jako dítě s otcem.

III. Nejsi otrok, aby jediným smyslem tvého života byla práce. Práce jest jen prostředkem k cíli. Máš právo na odpočinek dne sedmého. Máš právo na den, kdy bys mohl mysl pozvednouti od hroudy zemské k výšinám nebes.

IV. Po Bohu náležíš rodičům. Bůh tě neučinil majetkem nějakého tyrana nebo otrokáře, nýbrž dal ti život prostřednictvím pečlivého otce a milující matky, abys v jejich náručí prvně okoušel sladkostí lásky.

V. Bůh ti dal život. A také jej chrání před nespravedlivým útokem. Nezabiješ — to znamená, že nikdo nemá práva škoditi ti na zdraví a na životě.

VI. Bůh chrání nejen život už vyvinutý, ale i život v jeho počátcích. Prikazuje-li Nesesmilníš, zajišťuje dítěti na svět přicházejícímu prostředí rodinné, v němž jediné a nejlépe se mohou rozvinouti jeho vlohy fyzické i duševní. Jen tam, kde muž a žena vzájemným slibem věrnosti se zavázali k společnému životu, jest postaráno o blaho dítěte. A každé spojení muže a ženy mimo takový svazek se přiči vůli Boží.

VII. Bůh chrání nejen holý život, ale i prostředky k životu — vlastnictví poctivě získané. A proto velí: Nepokradeš!

VIII. Statkem nejvzácnějším jest čest člověka. I čest jest prostředkem k životu. Člověk bezectný ztrácí i možnost obživy v lidské společnosti. A Bůh bere v ochranu tvoji čest a dobré tvé jméno příkazem: Nepromluviš křivého svědectví proti bližnímu svému!

IX. Bůh má péči o nejkrásnější útvar pozemského štěstí — manželství, v němž se snoubí čas i věčnost: nikdo z lidí nemá práva olupovati tě o toto štěstí a každé pomýšlení a každá žádost takového lupu jest v rozporu se záměry Tvůrce, jenž zapovídá: Nepožádáš manželky bližního svého.

X. Ani tvůj statek nesmí býti předmětem zlé žádosti. Máš dobré právo na vše, co jsi získal prací svých rukou a Bůh zatracuje ty, kterým by se zachtělo věcí, jež jsou plodem tvých námah.

Hle, to není jen deset příkazů. To jest také deset privilegií. *M a g n a c h a r t a* práv dítek Božích. Základ spravedlivého řádu společenského na zemi. A nejen základ štěstí pozemského. Mnohem víc: Cesta k blaženosti věčné. Ne deset nepřijemných pouček. Také deset výsad, jež jsou hodny zapamatování. Ovšem bylo řečeno: »Co chceš, aby jiní tobě činili, čin ty jim.« Stejně výsady dal Bůh i tvým bližním.

\*

Jsou filosofové, kteří se táží, lze-li vůbec pravdu poznati, ba za vrchol filosofování pokládají ne věci poznávati, nýbrž o věcech pochybovati. Nazývají se skeptiky. Měli by býti důsledni. Je-li správné o všem pochybovati, nezbývá než pochybovati i o vlastních pochybnostech. Řádný skeptik by se měl upochybovati. Ale ku podivu, aspoň některé své pochybnosti pokládá každý skeptik za nezvratné jistoty. Říká-li skeptik na příklad: »Nic není pravda,« pokládá toto tvrzení za jisté. Kdyby byl skeptikem opravdovým, přiznal by si, že ani to »Nic není pravda« není pravda.

\*

Slovo filosofie pochází z řeckého *φιλοσοφία*; to značí: láska k moudrosti. Filosof je ten, jenž miluje moudrost. A proto ji hledá. Hledá ji především rozumem. Co jest filosofie? *Philosophia est scientia rerum ratione humana cognoscibilium per causas vel rationes ultimas naturali lumine comparata*. Filosofie jest poznání věcí lidským rozumem poznatelných přirozeným světlem z posledních příčin nebo důvodů získané. Tak zní školská definice filosofie. (Dr. Seb. Reinstadler, *Elementa philosophiae scholasticae*, Herder, Friburgi Br. 1920, tom. I. p. 1.) Tato definice buduje na důvěře v rozum. Lidský rozum jest schopen poznati pravdu. Ale zároveň připouští definice ta, že jsou věci, které lidským rozumem poznatelné nejsou. Lidský rozum má své hranice. Jest schopností omezenou. A proto se může jen blížiti k pravdě nejvyšší. Pravá filosofie jest si vědoma této omezenosti. My lidé vlastně můžeme míti jen lásku k moudrosti. Moudří v tom smyslu, že bychom byli schopni proniknouti všechny záhady, býti nemůžeme. Vskutku moudrý jest jen Bůh. Bůh jest Moudrost. A láska k moudrosti jest vlastně láska k Bohu. A tak definoval filosofii již Plato: filosofovati znamená milovati Boha.

\*

Základem filosofie jest důvěra v lidský rozum a zároveň nedůvěra v něj. To je vnitřní paradox filosofického usilování. Filosof jest hledač. Hledati pravdu jest ctnost, po-



něvadž pravda je dobro. Touha po dobru jest naděje. Filosof je tedy nejen ten, jenž miluje, ale i ten, jenž doufá. Kdo doufá, musí se vystříhati dvou úskalí. Nesmí očekávati příliš mnoho, neboť to by byla opovážlivost. A nesmí očekávati příliš málo, neboť to by byla nedůvěra. Hlavní ctnosti filosofa jsou pokora a naděje: »Jest nepochybně,« píše Aloys Wenzl v závěru své poslední knihy, »že důležitá rozhodnutí v zápasech o poznání ještě padnou, ale že přesto budou dále otázky nezodpověděné. Považujeme však dobu za zralou a příhodnou, aby se v ní naše vědění sestavilo v přehledný řád a utvářilo v odpovědný obraz světa, v němž zaniknou mnohé protiklady, jež se zdály nepřeklenutelnými, jen když zachováme střední cestu mezi vysokomyslností a malomyslností a když překonáme nedůvěru v ducha, byvše dostatečně varováni před jeho bludnými cestami.« (Aloys Wenzl, *Philosophie als Weg. Von den Grenzen der Wissenschaft an die Grenzen der Religion*. F. Meiner, Leipzig 1939, S. 186.)

### Števo Blavan: *Zastavenie VIII*

*Náš údiv strelený do prs letí a vletí do tmy,  
v nej beznádej hostí smútok Jordána pre veci zemské,  
v nej slzami ľutujú Teba ženy jeruzalemské,  
v žehnaní poslednom bodli Ťa ostrými hrotmi.*

*Vo svojom hneve netrestaj domov sýrou a úhlim,  
to nasyp na purpur šiat židovskej Veľrade,  
čo tepala slová a výkriky ku zrade,  
kým zrada víťazí prilož si ústa k plameňom ztuhlým.*

*Ženy plačú a plačú a svoj bôľ kolišu,  
až slzy zvlhnuté utrely do plýšu,  
a kráčajú cez kvety mystické k šialenstvu skázy,*

*budete v hanbe, budete bedákať nad synmi,  
z bani žeravých bôľov vykrikneš: navíň mi  
mesto smrť, prv než zazrem spustošené lazy.*

### Ernest Mach: *Hřbitov*

*Jak flétnou pronikal  
mým smutkem mdlý dech tmy  
když tichý hospitál  
jsem míjel zásvětný  
o bráně dokořán*

*Rub pláče poodkryt  
však prstem touhy mé:  
vím, mračen kolorit  
mi navždy uhyne  
až zláká mě Tvůj kraj*

*Na stvolech modliteb  
jež rostou do noci  
čtu Tvoji odpověď  
v zářivém květenství.  
kterou hvězdami dals*

## Z J I H U

Hlavu na měkkých křídlech dlaní — vzpomínám na tebe — a na tvoji vesničku, již mám srdce ovázané jako hebkou stužkou ze zlatého sametu — neuvěřitelně krásně pomalovaného jejím obrazem... Ještě teď — už jen tak doznívavě slyším zpívat krčský zvon... Bije poledne — bam — bam — bam — dvanáct stříbrných kapek zvuku mi svým dopadem pohladilo srdce, užašlo nad zamyšlenou nádherou »vesničky pod Šumavou«. Cítím — až drtivě jasně cítím tu ve všem přítomnost Pána Boha — dívám se na štíhlou, vysokou věž krčského kostelíka a zdá se mi, že to je prst Boží, zdvižený do nebe — a ochraňující zlato polí a tmavou náruč lesů — klečících pod horami — a Bože, ty vrchy se také laskavě sklánějí k hrdé, mlčící Krči. Začínám tolik milovat tohle české místečko, nad nímž tuším žehnající ruce nebe — je to jen proto, že se tu zrodil někdo, koho si velmi vážím, nebo i proto, že mi boží dobrota ještě nikdy nezavedla kroky k něčemu tak krásnému, ačkoliv mi už dopřála spatřit krásu všech českých, moravských i slovenských hor... Bože, chvějí se před Tvou ohromností, dobrotou a láskou. Zdá se mi, žeš mi dovolil políbit lem své řízy, když jsi mne dovedl sem, na vršek nad Krčí... Zdvíhám hlavu ze svých rukou — nejsem už v tvé vesničce, Bože — jsem zase doma — a venku se rozsvítily hvězdy... Slyšíš — — nad Krčí teď, myslím, zvoní klekání — a hvězdy zmlkly... měsíc se zastavil nad Krčí... nad mou a tvou Krčí... Bam — bam — bam — — usínáš? Spíš...

## ÚSTŘEDÍ KATOLICKÉHO STUDENTSTVA V PRAZE A REDAKCE JITRA oznamují všem kole-



gům, kolegyním a čtenářům Jitra truchlivou zprávu, že z vůle Všemohoucího byl odvolán z jejich středu kolega

### **JUC. EDVARD ZAJITZ**

Zemřel po přetěžkém utrpení zaopatřen svátostmi umírajících v Praze, v pátek 20. října 1939. Do země olšanských hřbitovů byl uložen v úterý, 24. října 1939.

Prosíme všechny přátele zesnulého kolegy a čtenáře Jitra, aby vzpomněli jeho duše ve svých modlitbách.

*»V tvých stopách odchází jaro za hvězdy a věky, v tvých slovech má trvání«*

Jasnozřivá slova básníkovanaalezla znovu své naplnění v přetěžké osudovosti Edy Jitzovského.

Poznamenán bolestí a utrpením, jež bylo z nejtěžších, šel tiše lícou svého bezslunného jara. Šel v ústraní s tajemstvím křivd a žalu v srdci, s přívětivým úsměvem a hrdým slovem na rtech. Slovo svěcené podivuhodným taktem rozeného literáta, spalované láskou hrdinného srdce, stalo se mu záhy štítem, znamením vysvobození. Slovem se vykupoval ze zajetí tragické údělnosti, z letargie tělesného umírání. Tak vznikla H. C. Perifa, ze skrytého obcování se smrtí se zrodil i román Hrdá srdce.

Svým slovem rozdával radost a útěchu jiným, sám žil jen v smutku a znal jen odříkání. Hrdé srdce. Propůjčil je s největším sebeobětováním svým románovým hrdinům, aby žili život, který jemu byl odepřen. Ale smrt byla silnější. Hrdé srdce Edy Jitzovského, vyrostlé ze skalnaté slezské země, dobojovalo svůj tragický zápas a našlo své bezpečí uprostřed Čech. Hrdinné srdce. Naplnilo počet svého času, ale jeho hlas bude hovořit dnes i v budoucnu k čtenářům, kteří budou vděčně vzpomínat autora studentských dějů, dárce radostných chvil studentského mládí.

Krátký byl čas tvůrčího posvěcení a přece krásné a důstojné zůstalo po něm dílo. — Krásná a trvalá zůstane i naše vzpomínka na hrdé srdce Edy Jitzovského, které našlo konečně mír a tišinu. Nechť také jeho duši se dostane na věčnosti jasu lásky, klidu a spravedlnosti, která na tomto světě mu byla tak často odpírána.

In memoria aeterna erit iustus.

F. K.

# EDA JITZOVSKÝ: HLEDÁ SE CENTRFORVARD

(Z literární pozůstalosti)

Mister Autside seděl pod svým radiovým přijímačem a zacpával si oběma ukazováčky uši. Pot se z něho jen lil.

»Dost — dost! nebo do tebe kopnu!«

Amplion však chrlil v několikavteřinových intervalech dále svou naučenou píseň: ... 30 let mezinárodní fotbalové federace FIFA ... Stop! ... Světový championát v kopané ... Stop! ... Itálie — květen 34 ... Stop! ...

Z hrdla, které svíral límec číslo 52 se vydral sten a pak se s překvapující rychlostí zvedlo 250 liber Mistera Autside a pádilo na krátkých nožkách ven z pokoje na ulici. První letící taxi bylo zastaveno.

»Stadion!«

Auto se řítilo skvěle vybudovanými vlásenkovými serpentinami na Terassa Belvedere a zastavilo před ohromným stadionem.

Mister Autside vyběhl na tribunu do vyhrazené lóže, kde klesl těžce do křesla — — — Dvaadvacet hráčů běhalo za míčem na zeleném trávníku. Hrál se bez diváků; byl to poslední vyhledávací zápas pro sestavu národního teamu na světové championáty. — — Malý boy přiběhl s koňakem a těžkým cigárem a hlásil stav hry:

»LA VIAS—PARTAS = 0 : 0. Omega ukazují 67. minutu.«

»Ach, ty patrone hasičů, zase žádný goal! A to hrají proti sobě nejlepší mužstva z celého státu!« — — —

Tísňivé ticho na tribuně přerušoval jen bzukot much a soudcova píšťalka trestající fouly, ruky, offside, ale nikdy se neozvala dvakrát krátce po sobě: goal!

Mister Autside hryzl nervosně cigáro a sledoval tak napjatě hru, že kopal kolem sebe, dával »hlavičky«, rozháněl se lokty ... »no — no ... teď snad konečně ... ááách — zase vedle ... a ze tří kroků! Tisíc zahozených penalt do toho! S tímhle invalidním útokem bych tak vyhrál závody v rozkopávání pragenské dlažby, ale ne mistrovství světa ve footballu.«

Rozžvýkané cigáro letělo prudce do hřiště a Mister Autside prchal ze stadionu k úžasnému překvapení všech olivrejovaných zřízenců a běžel, běžel jako marathonský běžec, ale funebráckým tempem až za město, kde klesl na silniční kámen jako ten římský konsul po bitvě u Kanu.

»Já ubohý fotbalový generalissimus, kde já jen najdu středního útočníka? Brankář výtečný, obránci skvělí, halvové výborní, ale ten útok, ten nemožný útok. Mít centrforvarda, tak rozneseme Wunderteam, Squadru Azzurru, Syny Albionu a všechny ostatní na špejlich do jaternic; vyhraje mistrovský pohár a já — já dostanu řád rozbité kopačky, ale zatím ... «

Mister Autside se resignovaně zvedl a potácivým krokem šel dále od města ...

— — Goól — goóól — góóóól — — —

Zamyšlený fotbalový generalissimus div úžasem neznameněl: »Cožpak se ještě u nás někde střílejí goaly?« — A pak jeho 250 liber upalovalo supíc jako sentinel v ta místa, odkud se ozývalo jásavé volání. Co viděl?

Čtyři hromady kabátů a čepic tvořily branky, mezi nimiž běhali malí i velcí chlapci za látaným kopacím míčem. Mister Autside chtěl zklamaně pokračovati ve své chůzi napříč krajinou, když jeho pozornost upoutal veliký, štíhlý hoch, jenž zacházel s míčem přímo

akrobaticky . . . široká tvář nad límcem číslo 52 se rozesmála — a teď šlo již vše neobyčejně rychle.

Přijelo auto, naložilo generalissima a dlouhého hochu a řítilo se stokilometrovou rychlostí zpět ke stadionu. Dlouhý hoch, jmenoval se Shooter, byl rychle oblečen v dres, náhodou červený, a nastoupil za odstoupivšího středního útočníka klubu PARTAS. Hrál se znovu. Chlapecký centrforvard se rozběhl k soupeřově brance, lehce se vyhnul centrhálvovi, unikl obráncům a bílá branková tyč se zachvěla pod prudkou ranou — goal!! Soudce zapomněl odpískat, presidium obou hrajících klubovních mužstev otevřelo dokořán ústa, jen 250 liber Mistera Autside skákalo na tribuně, že se základy otřásaly.

Hrálo se dále; centrforvard procházel výbornými zadními řadami LA VIAS jako nůž máslem, uvolňoval své spoluhráče na spojkách, bezvadně přihrával křídům, prostě útok rudých předváděl opravdový fotbalový koncert. Branky jen pršely. Ve 30. minutě, kdy generalissimus dal soudci znamení k ukončení hry, vedli 9:0!

V šatně vrhlo se na ubohého Shootera presidium klubů LA VIAS i PARTAS a nastalo lanaření. Mister Autside byl netrpělivý, ale mlčel, hoch musel přece býti členem nějakého klubu, a tím v Asociaci registrován. Konečně zvítězila výmluvnost presidenta klubu PARTAS. Matrikář vyplnil nacionál a zbýval jen podpis nového, famósního centrforvarda.

Avšak ten se najednou zdráhal. Mister Autside se vložil do hry:

»Proč nechcete podepsati?«

»Já — nesmím. Já jsem gymnasista . . .«

Kdyby bomba explodovala v místnosti, nepůsobila by hůře než tato zpráva. — Ach, to nešťastné ministerské nařízení z doby diluviální, kdy bylo všem středoškolákům zakázáno členství ve sportovních klubech, to dnes ještě straší . . .

První se vzpamatoval Mister Autside a běžel, poráží židle a stoly, k telefonu a vytočil číslo 13013 . . .

»Zde řed . . . co? — — cože? . . . ne! Nikdy! . . . Nikdy!«

»Nepovolil . . ., ale snad ministr školství . . .«

Znovu telefonováno a po dlouhém čekání, když dostalo se Misteru Autsidovi spojení, odpověděl ministr:

»Nemožno! — A vůbec, co si to dovolujete, já kandidoval za konservativce!«

— — — — —  
Přes noc byl získán ministerský předseda; jeho nátlak na ministra školství byl také bezvýsledný. Diluviální nařízení se stalo mocí práva obyčejového zákonem, a tu mohl pomoci jen parlament a dvě třetiny zástupců. Ale bylo snadnější nezaměstnanému inteligentu najít si práci, než svolati parlament. Podařilo se to konečně v ten den, kdy národní mužstvo hrálo svůj první zápas na mistrovství světa. — Na letišti bylo připraveno raketové letadlo, které by za necelou hodinu doletělo do Bologny k Stadiu littorale. Centrforvard Shooter seděl oděn v dresu na svém kufříku těsně u letadla a čekal, až padne v parlamentě to diluviální nařízení, aby ihned odstartoval.

Mister Autside seděl v telegrafní ústředně, kde čekal na radiogram z Bologny; v každé ruce měl sluchátko telefonu, jedna linka vedla do parlamentu, druhá na letiště.

V parlamentě bylo živo jako již dávno ne. Plná stovka konservativců, jichž mandáty byly bez voleb již sedmkráté prodlouženy, hlasovala proti zrušení zákazu. Byli to občané s vousy à la Bernard Shaw, kteří tvrdili, že si za celý život nikdy ani »nekopli« a že také žijí.

Předseda pokrčil rameny — »tempora mutantur«. —

199 zástupců již odevzdalo svůj hlas pro zrušení nařízení z doby diluviální. Byl čekán dvoustý, který měl rozhodnout, a byl to poslanec centra, který by jistě hlasoval »pro«. —

Minuty prchají, ještě deset minut a bude pozdě. V obou táborech je nervosa . . . vtom přiběhl do hlasovací síně posel a mířil k předsedovi — ten po chvíli vstává a prohlašuje: »Poslanec Walk Ower na cestě k parlamentu byl přejet autem a leží v nemocnici zraněn. Hlasování skončeno, návrh na změnu zákona padá . . .«

V telegrafní ústředně spadlo se židle 250 liber a strhlo na sebe telegrafický aparát a spoustu drátů.

Na dovršení jobových zvěstí zahrčel amplion: »Haló — zde Bologna — Italia . . . první zápas o mistrovství světa skončen . . . Remisováno 0 : 0 s Azerbejdžanem . . . po bezvýsledném prodloužení postupuje losem Azerbejdžan . . . soupeř vypadáva ze soutěže. — Stop! —«

O Mister Autside se pokouší mdloby v nedozírné dálce visí řád houpačící se rozbité kopačky — — —

S letiště odvádí Shootera muž v podúřednické čepici — školník.

»Jo, mladý pane, dvě hodiny karceru vám napařili za těch 30 minut, co jste si kopnul v klubovém dresu — pořádek musí být . . .«

## J I Ř Í S. P O D H Á J S K Ý : V E Č E R N Í M E D I T A C E

Těžký soumrak letní noci snáší se na Prahu, matku našich měst. Denní světlo pomalu ustupuje nejisté noci a večerní chlad s čerstvou rosou se spouští k zemi.

Na chvíli ustal denní ruch a hluk, utichl veselý ptačí zpěv a blahodárné ticho spěchá k nám, aby v nás vlilo nové síly.

Nad šeptající hladinou Vltavy je ještě patrná tmavá silueta pražského hradu s velechrámem sv. Víta, jehož štíhlé vysoké věže giganticky se rýsují na obloze, rozrážejíce už pozdní šero.

Někdy jest velmi těžko slovy vyjádřiti to, co člověk cítí ve své duši. Kdybych byl hudebním skladatelem, vyjádřil bych svoje city pestrými tóny a jistě že bych je vyjádřil věrně, neboť hudba řekne to, co nelze mnohdy říci slovy.

Stiskl jsem kohoutek radiového přijímače a do husté tmy pokoje se vmísil zvuk fanfár ze Smetanovy nesmrtelné opery Libuše — — —

Tam na druhém břehu spatřil bys ještě kus strmé skály, jež spadá hluboko do klidně se vlnící Vltavy, a na níž stál před řadou věků hrad — Vyšehrad bylo jeho jméno — který byl sídlem nejslavnějšího panovnického rodu Přemyslova. — Mou myslí táhnou obrazy z bájných dob, kdy Čechům vládla kněžna Libuše, obraz Libušina soudu, Libušina poselství a slavný příchod stadického oráče Přemysla, aby on vládl Čechům a stal se tak zakladatelem panovnického rodu.

Fanfáry dozněly a hudba slábne v pianissimo. — Objevuje se motiv, jenž velebí krásu lip. Přemysl oráč se loučí se svým rodným krajem, se svým pluhem, loučí se s košatými lipami, jež včelám skýtají hojnou potravu a člověku příjemný stín. Tyto požehnané lípy se mají státi symbolem naší národní hrdosti. Hudba se ponenáhlu ztrácí, zdá se, že v její melodii slyšíš bzučeti včely, jak v korunách košatých lip si pochutnávají na sladké šťávě. Zatím se už večerní soumrak změnil v černou tmu. Nastala noc. Všechno spí klidným spánkem. Několik okamžiků ticha přerušily slavnostní akordy orchestru, který začal Libušino proroctví. Procitl jsem z dřímoty.

Do noční tmy proniká křišťálově jasný hlas věštící Libuše: »— — — můj drahý národ český neskoná —«

## A. P.: KAMARÁDKA — STUDENTSKÝ ROMÁN

Vyznamenání! To není jen tak, zvláště když už máš u pánů profesorů dva roky pověst zuřivého kopáče!

Tatínek sice nic neříká. — Ta slova matčina hluboce se ho dotkla. — Tatínek se přece jen rmoutí nad ním. Ano, bude se učit!

Ale vtom: Fíííí! To už Olin píská pod okny!

### 3.

První vyučovací den. Olin už nespěchá jako včera. Už má své místo zajištěno. Však nechybělo mnoho a byl by o ně přišel. Ještě je čas, ještě není osm.

»Co máme dnes? Aha, zeměpis, češtinu, latinu, dějepis, náboženství. Tak to včera nadiktoval Eda. Což, dnes se ještě dohromady nebude nic dělat. Odevzdávají se zápisní listy, vypůjčují učebnice. Ale den je to důležitý.«

»Člověče,« povídá Olin Jiřímu, »já jsem zvědav, koho letos budeme mít.«

»No, na latinu a na němčinu Morávka, na zeměpis Smiřáka, na češtinu — to nevím — možná, že Suka nebo Nováka, na dějepis jistě Macha — ten mívá vyšší třídy.«

»Suk je moc přísný, člověče, ze Suka mám strach. Ten nic nedaruje. Jestlipak ho mají také v kvintě B? Člověče, kdybych byl věděl, že ne, já bych byl přece jen do té kvinty B šel.«

»Tak jsi měl jít. Vidíš, Mezírkovi jsi unikl a teď budeš mít Suka.«

»No ano, člověče, já bych tam třeba byl šel, kdybys tam byl i ty.«

»Proč já?« směje se Jiří.

»Ty přece něco napovíš. Člověče, co já bych si tam počal? Člověče, já bych tam praskl jak žalud anebo bych musil dřít jak kuň. Copak jsem nějaký mezek? Člověče, to bych byl vůl, abych —«

Nedopovídá, neboť hle, ve dveřích se objevuje ta, která ho včera uvedla do nebezpečí, že by byl mezek nebo vůl.

Jaroslava Horáková.

»Dobrý den!« pozdravuje, vstupujíc do třídy. A nejen to, hled'te, lidé, s úsměvem se i uklání svým novým spolužákům a spolužákyním.

Olin žasne. No, něco takového —

Povstává se svého místa a jediný ze třídy se uklání Jaroslavě Horákové.

»Člověče, to koukáš,« povídá Jiřímu, »vždyť ta dívka má vzdělání! Kdypak by naše dívky tak pozdravily, když někam přijdou?«

Jiří skutečně kouká. Vždyť koukal i včera. Kouká a neslyší ani Olinovo žvanění. Olin dobře pozoruje jeho zaujetí. Strčí do něho.

»Nech mne,« povídá Jiří.

Olin do něho strčí ještě víc. To už je na Jiřího mnoho. Popadne Olina pod krk a trochu ho přiškrcuje.

»Válka,« sípe Olin, »válka pro krásnou Helenu!«

Ale to není vše.

Jaroslava Horáková se postaví před lavice a praví:

»Dovolte, abych se vám představila. Včera jsem neměla dobře možnost tak učiniti.

Jmenuji se Jaroslava Horáková. Říkají mi Slávka.«

A jde řadou lavic a podává ruku napřed dívkám, potom hochům. Olin chvíli poulí oči.

»To tu ještě nebylo!« šeptá Jiřímu užasle.

A tu již prochází Jaroslava druhou řadou hochů. Olin se jaksi sbírá na duchu. K němu přistupuje Jaroslava naposled. Olin se jí ukloní a praví:

»Jménem třídy —«

»Kdo tě zplnomocnil?« křičí kdosi zpředu. Olin se nedá másti a pokračuje:

»Jménem třídy vás, vážená slečno, co nejsrdečněji vítám a přeji vám, aby se nám mezi vámi (schválně se plete), totiž, aby se vám mezi námi líbilo.«

Slávka to bere docela vážně a odpovídá mluvčímu třídy:

»Děkuji vám, a jelikož se vám to nám a vám plete, prosím, abyste mi všichni říkali ty.«

»Jak si přeješ,« uklání se Olin.

»Výborně!« volají hoši.

Slávka se vrací na své místo a Olin usedá s blaženým uspokojením, že zachránil čest a společenský charakter třídy. A sám si pochvalně poklepává pravou rukou na levé rameno.

Kdosi si vzpomene:

»Pojďte do kabinetu!«

Ovšem, málem by zapomněli, do kabinetu, první hodinu je zeměpis! Zeměpis! Budou mít Smiřáka — slíbil jim to už loni. Tedy žádné strachy. Několik bývalých famulů už se žene do zeměpisného kabinetu. Tam je vždycky živo. Smiřák stává u svého stolku v oblacích dýmu a rozděluje práci. Někteří »vykuchávají« loňské sešity, jiní ohýbají měděný drát a dělají háčky na zavěšení map, jiní nalepují vignety na nové pomůcky — vyvolenci pak cpou Smiřákovi cigarety a nejen cpou, nýbrž i kradou, jak Smiřák stále tvrdí a nedá si vymluviti, že by to nebyla pravda.

Jakmile zazvoní, kráčejí famulové do třídy: jeden nese mapu, druhý háčky, třetí nástěnný obraz, čtvrtý dlouhé ukazovátko, pátý stereoskop, šestý krabici s fotografiemi a tak každý něco. Před třídou se famulové zastaví, stojí hezky v řadě — čekají, až pan profesor přijde: první mu otevře dveře — poslednímu odevzdá pan profesor svazek klíčů v koženém míšku. Dívky jsou z těchto služeb vyloučeny.

Profesor Smiřák vstupuje do značné vřavy. Vždyť nebylo slyšet zvonění. Dělá, jako by nic nepozoroval, přistoupí ke katedře, nesedne, nýbrž stoje zapíše svou hodinu do třídní knihy perem, které mu podává dívka z nejpřednější lavice. Nesmí to být pero plnicí, takovým Smiřák nepíše, musí to být pero obecné, jakým psávali naši předkové. Nesmí to být pero ostré ani tvrdé, poněvadž takové pero není přizpůsobeno Smiřákovým energickým tahům. A jelikož takové pero se ve třídě zřídka vyskytuje, stává se nezřídka, že Děda — tak říkají studenti Smiřákovi — podepsav se, takovým perem zlostně praští jakožto nástrojem nevhodným.

Řev ve třídě na něho nepůsobil příznivě.

»Když jsem byl v Hamburku,« začíná svůj výklad, »jel jsem schválně do Stellingen podívat se na Hagenbeckův zvěřinec. Drkotal jsem se tam skoro hodinu elektrikou. Přišel jsem tam právě, když krmili zvěř. Když jsem šel dnes k vám do třídy, litoval jsem, že jsem se tenkrát trmácel do těch Stellingen. Vždyť studenti svedou řev mnohem zvířecetější. Těch 25 feniků, co jsem tehdy dal za elektriku, jsem si mohl ušetřiti.« A Děda strčí knihu do stolku a bouchne zásuvkou jakoby na důkaz, že skutečně těch 25 feniků lituje.

Kdo tohle nezná, je možná i trochu dolekán. Třeba Slávka Horáková. Ale za to už je úplně ticho.

Z pomůcek, které byly přineseny, vylovuje Děda čtvrtky kreslicího papíru, jež nejsou ničím jiným, než loňskými primánskými výkresy — jak se jich Děda zmocnil, je záhadou — a dává komusi za úkol napsati na tu čtvrtku jména všech žáků. Další žák dostává za povinnost napsati mu zasedací pořádek. Táže se konečně, kdo dával loni pozor na čas. Jičínský. Tedy dobře, Jičínský bude dávat pozor na čas. To znamená, Slávinko Horáková, že má-li zvonit za deset minut, zvedne Jičínský obě ruce. Každý prst jedna minuta. Dále, má-li zvonit za pět minut, zvedne jednu ruku s pěti vztyčenými prsty. Poslední signál je vztyčení dvou prstů. Děda totiž nikdy nepředržuje.

Teď bere do ruky ukazovátko jako maršálskou hůl a začíná vykládat. — Děda mnoho cestoval. Neoženil se, měl na cestování peněz dost. Není evropské země, kterou by nebyl navštívil. Byl ve válce. Všude byl a všecko ví. Jeho výklad má vždycky osobní zabarvení. Začíná-li o Španělsku, neřekne: Španělsko se rozkládá na poloostrově Pyrenejském, a to převážně v jeho východní části, kdežto část západní náleží Portugalsku. Začne jinak: Španělsko mi bylo dlouho španělskou vesnicí. Jednou o prázdninách jsem si řekl: Musíš do Španělska. Domluvil jsem se ještě s jedním přítelem a udělali jsme si plán na měsíční cestu do Španělska. Připomínám: na cestu se musí udělat plán. Napřed číst, studovat »Průvodce«, no, až někdy vám povím, jak se to dělá. Pustili jsme se tedy do Španělska...

Tu již by nikdo nepoznal ty řvouny, jejichž křik bylo slyšet až na chodbu. Sedí všichni potichouku. I ten Olin dává hezky pozor, vždyť tohle jsou zajímavé věci... A hlavní věc, že Děda tuze přísně nezkouší! A když Jičínský vztyčí obě ruce — nemusil by být ten Jičínský tak svědomitý! — je to jakési rozčarování. To už Děda za chvíli skončí. Ale bude-li v dobré náladě, řekne nakonec:



»Ptejte se!«

To znamená, že se smějí ptát na věci z jeho oboru. Neboť Děda všechno ví. Jen jednu věc dosud nevěděl: proč mají Pardubice ve znaku půl koně. Tenkrát řekl:

»To já nevím, to bude vědět tamější koňský řezník.«

\*

Těžká chvíle očekávání. Přijde na češtinu Novák nebo Suk?

Ticho. Otvírají se dveře — vstupuje profesor Suk. Kvintáni ho znají dosud jen z vypravování starších studentů. Veliký učenec. V loňské výroční zprávě gymnasijní měl pojednání o estetických názorech Tomáše Štítného.

Postaví se na stupeň, drobným, úsečným gestem naznačí žákům, že si mají sednout. Vytahuje zásuvku katedry. Sklání se nad třídní knihou. Lysá jeho lebka se na okamžik zablyští. Tichým, velmi tichým hlasem, jako by mluvil pro sebe, začíná svůj výklad. Ve třídě je ticho, že je slyšet, jak bzučí mouchy v meziokní. Pomalu vstává profesor Suk od katedry a předstupuje před první lavice.

Mluví o nejstarších počátcích národního písemnictví, o vytvoření písma hlaholského, o zbytcích literatury staroslověnské, dochovaných ve zlomcích kijevských a pražských. To je tedy profesor Suk — kterého vidívali na ulici pokuřujícího viržinku a nesoucího aktovku nacpanou sešity. Anebo ho vidívali na chodbách, jak prochází mezi hloučky studentů, dozíraje na jejich chování. Jeho zásadou bylo patrně mluvit co nejméně. Vyváděl-li někdo nějaké kousky na chodbě nebo na schodišti, zastavil se a upřel na vinníka své hnědé, pronikavé oči. Počínal si tedy trochu jako krotitel zvěře a měl ve své mlčelivé nedostupnosti a přísnosti výhodu před kolegy, kteří sice rozpustilí studenty zvěři nazývali, ale dompteurského oka neměli. A jelikož zbytečně nemluvil — říkalo se také, že mívá potíže s hlasivkami — měl i tu výhodu, kterou má každý, kdo nedává najevo, co si myslí o svém protivníku: byl obáván. A byl si toho i vědom. Ale nezneužíval toho: jeho přísnost se pojila se spravedlností. Říkali o něm studenti, že nikdy nepřizpůsobuje svůj úsudek známám z jiných předmětů. Nikdo nebyl u něho v nemilosti. A nikdo také v milosti. Aspoň ne trvale.

Měl i své slabosti. Měl rád, když studenti užívali v úlohách archaismů, infinitivu na -ti a genitivu plurálu na -ův: Na střeše jest viděti mnoho holubův.

A jeho přednáška o počátcích české literatury se rozbíhá do šíře, podrobnosti se hromadí — jak si tohle všechno zapamatujeme? Ba, nezapamatujeme. Musíme to nadřít. A musíme-li to nadřít, nač poslouchati? Nepozornost z jakési desperace. — Už se to nedá vnímat. Už lze jen zachovati předepsané držení těla, dívat se na profesora — myslit na bůhví co — jen ne na Pekařovy důvody pro pravost Kristiána. Jiřího zrak zabloudí v stranu, kde sedí Slávka Horáková. Podzimní slunce se stáčí k průčelí budovy a průlinami mezi větvovím javorů pronikají do oken úzké proudy slunečních paprsků. Jeden z nich prosvětluje Slávčiny zlaté kadeře a ze zadní lavice to vypadá, jako by se zvolna roztavovaly.

Ne, nesmí se tam dívat. Olin to jistě pozoruje.

Olin — co je mi do Oliny? Mohu si dělat, co chci!

»Otevřte si Rukojeť literatury!« poroučí profesor Suk. A čte odtud jakési partie, nesouhlasí s autorem, opravuje ho, doplňuje ho, kárá ho dokonce s jakousi odbornickou povzneseností.

»Nechci,« praví nakonec, »abyste se učili z knihy nazpaměť. Základem opakování bude školní výklad. Požaduji přípravu ne slovní, nýbrž věcnou.«

I pochopují všichni, že nebude tak lehké uspokojiti profesora Suka. Věc — ano, ale kdo vydržel dávat pozor celou hodinu?

»Otevřete okna, jděte na chodbu, je velká přestávka!«

\*

Třetí hodina.

Řinčí zvonek a za chvíli vstupuje do třídy profesor Eduard Morávek. Olin vstává s ostatními a napřimuje se po vojensku jako struna — patrně, aby dokázal, že se chce polepšit a dělat všechno pořádně, jak bylo včera řečeno: Vstoupí-li do učebny člen sboru profesorského, mají žáci jeho příchod uvítati povstáním.

Eda dokončuje práce třídnické, reviduje a doplňuje zápisní listy, vykládá cosi o placení školného a omluvenkách, jež jest podávati jen na tištěných formulářích, které prodává školník.

To jsou věci, které Olina tuze nezajímají. Vytáhne kus papíru a kreslí na něj v různých variacích monogram S. H. Zálibně prohlíží své výtvary a nastrkuje je Jiřímu, aby ho pozlobil.

Jiří zůstává kliden a nedává se vydrážditi. Ale není mu milé, že Olin vystihl s takovou lehkostí a zřejmostí citový zmatek, jež v něm od první chvíle vyvolal zjev Slávky Horákové. I to jej mrzí, že ta věc má jaksi dvojí stránku, vnitřní a hlubokou a vnější — všední a snad směšnou. Olin už je takový, že ze všeho hned udělá komedii. Nakonec to ještě vykřikne před třídou a kluci se budou chechtat. Jak ho odzbrojit? Když budu zapírat a říkat, že mi po té dívce nic není, tím ho jen utvrdím v jeho zlomyslnosti. Snad nejlépe by bylo odpovědět Olinovi jeho vlastním tónem — jiné řeči Olin tuze nerozumí. Ano, to by bylo nejlepší: udělat z toho zábavu — vysmát se sobě i té zlatovlásce, rozbít tu uzlinu citů rázně, chlapsky a povýšeně — ukázat, že není slaboch, aby ho tak hned něco zmátlo pro nic za nic; ale hned zase cítí, že by zneuctil v sobě něco velmi něžného a krásného, kdyby se snížil k té přihroublé intonaci Olinově.

Bere tužku a připisuje Olinovi na papír: »Počkej, nebudu ti napovídat!« Ale Olin se neleká a stupňuje svůj útok: namaluje veliké srdce a do něho vepíše jména: Jiříček a Slávinka.

Jiří už se nezdrží a dá mu jednu do žeber. Olin zakvikne. Eda to slyší, změří ho napřed jen jakýmsi poklidným pohledem, ale potom sejme brýle, kterých užívá ke čtení a povídá: »Nápravníku, vy kluku jeden...« Třída se směje, neboť tohle je Edův obvyklý modus loquendi: vy a kluku — trochu divné sdružení.

»Vy kluku jeden, včera jste sliboval před panem ředitelem, že se napravíte a hned první den tu děláte darebáctví!«

»Prosím —«

»Jaké prosím?«

»Prosím, já už se napravím.«

»To říkáte pořád.«

»Prosím, já už se doopravdy napravím.«

»Jen si sedněte a nemluvte!«

A Eda vstává od katedry, nasazuje si brýle, bere do ruky Výbor z římských klasiků a velí:

»Otevřte si knihu! Začneme!«

Olin strká hlavu pod lavici, vylovuje z aktovky »latinu« a bručí:

»To je všecko skrz tu žábu!«

»Půjdem«, praví Eda, »hned, jak říká latiník, in medias res! Básník římský Ovidius, z něhož budeme čísti ukázky, byl vskutku rozený básník. Otec nepřál jeho veršovnickým sklonům, jak víme z hexametru:

*Parce, pater, virgis, iam numquam carmina dicam!*

Přesto, jak sám praví, cokoliv napsal, vše bylo ve verších. Budeme nejprve čísti ukázky z jeho Proměn. A hned začneme. Čtete, Kunická!«

*Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo*

*sponte sua, sine lege, fidei rectumque colebat...«*

»První věk lidský byl zlatý. U všech národů,« vysvětluje Eda, »zachovaly se pověsti o rajském stavu prvotního lidstva. Je to cosi podobného jako v životě jedince: každý z nás rád vzpomíná na šťastný věk dětství a tyto vzpomínky jsou mu útěchou v životních bojích a strastech — a tím hlouběji se v ně noří, čím méně jest v životě dosažitelné to, co lidé nazývají štěstím — — —«

Štěstí — to slovo má v ústech profesorových přízvuk resignace. Ne, žákům zní jinak. Pro ně má jasný, kouzelný zvuk jak zlatý peníz. Je v něm tušení neznáma, síla očekávání, rozběh bujného mláděte. Štěstí — to, co přijde, co se přibližuje každým dnem a přece se tak vleče. Čas tíží. Rok života ve třídě dlouhý, předlouhý. Každá hodina dlouhá. Školník už by měl zvonit. Štěstí, kde jsi? Jak zní tvé kroky? Jaká je tvoje píseň? Jaký tvůj tvar? Ano, síla tvá je preveliká. Jsi blízko a přece daleko. — A dokonce, nestálo jsi dnes před našimi lavicemi a nesmálo se na nás dvěma zářivými akvamaríny?

Tak aspoň se zdá Jiřímu Havlíkovi. A máš-li, ty štěstí moje, podobu Slávky Horákové, tím hůře pro mne. Myslím, že tě nikdy nedosáhnu. Jsi vysoko, převysoko. A já jsem ubohý — ubohý a ty jsi přílišné. Příliš veliké a příliš těžké. Ne, nechci ani na to

myslit, ne, odstup ode mne, nedotýkej se mne, nevcházej do mých snů, neruš tlukotu mého srdce! Je mi tak smutno! Být mužem, ach, být veliký a silný, být hrdinou, být vítězem, být uchvatitelem, abys ty, štěstí moje, musilo přijít ke mně, abych ti byl potřebný, abys u mne musilo hledat ochranu a do mých rukou vložit svou křehkost — ale ty nepřiďeš, protože jsi tak krásné . . .

Aurea prima sata est aetas —

Zvoní. Žáci vstávají. Jiří se nehýbe. Teprve když Olin do něho strčí, vytrhne se ze zasnění, zavírá rychle knihu a vstává.

A na dějepis, jak tušili, přichází Dr. Mach. Už dávno v něm našli zalíbení. Dirigoval studentský orchestr, psal do novin hudebně-estetické články. Přednášel v Besedě. Vchází do třídy, usmívá se Dr. Mach se zavřenými ústy. Povídalo se, že tento způsob usmívání má za účel skrytí nepěkné, snad od kouření zčernalé zuby. Nechtě, ale jemu to sluší. Plavé vlasy, ne zrovna hojné, samy se mu stáčejí do kudrlinek. Kabát s dvěma řadami knoflíků vždy upnutý. Nosí stále tytéž šaty. Až je dotrhá, koupí nové. Zdůvodňuje to tím, že šat má funkci estetickou — to však neznamená, že by člověk měl mít mnoho šatů a pořád se převlékati. Šaty, které oblékáme jen občas, vlastně nepřiléhají, visí na člověku jako na věšáku a nejsou tudíž výrazem osobnosti. Osobnost — to slovo je velmi časté v jeho výkladech. Přednáší přecházející pomalu třídou napříč před první řadou lavic. Dějiny jsou mu především dějstvím duchovním a kulturním.

»Učívalo se,« praví v úvodu své přednášky, »dějepis tak, jako by dějiny byly jen samé války. Také tak, jako by dějiny byly jen letopočty. Nebo jako by dějiny byly jen výsledkem špatného trávení nebo špatných nálad panovníků. Nebo jako by se dějiny zakládaly na rodokmenech králů nebo sňatkových vyhlídkách jejich dcer. To je tak, jako by někdo stál na břehu moře a domníval se, že nejvlastnější podstatou moře jest jen příboj vln, které vyhazují na břeh všelijaké odpadky: a o tajemný, bohatý a skrytý život v hlubinách by se nezajímal. Dějiny jsou hluboké a skryté vlnění v lidské společnosti — a ti, kteří jsou pokládáni za tvůrce dějin, jsou leckdy jen hříčkami toho skrytého vlnění.«

Nakonec svého peripatetického výkladu vysvětluje Dr. Mach svou metodu.

»Zkoušet budu hlavně koncem období. Zhodnotím nejen, co kdo umí, ale i jak to umí, dávám důraz také na formu, plynulost, vyjadřovací pohotovost, tedy určitý styl. Ví-li žák ten neb onen letopočet, na tom nezáleží — ale důležité jest — a k tomu vás chci vychovati, abyste uměli uplatnit to, co víte. Také dávám důraz na pozornost ve škole. Domnívám se, že průměrně nadaný žák se látce naučí z valné části již zde. Při vhodné příležitosti si promluvíme i o věcech časových. Právě historie nám usnadňuje vhléd do věcí dneška. Historia magistra vitae — říká se právem. Co by bylo platno, kdyby student znal rodovou posloupnost Babenberků a dovedl podatí přehled tureckých vpádů do nížin uherských — a nerozuměl životu? Myslím, že vás bude zajímat, povíme-li si občas něco o nových knihách, koncertech, divadlech, výstavách, filmech. Tak do kvarty nemívají studenti vyšších zájmů: trochu sportu, sbírání známek, fotografování — to je trochu málo: jsou vyšší věci, pro které bych rád vzbudil váš zájem.« Jsou vyšší věci — Dr. Mach to říká se zvláštním přízvukem, jenž zve a budí důvěru, jaksi jako by mluvil již k dospělým a byl si jist, že mu nemohou nerozuměti. Pravda, slyšeli to již mnohokrát z úst jiných profesorů v různých kárných digresích, slyšeli, že sport není cíl, nýbrž prostředek, slyšeli ty poznámky o fandovství a klukovství, ale bylo v tom vždy jen pohrdání a ne výzva. Svět je krásný — ale patrně jen pro toho, kdo něco ví a něčemu rozumí. Svět je krásný — ale jak se zmocnit té krásy — nikdo ještě neukázal. Anebo snad již ukazoval, ale mluvil k dětem. Nevnímaly to, neslyšely to. Neocenily to. Svět je krásný — a v zadní lavici jest někdo, kdo tu krásu chce vidět a pít — pít celou duší, která dosud nenalezla jiné velikosti než byla obratnost brankářská, oceněná leda jen smečkou bláznivých kluků . . .

A poslední hodina: náboženství. S úsměvem vstupuje do třídy profesor Staněk. Zůstane chvíli stát před lavicemi:

»Pomodlíme se Otče náš!«

Otče náš, jenž jsi na nebesích — zní sbor již trochu zmužnělých hlasů, k nimž se druží soprány a alty dívek.

Po modlitbě se profesor Staněk ukloní směrem ke kříži — a také směrem ke třídě.

Již v primě se jim to líbilo. Dvě věci se jim tenkrát zdály hodnými podivu: že jim páni profesori vykají a že pan profesor Staněk se jim uklání.

Již zapisuje svůj předmět do třídní knihy, vrací pero Elce Kubešové s lehkým úklonem hlavy a sotva slyšitelným: »Děkuji!« Předstupuje před lavice, rozhlédne se po třídě a povídá:

»Ta třída nějak zkrásněla.«

Chvilí se odmlčí. Dívá se trochu po třídě. Dívá se po hoších i po dívkách.

»No ovšem,« praví dále, »vy to vztahujete i na sebe. Promiňte, zapomněl jsem: i vy jste zkrásněli přes prázdniny. Jsem rád, že vás zase vidím zdravé a svěží. A řekl-li jsem, že ta třída zkrásněla, mýnil jsem ovšem i vás.«

»Jakpak by ne,« šušká Olin Jiřímu, »když je tu taková štabajzna!«

Ale honem si sám dává jednu »přes«.

Jiří se diví, že v dějepise dal dost pokoj. Snad ho zajímalo vyučování.

»Ale myslím také tuto místnost,« dodává profesor Staněk. »Loni, když jsem tu vyučoval, byly stěny zaprášeny, tamhle vzadu na zdi byly, tuším, nějaké skvrny — nu a ty lavice byly samá kaňka. To je změna! Člověk by nerekl, že za dva měsíce se může taková třída tak změnit. Vždyť to tak nebylo!«

Hlásí se Julinka Kopečná, dcera profesora.

»Prosím, to pan ředitel —«

»To pan ředitel sám snad to maloval a natíral?«

»Prosím, ne, on to dal opravit.«

»Tak pan ředitel — vida a já jsem měl dojem, že se tak samo stalo. Tak to nebylo samo?«

»Prosím ne,« povídá Julinka.

»Děje se vůbec něco samo?«

»Prosím, ne.«

»Dobře. Dám vám otázku: Z čeho je tato lavice?«

»Ze dřeva.«

»Z čeho dřeva?«

»Z desky.«

»Z čeho deska?«

»Ze stromu.«

»Z čeho strom?«

»Ze semene.«

»Z čeho semeno?«

»Ze stromu, strom zase ze semene, semeno opět ze stromu a tak dále. Co bylo dříve? Semeno nebo strom? Bylo-li semeno, kde narostlo, nebylo-li stromu? Byl-li strom, z čeho vyrostl, nebylo-li semen? Vidíme tedy: samo nic nevyroste.«

Profesor Staněk vytahuje z kapsy hodinky.

»Povím vám, jak se dělají takovéhle hodinky: vezme se libovolný počet koleček nestejně velikosti, několik šroubků, hřídelků a per. To vše se vloží do krabičky. Trochu se tím zatřepe a nechá se to přes noc tak. Ráno se tím znovu zatřepe, krabička se otevře a hodinky jsou hotovy. Nevěříte?«

»Nevěříme.«

»Plně to chápu,« praví profesor Staněk, »zvláště je-li kdo mezi vámi, jenž prožíval prázdniny u své tetinky a dlouhou chvíli si krátil tím, že jí rozebral staré pendlovky: těžší úkol měl ovšem, když je měl opět sestaviti. Ten mi dosvědčí, že samo se nic nesestaví. A tak vidíme z těchto příkladů: samo se nic nestane, samo nic nevyroste, samo se nic nesestaví. Kdekoliv je nějaký účín, jest i příčina. Nic se neděje samo. I to vše, co kolem sebe vidíme: slunce, měsíc, hvězdy, země, vody, rostlinstvo, zvířata i lidé, vše, co nazýváme světem, to vše, jak se pohybuje, jak žije mnohonásobným a tajemným životem — má svou příčinu. Tuto příčinu nazýváme Bohem. Bůh jest první příčina světa. Řekl jsem: první příčina. Jsou totiž příčiny i druhotné, které však mají příčinu v jiných příčinách. Bůh je příčina první. Boha poznáváme na základě příčinnosti...« Slunko svítí již z vysoka a ani nejvyšší větve javorů již nestojí v cestě jeho paprskům. Černá, nově natřená tabule se leskne. I zelená deska katedry jako by dýchala svěží zelení. A vydrhnuté podium vystrkuje tvrdé růžky svých suků z ošlapaného dřeva.

(Pokračování.)

# VEČER U PRAMENE SVATOHOSTÝNSKÉHO

Za šumivých akordů tichých hvozdů doznělo poslední radostné evangelium zapadajícího slunce. Les zlata pomalu mizel z celé krajiny, ještě před chvílí tak nemilosrdně bičované divou bouří. Bezmocný štěkot rozzuřeného hromu a šilejícího po údolích a horských stráních také už dávno ztichl za hradbami hor. Jen velikáni dumavého lesa se ještě k sobě nakláněli, šepotali svou večerní modlitbu, až únavou počali dřímat. Blížily se jim hodiny lásky Boží. Brzy oddychovali svěžím, vůní prosyceným vánkem.

Na zdvižené otevřené dlani přírody, přes níž visel síťový ubrus soumraku, lehce spočíval Boží chrám. Korunován byl královskou korunou velebného ticha a zevnitř se ozývalo tajemství věčné Přítomnosti, které však nerušilo jejího mlčení. Sametový chodník prostřený na valech, chránících kdysi ono posvátné útočiště radosti a bolu před sveřepostí Tatarů, tlumil kroky dvou stínů známých postav. V temných koutech dalek ztracené hory chvílemi chmurně bručely jakési dlouhé historie, kdežto na druhé straně se střídaly s tůněmi tmy krásné záhony světél, kvetoucích květem žlutých tulipánů. Pod horou pleskala si laškovná říčka na menších vodopádech, ale její naivní projev radosti byl pohlcován tichem, které pojednou zvážnělo a zmocnila se ho tklivá tesknota. Hluboké mlčení, klid a mír brzy šelestil po celé posvátné hoře. Ani ptáče nepíplo, jen z blízké bažiny doléhal žabí koncert a klášterní zahrada se rozplakala dlouhým lítostivým vytím unuděných psů. Ještě několikrát rozmrzele zívli a zase byl klid a ticho.

Ony dva stíny se zastavily u lavičky. Mlčely. Atlasověbrokátové nebe bylo nad nimi stále otevřeno a pomalu svou bezměrností vyssávalo jim všechnu sílu a sebevědomí. Hluk v jejich srdcích ztichl. Zmizela z nich všechna hmota, všechny milované tváře. Rez pýchy odprýskával a egoismus jako balvany se odtrhoval a mizel v hlubinách zapomenutí. Takto očištěné a ochuzené srdce se však hned plnilo roztouženou entusii a bylo pak ubožejší, neboť nekonečný svět nemohl je ukojiti. Dech nepravidelně ustával a rty šeptaly němou modlitbu, ale melodie její vázla za ohradou zubní. Všude bylo cítit tepnu přítomného Boha a čisté Královny. Ubohost přivírala víčka a duše stísněná pojednou unikla na neviditelných perutích mocné touhy věčné kleci — tělu a rozplynula se v nekonečno. S jemnou vroucností měkce objala a políbila celý svět... Horká slza páčila ji v tvářích a mučivá žízeň trápila v blízkosti věčného Pramene...

Na Tesáku se rázem otevřela země a z ní zlatým tokem linula se do údolí dvě světla. Zároveň z věže kostela jako včelky z úlu vylétly zvuky a hlásily devátou hodinu večerní. Ještě polibek mocné Ochránkyni Moravy a už se zavřely dveře Poutního domu a brzy bílý anděl snu bděl nad usmívajícími se tvářemi dvou spících studentů.

*Karel Kladský: Z daleka*

*Jedu z daleka z cizí země  
kde není pláče a bídy  
jedu od faraonů  
jedu ze země kde je láska*

*Z ohnivých úst mi vítr dýchá  
radost a veselí  
jedu z daleké země  
s kolébkou sladkého štěstí a ticha*

*Jedu ze země illuse kde svítí  
s pozdravem domovu  
s cizím tichem vášní  
a v ruce s kytičkou vonného kvítí*



Jar. Mňuk, Čes. Budějovice

Archiv Jitro

Bezděz

*František Adamec: U sv. Antonička*

*Na vonné růže z polštářů luny šedivý se sypal sníh  
a šáteček milencin uletěl do polí dalekých  
Děvčátko znáš tu noc? Tu noc mámicí?  
Kaňony zmlkly v křídové zvonici  
Víš proč je to těžké nemíti  
jen srdce přikryté bílou plachetkou těch červenců dvaceti  
Chlapec na dně zrcadel zasazených do jahodových cest  
do teplých peřin oblohy zkolébal tolik dívčích těl písni mou  
každou s kytíčkou skřivanů na řadrech a touhou bílých gest  
v oase jsem usnul pod palmou  
Bílé poutníky chrp a šalvěji na mezi  
zasklilo slunce do myších děr jež tak dobře znáš  
když v srpnu ve ržích křepelka hrká penězi*

*Děvčata mají v náruči tolik lesního kvítí a ještě svíčku  
jež hoří na počest svatému Antoničku  
Lásky se vracejí mé lásky z lepenky  
Luna je mámi  
teprve teď jsem si všiml šedivé stařenky  
jež je tu s námi  
Vítr mi svázal celou oblohu do šátečku a hodil do náruči  
A až tu sbalí cukrářské krámy  
Vezmem si každý do náruči tisíce růží jež tu pučí  
a půjdem po celém světě  
zimou i v létě  
Zelený měsíc visí nad studánkou u silnice  
stařenko pohleďte teple naň  
krájí nám oblohu na listy velké jako dlaň  
Prodáme oblohu koupíme lásku za pohlednice*

*Miroslav Němec:*

*Nedělní večer*

*Všecko mi navracíš  
marnotratný vítězi  
už nemohu vzlykat  
pro mládí svoje  
(kukačky vzlykají za dívky)  
V tvých slavných proměnách  
jihne kopretina na mezi  
tolik slávy v svobodě nebes  
nezapiši stoje*

*Už nevím proč  
chtěl jsem tě pomínout  
štíte mé krajiny  
nade vše vyslovení sveřepý  
uchvatiteli zlata*

*Chvílemi  
vstával jsem k lesům  
jež upluly mi  
v žal stále bledší modři  
Okna klekáním vzňatá*

*Ale zatím  
všeobzírny přítel  
hrad mezi klasy  
buduje mi z jiter  
útlou píseň krásy*

## FRANTIŠEK DANIEL MERTH: PARABOLA

Prožil již několik let, kdy věděl, že je s ním duše. A nemohl odolati vábnosti některých věcí, v něž se mu stékala všechna krása světa v hluboký jiskřivý pramen, prostupující vše. Tak za dní prvního březnového slunce měl ústa plna chuti ovoce, modrého, jak je viděl a těžké vůně, tak silné, že jej přesycovala. Zná velmi dobře ta zhuštěná místa vzduchu, kde je trhal v náhodném večeru. A přešly dny, v nichž lehce zapomněl na tíživost a prudkost modra, ovoce vydaná vínu již dávno prošla bílým tělem hochovým, vystoupila výš. Víno bílé. Křišťálová koule tisíce odlesků, v jejímž ohnisku se taví duše. A její nehybné stoupání se zářností skla budí délku času jako hadí pohled a žízeň jako marnost prchajících vod. Až jednoho dne se zastavuje a v mizejících obrysech matnicí koule se snuje padání. Je to tehdy, když lesy vycházejí daleko do kraje. I země i vody a kraj, mlhovinná krychle se zvolna kácí. Až přijde tančivost nehmotných barev jako krása okamžiku pootevřených dětských úst.

\*

Jaro se začíná prudce a všemi silami. Ledy se rozpuknou a ve zkroušené vody vstupuje večer svou písni stínů. Břízy na modři nebe. Co míst odlétá — kde všude s nimi již byl. Voda a večer. A je to jen několik dní, v nichž září mast a ruce Magdaleniny. Léto je večer horký a zcela průchodný a na vody se klade temné ztěžkávání. V hladiny černých zrcadel vyvábena noc. Ústa se otvírají a šťáva protéká sloní zubů a ústa se zavírají a šťáva tuhne přes spící rty. Hluboké pravidelné srdce.

Podzim, tot chvíle, která rozbije paprskem křehkost, za níž je pláč. Zastavuje vše ve vládě dne. V přeletavých výškách hodin barvy; goblény stkané unaveným a tančivost mlh jsou rána. Odpuštění v slunečních hrách a lehké zničení noci, kdy slábnou rákosinky tónů, kudy tekla viola slz. Vody jsou cizí a když tak zříš daleko a daleko v nich, rozsvítí se mezi dalekem a v Tobě lampa.

\*

A taková doba byla i nyní.

Ach, nyní vím.

Vím, že jsou lidé, jež sežehla krása někde v mládí. Znáám jejich v tomto světě předem prohraný den. Lidé, kteří začínají vše barvou prudkosti a ztratí vše v chuti mýdla. Podobni zrnku, jež sezobl pták.

Vím, že jsou lidé, jejichž život nezná jara, léta a podzimu, nezná rána, poledne a večera — život, který je stále stejně vysoký. Přijímají, jak obdrželi, není u nich rozdílu mezi dárce a obdarovaným. Plni života, dokud dává den, ale rostlina uschlá v hodinu poslední.

Vím, že jsou lidé, kteří jako mrtvá ryba vpluli v tento život, nevědouce nic při zrození a kdykoliv později, zcela v zajetí světa. Ztratili Pána za daleko méně než třicet stříbrných. Ale když konec zachvěje v ozvěně prvními svými kroky, v pláč je ztraceno celé jejich jmění.

Lampa mezi dalekem a mnou, kolem jsou lidé a věčný zákon. Do dále alejí odchází starý kněz. Alejí bříz ve zlatu a krvi, když slunce zapadá. Jeho oči tuto krásu nevidí, jsou slepé, skryté za černými brýlemi, upřeny v jiný svět. Všechno již pro ně zmlklo: štola, misál i paténa. I cesty lidí, které přimil a zjasňoval. Lampa mezi dalekem a mnou, kolem lidé a věčný zákon. Lampa víry, trpící lidé vždycky s nadějí a láska. Trpící lidé tří cest s apokalyptou všedního dne. Odchází alejí bříz a nevrátí se. Štola je složena, kazatelna mlčí, misál marně drží konsekrační slova, paténa není zdvihána. Nehoří svíce. — Kdo zapomněl na to vše. Kdo zapomněl na účel vyhnanství. Kdo usnul, když vigilie volala vystřídat. Já. Jenom já. Neboť mým štítem je dobrá vůle, mým oštěpem je víra, mou silou je Bůh. To silné víno samoty, když domem kvílel vítr a jizba se podobala podivnému korábu dával mi On. Pro tuto chvíli křižovatky, ó kéž ji věčnost přijme jako drahokam. Půjdu, neboť komu jsem uvěřil, vím. —

### Jan Machoň: *Závrať*

*Bezuzdnost větrů úzkostí jatá  
jazyky svými do noci kvílí  
jak marná touha do krve řatá  
harpunou světla v úzkostné chvíli.*

*Výkřiků pentle rozvířil úžas  
úderem krve v šílenství vzňatý,  
třepením vzlyků svíjel se hlas  
závrati náhlou k zalknutí vzpjatý:*

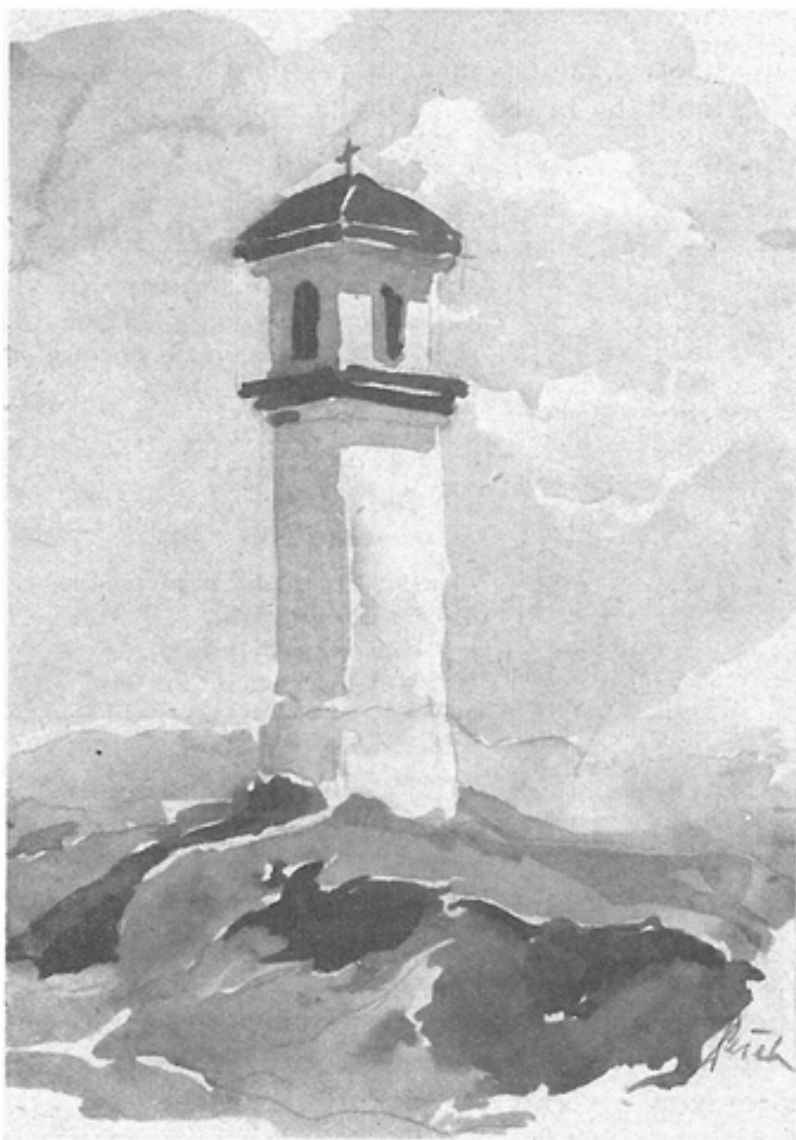
*Závratí sladká,  
nesmírný stěžni k úžehu slunce  
nezměrností své žízňě věčně se vzpínající!  
Závratí opojná, siréno,  
siréno, líbezností svou písni se rovnající!*

*Závratí, vladařko,  
jež v moci své obsáhlas všecko,  
klíčnice hradní, která úžasu svých věrných  
v oslnění klenotnic nahlédnout dáváš,  
ó, vladařko, jež vévodství slov, tónů a tvarů  
v bezvýhradné léno jim dáváš!*

*Nesmírná,  
i za obzory smyslů mých  
nekonečnost tvá se dme,  
jak prázdná dlaň má úzkost  
čeřenem řeči v nesmírnosti loví,  
ó, ústa, ústa lidí nevypoví;  
moci mé vzpurně se vzpouzí  
i slovo, tak málo ještě mé.*



## MARIE SVOBODOVÁ: Z RODNÉHO KRAJE



J. Pešek

Akvarel

Archiv Jitro

Na známých cestách, v měkkém mechu lesů i na pastvištích, rozjásaných skotačící drobotinou, hledám svoje dětské šlépěje a mezi křivými větvemi borovic sbírám své dávné myšlenky a sny.

Všechny stezky mne zvou na toulky po místech mých dětských her.

Sotva znatelná pěšina v nizoučké trávě se místy ztrácí za olšovými mlázím a na houpavých mokřinách u potoka naslouchá šplouchání a bublání uspěchané vody, valící se přes balvany a padající do hloubek podzemních břehů. Při písčitých mělčinách mlčky a bez údivu hledí na lesklé oblázky, postříbřené slídou a na mihotavé rejdění rybek. S bělostnou pěnou, která uhněla před lety právě tak po hladině jako nyní, uplavalaly i moje v dětství utržené kopretiny.

Z chvějící se trávy mi hledí do očí veselé a smutné květiny rodných luk; smějící se světlík i tmavé válečky totenu. Mezi kvítím mi přátelsky pokyvuje

svými srdečky i načervenalá třeslice. Bručivý čmelák dokazuje znovu svou lásku vysokému bodláku. Nad loukami se tu a tam vznáší pestrý motýl, který neslyšně tleská lehounkými křídly, jako by se ustavičně radoval a pranic neví o nenadálých bolech lidí této země. Pracovití rolníci v mém kraji vyplňují svůj skrytý život pernou prací na kamenitých polích, která vzdělávají beze změny tak, jako předkové. Jsou chudí, pasivní ke všem vymoženostem a uzavření do nepatrných světů svých bílých chalup, které jsou přikrčeny k svěže zeleným kopcům a schouleny pod košatými korunami stromů. Když se příženou olověná mračna a oslnivé blesky, provázené rachotivým duněním, prošlehávají krajinu, přijmu ráda pohostinství doškové střechy a milý vítající úsměv zbrázděných tváří a čekám, až se vyjasní modravé dálky.

Můj kraj je čistý a zelený, bez zaprášených příkopů a úvozů, s šumným březovým mlázím, na jehož pokraji rudnou brusinky a v němž nehybně stojí bledězelené mladé borovičky. U cest s čerstvě vyježděnými koleji roste rokytí. Trnité šípky s hustým křovím se usadily v nehlubokém úvoze, který voní mateřídouškou, jako všechny meze, pěšiny a příkopy.

Na vyprahlém podlesí kvete fialový vřes. Jeřáby, jejichž koruny s rudými chomáči vynikají na bílé obloze jako krásná výšivka v bělostné pokrývce na oltáři, hoří láskou k útlým břízám, které spolu s nimi lemují silnice. Hluboké lesy vybíhají řídkým mlázím, v němž je mnoho jalovcových keřů, do palouků, plných krtin, kde osaměle stojí vysemeněné sosny, vystavené vichrům a bouřím.

U nich, když mne obklopí svatý závan samoty a zatarasí mi cestu, vysílám k nebi nesčíslnými okénky jejich větvoví své horoucí modlitby za tebe, má drahá země.



Josef Havránek: *Já vím*

*Já vím, že světlo vykvete  
v bílé kopretiny,  
já vím, že v květech pochopím,  
proč každý den je jiný*

*a uslyším šepot věcí,  
když se připozdívá,  
uslyším, o čem nad střechami  
ve zvonech večer zpívá.*

*Já vím, že radost nepřivolám  
slovem usměvavým,  
jen tím, co věci mluví  
k lidem a k srdcím, já vím.*

M. K. Šlechta  
Kresba

Archiv Jitro

## VÁCLAV SMETANA: NEJKRÁSNEJŠÍ OČI

Jest celý orchestr očí: věčně jásajících, vždy smutných, bázlivých i hrdých, pokorných i vyzývavých, hořících i chladných, bezvýrazných i krásných; některé oči — toť vše, celý život, bez těch očí nebylo by života, protože život je srdce, duše a rozum, a to vše mluví z očí. Kouzlo očí je jediný nezapomenutelný a věčně živý okamžik života.

Znám oči oddaného přítele i nenáviděného soupeře, z nichž proniká tygří úskočnost a kojotí zbabělost, znám miliony očí letních nocí, znám zrádné oči falešných milenek s parfumem v obočí, znám oči vonných šeríků i omamných jasmínů, pod jejichž víčky číhá smrt, vidím veliké, smutné oči našich lesů na úsvitě v mlhovinách, potkávám denně u polních úvazů a cest hluboké oči lkajících pomněnek, znám však nejkrásnější oči na světě: matčiny oči.

Proč jste modřejší než polní chrpy, hlubší než mořské dno, proč je ve vás slz víc než v přeteklé studni, proč hladíte bez úsměvu a káráte tak něžně a vyčítavě, proč i já musím jít životem vaší cestou, posetou kamením a hraněnou ostrými a kluzkými útesy vysokých skal, na jejichž nejvyšším místě za šedým, časem drobícím se balvanem spočívá koruna z trnových ostnů, proč jste pokornější než ovečka z jara, proč nejste veselé a radostné jako oči jiných maminek, proč jenom vy jste braly z rukou osudu bolest?

Poznal jsem matčiny oči teprve, když jsem odcházel z domova. Tenkrát na mne dolehla jejich upřímnost, starostlivost a láska plnou vahou: po prvé jsem sklonil zrak a zachvěl se celým tělem. To nebyly dvě plačící oči, to bylo mluvící zrcadlo let dětských i mladého života, řada bezesných nocí i šedých dnů, začínajících tmou a končících tmou — kam jsem pohleděl, viděl jsem ne jedny, ale tisíce očí s nevyřknutou, ale tím více bolící otázkou —

mluvily na mně s lůžka, na kterém jsem spával, z oken i otevřených dveří, to nebyly květy modrých fialek ve váze na stole, to byly velké matčiny oči.

Po druhé jsem je viděl, když se na mne dívaly s ošerační stolní desky bílé nemocnice. Bílá prostěradla, bílé zdi s řadou bílých lůžek, bílí lidé — ta bělost ve mně budila úzkost a hrůzu. Ledové pohledy lékařských asistentů, vražedné ostří broušených nožů, omamný pach kyselin a mastí neznámých jmen, prázdnota bledých stěn a uprostřed vši té věčnosti dvě ztrnulých očí a zas ticho, samota, zas čas, čas nepatrné vteřiny, proměněné v hory nářku, zoufalství a ubíjené naděje, zas čas krvavými rýhami odměřuje věčnost . . . Svítání, vonící letní ráno, v studené rose jsem proklečel, lásku, největší klenot mládí, omamné milence zrádné magnolii v nemocničním parku navždy jsem prodal, rozbolněnou hlavu na kolej železného oře v zástavu na lichvářský úrok jsem složil, radost a úsměv lerícímu mračnu za moře slz jsem vyměnil za trochu naděje, za trochu víry, za trochu naděje . . . Pak přišlo slavné vzkříšení: v tanci zlatých odstínů elektrických světel jsem spěchal vstříc trpícím, ale usměvavým očím, rozdrtiv protřpěné chvíle v potu jásajících rukou . . . Uviděl jsem v barevné záři vítězný kalich lásky a vděčnosti, utrpení a bolesti a znovu-zrození, nesmírné něhy a opojného štěstí, štěstí . . . Uviděl jsem pod vavřínovými pásky nejkrásnější oči na světě.

## V Ě V O D A : C E S T A N A H O R Y

(Dokončení)

### III.

Drahá Mílo,

24. června.

až budeš číst tento dopis, budu již u moře. Stále mne cosi táhne z domu, kam, těžko říci; někdy na mne dolehne temná hrůza, dolehne to na mne, ten rmut všedního života, a marně se snažím jej strást.

Snad spěchám tolik k vůli Prokopovi. Ten dobrý hoch, s nímž jsem prožila tolik krásných, nevyslovitelně tajemných chvil, který mi dal nahlédnouti do hluboké dílny lidské duše, byl by jistě smutný; tolik jsem se změnila!

Jsi dobré děvče, Mílo, buď mu dobrou přítelkyní. Já se s ním už asi neshledám. Dnes bych mu už neporozuměla. S dětskou sukénkou jsem zahodila tu starou dobrou Stašu, a teď? Bojím se sama sebe. Tak to někdy ve mně zabouří, ten temný vír, v němž mizí beze stopy vše dobré a ve mně zůstane jen chladivé prázdno, takový děs z nicoty . . . Jindy jsem milovala aspoň les, louku a řeku! Dnes mi z nich už nic nezůstalo; jen prázdno jak jáma po stromu vyvráceném.

Až potkáš Prokopa, řekni mu, že odjíždím ráda a bez lítosti. Toto je jediné gesto, jímž k němu mohu ještě promluvit. Naposled — — —

Srdečně zdraví

Staša.

Prokope,

povždy Ti zůstane v duši osten nepokoje, z kterého se bude rodit nespokojenost. Hledáš lidi jiné, lepší, než jsou ve skutečnosti a hledáš i lásku větší, krásnější, než je na tomto světě, a tím ubíjíš sebe a snad tím snižuješ i svou hodnotu. Můžeš se vzpínat k hvězdám, mít velké ideály, ale musíš stát pevně na zemi, mít oporu, pevnou základnu, aby Tvůj pád — to rozčarování — nebylo smrtelné.

Snad byl Boží dar lásky to největší, čím jsme byli na zemi obdarováni, ale na této zemi i láska přijímá zemský znak pomíječnosti. Zdání lásky probouzí básníka, ale zabíjí člověka, teprve skutečná láska naplňuje člověka a posvěcuje básníka. Staša byla snad nejpalcivější epizodou Tvého života. Nedávno jsem četl toto: » . . . a najednou přijde

láska . . . Jest po svobodě. Chtěl byste myslit, chtěl byste jednat, chtěl byste žít — nelze. Jste v žaláři a nemožno ven. Láska vás omámila, ohlušila a oslepila, vyplnila svět a kromě ní není jiného . . . To je ten žalář nejtemnější. Jen člověk svobodný a prostý vášní může být šťasten.« Cítíš sám, že toto je jen zdání lásky, něco jako bylo mezi Tebou a Stašou. Bud' rád, že je tomu konec.

Ted' se vrať víc k sobě — laissez faire, laissez passer — ta skutečná láska přijde opět. Chtěl bych Ti být hodně nablízku, chtěl bych Ti stisknout ruku, mlčky, a ty bys mi rozuměl.

Tvůj přítel Marko.

Lounec, v den sv. Jana Křtitele.

\*

Vlna. Prvá, druhá, třetí . . . Nikdy se nedopočítáš. Plynou jak sny.

Jedeš po loďce a nevidíš kam. Jen voda. Až ztratíš i pobřeží, Stašo, bude vše stejně modré, slunce i obloha!

Slyšíš, že šumot je podoben hovoru lesů. Že řady vlnek jsou pískové cesty tvých kopců, na nichž se pasou kozy. Žebříňáky jsou nahrazeny loďkami.

Kymácíš se ve vodě nárazem vln. Prvá, druhá, třetí. Nikdy se nedopočítáš. Až poslední tě smete. Slunce je příliš palčivé, abys je mohla bratrsky líbat. Šumění žaru mluví k tobě z hořícího písku. Z oblaků. Z hvězd.

Obloha je tak modrá. U nás nebývá nikdy taková. Ani v dubnu a září. Ještě jsem nikde neviděla chrpu. A modrých očí zde není. Snad ještě přijdou.

Kytice oliv, zabořená do písku, spínala dlaně. Kam? Tuhý list se smekl do moře jak vdovin groš do chrámové pokladnice. Zdá se mi, že dokonce zazvonil. Dopadl zcela na rozhraní vody a písku. Kdosi malý a neviditelný přesýpal vlny. Prvou, druhou třetí . . . List zůstal na mělčině. Snad již zítra bude suchý a vítr jej odvane jako tisíce jiných na společný hřbitov.

Stašo, nejsi jen listem? Až odložíš do písku poslední vzpomínku, upadne list. Zvadne a nebude. A cesta zpět bude nenávratně zasypána. Chápeš?

Nejkrásnější je u moře západ slunce. Tam na druhé straně se zabořuje do vody rudý bočník světla a po hladině vody se rýsuje písková cesta vln. Tehdy se jí zdálo, že by tento kraj mohla milovati tak, jako Prokop rozpraskanou hlínu šedivých brázd. Vždy se v ní cosi hnulo. Vždy se v ní prolomila jakási hráz čehosi neznámého, co ji zavalilo hořkostí a smutkem, co jí připomnělo, že je cosi velikého a nepostižitelného, čím žijem i potom, kdy zmlkla hudba v duši.

V takových chvílích se vracela se sklopenou hlavou. Její oči zářily bolestí raněné laně. Plakaly úsměvem hvězd a snů. Vždycky se jí zdálo, že je v jejím životě cosi nedopověděného. Nedořešeného. Prchala sama před sebou. Až na břeh, vroubený slizkou stěnou. V tom pohledu dolů bylo něco opojného a přitažlivého; sama to nechápala. A výsměšného, jako když ztratíme někoho milého a drahého. Cítila, že její anděl pláče. Že odchází, snad k pohárům leknínů a hledá. Hledá . . .

Za takového večera, jehož vzpomínka ji pálí ještě dnes, potkala Julienu. Štíhlého. Opáleného. S neklidnýma, modrýma očima. V jeho žilách vřela palčivá, francouzská krev. Byl červenec. Večery se stávaly opojnější. Tíživější. Nebezpečnější. Ústa dýchala podivným žárem.

Tma krvácela přísnou výstrahou. Prosila.

Stašo, už není cesty zpět?

Opravdu, není?

Ne?

Stašo, proč se díváš tak temně? Chceš mi vyprávět pohádku o jedné očí, které jediným pohledem, příliš přímým, zkameněly? A nikdy již nenalezly cestu k srdci?

A moře je smutné, a moře pláče, že neskrýlo, což mělo skrýt.

Již není rtů příliš palčivých . . .

Mene, tekel, unfarcin.

Z olivy, kterou jsem nikdy neviděl, která zvedá prosící ruce v krajině, kterou nikdy neuvidím pro vzdálenost světla a stínu, spadl list; na rozhraní vise a snu.

#### IV.

Vlní se klasy a chvěje se vzduch. Ty jdeš. Stále jdeš. Občas tě vyruší zvonící kosy. Nebo vrzání sarančí a pod mezí odpoví pětpeněz odpočítávaných do nekonečna. Na pozvednutí klobouku se ozve veselé »Dejž to Pán Bůh« a zase jdeš. Chvillemi zavoní unaveně jetele vroubené svlačcem.

A ty jdeš, Prokope, s hejnem svých myšlenek. Myslíš na tisíce věcí malých a opuštěných. Podobají se přesně těm, které jsi denně potkával doma. A když nemáš nic, čím bys utišil hlad, vezmeš na některém poli, je jedno na kterém, všude je stejný spěch a dusivé parno, vezmeš kosu a za tebou jde děvče a odbírá. Cítíš, že i zde by ti bylo volno, že také tuto půdu bys mohl milovat jako svůj rodný kraj. Jen lidé jsou cizí. Mají nepřátelské oči. Skleněné. Nikdy se neřívají zblízka. Snad je to tím, že jsou zde roviny. A nikde hory. A zase jdeš.

Jsi tulák, protože nemáš ani matku, ani otce. Utrhneš si mák a nad hladinou potoka se díváš, zda dosud tvé rty jsou ohnivější než jeho koruna a vzpomínáš na svou Slovač s písečnou půdou, smíchem a bídou.

Potkáváš kohosi, kdo ti daruje úsměv, a ty se díváš kamsi za sebe. Ohlédáš se. Na svou Slovač . . .

Tíží tě cesta, písek a tíha světla, ale jdeš. Potkáváš stařeny, prohýbající se pod tíhou let. Do písku kreslí berličkou kruhy a marně se snažíš rozluštit písmo stáří. Za hejnem chalup se usadíš do kupy stínu a hledíš do tváře, která má v bezzubých ústech fajfku, shlazenou tisícem dotyků, a vypráví ti koloběh dní. Marně se snažíš uhodnout z arabesky jeho vrásek aspoň o jeden den dřív, co přijde.

A Prokop cítí z jejich slov jakousi strašnou obžalobu, které se hrozí.

Ty desítky živých prohlašují, že cosi velkého v jejich životě nebylo splněno.

Cosi jim chybí do jejich dní. Světlo? Stín? A díváš se vyčítavě na vyprahlou zem, zhnětenou jejich neforemnými dlaněmi, na zem, z níž rostly desítky generací, z níž rostla i jejich duše a marně se ptáš, proč mluví tak smutně.

Potkáváš děti. Jdou a dívají se na tebe tupě. Nemají úsměvů. — Jen někde. Opravdu jen někde zní jejich smích skutečně dětsky.

Prokope, proč roste v tvé duši taková výčitka? Teskná a krutá? A ty jdeš s hejnem myšlenek, myslíš na tisíce věcí malých a opuštěných.

Co hledáš? Přece se nechodí v údolí kupami písku, únavy a žízně jen tak, bez jakéhokoliv smyslu!

Červenec se chýlil ke konci.

Prokop šel stínem olší a osik. Už dávno se mu podařilo vysypat všechny vědomosti, pracně nashromážděné k maturitě. Již se naučil rozumět přírodě. A odkudsi z hlubiny se vynořovala stále neodbytněji otázka: kam teď? Čím budeš? Nikdy neuvažoval, čím by chtěl býti; ani nevzpomínal, čím ho chtěla mít matka. Čím budeš, to mu znělo v duši stále hlasitěji a temněji.

U vody dovedl prosedět celé hodiny a myslet, myslet na lidi cizí, lidi, které nikdy neviděl, které si stvořil sám pro sebe a nechával je žít v krajině příliš pestré a bohaté na události. Dnes byly olše stále cizejší a osiky smutnější. Řeka se stáčela a splývala s jinou, větší, a zde se Prokop zastavil. Kam teď? Ta otázka měla příliš hluboký a nevystihnutelný smysl.

Zvolna zvedal oči a díval se proti proudu. Na hladině vystával splav a topoly. Zdálo se mu, že odkudsi zavoněly jívky, ale neměly v sobě nic z hypnosy jara. Cosi neviditelného svíral do dlaní.

Křečovitě napínal oči, aby rozhrnul oponu uplynulých dní. Jakýsi nesourodý interval úderů, vířící mozkiem, splýval v neurčitou směsici tónů.

Byl to hlas jeho a Staše.

»Bojíte se dalek« a »Vaše cesta vede na hory«.

\*

Byl nevlídný večer.

Les se prohýbal pod nárazy větru. Z provlhlého chrastí se valila oblaka páry a kouře. Prokop seděl zadumaně nad kotlíkem, v němž syčela vařící voda. Dávno již zapomněl na večeri. Jen cosi jako připomínka marnosti mu proletělo duší a vyrazilo mu to z hrudi ostrý povzdech.

Na promítacím plátně mlhy se objevovali mrtví jeho kraje a zdálo se, že cosi připomínají. Marně se snažil zachytit přesný význam nepronesených slov. Díval se a vyčítavé zraky mrtvých ho zraňovaly v nejcitlivějším místě srdce.

Cosi tvrdého a určitého krystalovalo v jeho duši, tížilo ho to nesmírnou jistotou, jistotou, která se nedá zvrátit, cítil, že je příliš pevně spoután s rodnými brázdami, ale ještě více s těmi desítkami mrtvých, kteří přišli vyřídit podivné poselství svého života, i s těmi tisíci živých, které potkával a kteří mu své největší tajemství i prosbu svěřili pohybem víček, zvyklých na odlesk radlice. Ba víc. I s těmi miliony nenarozených. Najednou cítil, že k nim má povinnost největší. A tento pocit na něho dolehl jako příkrov rakve a již věděl, že nikdy jej nesejmeme, že to nebude chtít učinit, i kdyby mohl.

Nemohl si dlouho zvyknout na tuto brázdou.

Ale nelitoval, že se ještě nevrátil, že došel až sem, na hory. Zdálo se mu, že zde konečně našel — — — Bylo v tom kus tragedie jeho mládí, chmurného a neutěšeného jako ty mlhy na horách a temného jako život člověka, který nikdy neměl přítele.

Nikdy ho maminka nepolíbila.

Nikdy.

Dnes nemá nikoho. Může tedy hledat. Tedy i nalézt. Najednou cosi vlahého mu zalilo hrdlo, lítost nad těmi, kteří jen jdou a nehledají, nad těmi tisíci, kteří s úsměvem na rtech bloudí strništěm večerů a kličkují symboly hříchu.

Dávno už pukla hladina soumraků a na obloze se třpytily hvězdy, když zvedl hlavu. Oheň už dohasínal. Na protější straně se táhl pruh stínu, patřící komusi temnějším a záhadnějším, než byl sám stín.

Naléval čaj a podal i svému tajemnému hostu. Jedli mlčky, jen očima odhadovali velikost záhady, dřímající na dně jejich bolestí a vážili svůj pravděpodobný zisk. Ten druhý, obalený strništěm vousů lesknoucích se černavou barvou, ozdobený drnovištěm rozčuchaných vlasů, měl černé oči s přivřenými víčky, z nichž chvílemi vypadlo několik jisker. Kalhoty velmi neurčitého stáří hrozily sesutím. Na kolenou držel špinavý a rozpraskaný cimbál; už na něm chybělo několik zvonivých vláken.

»Kam?«

»Tož jen tak.«

A zase ticho. Prokop se prohnul pod nárazem čehosi těžšího, než jsou mlhy v údolí, nebo samota a chlad na horách. Bylo mu, jako by tento večer již kdysi dávno prožil, zdálo se mu, že je to dědictví krve, z níž se zrodil, že je to míza, z níž vyrostl jeho děd s vyschlými a svrasklými tvářemi, nebo jeho otec, neklidný a přísný tulák, podobný tomuto záhadnému Hostu. V duši mu kvetla nevysvětlitelná hořkost černé hlíny, plícníků a podbílků, které tak najednou vyrůstají ze substrátu minulých let. Cítil se neodvratně

připoután k dnům včerejším i zítřejším, k tomuto Cizinci země, s kterým se již nikdy neuvidí, který přišel bez pozdravu a ani ho neviděl, když přicházel, a který možná odejde, když se toho nejméně naděje.

»Tož jen tak. Chodím a brnkám a lidé mě vyhánějí. Čekám až dojde Miško. To už je tak zvykem u nás,« pravil mi jaksi na omluvu, »můj otec také čekal, až přijdu.« A při tom se díval stále do země.

»A kde je Miško?«

»Už bude, myslím, v Uhrách. Víte, my začínáme vždycky tam dole, u moře a sem chodíme jaksi na odpočinek. Umřít.« Tvář se mu dobrácky usmívala.

»To víte, můj táta tady kousek dál zmrzl. No, ano, už je to hezká řada let. Vidíte, tady toto,« ukázal na cimbál, »to mám po něm a rád bych to dal Mišovi.«

Prokop se díval do jeho tváře, která se rozpačitě usmívala. Tedy mrtví tě poutají k této zemi. A najednou z dohasínajícího ohně vyrůstá postava Slávkova a v náručí nese vzpomínky na kvetoucí třešně, Oldřichova, který je zahalen v podzimním dýmu, to jak jsme pekli brambory a klásky, i Jindrova, zachmuřená a mlčící.

Prokop si uvědomuje, že tito všichni mu odkazují tu nevyplněnou mezeru, která vznikla jejich odchodem, připomněli mu, že ta hrouda rozdrčená sluncem a časem je příliš silné pouto, kterým ho poutají k sobě.

A ještě jeden stín. Kolem jakýsi klid, jako přesýpání vln na orloji moře. Staša.

I ten se řadil k té skupině mrtvých, z níž vyroste záhada za tvou postavou, Prokope! Ta tvář byla tak známá, jak se blížila z kolísajícího plamene a rozplývala do mlhy chladného večera; a Prokop si uvědomuje příliš jasně, že Staša byla potrestána za zradu těch několika brázd, od nichž on tak pronic zanic utíká. Z podvědomí se mu vynořuje vědomí viny, které ho bičuje jedinou myšlenkou: i tys chtěl zradit!

Otlučenou palicí, kterou s sebou nosil již dva měsíce, Bůh ví za jakým účelem, rozhraboval oheň. Vyletoval vodotrysk jisker, které poletovaly jako svatojánské mušky. Připomnělo mu to jaro, květen, splav a topoly. Ale v té vzpomínce se již nechvělo nic žhavého a neodbytného. Byly to dni mrtvé a neosobní jako strniště v září a Prokop se jí ani neznepokojil.

V jeho pohybu nebylo již únavy a nespokojenosti. Podobal se Poutníkovi na pokraji cesty. Z duše se mu vyrojilo tolik světla, že mu byl svět najednou malým. Díval se do údolí, do bludiště světla a v duchu uvažoval, která z těch křížovatek bude jednou jeho. V té chvíli měl oči temné, napjaté jako tětivu, oči, jaké musí mít na konec každý lovec na horách. Uvažoval, zda bude jeho oběť dost veliká, aby smyla viny jeho i těch, kteří mu je odkázali. Nebylo mu na tom nic divného, že má přijmout na sebe břemeno jako dědictví, protože cítil, že je pevně sevřen do toho kruhu mrtvých a živých, aby zmenšil co nejvíce nevytrpěné tresty, které by po nich převzali nenarození . . .

Bylo mu divné, jak mohl tak dlouho milovat ty kopce zarostlé pýrem, ty žluté hroudy otcových brázd a nevidět ty shrbené postavy dědů se zakřivenými prsty, pochmurně kráčející za pluhem, nebo profily vetchých stařen v šátcích, zničených sluncem a časem, nevidět ty zástupy, z jejichž očí sálala bída a dřina. Bylo mu divné, že dosud nikdy nepocítil v duši dech tolika tisíců, kteří teprve přijdou a kteří vztáhnou k němu mlčky ruce, aby jim podal výkaz práce, že nepřemýšlel, jakou má k nim povinnost.

Z toho poznání tryskalo světlo, hvězdy se mu staly příliš cizí a lhostejné; už mu neměly co říci.

— — — — —  
Prokop se ohlížel po svém Hostu, aby mu daroval část svého srdce, ale ten již odešel, a tak zůstal v největším a nejdrážce vykoupeném štěstí sám.



# B U Ď O S O B N O S T Í

V moderní mluvě vžilo se užívání slova osobnost o osobě vypěstované. Každý člověk je osobou, ale není každý člověk osobností. Osobou se rodíme, ale osobností se stáváme. Jest jistě vaším ideálem a touhou, abyste se stali osobnostmi. Tušíte v tomto slově něco vznešeného, jakousi zvláštní lidskou důstojnost. Jak byste nezatoužili vyrůst k veškeré možné výšce? Mládí mívá jednu palčivou bolest, že nemůže všechno vědět a všechnu krásu na sebe strhnouti.

Bůh vložil do lidské přirozenosti, do lidské osoby, určitou výbavu vloh a schopností. Jedná se o schopnosti obecné. Není třeba k osobnosti nějakých mimořádných schopností. Osobností nazýváme člověka, který přivedl k rozvoji své běžné schopnosti, vlohy a dobré stránky. Normální člověk je teprve člověk, jenž je osobností. Člověk, který zakrněl, který nerozvinul své schopnosti, který je nenaplnil skutečnými dobrými a platnými hodnotami, takový člověk není ani člověkem normálním. Je to člověk pouze podnormální, čili jak se říká, podprostřední. Ovšem, člověk s rozvinutou osobností není proto jen osobností prostřední. Také nemůžeme nazývat osobnostmi lidi s vyvinutými špatnými sklony, lidi s tak zvanou špatnou originalitou. To jsou zrůdy, lidé podivní, bizarní, možná zajímaví, ale nejsou to osobnosti, protože osobnost musí být něco opravdu živého, životného, něco, co je v řádu lidské přirozenosti a lidské důstojnosti. Také není osobností člověk uniformovaný, člověk přistřižený podle určitého vzoru bez ohledu na jeho vlastní osobité sklony, vlohy, schopnosti a dary. Není rozhodně osobností takový uniformovaný tvor; takovým často bývá žena, jež jedná jenom podle toho, co přihloupě módní a jiné žurnály hlásají: »Nosí se, dělá se, myslí se.« Do nedávna se to vyjadřovalo slovy: »Všichni tak říkají, je to pokrokové, je to moderní.« A lidé za tím šli jako berani do vody sebe smrdutější.

Osobnost jest normální bytost. Řekl bych, jediná normální ve zdravém slova smyslu, protože zdravě rozvinula to, co je zdravého uloženo v člověku k rozvinutí a k naplnění. Osobnost jest člověk klasický, v němž jsou všechny schopnosti vyrovnány, jenž dal svým normálně krásně rozvinutým schopnostem krásné a správné, nejlepší jaké našel, hodnoty. Proto je nejvyšší osobností osobnost křesťanská, naplněná milostí, přetvořená životem Božím. O tom přistě.

Dr. Silv. M. Braitto O. P.

## ZD. ŘEZNÍČEK: DRUHÝ LIST O PŘÁTELSTVÍ

»Každé hnutí, jež je vskutku pokrokem, musí vycházet od jednotlivce. — Proto je nepravdou, falší, zpátečnictvím každý pohyb, provázený pomocí 100.000 nebo 10.000 nebo 1.000 křičících, štekajících, kňučících a výskajících lidí — tato nelidská zbabělost, v níž není ani stopy po osobní odvaze.«

(Sören Kierkegaard, Buch des Richters, str. 68.)

Námezdní kameloti supajících rozdělovačů světské popularity, štědrých rozdělovačů nejhavnějších přátelských intimít, kouzlicích závatné zisky v pokladnách tiskových oblud doby, rozkřičeli všechna tajemství obnaženého a zuboženého přátelství do všech koutů světa. Co nám ještě zbývá? Jen se položit v pustinách v osamocení a vyhlédnouti si kámen pod hlavu, abychom si zvykli na nepomíjející přátelství Boží, které ještě není zasaženo, třeba že ohrožováno každou vteřinu.

Ještě několik málo roků tohoto plodně bezduchého slovíčkaření, ještě kratičký čásek dělání veřejného mínění v oblasti přátelství a kroucení pouhých nástinů myšlení jednotlivcova, jež bylo nešetrně vyčucháno a vysmeženo v jeho příbytku mlčení, ještě mizivá vteřina života reporterů prohledávajících ložnice a již bude nadobro, trvale a nevývratně vyloupen zbytek drahocenné pokladnice přátelství.

Jak úžasná skutečnost, neodporovati? Půda vzájemné důvěry a čistých náklonností se povážlivě sesouvá a hrozí zavaliti místa dosud ještě poklidná. Přátelství dosud tak tiché i v nejzastrčenějších koutech si žádá ústy svých nositelů reklamy veřejné. A každý z náruživých čtenářů této planety nehodné a v sebe se řítící má vzhled ponurých, nedůvěřivých a nedůtklivých žádostivců jalového slova o přátelství, které bylo zorganizováno v těleso nepřátelské, kat exochén. — Namlouvá se nám od jisté doby, že se

život zkomplikoval. Zkoumáme-li však jeho nejvnitřnější podstatu s hlediska opravdového přátelství, jež má sílu slučovací, sjednocovací a poslání udržeti jakž takž zbloudilé a nerozumné tvorstvo pohromadě aspoň k předjitřním hodinám posledního narovnání před podnoží trůnu Nejvyššího, pak zjistíme, že život se nesmírně zjednodušil. Zjednodušil v onom tajemném smyslu, že bytost se octla zcela bez opory v prázdnotách, jsouc zároveň neodvratně závislá na nespočetné řadě bytostí jiných, které jí byly uměle, mechanicky, nepřírozeně vnuceny, aby budily svou mnohostí dojem, že člověk nemusí pociťovati strach z prázdny osamocení. Tento vskutku záviděníhodný stav suché a palčivé strohé závislosti porušuje i nejjemnější tkáň přátelství, které přec jen zcela ještě nevymizelo z nitra člověka; a na jeho místě bují nevzhledné, chladné a odpuzující letorosty povinné odpovědnosti, přikázané soudružskosti, kolektivní pomoci a vnucené vzájemnosti.

Zatím co přátelství, majíc svobodu rozhodovati se spontánně k činům nejdůležitějším a prolamovati i nejsilnější zdi nebezpečnosti, jest držáno v přízemnosti i mimo dosah lidské přízně, roztahuje obludná favoritka organizace své vábné suknice před novodobým člověčenstvím. Zde ji máte, organizaci, která velí jednotlivci, aby se vřadil bezmyšlenkovitě a suchopárně do stáda, které řídí skrytá ruka nejnepřátelštějšího generálního tajemníka, ruka morová, již neustávají omývati marně a do nekonečna temně smrduté spousty vod okázale vytékající ze žlabů nevyprázdnitelných redakcí.

Jen prostřednost možno organizovati. Proto se pohybuje v své neskonale prostřednosti člověk sem a tam bez cíle domnívaje se, že se může spolehnouti na kdejakého jedince téhož stáda, který právě dořval srdcelomně poslední slovo věrnosti na veřejném tržišti světa již na sotnách. Ušlechtilost a půvab osobní rázovitosti ustupuje do pozadí, přátelství se neodvažuje vystrčiti bázlivá tykadla ctnosti. Přestalo se již zkoumati. Dnes se jen napaluje a podléhá okamžitosti náhodných úspěchů. Je nepochybně pravdivé, že v potné lázni houfu nelze přemýšleti na př. o příjemném teploučku rodného krbu; zde možno jen kategoricky žádati na spolumanifestujícím, aby volal až do ochraptění po zničení rozkošně kvetoucí zahrádky nevinného pensisty, který právě štěpuje růže a mává praporcem přátelství. V davu nelze zajisté přemítati o modravých hlubinách dětských očí, protože se tato romantika, hodná jen pošetilých básníků, nersrovnává s předpisy a literou organizovaného společenství, které zprofanovalo slzy přemrštěným předstíráním vesměrné žalosti. Usiluje se o vyvraždění přátelství, které hluboce opovrhuje, jsouc zasněné, těmito novodobými systémy odporného dobra vylučujícího akt milosrdenství, tento »znak Spasitelův, jenž byl lidstvu dán, aby jej mezi sebou užíval«.

Vidíme-li prchati jednoho jediného člověka, pak nám neujde na křivce jeho rozvlněného pohybu patrný rys nezměrné bolestnosti, která vzbudí opravdový soucit i tehdy, víme-li, že prchá zaslouženě před trestem. Rozprchává-li se dav, pak nelze nic jiného učiniti, než si v rychlosti zakryti zrak, aby nezůstala v myšlenkách ani sebe menší stopa strašlivě katastrofálního úděsu a nevyjevitelné úzkosti a strachu před čímsi ještě strašlivějším, jež se právě vzbouřilo v nitru lidstva. Ano, tento obraz tak často se opakující v rozličných formách, toť zplodina organizovaného společenství mimo Boha, společenství, které nahrazuje opravdové přátelství mezi jednotlivci tvarem b e z t v a r é nicoty, polykající, rozrušující a pak zase vyvrhávající touž nicotu zpreparovanou všemi louhy nesmyslnosti.

Všemu je však dáván rámeček přátelství.

Nuže, chcete-li, vy neodbytní, houževnatí a urputní přesvědčovači z žurnálů humanitních filosofií a pragmatistických kejklů, vy pohodní národních citů, čističi s pohrabáči pokroku a organizátoři sociálních naplavenin mizerna, nuže, chcete-li mít svůj pašalík uměle vykonstruovaného přátelství, máte je mít rozdělené: v jednotlivci, mezi manžely, v rodinách, ve společnosti, v národě a státě. Máte mít zorganizované tvorstvo bez pohnutí, tuto úděsnou existenci zmnohonásobeného přátelství, jež hrozí propuknouti, až si je jeden jediný z nich uvědomí v jeho pravé podstatě. Zatím pod příkrovem relativního sjednocení vře a bouří láva rozdělení, protože člověk má přec jen duši nesmrtelnou, již nelze zorganizovati pro věčné přátelství Boží.

Toť kvintesence bezostyšnosti a neuzardělosti pochlebníků, kteří nás přecpali pochoutkami hesla: všichni za jednoho a jeden za všechny. Tlučubové z nejbližších redakcí nafoukli balonek podivného přátelství do té míry, že jsme nakonec s hrůzou odsko-

čili pod tlakem vichru, který vydalo praskavé uvolnění této zplynatělé ideje. Nyní sbíráme jen s námahou své sporé síly, abychom jakž takž unikli trvalému rozdělení.

A tak se naplňuje prorocké vidění Arnošta Hella o »rozdělení, které pokrývá zemi«. Nejhlouběji nejsou rozdělení nepřátelé, nýbrž přátelé. Tam, kde zdá se býti sjednocenost, bývá rozdělení, a to radikálnější a vnitřnější.

Plodní mrhači slov zapomněli, že přátelství směřuje k vyrovnání duší podle starého latinského rčení: *amicitia pares invenit*, aut *fecit*, a posléze, že k přátelství patří vašeň obdivovati se. Organisovaný houf však zná jen jedinou vašeň: plýtvati nezřízeně chvilkovou přízní až k hranicím nepřátelství nejosudovějšího. Toť snaha organisací, zplošťovati duše lidské, aby přátelství nemělo místa.

Jak nebezpečně se rozmohla chorobnost této uniformity lidských duší a klamně projevovaného přátelství, můžeme lehce zjistiti na rodinném životě dnešní doby; hleďte na syny, kteří jdou proti otcům, a neposlušné dcery šlehané jezevetskými bičiky vztahují ruce proti matkám. Hle, rozdělená manželství na mrchovišti času. Hle, rozdělení posvátného svazku rodinného, z něhož jsou údové jeden po druhém vytrháváni z přátelského, důvěrného a milého bytování do propadlišť organisovaného společenství, které nesmiřuje, nýbrž rozděluje, aby slova byla naplněna.

Lidstvo, pokud se týká přátelství, je na tom vskutku prabídně. V moři přátelství do široka rozprostřeném se topí v nejosudovějším nepřátelství. Pro samé přátelství není vidět jedinkého přítele a závislost jednoho na všech a zároveň všech na nikom vytváří pohnutlivý stav zdrcující prázdnoty a běd, jimž nelze uniknouti leč za cenu nesmírného osamocení, kde by se v kontemplacích znova usilovalo o opravdové přátelství v mlčení, pokoře a modlitbách k Bohu.

## H U D B A P R A M E N U

Každé umělecké dílo hodné toho jména sní o nesmrtelnosti. Neboť v zemi, odkud přišlo, se neumírá.

Ot. Březina: Hudba pramenů.

Každá forma svobodného jednání je vázána zákonitostí mravní, t. j. odpovědností poměru nebo nepoměru k cíli. Lidský duch nabývá tím větší dokonalosti, čím více je podřízen mravní zákonitosti ve svém svobodném rozhodování. »Sapientis est ordinare.« Dnešní život je vzdálen od těchto základů, proto je více patologický než normální. Je ve stadiu věčného neklidu a neurčitosti. Nespěje k cíli, není účelný, je spíše rozkladný, »paralysie agitante«, spěje k ničemu. P. Mag. M. Habáň O. P.: Duchovní autonomie. (Filos. revue.)

Mluvití dovede jen ten, který se náležitě naučil mlčeti. Dnes víc než kdy jindy jsme právě my uschnouti, abychom založili vznešenou, nesmlouvavou, pevnou, vážnou a nerozlučitelnou řeholi slova. Řeholi, která podle dobrého pojetí církevních Otců, hluboce v moudrost ponořených, jest zřízením, v němž osoby žijící se očisťují od nejmenších nedostatků a nedokonalostí. Řehole však předpokládá kázeň a naše řeč nemá nic jiného tak zapotřebí, jako ukázněného slova, aby v něm vynikla velikost malého národa. Zdeněk Řezníček.



## O posvátném pohybovém umění

Ferdinand Pujman.

### I.

Mešní obřad postihuje, uzavírá v sebe všeobsáhle poznávací řád: 1. podstatu a úkon tvořivého nedílného ducha; 2. způsob, jakým duch si přivlastňuje hmotu, jak ji předpodstatní v útvar sdělný; 3. jehož mocí účinnivý vnímatel se povznáší a osvěcuje. Dvojlomně se v díle sjednocují oba poznávací úkony: v ý c h o z í a v z b u z e n ý; p ů v o d n í a n a v o d ě n ý; naprostý i k lidské míře vztažený, jimiž (a to vycházením z o s o b) uskutečňuje se noetická, sociologická srostitost: 1. Mezi soujmem, ladem poznatelná, které v Prapůvodci tkví a k němuž veškerenstvo prací spěje. 2. Mezi Trojjediností, kde kolikost i jakost, úplnost i rozmanitost proluly se v nedostižně dokonalé skladbě, a to pomnožností pospolitých jedinců i jednotlivin.

Tento všeobsáhlý poznávací řád je mnohonásob dramatický vlastní podstatou; především se váže na o s o b y (také k Bohu ve třech Osobách); a k věřícímu lidu. I plyne jeho rozpětí a napínavost z toho, jak se osoby ty různé, sehrávají, předstihují, připodobují. Peklo: (čili podle Danta postrádané poznání) a dobro; očistcová poznávací roztržitost; rajské kruhy vršitého nazírání ustavují další množ-

né dramatické stupnice — mešní obřad postihuje odvěký i časný úkon žití; žití nazíravého, jež tělem nepohrdá, neboť právě převtělením dospívá duch svého cíle: působiti na ducha.

Mešní oběť zpředměťňuje tento poznávací řád tak, že »nepřítomné vystihuje přítomným a zřejmým neviditelné«; takže zavazuje vyznavače, aby s obřadníkem obřad konal; zduchovělým hnutím údů ztělesňoval.

Oděv tato hnutí spolupořádá. Klerika i alba, splývající konce cingula i štola zdůrazňují opak pádu: na přímění, vztyk, směr svislý; humerálem, ornátem (a při obřadech jiných velem, pluviálem) vynikají hrud' i záda, t. j. plochy průčelné. Tato roucha délkou, tíhou, nebo tuhou látkou zpomalují sama sebou hnutí; nynějším svým stříhem podporují z pažních pohybů ty hlavně, které z průčelí se vyvozují, tíhnou do průčelí; zabraňují překotu a chvatu; nutí držeti se rovně: obstat proti pádu. Kvadrátky a mitry, které svezly by se s hlavy příliš schýlené i prudce hnuté, ještě více překážejí zaklonění těla, jeho převaze: a převaha je opak pokory. Tíhu roucha vskutku závažného, v pase nerozděleného, nesou ramena (ne bedra, jako u sukni a spodků). Oděv — obrazivé jeho a jařmo — upravuje tedy stříhem, upevněním, vztažně, tvar a objem těla, jehož vadný vzrůst a rozměr v množství látky pozaniká; oděv prodlužuje tělo svisle, zároveň však obrazivě zveličuje specifickou jeho závažnost. Nárameníkové provazce, jež ovazují hrud' a cingulum, jež utahuje pás, jsou obvazky a ligatury doslovného smyslu. Směstňávají hmotu těla, »aby člověk nebyl proti sobě samu, aby nebyl daleko od sebe«; spoutávají trup i v přeneseném významu, aby tělo přivazovalo se k sobě »zúžením žádostí neřádných a neodpadávalo k světu«. Obřadníky jednotí i účes: postřižené vlasy, tonsura. O stavebném slohu obřadného odění, (jež přizpůsobuje se posvátnému prostranství), jež nevlaje a malebně se nerozčeří, měňavě se nerozvlíní, svědčí jmenoslovně název kasula, jež značí chatu: roucho, jako první lidský příbytek. Štola za křtu — jako příkrov, který brání nečistotě. Křížmo, jímž se pomazává chrám i křtěnec: (oba jsou stánkem boží milosti).

Tato roucha účinkují nevšedností látky, vzhledu; (alba, kasula v svém plášťovitém, raném tvaru náležely ještě ve století čtvrtém do šatnice římských měšťanů). Prvotně však působí i nelomenou barvou základní.

Odtažitý přednes obřadů tkví v oděvové světelnosti. Odtažitý přednes obřadů se nezakládá na odstínech mluvy nebo zpěvu, na instrumentaci, zabarvení hlásek, ani v měňavosti posunkové, podmíněné roztěkaným spádem, vazností a silomírou; na ničem, co prozrazuje osobní a okamžitou jedincovu náladu. Je předznamenán bytelně; a jednotlivě určen barvou obřadného roucha.

Jindy povznáší se odtažitý přednes obřadový rozvíjením věty pohybové, před tím holé (po mluvnickém smyslu): při slavné mši po stupňových modlitbách se

»Jsem hrd na to, že jsem se stal čestným členem spolku katolických akademiků „Moravan“. Má radost je tím větší, čím nečekanější je tato pocta. Ve svém projevu jste, pane předsedo, mluvil o těch stránkách mé osobnosti a mé činnosti rektorské, jež vyplývají z povinnosti dobrého Čecha. Děkuji Vám za toto uznání.

Při svých letošních poutích do Křtin a na sv. Hostýn jsem si opětně potvrdil, že katolictví — prvek svatováclavský — je podstatnou složkou pro život našeho národa. Dnešní doba poznává chyby nedávné minulosti a chce je napravit, o čemž svědčí hojná účast při podobných příležitostech, jež jsou jednak projevem náboženského přesvědčení, jednak národními manifestacemi. „Moravan“ právě sdružuje katolickou národně uvědomělou inteligenci. Sledoval jsem vývoj a rozkvět „Moravana“ a uvědomoval jsem si, že se v něm sdružuje výkvět české inteligence.

Ve svém projevu jste se zmínil, pane předsedo, že se všichni stavíte za mne v boji za národní a kulturní svébytnost našeho národa. Hrdě zde prohlašuji, že já se hlásím mezi Vás jako mezi katolíky a přeji Vám všem, abyste ten svatováclavský prapor, který jste tak hrdě uchopili, nesli hrdě i v celém dalším životě.«

Univ. prof. dr. Arne Novák, rektor Masarykovy university v Brně, v odpověď při předávání diplomu čestného členství akad. spolku Moravana v Brně.



Edy Koukal, Brno Archiv Jitra Petrov

Ideí potřebujeme všichni. Jak jednotlivec, tak každá společnost, celý národ i stát. Bez nich není pravého, člověka důstojného života, ale pouhé živoření na hrudě země, v zajetí a okovech hmoty. A nikdy neplatí více, jako v dobách morálního poklesu, duševního defetismu a vnitřní letargie slova Písma: »Ne samým chlebem živ je člověk; ale každým slovem, jež vychází z úst Božích.« A jsou to ideje, které jsou důkazem vyššího původu člověka. Jsou odpovědí na otázku nebes. Jsou nesmrtelné. Proto Plato věřil v jejich skutečnou, reální věčnou existenci v sídle olympijských bohů.

Prof. Em. Žák: Svatováclavská tradice.

## NOVÉ KNIHY

**Vladimír Holan: Sen.** (Památce Velemira Chlebnikova.) Vydalo nakladatelství Fr. Borového v Praze v květnu 1939; obálku upravil Josef Hochman. Brož. 12 K, váz. 22 K. — Po básnické sbírce »Září 1938« a zlomku »Zpěvu tříkrálového« (otištěném v »Kritic. měsíčníku«) přichází Holanův »Sen«, aby podal důkaz úžasného růstu básnickovy vnitřní skutečnosti. Poesie Vladimíra Holana je v české tvorbě básnického svého druhu specifikum (pro záměrnou morfologickou deformaci před Holanem nepředstavitelnou). Již F. X. Salda, upozorňující na tuto výraznou stránku struktury básnického výrazu Holanova, tušil velikost a vysoké aspirace této poesie. Dnes při čtení veršů Holanových žasneme nad cestami vyššího řízení, které připravovalo v dluhém času skrytý kov básnickova slova, nechávajíc nás často na pochybách o účelnosti a smyslu básnického výrazu tak vysloveně abstraktního, aby v době tragického naplnění času zazářilo na nás toto slovo, plně skryté pravdy, jasné a pochopitelné ve své signalizační funkci. V hloubce básnického slova Holanova skrývají se bezpečně »mythy semenité«

»všemu, co nemá prvenství svobody, touhy, vyšších zvaní k velkému světu živých hvězdání při rytmu milosrdenství.« M. N.

**Dr. R. M. Dacík: Bůh v Ježíši Kristu.** Věrouka pro laiky díl III. Dominikánská edice Krystal, Olomouc 1939, stran 139, cena 12 K. — Dr. Dacík pokračuje ve své práci dogmatické pro laiky. Třetí svazek, který právě vyšel, obsahuje christologii a mariologii. Vzdělán ve škole Učitele andělského a opíraje se o moderní cizojazyčná díla theologická, rozvíjí autor téma nejdůležitější z nauky křesťanské: Bůh v Ježíši Kristu.



okuřuje oltář kadidlem. Nebo úkon, dříve konaný jen jednotlivcem, při obřadech slavných přidělí se rozčleněné skupině; vznikne hnutí znásobené, pomnožené; příklad: pohybové duo svěceného biskupa a svěditele jeho, kteří obětují spolu část mše v rozstupu (u postranního a u hlavního oltáře); a část mše v prostorovém srazu (oba u oltáře ústředního).

Odtažitý útvar hranolový; útvar měřičský a výstavebný přijímá sám stolec obětní i prostěradla na něm, s antipendiem, jež zdůrazňují vesměs přísnost rovnoběžnostěnu. Odtažitý útvar přijímá jak chléb, jenž za bohoslužby se přepodstatní, tak i kalich, který dříkem tíhne k výši, ale velem zakryt přiřadí se do osnovy oltářových rovin průčelných. Věci obětované, i při očiště užívané: nádoby a misky, roušky: sama kniha mešní, věci křížem přežehnávané a pozvedané na oltář i přenášené z epištolní strany na evangelijní stranu — tyto věci vesměs pořádají obřadové pohyby.

V tom je právě podstata křesťanského náboženství, že Bůh sestoupil k člověku, aby člověk mohl vystoupiti k Bohu. I myslitelé, stojící mimo půdu pozitivního křesťanství, prohlašují, že myšlenka Vtělení je tak vznešená, že Bůh by takřka nemohl odolati, aby ji neuskutečnil. Co se vám zdá o Kristu? jest otázka, jež vždy byla a bude v centru křesťanského smýšlení, nauka o Slově tělem učiněném bude vždy základním pilířem křesťanského dogmatu, o nějž marně se bude rozbíjet nápor lživědeckého kriticizmu. S jeho teoriemi se vypořádává kniha Dacíkova již v prvních kapitolách, majíc na zřeteli nejasnosti a pochybnosti našich vzdělanců i moderní racionalistickou literaturu. Přes to neupadá ani na chvíli do otrlého apologetismu a nechtutného polemismu, dovedouc především ukázati pozitivní velikost a krásu křesťanského dogmatu, zejména v kapitolách o Kristu Učiteli a Vykupiteli. Dr. Dacík má dar jasného výkladu, s jakým se zřídka setkáváme v naší theologické literatuře a který už předem zaručuje jeho práci plný a zasloužený úspěch. D. P.

**Fred Bérence: Leonardo da Vinci, dělník rozumu.** (Vydal F. Topič v Praze 1939, stran 369, brož. K 44.—) — Záhadná postava geniálního italského umělce a filozofa Lionarda da Vinci, o níž se již dříve zajímali Barrès, Duhamel, Valéry a j., upoutala i švýcarského spisovatele Freda Bérence, který podává soustavný životní obraz velkého spolutvůrce italské renesance. Autor, znamenitý znalec ducha renesanční Italie i díla Lionardova, vcítuje a vmýšlí se s velkým porozuměním do nitra genia, plného zmatků a neklidu, nových plánů a výbojů. Staví přes nás Vincino jako dělníka rozumu, který bojuje s »klaty temnot«, kreslí mudrce a vzbouřence 15. a 16. století. A tak — osvětlena novým světlem citlivého kriticizmu — stojí před námi postava Lionardova v plné své mohutnosti i tragice bouřlivého růstu. A to vše formou dokonalou a nad jiné přesvědčivou.

—k—

**BOHUSLAV REYNEK** se narodil dne 31. května 1892 v Petrkově u Něm. Brodu, kde žije hospodáře na rodném statku. Jako básník osobitého tónu vydal už řadu sbírek: »Žízň« (Kuncíř), »Smutek země« (Kuncíř), »Rybíšupiny«, »Hadna sněhu«, »Rtý a zuby«, »Setba samot« (knihy Řádu). — Je i vynikajícím překladatelem. Jeho autory jsou Ch. Péguy, G. Trakl, P. Verlaine, Max Jacob, P. Claudel, Suzanne Renaud (jeho paní), G. Bernanos, Billinger, Carossa a jiní.

Archiv Jitro

Bohuslav Reynek mezi »svými«



# DOPISY

## Dopis všem bez rozdílu.

Chopil jsem se pera, abych v této rubrice napsal, s čím souhlasím a nesouhlasím v našem časopise a co by se podle mého mínění dalo zlepšit. Mám několik návrhů, podnětů a poznámek, které bych rád sdělil jak redakci, tak kolegům a kolegyním přispěvatelům či čtenářům.

Že je »Jitro« studentským časopisem, o tom není sporu. Otázka je, má-li charakter studentský, to jest, je-li skutečně obrazem našeho poctivého studentského úsilí, nebo je-li časopisem pro studenty s náplní více méně pro studenty se hodící. Chci věřit, že »Jitro« mělo a podrželo si charakter první. Tím ovšem přicházíme na palčivou otázku studentské spolupráce s redakcí. Jak si vysvětlit, že oproti dřívějším ročníkům postrádají stránky »Jitra« oné dravé vítální radosti a síly, onoho bohatého kvasu počínajícího života i bolestných tisků zraněného mládí? Zajisté, že vina není v redakci, ač mohla více vycházet podněty vstříc a povzbuzovat, neboť se stará více o výchovnou stránku a čeká, aby mohla splnit svůj nejvyšší úkol z pracovní, t. j. ocenění příspěvků, ale v nás samých, kteří, ač mladí, postrádáme iniciativu a mnohdy chuť ku práci. Jací jsme tedy my, takové je i »Jitro«, naše pole působnosti, náš pluh, dílna — kus z nás. Ale nejen o dostatek živné látky, o záplavu skutečné a ryzí práce jest nám uložena, ta se předpokládá, má-li se studentský organismus časopisu udržovati, nýbrž v prvé řadě odpovědnost za výtvar a s p o l u o d p o v ě d n o s t za úroveň časopisu a snaha, aby onen organismus se rozrůstal, kvetl a nesl požehnaní plodů. Tyto city jsou ovšem dnešnímu průměrnému čtenáři a odběrateli zcela cizí, neboť zřejmě necítí své vlastnické právo na časopis a svůj podíl, který jest mu uložen, aby jej obdělával a zušlechtoval, opatroval a vedl po bezpečných cestách. To, že je dnešní čtenář lhostejný ke svému časopisu, dokazuje, že buď si není vědom své závaznosti, odpovědnosti, a je třeba mu to tedy připomenout, nebo že je k tomu apatickým, což je nezdravý zjev a musí být co nejrychleji odstraněn a sám čtenář přiveden k zájmu o věc a jeho projevu ke spolupráci. Odpovědnost za výraz je otázkou cti a musí být podstatnou složkou spolupráce. Kdo nechce, aby jeho slovo bylo zkoumáno, není hoden, aby déle zůstal v těsném kruhu našeho společenstva. Nejšťastnějším výrazem spolupráce je pak předně vlastní činnost p ř i s p ě v a t e l s k á, již se pečuje přímo o život časopisu, a za druhé všeobecná činnost k r i t i c k á obsahu časopisu. Obě složky spolupráce jsou naprosto nutné. Dosud se uplatňovala pouze složka první; druhá z nepochopitelných důvodů zůstala zatlačena do pozadí. Vždyť slovo bez očištění a průzkumného ohně kritiky pozbývá své ceny a výše, je jen mrtvou literou zabitého ducha. Pravda, příspěvek literární či výtvarný dostal tím už zhodnocení, že byl otištěn, ale to hlavní: přijetí u čtenáře tu chybí. Taková blahodárná kritika, očista, průhled a ocenění má mnoho kladů. Dva z nich: 1. autor příspěvku je zpraven o svých nedostatecích nebo přednostech, což vše přispívá k vývoji jeho tvorby. 2. čtenář tvoří, když projeví své mínění, most mezi slovem a životem, získává tím sám na své zřetelnosti — a časopis dýše odezvou skutečnosti — života. Je tedy nesporné, že kritika čtenáře je věcí velmi užitečnou, ba nutnou ve studentském časopise. Budiž zde řečeno, že nezáleží

na tom, kdo hodnotí, to právo má ovšem každý, ale jak hodnotí. Vedle kritiky studentských příspěvků mohou být posílány do časopisu posudky celkové úpravy časopisu, podněty k různému zlepšení, poznámky a pod., na což pak redakce může po případě odpovídat.

A ještě jeden druh kladné spolupráce, již získává časopis a hlavně stránky dopisů na rušnosti — diskuse. Otázky, odpovědi na ně, souhlasy a zamítnutí, návrhy a protinávrhy, konečně synthese, to je podstata debaty. I zde může redakce zasáhnout, ustříhávat bujné výhonky, diskusi řídit, záleží jen na dohodě s kolegy. Zde mi však bude namítnuto, že kritika a diskuse jsou i v jiných stud. časopisech, že tedy, kdyby se zavedly i v »Jitřek«, bylo by tu podezření, že je to jejich napodobení. Odpověď je však snadná: nemusíme mít strach, že by snad tím »Jitro« ztratilo svůj svéráz, ba naopak, tím by svůj bývalý svéráz jen našlo. Konečně, chceme-li žít, jest nutno vybírat věci dobré a je používat. Zde by byl konservatismus skutečně hrubým přečinem proti úrovni »Jitra«.

Takto pojatá spolupráce měla by svůj viditelný obraz v d o p i s e c h, které by měli všichni čtenáři nejen číst, ale i psát a hlavně pravidelně posílat. Příkladem takového dopisu by mělo být toto schema:

1. Část kritická (kritika příspěvků, které mne nejvíce zaujaly, nejlepší próza, báseň),
2. poznámky k časopisu (jeho úpravě, s čím souhlasím, nesouhlasím),
3. návržení na diskusi (odpovědi, otázky, iniciativy, nová diskuse).

Nyní však od slov k činům! Nechť není jednoho čísla, ve kterém by nebyl aktivní podnět a zaujaté stanovisko čtenářů! Každý, kdo čte »Jitro«, napiš několika řádkový dopis! Stručně, ale plně! Jasně a výstižně! Odpověz každý na tento dopis, podej kritiku minulého či tohoto čísla, zúčastni se debaty, uchop nabízenou zbraň, tni nesmlouvavě nebo se postav na obranu! Slovem, nechť přejde Tvé slovo v tělo, organismus, jenž zapustí hluboko kořeny a uzraje v bohatou žeň! Čím se zrodilo, nezbyvá než pokračovat. Alea iacta est. Začínám.

První číslo XXI. ročníku přineslo značný počet studentských příspěvků; jejich úroveň, jak se domnívám, je pouze prostřední. Zvláště je nápadná malá péče o slovní tajemství a o broušení výrazu. To se týká nejen próz, ale bohužel i většiny básní! V tom je nutná ihned důkladná náprava. Poměrně nejlepší próza v 1. čísle je tématický Bohuslavův »Z dopisu příteli«, ač čistší je rozhodně próza A. Horákové »Slzy«. Z básní vede D. Habrová »Sám«. — Ostatní prózy a básně: V á c l a v S m e t a n a: J e d i n ý d ě d i c. Článek vyniká vnitřní vyrovnaností, přes to mohl autor sestoupit pod hladinu obvyklosti a ukázat na ryze české a zvláštní soudružství světce a národa, jenž, prokletý synovstvím Svatoplukovým, kalvářsky ubíjí svého dobro rozsévajícího knížete, a přes to lne ke své Zemi a všemu tomu, co činí duchovou její podstatu. Mělo tu být osvětleno s větší přesvědčivostí ono těžké osudné společenství světce, jenž by nezahynul, kdyby byl námi opuštěn, a jeho lidu, jenž by zahynul, kdyby byl opuštěn světce. V konečném odstavci podléhá autor lacinosti a tuctovitosti v evokaci a ujištění, jež sice má vysokou nápiň, ale nepostačující výraz a úder. Z d. M a r k o v á: P o h á d k a. Prostřední, námět sice dobrý, ale jeho zvládnutí vyžaduje většího úsilí než autorka vynaložila. Otřepaná garnitura výrazů: těžká vůně, bílá zi-

ma a p. J. Pohanka: Večer. Námět výborný, rovněž zpracování, chybí rovněž větší pečlivost ve volbě výrazů: »krvavé červánky, lány obilí« atd. M. Bohuslav: Z dopisů příteli. Převládá jistota a osvědčenost starého rutinéra, odtud také málo opatrnosti ve slově, a proto opakování starých obrazů: démantová harfa, blízna rudého okvěti, modravý pel, motýl. Rým: pomlázce — pohádce (!) Jinak po fabulační stránce obvyklá úroveň. Jiří S. Podhajský: Tvé oko temné jezero. Obdivuhodné po stránce křesťanské a náboženské, avšak po stránce umělecké a slovní neobyčejně chudé. Jiří Antov: Budějovické louky. Technika dobrá, námět však poskytuje větší možnosti, než mu je autor přiznal. Konec neurčitý. F. T. Šíp: Májová prechádzka. Kolikrát už bylo toto téma zpracováno a oč lépe! Totéž co o práci »Tvé oko temné jezero.« A. Horáková: Slzy. Kompozice skvělá, chybí však konečné vypětí a zdůraznění pointy. N. Š.: Hodina drzosti. Humor trapný, nechutný happy end, skutečně, článek drzosti. M. A. S. Páter: Páté přes deváté. Úroveň obvyklá. Některé perly prostinké, pouhé přeřeknutí nemusí být ještě vtip. Ivan Andrenik: Staré víno. Více péče o formu! V poslední strofě místo příslušného rýmu asonance! Jinak více jasnosti ve výrazu. D. Habr: Sám. Oceňuji hladké zvládnutí tématu, zvláště když bylo velké nebezpečí utonutí v nezdravé sentimentalitě. Maria Salfa: Starouci ženy. Pozor na metrickou stránku, dva poslední verše! V celku ne právě hladce zvládnutý námět a vyčerpání jeho možnosti (na př. nic nepovídající 3. strofa). F. Velíšek: Jihočeská země. Starý pohled na starou věc a při tom nemožné rýmy dnů — pnu, hlinou — bídou, útech — útek; nelze přece libovolně v básni měnit schema rýmové nebo je opustit (asonance pot — plod)! Všednost řeči: tmavých lesů, zpívat splav, píseň tklivá atd. J. Růžička: Čas. Mnohohlavný námět, jež jsi neučinil novým, vzdor své námaze. Neukázněnost ve formě (vůně skla řeze ti do očí...) Ivan Andrenik: Šeptal jsem noci. Fantastičnost není vždy plus, to už předpokládá hezký kus práce za sebou. Proč ne plyněji? Vidění dobré. Josef Zvoník: O Paní ve smutku. Ku podivu, utříděná báseň s nezatíženou verbalisací. Zase ovšem stará chyba, rým, rána — rozebraná. K. M. Vzpomínka: Proč ne stručněji? Zajímavá svou nevyumělkovaností, která i tu zapadá do všednosti: bělavé světlo, objektivní zimy... M. Hauser: Zráni, postráda vnitřní plynulosti, zvláště první sloky. Převládá statický prvek. Rovněž nic nového: rudý mák, snoubí se...

Z nestudentských příspěvků zaujal pozornost studentský román — Kamarádka, vynikající svěžestí přednesu. Nábožensko-výchovná stránka doplňuje a povznáší úroveň čísla. Po této tradičně dobré stránce je Jitro časopisem příznivého kursu. Grafika se omezila jen na karikaturu »Na čes. lit. Hympu«, jež, jak soudím, postrádá větší jistoty linie. Tato výtvarná část by mohla být hojněji obelána, vždyť výtvarníci mají jisté stejné právo jako kol. literáti. Celková graf. úprava Jitra, zvláště obálky, je lepší než loňská, která trpěla hlavně nejednotností v provedení návrhů na obálky. Navrhoval bych, aby také studentští autoři se dostali do obsahu čísla a tak nastala kýžená rovnováha. Rubrika dopisů by mohla být rozšířena a dopisy mohly být očíslovány pro snadnější orientaci a lepší označení při odpovědi. Dále na-

vrhují, aby bylo zavedeno povinné psaní třídy, ročníku školy nebo učiliště. To je nutné zvláště proto, aby byla práce mladších kolegů oceněna po zásluze, t. j. vzat zřetel i na věk. Je tu jistá obtíž v graf. úpravě nadpisů, dá se to však při dobré vůli zařídit. A ještě jedna úprava. To se týká více kolegů přispěvatelů. Již v minulém ročníku se zavedl zvyk psát věnování ke článkům. Je to sice přípustné, ale při zneužití, čehož jsme nyní svědky, velmi nechutné. Nač dávat tak nepokrytě svou náklonnost najevo? Je v tom kus ješitnosti, pavího sebevědomí a primitivního chlubení. Někde je to na místě, na př. v próze Jar. Pohanky Večer (závěr apostrofuje osobu, již je práce věnována). Tedy více sebekritiky a strážlivosti!

K diskusii. Kolegové a kolegyně, projevte své mínění, přispějte novými podněty, odpovězte! 1. Má se zavést soutěž o nejlepší příspěvek čísla, ročníku, jaká odměna? 2. Jaká je pravá tvář dnešního studenta, je skutečně podstatou mládeže »nebrati nic tragicky« (A. P. Ze záp. star. profesora)? 3. Máme bránit svou viru ve škole a dovedeme zodpovědět všechny otázky, které jsou nám kladeny? Odkud se má čerpat poučení a jakým způsobem se má dovést změnit myšlení svých odpůrců? Stojíme skutečně v ohniisku, na výspě katolicismu? Neváháme propagovat morálku a světový názor křesťanství v debatních hodinách češtiny, filosofie? Je u vás ve škole vůbec možná taková diskuse? — Ad 1. Zdržuji se názoru, necht' odpoví kol. sami. Ad 2. Student a mladý člověk vůbec má prisouzeny dvě vlastnosti: zájem o sport a flegma ve vážných věcech. To je podle mého názoru mínění umělé a kořen zla je v tom, že se celek posuzuje podle několika jedinců či urč. třídy a chodí se výhradně hledat mládež na hřiště a do biografu. Zde se mi namítne, že skutečně mládež nemá zájem o kulturu, umění a vážnou tvorbu životní. Odvažují se tvrdit, že ten zájem tu je, a to více u mládeže z menších měst a venkova než u mládeže velkoměstské. Snad je to omyl, ale zkušenost mi ukazuje, že průměr u velkoměstské mládeže je nižší než u venkovské (v širokém slova smyslu). Jděte do divadla a na stání uvidíte mládež z malých měst, kteří sem byli puzeni ne touhou po poznání nových věcí, ale ze zájmu o umění. Kontrolujte účast na uměleckých podnicích v menších městech a poznáte, že jsou to většinou studenti, kteří reprezentují mládež. Kontrolujte počet příspěvků ve stud. časopisech a většinu tvoří venkov. — Snad je charakter dnešního mladého člověka poněkud otupen, věřím však, že jsou stále hořící srdce pro umění a práci a opravdovost životní. Ad 3. Student-katolik má mnoho možnosti, kdy může zakročit ve škole. U nás ve třídě byla naše praxe taková, že ve volných debatách v češtině, filosofii, ba i v matematice jsme paralysovali názory křesťanstvím a snažili se ukázat na velké klady a možnosti, věčnou životnost a platnost našeho přesvědčení.

K dopisům z 1. č. kvituji s povděkem podnětnost M. Kunce a jeho pravdivý postoj k dnešní době. J. S. Podhajský dobře ukázal, že vlastnectví křesťana je modlitba. Jsou to dopisy v celku upřímné a povzbudivé. I takových je nám zapotřebí. — Končím dnešní své řádky s tajným přáním, aby se vzdala hladina života našeho časopisu a kvas opravdové práce uzrál v ztichlé, perlami syčící silné víno a aby hodnotné dopisy plného, nesmlouvavého, opravdového a krásného výrazu a tónu zatlačily daleko do pozadí tuto zcela všední hrst poznámek.

MUst. Ivan Stránský, Brno (J. Bradáč).



**KOLEGOVÉ A KOLEGYNĚ**

**ČTENÁŘI JITRA**

propagujte a přispívejte na

# Mikulášský dar

jehož zakladatelem byl zesnulý arcibiskup olomoucký Dr. Antonín Cyril Stojan, který si byl dobře vědom toho, že katolickému studentstvu je třeba vedle podpory morální také podpory hmotné.

*Mikulášský dar je jediným finančním zdrojem Ústředí katol. studentstva v Praze,*

vrcholného orgánu katolických studentů v Čechách a na Moravě, který pořádá studentské exercicie, tradiční studentské pouti na památná místa naší vlasti a každoroční pouti do Říma, zřizuje prázdninové tábory a ozdravovny, vede studentstvo ke studiu sociálních otázek. Vydává dnes nejrozšířenější studentský časopis Jitro a ve své edici hodnotné knihy za levné ceny.

Každým příspěvkem na Mikulášský dar získáte si tedy zásluhu o zdárný vývoj naší práce a našeho poslání v duchu lásky k Bohu a národu.

**ÚSTŘEDÍ KATOLICKÉHO STUDENTSTVA**

Praha I., Husova 8.

# ŽALMY

Nový starozákonní překlad Msgra prof.  
dra JOS. HEGERA.

Hegerovy překlady ze Starého zákona došly vzácného ocenění a do tradice českých překladů Pisma svatého řadí se jako potřebné a radostné obohacení, poněvadž převádějí vzácná díla staré inspirované náboženské literatury básnicky a rytmicky do jazyka českého. Nepochybná filologická pohotovost výtečného hebreisty ku podivu jasně rozkvétá ve skutečné básnické porozumění. V krásné úpravě vyšlo v rozsahu 220 stran. 37 K.

# PSYCHOLOGIE

Napsal PhDr. MET. HABÁŇ O. P.

Mnoho otázek by se zjednodušilo, kdyby lidé rozeznávali pravou povahu duševních jevů od jejich podmínek, za kterých se dějí. Lidé by byli šťastnější, kdyby znali více svou duchovou stránku a kdyby dovedli více žít z ducha a pravdy. Minulé století se vyznačovalo neupřímností ve vědeckém badání o lidské duši. Proudů teorií neurčitých poznatků odtékají a duševním světem vane vzkríšení vážné a věčné pravdy o duši. A tyto proudy jsou hluboké a prosté. K 25.—

# SPRÁVNOU CESTOU

Redig. dr. R. DACÍK

Nepostradatelná kniha pro správnou orientaci v chaosu dneška. — Sborník statí o mravouce lidských povolání obsahuje: Ph. Dr. R. Dacík O. P.: Mravnost v lidském skutku, Ph. Dr. M. Habáň O. P.: Mravní zásady vychovatele, P. Em. Soukup O. P.: Mravní zásady advokáta, P. Em. Soukup O. P.: Mravouka a lékař, J. Řezníček: Žurnalista a morálka, K. Reban: Mravouka obchodníka, Ph. Dr. B. Vašek: Mravouka zaměstnavatele, Ph. Dr. A. Čala O. P.: Mravouka zaměstnance. Stran 200, cena brož. K 19.—, váz. K 29.—.

# ROZUMEM KE ZDROJI PRAVDY

Dr. JAR. BENEŠ

Filosofické úvahy — Pojem, vznik a vývoj křesťanské filosofie. Sv. Albert Veliký, sv. Tomáš Akvinský. Řád ve vesmíru. Je možný vývoj člověka ze zvířete? Vztah duše k tělu. Nesmrtelnost lidské duše. Svoboda vůle. Je možno poznati pravdu? Soulad lidského poznání atd. je obsah této knihy. Stran 147, cena K 15.— brož.

# O DĚJINÁCH A POKROKU

BOHDAN CHUDOBA

Knížka mladého autora, jenž působí jako středoškolský učitel v Brně, chce přispěti k ujasnění základních pojmů, s nimiž dnešní vzdělanec přichází často do styku. Problém poznání a příčinnosti jevů a událostí stavi se tu do nového světla, aby se kritickým jeho rozbořením dospělo k novému chápání toho, co nazýváme dějinami, pokrokem, kulturou a civilizací. Knížka vyvolá jistě některými svými radikálními závěry, jako na př. vyloučením historie z oblasti vědy, živý ohlas a pozornost a přispěje k tomu, aby se pohnulo stojatými vodami pozitivistických nauk. Každý přemýšlející vzdělanec měl by ji čísti. Cena 14 K, váz. 25 K.

# TVÁŘ ČLOVĚKA

DOMINIK PECKA

Ve středu soudobého usilování filosofického jest otázka, co jest člověk. Táže-li se moderní člověk po smyslu své existence s naléhavostí dříve neznámou, jest to tím, že moderní filosofie odpoutavší se od theologie a zbavená vyšších světél nejen že se stává nezpůsobilou odpověděti na tu otázku plně a pochopiti celého člověka, nýbrž, co horšího jest, stává se neschopnou tu otázku správně položit. Již ve své první anthropologické knížce Smysl člověka postavil se Dominik Pecka odmítavě ke všem pokusům o vysvětlení člověka zdola, z nižších vrstev bytí, a zároveň ukázal, že na otázku, jaký jest smysl lidské existence, jest možná jen odpověď náboženská: člověk jest obraz Boží. Odtud vede již cesta k otázce druhé, na kterou hledá Pecka odpověď v knize Tvář člověka, totiž k otázce, jaký jest člověk. Ani tato otázka není dobře řešitelná v mezích pouhého poznání přirozeného, nemá-li filosof zůstatí slep k nejvyšší skutečnosti v člověku — touze po Absolutnu a viděti v člověku jen bytost čífe protikladnou, rozpolcenou, antinomickou, paradoxní a tragickou, marně bojující o překonání svých rozporů. Pravda jest, že člověk jest bytostí jednotnou i nejednotnou zároveň. Nejednotnou, pokud jest zapojen do obecné polarity, která jest základem zákonem přírodního dění a pokud se v něm rozvíjí životní napětí látky a tvaru, přírody a ducha, mravní zákonitosti a svobody, prvku mužského a ženského. Jednotnou, pokud se v něm projevuje touha po harmonii mající základ v bytostné a přirozené, ne snad jen mravní jednotě lidského komposita. Nejdůležitějším kladem knihy Peckovy jest důkaz, že právě jen ve vědomí a pocitu vnitřní jednoty může člověk vyjít z přítmi tragična a naléztí pravý poměr k Bohu, přírodě, společnosti, ba i k sobě samému, poznati své pravé určení a svou důstojnost v nehlubších projevech své osobnosti, ve vyšší lásce i mysteriu smrti. Cena 12 K, vázaná 23 K.

Všechny zde uvedené knihy i jiné dodá naše

**Ústřední katolické knihkupectví »U zlatého klasu«**

Praha II., Karlovo nám. 5.

časopis katolického

# j i t r o

studentstva

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 4.*

Prof. Jos. Pýcha:	Česká Madona.
Vojtěch Berka:	Narození Páně.
Pierre Termier:	Mládeži.
Frant. Sušil:	Píseň z Leznice.
Dr. Silv. M. Brait:	Oteví se hodnotám.
Ing. Ferd. Pujman:	O posvátném pohybovém umění. II.
Zdeněk Rezníček:	Třetí list o přátelství.
A. P.:	Ze zápisníku starého profesora.

# **j i t r o** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Václavská 12. Tel. č. 352-15. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. Leopolda Vrla, Moravská Ostrava-Přívoz; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **z p r á v y E d i c e J i t r a :**

Počátkem prosince tohoto roku vyjde v Edici Jitra oblíbený studentský román Edy Jitzovského - *Hrdá srdce*. Čtenáři Jitra obdrží brož. výtisk za 12 K, vázaný za 20 K. Knihu si vyžádejte v knihkupectví „U zlatého klasu“, Praha II., Karlovo nám. 5. K objednávce připojte laskavě odběrní kupon; přítiskový na třetí straně obálky Jitra tohoto čísla.

---

## *Milostiplné svátky vánoční a požehnaný Nový rok*

*přeje všem svým čtenářům, přispěvatelům a příznivcům  
redakce a administrace „Jitra“.*

*V upomínku na vánoce 1939 dovoluujeme si přiložiti »Českou Madonu«  
od prof. Jos. Pýchy.*

---

Vyšlo 1. prosince 1939. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Josef Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.



Prof. Jos. Pýcha

Archiv Jitro

# ČESKÁ MADONA

PŘÍLOHA ČASOPISU „JITRO“ ČÍSLO 4, ROČNÍK XXI.



Vojtěch Berka:  
Narození Páně

Archiv Jitro

## Píseň

A teče vodička, vodička studená,  
v ní se umévala panenka Marie.

A když se umyla, na břeh vzstópila,  
na břeh vzstópila, syna porodila.

Mé milé děťátko, co ještě budeme?  
co ještě budeme, přis hora půjdeme.

Má milá matičko, nestaréte se nic,  
já půjdu na ryby do vody studené.

Mé milé děťátko, jak bys na ryby šlo,  
není hodinečka, co ses narodilo.

Jeli tam dvě pánové, obá zemanové,  
potkali děťátko, ono růžu neslo.

Mé milé děťátko, kdes růžu utrhlo,  
není hodinečka, co ses narodilo.

Pojejte, pánové, pojejte vy se mnó,  
postavte koničky pod lindu zelenó.

Ony budó čekat jarního vobroku,  
tak jak my čekáme slunička z voblaků.

*Z Leznice. Sušil, str. 36.*

Drazí přátelé! Mládi! Kdo vyzpívá všechny chvalozpěvy, kterých je hodno? Často se o to básníci pokoušeli, jen někdy se zdarem. Znáte ono úchvatné místo, kde Léon Bloy velebí mladost Villiers de l'Isle Adama a týmž dechem i mladost vlastní? Poslechněte si tato čarovná slova: »Jak krásně to začínalo! Bylo mu dvacet let a oslňoval muže i ženy, odevšad zněly mu vstříc všemožné chvalozpěvy; přinášel světu něco nového, něco zcela neslýchaného, něco, pro co měl svět jen a jen obdiv, poněvadž to byl věrný obraz prapůvodních jeho idolů. Co na tom, že byl chud jako kostelní myš? Nebylo to tím vznešenější? Ostatně měl mošnu plnou plodů, podobných hvězdám, které nasbíral plnýma rukama v lese světla a byl prost pochybnosti o pokolení lidském.«

Nádherný obraz, nahozený několika tahy skvělým umělcem, který byl velikým básníkem. Oč výmluvnější byl by býval Bloy, kdyby byl býval geologem!

Nikdo není povolanejší, aby velebil mládí, aby opěvoval mladost, než geolog, a byť mu bylo už sto let, ba i kdyby tisíc let už žil.

Geolog nazírá minulost tak jako prorok budoucnost; je obrácen obličejem do minulosti, před ním leží minulost, nikoliv budoucnost. »Prorok,« pravil Léon Bloy, a je to velmi vznešená definice — »je člověk, který si vzpomíná na budoucnost.« Obracím tuto definici a pravím podobně: Geolog je člověk, který věští minulost. Geolog má stále na očích mládí Země; je při stvoření světla; vidí mladý paprsek pohrávati si pod Božím dohledem. Slyší hlas hvězd a vidí každou z nich, kterak přibíhá a volá své »ad sum« (tu jsem), jakmile se ozve její jméno; pozoruje mladost Země. Hle, tu jest, tato Země, která vychází z rukou Stvořitele »pustá a prázdná«, zcela jako nemluvně, které přichází na svět. Hle, první ohraničení hlubin, první obrysy pevnin a pobřeží. Už proniká k uchu geologovu pláč a nárek novorozeneckých moří; jejich vody jsou zatěžkány solí, ale vítr je tak silný na této obnažené zemi, že zvedá i nejtěžší vlny, vrhá je do hlubin a opět zvedá do výše a tříští je o pobřeží. A tu, hle, Život, nevýslovně mladý, který se ujímá vlády na povrchu Země. Ó, šťastná hodino, hodino »mezi všemi slavná«, hodino, kdy se objevily první živé bytosti! Jakým úchvatným zázrakem či kterým přírodním postupem, který neznáme a nechápeme? Nevíme, a nikdy nevíme. Ale od té doby je Země kolébkou života; je zahalena živoucím obalem, biosférou; a tak se běře temným prostorem se svým průvodem živých bytostí, zahalena hávem, který pozvolna vzniká z prachu odumřelých bytostí. Kráčí vpřed a život se při tom na ní mění, rozhojňuje a naplňuje. Je to nepřetržitě zmlazování, mládí, jehož začínání je bez konce. V dlouhém proudu věků vystávají náhle nové skupiny bytostí, víc než stačí k vyplnění mezer nebo k nahrazení vyhynulých skupin. Ústrojný život na Zemi má krásné stáří: zachovává si hlavní znak mládí, pochod vpřed, ba, co dím, pochod? běh vpřed, běh, jehož cíle nezná, aniž dohlédne jeho ukončení, jímž je příchod jeho mistra. A tento mistr — toť člověk.

Hle, příchod člověka! Jeho vznik je zahalen tajemstvím jako vznik života vůbec. Zbožně, s hlubokým citovým pohnutím, které proniká jeho nitrem, sklání se geolog nad dětstvím lidstva. Prvotní blaženost, nevýslovná úchvatnost rajské zahrady v lůně panenské přírody, plné úcty a oddanosti k člověku! A pak — nepochopitelný pád, kterým vstoupilo zlo na svět! První odboj! První hříchy! První bludy! První strasti! První bolesti! — První slzy! Místo, kde byly prolity první slzy, »místo neblahé, kde v bdění nevýslovném bdíc, oplakala žena smrt nejlepšího z těla svého«. A potom rozptýlení, vznik a vývoj plemen lidských; a stále běh vpřed, ovládnutí celé země, bez ohledu na šířku oceánů a krutost podnebí; oceány člověk přepluje, podnebí se přizpůsobí! Plemena upadají a vymírají; ale hle, jiní zaujmou jejich místo a půjdou ještě



Archiv Jitro

*P. Termier*



dále než oni. Ve svém celku je lidstvo stále mladé; věčně mladými zůstávají také Umění a Věda, tyto krásné dcery lidského ducha, které rok co rok, ba den co den rozněcují nová světla, aby duch lidský dále spěl svou drahou, a nezbloudil, neklopýtl v temnotách.

Takové jsou myšlenky geologa, drazí přátelé! A proto pochopíte, že tento geolog, ať jakéhokoliv věku, pocituje hlubokou radost mezi mladými lidmi. Pobyt mezi nimi vyvolává v něm tolik obrazů z mládí, které pro něj znamenají včerejšek a které jsou v jeho paměti živé, i když jsou ve skutečnosti tisíc let, milion let, ba sta milionů let staré: z mládí hor, řek, údolí, pouští. Vy sami jste pro něj vrcholky Alp nebo Himalají, když se ještě zachvívaly tyčíce se k oblakům, kdy polotekuté vrstvy, z nichž se dnes skládají, tuhly jako vosk. Jste ostrovy vynořující se z modrých vln Středozevního moře. Jste vůdcové svého pokolení, průkopníci nových výbojů, badatelé před vyplutím za objevením světa; a paprsek, který laská vaše čela a dodává jim tolik krásy a vznešenosti, je v jeho očích bratrem onoho paprsku, který tryskl z první hvězdy do temných hlubin oblohy.

Jsem vám tudíž velmi povděčen, že jste mne sem pozvali a že jste mi poskytli místo — a jak čestné místo — mezi vámi. Vaší zásluhou shlédnu vaše krásné město, toto středisko, které dalo svoje jméno Burdigala (latinské jméno města Bordeaux) jednomu z našich útvarů geologických; neboť mezi geology označuje se jménem burdigalien stupeň doby miocenní. Vaší zásluhou poznám také váš obdivuhodný veletok; nevím věru dosud, jaké povahy jsou vlny, které valí; je-li to bouřná voda bystrin, řítící se s vrcholku Pyrenejí, či bohatý proud zvučných slov, plných lahody, mluvených hovorným a výmluvným lidem; či je-li to víno, víno vašeho kraje, zdroj síly, zdraví, veselosti a výmluvnosti. Dovolte mi ještě, abych vám blahopřál také k něčemu jinému, než jen k vašemu mládí. Dovolte, abych vám blahopřál, že jste katolíci. Ano, takové mládí zastihuje všechno ostatní, nad ním ani čas nevítězí. Poslechněte ještě jednou — naposledy — mého přítele Bloye. Jak je možno necitovati ho, mluvíme-li o katolicismu? »Katolíci! Tvorové dokonali, žijící v plném jasu Světla! V každém okamžiku poučení o strašném stavu své povýšenosti! I ta zkažená společnost, ve které žijí, dovedla uchovati ještě tolik božské jednoty, že nemohou sejíti s pravé cesty, ať podnikají cokoliv. Tolik ducha v pohárech povoláných Božích, v nichž se podává jen čisté víno Nauky bez příměsku.«

Bud'te hrdi, drazí přátelé, že jste mezi těmito povolánými a že se vám dostává takového nápoje a z takových číší; bud'te hrdi na své příslušenství k této Církvi, tak potírané, tak hanobené, tak pomlouvané, vystavené tak divokým útokům a tolika potměšilým nebo násilným pronásledováním, k Církvi, která ač zasypávána urážkami, bere se dále svou cestou, jako by jich ani necítila, bez únavy, s očima k nebi obrácenými, rty svými neustále šeptajíc žalmy a chvalozpěvy. Už myslili, že je mrtva; je živější než kdykoliv jindy. Před ní se sklánějí v pokorné úctě spisovatelé a myslitelé, kteří jsou z největších, básníci z nejčistších, umělci z nejskvělejších, učenci z nejpůvodnějších a nejsmělejších; někteří z nich, kteří tápajíce v nejhlubších temnotách hledali svou cestu a vracejí se z cest velmi vzdálených, padají na kolena a rozplývají se v slzách, dotkne-li se noha jejich městišť jejich chrámů.

Vaše sdružení, jejich počet a jejich činnost nejsou než novým dokladem katolické obnovy, která hýbe celým světem. Před pouhými třiceti lety by nebyla bývala možná; dnes nám připadá jejich existence přirozená; zítra povedou svět; a pak bude sladká Pravda, kterou vyrvali lidé, kteří nevěděli, co činí, lidovým vrstvám, dělnictvu a chudým, těm, které Ježíš na své pozemské pouti ze všech nejvíce miloval, pak bude sladká Pravda znovu vrácena všem našim bratřím, nejponiženějším i nejvznešenějším.

Budete účastni, drazí přátelé, příští lepších časů, ve které smíme doufat. Kéž vás tato myšlenka provází v tuhém zápase, který na každého z vás čeká; zápas s okolím, často nevalným; zápas se společností, která není ani tak zlá, ale je tak lehkovážná a nicotná, tak zaslepená malichernostmi, tak bezvýhradně chtivá přepychu a rozkoše, zaujatá hmotnými starostmi »spoustou obtíží a obchodů«, pravil Verlaine; jedním slovem, čeká vás zápas s mocnostmi zla, které »ke zkáze duší světem obcházejí«, jak to stojí v krásné modlitbě Lva XIII. po mši svaté, která je opravdovým vymítáním d'ábla. A jestliže někdy ve smutné nebo zlé hodině — a přicházejí takové hodiny v životě každého člověka — bude vaše duše zchváčena skleslostí, nejistotou nebo pochybnostmi,

rozpomeňte se krásných večerů svého mládí, večerních schůzek, jako je dnešní, které jste prožili se svými druhy a přáteli, strhováni stejným proudem ohně a nadšení, účasti téže víry, týchž nadějí, téže lásky k Bohu i k lidem; potom pochopíte, jak sladké, jak lidské, milosrdné, přirozené a potřebné je dogma o obcování svatých, jemuž nás Církev učí, poznáte v plném jasu příčinu a účel života a jeho nezměrnou cenu. Snad, možná, kdož to ví, vynesou vlny z hloubi vaší paměti na povrch před vaše zraky obraz, třebaš velmi vybledlý, starého učence, který přispěchal z Paříže, aby vás povzbudil a aby vám vyslovil svou hlubokou náklonnost. Kéž vám tato dávná představa dodá posily, kéž vyvolá na vašich tvářích úsměv, kéž vám znovu vrátí klid a radost! Nemám dnes večer vyšší touhy, nemám vřelejšího přání.

Předneseno na sjezdu Sdružení katol. studentstva v Bordeaux dne 2. února 1928. Zkrácená ukázka z knihy »Sláva země«, jež vychází jako 6. sv. III. r. KLK nákladem Vyšehradu v Praze.



Josef Strunz: *Oněmění*

*Zas budu nosit hlavu  
o decimetr níž  
a prosit o opium  
zasněžené noci.*

*Zas propadne se víra  
a tma mě oslepí,  
slova, z nichž tekla láska,  
míjejí, míjejí.*

*Zas rozbije se obraz  
tvořený dvojslovím,  
všude vás vidím, vás, vás,  
vy rány Jobovy!*

Göpfertová, Kyjov Archiv Jitro

Poutník

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Z úvah abiturienta: »Na doktora nepůjdu — to bych musil pitvat mrtvolvy; na advokáta také ne — to bych musil obhajovat kdejakého lotříka; na velebného pána také ne — já se nerad modlím; na profesora? Ne, to bych se musil zlobit s takovými darebáky jako jsem byl sám — to také ne!« Tento poslední důvod je známkou veliké upřímnosti — a snad se v ní chvěje i slza soucitu s ubohými profesory, úměrná odporu k mrtvolám a zločincům, tedy hnilobě fysické i mravní, jakož i úměrná nechut k modlitbě. Pakli ano, jsem ochoten věřit, že student má nejen duši, ale i srdce. A tomuto abiturientu prorokují, že svou životní dráhu skončí při nejmenším jako čestný předseda Sdružení na ochranu zvířat.

Náš školník, jako všichni školníci, jest v mezích své působnosti činný i jako vychovatel. Onehdy se nepohodl s oktavány — obvinil je, že ulomili kliku u dveří třídy. Následovaly represalie: oktaváni přestali pana školníka zdraviti. A poněvadž tím byl dotčen jeho majestát, vytrestal je tím, že začal zavírat dveře do sklepa, ba dokonce na dveře sklepa dal nápis: »Ž a c t v u p ř í s t u p p ř í s n ě z a k á z á n.« Chodili totiž oktaváni v přestávkách kouřit do sklepa. — »Já také si rád zakouřím,« prohlásil pan školník, »ale když jste takoví nezdvořáci, tak tady to máte!«

Přišel k nám mladý pan kolega. Nemohl najít byt. Namaloval si plakátek a vyvěsil na černé desce ústavu:

Žáci, zeptejte se pánů rodičů,  
nevědí-li o dvoupokojovém bytě.  
Za laskavé informace předem děkuje  
profesor Vyhňálek.

Správně: kdo pro školu pracuje, ať má ze školy také živobytí. Nu, a k živobytí patří i byt. Žáci to vzali vážně a byt panu profesorovi našli. Možná, že pro některé »šplhouny« to byla i pěkná příležitost, aby se mu zavděčili. Ale to nic. Kdo pro školu pracuje, ať z ní něco má. I Písmo praví: »Hodeň jest dělník mzdy své.« (Luk. 10, 7.) Starý zákon to říká velmi výrazně: »Volu mlátícímu huby nezavážeš.« (Deut. 25, 4.) Ale všeho s měrou. Nesmí se přehánět. Jeden pan učitel se přiznal, že dokud byl jen výpomocným učitelem, nosíval si domů ze školy dříví v aktovce a v pouzdře na housle uhlí. Až se začali lidé i pan řídící divit, že pan učitel má jaksi tuze často v rozvrhu hodin zpěv

Jsou mezi profesory učenci. Ale jejich věda zůstává ve škole čímsi mrtvým, neboť neumějí, jak se říká, »podat věc«. Didaktika jest veliké umění. Staré kazatelské pravidlo, »ut veritas pateat, placeat et moveat«, by se mělo rozšířiti i na vyučování. Jen se netopit ve faktech, jen se umět vymanit z odbornické terminologie! Takový Eddington začne svou přednášku o mlhovinách takto: »Povím vám nejprve recept na mlhoviny. Vezmi asi deset tisíc milionů hvězd. Rozptyl je tak, aby světlo potřebovalo tak asi tři nebo čtyři roky, než by dospělo od jedné k druhé. Přidej přiměřené množství roztaženého plynu mezi ty hvězdy. Vyválej to všechno na plocho. Sviň to jako závin. A tak obdržíš věc, která pozorována z dostatečné vzdálenosti bude více nebo méně pravděpodobně vypadati jako spirální mlhovina.« (Sir Arthur Eddington, *New Pathways in Science*. Cambridge, University Press 1935, p. 206.) To je vědecké, názorné, zajímavé i zábavné podání. A hlavně: je to didaktické.

\*

Jak taková »názornina« utkví v paměti i po desetiletích, mám doklad z vlastních studií. Náš profesor češtiny — trochu podivín, ale výborný učitel — nám jednou vykládal o původu písně Hospodine, pomiluj ny. Zmínil se také o záznamu Kosmovy kroniky, podle níž při nastolení prvního pražského biskupa Dětmara vedle oltáře svatého Víta lid volal Kerlessu (Krleš) a kněží zpívali »Te Deum laudamus«. Co je Krleš? Zkrácené Kyrie eleison. Teď přišlo to hlavní. Pan profesor vytáhl kapesník, rozestřel jej před námi a drže jej za cípky pravil: »Toto je Kyrie eleison.« Potom kapesník zmačkal v hrsti, ukázal nám jej zmačkaný v kouli a řekl: »A toto je Krleš.« — Dej mu Pán Bůh věčnou slávu.

\*

Krásně píše o didaktickém úkolu J. Lefèvre ve své právě vyšlé vysokoškolské učebnici biologie: »Podle více nebo méně uvědomělého přání svých žáků jest profesor biologie povolán, aby před nimi stavěl budovu poznání. Taková stavba nemůže býti pouhým nahromaděním fakt. Je to umění, umění vybírati nejdříve stavivo a pak je vhodně upravovati. Profesor se tak jeví ve své vědě jako pravý mistr, poněvadž jen jemu přísluší úkol posuzovati hodnotu fakt přicházejících z laboratoře vzhledem k místu, jež mohou zaujmouti v »řádu poznání«. Ve vědách není otrokem nikoho. Opovrhuje jak těžkopádnou erudicí, tak i pyšným dogmatismem, hledě s hůry na domněnky a tyranské soustavy, bude jich užívati jen opatrně a v té míře, v jaké slouží jeho dílu, podrobě je nejprve úzkostlivé kritice. Chybí-li »staviteli« nějaký kámen, je to on, jenž ukládá učenci, aby hledal a vyplnil tak onu mezeru. A má-li štěstí býti profesorem i badatelem zároveň, je třeba, aby v jeho vlastním soudu profesor řídil badatele. (J. Lefèvre, *Manuel critique de biologie*. Masson et Cie, Paris 1938, p. 14.)

\*

Píše mi jedna studentka: »V posledním čísle Filosofické revue byla zajímavá zmínka o svobodě vůle v článku Ing. Strádalové o myšlenkách Donosa Cortésa. Přikládám Vám výpisek a byla bych Vám vděčna, kdybyste se třeba v Zápisníku zmínil, jak to s tím je. Člověk na to pořád naráží.« Tady je ten výpisek: »Ústředním thematem Cortésovým jest svoboda vůle a problém dobra a zla. Běžný pojem svobody vůle je totiž úplně falešný. Svoboda vůle nezáleží, jak se obyčejně má za to, ve schopnosti voliti buď dobro nebo zlo. Z toho by vyplývaly absurdní konsekvence. Totiž, čím by byl člověk dokonalejší, tím by byl méně svobodný, to jest — čím by více inklinoval k dobru,

tím více by se zmenšovala jeho schopnost volby, to jest svobody. A kdyby svoboda záležela ve schopnosti volby mezi dobrem a zlem, pak by Bůh byl bytostí nesvobodnou, protože nevolí mezi dobrem a zlem. Svoboda vůle nezáleží ve schopnosti voliti, nýbrž ve schopnosti chtítí dobro. Chci-li dobro — dělám je pak svobodně. Schopnost chtění předpokládá schopnost myšlení. Dokonalá svoboda záleží v dokonalém myšlení a v dokonalém chtění. Z toho je jasné, že jen Bůh je dokonale svobodný. Nedokonalost lidské svobody záleží jednak v nedokonalosti lidského myšlení a v tom, že je ovládán, přitahován zlem. Pomocí Boží milosti a svou silou má se člověk snažiti potříti tuto možnost volby stálým nepoužíváním, pokud je to ovšem možné. Jen ten, pro kterého zlo nemá přitažlivosti, kdo tak ztratí možnost volby, kdo poznává dobro, chce dobro a provádí je — ten je svoboden. Právě v možnosti voliti záleží nedokonalost svobody.» (*Filosophická revue*, v říjnu 1939, č. 4., str. 179.)

Článek Ing. Strádalové jest přehledem názorů, jež podává Cortéz ve svém díle *Essai sur le catholicisme, le libéralisme et le socialisme* (Madrid a Paříž 1851). Nemohu posouditi, do jaké míry je tento přehled přesný. Ale nejde konečně o Cortése, nýbrž o svobodnou vůli a o svobodu volby mezi dobrem a zlem. První otázka by byla: Je vůle vždycky svobodna? Odpověď: naše vůle je zaměřena k dobru, a to nutně. I sebevrah hledá své štěstí — ve smrti. Chceme býti šťastni a nemůžeme chtítí býti nešťastni. Chceme-li něco, chceme tak jen proto, že v tom hledáme své štěstí. Člověk tedy nemůže voliti mezi tím, zda chce býti šťasten či nešťasten, nýbrž nutně tíhne k štěstí. Druhá otázka: záleží svoboda vůle v možnosti voliti mezi dobrem a zlem? Odpověď: je známo, že vůle chce jen to, co rozum poznává, a jí jakožto dobro předkládá. *Ignoti nulla cupido*. K tomu, aby vůle mohla svobodně něco chtítí, je nutné, aby předmět byl poznán nejen jako dobro, nýbrž také s nějakého hlediska jako zlo, takže vůle může pak předmět chtítí jakožto dobro nebo jej zamítnouti jakožto zlo. Avšak každé dobro může s nějakého hlediska býti pozorováno jako zlo. I ctnost se může s určitého stanoviska jeviti jako zlo, pokud na příklad odporuje smyslné žádosti. Všechna dobra zde na světě jsou omezená a nedokonalá a proto každé dobro může s nějakého hlediska býti pozorováno jako zlo. (Věc vyložil velmi jasně Dr. Jaroslav Beneš v knize právě vyšlé: *Rozumem ke zdroji pravdy*. Kropáč a Kucharský, Praha 1939, str. 64—78.) A z toho je patrné, že svoboda vůle v skutku nezáleží ve volbě mezi dobrem a zlem, nýbrž ve volbě mezi dobrem, které nám rozum představuje jako dobro, a mezi dobrem, které nám rozum představuje jako zlo, čili že lidská vůle vůči každému dobru zůstává svobodna, mohouc je voliti nebo zamítnouti. I moderní etikové jako I. Kant a N. Hartmann zastávají tento řecko-středověký názor a spatřují v člověku bytost, která může chtítí jen to, co se jí jeví jako dobro, a ne jako »bytost satanskou«, která chce zlo, poněvadž je to zlo. (Theodor Steinbüchel, *Die philosophische Grundlegung der katholischen Sittenlehre*. L. Schwann, Düsseldorf 1938, Bd 2, S. 39.)



Josef Havránek: *S večerem...*

*V ošatce plné večera a hvězd za noci nasbíraných  
má naděje nesmělá — nejhezčí z melodií.*

*Jsou některé chvíle tiché jak cesty v polích,  
kde z kaluže holubi pijí.*

*A s večerem stesk můj i víra má ke kráse věcí prohořely  
a vítr rozezpíval žlutý klas.*

*S večerem smutek i k děvčátkům malým chodí  
a do spánku říká jim: nesnilas.*

## A. P.: KAMARÁDKA — STUDENTSKÝ ROMÁN

### 4.

Nikdo ve třídě nemá víc jmen než Josef Holas: snad si je vinen i sám, že se proto zlobí. Řekne-li mu někdo: Papuáne, Strápáči, to ještě snáší jakžtakž — to jsou jen narážky na jeho husté, kudrnaté vlasy. Na ty je ostatně hrd. A právem. Jenže jeho souměrná a bohatým vlasem dekorovaná hlava přísluší k postavě slabé a nevelké. I chůze jeho je jaksi nesvižná a nepružná. Josef Holas to ví, stydí se za to a tudíž nesnáší dobře, aby mu to někdo připomínal přezdívkou a pokřikoval na něho třeba Puňto, jak s oblibou činí Oldřich Nápravník. Pro Papuána a Puňtu se Josef Holas rozčiluje a odpovídá nadávkami podobnými, vrhá se dokonce na posměváčky, tváří se hrozivě, rudne v obličejí a zatíná pěsti. Ale jsou věci ještě horší. Zcela ho zarmucuje a z míry přivádí, nazve-li ho někdo Parukářem nebo Mydýlkem. To již se nezlobí. Vyplíží se z třídy, aby na něm neviděli, že je raněn v hloubi duše.

Je sirotek a bydlí u strýce, který je holičem. Jí chléb milosti. Vypomáhá někdy v oficině. Někdy tam přicházejí i kluci z třídy, aby se dali ostříhat. A tu mohou pozorovat, jak Josef Holas štětkou mydlí strýcovy zákazníky, jak strojkem zastříhuje, jak přináší misky s teplou vodou a ručníky, jak oprašuje pány a pomáhá jim do kožichu, jak bere od nich dvacetníky. Nu, žádná hanba. Za práci se Josef nestydí. Ale řekne-li mu někdo Parukáři nebo Mydýlko, bere to trochu jako snižování muže, který jest jeho dobrodincem — a cítí v tom i jiný osten, o němž nikdo nemá tušení: že nemá otce ani matky.

A ještě jedno trápení má Josef Holas: nejde mu matematika. Ať dělá, co dělá, nic nedovede vypočítat. Nemá na to buňky. Obě oči musil přimhouřit profesor Smejkal, když mu v kvartě napsal dostatečnou z matematiky — a udělal to jen vzhledem k dobrému prospěchu v ostatních předmětech. Ale důtklivě mu radil, aby do kvinty nechodil. Josef však do kvinty přišel.

Je-li vyvolán k tabuli, zaskřípe zuby — nikdo to tak nedovede jako on — vezme sešit příprav a vleče se na stupeň jako na popraviště. Ví už předem, že se profesor Smejkal bude ptát, od koho to zase opsal, a také ví, že u tabule ani »nehne«.

Neumí se přetvařovat, nebo řekněme, neumí se ovládat. Stojí u tabule s křídou v ruce, s příkladem si rady neví. Uvádí-li profesor na cestu správného řešení, není to nic platné: Josef na to nemá buňky. Konečně mu dá profesor nedostatečnou. Josef sebere svůj sešit a vrátí se do lavice a zlostně praští sešitem. Profesor to považuje za urážku a volá na něho:

»Holasi, to mám za to, že vás šetřím?«

Jiří Havlík pocituje už nějakou dobu zvláštní náklonnost k tomuto chlapci s hlavou prince a tělem zakrslíka. Tuší v něm nejnešťastnějšího člověka ze třídy. Dává se s ním občas do řeči. Mluví s ním vážně, bez stínu posměchu a ironie. Josef se s počátku chová nedůvěřivě: není zvyklý, aby někdo stál o jeho přízeň. Ale je možné, že ten Jiří je trochu jiný než ti druhí.

Přesto je udiven, když se k němu přidruží Jiří a povídá:

»Josefe, já půjdu kousek s tebou.«

Nikdo ještě neřekl Josefovi: Půjdu s tebou. Až teď Jiří, ten kopáč. Ba, ani neví, o čem by s ním mluvil cestou.

Již zahýbají za roh — a hle, nejde vlastně Josef s Jiřím, nýbrž Jiří s Josefem — Josef bydlí na náměstí a Jiří v Nečasově čtvrti.

»Máš něco pěkného na čtení?« ptá se Jiří jen tak, aby něco řekl. Ví, že Holas mnoho čte. Zná všelicos i z moderní literatury. Co se půjčuje ve škole, mu nestačí. To přečte vždycky za jeden večer.

»Chtěl bys něco?«

»Mám přijít k vám?« ptá se Jiří.

»Ne,« povídá Josef. Jest mu nepříjemné, chodí-li spolužáci do holírny — neřku-li k nim do bytu. Tam to vypadá! Teta má několik malých dětí a ty vřiskají celý den.

»Chceš-li,« navrhuje Josef, »přijdu za tebou odpoledne a přinesu ti něco. Mám to z městské knihovny.«

»Přijď!«

Rozcházejí se na rohu.

A nyní přichází často. S knihami i bez knih. Někdy večer spolu brouzdají ulicemi.

»S Olinem už nekamarádíš?« ptá se jednoho dne Josef.

»No, kamarádím,« povídá Jiří trochu váhavě. »Ale hrát už skoro vůbec nechodím. Už mě to tak nebaví. Radši čtu.«

Radši čtu, říká, jako by to byl už jeho dávný zvyk mnoho čísti. Ne, chce teprve mnoho čísti. Nechce být hloupý, chce mnoho vědět, chce vynikat. Jsou vyšší věci — řekl profesor Mach.

»Ty ses změnil,« povídá Josef Holas.

»Jak změnil?« ptá se Jiří.

»No, nejsi už takový, jaký jsi býval,« odpovídá Josef trochu vyhýbavě.

»Ty si něco myslíš!« zaútočí Jiří.

»Co bych si myslil?«

»Něco si myslíš! Řekni mi, co si myslíš?«

»Chceš to vědět?«

»Chci!«

»No, Myslím si třeba, že máš rád nějaké děvče.«

»Možná,« odpovídá Jiří.

»Je hezká?« ptá se Josef jakoby znalecky.

»To se ví.«

»Je z naší třídy?«

»Proč myslíš, že z naší třídy?« ptá se Jiří.

»No, jen tak,« povídá Josef. »Mně se tam také jedna líbí.«

Jiří se ulekne. Snad ne Slávka?

»A která?« táže se dychtivě.

»To ti nepovím,« odpovídá Josef skoupě. »Leda, až ty mně řekneš, která se líbí tobě.«

»Totiž — počkej, já bych ti to řekl, však já ti to řeknu — někdy.«

»Až ty mně, tak já tobě,« prohlašuje Josef tvrdě.

Večer po této rozmluvě pojme Jiří veliké podezření: Josef je zamilován do Slávky. Ano, do které jiné? Proč by také tajil jméno té »své«?

Tato věc mu dlouho nedá spáti. Josef Holas jeví se mu chvílemi jako nejhorší a nejohavnější pokrytec. Pokrytec, zákeřník a zrádce. Jak jen mu mohl důvěřovati? Ale ne, není to možno. Takový Josef není. Ostatně, sotva by se jí mohl líbiti. Ale, kdož ví? A ty by ses jí líbil? A odpověď je těžší než otázka. Co jsi vlastně? Kluk vytáhlý, nohatý, hranatý, pačesatý...

\*

Ale musí míti jasno. Mukou nejhorší je nejistota.

Příští den se hledí Jiří nějak zbavit Olinu, který ho láká na kopanou. Chce se stůj co stůj sejít s Josefem.

»Povíš mi to dnes?« táže se Josefa.

»Napřed ty!« povídá Josef rozhodně.

»Napřed já?«

»Napřed ty!« trvá Josef rozhodně na svém.

»Tak — mně se líbí ta Slávka Horáková,« říká Jiří pomalu, ale pevně. Bedlivě pozoruje při tom Josefa. Josef se nečervená, ba ani brvou nehne.

»To je hezké děvče,« povídá po chvíli uznale.

»A ta tvoje?« naléhá Jiří.

»To je Elka Kubešová.«

Tedy Elka. To štíhlé, tmavovlasé děvče s modrýma očima — směje se málokdy: a přece má vsutku krásný úsměv — nejen proto, že má čisté a pěkné zuby, ale proto, že je v tom úsměvu jakýsi tajemný záchvěv bolesti.

»Ona to ví?« táže se Jiří.

»Dosud ne.«

»A řekneš jí to?«

»Řeknu, až bude čas. Já myslím, že dosud je mi věrná. Neviděl jsem, že by s někým chodila. Dávám si na ni pozor. A kdyby se mi zpronevěřila, Jirko, pak běda! Byl bych schopen všeho. Já bych toho chlapa uškrtil. Protože — já ti něco řeknu: já si vezmu jenom takovou dívku, která nikdy nikoho nepolíbila.«

»Já také,« prohlašuje Jiří.

»Ty dívčinkáři,« laje Olin Jiřímu, »to ti neodpustím, že's nás nechal ve štychu, ty bambulo. My takhle klesnem na druhořadé mužstvo. My jsme byli prvotřídní jednáctka, tys, člověče, chytal jako Plánička, všem třídám jsme nařezali, i kluci z jiného gymnasia se nás báli, a ty, moulo, nechceš teď hrát, člověče, jak jsi mohl tak bídně klesnout, ty jistě vzdycháš při měsíčku nebo skládáš básničky nebo píšeš psaníčka. Ty zrádče, jak jsi mohl opustit své kamarády, kteří ti nikdy neublížili? Copak ti nebylo dobře mezi nimi? Kde teď máme vzít nového brankáře, porad' nám, ty meloune, nebo nám nějakého vytrénuj! My jsme teď v jeteli jen k vůli tobě, ty zástěrkáři, tobě nic nezáleží na cti třídy, tobě je to jedno, když se teď nezmůžem na pořádný zápas — tobě je to fuk. Když nám teď nařezou kluci z tercie, tobě to bude jedno, takový ty jsi kamarád: jakási žába je ti milejší než všichni kamarádi — to je vidět, jaký jsi byl sportovec, tys vůbec nebyl sportovec, tys to jenom markýroval. Sportovec je muž, to je chlap a nic než chlap — a chlap neběhá za ženskými, chlap nefňuká, chlap neutíká od svých kamarádů, když je jim zle, no, my už se tě prosit nebudem, to bychom neměli kouska hrdosti v těle, my už si nějak pomůžem — ty myslíš, že jsi nějaký Achilles, ten taky fňukal, když mu sebrali Briseovnu, nechtěl bojovat a nemohlo se válčit. Ale my budem válčit i bez tebe, ty Pseudoachille, jdi, běhej si za tou svou dívčinkou, vzdělávej svého ducha, aby ses jí líbil, ona se na tebe stejně vykašle, ty ušatče, namluví si nějakého oficíra od kanonýrů a budeš umyt, ty citrone vymačkaný...« To jsou zlolajné řeči, které pronáší Olin k Jiřímu den co den.

\*

Studentské představení Janošíka v divadle. Velký hrdina na jevišti: nikoho se nebál, bohatým bral a chudým dával. V lesích a horách se skrýval se svými chlapci. Ve vsi pod horami žilo pěkné děvče — Anka. Anka — jeho síla. Tu cítí Jiří po prvé, že žena jest osudem muže. Jeho životem i jeho záhubou. Oheň hoří mezi mužem a ženou. A bez toho ohně není velikých činů. A kdo jej nechal vyhasnout nebo komu se nerozhořel, padne, musí padnout. Janošík — milován, zrazen, chycen, spoután. Do chvíle poslední jest srdce jeho naplněno láskou k písni a tanci. Cigáni mu hrají pod šibenicí: Hopsa, chlapci, od zeme! Nekaje se a nepodvoluje se svým nepřátelům: Keď ste ma upekli, teda ma aj zjedzte!

Jakoby zpit ztotožněním svého dosud nejasného údělu s údělem hrdiny, vypoťací se Jiří z divadla. Vše, co se rozvinulo před jeho zraky v ději jevištním, je v něm: touha být mužem statným, silným, hrdinným — tím bolestnější, čím hryzavěji se ozývá v srdci i pocit vlastní nicoty a ubohosti. Ne, není hrdinou. Není ničím velikým. Kvintán. Vše je marnost. I když se duše vzpíná do výše k síle a kráse — pouhá to žízeň, ne ukojení. Včera ještě chlapec — obratně chytající míč. Děvče, kterékoliv děvče ve třídě je tvor hodný opovržení pro svou pořádnost a naučenost a snahu zalíbiti se profesorům. A po kvartánských závanech prudké smyslnosti, z trýzně drásavých představ, z klackovské urputnosti vstupuje v oblast čistého zanícení, neznámého zduchovnění, jehož hloubky zaznívají temnými údery marnosti. Hořký pocit osamění, dusivá síla nepochopení, závratnost a nedostiznost něžné krásy, která tak lhostejně vzplála nad nerozvitým jarem duše — ano lhostejně. Zůstal nepovšimnut. Nehoden pohledu. Nikdy se na něho neusmály dva akvamariny. Přicházela — odcházela v snech i ve skutečnosti — ach, jak to všecko splývalo v jedno, život i sen, skutečnost i hra, blízké i vzdálené, možné i nemožné, a v tom utkání protikladů jest divákem i hercem, vítězem i poraženým, titanem i dítětem, unášeným vichřicí smrti a marnosti. —

Přichází domů pozdě večer. Sotva pozdraví v předsíni. Jde do svého pokojíku a těžce usedá ke stolu.

Paní Michalová přináší večeri.

»Co je vám, Jiříku? Nebolí vás hlava? Nejste zachlazen? Počkejte, já vám změřím teplotu!«

»Ne, ne, prosím, nic mi není! To jen tak! Mně je tak divně! Ale nic to není, opravdu nic, paní Michalová!«

Jednou večer povídá Josef Jiřímu:

»Musím ti něco povědět. Ta Elka někam chodí. V sobotu byla u nás, dávala si dělat ondulaci. Já jsem pomáhal v pánském oddělení. Skleněnými dveřmi je vidět do dámského. Viděl jsem ji tam. Hned mi napadlo: to není jen tak. Jistě má nějaké dostavníčko. Já jsem se vymluvil strýcovi a šel jsem za ní.«



»A kam šla?«

»No, domů šla.«

»A co potom?«

»Co potom? Já nevím. Čekal jsem tam ještě dvě hodiny. Myslíl jsem si: jistě někam půjde. Chodil jsem před domem sem tam. Možná, že mě tam viděla a že si to rozmyslíla. Potom mně bylo moc zima. Šel jsem raději domů. Ale já nevěřím. Já budu na ni dávat pozor. Jestli ji někde uvidím —«

»Co uděláš?«

»Co udělám? No, aspoň budu vědět, jaká je to falešnice. Aspoň budu vědět, na čem jsem. Já vím, že ona o mne tuze nestojí. Ona nemá ke mně citu. To je hrozné, Jiří, pomyslíti si, že v krásném těle může být ošklivá duše.

»To ještě nevíš,« namítá Jiří. »Vždyť si s ní dosud nemluvil. Nic ti neřekla.«

»Ale já to poznám. Začne-li s někým chodit, už to budu vědět. Kdyby jí na mně záleželo, s nikým jiným by nic nezačínala. Dokud s nikým nechodí, je dobře. Ale mně se zdá, že na někoho začíná myslit. Proč se dává najednou ondulovat? To se chce někomu líbit. Mně by se líbila i tak. Však já jí na to přijdu. Já to poznám!«

»Hm,« povídá nakonec Jiří, »myslím, že jsme na tom oba stejně.«

Takové slečny jistě koukají po pánech s ostrými puky na kalhotách a pečlivě uvázanými kravatami, nebo po mládencích, kteří mají motocykl a mohou je svézt na tandemu — čímpak jim může být takový neohraba — kvintán, nesmělý, uvzdychaný, hloupý jelimánek, který by si rád zahrál na rytíře. Ale — jakási naděje přece svítá — ať si chodí s nějakým takovým nažehleným panákem — choď si s ním, Slávko, ať poznáš tu jeho prázdnotu a bezcitnost, ať se přesvědčíš že pod hladkým povrchem se skrývá duše světácká a bídna: a až budeš zklamána, ošálena a oloupena, snad pochopíš, jak jsi chybila, když jsi pohrdla jakýmsi hloupým kvintánem, který však tě miloval celým srdcem!

Dlouze si povídají Josef a Jiří o Slávce a Elce, vžívají se do úlohy zneuznaných, zklamáných, raněných a opovržených. A hned zase do úlohy silných, velikých a moudrých, před kterými se kdysi v úctě skloní celý svět. Ale čím výše se vzpíná jejich sebevědomí v takových chvílích, tím hlouběji zase klesají do hlubin své beznadějnosti.

Což — Elku — tu znali od primy. Znali a neznali. Spíš neznali. Byla jako jiné dívky ve třídě. A teď v kvintě — co v ní vězí? Nač myslí? Po čem touží?

A Slávka? Tu neznají vůbec. Někdy ji vídají venku v průvodu matky. Sama chodí jen do školy.

»Mluvil's s ní už?« ptá se Josef Jiřího.

»Jakpak s ní mám mluvit: před třídou to přece nejde. Olin by se mi vysmál. Zkusím od něho tak dost.«

»Musíš s ní někdy promluvit,« míní Josef.

»Ale jak?«

Opravdu, přemýšlí Jiří, jak to udělat. Opatrně. Najít si svou chvíli. Počkat někde na Slávku? Ne, Olin by je mohl vidět. A třeba by jí to bylo nepříjemné. Napsat jí psaníčko? To také ne. Možná, že by to dala číst ostatním dívkám a byla by z toho ostuda. Tak to nejde. Musí se to stát nenápadně.

\*

Několik dní chybí Slávka ve škole. Prý trochu zachlazená. Jiří osnuje plán. Až se vrátí, zeptá se jí v přestávce nenápadně, ano, nenápadně, zdali jest jí už dobře. Ona řekne: »Těší mne, že vás to zajímá, děkuji, dobře.« Anebo řekne!: »Jdi si, kluku pitomá, copak je ti do toho?« Ano, tak to řekne. Princezna. Je příliš vysoko, aby mohla dbáti o takového ubožáčka, jako je Jiří Havlík. Pohrdne jím, zcela určitě jím pohrdne!

Jiří čte v těch dnech Klostermannův román Za štěstím. Čeští studenti ve Vídni chodí do nějaké hospody. Tam slouží české děvče. Studenti zjistí, že to děvče má krásný hlas. Přijdou na myšlenku umožnit jí hudební vzdělání. Z Bětušky se stane slavná zpěvačka. A když k ní přichází ten, který nejvíc se o ni zasloužil, Bětuška ho odmítá — má jiné ctitele, už je z ní hrdá dáma —

Jiří čte tu knížku a promítá sebe v úděl toho odmítnutého studenta a Slávku vidí v postavě té zpychlé Bětušky. Ale ne, taková není, rozhodně není taková! Není to možné!

Slávka už je zase ve škole. Jiří si dodává odvahy. Musí s ní promluvit, ano, musí! Teď anebo nikdy!

Ve velké přestávce se k ní přitočí na chodbě a praví:

»Vy jste ještě nějaká bledá — měla jste ještě zůstat doma.«

»Vy, vy — proč vy, copak jsem už tak stará, abyste mi říkali vy jako nějaké profesorce? Já jsem vám přece všem říkala, hned jak jsem přišla, abyste mi tykali. Já chci být jako vaše kamarádka. Tak. Je to hezké od t e b e, že jsi tak starostlivý. Mami mě ještě nechtěla pustit do školy, ale mně je doma smutno. Ve škole je to veselejší. Kdepak se člověk tak zasměje jako zde? Každý den je nějaká legrace, ne?«

Jiří poslouchá ten spád slov jako hudbu, nestačí ani vnímat smysl slov, krev se mu žene do tváří a hlava točí v jakési sladké závratí.

»Už jste si mezi námi zvykla?« vykoktá ze sebe.

Slávka mu hrozí prstíčkem:

»Nebudeš-li mi tykat, uvidíš, že si nezvyknu mezi vámi a budu ti říkat p a n e Jiří Havlíku!«

»Tak já ti už budu tykat.«

Zařinčí zvonec, a to je té slavné rozmluvy konec.

Po chvíli usedá Jiří vedle Olina zmaten a podivně rozradostněn.

Hle, jak se mu to povedlo! Vždyť k němu byla docela milá! Nijak se na něho neosopila. Když rozhodila ty své vlásky, docela pěkně se na něho usmála! Je přece jen chlapík! Jen se nebát! Ach, jak je mu dobře v této chvíli, cítí se velikým a silným, ne v této chvíli už mu nemůže státi v cestě nic. A kdyby Slávka chtěla, skočil by pro ni do ohně.

»Je to hezké od tebe, že jsi tak starostlivý,« řekla to s takovým hřejným uznáním. Aspoň ví, kdo s ní cítí, kdo na ni myslí, kdo jí přeje všechno dobré... »Je to hezké od t e b e...«

»Ty frajere,« bručí vedle něho Olin, »myslíš, že jsem tě neviděl, jak cukruješ s tou svou něžnou dívenkou? Ty jistě už píšeš básničky na tu svou Slávinku. To se ti líbí, takhle se bavit s děvčátky, ale bít se za barvy třídy, to ne. Ty jsi skvrna na našem štítě. Ale my ti ukážem, že to půjde i bez tebe. My jsme muži a ne baby. My víme, co je boj a síla a pohrdáme takovými lyriky telecími, jako jsi ty...«

Olin ani nedbá, že Eda už vkročil do třídy, že už zapsal do třídní knihy a chystá se zkoušet slovíčka. To se rozumí, zrovna si vzpomněl na Olina a »vytáhl« ho.

»Nápravníku!« zazní zčista jasna do kárné Olinovy tirády.

Olin vyletí, jde předložit třídnímu sešit se slovíčky, rychle se vrací na své místo, ze strachu, aby ho snad Eda nepodržel u katedry a nezkoušel ho tam — taky mu to někdy napadne. Ale na štěstí nenapadá mu to.

Olin už je zase šťastně na svém místě, kope do Jiřího a šeptá:

»Jiříku, prosím tě, napovídej, já jsem „dutej“.«

A »lyrik« odplácí »zlé dobrým« a napovídá, seč jest.

\*

»Už jsem s ní mluvil!« oznamuje Jiří Josefovi.

»Co jsi s ní mluvil?« ptá se Josef.

»No, ptal jsem se jí, je-li jí už dobře po nemoci.«

»A co ona?«

»Říkala, že jí to těší.«

»A co víc?«

»Co víc? Nic víc, to přece stačí! Mně to stačí. Byla taková milá!«

»To ony dovedou,« povídá Josef skepticky. »To je to: umějí se přetvařovat. To já znám. Dělá jim to dobře, když někdo po nich blázní. Já jim nevěřím. Pro zábavu jsme jim třeba dobří. Jinak si myslí: Hloupí kluci! My jsme kluci. Říkají nám kluci!«

»My jim zase říkáme žáby.«

»Ano, ale jsou lidé, kteří jim říkají slečny. Kdopak tobě řekne pane? Jsi kluk.«

Jsme kluci —

Jiří neví, co by řekl. Je to pravda, co říká Josef. Jsme kluci. A ony jsou princezny. Jsme kluci. Trápíme se a ony z toho mají radost. A v těch úvahách přicházejí do městských sadů.

Drsný vítr shazuje se stromů zežloutlé listí. Na záhonech opadávají květy uvadlých jirhin. U potoka malá lipka bojácně drží v objetí poslední svůj lístek. A ten lístek se

zachvívá, bolestně se loučí se zmítavou větévkou, až padá — v tom však spodní proud větru ji nadzvedá a smetá do potoka . . .

Večer čte Jiří Čechova Ikara. Příběh jinocha, který se rozletěl na křídlech touhy a vznesl se až k slunci lásky. Ale byl chud a ničím nebyl. A křídla mu spadla. Ta dívka mu napsala dopis strážlivý a praktický: Pracujte a hleďte něčím být: potom přijďte a budete vítáni!

To čte Jiří. A náhle mu to zasvítí jako blesk: zjevení vlastního úkolu. Pracovat! Pracovat! To je cesta . . .

A ještě téhož večera, ač už má všechno připraveno na příští den, otvírá »Příklady z algebry« a počítá dlouho do noci příklad za příkladem — jen tak, ex privata industria, jak říká profesor Smejkal . . . (Pokračování.)

### Miroslav Němec: *Bláznivá*

(Z českých pohádek.)

*Stříbrný skřítek povídal*

*Tmavá tmavá tma*

*Kdo se ještě ptá kdo se ještě ptá  
co bude dál*

*Šeptala babice babici*

*Měsíček včera stál*

*zrovna nad naší vesnicí*

*pes zaštěkal*

*Takové bylo vám tichoučko*

*až se ponocný bál*

*Kdosi je blízko blizoučko*

*jde dál jde dál*

*Ráno raničko ráno*

*budí se z modra skal*

*Vašíku Aničko Anno*

*skřítek nás zavolal*

*Stříbrný skřítek již zazpíval*

*svou píseň z bezedna*

*v žal vyčkávání kdo se ještě ptá*

*co bude dál*

### M. Bartušek: *Podzim zpívá*

*Když měsíc v podvečer nad řekou vyšel,  
v dálce snad, v polích, či na stráni pod námi  
někoho tak známě zpívat jsem slyšel  
zvlhlou tmou, vonící mlhou a hvězdami.*

*Podzim — šel ztišenou krajinou, v dálce si zpíval,  
hlas měl tak zastřený kouřem a ohýnky  
pod strání hořely jasnými plamínky.*

*Vášnivost žhavého léta a dozrálé plameny  
hluboko v mé duši chvěly se — pohřbeny.*

*Nevím, zda tenor to byl, či snad bas.*

*Podzim má podivný hlas.*

*Podzim zná tajemnou píseň:*

*jako by zazvonil stříbrný plíšek tam nad lesem  
nebo jen plaše se zavlnil zlekaný ptačí sen,  
soumrak, jenž snáší se neslyšně do kraje  
na každý žhavý květ,*

*který pocely času v plod dozraje.*

## ALENA HOROVÁ: VOLÁNÍ DÁLEK A NOCÍ

Veliká místnost koncertní síně se zvolna naplňovala obecenstvem. Milý šum se rozléhal osvětleným prostorem, hudebníci ladili nástroje, vše znělo známou melodií koncertů a oper.

S ostatními vešla do sálu mladá žena, doprovázená mužem. Beze slova usedli na místa a zaposlouchali se do svého okolí. Seděli mlčky, jako dva lidé, kteří pro množství námětů si nic neřeknou.

Světlo zhaslo a ticho se rozhostilo kolem. Přilnulo mazlivě k jemným tvářím krásných žen, k černí pánských obleků a zajalo do sebe ladnost hudebních nástrojů a připravených rukou. Šerem se mihla bílá paže dirigentova s taktovkou a ticho se napjalo jak struna sólistových houslí. Zarazilo na okamžik dech a každý pohyb, jen pevná ruka trčela ve tmě, vědoma si své nadvlády nad jednolitým tělesem lidí a tónů. Pokyn a ticho se prudce rozlétlo, tvářemi všech se mihl úlek a úleva.

Zcela tiše seděli vedle sebe dva přátelé. Pohroužení do tajemství tónů zapomínali na okolí. Jejich rozdílné duše se spojovaly v dokonalé harmonii hudby, očisťovaly se čistotou a ušlechtilostí. Jejich myšlení se setkávalo, podtrhávalo rytmem dirigentova umění a spá-

dem variací. Jak řeka se valil kolem nitra proud hudby, valil se přes srdce i srdcem. Stoupal nezadržitelně k hrdlu a tlačil do očí slzy. Slzy bez bolesti, bez radosti, jen slzy úlevy a pochopení. Brázdily lesklým praménkem matnou ženinu tvář a stékaly na složené ruce v klíně.

Skončila první část, světlo ozářilo aplaudující obecenstvo. Bílé ruce ženy zůstaly mrtvě složené. Cítila vedle sebe přítomnost člověka, který pochopil a poznal chvíli, kdy si najednou říkáme s Bohem. Kdy odcházíme bez výčitky a slibů a víme, že se víc nevrátíme. Odcházíme se steskem a přece nemůžeme zůstat. Cítila, že přišel okamžik, ve kterém musí odejít. Tóny ji upozornily a ona musela poslechnout.

Po konci se zvedli a odcházeli tak, jako přišli. Beze slova. Usedli vedle sebe a rozjeli se nocí. Pryč, do černa pozdních hodin a prázdnoty nočních silnic. Museli ven z města. Přikrčila se v rohu a sledovala šíleně prchající kužele světla a tragické stíny stromů. Hučení motoru dávalo doznívat posledním příbuzným myšlenkám. Ač ještě večer nevěděli nic o rozchodu, cítila nyní, že musí odejít. Vlákno, které je spojovalo, se prudkými tóny roztrhlo.

Jeli nekonečně tmavou, pustou a milosrdnou nocí. Dokončovala dílo hudby. Byla balzám unaveným duším, jež nenalézají klidu a musí poslechnout volání nocí a dále. Jdou jak poutník věčnou nocí, provázeni hudbou rán a svítání, západů a usínání. Jdou, i když je srdce plno stesku houslových tónů, i když je na rtech úsměv cellových hloubek a v mysli touha nikdy nedozněných akordů. I když je v duši bolest, jako žaloba smutných délek a víra, jak stupnice staccatových melodií, v očích lítost umělcových legát a v slzách marnost nedotvořených symfonií.

»Odejdu.«

»Vím.«

V prostoru dozněl poslední akord neznámé skladby.

## **J O S E F   A D A M E C :   S R D C E   V   Z Á V Ě J Í C H**

Noci dlouhé, nekonečné jdou za dny. Jdou odměřenými kroky z dále do dále, celou nesmírnou zemí, jdou majestátně, paní života. Svinuly jej do klubíčka a ukryly kamsi hluboko, do hloubi lůžek, bezmocných a tichých. Jdou krokem tisícínovým po celé zemi — probudíš se a překvapí tě nesmírné ticho a samota; bdiš sám, ve zdech tiká neúnavný čas — to jde noc — venku vítr zoufale se honí a stená — to jde noc, z dále zaslechneš písknutí lokomotivy a hukot jako z podzemí — to jde noc... Noc, paní života, černá, vážná a milosrdná. Ovinula světu hlavu šátkem, prosáknutým sladkou narkosou. Zapomněl...

Jde noc, kolébána kolébkou vrchů, zahřívána dechem lesů; pluje na temných vodách řek, rozběhne se do dále s větry. Klouzá po střechách, laskavým, vážným černým okem nahlédne do oken. Okem, jež hypnotisuje, mate ti hlavu a složí ke spánku... Marně vzdoruješ, žárovko zpozdilá — jsi sama, úzko je ti ve světnici, noc nahlíží do okna silněji a silněji. Nutno zhasnout; zanikneš úzkostí z neznámé moci — a sotva zhasneš, posledním pohledem, než tvrdě usneš, vidíš, že i venku lampy na sloupech se zmítají, sklíčený tou podivnou mocí...

Zhasla žárovka. Bolestně vzdechl život. Oh, proč, spíš-li v cizině, sotva ulehneš, v první tmě dolehne na tebe dálka, to, cos žil nedávno, staví se k tobě tak živě! Vidíš osoby, tváře, úsměvy, slyšíš nezapomenutelná slova — teď cítíš, že jsou nezapomenutelná — a vše je nesmírně drahé a nenavratitelně vzdálené za hradbou času a nočních dalek! Neboť přišel jsi sem nedávno a jsi zde cizí...

Nespíme — oh, povězme si něco s těmi, kteří jsou s námi v jedné místnosti! Neboť cítíme, že i k nim přišly ty vzdálené světy. Jak vzrušeně se na posteli obracejí! O snad žili podobně, snad z jejich řeči uslyšíš svůj hlas, najdeš bratrské duše, mladé, hrdinské, krásné — — Vypráví První...

O životě jednoho z tisíců, z těch, kteří nevidí v životě bližních, ale jen hloupé figury, jež možno podvést a mít se dobře, není pro ně v životě duší, ale neřestí, až hrdlo přetéká

— nebo zoufalství... Rolla... A v srdci, kde nesete svůj obraz světa, cítíte širokou trhlinu a smutnou bolest... Kdo jej takým učinil, kdo jej takto postavil do života, o který nestojí? Měl chvíle, které jsou jiným po celý život požehnáním, studnicí osvětlení a štěstí? Měl mládí, měl otce, měl matku — měl dětství? — —

Měl. Otce i matku. Ale nedlouho. Zemřeli. On tomu tehdy nerozuměl. Byl děckem ještě. A měl sourozence, ale nepoznal štěstí dětského soužití. Rozprchli se — —

A další dojmy z mládí — střední škola — v německé krajině, byl to jakýsi druh internátu. Bydlili, spávali společně. Co si z této doby nese, je dojem nesmírné vřavy, jakoby řevu velikého zástupu, shonu, ale především řevu... Podvody, pranice, nemravnosti — — A tak se studium protahovalo. Nešlo to. Opakoval. Tím vyvrál ve svém prostředí...

A konečně maturita. Svět se mu otevřel, ale neměl pro něho nic. Studovat dál se mu nechtělo. Chtěl se uchytit jako úředník; nepodařilo se to. Stal se »flákačem«. Uchytil se pak jako obyčejný dělník při stavbě...

A zamiloval se. To už se uměl prodírat světem. Byl cynikem vůči všemu, ale toto mínil vážně. Byla to jedna ze známostí, které poznamenají člověka na celý život — — Chodili spolu dlouho. V té době se v jeho bytosti cosi roztrhlo — už nebyl tak nevázaný, jemněl, a budoval si také obraz budoucnosti. Lepší budoucnosti, opravdovějšího života, bez dosavadního tuláctví...

Ale našel místo. Stal se úředníkem kdesi daleko. Museli se rozloučit. A tu si »vypůjčil« od jejího otce nějaké peníze. Potřeboval na ošacení. Ona o tom věděla. Pak, když nastoupil místo, marně ho hledala i policie. Věděla o něm jenom ona. Jí věřil.

A pak to přišlo. Prozradila ho. Neboť už měla jiného. Byl zasažen strašnou ranou. Z lásky se zrodila vášnivá nenávist. Leč nepodařilo se zatknout ho. Zmizel — — Co prožil potom! — A nyní je tu, uchytit se slušného života. Chce si připravit lepší budoucnost — hmotně! Nikdo se posud po minulosti neptá — —

Hlas vypravěče zní vzrušeně. Zní tvrdě, ne malátně. S krutým cynismem kreslí život tvrdý, krutý. Lstivě se mu vyhnout, urvat z něho, užít — co má od něho čekat víc? — Posloucháte, jímá vás děs. Kreslili jste si kdysi život, ale toto v jeho obrazu nebylo! Ale přece zní při jeho vyprávění i ve vašem srdci ozvěna. Hlas vypravěčův mluví jakoby z veliké dálky, ve tmě světnice je prosycen podivným teplem a úsměvem, když vzpomíná na svou první lásku. Cosi sladkého vám v srdci trne a oživuje. Bylo to na vesnici, takové oddané děvče, uvěřilo jemu, cizinci! Domácí chlapeč chtěli mu bránit...

A pak — jen neřest — neřest — neřest — —

A hlavní láska jeho života? — Proklíná. Ale i o ní mluví, jak se scházeli — tu se jeho hlas mění, stává se tichým. Je v tom cosi nevýslovného, jakoby bolest. Zdá se, že mu to chvílemi vstupuje do hrda, a pak to násilně drtí mezi zuby... A vám se ozve v srdci — zrada — zrada! Kdo na světě nepocítil zradu? Cítíte příbuznost, pro zradu, kterou lidské srdce utrpělo a jejíž vzpomínka se vrací...

Děsivé kolotání života. Hle, jednou v létě, když byl pronásledován, za dne se skrýval po lesích, v noci šel. Tak bylo krásně! Ale to byla krutá turistika... Jedné noci málem potkal četníky. Silnice vedla mezi loukou a lesem. Skryl se v kupce sena na louce, několik kroků od silnice; slyšel krok četníků, hovor. Byla taková teplá noc...

Cítíte jít život. Jde kolem, mohutný, nesmírný, jde v dálce, v jaru, létě, zimě, ve dnech i v nocích, ve slunci i vichru; jde teď — venku i v té světnici jej cítíte — to je život. A cítíte a vidíte, jak na jeho cestách se potácí tisíce srdcí — lidská srdce, ubohá, šlehaná a rvaná, zmítají se, molomocně i vzpurně ve vichrech a bouřích pod kroky nelítostného a majestátního života. Kdo jim pomůže? Jdou, cítíte je na všech stranách v tom životě hučícím, hrozném — slabá a raněná...

Chcete slyšet něco z vyprávění Druhého?

Jiný příběh. Život proletářské rodiny. Nedůvěra a nepřátelství vůči lidem i Bohu. Jeho bratr na studiích propadl. Bylo v tom děvče. Chtěl to skončit revolverem. Netrefil dobře, vyléčili ho. Rodiče tehdy zestárlí o půl věku. A i on je rozhodnut — je to nejlepší východisko. Až bude zle — revolver...

A také začal chodit s děvčetem. Doma, v rodném městě, kolegyně z ústavu. Děcko téměř. Má její fotografii nad postelí... Mluví o ní jednou s něžností chlapeckou a krásnou, jindy s pochybami a drsně...

Další už nemusí vyprávět. Už to známe. Událo se to nedávno. Chytil se tu nějakého

děvčete. Byl s ním několikrát venku. Vrátil se jednou pozdě po půlnoci. Snažil se jít tiše. Nerozsvítil, ani se nesvlékal. A přece se spolubydlíci probudili a mlčky ho pozorovali. Sedl ke stolu na své místo, hlavu opřel do dlaní — a seděl . . . Zuřil v něm nějaký boj. Bylo to podivně strašné. Vzpomněli si na jeho slova o revolveru. Což, vstane-li a půjde ke skříni?

Chvilku jej pozorovali, ale pak vyskočili oba a skoro násilím jej přinutli do postele. Slovy úmyslně tvrdými a drsnými. Pláče za něčím ztraceným — —? Byl malátný, neodporoval. Nemluvil. Nazítrí fotografie se zdi zmizela. A teď je drsnější a hrubší než první — — —

Třetí nevypráví. Neboť toto není společnost, v níž by se mohl zpovídat, odhalit v sobě to nejtajnější. Ale poslouchá a trne. Takový život! . . . Co je to vlastně život? Hle, toužil po něm. Bylo to jako nesmírná, otevřená zahrada před ním, kde kvetly květy lidských duší a lidských činů, a kde i sám vypěstuje svůj květ. Ale také věděl, že je to zahrada tvrdá, leckdy macešská. Sám to dostatečně zkusil. Ale jeho duše měla pevnou základnu. Víra léčila rozvraty srdce. Byl jako vrostlý do své země . . . A když odcházel z domova, chtěl jít do života za velkým ideálem jakoby za sluncem. Věřil, že celá mladá generace půjde za ním, že bude mít sta a tisíce druhů, mladých, plných ohně . . . A hle, tu se ho dotýká jiný život ocelově studenou rukou. Život, který strhuje a odnáší duše, nevypělé a slabé, které se ještě nevzepjaly ke světlu.

Pochopil najednou, proč má nejraději ten obraz, který si přivezl s sebou z domova. Ježíš v zahradě Getsemanské. Klečí na pahorku, pod ním svět v noční polotmě, šedý, zamhlený. On v samotách, On Bůh-člověk. Modlí se. I jeho něco tíží. Úzkost. To je to trpící, znavené lidství . . . \*

Vyšel ven, neboť noc už bělí. Už přešla, přinesši pokoj a zapomnění. Blednou výšky . . . Učinil několik kroků a žašl. Do rána změnil se překrásně svět. Je bílo, nesmírně bílo a čisto. Napadlý sníh učinil svět jiným; změkly obrysy, vše šedé stalo se bílým. Na protější stráni vidí les; stojí nehnutě, blizoučko, sníh jej zasypal. Je jako z cukru, sníh pokrývá shora větve borovic, ale netíží — les stojí jako kus pohádky, táhne se po hřbetech kopců do dálky. Tam už je jeho stín. V údolích skrčeny vesnice . . .

Jde městskou ulicí, čistota mu vniká do plic a do duše. Ulice i budovy zapadlé. Sníh tlumí kroky. V srdci mu něco taje. Jde, a zdá se mu, že je to takové jako chořoval kdysi na roráty, šerou vesnicí mezi dvěma řadami skrčených, zasněžených chalup. V srdci mu taje a odpadává tíha života, která se tam usazovala a dusila jej. Jde, jako kdysi chořoval — na roráty. Nebe je šedobílé, skoro bílé jak ten sníh — — —

## T A M A R A K . : P O D Z I M N Í

Sedím za humny na mezi. Marně vztahuji ruce za ubíhající časem. Nestačím mu. Běží, běží neúnavně, bez oddechu do klína věčnosti.

Léto se vzdává pomalu podzimu. Lehounké jako nadýchané závoje mlh visí nad krajinou. Země těžce oddychujíc vypouští z nozder bělavou páru. Vítr si pohrává se strništi a hvízdá si písničku o jeseni. Přede mnou se černá čerstvě vyoraná brázda, vonící až k zalknutí. Vánek přinesl pach kouře z ohníčku. Vzbuzuje ve mně chut na brambory — pečené na dovádivém ohni za bláznivého reje červenězlatých plamének — vonící natí a čpavým dýmem. Vysoko nad hlavou se mihlo hejno ptáků, letících do země kolébavých, snivých palem. Na blízkém křoví se zachytilo hedvábné vlákno babího léta, postříbřeného kapkami rosy.

Vlákno se zmitá v zajetí a větřík s ním vesele dovádí a směje se jeho marnému úsilí vyprostiti se. Přede mnou v závratné dálce se rýsují slabě modravě šedé hory. Bělavou mlhou posílám pozdrav Ochránkyni Moravy. Vy, krásné hory, jež tak miluji, jste nyní zakryty šedou, smutnou stěnou jeseně. Zabořuji prsty do žlutavého listí. Nálada kraje mě nutí ke vzpomínkám. Mlhavý smutek podzimní vyvolává opačné představy.

V myslí se mi vynořuje obraz skotačivého dětství, plného her a smíchu. — Na obzoru představ vyvstává nový obraz — druh dětských her.

Šed' všedních dní, týdnů a roků nikdy nezastře vzpomínku na tebe — kamaráde! . . .

# E D Y K O U K A L B Y L A N O C

Noc napichuje tíše, jakoby kradmo svou černou plachtu na gotická těla smrků a obaluje jí barokní postavy borovic.

Je ticho — — — Jen občas zapláče sova svým dětským hlasem. Nic tě neděsí.

Černou plachtou noci provlékla se první zlatá nitka. Stále jich přibývá. Spouštějí se ti do očí a tkají v nich zlatý obraz rozesmáté noci. Svírá tě jen ta hluboká propastní čern mlčícího lesa.

Vesmír září, hraje a tančí. Zlaté struny hvězdných paprsků jak struny rajských nástrojů zvoní v nárazech o sebe.

Tušíš kolem sebe hlasy andělských sborů. A ani nevíš, že máš oči široce rozevřené a naplněné radostným jasem hvězd. V uších ti zní vznešená píseň o velikosti vesmíru a duše se v tobě náhle zachvěje pod známým dotekem bratrských znamení — — — Ruce bratří tě vedou do nádherných zahrad Tajemství, a ty — trháš nejvzácnější květy. Lačně a sóbecky. S vášní. Však duše po nich tak toužila! Bude dnes ukojena?

Kdesi na klenbě chrámu noci se utrhla zlatá nit a jepičím letem blýskavice zapadla za černou oponu. Nakláníš se, jako bys chtěl zjistit až tam někde za obzorem její smutný osud. Marně.

A právě když jsi spěchal k nejdrahocennějšímu květu. Ta utržená zlatá nit oslepila tvůj zrak dříve, než jsi ke květu došel. Upadl jsi náhle v půli cesty jako někdo, koho ranila neočekávaně slepota.

Ruka, kterou jsi chtěl přiclouit hořící hvězdu, nezabránila ani tvému pádu. Smekla se bezmocně po kmeni, jehož ses marně chytal. Jen pahýl po ulomené větvi zanechal na ní palčivou rýhu. Cítíš jakousi horkou vláhu mezi prsty . . . Marně je tiskneš tak křečovitě do dlaně.

Ta krvavá rýha není na dlani. Je v duši! Duše ti krvácí, a ty, bláhový, ses domníval, že zatneš-li pěst, ránu a z ní prýstící živou krev udusíš? Nikdy! Snad kdybys měl jinou duši. Ale víš co? Obětuj tu krev! Posvěť ji, hříšnou! Uvidíš, že se zachráníš.

Cítíš už, že ti v žilách šlehá očistný oheň, že vyjdeš jako vítěz z tohoto boje. Prsa se ti zvedají k mocnému dechu, skleslé čelo se napřimuje a v očích ti plá síla světců. Hvězdy hasnou, ale zato v tvé duši to jiskří tisíci plaménky nových nadějí, nových obzorů.'

I v tvé duši zhasla noc a v jitřním slunci zazářil nový, nádherný den. Ten neskončí. Na jeho obloze bude neustále kulminovat veliké, bílé, oslnivé Slunce. Ale jen dokud v Ně budeš věřit . . . A noc je temná, neradostná . . . Ta tě ubije.

Máš teď nad svým novým Dnem takovou radost, že bys stiskl v drtivém objetí celý svět. A kdybys neměl hrdlo tolik stažené dojetím a radostí, volal bys všem lidem v ústrety: Bratři, sestry, ožil jsem . . . Noc už odhalila na východě cíp svého černého pláště a první radostný červánek pobořil nemilosrdně temný chrám noci.

Srna pijící na lukách z kouřícího se potoka zvedla radostně svou krásnou hlavu, ptáci zazpívali zdravici nově zrozenému dni a člověk — sepal ruce a rty se pohnuly ve vroucí chvále Tvůrce všech: Otče náš . . .



Archiv Jitro



Václav Ara:

## Plamen před obrazem Bohorodičky

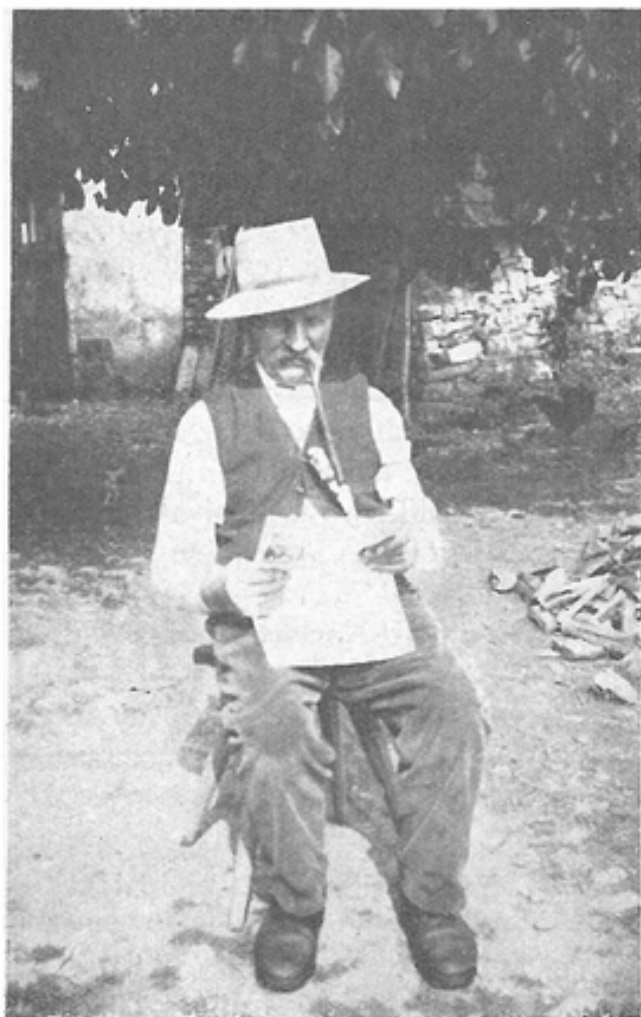
Plamen mi rozdírání obočí,  
ve věčnost vrhá zřítelnice;  
alejí snů na záhybech roucha vyrostlou se plížím,  
abych svým krokem nerozštěkal psy.

— — — — —

Ó, mučedník mých pouští — ó dromedář, jenž váží v noci žal,  
ó, jdoucí s zápalem — ten bedra obtěžkal — — —

Plamenem svítl mi půlměsíc z podnoží,  
mé prosby sbíral, do dlaní vkládal.  
— A zlato z korunky neváží než gram. —  
A zvláčen smrtí k Té se ubírám,  
jíž z falang hluší pláč a křik.

Ó, málo, málo Veronik, jimž rouška vssála krev a všecek dík.  
Sníh roztál na dlaních, jak padal s oblak na mou zem —  
o lásku bohatší, o zlato ochuzen,  
o zlato kovkopů koupané v krvi, jež s dýky v měšce teče,  
o lásku bohatší za prosbu Otčenáše,  
když bídu cest jsem do modliteb vkládal,  
kdy důtek šleh od ran hladových sjel přes tváře naše.



Vévoda: **Podzim**

List a list a den a den  
Už bledne jeho zář  
a trochu vínem popleten  
do větru chýlí tvář  
hle k noci obrácen

List a list a noc a noc  
Sám v šerosvitu spí  
dech noře v torso jabloně  
Proč s jiným nemluví  
tak měkce oddaně

List a list a klid a klid  
a stále větší tíž  
z dne do noci se přelege  
být nebi blíž, zas blíž  
podzimu pozdní naděje

List a zem a zemi blíž  
Rty večer spaluje  
až svítí rudě jejich lem  
Oh podzim slibuje  
a my se napijem

List a zem a zemi podroben  
vždy svlékne starou tvář  
vždy sobě jinak podoben  
zavírá starý kalendář  
smutněním zítřka odměněn

Ernest Mach: **S Bohem, má krajino**

Oblak, jenž na chvíli odestřel modrou bář  
svým křídlem holubím nad ohbím řeky mává.  
Paprsek vybízí, abys nastavil dlaň;  
spíše však zamrazí ta záře jeho plavá.  
Akordy poplašné zaslech' jsem v dálce znít...  
Naposled, naposled zřím pršku zlata téci  
po lukách uvadlých, v nichž smutek poukryt,  
to jádro zahořklé ve skořepinách věcí.

S Bohem, má krajino. — Je blízko listopad.  
Už sáhl do harfy v korunách starých stromů  
a píseň výstražnou tam nepřestává hrát.  
Vířící žlutý list — toť jeden z jejich tónů.  
S Bohem, má krajino. — Na vás chci vzpomínat  
těžké vůně vrbin, bahna a rákosí,  
na vlny soumraku, jež plují do zahrad  
když červeň beráneků vpila se do rosy.

Větrný šat tvůj dnes už vlaje bez okras —  
praporec vybledlý, plachtoví potrhané —  
už dávno zmizela bělost všech sedmikrás,  
modř tůní, chrp a řek. Studený vítr vane.  
Akordy poplašné zaslech' jsem v dálce znít...  
Naposled, naposled zřím pršku zlata téci  
obzorem vychladlým, v němž smutek poukryt,  
to jádro zahořklé ve skořepinách věcí.

Jar. Mňuik, Čes. Budějovice  
Náš dědeček

Archiv Jitro

## VRATISLAV ROUŠ: TŘI STARÉ POHLEDNICE

Nebyl to ani zámek ve Versailles, ani Louvre nebo Opera, ale ani Montparnas. Bylo to u Seiny, zvečera, kde málo lidí chodí. Jdete z Rivoli třemi branami Louvru a jste u ní. U kolébky a matky velké Paříže, u Seiny. Sevřená je, pravda, ale věří tvrdým kamenům, že tak musí býti. Teče jen zvolna. Vidíte v ní celou Paříž, světlo a na západě velkou věž, jak trčí do tmavé noci. Uděláš maně několik kroků nazpět, aby ti stříbro Seiny nespadlo do očí. A ani netušíš — stojíš už v srdci staré Paříže. Za tebou starý strážce Notre Dame hlídá poklady své věčné slávy, po levici most, tichá ulička a na návrší Sorbona. Stará a fád-ní, a tolik mne zajímala, když se v měsíci leskly její tiché, zelené střechy. Zmlkl jsem a stojím. Temná zvenčí a žijící bujným životem vědy, v klíně starých domů se starými lidmi a každodenním popěvkem smutného děvčete:

L'objet qui règne dans mon coeur  
est toujours insensible à mon amour fidèle . . .

Jsi tmavá a žiješ. Je to síla života, víry a práce. Co Lavoisierů a Pasteurů, co chirurgů a hvězdářů se zrodilo v tvém tmavém slunci, slavná a stará. A všichni se dívali tím jediným oknem na starou Paříž, oknem na Notre Dame.

\*

Rovinu vlhké trávy a černých krav vidíš bez obzorů. Mlha trhá se o lopaty pomalých větrníků. Čerpají vodu z kanálů. Hustá a černá nerada teče a často s obdivem se zastaví u dlouhých polí vonících hyacintů. Asfaltová silnice dále zpívá pod mokrou pneumatikou mého kola. Konečně lesík v písčité půdě a pak mnoho průplavů se stojatou vodou. Stará loď kotví na kamenném molu, tiše, je ještě ráno, snad spí. První domy. Lidé se vyhrnuli na dlouhá náměstí z úzkých a barevných fasád groteskně štíhlých domů. Uprostřed města jezírko, vedle trh a kopy sýrů. Samé červené koule, jako hromady míčů. Za jezírkem katedrála. Vejdu: Teplé barevné kužely zářícího světla se zdvíhají z tvrdého kamene zdí a obrazů, prorážejí mosaiku okna a letí kamsi vzhůru. To slunce mraky prorazilo. Projdeš městskými sady a nahlédneš do ticha kanálu. Pobřeží. Právě duje silný vítr. Na skalisku stojí maják. Je smutný a silný. Neklidné moře zavání solí a vlny jako by se potíraly, hubí se vzájemným vítězstvím. Za mnou je rovina rozkrájená vodou v plytkých a bahnitých kanálech. Nedívej se na spoutanou zemi. Moře je tvá cesta chladná. Na obzoru plachta vyskočila z vln. Vezměte mne s sebou, lodníci.

\*

Veselo bylo v Paříži. Hodně laciné a všechno, zvláště víno. Avšak krásnou Paříž nenašel jsem ve víně, ani v malých kavárnách, ale zdá se mi, že v dlouhých krámcích na pobřeží Seiny, kde prodávají knihy. Staré, divné i krásné knihy, které na vás volají: Podívej se, jak jsem stará, tolik lidí jsem pokořila vůní svých veršů a tolik citů rozezpívala v chorál lásky. Ted' jsem opuštěná a bez přátel. Kup si mé srdce . . .

Hledám, kterou z vás.

Víte, že jsem si přivezl z Paříže na památku starý a ošumělý Máchův Máj? Byl dosti laciný. 2 frs 30 centimů.

### Zdeněk Říhoš: *Dva lístky veršů*

*Léto už raší  
do klasů dýchá  
skřivani plaší  
rodná má lícha  
zpívají.*

*Zpívají tiše  
jinak než loni  
z nebeské výše  
na žatvu zvoní  
podivnou.*

*Podivnou divnou  
jako tvé zpěvy.  
Z dálky nám kývnou  
(nikdo to neví)  
a zhasínají . . .*

*Na podzim  
s oráčem v brázdě povídám si  
jak je vše jiné než bylo kdys.  
Mé slezské zemi v daleko kamsi  
krvavý list lepím na dopis . . .*

# J A N P O U L D O M Ů

Uvažuji, zdali mám či nemám jet domů na svátky — ze všech svátků dosud jsem jen o jediných nebyl doma: o letošních letnicích — byl jsem však jinde, kde stejně opojně rozkvétalo jaro a kde mi přišlo na mysl podivné přání, že pro mne snad vzklíčí nový domov — měl bych opravdu jet domů, do toho starého domova, který nikdy nemohu opustit a na nějž nikdy nemohu zapomenout, abych zas na několik dní prosákl oparem té země, jejíž obilí jsme v neděli velikonoční posvěcovali ratolestmi a před nemnohými týdny kosili a svázeli domů, abych se zakouzl do chleba, v jehož vůni se nesměle chvěje i pach mých rukou, abych — abych se i pomodlil nad hroby těch, kteří mi dali mé tělo a kteří stále ještě spoluutvářejí mou duši — ať to byli stařeny a starci, či muži a ženy, nebo nemluvňata — z každého díl v nás je skryt — abych je prosil o pomoc a připomněl jim i jejich touhu, touhu každého rodu a celého národa, vstát na hlas trub andělských z této země a velebit slávu Boží i moc Boží a jeho spravedlnost jediným jazykem, nám všem společným — měl bych jet domů, abych osvěžil svou duši, která žije jen ze dne na den a neustále čeká, že už zítra se protrhnou ledové závory oblohy, jen pro tu nepatrnou naději, že pak bude život pročištěn, že nebe bude modré, že slunce bude hřát a že růže budou kvést — tu naději chci žít, tu bláhovou naději, že kdysi bude lépe, za tu se chci i doma modlit a tu chci připomínat těm, kteří na nás ještě mají zájem, aby i oni za ni orodovali.

To zvláštní domů — DOMŮ — to se ve mně košatí a rozkořeňuje stále a stále mocněji od té doby, co jsem býval malým studentíkem — co jsem byl ještě menším, snad od těch okamžiků, kdy jsem honíval v podzimních nedělních jitrech hejno husí na pastvu do Žlebů: rosou byla ztlumena rozvířenost prachu na silnici a na cestě, ve který jsem neslušně vtiskoval podobu svých chodidel, mlhový opar zjemňoval rysy krajiny, která lidem cizím se zdá příliš jednotvárnou a příliš opuštěnou, poněvadž jediným stromem tam je zkřivená borovice, živořící ve zvětralém živci nad hlubokým úvozem — další stromy rostou až v lese, který svou nejasnou modří uzavřel kraj, ač se nad ním v odstínech tišších zvedaly obrysy kopců a skal, vzdálených hodiny cesty — babím létem byla spoutána zkřehlá tráva, vše zářilo sluncem, které stálo nad kopci za Březinou, vše na zemi bylo jako z taveného stříbra, husy cupkaly samy, znaly tu cestu a věděly, že navečer se samy navrátí domů — stokrát jsem tudy později chodil a nevyšlovitelně jsem si přál vtěsnati svoje nohy do dětských šlápů, které byly již dávno rozvířeny a zaváty, které mi však znenáhla zarůstaly do paměti a do srdce, neboť jsem to již tenkrát pocítoval, že vzdor a nevěle, se kterými jsem z domu husy vyháněl, byly vstřebávány tím nezvyklým tichem podzimních nedělních jiter, že jsem se podivně zamlklý vracel domů a omýval si nohy a oblékal se na ranní mši — mnohokrát jsem si později přál, aby mne zase poslali v neděli ráno zahnat husy na pastvu a abych mohl jít se svou chlapeckou duší, marně jsem si to přál a marně jsem se těšil a umiňoval si, že bych ztajil dech a že bych se jenom díval, že bych jenom naslouchal, že bych jako slepec jen nohama hmatal ve zvlhlém prachu a tak určoval cestu, marně jsem si to přál a marně jsem se těšil — — — To zvláštní domů — DOMŮ — to se ve mně košatí a rozkořeňuje tím mocněji a tím usilovněji, čím více cizích obzorů poznávám, čím výše se snažím vystoupit a nadlehčit těžké rysy domova, celistvostí vnímaného.

Nic ve mně již nezastíní vlhrou, neuvědomělou radost z podzimních nedělních jiter, zná-sobila ji jen vzpomínka na letní rána, kdy jsme chodili na ranní, procházejíce stíny jasanů a líp ke kostelu — lípy odkvétaly a jasanů byly tak chudé v jejich sousedství, vše bylo plné oblohy slunce a zpěvu, velebné vstupní preludium, vše zářilo bělostí, jež byla teskně podložena barvou fialovou, srdce mi drala nesmírná radost, stupňovaná ještě

tichou lítostí — nic už nezpůsobí, abych zapomněl, že jsem kdysi před lety v okamžiku pohlédl do očí rodného kraje, země proklínané i milované, rozorávané, rozkopávané i skrápěné slzami a potem, země, kterou její děti ve vzdoru opouštějí, ale která je zpět přitahuje a pohlazením vítá — nezapomenu na kraj s kopci a stráněmi, s dědkami v údolích, s lesnatými obzory — na kraj, v němž je ztraceno políčko pod korunami lip, které nás přitahuje nejneodolatelněji: ti mrtví zlomili naši vzpurnost a my jsme pozne náhlu jejich odkaz, jejich dílo začaté přijali do svých rukou, do svých mozků — i do svých srdcí.

Půjdem a budeme prosit za ně a budeme prosit i je samotné, aby nás jejich věrnost neopouštěla.

Vítězslav Nový: **Památník**

Zeschlý květ obrázek báseň  
list z minulého podzimu  
skleněný střípek

Má drahá budeš vzpomínat  
památník v nachových deskách  
víš

Schovávám si své sny  
do obálky modré s nadpisem Zítřka  
Až bude plná udělám z nich  
pohádku Život je sen

Trhám denně jedno slovo  
z památníku jak v kalendáři den  
zapomínám

Zeschlý květ, obrázek  
báseň z minulého podzimu  
vždyť nevím co je dnes



Göpfertová, Kyjov

Archiv Jitro

Malíř

## ŽIJEME V DOBĚ OBROZENÉHO NACIONALISMU

Bylo by pod naši důstojnost, abychom my katolíci ujišťovali svět o svém vlastenectví, napsal kdysi Jan Čep, ale neuškodí prolistovati dějiny a ukázati, jak se chovali naši katoličtí předkové k vlasti a k národu.

Rázem vidíme, že pravá podstata našich dějin je katolická. Rázem vidíme, že katolíci, dobře jsouce pamětlivi čtvrtého přikázání Božího, které poroučí milovati vlast, zůstali vždy — aniž musili býti k tomu vyzýváni nějakými manifesty — své vlasti a svému národu neochvějně věrni, že s ní nikdy nekupčili, ale vždy a za všech okolností ji statečně hájili, že katolíci — a tím se můžeme zvláště honosit — poskytli našemu národu a naší vlasti nejvíc. Vidíme, že ze všech náboženských proudů na půdě požehnané země české a moravské bylo nejsilnějším prvkem katolictví, prvkem opravdu jednotícím a tvůrčím, že nikdo nikdy nemiloval své vlasti vroucněji, nikdo jí nesloužil oddaněji a statečněji, že nikdo nikdy neusiloval a nemodlil se za rozkvět, vzmach a blaho naší vlasti upřímněji, než naši katoličtí předkové, takže se musíme velmi diviti, jak to, že katolíci byli tak často po roce 1918 z národního společenství vyhošťováni . . .

Vždyť hned na samém počátku našeho národního života vynořují se nám před zraky dvě světecké postavy kněžské, sv. Cyril a sv. Metoděj. Přišli k nám sice tito svatí bratři, aby sloužili Bohu a jeho svaté Církvi, aby u nás šířili víru v Boha, a tak u nás zakládali království Boží na zemi, ale právě tím prokázali našemu drahému národu — lze říci — po Bohu dobrodiní největší. Totiž právě tím, že získali láskou Kristu národ celý, právě tím nám život na všechny věky zachovali, takže i protestantský historik Palacký musil doznati: »Že Čechové a Moravané unikli osudu Obroditů, Luticů,

Ratarů a jiných svých pokrevenců, za to nejvíc mají děkovati svému včasnému a upřímnému pokřesťanění.« (Palacký, Dějiny, vyd. Gutenbergovo z r. 1928, str. 187.) Nebýti tedy sv. Cyrila a Metoděje, pak by i o našem národě platil tesklivý a bolestný výkřik velikého pěvce Slávy dcery, který platí Slovanům polabským: »Kde jste se octly, milé zde bydlivších národy Slávů? — Napravo širě hledím, vlevo zrak bystře otáčím, než oko mé darmo v Slávii Slávu hledá.« Věru tito svatí bratři prokázali našemu národu právě službou Bohu a Církvi dobrodiní největší, neboť jí ochránili náš národ před nebezpečím odnárodnění, které se tehdy v našich krajích skrývalo pod rouškou šíření víry, takže jim tudíž ani papežové, nechtěli-li býti stigmatisováni jako zrádcové svého úřadu a svého poslání, čelit nemohli.

A vizme druhé dvě zářivé postavy na samém úsvitě našich dějin, sv. Václava a sv. Ludmilu, které opět právě službou Bohu a Církvi prokázali našemu drahému národu a vlasti služby nedocenitelné. Povždy zůstane největší jejich zásluhou, že náš národ probíral se tak rychle z pohanských temnot a bludů k světlu víry a evangelia Kristova a zároveň se vymaňoval z mravní poroby k životu lidí stvořených k Božímu obrazu, a žádné mluvení a psaní českých liberálů nemůže tyto jejich velké zásluhy umenšit. A tak bychom dále mohli listovati našimi dějinami, mohli bychom je stopovati krok za krokem a žasli bychom, jaké hodnoty dávalo napořád katolictví. Církev Kristova a její nejlepší synové naší vlasti. Viděli bychom, že ve všem klíčení, rašení, růstu a zrání věcí dobrých u nás, ve všem vzpínání se za nimi, v každodenním bojování, štěstí, slávě, ale i ve všem zármutku a bolesti naší vlasti brali vždy podstatnou účast právě katolíci. Žel Bohu, nelze se v krátkém článku zmíniti podrobněji o svatém Vojtěchovi a jiných našich biskupech svaté pověsti, o Zdikovi a Brunonovi a j., nelze se rozhovíti o šlechtné a něžné bl. Anežce České a jejím charitativním díle v naší vlasti, nelze se zastaviti před největší postavou našich dějin a vůbec celého středověku, před Karlem IV., Otcem vlasti, abychom si mohli zevrubně ukázat, kolik to bylo za života těchto velikánů ducha a srdce v naší vlasti, a dodejme z jejich inspirace a za jejich patronance ušlechtilých a nápravných snah, kolik to bylo nových počínů a podniků, a to nejen náboženských, ale i kulturních a hospodářských, kolik to vzniklo škol a rozmanitých lidumilných a výchovných ústavů, kolik to vzniklo kvetoucích vesnic a měst, kolik kostelů, katedrál, universita — první universita v celé střední Evropě — a já nevím, co všechno, jak skvěle se tenkrát rozvíjel život náboženský a jaké slávě a cti se těšil v té době náš národ a naše vlast v širém světě... A řekněme hned také, že když tuto slávu a čest českého jména určitá část národa po době Karla IV. svou pomateností a pýchou, svým blouznilstvím před světem zkalila, že musili přijíti opět katolíci, katoličtí kněží-mučedníci, sv. Jan Nep. a bl. Jan Sarkander, aby byl náš národ rehabilitován.

Věru nelze se v tomto přehledném článku ze široka zmiňovati ani o pozdější době, aby bylo zřejmo, jak i po katastrofě bělohorské, kterou ostatně přivodila svou nerozumností určitá část českých stavů, inklinujících k cizáctví, jak i tenkrát se u nás katolictví opět vzpínalo, lkalo a bojovalo za utiskovaný český národ, jak neslo, hnětlo a rytmovalo duši našeho národa, jak k ní mluvilo řečí vášnivou a odvážnou, jak bylo nositelem obrody a výrazem našeho národního úsilí, jak pod vlivem buditelského katolického kleru v dobách nejhlubšího ponížení a největších potup a tlaku zvedali a zráli jsme jím v národ, který dovedl mezi ostatními evropskými národy žít svým samostatným a osobitým životem duchovním i hospodářským, který se dovedl po svém i k Bohu obracet, který chodil v kroji, který si sám ušil a dovedně vyšil, který si dovedl skládati a zpívati národní písně, nad něž žádný národ nemá krásnějších... Ostatně až na zvlášť veliké hvězdy této doby: Balbína, Pešiny, Pittera a j. namnoze ani neznáme všech těch tehdejších vlastenců, těch drobných farářů a kaplánků, v jejichž řadách se sestersky snoubila láska k Církvi a vlasti. Byla to doba velikých anonymů, kteří prošli touto dobou beze jmen a beze slávy a tiše burcovali náš lid k národnímu vědomí, vedouce jej zároveň k oltářům a k biblím, aby byl uschopněn a silen mravně, aby jednou, až přijde jeho den, mohl čestně obstát a zvítězit, neboť kdykoliv jsme zvítězili, dalo se to vždy převahou ducha. Ostatně už ty kostely naše samy o sobě, ti svatí, ty modlitby a zpěvy v nich, ta katolická procesí, žehnání pod širým nebem a proudění davů do Prahy ke hrobům našich patronů, to všechno už samo o sobě sjednocovalo národ a dávalo mu vědomí společné řeči a pokrevního bratrství. Nelze popřít, že celé

české dějiny, tak jak jsou — až na některé smutné úseky, jsou katolické. Aby se mluvilo hodně konkrétně, ať někdo řekne, jak by vypadala na příklad Praha bez kopule sv. Mikuláše a křížovnického chrámu, bez soch na Karlově mostě, Hradčany bez sv. Víta, jak by vypadala třeba Olomouc bez sochy nejsv. Trojice na náměstí, bez dómu sv. Václava, bez sv. Mořice atd., a toto vše nám přece dalo katolictví!

Ale proč to vše uvádíme? — Žijeme v době, kdy se vyklizují nedostatky našeho poválečného dvacetiletí a mimo jiné se dnes též hodně vyzvání a bůbnuje na vlastenecký buben a zvon. V této chvíli obrozeného nacionalismu, ve chvíli, kdy každý vadný krok může náš český národ smrtelně ohrozit, je čas, abychom si na podkladě dějin uvědomili, co znamenalo a znamená pro vlast katolictví a proto v hluku vlastenectví honosných a hlomozných slov, v hluku vlastenectví prsního, plačtivého, náhražkovitého, papírového a fangličkářství na jedné straně a hříšného šovinismu na straně druhé, pozvedáme svého hlasu a pravíme: není u nás pravého vlastenectví bez katolictví!

Ostatně, »nebude-li Hospodin stavěti domu, marně se namáhají ti, kdož jej stavějí«, dí věčná Moudrost (Ž. 126). Bezbožnický národ vždy půjde vstříc jen smrti, poněvadž jeho tělo budou rozežírati červové mravního rozkladu. Zachovati národu náboženství a víru znamená zachovati mu základ k jeho blahobytu, rozvoji i šťastné budoucnosti, toť ostatně slova muže, který po dlouhá léta vedl v minulém století duchovně i politicky náš národ, Fr. L. Riegra.

A tak tedy dnes vedle zdůrazňování návratu k domovině, národní písni, kroji, zvyku, literatuře, budme také, či především, svým dobrým příkladem, svou opravdovou zbožností, dokonalým plněním náboženských a občanských povinností, slovem i tiskem apoštoly pro Krista. Pak budeme národem silných, a co se nám nedostává na početnosti, vyvážíme svou mravní hodnotou, co se nám nedostává na velikosti, vyvážíme kvalitou, pak bude každý z nás z křemene a celý národ bude z kvádrů, jímž nikdo nepohne a ježž nikdo nezdolá, ale jenž všechny hrůzy slavně, slavně překoná a půjdeme směle a stále vpřed za svým posláním, které nám dala Prozřetelnost od počátku.

Jar. Kouřil.

## E U G E N L I Š K A : V E J M Ě N U O T C E

Šimon poklekl u kříže uprostřed polí, aby utrl pampelišku. Bylo jich tam jak lidí v poli. I Vlasta, Věra, Petr i Jan.

»Přijdete na májovou?«

»Tak přijďte a pomáhej vám tady Pán Bůh.«

»Dej to Pán Bůh.«

A pak šel dál po mezi do polí. Pozdravil oráče i děvečky na ostí, pozdravil slunce a rozevřel náruč, jako by chtěl zachytit všechny úsměvy, protože vzpomínal na Marii. Bože, můj Bože, Šimon se zamiloval? Ten hodný, zbožný chlapec s modrýma očima? Ano ten.

Marie, kéž bych byl Jánošíkem. Unesl bych tě na vysokou horu a při vatře bych zpíval . . . A chlapci, moji horní chlapci, proč nezpíváte? Junáci opálení, rukávce vykasané, proč nezpíváte? Díváme se na tvoji lásku, Šimone. A kdyby spadla do moře, musel bych být převozníkem. Námořník, halena modrá a bílá . . . Vesla by šuměla a vlny utíkaly. Až na mělčině se zastaví můj člun.

Pak se uchopíme, jako tenkrát, za ruce a půjdeme proti slunci. Víím, měla jsi červený šátek a na ruce prstýnek, který jsme vytáhli o pouti z losu. Světli jsme Nanebevstoupení. Marie, na Hod Boží měli všichni přijít k vám do kostela. Jen věnce kol křížů, které přinesli mládenci ze svých kapliček, byly krásnější. Na zahrádce jsi tehdy, Šimone, zasadil malý stromek. Vzpomínáš? Já víím, pak přijde moje Marie, aby trhala korunní lístky s prosbou nejkrásnějšího přání. Vzpomeneme si na pozdravy neznámých, her z dětství

již zapomenutých. Na potoku již dávno doklapal mlýn. Hráze z písku se protrhly, punčocha se roztrhla. A kuličky se rozkutálely do jiných kapes.

Marie, moje Marie . . .

Šimone, Šimone, vždyť se již stmívá. A lidé pod křížem čekají na modlení.

»Ve jménu Otce . . .« A krajina ztichla jako při pozdvihování.

Ludvík Binovský: **Žalm**

*Jak jelen po vodě má duše k Tobě Bože volá  
a žízeň její i touha jsou bez mezí  
já pak slzy žalů velikých ronívám  
a vzlykání mé k Tobě dnem i nocí jest převeliké*

*protože marná jest námaha má i úsilí mé  
naléztí Tebe než ve vzpomínkách na dny uplynulé  
kdy zbožný v zástupu jsem vcházel v domy Tvoje  
a zpívaje radostí svou Tě velebil*

*Proč vzlykáš duše má a rubášem halíš se truchlivosti  
V spasení z Boha doufej  
neb k němu obrácena jest duše má i ruce mé  
on pak jest Bůh můj a zármutky mé zná*

*V krajinách dalekých rozpomíná se duše má  
a smutna teskní po pustinách  
neboť hlas v propastích se vzdouvá  
jak živly jež podrážejí nohy tápajícím*

*Já však i v to pevně věřím  
že Hospodin sešle den milosrdenství svých ke mně  
a v noci kdy nejsem sám s písní a modlitbou Jeho  
říkám Mu hlasem prosebníka*

*Proč vzlykáš duše má a rubášem halíš se truchlivosti  
V spasení z Boha doufej  
neb k němu obrácena jest duše má i ruce mé  
on pak jest Bůh můj a zármutky mé zná*

*Ty který leješ sílu v svaly mé i duši i srdce  
ostříhej mne věčného zahynutí  
ani smutku nedej kráčet v stopách mých  
neboť po světle pravdy Tvé v své mysli toužím*

*kteřé by vedlo kroky mé ke dveřím domu Tvého  
a k poznání Tvých štědrých milostí  
za což velebit chci Tebe písní oslavnou  
ó Bože Bože můj*

*Proč vzlykáš duše má a rubášem halíš se truchlivosti  
V spasení z Boha doufej  
neb k němu obrácena jest duše má i ruce mé  
on pak jest Bůh můj a zármutky mé zná*

Ivan Andrenik: **Korály**

*snad kráčíš bílou perletí  
když vineš cestu korály  
vím anděl tobě odletí  
až zazpíváš mu píseň svou  
a řekneš snad že zaspaly  
tvé snivé břízy bílou tmou  
a korály se zalesknou  
co vinou cestu do dáli  
jen dva si trochu zastesknou  
po tom co větry odvály*

L. Zábranský: **Pláči**

*můj smutek  
je rozbitá váza  
z alabastru  
malovaná korintským vzorem  
mlčelivá*

*můj smutek  
je rozbitá váza  
kdysi dávno  
po žíhaný okraj slzami  
naplněná*

*můj smutek je  
rozbitá váza  
na střípky svítivá měsíc  
padá rosa  
a čas.*

Mila Šlechta:

**Lesní balada**

*čas prchal  
od pramenů  
koryta hlubší ryl —  
vzpomínky mé kde končí  
si spřádá oběžník své sítě  
a luna tiše zpívá  
při tůních  
v lesních tišinách  
hovořívají rusalky  
své něhy cit  
vám rýmem neznámým  
svěřuji — ó děvy  
mé srdce krvácí  
a lampa uhasíná —  
z lesa zaznívá volání . . .*



# P Ř E D I O O L E T Y

Tři čtvrti na devět. — Vsedám do výtahu a sjíždím z dvacátého patra do přízemí. Před budovou již na mě čeká auto »Správy školství«, určené k pohodlné dopravě studentů do školy.

Za 5 minut nato již vcházím do prostranné místnosti, kde se studentstvo baví tancem za zvuků nejmodernější hudby. Také se přidám do toho víru, ale již za čtvrt hodiny ohlašuje zvuk gongu první část vyučování — sport a hry. Pohyb na čerstvém vzduchu trvá asi půl hodiny, načež se žáci baví šachem, kartami, kulečnickem atd., zkrátka každý podle své chuti. Během zábavy je nám podáván občerstvení, jako obložené chlebičky, víno a pod. V našem školním bufetu je vše zdarma.

Správa školství se vlastně o nás docela pěkně stará: koncem semestru obdrží každý žák 200 K na přifepšenou. —

Od 1/2 11. do 11. je na programu vyučování tance za vedení vynikajícího tanečního mistra. Dnešního dne nám pro zajímavost předvádí tance, jaké se tančily před 100 lety, t. j. v roce 1939. — Pěkně se bavíme podívanou na mistra a na jeho paní, kteří předvádějí rozličné groteskní pohyby a říkají, že toto se jmenovalo slow-fox, to swing, toto fox a to zase tango.

Další hodinu jsme se uvolili věnovati čtení poučných knih, jejichž obsah nám ochotně vysvětluje profesor (prý velice učený pán).

Abychom zaplašili nudu, je nám nakonec předveden každodenně nějaký film. Dnešní se nazývá »Škola před 100 lety«. Film byl nalezen (s cedulkou »Příštím generacím«) ve sklepení jakési polo-zbořené chatrče, nad jejímž vchodem byla tabule se záhadným nápisem:

»České státní ref. reálné gymnasium v Moravské Ostravě.«

Vidíme tmavou kobku s podivnými sedadly, naplněnými poděšenými obličejí. Průčelí místnosti zdobí velká černá tabule, asi určená k televiznímu přijímání. Jenom se divím, že tenkrát promítali na tabule černé. —

Místností divě pobíhá jakýsi člověk, háže rukama, zlostně křičí a nadává: »To jste studenti, to chcete studovat?! Už jsem vám kolikrát říkal, že se nehodíte na studie! Bězte raději na řemeslo!!...« Za chvíli se díváme v nitro jiné, podobné místnosti, v níž však nepobíhá rozlícený muž; za stolem sedí klidné útlá ženská postava. Vyvolává studenty a ptá se jich na různé věci. Nevím, co je to za csobu, která se odvažuje tázati se o radu — studentů! Je to prostě k smíchu.

Veselé scény se stupňují a dostoupí vrcholu, když rozcuchaný chlapík zlostně vyhodí studenta od televizního aparátu, na jehož černou plotnu se onen »lajdák« opovážil psáti jakési cifry, seřaděné úplně bezmyšlenkovitě a bez významu vedle sebe.

Stálo tam:  $2x + 3x = 5$       $x = ?$  Ne, takovou veselohru jsme ještě neviděli!

Můj souseď radostí poskakuje a vytrvale mě pěstí buší do ramene. Už mé to přestává bavit a proto se otočím a opáčím se nevrle. »Nech si už těch blbostí, jó?!«

Avšak — hrůza!!! Obličej mého utiskovatele nabývá podoby obličejí mé matky, a nyní slyším zcela zřetelně hlas:

»Jaképak blbosti?! Vstávej už, lenochu, je 1/4 8, čas do školy!«

-Master-

# N E N Í N A D P O Ř Á D E K !

Byl jeden pan profesor, kterého jeho ústav, Akademické gymnasium, považoval za svého nejlepšího člena (on se totiž za tak důležitého pokládal, říkáje v konferenčním hlasování: »Chu, jářku, já jsem 4 hlasy a pan ředitel 3). Pan profesor byl tak říkajíc puntíčkář, o čemž svědčí následující historky: Vyvolal žáka na řecká slovíčka. Žák ubohý ochotně přiběhne na stupeň a postaví se na samý jeho okraj, balancuje jako nějaký akrobat a čeká na svůj osud. Pan profesor pozvednuv obočí praví: »Chu, jářku, trochu blíž!« Žák ochotně přiskočí až k samému stolku a nakloní se k panu profesorovi. Ten však není spokojen; žákova ochota jej zle dohřála: »Chu, jářku, tajtrlika mi tady budete dělat, uličníku jeden? Chu, vidíte tam ten suk? Jářku, na ten suk se postavíte!« Vyčníval totiž ze stupně suk úctyhodné velikosti, který zub času nestačil ohlodat jako okolní prkna.

Týž pan profesor si neméně potrpěl i na omluvenky, dovolení do kina a pod. I stalo se jednou, že za ním přišel žák vyšší třídy (p. prof. byl jeho třídním) se zkroušenou prosbou, aby mu dovolil na taneční zábavu. Pan prof. mu napsal blahovlnně dovolenku, řka: »Chu, jářku, pobavte se, ale jen do 11 hodin, pak domů!« Bylo půl 11. večer, když pan profesor, ubírající se domů, potkal svého žáka, an doprovázel jakousi děvku vzhledu takřka andělského. Druhý den po řečtině zakýval pan profesor na provinilce: »Chu, jářku, pojďte sem!« Žák ochotně přiběhne mysle, že bude pochválen za to, že šel o půl hodiny dříve domů. Pan profesor s tváří vyslyšajícího soudece dí: »Chu, jářku, kdo byla ta dívka?« Žák uveden takto do vzpomínek na blahý včerejší večer, snaží se uspokojivě odpovědět na otázku p. profesorovu. Pan profesor vyslechne jeho koktání a dí: »Chu, jářku, to jste ale dovoleno neměl!« Chudák student uvědomuje si velikost svého činu, stojí (aspoň na oko) celý zchlíplý. Pan profesor vida, jak jeho autorita působí, potěší ho: »Chu, jářku, nic si z toho nedělejte, i svatí zhřešili; ale až po druhé zase budete chtít někoho doprovázet, vezměte si dovolení!«

Inu není nad pořádek!

-Wp-

## Meditace profesorů *(Silná čterka.)*

Sestava: dějepis: Cucin — latina: Kačenka — počty: Syčák — rýsování: Kufr.

Cucin: »Hm, tedy musím se já to lépe připravovat. Jak to mezi těmi žáky vypadám! Počkej, koho jsem to viděl včera po sedmé večer? Aha, toho Somarinu, ale já tomu hulvátovi ukážu!«

Kačenka: »Od toho knihkupce již nekoupím ani za šestku (20 hal.). Vždyť mi slíbil, že ty překlady tu dnes budou. Máme začínat v septimě s Ciceronem a překlady nikde. Snad nakonec nebudu muset používat slovníku?«

Syčák: »To by člověks nevěřils, jak se ta matematikas zapomínás. Ještěs, že mám tam ve klasy tohos Cambalas, ten vždycky první křičís, že tam je chybas.«

Kufr: »To je hrůza, koiik se popíše křídý. A ve IV.b zase rozbili kružidlo. Hochu, ty to odneseš. Moderní mládež! Ubozí rodiče! To za starých časů nebyvalo.«

*J. Juránek.*



V Stanovský, Kladno

Archiv Jitro

## VÁCLAV SMETANA: POZDNÍ VZKŘÍŠENÍ

Přišly do našeho kraje zářijové noci. Vešel jsem do jejich velebného lůna okouzlen usínajícím žářem strhující moci a nepochopené přehradý tajemství uzrávajících plodů. V krvavé záplavě slz loučilo se s krajem slunce a les usínal po denní únavě, věnce si skráně zlatými nitkami babího léta. Rozezvučela se všemi strunami harfa životního dění a dravými prsty velikých rukou uchopila lichvářský žold. Často i krůpěje teplé krve do oprýskaného hrnku střídala: tak někdy drahou daň brala z uzrávajících plodů.

Jen já se smál . . . , vždyť teprve dnes jsem otevřel životní bránu srdci, uzavřenému na železné zámky a hledícimu v bezmocné nudě na života neskonalý dar.

Nejprve jsem na posečených polích sbíral těžké klasy a vázal je v kytici opožděných žní. Kabát mi do červena zbarvil stín šípkového keře, ale já nedbal, že i oči mi ztemněly kvasem nekonečných tužeb a smutek vlasů pokrýl čelo. S osamělým hájem osik a bříz, jsem uzavřel věčné přátelství: za tiché vyprávění o nebeských hvězdách jsem do stříbra pavučin v chrastícím mechu chytal utíkající čas. Plášt mi zesmutněl tesknem ostrých balvanů na holých pastvinách, i dal jsem jej usmívajícímu se tulákovi za bažantí pero. I dívky-tulačky jsem v lesním úvozu potkal. Uchopily mě za obě ruce i kol krku a líbaly mě červení rtů do rozvátých vlasů a opáleného čela; neporozuměl jsem ani zvonivému smíchu, znějícímu omamnými tóny kol mých uší, ani podivnému lesku vyzývavých očí. V teplé oranici jsem šel s hejnem černých vran po stopách bosých nohou oráčových. — Oráči, nejmilejší ze všech lidí na této zemi, jaký poklad hledáš každým podzimem v černé půdě, proč brázdy, rostoucí pod tvýma nohama jsou nedohledné a rozplývají se jako mýdlová pěna v útrokách mořského obra, kde bereš trpělivost klást v rovnosti brázdu vedle brázdy od svítání do červánků? — Mládí a radost, poupě žárlivé růže — hovoří oráč měkce a tajemně — rozvité letním časem do neomezených výšek sladké lásky, odchází nyní navždy, provázeno posledním zbytkem zoufalé naděje a tichým, plačícím bolem uplynulé slávy. Je podzim, život končí a já zaorávám již nerodící zem a připravuji nový život. Jsem tvůrcem života. Nedohlédne mých brázd jen zbloudilý, poněvadž ony jsou životní cestou nás všech, bez rozdílu, proto kladu jednu vedle druhé, kdo mi nepo-

rozumí, nepochopí nikdy prostotu a jednoduchost života. Kde беру svoji trpělivost? Vezmi do dlaně hrst kypré země, nedívej se drobnohledem, ale prostýma očima, a uvidíš v ní atomy vlastního těla, vyrůstající ve hmotu pod vláhou vlastní krve. Jednou však musíš odejít zpět do této země a já vyorám nad tvým hrobem sta nových životů, začínajících podzimem. —

Bezbřehou radostí se roztrásl osikový háj nad vyslechnutými slovy oráčovými. Karmínem nalíčené rty pyšných muchomůrek koketovaly s poctivým hřibem a připravovaly mu cestu falešným údolím. I ke mně přisedla do vysokých zvonečků překrásná víla v lehounkých šatečkách a opojnými slovy vyprávěla o říši blouznivého štěstí. Ssál jsem hřejivou vůni jejího dechu, když háv havraních vlasů zastínil na okamžik moji tvář.

Přišla opojná láska a harfa životního dění se rozezvučela celým krajem nad fantomem této lásky.

## O T E V Ř I S E H O D N O T Á M !

Křesťan byl obdařen novými schopnostmi, milostí Boží byla mu dána účast na Boží přirozenosti, božskými ctnostmi na Božím životě, a mravními vlitými ctnostmi má nyní tento život účasti uskutečňovati v celém rozsahu svého života. K tomu se ještě vrátím. Vypěstění osoby jest v křesťanství rozhodně bohatší. Ale ani nadpřirozené dary uložené do člověka nezbavují ho povinnosti chovati se pozorně, pečlivě a správně ve svém zdokonalování a naplňování. Jeho metody, způsob naplňování a obohacování musí býti správné a musí odpovídati cíli i v ohledu přirozeném.

Abys mohl růsti, musíš poznati, jak máš růsti a čím můžeš růsti. Ale k tomu potřebuješ velkou duchovní pohotovost rozumovou i volní, abys byl připraven a hotov přijmouti hodnoty, jakmile se ti objeví. V nadpřirozeném ohledu se to ovšem děje milostí, ale i to je provázeno, a chcete-li, jaksi byť vzdáleně připravováno, byť bez nejmenšího přirozeného nároku, onou rozumovou otevřeností, a poctivou odhodlaností přijmouti, co bude dostatečně jasně a zdůvodněně člověku podáno.

Jen tehdy můžeme dobře růsti a žíti z hodnot, jen tehdy můžeme jimi se obohacovati, jestliže je známe. A jen tehdy je poznáme, jestliže se jim neuzavřeme.

Kdo nemá úcty k hodnotám, anebo kdo jest si sám nejvyšší hodnotou, jest nutně člověkem malým, ubohým, omezeným. Nevyroste v osobnost. Zůstane hlupákem a omezením, který nadto bude se svým osudem velmi spokojen. Takový člověk se ještě směje lidem, kteří hledají nové hodnoty, že se starají o zbytečnosti, jak jsem slyšel jednoho človíčka takto charakterisovat poctivé hledače.

To byl osud utilitarismu a realismu tak zvaného pokroku. Nakonec si lidé ponechali z realismu to nejreálnější, co našli, totiž své tělo a jeho žaludek.

Říkali si realisté a ztratili smysl pro realitu nejvyšší. Snili o možnosti věčného, nezadržitelného pokroku, ale báli se odvážiti se do oblasti, která se nedá zvážiti anebo změřiti. Umravňováním a civilisací chtěli zdokonaliti lidi. A hlavně nějakým laciným a obecně působivým receptem. Báli se totiž, aby lidé nepochopili realismus nějak reálně, v tom smyslu totiž, že by nepříjemně ohrožoval jejich reality, tak úzkostlivě nashromážděné a pro sebe schraňované. Ti ovšem mluvili stále o osobnosti. Ale osobnostmi, bohužel, nebyli. Buď hrd na to, že jsi mlád a můžeš poznávat, hledat a uchvátit hodnoty, hodnoty velké a obohacující. Otevři se jim a dej se jimi naplnit! Dr. Silv. M. Braitto.

## ZDENĚK ŘEZNÍČEK: TŘETÍ LIST O PŘÁTELSTVÍ

Také hned, jakmile zabili Zdvořilost, toutéž ranou zabili Imperinenci, a nemáme již než Hrubost, hloupou jako novopečený povýšenec, a sprostou jako někdo, kdo se doposud nevyšvihl . . .

Jules Barbey d'Aurevilly. Myšlenky uvolněné. XCIV.

Vědro našeho života přetéká ujišťováním o přátelství, a přátelství, tento balsamicky zázračný olej, udržující ještě lidskou společnost v původní tvářnosti, odtéká nezachycován. Zdá se, že máme přátelství nadbytek. A tam, kde je nadbytek, uhošťuje se

lehce rozmařilost a marnotratnost. Všechny póry člověčenstva jsou dnes přecpány přátelstvím tak, že pocítujeme přátelství již jako cosi nepřátelského, tíživého, cizího a záškodného. Bezděčně a s vůlí ochrnutou nebrzdíme sil, které nás narychlo a profylakticky zbavují přátelství, tvoříce kolem nás onen zvláštní, měšťácky prohrátý prostor prázdnoty, v němž si můžeme počínati zálesácky volně, ale nesvobodně, v němž si bendíme po svém, ale vždy proti sobě, pohybujeme se nekontrolovaně, ale vždy podle neúprosných zákonů, vepsaných do desek katastrof a v němž posléze existujeme pod přísným dohledem nepomíjejícího řádu spravedlnosti, jemuž nikdy neunikneme.

Toť ono moderní žití s vykloubenými ideami, s opovrhováním tradice, s nezměrnou snahou nezůstati ani na vteřinu nazpět, s nepochopitelnou maníí vrhati se v rozkošné neznámo bez romantického založení myslí, s popíráním trvalosti hodnot zdánlivě nepatrných a již nepotřebných pro tržnice doby. Toť ona kloaka městských agglomerací a komicky střížených dědin podle městského konfekcionáře pokroku — dědin, z nichž vyprchal již důvěrný, bezprostřední a opravdový styk jedince s jedincem, přítele s přítelem. Toť ona nevýslovná prázdnota, v níž nemá již přátelský pozdrav místa, protože všechno je propadlé.

A tak přátelský pozdrav se opotřeboval a zevšedněl. Každodenním kavárenským stykem v nudě novin, hlodavou vášní co nejméně býti doma a co nejvíce na politických schůzích nebo v přítmí biografů, posedlou náruživostí spolčovati se za každou cenu k bezduchému camrání a žvanění, touhami po fotbalovém vyražení, žádostmi po boxerských championech, po jazzu tanečních sálů, výborovými schůzemi, důležitými konferencemi a literárním klepařením. Ano, to jsou ony ručeje a potůčky slité v mohutný veletok, který svými vodami omyl lidskou bytost tak, že v své nahotě zevšedněla krása. Vyloužené nitro nemá již co vydat. Sotva i přátelský pozdrav. A tak to, co dnes považujeme za pozdrav, není nic jiného, nežli zbytečná nicůtka společenská, dorozumívací heslo, pouhý formální zbytek bývalého pozdravu, oděného v lesk vznešenosti a půvab niterné krásy.

Přátelský pozdrav zapadá v hluku a pokřiku moderních měst. Dříve, dokud přemrštění urbanisté nezohyždili chladně studenými přímkami nedohledných a únavných ulic města a dokud pošetilí architekti nevznesli pyšně Božího tvora, (jenž patří neodvolatelně k zemi, k půdě, z níž byl vyšel a k níž se má po věky pokorně navraceti, aby ho nakonec milostivě přijala), do mrakodrapových výšek nevzhledných činžáků, ano, dříve si bývali lidé bližší, sousedštější a přátelštější. Ženy se pozdravovaly, když si vypůjčovaly oheň do krbů; muži se pozdravovali, když se šli vydýchat na zápraží svých dílen; všichni se pozdravovali srdečně, protože bydleli naproti sobě a na sebe viděli. — Majíce na dosah své radosti i utrpení, znajíce se v lopotách a modlitbě, rozumějící si v milosrdenství a v lásce k Bohu i bližnímu, hleděli na sebe jako na skutečné tvory vyšlé z rukou Božích. A tak si i vzdávali povinnou a patřičnou úctu, tak se i zdravili, nezapomínajíce vzdáti vždy a především u vši vážnosti první pozdrav prvnímu z nás, Ježíši Kristu na kříži. Bytujíce v hluboké pokoře a úctě před Spasitelem, bytovali v pokoji a míru ve svých domovech, setřásajíce, jak to i jinak nejde, s beder svých hříchy nenadálých prudkostí, slabostí, a pobloudilostí ve zповědnicích. Nikdy však nezapomínali pozdravovati Krista, bojíce se, aby nevymizelo přátelství mezi nimi. Ty tam jsou již časy, kdy se po křesťansku zdravovalo nábožně známým pozdravem »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus«, jímž se dosahovalo podle ustanovení papeže Sixta V. odpustků 50 dní, zvláště pak, když se ze srdce přisvědčovalo: »Až na věky věkův. Amen.«

Aniž si to do důsledků uvědomujeme, přisluhujeme kurtizáně Hrubství a osvojujeme si jazyk zjemnělé vulgarity, urážejíce Zdvořilost nejroztodivnějšími nuancemi a zkratkami nepřirozených pozdravů. A jak praví d'Aurevilly: »Není-li zdvořilost spředena z nejkrásnějších citů života, lásky a pokory — těchto ctností křesťanských, jež je d i n é křesťanství mohlo zploditi — aspoň se jim podobá, a to stačí, bychom si jí vážili.« Naopak »rukulíbání« se rozplizuje ohavně a nestoudně před zlatohlavy matron a fraky poslaneckými. Svět má hřbet ohnut a plazí se groteskně a ničemně před županem buržoy, jemuž se dostalo náhodou nezasloužené cti zvraceti občas almužnu odpovědi prostáčkům: s e r v u s , n a z d á r e ě k , a h o j !

A přece p o z d r a v i t i , zvláště pak přítele, jest vznešeným aktem a má býti konáno se vši vážností a důstojností, s nestrojenou laskavostí a hlubokou upřímností. Má býti

pravým, čistým, jasným, radostným a rytířským odrazem duše, která přátelství zakládá na opravdové a živelné vášni — milovati až k oběti. Sv. Isidor praví: »V posuncích svých buď vážným, v pohybu prostým, v chůzi mravným. Nic hanlivého, nic prostopášného, nic rozpustilého, nic lehkomyšlného nezjevuj ve vystupování tvém: neboť duch se jeví jedním těla a tvářnost tělesná jest obraz mysli.« (Lib. 1. Soliloqu.) Nic naplat, tovaryšíme v přátelských pozdravech špatně, prabídně, urážlivě a s největší možnou lhostejností.

Není ani jinak možno, protože přátelství dneška sotva vystačí s přátelskými projevy na několik nezbytných vteřin, tak drahých a nenahraditelných století, pošetile vířícímu na kotouči spěchu. Příteli možno věnovati pozornost o minutu déle jen tehdy, vydá-li svoji příslušnou cenu a prospěch. Jinak v zkratkovém heslu se jen zdůvodní, že nebyly ještě všechny svazky přervány a všechna pouta rozvázána.

Dokud ještě rytmické napínání svalů bojovníků dodávalo boji rytířskosti a udržovalo zápas v harmonické kráse hrdinnosti — dotud umírali vojínové s písní na rtech. Dokud přátelství vyvěrala z niter a byla zakládána na žulách nerozlučitelnosti a opravdovosti — dotud žila a nepomíjela, byť i vystavena mnohdy propastným hlubinám, protože vždy zněl k pomoci pozdrav přátelský, který utvrzoval, ujišťoval a neklamal.

Dnes v zmatení doby triumfuje chaos pozdravů a přátelství pro mnohá ohavná dobra chřadne, jsouc usmrcováno pozvolna a pokoutně nejnemožnějším hrubiánstvem, baleným v hedvábném papíře.

Hle, smetiště pozdravů, které vábí hadráře kamarádství: Přátelské přípitky a uslintané zdravice snobů na banketech a společenských hodokvasech v zájmu nové doby; přátelská vyhulákávání; nacvičené a fraškovité pozdravy školních dítek, přísahajících jednotvárně na nerozlučné přátelství jakémusi pomyslnému bůžku, jakési neznámé a svůdně opentlené ideji, jakémusi budoucnu bez obzorů; přátelské vinše a zdravíčka silvestrovských úvodníkůřů a nezapomenutelné pozdravy kremačních vašnostů; pozdravy sportovních fanoušků a nasládlá kynutí pobzděných filmových náruživců; pozdravy mimoděčné, jakoby nepřítomné a záhrobní, ledajaké, rychlé a suše znějící, sotva kdy slyšitelné; pozdravy bez úcty a vnitřní harmonie, provázené pouhými doteky okraje klobouků, pomrknutí očím víčkem, neznatelné posuny hlavy a jedva postřehnuté úsměvy; pozdravy hlučné, pivní, hošpodské, silácké, sonórní; theatrální tisknutí pravic, výkruty těla, vodopády slov ujištění a přízně, překotná a zbrklá zdvořilostní gesta spodiny parvenuovské; stranicky šablonovité pozdravy licoměrníků a korýtkových závistníků.

Hle — hrubiánstva páchaná veřejně pod dozorem paedagogů na půvabu, kráse a čistotě přátelství, jež hledá svůj obraz v důstojném pozdravu.

Mizí nezadržitelně z d v o ř i l o s t, tato »dlouhatánská hůl, natažená mezi námi a hlupáky — hůl, která vás ušetří i námahy udeřiti«.

## HUDBA PRAMENŮ

Podstatou umění je láska, která učí mluvití nemá ústa a dodává smělosti příliš nesmělým. Jako láska i umění miluje zemi. I nejspirituálnější umění uznává vděčně, že do jejího světla opíralo svá křídla, než mohlo vzlétnouti do výši, kde vznáší se rychlostí extatických pohledů. Země zůstane vždy břehem, k němuž se vrací ze svých výprav.

Otakar Březina: Hudba pramenů.

Protože každá totalita, jež neuznává náboženství jako předmět a prostředek vzdělání, je kusá a náhražková, přicházíme k závěru, že náboženství je pro vzdělání podstatné. Nevěřící nemůže býti v pra-



## O posvátném pohybovém umění

Ferdinand Pujman.

Posvátná mimika podává »obecný vzor« lidských úkonů. Pohyb v ní se ukazuje jako actus purus; provedený bez nemotorností. Pohyb všední zvětšuje a násobí se v ní: až znázorňuje povolání k Bohu.

Čirý úkol znamená, že postojem a posunkem se postihuje předně bytí pohybové, totiž zápolení tíže vesmírové a poznávání lidského, jež pádu čelí ústrojnými silami a skládá, seskupuje, vyvažuje tělo v útvar.

1. Svaly napřimují tělo proti směru, kterým přitažlivost svisle působí; svisle, tedy kolmo ku povrchu země, ku povrchu vodorovnému. Vodorovně rozprostře se tělo, pakli padne, pakli svaly ochably. Břevna kříže míří právě do těchto dvou směrů: Ukřižovaný se vznáší nad zemí a vahou těla tíhne k středu jejímu; a rozepjaté paže dotkly by se půdy, nad níž kříž se tyčí, v nekonečnu, tam, kde protínají se dvě přímky souběžné. Břevno stojaté pak poltí kříž i Ukřižovaného souměrně; levá půle těla člověka přesně shoduje se s pravou.

Kříž svým útvarem i stavbou odtažitě znázorňuje srostitý řád: zákon bytí postojového a pohybového. Lidstvo vesměs bez výminky řádu tomu podléhá; řádu, který nadnáší nás nad hroudu, k níž zároveň nás víže, a to ústrojnými silami, jež proudí v údech souměrných.

Kříž vypovídá jednak o vesmírném, jednak o všelidském dění, jemuž není konce z věků do věků. V tomto smyslu plně platí rčení obrazné, že dřevo kříže vyřezáno je ze dřeva stromu poznání. A poznávati značí ujednotit skutečnost a ducha, který vjal a zmocnil se jí zkušeností životnou. V poznávacím řádu obřadů se připomíná neustále kříž: svým znamením.

»Křest žádosti« buď příklad krajně opačný, vzor úkonu jen duchového, jenž si nepřivlastnil hmotu, působí však jako svátost řádně přijatá. »Není-li na blízku nikoho, kdo umírajícího pohana by pokřtil, nechať vzbudí touhu upřímnou a vůli opravdovou, přijmouti křest svatý.« Sobě samému křest udělití není dovoleno ani tehdy.

2. Dávné mešní písně slovem postihují druhou oblast, ze které pochází posvátná mimika: lidskou pospolitost, srovnání, danou podřaděně rodem, rodinou a vztahem syna k otci; nadřaděně vztahem k Duchu Tvořiteli. »Jako dítky k Otci svému, obracíme s důvěrou (se k Tobě).« »V předvečer tvá čeládka, jak ke kvočně kuřátka . . .« Ze srovnání osob, jež se liší stupněm nabytého poznání a mocí z něho vplynulé; ze srovnání osob (rozmanitých měr a různých mohutností) vzešly posunky a postupy, jež z bezmoci se probírají, obracejí, přibližují, vzpínají a vztahují se k Silnějšímu, který slabým rozumí.

3. Na úkonu věkovitém, »na úkonu vzájemného dávání a vzetí« zakládá se dále obřad: na dvojici posunkové, povýšené ze všedního, míjivého děje na tvar trvalý a stálý. Odtud vztahované ruce, s dlaní vzhůru obrácenou, které pozdvihují k výsostem chléb na patěně nebo kalich s vínem: Oběť; zároveň však vzetí daru z hůru. Syn Boží sám byl obětník i oběť. Odtud předpažené ruce, s dlaní dolů klopenou, jež před proměňováním podělují milostí a milost vylévají. To je hnutí, na němž zakládá se rovněž obřad křestní; biřmovací; zasvěcení osob duchovních. Nabíratí vodu ve dlaň; vylévat ji z této rovní lidské nádoby: toto dávné hnutí v obřadech těch doznívá a předpodstatňuje se opět na trvalý úkon.

4. Při posvátné oběti se zpodobuje pod způsobou hmotnou úkon odvěký; jak člověk krmi přijímá, tak přijímá chléb s nebe. Obřadová mimika pak zpodobuje, opět dvojlopně, jak tělo hmotnou způsobou svou ztravuje a

vém a plném smyslu vzdělaný.

PhDr. František Müller: Idea vzdělání. (Filos. rev. XI. 4.)

Kdyby svoboda záležela ve schopnosti volby mezi dobrem a zlem, pak by Bůh byl bytostí nesvobodnou, protože nevolí mezi dobrem a zlem. Svoboda vůle nezáleží ve schopnosti voliti, nýbrž ve schopnosti chtít dobro. Chci-li dobro — dělám je pak svobodně. Schopnost chtění předpokládá schopnost myšlení.

Dokonalá svoboda záleží v dokonalém myšlení a v dokonalém chtění. Z toho je jasné, že jen Bůh je dokonale svobodný. Nedokonalost lidské svobody záleží jednak v nedokonalosti lidského myšlení a v tom, že je ovládán, přitahován zlem. Pomocí Boží milosti a svou silou má se člověk snažiti potříti tuto možnost volby stálým nepoužíváním, pokud je to ovšem možné. Jen ten, pro kterého zlo nemá přitažlivosti, kdo tak ztratí možnost volby, kdo poznává dobro, chce dobro a provádí je — ten je svoboděn. Právě v možnosti voliti záleží nedokonalost svobody.

Ing. Zd. Madlmayerová-Strádalová: O katolicismu, socialismu a liberalismu podle španělského spisovatele Donosa Cortesa. (Přednáška z letního tábora ČLA v Řevnicích 1939.)



V. Berka

Archiv Jitro

Ex libris



Jestli, jak je psáno, věci skryté mají být vyjeveny jednoho dne, poznáme bezpochyby na konec, proč tolik slabých bylo zničeno, upáleno a pronásledováno ve všech stoletích; uvidíme, s jakou přesností, počítanou i v nejmenších částečkách, byly v tom neb onom čase rozvrženy blaho a bolesti a jaká zázračná spravedlnost vyžadovala na krátko zevnější zdání nespravedlnosti.  
Léon Bloy.

jak ji mění tím, že vydává se jiným tvarem úkon k úkonu.

5. Při obřadech pod způsobou hmotnou konává se úkon očisty; odtud omývání rukou před proměňováním, před lámáním chleba. Odtud obřad křestní, zdobně dnes, jenom hlavu smáčejíci, neboť za starých dob celý křtěnec do vody se pohroužil. Odtud odvanutí ducha zlého při křtu, hnutím, jímž se odfoukává smítko. Úkon — poněvadž i posunek má věkovitou paměť — dotvrzuje jmenné přibuzenství názvů: dech, duch a vzduch.

## NOVÉ KNIHY

**Alois Lang: John Henry Newmann.** Vyšlo v červnu 1939 jako 3. kniha KLK. Nákladem »Vyšehradu«, Praha. — Nová kniha Katol. liter. klubu se skládá ze dvou částí, z nichž první, studie Langova, má být přípravou a úvodem do několika vybraných ukázek z díla vynikajícího kardinála, myslitele a básníka J. H. Newmanna. Četli jsme, není tomu tak dávno, vroucí meditace o Marii Panně od tohoto oratoriana, jenž svým životem obsáhl téměř celé 19. století. Jeho život i dílo jsou po mnohé stránce neobyčejně pozoruhodné. Jsa zprvu anglikánským theologem, přikláněje se pak k Vysoké církvi, nalézal pozvolna cestu ke katolictví, kde dosáhl vysokých úřadů a kde připravoval cestu jinému mysliteli své země, K. G. Chestertonovi. Jeho dílo je obsáhlé a mezi jinými se pozná podle subtilní logičnosti, podle důrazu na přesnost myšlení, podle schopnosti členit a rozvíjet thesi, většinou z dějin církve v nejranejších dobách, z filosofie náboženství a kultury náboženské. Jeho pronikavé a důkladné studie se staly co do slohu, výrazu a kompozice klasickými. Alois Lang, jehož sedmdesátiny se staly příležitostí k spravedlivému ocenění rozsáhlého už díla tohoto jemného znatele mystiky, napsal svou studii sverázně, pomínuv podrobnosti ze života a hledě vložit Newmannovu konversi a pak sílu jeho vlivu z jeho díla.

**I. R. Malá: Bez počátku a konce.** Román. Druhý díl. Vyšlo jako 4. sv. KLK. nákladem »Vyšehradu«. Kresba v textu od Fr. Koblihy. Obálka a výzdoba předsádek od O. Stritzka. — Hned při prvním dílu této kroniky, rozvržené na trilogii, dalo se předpokládat, kterým směrem se dá autorčino svěžitopisné vypravování v díle druhém. Už tehdy jsme tušili, že v něm půjde především o dušezpytný přehled do nitra obou hrdin, o svedení dvojího proudu životního i výpravného do jednoho řečiště, a už tehdy jsme předvíдали úskalí, která trčí na této cestě. Nevyhnula se jim vždy autorka a nezdolala je po každé. Není tu už té epické svěžesti a spádu, postrádáme tu i ony slohové zvláštnosti, jež ji charakterisovaly v díle prvním. Ale i přes to čtete se zaujetím ty stránky, na nichž se autorka s otevřeností přiznává k svému skeptickému, spíš umělému než vrozenému, jenž roztává v podmaňujícím vlivu mladé lásky, nikterak sentimentální, jen občas ironické, až dospěje k onomu živoucímu poznání, že Bůh, ne rod, je bez počátku a konce. Zatím co vnitřní obrození Violy je tu podáno s podrobností, je hrdina odsunut zdánlivě stranou. A zase jako v prvním díle kniha je pozoruhodná tím, jak se v nitru hrdin odráží současnost, ona zjemnělá intelektuálnost, občas skoro vzdálená života, i ona ironie poněkud skeptická, ten hluboký otřes, jímž byla světová válka, pomáhající vracet hrdiny na staré cesty, jež se stále lesknou čistotou sněhu, je tu využito i doslovné citace literárních počátků obou, Violy, ženy citové a citlivé, okouzlené R. Svobodovou, mnicha, usilujícího obsáhnout realitu, být realistou v jiném smyslu toho slova, jež bylo tehdy ve flóru. **Miroslav Rutte: Mohyly s vavřínem.** 282 str., 1939. K 35.—, váz. K 47.— (Fr. Borový). — Nová kniha essayí, studií, úvah a podobizen Miroslava Rutteho, kritika veliké vímavosti, vzácné objektivity a světového rozhledu, je z těch několika málo děl, k nimž se budeme často vraceti, zvláště pak v dobách, kdy instinktivně zatoužíme znovu po pramenech rodné země a jejího duchovního dědictví. V osudových chvílích loňského podzimu, kdy potřeba návratu k živému slovu našeho písemnictví byla naléhavější než kdykoli jindy, napsal Miroslav Rutte tuto knihu jasnoživých rozmluv s velkými mrtvými svého národa, ukázal nejen na je-

jich básnické individuality a geniality, ale vysledoval i jejich prameny, odhalil podstatu jejich čistoty, které se nám pod kritickým pohledem Rutteovým jeví jako platná a veliká skutečnost, jež dává uměleckému projevu pravý obsah i vlastní smysl.

**Kz Adolf Kosárek.** (Vyšlo v »Pramenech«, sbírce dobrého umění, svaz. 33.; vydal Melantrich 1939.) — Adolf Kosárek, kterému je věnován nový svazek dobrého umění »Prameny«, byl jedním z těch umělců, jímž osudem byl určen velmi krátký život. Kosárek byl původně zaměstnancem na rožmitálském panství pražského arcibiskupa, knížete Schwarzenberga a jeho příčiněm byl r. 1850 přijat do krajinářské školy na pražské akademii umění. Kosárek se stal krajinářem. Jeho tvorba je obsažena v tvůrčím období devíti let a působí na prvý pohled dojmem, že celým dílem postupuje složka romantická a realistická. Svazek »Pramenů«, věnovaný Kosárekovu dílu nám uvádí na paměť opět malíře, který razil nové cesty českého krajinářství, jehož památky vděčně vzpomínáme současně se jménem Mánesovým.

**Antonín Šrámek: Dubrovnik.** (Vydal Václav Petr 1939, stran 182, brož. K 24.—.) — Šrámkův historický román líčí pohnuté osudy malé Dubrovnické republiky, kterou vytvořila hrstka lidí dvou kultur a po tisíc let bránila svůj státek, vystavený mnohemu nebezpečí. Stará latinská kultura převzala řeč, zvyky, obyčeje a pracovitost jižních Slovanů, a dávajíc jí plně se uplatňovati, vytvořila tak na Jadranu silný prvek státnický, kulturní a hospodářský. Slavná doba této republiky, hrdý život jejích představitelů, šlechty, umělců, měšťanů, lodníků, soupeřství s Benátkami a radostný ruch práce jejího lidu je tu zachycen stejně uměleckým i poutavým způsobem.

**Ky. A. Formánková-Kubínová a dr. Jiří Formánek: Česko-německá konverzace a frazeologie.** (Vydal A. Neubert v Praze 1939, str. 391, váz. K 36.—.) — Touto knihou byla naše slovníková literatura obohacena o velmi potřebnou příručku. Až dosud jsme postrádali takového speciálního díla, jako je Česko-německá konverzace a frazeologie. Je tu podáno přes 13.000 frází a obrátů, s nimiž se setkáváme v denní živé mluvě, běžné konverzaci, při četbě novin a románů, při návštěvě divadel atd. Znalost frazeologie je nezbytným doplňkem gramatických znalostí cizího jazyka, a teprve po jejím ovládnutí vnikneme bezpečně do struktury cizího jazyka. Tak se vyvarujeme otrockých překladů, které často komolí ten či onen větný obrat, nejednou odporují duchu německého jazyka a stírají jeho osobitý ráz. Kniha bude vítaným doplňkem pro ty, kteří se chtějí zdokonaliti v hovorové němčině a v němčině vůbec.

**Emil Edgard: Obrana české vzdělanosti stavebně umělecké.** (Vydal J. R. Vilímek 1939, stran 106, brož. K 16.—.) — Kniha tato je zajímavou a časovou publikací, která správně hodnotí český národní umělecký vývoj a přesně rozlišuje, co je skutečně naším národním statkem a co je prací cizí. Setkáme se tu s mnoha významnými českými výtvarníky a sochaři a s monumentalitou českých staveb, jež projevují vysoký rozlet českého ducha. Celostránková vyobrazení nejkrásnějších českých stavitelských památek průkazně dokumentují vysoký stav naší stavebně umělecké kultury. Pro českého ducha je Edgardova Obrana knihou neobyčejně časovou, poutavou a povznášející.

**M. Holková: Tisíc tomu let.** (Vydal J. R. Vilímek 1939, stran 111, brož. K 22.—.) — Svatý Václav, kníže-mučedník a patron země České je ústřední postavou knihy, která ho představuje naší mládeži jako apoštola křesťanství, míru a spravedlnosti. V napínavé dějovosti, která nás zavádí do doby světčovy, vykresluje nám autorka nejen prostředí, v němž vyrůstal náš národ, ale i charaktery českých národních představitelů, a staví nám tak před oči zrcadlo našich předností i našich chyb. Kniha vstěpuje mládeži lásku k rodné zemi, k našim dějinám,



k našim velikánům, aniž slevuje na bohaté dějovosti a napínivosti.

**Posvátná hrouda.** (Kázání k rolníkům.) 1. svazek homiletické sbírky Živé slovo. Nákladem Vyšehradu, Praha 1939. Stran 200. Brož. 24 K. Přeložil Václav Kunz. Soubor obsahuje 31 kázání a je rozdělen na tři části: I. Orání a setí, II. Vzrůst a zrání, III. Zně a odpočinek. — Pohnutkami, které vedly k uveřejnění těchto kázání, byly úcta k rolnickému stavu, láska a vděčná přichylnost k lidu rolnickému, soucit s dnešní hospodářskou a duchovní bídou rolnictva. Kázání mají podávat venkovskému lidu ústy duchovních pastýřů duchovní svatý chléb, který by milovaný selský lid nábožensko-duševně živil, silil a těšil. Mají pomáhat udržovat a rozmnožovat u venkovského lidu lásku k domácí půdě, ale nemějí povznášet a zušlechťovat práce a starosti rolnického povolání. Dvoubarevná grafická obálka je ozdobena kresbou akad. malíře A. Zábranského.

**G. Hoornaert, Boj čistoty.** (Kursy, Stará Říše na Moravě. Str. 91.) Autor vychází z poznatku, že si lidé jsou podstatně podobní. Tato skutečnost prý první udiví psychologa při studiu lidí. Lidé mají stejná pokušení — pokušení je všeobecné — a každý je prožívá svým způsobem — podle temperamentu, podle svých tělesných dispozic, podle dědičnosti («Víte, kdy začíná výchova dítěte? Sto let před jeho narozením!» «Clověk nehrěší jen pro sebe, ale i pro potomky.» «Cti v sobě otce budoucích!»), podle pohlaví, podle věku (na př. nervosita dětí v pubertě neprozrazuje malé vzbouření, nýbrž malé nemocné) — je tedy relativní, osobní. V druhé části nás nabádá spisovatel k opatrnosti a k nepovolenosti zlému. V třetí líčí smrtelný hřích, jak proti němu bojovat, za jakých okolností se ho dopouštíme a jeho následky. Není třeba tolik myslit na negativní stránku věci, je nutné se utvrdit ve velké přikázání: «Miluj Boha z celého srdce svého!» — «Arma et fac quod vis» je velké plus této milé knížky. Její předností je také jasný a výstižný sloh, dokonalé zvládnutí látky, výrazný a věrný překlad. —in—

**Svatopluk Čech: Pravý výlet pana Broučka do měsíce.** Šesté vydání. Kresby a úprava Mario Stretti. 1939. 110 str. K 36.—, váz. K 51.—. Topičova edice. — Humorná satira Čechova nezastarala ani za více než padesát let. Dobře mířené šlehy básnickovy, jemný humor a bystrý postřeh upoutají čtenářovu obrazotvornost, zaměřenou především do oblasti života současného. Mnoho dobrého, jádrného a pozitivního najdeme v této knize, jejíž mnohý kritický blesk patří stejně dnešku, jako náležel době, v níž dílko vyrostlo. —ne—

**Zdeněk Kalista: Bohuslav Balbín.** 1939. 24 str. K 4.— (F. Borový). — Historik se dívá na postavu učeného jesuity, a třebaže uplynulo od Balbínova vystoupení v české kulturní historii celé čtvrttisíciletí, nalézá spojení, souvislosti mezi jeho duchovním světem a dnešní dobou i její duchovou náplní. Tak spatřuje v Balbínovi především vlasteneckého kněze, jehož hlas je nejlhůbší mluvou českého národa, která se ozývá ve chvílích úzkosti vždy stejně a jednoznačně, ať jde o kterýkoli věk. Ten hlas zůstane srozumitelným našim potomkům po staletích. —z.

**Otihodný Diviš Kartuzián: Po smrti . . .** (Olomouc 1939, dominikánská edice «Krystal», stran 208, brož. K 16.50.) — Nesmrtelný je problém vyjádřený otázkou: Co po smrti? Co je to vůbec smrt? Jaký je život posmrtný, když smrtí všechno nekončí? Kristus vrhl ostré světlo na tyto záhady. Vžil velkou naději a jistotu, že se smrtí všechno nekončí, nýbrž teprve začíná, že život pozemský je předejrou a přípravou na život posmrtný. Středověký mnich neobyčejně hlubokého vzdělání, který se celý život hroužil do záhad života a smrti, vysál takřka životní mizu těchto velkých otázek a také velkých odpovědí na ně. Vybral z Písma a z Otců, z myslitelů, ze starých zkazek uložených v pokladech dějin lidských co bylo o těchto otázkách napsáno, proneseno, nadhozeno, vyřešeno. Skvělé jsou jeho závěry, plnouce z úvah o posmrtném životě pro život před smrtí. Je to kniha silná, hodnotná, plná křesťanských a spasitelných myšlenek. Kniha útěchy i výstrahy, kniha, která vás naučí krásné žítí s velkým cílem, která zaplaší smutek a hrůzu smrti. Re

**J. Brožová: Chodský betlem.** Cena K 10.—. Pražské nakladatelství «Vyšehrad» vydalo v těchto dnech opravdu krásnou věc: «Chodský betlem» od prof. J. Brožové. Na čtyřech arších v šestibarevném offsetovém provedení nakreslila malířka zasněženou chodskou chalupu, před ní Svatou rodinu a spěchající pastýře a pastýřky. Všichni jsou v krásných chodských krojích. Domáci zvířátka, kozy, ovce, husy, psy atd. doplňují tento vskutku krásný betlem, který každému vřele doporučujeme.

**Chvála slova.** Pod tímto názvem vyjde v Melantrichu po vánočních studentský sborník, věnovaný památce zemřelého profesora Karlovy university dr. Miloše Weingarta. Almanach bude přehledem současné studentské literární tvorby na poli uměleckém i vědeckém. Vůdčí myšlenkou sborníku je snaha vzdáti studentskou prací chválu řeči a tím i národu. Redakční pomoc přislíbil univ. prof. dr. Albert Pražák. Almanach soustředí k této práci mnoho studentských pracovníků z Čech a Moravy. Také přispěvatelé «Jitra» se zúčastní na tomto díle piety k čistému slovu. re.

## DOPISY

Kolegovi Ivanu Stránskému v odpověď na jeho dopis a několik poznámek doplňkem.

*Milý příteli,*

*díky, upřímné díky za Tvůj kritický a podnětný list, který v podstatě postihl všechny »problémy« a bolesti našeho časopisu. Všichni, kdož pracujeme s Jitrem již delší čas, víme, že to nejsou otázky nové, ale že se objevují tu s větší, jindy s menší naléhavostí, aniž by se daly jednou provždy vyřešit s konečnou platností.*

*Dříve než začnu glosovat jednotlivé Tvoje poznámky a náměty, chtěl bych ujistit, že zde nehovořím jen jako člen redakce, ale také jako přispěvatel.*

*Jako základní požadavek zdravého vývoje studentského časopisu uvádíš kritiku. V zásadě je to předpoklad velmi správný. Nikdo z nás zřejmě nepochybuje o nutnosti a důležitém úkolu kritiky v každém dění, zvláště pak v tvorbě literární. Avšak kritika a kritika je rozdíl. Má-li být aspoň trochu směřodatná a konstruktivní, musí být co možná nejvíce objektivní. Zde mi mnohý snad namítne, že objektivní kritiky není. Tož o tom zde polemizovat nebudeme, ale jisto je, že v kritice se subjektivismus s úspěchem uvede jen tehdy, je-li uplatňován člověkem nad jiné zkušeným. Příklad: F. X. Šalda. Student je však tvor především a veskrze subjektivní a téměř bez zkušeností. Kterak tedy může vypadat jeho kritika? Tím nechci tvrdit, že by studentská kritika byla zcela bezvýznamná pro náš účel, ale jsem přesvědčen, že výsledek, který by ta naše kritika v Jitře uveřejňovaná přinesla, by nedosáhl ceny, kterou má místo, jež jí bylo v listě věnováno. — Uvedu příklad: Podrobils, milý příteli, kritice také dva moje příspěvky. Domnívám se, že ne právě špatně. Vyžádal jsem si však posudky oněch prací od jiných kolegů a zněly namnoze zcela opačně. A teď se ptám: Na čí radu má dát ubohý autor? V tomto případě na nikoho.*

*Studentští autoři na samém počátku svého tvoření píší obvykle pod vlivem četby. Jejich práce — řekl bych — jsou ohlasy toho, co četli, co na ně obzvláště zapůsobilo. Ti starší pak, kteří mají už kousek praxe za sebou, oprošťují se pozvolna od svých vzorů a obracejí se k životu. Po cestách, po nichž šli jejich učitelé, pouštějí se do života, aby v něm hledali nové krásy, nové výhledy, aby se třeba nakonec pustili do oblastí neznámých nebo opuštěných a připravovali si cesty své a nové. A k tomu je třeba nejen číst, pozorovat a žít život bohatší a plnější než ostatní, k tomu je třeba také studia. Učit se, stále se učit nejen tvorbě, nýbrž i kritice. Ukázňovat své tvářiči schopnosti podle zásad a norem vůdčích umělců a kritiků. Učit se kritice! Té se však nikdo nemůže naučit tím, že napíše několik glos o příspěvcích do Jitra (které ostatně redaktor časopisu sám způsobem odborným sděluje přispěvatelům), ale spíše tím, když prostuduje některé z děl našich kritiků, když*

se pak sám odváží k nějakému rozboru širšího pohledu. Takovým kritikám, možno-li to tak nazvat, poskytne redakce v Jitře zajisté vždycky místo.

Posudky o Jitře, o jeho obsahové i formální stránce, docházejí do redakce stále. Nejsou však obyčejně otiskovány ze dvou hlavních důvodů: 1. Čtenář zpravidla svůj úsudek sděluje redakci a nepřeje si otištění. 2. Velká část práni, která čtenáři projevují, je neuskutečnitelná a svědčí zpravidla o tom, že mnohý z kritizujících čtenářů nemá o praksi ani nejménších znalostí.

Teorie a prakse v novinářství jsou dnes veličiny velmi různé. To si, prosím, uvědomte všichni! Kritiku — znovu opakuji — i náměty všeho druhu vítáme, ale nechť je podávají laskavě jen ti čtenáři a přispěvatelé, kteří už přišli s novinářskou praxí aspoň trochu do styku.

A nyní k té diskusi vůbec.

Zde vycházím jen a jen z prakse a dovolím si tvrdit, že studentská diskuse, neusměrnovaná duchem starším a zkušenějším, nepřinesla dosud nikdy úměrných výsledků. Mohl bych uvést n-počet příkladů. Ale připustíme, že bychom přesto v Jitře tu diskusi pěstovali. Nehledíme-li k tomu, že bychom nebyli vůbec původní, musíme přiznat, že diskuse v měsíčníku má značnou nevýhodu v tom, že jednotlivé názory, náměty atd. jsou uveřejňovány ve značných časových intervalech, takže k závěru nelze dojít dříve než za půl roku. Dovolím si však dále tvrdit, že při obvyklé studentské praxi by se v mnohých případech nedospělo k závěru ani za celý rok. A kterák k tomu pak přijde inspirátor diskuse, který — věřím pevně — nevyvolává debatu jen z pouhého rozmaru, ale především proto, aby se mu dostalo určité, pokud možno objektivní a usměrňující odpovědi? Každý jistě chápe, že při dnešním tempu života, o němž tak rádi říkáme, že je překotné, je nutno, abychom si na své otázky a problémy odpovídali trochu rychleji než způsobem, jaký nám poskytuje náš časopis. A konečně: Jsme především katolíky. To jest — jsme nejen vázání určitou autoritou, ale můžeme se také o tuto autoritu opřít. A pak pro nás odpadne řada t. zv. problémů, které řeší nekatolíci často — diskusi.

Závěr z toho: Širokou diskusi pěstovat nebudeme. Dopisy, které objasňují na základě hlubšího poznání určitou otázku, přijmeme s povděkem jako dosud.

Redakce vypisuje v tomto čísle literární soutěž na nejlepší příspěvky. Nevěřím ve velký přínos této soutěže. Přinese větší počet příspěvků, snad — a to redakce především očekává — od přispěvatelů nových, mezi nimiž se může objevit větší talent. Úroveň však soutěží nezvýšíme. Vypsání cen a odměn nemůže nikdy působit na přispěvatelův a v oblasti umělecké, na umělcův výkon. Kdyby měl honorář vliv na uměleckou hodnotu, pak by měli Angličané nejhodnotnější literaturu na světě a písemnictví zchudlých Čechů by bylo jen ohlasem labutí písně.

A na konec také trochu teorie. — Ve svém dopise vybízáš, milý příteli, všechny čtenáře, aby každý napsal několik podnětných nebo kritických řádek o Jitře. Vím, žeš to nemyslel tak příliš doslova, ale budiž mi dovoleno, abych si k tomu návrhu trochu zateoretisoval.

Předpokládejme, že čtenářů (nikoli odběratelů!) Jitra je 10.000. Napiše-li každý pět řádek, je to 50.000 řádek. A nyní, kterák je uveřejnit? To už je prakse. Pro snažší počet předpokládáme, že dvousloupcová stránka kursivou čítá v Jitře 150

řádek. Na 32 strany Jitra čítáme tedy 4.800 řádek. Bylo by tedy možno do jednoho čísla Jitra uveřejnit posudky a mínění 960 čtenářů, v celém ročníku 9.600 pětiřádkových »dopisů«. Řekněme tedy, že kdybychom chtěli uveřejnit posudky všech čtenářů, musili bychom této lekraci věnovat celý ročník. (Při této příležitosti děkuji čtenářům Jitra, že neuposlechli výzvy kol. Stránského, neboť tak zachránili redakci od zhoubného konce.)

Tož to jsem uvedl jen tak namátkou proto, abych učinil konečně také zadost známé zvyklosti, že na konec patří trochu humoru.

A teď resumé. Je jasné.

M é n ě s l o v a v í c e p r á c e !

Spolupracujte, účastněte se našich soutěží, pište, kreslete, fotografujte, posílejte své příspěvky všichni, kdož se cítíte býti povolánými! K této práci Vám přeji za sebe i jménem redakce mnoho zdaru. František Knez.

Na vás je řada!

Jak už v posledním čísle bylo oznámeno, v edici Jitra vyšla příručka pro sociální práci »Hospodářské směry novověku«. Čtenáři našeho časopisu se jistě pamatují, že v Raportu k minulým vánočům vydaném byl studentům i ostatním našim přátelům předložen plán pro tříletou, systematickou a cílevědomou práci v otázkách sociálních. Sociální činnost, pokud jde o teoretickou přípravu, se opírá o tuto brožuru právě tak jako loni o »Cesty k soc. spravedlnosti« od dra Vaška. Není tedy možno, aby byla vytvořena dokonalá pracovní jednotka bez této příručky.

Čtenář v ní najde všechny směry, které od rozpadu středověkého hospodářství působily na myšlení lidské, když šlo o otázky hospodářské. V nich musí být učiněna náprava tak jako v mravní výstavbě lidské společnosti, jak nekompromisně volá v encyklice Quadrag. anno Pius XI., který tu zdůrazňuje nutnost nápravy mravů i institucí. Brožura vychází z dílny kolektivní práce, konané pilně a s vědomím odpovědnosti všech zúčastněných. Myšlenka vzájemné pomoci mezi kněžimi a laiky v denních úkolech katolíků naší doby, jak ji předpokládá Katolická akce, našla tu plné pochopení a projevila se u brněnských bohoslovců. Dala základ k trvalému svazku pomocnému a zavazuje i do dalších let.

Vsesh 15 kapitol, od merkantilismu a fysiokratismu, socialismu a liberalismu, demokracie a dik-tatur až k solidarismu je prostoupeno hesly na každé stránce knihy. Čtenářům tato hesla připomenou nejen názor katol. sociologie na hospodářskou stránku života a jeho problémy, nýbrž je i prakticky povzbudí k drobným, ale základním činům, z nichž roste hnutí. Musí být jedno myšlení, jedna vůle a jeden cíl v životě jednotlivce i celé mladé generace naší vlasti.

Cena brožury je pouze 7 K; pro studenty a při hromadné odběru je značně snižena. Expeduje knihkupectví U zlatého klasu, Praha II., Karlovo nám. 5, nebo Boh. Rupp, Praha II., Jindřišská 25. Na vás, přátelé a studenti, se obracíme v pevné víře, že pomůžete, aby tato knížka došla co nejdále, usilující o to všemi prostředky, které máte po ruce, na př. tisk, slovo, shromáždění katol. spolků atd. Očekáváme od vás tuto pomoc, kterou i vy považujete za samozřejmou. Chopte se této akce, pomozte nám, vytrvejte, docílíte úspěchu! Modlete se a pracujte! Ať žije Kristus Král!

Propag. ref. soc. odboru.

**Redakce Jitra vypisuje**  
**pro své středoškolské spolupracovníky a přispěvatele**

# **literární soutěž**

---

## **o knižní odměny,**

**darované kulturním odborem České ligy akademické**

**PODMÍNKY SOUTĚŽE:**

1. Soutěže se může účastniti každý středoškolský čtenář a odběratel časopisu Jitro.
2. Soutěžní příspěvky budou rozděleny do tří skupin: poesie, prosa, články naukové (essaye a pod.)
3. Příspěvky každého čísla budou samostatně hodnoceny a odměněny.
4. Při oceňování bude brán zřetel také na posudky čtenářů.
5. Možno zaslati příspěvky v rozsahu, hodící se pro Jitro a to každý soutěžící může se účastniti v jednom čísle Jitra nejvýše třemi příspěvky. (Každý z jiného oboru.)
6. Soutěž potrvá do konce školního roku. Do té doby zasílejte své příspěvky, opatřené přesnou svoji adresou, s udáním třídy na adresu: Prof. Leopold Vrla, reálné gymnasium Moravská Ostrava-Přívoz.
7. Výsledky budou oznamovány v Jitře.

## **U P O Z O R N Ě N Í**

Vydání **Evangelia sv. Matouše** z Bible svatováclavská je počátek soustavného vydávání tradičního překladu Písma svatého. Biblická řeč i v češtině má již svůj zvláštní ráz, který je třeba vždy podržeti. Druhý důvod této edice jest ukázat na velikou práci jesuitů, kterou vykonali u nás v době katolické obnovy a náboženského sjednocení lidu před více než 200 lety. Českému národu se dostalo tehdy znění Písma, jež svou plnozvučností, rytmickou uceleností a životností daleko předstihlo ztrnulou řeč bible kralické. Ukazuje to i na naši jazykovou vyspělost v době barokní, neboť z ničeho, z temna, by se nestvořilo tak doko-

nalé dílo. Srovnání českých překladů Písma svatého bude v dalším svazku, který bude obsahovat všechna další Evangelia a Skutky apoštolské.

Knihkupecká cena I. sv. je 7.50 K a porto, další bude asi K 14.—. Knihy jsou vydávány na dobrém, dřevaprostém papíře v omezeném počtu výtisků; tak nízká cena však je stanovena proto, aby se Písmo mohlo dostat do rukou i chudým.

Kdo si objedná knihu přímo u **Jana Dokulila v Uhřínově u Velkého Meziříčí** nebo v **Pourově edici v Praze** bude mu účtována za K 5.50, studentům K 5.— a porto.

**Předkládáme dva svazky  
Bible pro mládež**

kteřá bude ovlivňovat tvořivou představivost dětskou, působit na ni výchovně, prohlubovat vrozený cit náboženský a podněcovat k vlastnímu myšlení a tvoření.

**JAROSLAV DURYCH:**

**Z růže kvítek vykvet  
nám**

(Nový zákon pro mládež.)

Slovy vánoční písně uvádí Jaroslav Durych svůj přepis Nového zákona pro mládež. Postava Vykupitelova přibližuje se čtenáři ve vši své lidské prostotě a zároveň v jasnu jeho božství. Kráčí tu Bohočlověk se svojí ideou království Božího na zemi, které uskutečňuje v lidských srdcích. Učí lidi žítí s vírou a nadějí ve věčný život, vyzdvihuje dobré stránky lidské přirozenosti a učí, jak jich využít na cestu k Otci. Drama Golgaty je posledním článkem života, který spěl k výšinám a musel bojovat s malostí lidskou, jež nepochopila, že tu kráčí samo dobro, sám Syn boží. Dílo Jar. Durycha představuje jednu z nejvroucenějších knih pro mládež, které byly česky napsány. Dokonalé reprodukce obrazů Doréových provázejí text. — Vázaný výtisk 50 K.

**IVAN OLBRACHT:**

**Biblické příběhy**

(Starý zákon pro mládež.)

Celý Starý zákon ožívuje v barvitém a slovesně dokonalém vypravování Ivana Olbrachta. Postava Mojžíšova, proroka, kráčejičho se svým národem pouští ke stupňům božím, Judity, obětující se pro vlast, starozákonních proroků s jejich vidinami náboženské dokonalosti a lidské slávy v mravnosti a čistotě — tento celý svět biblických postav vyvstává v této knize jak ve vyprávění, tak v obrazech Doréových. Je to dílo, které si přečtou i dospělí s potěšením a užtkem, které budou číst i čtenáři díla Olbrachta a které se jistě stane jedním z pilířů, na nichž tkví duchovní stavba národa. — Vázaný výtisk 50 K.

Oba svazky jsou tištěny na zvláště vybraném papíru a ilustrace zhotoveny s mimořádnou pečlivostí, takže každá podrobnost Doréových dřevorytů zůstala zachována. Oba svazky jsou vázány v plátně a opatřeny barevnou obálkou. Na obálce Biblických příběhů je Doréova ilustrace »Stavění věže Babylonské« a na obálce díla »Z růže kvítek vykvet nám« Madona F. Tkadlíka, učitele Josefa Mánesa. Oba svazky jsou ozdobou každé knihovny a jsou určeny mládeži od 10 do 16 let.

**Ústřední katolické knihkupectví**

**»U ZLATÉHO KLASU«,**

**Praha II., Karlovo nám. 5.**

**EDICE JITRA**

přistupujeme k vydávání druhé řady  
knihovny Jitra pod názvem

**Edice Jitra**

v které naleznete ucelený výběr klasických děl našich předních autorů.  
Tuto druhou řadu zahajujeme

*románem ED. JITZOVSKÝ :*

**HRDÁ SRDCE**

jako další autory druhé řady  
oznamujeme

*Jan Dokulil*

*J. Durych*

*P. Habáň*

*P. K. Chlad*

*Dom. Pecka*

*Zdeněk Řezníček*

*Dr. J. Vašica*

*Jan Zahradníček*

*P. V. Zima*

Ročně vyjde celkem 10 knih - zdarma  
výroční bibliofilský tisk. Cena za  
knihu pro odběratele čas. Jitra brož.  
K 12'—, váz. 18'—. Pro ostatní brož.  
K 20'—, váz. 28. Přihlaste se k ode-  
bírání celé naší druhé řady za sní-  
ženou cenu. Přihlášky zasílejte pouze  
na naši expedici

*Ústřední katolické knihkupectví*

**„U Zlatého klasu“**

*Praha II., Karlovo nám. 5.*

**D O P O R U Č U J E M E**

svým čtenářům hodnotné katolické časopisy kulturní:  
*Akord, Archu (Olomouc), Archy (St. Říše), Filosofickou revui,*  
*Na hlubinu, Rád, 3. generaci, Výhledy.*

Uvedené časopisy dodá naše ústř. katol. knihkupectví »U zlatého klasu«, Praha II.,  
Karlovo n. 5.

časopis  
Katolického

# jitro

studentstva

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 5.*

Jaroslav Seifert:

Až se tě zeptá

Rudolf Černý:

Budování a růst

Dr. Ota Katzer:

Náboženství nejstaršího  
člověka

Zdeněk Rezníček:

Čtvrtý list o přátelství

A. P.:

Ze zápisníku starého pro-  
fesora.

Miroslav Němec:

Nad poslední poesíí Vladi-  
míra Holana  
Kamarádka. Studentský  
román

A. P.:

# **j i t r o** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Václavská 12. Tel. č. 352-15. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. Leopolda Vrla, Moravská Ostrava-Prívov; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **zprávy dopisovatelům**

M. Z. Vaše pohádka má cenu jen osobní. — Jý. Vybral jsem jednu, časem. Víc péče formě. — J. S. P. Jednu. Pozdrav. — K. M. S. Ano, přijímám. — V. K. Dvě básně otiskneme. Dáváte se svést rýmem. Hledejte. — Z. Š. Ano. Pozdrav Vám i příteli. Ten na nás zapomněl. — V. Z. Báseň má rytmus, ale ten Vás strhl. Prózu možná otisknem. Třetí část by potřebovala přepracování. — J. V. Zatím ne. Pište po jedné straně. — F. D. Velmi rád. Jsou zdařilé. — A. B. Pozdrav Vám a všem u Vás. Vybral jsem Dnes. Ty dvě: dobré thema. To nestačí. — M. S. Báseň jsou jen výkřiky a náznaky. To je málo. — V. V. Zatím nic. Život — to je na Vás zatím těžké. — O. H. Nelze. — J. H. Jako vždy: vše. Potřeboval jsem Vaši adresu. — L. M. P. Jen In memoriam. Vaše výmluvnost je překotná. Víc kázně.

---

**Prosíme kolegy kolportéry, aby zaslali zbylá propagační čísla Jitra administraci: Praha II., Václavská ul. 12.**

---

**Katolický student čte katolický studentský časopis JITRO!**

**Čtenáři a přátelé Jitra, propagujte a širte svůj časopis!**

---

**Administrace prosí kolportéry, aby jí oznámili změny adres.**

---

Vyšlo 1. ledna 1940. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Josef Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohlédací poštovní úřad Praha 25.

Jaroslav Seifert:

## Až se tě zeptá

Zima se léta ptá  
a jaro ptá se zimy,  
den noci zeptá se  
— hvězdami růžovými  
má obsypaný vlas,  
když den je na počátku  
a hvězdy, jež jdou spat,  
střásají rosu s plátků.

Matka se děcka ptá,  
dítě k ní běží kvapem,  
když kapky zašumí,  
zvonice pod okapem.  
Dítě se duhy ptá,  
jež po dešti se vzklene,  
střevíčky na boso  
má vodou rozmáčené.

Léto jen vzpomínkou  
a zima tichem sněhu,  
noc hvězdou odpoví  
dni s včerejšího břehu  
a v pláči dítě štká  
mamince v jejím klíně.  
Ni duha nemlčí,  
když mlčí po krajině.

*Ze sbírky »Zhasněte světla«. Vydal Melantrich.*



# RUDOLF ČERNÝ: BUDOVÁNÍ A RŮST

Ještě včera se věřilo v pokrok. Oči byly upřeny jenom do budoucnosti. Přítomnost byla toliko obloukem mostu, který spojoval břeh zaostalosti s břehem nové země, země zítřka. Čím horlivěji se budoval most nad hlubinami přítomnosti, tím rychleji se vzdaloval druhý břeh. Práce se kupila tak, že už nestačil povrch země, a bylo nutno používat letadel a podmořských člunů. Ale tato myšlenka nás zřejmě zavádí a my chceme setrvat u bližších, našich věcí. Člověk se při své budovatelské práci nechtěl nechat ničím zdržovat. Odhazoval vše, čehož smysl se nejevil s dostatek služebným. Takovým balastem byla celá minulost; její jedinou chybou bylo, že už dávno nestavěla most, že už nejsme blíž dokonalejšího světa.

Celá minulost byla najednou jenom jakousi neodpovědnou hrou starců, kteří si hráli jako děti. Hračkáři byli naši předkové; jestli se u nich vyskytlo něco, co by snad mohlo být považováno za záblesk moderní doby, byly to pokusy diletantů, jež možno snad trochu shovívavě ocenit, ale jejichž význam je toliko výchovný. Dějiny nebyly dílem, byla to jen řada nevyužitých možností. Nevyskytl se tam odborník, a pakli někdo se jím snažil být, narážel jako průkopník pokroku na překážky. Zaostalost bránila svou existenci a nedovolovala mu prorazit. Místo pokrokem se lidé zabývali nepochopitelnými věcmi: vymýšleli si více méně naivní písničky, vypravovali si a pozměňovali pohádky a různé historky, představovali při všemožných příležitostech roztodivné komedie, vymýšleli ozdoby na kroje a chodili po poutích.

Byla to idyla asi taková, jako v americkém městečku, než se rozkřiklo, že se u Červené řeky našlo zlato. Při takové zprávě, jak to známe z filmu, nastává nepopsatelný shon. Už není čas na legrace ani na vážnou hru v karty nebo kuželky, a začíná dobrodružství. Před chvílí ještě bylo dost času, najednou ho je málo a té trochy nutno využít. Tenkrát nepřišla zpráva o nálezu zlata, příběhli jenom udýchaní poslové a zvěstovali, že existuje zítřek. Když umíral kdysi starý dědouš, měl málo dobrodružný život, po kterém by se mohl rozhlédnout, ale ten jeho život měl rozlohu, byl prostorný. Bylo v něm mnoho věcí, při kterých mohl prodlít ve vzpomínce, jako při nich prodléval v svém životě. Jeho umírání nebylo uchvátané a zmatené, protože takový nebyl ani jeho život. Svým životem si vytvořil svou pokojnou podobu smrti. Jeho minulost byla dobrou zárukou pro jeho život na onom a pro jeho potomky na tomto světě.

Je nepopíratelné, že ta idyla nebyla vytvářena z vnějšku: byla robota, osobní poddanství, neúroda, mor a vojny; žilo se z ruky do úst. A při tom se tu vytvářela forma života, která stačila na sto let. Plných sto let přicházeli básníci a umělci a probírali se v nepřeberné pokladnici této formy života. Už dávno se změnilo okolí, už dávno v přítomnosti neexistovalo téměř nic z té idyly, ale stále trvala vzpomínka na onu pevnou formu na něco, co bylo i přes svou vzdálenost mnohem větší oporou než současnost. A jak bylo možno, že existovala doba takových jistot? Přicházeli snad učitelé dobře připravení na svůj úkol, byly snad veřejné knihovny a jiné kulturotvorné vymoženosti? To vše se snaží formovat život lidského ducha zvenčí. Ale tvar, který ať cokoliv nabude vnějším působením, vnějším formováním, je tvar náhodný. Jedině pravý je tvar, který je vytvořen zevnitř. Tvar krystalu. Tvar rostliny a zvířete. Výraz lidské tváře. Říká se, že ráz té doby byl vytvořen kněžími. Lehko je však odhadnout, pokud to bylo možno. Bylo-li hotově zasíváno sítě, nebylo možno stále je ošetřovat. Zrno bylo svěřováno lidské přirozenosti a dařilo se mu.

Zřejmě se tehdy neměl tvořit nějaký nový člověk. Nechtělo se, aby se zítřejší člověk nepodobal člověku včerejšímu. Naopak, aby se mu co nejvíc podobal. Ideálem byly ctnosti, které se už někdy projevíly. Nestavělo se, nebudovalo, zrak nebyl zaměřen do budoucnosti, nýbrž do minulosti, a přece ta celá doba je silná, mocná. V minulosti nebylo strašidel, pro která by se člověk bál udělat krok. Člověk nevyvolával duchů, o nichž se neví, jak se zachovají. Člověk nechtěl ovládat budoucnost, ale přece ji zabíral. Nevytvořoval se, rostl. Nabýval své podoby zevnitř. Neusiloval o budoucnost, nýbrž tvořil solidní minulost.



Göpfertová, Kyjov

Archiv Jitro

Otka Kovárnová

## *Bílé chrysentémy*

*Bílé chrysentémy  
Ty měl jste tak rád  
Město je zahaleno tmou  
Podzim  
Však zbytečno je vzpomínat  
Proč vaše rty lásku mi lžou?*

*Bílé chrysentémy  
Exotická krása cizích žen  
Vzpomínky se zařizly do duše  
Snad byl to pouhý sen  
Ticho  
Proč zní vše tak hluše?*

*Bílé chrysentémy  
Vůně hřbitovů podzimní chlad  
To Don Juane se tak málo hodí  
Vím  
Neměl jste mne rád  
Proč chrysentémy jen bolest plodí?*

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Říkává se mladým lidem, že mají míti silnou vůli. Je možné, že si mladí lidé podle toho představují vůli příliš silácky jako nějaké svalové vypětí duše, činnost její jako činnost zápasnickou. vítězství její jako vítězství sportovní — s napjatými nervy a zaťatými zuby. Moderní psychologie však ukazuje, že síla vůle nevyrůstá tak z napětí vůle samé, jako z motivů, jež vůli řídí. Vezměme si docela všední příklad ze studentského života! Kvartán přijde ze školy domů, hodí aktovku do kouta a naobědvá se. Co odpoledne? Hoši povídali: »Přijď na cvičiště, zahrajem si kopanou!« Kopaná — motiv jistě ne slabý. Ale náš kvartán se podívá na zítřejší rozvrh hodin: Matematika, franština, čeština, chemie, dějepis. To je druhý motiv: povinnost. Motiv ne silný. Kde je síla vůle? Zatím nikde. Ale teď! Vynoří se představy: »Tak zítra je matematika. Máme uloženy tři příklady. Budu asi vyvolán. Už při posledním zkoušení se to blížilo ke mně. Pan profesor vyvolával jména písmenem P. Teď to přijde na R. Rambousek! To jsem já! — Franština — opakování nepravdivých sloves. Paní profesorka onehdy říkala: »Rambousku, Rambousku, půjde-li to takhle dál . . .« — Čeština — to máme obsah Legendy o svatém Prokopu. To se bude zkoušet. A další představy: Tatínek říkal: »Kluku, nebudeš-li se učit, půjdeš na řemeslo.« Maminka napomínala: »Hochu, uč se, ať má tatínek radost! . . .« Tyto představy mají svůj účín. Motiv povinnosti, s počátku velmi slabý, se znenáhla zesiluje — až nabude převahy. A student se rozhodne: »Ne, nepůjdu si hrát, zůstanu doma a budu se učit.« Toto už jest silná vůle. Tak jako životní organismy nemají svou životní sílu jen ze sebe, nýbrž i z živných látek obsažených v potravě, tak vůle nemá sílu jen ze sebe, nýbrž i z určitých představ, myšlenek a cílů. Nestačí tedy doporučovati silnou vůli; je třeba naplňovati duši myšlenkami a představami zdravými, jasnými a ušlechtilými. Slovem, vytvářeti příznivé vnitřní ovzduší. V něm teprve sílí vůle a stává se rozhodnou a pevnou. Ani křesťanská askese nezačíná trainingem vůle, nýbrž rozjímáním. Čin vyvěrá z myšlenky. Kontemplace je základ akce.

\*

Enrica von Handel-Mazzettiová vydala před časem zápisky vězeňského duchovního správce Leopolda Arthofera pod názvem *Z u c h t h a u s*. Arthofer se často vyptával mladých provinilců, co je přivedlo do trestnice. Ve většině případů dostával odpověď: kino, romány, kamarádi. Jejich neštěstí bylo v tom, že jejich duše se živila představami nezdravými. Bylo by divem, kdyby taková duše měla silnou vůli, to jest silnou k dobru.

Je-li obraznost mladého člověka přesycena necudnými, smyslnými a nemravnými představami, roste v duši zlá žádostivost, a vůle, byť nebyla zlá, se stává její hříčkou.

\*

Špatná kniha je velikým nebezpečenstvím. Ale co je špatná kniha? V tom je mnoho nejasností. Nesmíme ulpěti na povrchu. Leckdy se myslí, že špatná je kniha, která má nezvyklý nebo »divoký« titul: »Sedm kufrů na dně mořském« nebo »Zakletá věž« nebo »Žlutý ďábel«. Kniha s takovým titulem nemusí ještě býti špatná. Také se někdy pokládá za špatnou kniha, která má hodně strakatou obálku. To také nemusí býti špatná kniha. Rovněž se někdy pokládá za špatnou kniha, která má obsah kriminální, exotický a dobrodružný. To také nemusí být špatná kniha. Ani kniha vypravující o zločincích nemusí býti špatná. Písmo svaté vypravuje o mnohých zločinech a hříších: o hříchu prvních lidí, o vraždě Kainově, o nepravostech Sodomských, o cizoložství Davidově, o poblouzení Šalomounově, o zradě Jidášově, o zapření Petrově. A přece není Bible špatná kniha. Proč ne? Poněvadž vylučuje zlo jako zlo a dobro jako dobro. Ale špatná jest kniha, která líčí zlo, jako by to bylo dobro, která zločince staví do příznivého světla a dělá z něho hrdinu hodného obdivu a napodobení. Anebo obráceně: kniha, která líčí dobro, jako by to bylo zlo a která člověka dobrého, poctivého, pracovitého, zbožného a čestného představuje jako hlupáka, nevzdělance, zaostalce a pošetilce. Špatná je však nejen kniha, která líčí zlo jako dobro a dobro jako zlo, nýbrž i kniha, jež není budována na správném postřehu hodnot a jejich řádu, takže dává přednost hodnotám nižším (bohatství, pohodlí, přepych) před vyššími (vzdělání, čest, mravnost, náboženství). Ve většině povídek pro hochy se líčí tělesná síla a obratnost jako to nejvyšší, k čemu může člověk dospěti ve vývoji fyzickém, vychytralost, úskočnost a záludnost jako to nejvyšší, k čemu může člověk dospěti ve vývoji mravním. Ve většině tak zvaných dívčích románů se líčí tělesný půvab, elegance a přitažlivost jako nejvyšší hodnoty osobní, přepych, pohodlí, bohatství jako nejvyšší forma lidského štěstí a jediný téměř smysl života. — Dobrá kniha je podle toho kniha, která je budována na řádu hodnot a líčí vyšší jako vyšší, nižší jako nižší a ne vyšší jako nižší a nižší jako vyšší. Dobrá kniha je kniha pravdivá, kniha, která vše staví na pravé místo a do správného světla a konečně kniha, která má zdravou konkluzi.

\*

Dopis sekundánský, zachycený při vyučování:

»Zichu, podívej se, my máme klub P ě t n e r o z l u č n ý c h a chceme psáti do M l a d ě h o h l a s a t e l e, aby nás přijali za klub. Myslíl jsem, že když máte také klub, že bychom se nemusili stále rvát. Mohli bychom proti sobě býti sportovně, ale jinak být přáteli. Tak odpověz na tyto otázky: Máte klub? Jak se jmenuje? A jestli se budeme rvát nebo budeme proti sobě sportovně? — Roubal.«

Nuže, tento zcela autentický, sekundánský dokument, který je zde citován, ukazuje, že i ti malí hoši mají jakýsi smysl pro hodnoty a jejich řád. Rozlišují rvaní, to jest hru hrubou, a sport, to jest hru ušlechtilou. Hry závodivé a bojové strhují k hádce a zuřivosti. V tom jest jejich nebezpečí. Ti hoši sotva vědí, že základní podmínkou sportovního chování je sebevláda, třebaže tuší, že sport je něco vyššího než rvaní. Jen ten, kdo umí sobě vládnout, je způsobilý, aby si s jinými hrál. Kdo to neumí, skončí vždy jen rvaním. Milí sekundáni: Sportu zdar!

\*

Časopis R o d i č e a š k o l a v č. 3., r. 1939 píše, že »dnešní výchově je třeba nezvratné síly a mravní hodnoty pravdy, práva a spravedlnosti. Neboť mládež je svědkem relativní platnosti a pomíjejícnosti některých zařízení sociálních, politických a státních. Náhlé přechody z úcty k posměchu a z lásky k nenávisti budí v dospívající mládeži skepsi, pochyby o účelném zařízení světa a podřívají probouzející se náboženské citění«.

Je nepochybně, že obraz dnešních společenských zvrátů vyvolává v mládeži pocit nejistoty a pochybnosti o objektivní platnosti hodnot pravdy, práva a spravedlnosti. Ale tyto hodnoty se zvrátily, protože visely takřka ve vzduchu a nebyly založeny na hodnotě hodnot, to jest na Bohu. A tak je možno, že tento úpadek vyvolá v mladých duších větší touhu po Absolutnu. A úkolem vychovatelů jest tuto touhu pěstiti. Nesmí se ovšem zapomínati, že není možno obnoviti řád v oblasti činu, dokud nebude obnoven v oblasti myšlenky. Rozvrat vnějšího světa je výsledkem rozvratu duchovního a mrav-

ního. Špatné jednání je výsledkem špatného myšlení. Základní a první věcí jest vždy pěstiti zdravé myšlení a pravou filosofii a vybřednouti ze všech nejasností a polovičatostí, do nichž nás moderní filosofové uvedli svými zmatenými pojmy a svou neurčitou terminologií. Důrazně to připomenul nedávno Alois Dempf ve své knize o křesťanské filosofii: »Pomáhá-li si filosofie k svému kouzelnému umění vyjadřovati názorně věci nadsmyslné a neviditelné slovy a pojmy, které jsou určeny právě k tomuto cíli, jest to její dobré právo, zrovna tak jako má každé poctivé řemeslo dobré právo užívati svého zvláštního názvosloví. Tato mluva západní filosofie byla vytvořena Platonem a Aristotelem. K naučení této mluvě se počítal dříve rok až dva roky, z toho však zbyl, bohužel, jen nejasný pojem „filosofického roku“ jako úvodu do všech věd a do theologie. Teprve počínajíc stoletím sedmnáctým, kdy se počala budovati nová filosofie, vytvářeli si novodobí filosofové pro svou novou filosofii i novou a vlastní mluvu. Pokud jako dobří matematikové, jimiž většinou byli, všechny své pojmy přesně určili, nebylo by příliš mnoho, co by se mohlo namítati. Ale rozumí se, že se od té doby stalo ještě těžším naučiti se mluvě těch četných filosofů a že se filosofie právě proto stala zvláštním odbohem studijním. To však znamená, že ztratila svůj vliv na život a že musila úkol obecného vzdělání, který jí právem přísluší, přenechati populárním filosofům mimo veřejnou školní filosofii. Ti však, jako třeba Schopenhauer a Nietzsche, udělali své štěstí tím, že byli velkými umělci slohu a slova a že mluvili jako živí lidé bez školní a umělé mluvy od člověka k člověku. A tím se stalo, že „životní filosofie“ nebo světový názor mnohem více ovlivňuje mnohé o pravdu zápasící lidi než to, co ještě dosud můžeme nazývati skutečnou filosofii.« (Alois Dempf, *Christliche Philosophie*. Verlag der Buchgemeinde Bonn 1938, S. 216—7.)

Miroslav Němec: *Advent*

*Střečkuje padání padání hladce šikmé  
dní větrných jak divorazny dech  
Dýchejte naději ten prut ať sladce tryskne  
fanfára rtuti na oknech*

*To co teď děti smíchem vyšívají  
je ledňáček pan mráz jenž vodu zhas  
Je v tom cos něžně moudrého že dá ji  
kotníčkům dívek znovu na pospas*

*Všichni jdem k naději. Ta hvězda přelíbezná  
chodidla touhy jiním okuje  
V tom milém mrholení vánic anděl pýchy nezná  
chudým se zjevuje*

William Shakespeare:

### *Sonet CXLV*

*Rty samou Láskou stvořené  
»já nenávidím« šeptly vstříc  
mé duši láskou zmučené.  
Leč uzřevši mou smutnou líc  
zas jata byla soucitem;  
svůj jazýček hned kárala,  
jenž hovořival sladce jen,  
a mluvit tak mu kázala:  
»Já nenávidím — znovu tak —  
než konec taký přidává,  
jak když odehnán noci mrak  
a krásné jitro nastává.  
»Já nenávidím« — leč pak v ráz  
mne zachránila řkouc — »ne Vás!«  
Přeložil F. D.*

## V Á C L A V B O L A R S T U D E N T V E T M Ě

Jeho fantasmie vnikla v prsty. Hned pomalu a zas rychle se rozbíhaly po strunách, a tu jemný a tu zas drsný tón se ozýval přítímím. Svou duši přestěhoval do houslí. Chvěly se struny a jemně se chvěla víčka, sem tam temný výdech vyplňoval pausy. Mohutná *crescenda* řinula se jak výkřiky a slabá *pianissima* zněla jako duševní resignace.

Oknem se rozmazával pruh západu, východním oknem čpěla vlhká podzimní mlha. Již pult se ukryl v temnotě a noty padly k zemi, kmitající červeň se vyhoupla na podlahu. Čas od času odloží housle a naslouchá, neskřípnou-li vrata. »Kde je maminka tak dlouho, snad se jí něco nestalo? Stále ještě nepřichází.«

»Je taková tichá a milá. Nikdy mě nechválila, ba nikoho. Jen říkávala: vezměte si příklad z tatínka. Já vím, že vy nikdy nebudete zlé.« Její důvěra v děti ji doposud nezklamala.

»Vždyt jste mou jedinou radostí,« říkává. — Ano, jsme její jedinou radostí, však je to také jen její zásluhou, že Karel je profesorem a že i Jeník má dobré místo. Co se nasháněla těch krejcárků, než mi mohla dát na školné. Ne! Nechci již nic od ní! Sám si již na své školní potřeby nějak vydělám. Musím si vydělat! Nemohu vidět tu tvář zkřivenou bolestí. Proč právě ji stihl takový osud? Snad jí to bylo již předurčeno?

Já jsem její jedinou radostí, my jsme její jedinou radostí. Cožpak ji můžeme zklamat? Cožpak bychom mohli dorazit to její srdce, to její zlaté, dobré srdce? Srdce již nyní zchvácené chorobou? Je možné, abychom ji klamali vědomě v její jediné naději?

A proto tolik citu, proto tolik něhy, jež se nedá ani vyjádřit. A proto ústa mlčí, obličej se neusmívá, protože tomu dávno odvykl, protože dávno neviděl se smát.

A jak to drásá nervy a vyssává krev! A ona si ještě uchovala dobrou náladu — snad k vůli nám? Abychom nepoznali?

Častokrát si ještě zaspívá. Jak krásný a lahodný má hlas! To si myslím, že mě uspává jako malého chlapečka. A ty nadšené písně o Marii Panně . . . Bože, jakže je ta její zamilovaná písnička?

Sedl k harmoniu a zahrál ji se zvláštním zanícením. Údy se mimovolně pohybovaly, rty se otvíraly k nápěvu. Viděl ji. Viděl jenom ji. Viděl ji, jak zpívá. Pokorně klečící, jak zírá do dálky. Dívá se snad do nebe? »Jistě si myslí na nás, jistě se za nás modlí!« Abychom se ve světě nezkazili. Nebudu ji rušit, neřeknu jí, že já tu hraji na varhany, jak si to ona dávno přála. Ať se jenom v klidu pomodlí, až doma jí řeknu: maminko, ty ani nevíš, že já jsem hrál dnes na varhany. A já jsem tě viděl! Zrovna přede mnou jsi klečela a já jsem hrál tu tvoji nejmilejší!

Proč však maminka neodpovídá? Cožpak jí duše do nebe odletěla i s modlitbou? Snad neumřela?! Kdypak se už jedenkrát vrátí? To již zase vleče odněkud plný trakař! A říkej jí co chceš: neber si toho tolik, vždyt víš, že ti to lékař zakázal! Neposlechne: »Kdo jiný vykoná tu práci nežli já?« — Opravdu se zastyděl. — »Vždyt víš, maminko, že já bych ti milerád pomohl, ale nemohu, nemám čas.«

Miloval ji, jistě ji miloval, ale ruka byla slabá. Bože, dej mu síly, vždyt vidíš, že ji má rád, koho jiného by měl více milovat?

»Proč nemohu, co mě drží?« proud teskných otázek mu rozvlnil hrud'. Proč? — Stoupl rázně na stupátko a jakýsi skřípavý tón mu byl odpovědí. Vzal do ruky cello a teskné myšlenky nechal proběhnout po tlustých strunách. Tóny pak uspořádal, sebral a vložil do notových linek.

Podíval se na haldy papírů, jež ležely všude kolem. Bral jeden po druhém a prohlížel. »Všude ta tesknota, cožpak nebudu mít z ničeho radost? Nestačí mi maminčino zdraví?« Bral jeden papír po druhém a rozžal svíci a páčil jeden po druhém. Rohy se ohýbaly a jen sem tam houslový či basový klíč zkroucen čekal na svůj osud a předznamenání v Cis duru se mu smálo cynicky do očí: N e b u d ě š ! !

## *Felix: Padá do vody listí padá . . .*

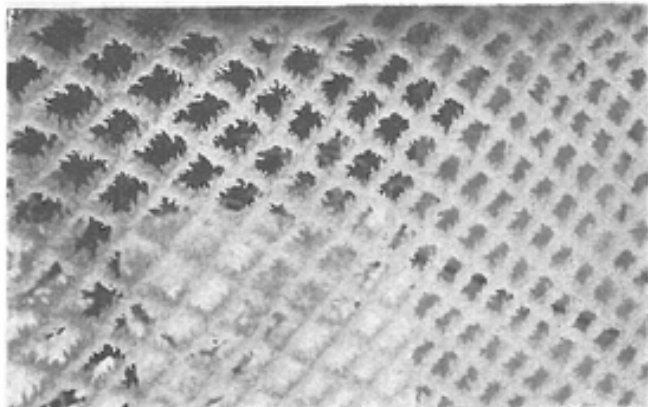
*Z luk podzimních se kouří,  
zežloutlé listí do vody padá,  
na vodě loďka pluje líně,  
sní o lásce, jež uvadá — — —  
Vše je tak smutně staré . . .*

*Ikare . . .*

*Kde jsi, Ikare . . .*

Foto Medlík

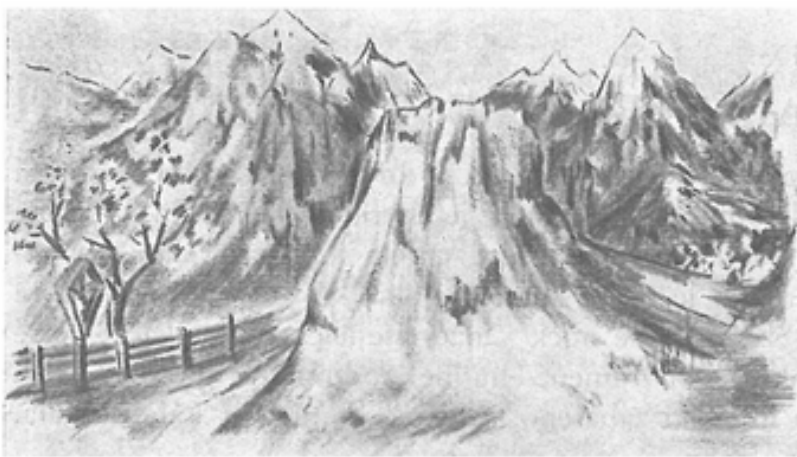
Archiv Jitro



## EDY KOUKAL OBRAZEK Z ALP

Veselé jódlování tyrolského pastevce mísí se do melancholického bučení dobytka a měděného cinkání zvonců. K tenoru se přidává dívčí alt a nádherná harmonie dvou hlasů, dvou srdcí a duší nese se v bezmračném horském vzduchu od jednoho okraje hor vysoko nad červenými skvrnami střech, nad bělavým tělem hadovitých silnic, nad pestrými pásy políček, pastvin a lesů, až daleko v nedozírnu splývá se slavnostním horským tichem.

Fébovy šípy tříští se o kamenné a ledové hroty horských velikánů. Sněžnými poli posříbřené šediny alpských staroušků shlíží přes svoji hrozivou mohutnost dobrácky do hlubin pod sebou, na tu miniaturu člověka a jeho panství.



4 v

Archív Jitro

hodou ten úsměšek uviděl, možná, že bys ucítil v krku tak něco jako hořkost slzy a palčivost záhy. Nedej se však ze svého vzrušení vyrušit. Jsou-li oni chudi na svaté chvíle vzrušení, pak jsi ty ve srovnání s nimi nešmírný boháč. Síla jejich křídel nedovede pozvednout ducha zatíženého příliš hmotou, přitažlivostí zemskou a nechává je, ubohé, živořit v prachu blátivých cest. Snad ani netuší, že zde, v nejosamělejších výškách, v slavnostním tichu, kde celý kraj se ti promění v gotický chrám se spoustou věžiček a rozmanitých soch, pod krásným, čistým nebem mohli by najít to, po čem touží, ale co tvrdošjně pomíjejí — najít nejčistší radost — osvobození ducha od hmoty. Tu aspoň na chvíli cítíš, jak se láme tíživé pouto hmoty a duch osvobozen vznáší se v závratném letu vstříc jakémusi ohromnému slunci, plnému jasu a zvláštní přitažlivé síly. Je ti jako mušce, kterou zaujala záře světelného zdroje a beze smyslu tluče svými křídélky o skleněnou přehradu, která ji od něho dělí. Už se ti zdá, že se rozplyneš bezmocně, ale rád v tom nekonečném jasu, zrak už máš téměř osleplý . . .

Jako by ti někdo náhle zasadil smrtelnou ránu! Zapomněl jsi, ubohý, že jen vyvoleným Páně je dovoleno okusit slasti v patření na Něho. Hmota to byla, která tě v poslední chvíli srazila do hlubin pozemskosti a zachránila tě tak vlastně před úplným zánikem. Jen v očích ti zůstal odlesk jakési nadzemské blaženosti a jas ve tváři. Snad i v duši. Mají-li totiž pravdu ti, kteří tvrdí, že tvář je obrazem duše.

Zrak ti bloudí po holých štítech, vybělených sněhovými bouřemi, přívaly deště a proudy slunečních paprsků. Čistý horský vzduch přibližuje i ty nejvzdálenější velikány, jako by ti je kladl pod drobnohled. Jasně ti vykreslí vzdálenou salaš, přisedlou k sráznému úbočí, pastevce, stádo; jenom že ty myslíš, že je to klam. Nemůžeš uvěřit, že ta miniatura daleko pod tebou je lidské sídlo, člověk. Spíš bys uvěřil, že tě nějaký horský duch zavedl do říše skřítků.

V rýhách jejich stařeckých vrásek se plazí z údolí neškodní černo-zelení hádkové smrků a černých borovic.

Časem vleče se po srázně serpentině dýchavičné auto. Mnoha dojmy znavené tváře vyhlížejí unyle do srázného údolí pod sebou. Snad už je ani nemůže nic nadchnout. Tak je to. Kde ty zapomeneš nadšením nad krásou Tvůrcova díla takřka dýchat, ohrnou tito lidé opovržlivě nos a pomyslí si: »Chudák, neviděl nic hezčího!« Kdybys snad ná-

Ted' chápeš. Lid Tyrol tvoří jakoby jednu rodinu. Ty jeho nádherné hory, ta mohutná vznešenost přírody je mu hmatatelným důkazem velikosti Stvořitele. V Něm stávají se všichni jediným celkem kraj — lid — Bůh. Žádná variace těchto tří slov tuto jednotu neroztřepí. Nikdo nevyrvé víru v Boha ze srdcí těchto zbožných a upřímných horalů. Musel by jim nejprve vzít hory a potom vytrhnout srdce ze statečné hrudi a ještě by šeptala ústa tichou modlitbu a oči zvyklé hledět vzhůru nedovedly by ustrnout na pohledu v prachu cest.

Cizinci, který je po prvé v těchto horách, je skoro úzko, když z hloubky údolí pohlédne na tu mohutnou hradbu, v níž je se všech stran jako nepatrné zrnko prachu sevřen. Úzkost se mu snaží namluvit, že ta hradba se odevšad blíží a on — lapá ustrašeně po dechu. Snad, aby ještě naposled naplnil plné plíce lahodného horského vzduchu.

## V. LHOTSKÁ: LEGENDA O ŽEBRAČCE ŽIVOTA A ŠTĚSTÍ

Chtěla vidět štěstí tak, jak vídávala ráno vycházet slunce, když jeho záře rozdírala měkkýma rukama růžovou páru nad rodnou zemí, chtěla je chytit do heboučkových ruček, jako byla zvyklá brávat duhové motýly, rozkvetlé louky, chtěla je slyšet, jako poslouchala tiché šplouchání zakleté labutě na jezeře a šumění pohádkových vrb. Představa štěstí jí mizela v lehkých mlhách hvězd za tiché noci, v nadnášejících se krajkách, které voněly tesknou touhou každým krokem při tlumené hudbě rodinného plesu. Chtěla chytit vlající závoj, kterým bylo pro ni štěstí zahaleno, a jemná tkanina jí stále unikala, jako by nechtěla přijít do nepovolané ruky.

\*

Hledala štěstí, utrpení a obětování, snad ještě mnoho jiných věcí — nevím, co všechno hledala ta žena, ale vím, že dosud nic nenašla — až tehdy. Neviděla pro ostrost větru, který házel do očí písek, neviděla, protože slunce, tak žhavé a klamající, jak zlato vytažené alchymistou z ohně, ji oslňovalo. Skloněna nad poutnickou holí, shrbená v šedém šatě a s paprsky hledání nad bílým čelem, chodila úrodnou zemí. Bez jasu spokojenosti v oslepených očích kráčela stejně rychle kolem cizích lidí i kolem svých domů a zahrad. Její rty mlčely, sevřeny bolestným tichem, jen ruka, která kdysi drživala drahé hedvábí a bílé květy, byla otevřena a rozdávala, ale přece nemluvila láskou. Nežebřala, sama stále dávala, doufajíc, že jí někdo udělí almužnu života. Ale bližní chodili kolem bez povšimnutí němé ruky, která se útrpně vztahovala a hledala pramen, neboť lidé viděli jen dlaň dávající. Nenacházela uspokojení ani v ubohé pastoušce ani ve svých komnatách. — Kavalkáda mučivých otázek ji poháněla na strmé stezky, kde kamení reflexí o životě a smrti jí rozdíralo nohy, chodící po zlatě i po prašných cestách. Ubohé žebračce štěstí a života, spokojenosti, radosti, zasvítilo zapadající a neoslňující slunce do očí, které prohlédly hnisem, a jas mládí strhl vrásky a prach poutníka-žebračka. V tom okamžiku stála vzpřímeně a s bývalou hrdoostí před krajkami vzpomínek na radovánky v sadech, v záplavě rozkvetlých třešní, na hvězdy, třpytící se v hudbě tance, na dýchající moře a na rozkvetlé stráně. Její bytost, ozlacená krásou oživlých listů v červeném, starým stříbrem kovaném památníku, dýchala nedočkavostí a předtuchou neznámého divu. Rty byly pootevřeny a sály usínající okolí, kterého si na svých poutích nikdy nevšimla. Ještě se zvedla její ruka k milostivému a graciesnímu pokynutí, které kdysi bylo největším vyznamenáním, když slunce zapadlo za vrchy, za ty vysoké vrchy, a její postava se zhroutila jako žehnutá čarovným proutkem. Noční mlha a pára z lesů a řek se jí usadila na vlasech a tvářích, jako mrazivé jíní. Rty sevřené a oči ponořené v prach země, tak šla dále, tam, kde slunce zapadlo. Jako matná bludička, tak milá a přece děsivá, ji vedla



mihající se naděje vpřed. V noci bez hvězd, za vytí zdivočelých psů a chechtajících se vodopádů, kráčela rychle, sehnuta bezmocností a bolestí. Až došla tam, kde slunce zrána vychází. Za ztichlých par a fanfár usmívajícího se mlčení stanula, ubohá únavou a utrpením, před vystupujícím sluncem. Sklesla u paty dřeva v podobě tajemného kříže, kam byla její cesta vyznačena krůpějemi krve z dlaní i chodidel a slzami potu. Bez hrdoosti, s pokorou na tázavé tváři, zvedla zubožené ruce: »Jak mám otevřít svou dlaň? Kde je štěstí?« vyrazila zoufale z rozpuklých rtů. A Ten, který visel na tvrdém dřevě, zvedl ruku a ukázal na zástup klečících starců, žen, mužů i dětí, kteří vztahovali mozolnaté ruce, jejichž rudé oči, svítící prosbou, plačící tváře i ubohé cáry žádaly hroznými, němými slovy. »Těm dej, co žádají. Lásku. Tu, kterou já jsem jim odevzdal. Celé své srdce jim obětuji,« tak promluvil. »A štěstí? Kde to je?« zoufale a se strachem před vztaženýma rukama se tázala. »Láska je to štěstí, které hledala. Sevřeš je do dlaní a bude ti plápolat v hrudi, místo srdce, které daruješ.« Žena nechápavě pohlédla vzhůru. Položila ruku na prsa a zaváhala. Hlava Toho, který miloval bližního svého více než sebe samého, přikývla. Rychlým pohybem, tajemně nabytou silou, vyrvala z hrudi srdce. Jako královská koruna na aksamitové podušce odpočívalo živé a dotekem lásky se chvějící srdce na zdvižených dlaních, pozlacených krůpějemi čerstvé krve. Pozvedla je, jako pozvedá velekněz obět v chrámě k výšinám, kde věčná radost sesílá milost lidem a s odevzdaností je podávala zástupu, který se děkovně rozzpíval ve věčný hymnus života štěstí. V tom okamžiku zaplanul ženě v otevřené hrudi rudý plamen, který stravuje celého člověka. Objala život a se zářícím kruhem kolem čela sklesla hlava té, která si již vyžebřala almužnu štěstí. Držela ruce sevřené a cítila v nich štěstí, které uviděla, uslyšela a měla nyní v zářících dlaních. Byla to nejdražší almužna, kterou dostala — za své srdce, odevzdané bližním svým.

Vycházející slunce a vonící květy na lůžku tvrdé a spravedlivé matky země, tak byla oslavena žena se zlatým kruhem na sehnutém čele a naposled děkujícím oku.

### Václav Ara: *Hlas spí...*

*Hlas spí v okovy zaklet pod kroky mými,  
když v létě minulém milosrdenství hněvu vzal.  
Ó, proradný jak láska psů  
a hever větru, jenž vane v malomocné rány  
a štoudví nepohne,  
— té, prasklé dno již lomí sladkost vína.  
Ani hever větru neotáčí noci vždy za sluncem a k ránu.*

*Dlaněmi prosím z cesty kamenité  
a všude vůkol dlaně zanechávám.  
A pláč můj? To kopretiny pláčí a velké slunce,  
když jimi pospíchám na posmrtnou pout  
a se mnou nenávisť, všechny mé lásky,  
celý svět bez jména, jež skutkům mým v marnosti hrál.*

*Mám běžet cestu:  
ó, její dálka a strmost a její prach,  
jak rostou z dešťů a těžké bláto!  
Sám strach se napíjí jda na výboj.*

*Jen nedej smrt, již umírají mrtví,  
a jejich stůl teď neprostřený nic nechce tobě dát.  
A rozrážených očí dech jak vyobcovaný  
se vine údolím a létem Morany.*

### Ivan Andrenik: *Zapomenutí*

*Dvě kapky jitřní rosy  
starý smích  
už je vše dávno za námi  
i chladných kopců  
pozdní sněh*

*Je nové jaro a přece jde chlad  
dobře vím  
ženy to cítí  
dvě hvězdy v tichu nad námi  
se nerozsvítí*

*Dvě kapky červeného vína  
již nehoří  
a černou líc  
zříš bledou v pěnách na moři  
jež zpívá*

*Ta páska šeré vzdálenosti  
neutkala pouta  
v okénku  
kdes v koutku oblohy  
vzpomínka se dívá*

## A. P.: KAMARÁDKA — STUDENTSKÝ ROMÁN

Už druhé pololetí. Edovi napadlo, že by mohl žáky přesadit, jak velí zásady pedagogické, hygienické a kdož ví jaké. Veliké nebezpečí pro Olina. Jakkpak kdyby si Eda smyslnil posadit ho někam dopředu? Dopředu to jde lehko: Člověk řekne, že špatně vidí a už sedí v první lavici. Ale na místa vzadu nejsou takové výmluvičky.

»Měl bych vás přesadit,« povídá Eda a zkoumavě se rozhlíží třídou. »Má někdo nějaké zvláštní přání?« ptá se.

Ne, nikdo nemá zvláštní přání, totiž Olin má samozřejmě zvláštní přání: zůstat vzadu vedle Jiřího a za širokými zády Blažkovými. Ale toto přání nemůže projeviti.

»Nuže,« praví Eda, »ponecháme vše, jak bylo, jen s tím rozdílem —«

»Teď to přijde,« lekne se Olin, »teď řekne: Nápravník si sedne dopředu!«

»Jen s tím rozdílem, že řada od okna si přeseďne ke zdi a obráceně — k vůli světlu.«

Olin si oddechne. Vše je zachráněno! Rychlé stěhování ke zdi. Tento kout je ovšem pochmurnější než ten u okna. Tam byla krásná vyhlídka na řeku, na most, na stromy. Ale i toto místo u zdi má své výhody: není tu tak světlo a dobře se tu bude opisovat.

Té okolnosti využije co nejdříve při francouzské úloze. Paní profesorka dává těžký překlad do francouzštiny. Jiří má s Olinem trápení. Ustavičně na něho doráží: »Ty, jak se to řekne? Už to máš? Jaký čas tam přijde? Nastrč mi ten sešit!«

Sem tam mu něco napoví, aby se ho zbyl; ale zase je na tom sám zle, musí vymýšlet nějakou jinou variaci, aby to neměli doslova stejné. Paní profesorka by poznala, že to Olin opsal. Ale nejhorší jest, že Olin ani nenapíše, co mu před chvílí napověděl, poněvadž neví, jak se to píše. Napověděl: tu n'arriverais pas a être officier. Ale, jak se to píše? N'arriveré pas nebo n'arriverez pas, či n'arriverai pas, n'arriverait pas — jak se to píše?

A tak čeká Olin, až Jiří nadzvedne pijavý papír, aby to mohl opsat.

Ale Jiří naschvál přidržuje piják na napsaných řádcích. Olin je netrpěliv. Nemůže dál. Konečně se obrací na jinou adresu. Rýpne do Blažka, aby trochu uhnul s těmi svými zády. Ha, teď vidí Janáčkovu do sešitu: — Mais, mon petit, tu n'arriverais pas, à être officier. Aha! Už to má! Tedy: n'arriverais pas. A ze samé radosti se zapomene a zařičí jako hříbě, ale con sordina. Ale co pomůže sordina — paní profesorka to zaslechla.

Uváživši vážnost okamžiku — je přece komposice — pokládá to přece jen za trochu silné. Dívá se zpytavě na Olina a na Jiřího. Z té poslední lavice se to přece ozvalo. Jiří zčervená, Olin zbledne. Neví se, jak a proč, usuzuje paní profesorka, že pachatelem té neslušnosti je ten červený.

»Co to děláte?« spustí na něho přísně.

Jiří zčervená ještě více — a mlčí.

»Jaké jsou to nápady?« rozčiluje se paní profesorka. »Musím si to o vás poznamenat.«

A Jiří se nehájí. Ale barvy se pojednou počnou měniti. Olin zčervená a Jiří zbledne. Paní profesorka dobře pozoruje tu změnu.

»Který z vás to byl?« táže se přísně.

Tu teprve se hne v Olinovi svědomí. A zčervenav ještě více přiznává se.

»Prosím, já.«

»Tak vy jste to? Proč jste se nepřiznal hned? A ještě jste to chtěl nechat na spolužákovi?«

A paní profesorka si poznamenává o Olinovi, že »při úloze zařičel a zachoval se k spolužákovi podle«.

Věc má dohru v hodině latiny. Paní profesorka si stěžovala Edovi.

Eda je bere na paškál, důkladně je zčiní a svoji umravňující řeč končí velmi originálně: »Vy jste povedená dvojice: dejte se spolu vyfotografovat. No jo, hodíte se k sobě. Vy jste řehtal a vy jste to vzal na sebe a dělal vola.«

Jiří je červený, Olin bledý. Po chvíli si vymění úlohy: Jiří zbledne a Olin zčervená. Eda si toho všimne a říká si v duchu, že hoši, kteří se za dnešních časů takhle červenají, rozhodně nejsou zlí. A uděliv každému z nich symbolický pohlavek, což jest u něho projevem přízně, propouští je.

Nejhorší je to v češtině: »A v té ieskyni tisiec d'áblov tajně přebýváše.« Pro tyhle staročekské aoristy je málo nadšení, i kdyby v té ieskyni těch d'áblov přebývalo sebe více. Ba ani hrdinské činy Alexandra Velikého, který »baziliška ukrutného zamordoval před

zrcadlem«, neuchvacují Olina, který je přece chlap a žádný dívčinkář. Ještě že je trochu humoru v hádce podkoního a žáka, která se skončila, jak se na chlapy sluší, pořádnou rvačkou, takže »pohlavci suší pleskali okolo uší«!

A profesor Suk neúprosně zkouší ty aoristy, zabodává se svýma očima do zkoušence, takže by věru bylo snadnější snést pohled samého baziliška ukrutného.

Teprve teď, v druhém pololetí, se zdá, jako by se poněkud mírnil. Ale není mu co věřit; nezbyvá než ty aoristy poctivě nadřít. Ano, musí to jít, jak když bičem mrská. Ne, aby někdo jen nakouzl větu; tu hned spustí Suk svou »magickou« formuli: »Napověděl, málo věděl, sedne, poví někdo jiný!«

Kdo bude ten jiný? Temný »přístrach« padá na třídu. »Přístrach«, to je Sukovo oblíbené slovo.

Olin se pokouší zachránit svou nevalnou pověst tím, že píše do úloh všechny archaické výrazy a všechny neologismy, kterých vždy užil profesor Suk. A tak hovoří ve svých domácích komposicích o pokáze mravův, o lidech nerudných, mrhačích jmění rodinného, o mladících nejapných, kteří vyseďávají v krčmách, jakož i o poběhlicích myslivětrné — ale ani mravní rozhorlení, jímž naplňuje své výroky, ho plně neospravedlňuje v očích profesora Suka, jenž ho neustává probodávat svýma očima a patrně rozpoznává v jeho starobylém slohu jen »přešvih« nebo »výkrut« či »únik« před přísným posouzením.

Mimo to ho přistihl na chodbě, an napodoboval hlas kura domácího vydávaje zvuk: Kykyrykýýý!, což by mohlo býti citoslovce vystihující kohoutí kokrhání.

Avšak profesor Suk nemá patrně zálibu v citoslovcech toho druhu a nejsa tak prostodušný, aby zvuky ty nepokládal za provokaci čili vyzývavý čin, zastavuje si Olina, odvádí za velikou skříň stojící na chodbě a zašpičatěv svůj pohled co nejlépe táže se:

»Copak to?«

A pokládaje tuto otázku i za důstojné a postačující napomenutí končí tento kárný úkon tím, že zvolna, velmi zvolna a mlčky přejíždí rukou svůj hustý vous.

Odebíraje se do své třídy umiňuje si Oldřich Nápravník, že už se napraví a nebude napodobovati živočichův ani domácích, ani volně v přírodě se pohybujících, ani krotkých, ani dravých, ani ptákův, ani zeměplazův.

Zato chvíle oddechu lze prožívat v hodinách dějepisu, když dr. Mach se rozhovoří o umění starých Řeků a Římanů a když procházejí mezi lavicemi ukazuje obrázky výtvarů Praxitelových a Feidiových. Olin na tom oceňuje hlavně onu okolnost, že se to všechno nezkouší a když už, že je možno nedostatek vědomostí nějak maskovat. »Něco si pamatuji,« říká, »něco vyčtu z knihy, něco mi napoví sousedé — tak co bych se bál? A konečně, dr. Mach nelpí na podrobnostech. Sám říká, že úkolem školy není všemu naučit, nýbrž vzbudit zájem o něco.«

Zajisté, jsou tu i v kvintě idealisté, kteří se zajímají o umění antické a kteří s opravdovým zájmem poslouchají Machův výklad o bolestném výraze Laocontově a jeho synů, na které Apollo poslal hady. V tom výraze je zvláštní umírněnost; tady nejlépe se dá pochopiti pojem klasičnosti; umělec, který si umí klásti meze a který odolává pokušení drastičnosti překonáváje pojetí čistě naturalistické, jest právě umělec klasický. Omezení dělá mistra. Beschränkung macht den Meister, říkají Němci.

Ano, i tohle vnímá Olin, ale jaksi jen ušima. Trochu ho ještě zajímá Myronův Diskobolos. Ty všelijaké Athény a Afrodity už méně — to je pastva pro takové lyriky a zamilované mladíky jako je Jiří. Ano, Amor a Psyche, to je thema pro ně, tím ať se kochají ti fňukálkové! Však také se tváří, jako by tomu rozuměli: copak je umění jiného než něco, čemu každý nerozumí. Někteří lidé říkají, že tomu rozumějí. Co chtěl umělec vyjádřit, co chtěl básník říci — to jsou profesorské otázky. Olina nudití takové otázky. Jiřího ne. Ten poslouchá Macha, prohlíží důkladně každý obrázek. To jsou ty vyšší věci; zaujaly ho zcela opravdově — rád poslouchá výklady Machovy — a před jeho duchovním zrakem se stále určitěji rýsuje ideální obraz umělce. Umělec zná tajemství života. Umělec stojí v řádu duchovního usilování lidského nejvýše. Umělec vyjadřuje tajemno a nevýslovno. Umělec ovládá hmotu. Umělec vtěluje své myšlenky a city v mramor a spěš. A ideální typ lidský, jak si jej vysnívá Jiří, splývá pojednou v jedno s určitou postavou — a tou postavou je dr. Mach, muž, jenž jest umělec a jenž rozumí umění.

Večer v Besedě.

Dr. Mach přednáší o umělcích mannheimských. Celá kvinta je přítomna, dokonce i Olin, ne sice ze zájmu, ale jaksi pro dobré oko. Člověk nikdy neví.

Na podiu krásný klavír. Dr. Mach vystoupí v černém úboru, ukloní se s nedbalou elegancí. Přivítán potleskem.

»Většina těch umělců mannheimských, kteří měli vliv na vývoj moderní hudby, pocházela z Čech. V jejich komposicích se objevují motivy českých písní lidových.« Co chvíli usedá Dr. Mach ke klavíru, přehraje nějaký ten úryvek mannheimský a hned potom českou píseň, jejíž ten úryvek jest jakoby ozvěnou. Opět vstává a pokračuje ve svých vývodech, srovnává, rozbírá, dokazuje. Přednáška vrcholí skvělým závěrem: »Čechy jsou kolébkou moderní hudby!«

Potlesk se rozlehne sálem Besedy. S úsměvem uklání se Dr. Mach obecenstvu, sbírá své papíry a pružným krokem odchází. Dívky z gymnasia tleskají nejvytrvaleji. Jakkak by ne, vždyť je to jejich ideál! A nejvytrvaleji a nejnadšeněji tleská — hle, Elka Kuběšová. Oči jí září upřeny ke dveřím, kde zmizel Dr. Mach. Tleská a tleská, jako by očekávala, že profesor se po způsobu hereček ještě vrátí a novou úklonou poděkuje za potlesk.

Ano, Elka je nadšena. Netuší, že za ní stojí ponurý stín Josefa Holase. Ponurý a nehybný. Josef Holas netleská. Pozoruje Elčino nadšení. Hle, jak je roznícena! Jak jí hoří tváře!

Těžké podezření se vrývá Josefovi do duše. Už půl roku ji hlídá. Celá odpůldne prochodí před jejím domem. Zrádkyně! Nyní už ví, proč se dávala ondulovat! Chce se líbit Machovi. Jen kdyby ji mohl přistihnout! Je chytrá. Umí to skrývat. Snad už s ním má i schůzky!

»Pojď,« povídá mu Jiří.

Jde s Jiřím jako mátoha a nemluví.

»Co je ti?« ptá se Jiří.

Josef dlouho neodpovídá.

»Tak mluv,« naléhá Jiří, když už jsou na ulici.

»Viděls ji?« táže se Josef hlasem hrobovým.

»Koho?«

»No ji!«

»Elku? No, byla tam!«

»Viděls, jak mu tleskala?«

»Co na tom? Všichni jsme tleskali. Bylo to skvělé .«

»Bylo to skvělé!« opakuje Josef výsměšně.

»Tobě se to nelíbilo?« táže se Jiří.

»Líbilo. Zvláště ten konec se mi líbil. Myslím, že už vím, na čem jsem.«

»Nu, a na čem jsi?«

»Ona je mi nevěrná.«

»Nevěrná? Jak to?«

»Je do něho zamilována.«

»Do Macha?«

»Ano.«

Jiří ho těší, že se mu to tak jen zdálo, vždyť Mach je ostatně pro ni starý — to jen tak mu tleskala — jako ty druhé dívky — — —

Ale Josef si nedá nic vymluvit. Na rohu náměstí se chvíli zastaví. A potom řekne Jiřímu tiše: »Dobrou noc.«

Za okamžik mizí v tmě.

Těžkou úlohu dal profesor Smejkal z matematiky. Nikomu se nepodařilo vypočítat všechny příklady. »Máš to?« — »Vyšlo ti to?« — »Dodělals to?« To jsou otázky, které si dávají hoši a dívky po úloze, celí červení námahou a rozčilením. Nikdo to nemá! A přece při opravě povídá profesor Smejkal:

»Jen jediný žák vypočítal všechny příklady správně, a to je Havlík. Ale, Havlíku, připište si tam:  $x_2 = 3$ . Máte tam jen  $x_1 = 0$ .«

Jiří je celý červený, otvírá sešit, zčervená ještě víc. A po chvíli jde ke katedře, aby vysvětlil panu profesorovi, že ani on to vlastně nevypočítal.

»Pane profesore, to bylo tak: já jsem počítal, ale nevyšlo mi to. Pak najednou zazvonilo a začaly se odevzdávat sešity. Mě popadla zlost, a tak jsem tam nakonec připsal  $x = 0$ .

Ale vlastně jsem to nevypočítal. Vy jste ten výsledek pokládal za správný, ale je jenom náhodný.«

Profesor bere sešit, přehlíží postup výpočtu — postup je chybný.

»Máte pravdu,« praví. »Zmýlil jsem se. Dal jsem se svésti správným výsledkem a postup jsem nezkoumal. Zasloužíte jen dobrou. Ale že jste se sám přiznal, zasloužíte víc než velmi dobrou. Jsem s vámi spokojen!«

Ale to není konec. Příští hodinu si vyvolá profesor Smejkal Jiřího k tabuli a zkouší ho přísně. Zdá se, jako by přece jen chtěl mítí podklad pro tu velmi dobrou, kterou mu omylem napsal na úloze. A dává mu příklady velmi těžké, s kterými by nikdo ze třídy ani »nehnul«. Ale tyto příklady už Jiří doma všechny počítal — — — I počítá hravě. A ještě to není všechno. Druhou hodinu je latina. Přichází Eda a koho nevyvolá — Jiřího. A proti svému zvyku přichází Eda až k lavici, zkouší ho nejprve slovíčka. potom si dává vypracovat obsah úryvku z Ovidia minulou hodinu čteného a konečně ho zkouší z překladu. Vše jde nadmíru dobře. Spolužáci se ohlízejí. To je něco mimořádného: nikdy nezkouší Eda jednoho žáka ze všeho. V tom něco vězí. Eda je, zdá se, spokojen, ale neříká nic. A hned přistupuje k nové látce.

Olin to všechno chápe svým způsobem:

»S tebou je to čím dál horší, člověče,« mluví do něho v přestávce. »Já jsem vždycky říkal, že to s tebou skončí špatně. Nejen že jsi zanechal sportu, ty se dokonce učíš. Tak hluboko jsi klesl. A to všechno k vůli tomu mrněti. Chceš se jí líbit, ty Hamlete, princí dámský. Ale ty vůbec nejsi solidární, ty bačkoro něžná a lyrická, ty nemáš ani špetky ducha kamarádského! Z tebe se stává úplný šprkoun, ty zvedáš úroveň třídy, tebe nám budou za chvíli dávat za vzor: budou říkat — když může umět jeden, proč ne všichni? Ty nás budeš mít na svědomí, ty biflíři obecný. Ty nás přivedeš do hrobu, budeme-li musít všichni dřít podle tvého vzoru. Ty jsi pěkný kamarád! Copak nevíš, jaké to tvoje dření bude mít následky? Kantoři hned začnou zvyšovat požadavky a bude musít dřít celá třída! Ty to dopracuješ tak daleko, že celá třída bude tebou pohrdat a nikdo s tebou ani nepromluví. Bude z tebe vyvrhel, já ti to prorokuju. Kdybys aspoň pořádně napovídal, jak se na kamaráda sluší. Jsi nacpaný vědomostmi jak jelito a ne abys trochu líp napovídal a řádně užíval svých vědomostí. A opsat od tebe už je také umění — já se dám od tebe rozsadit — copak to je nějaké místo pro mne? Příští rok uvidíš, že si sednu s někým jiným, ty kaloni nejedlý!«

Ale tyto řeči, jakož i jiné podobné Jiřím ani »nehnou«. Ne, bude se učit. Bude pracovat. Musí něčím být: a potom přijďte a budete vítán...

Olinovi to jde na nervy. Kdyby aspoň ten Jiří napovídal! Ted' ještě ke všemu i starý Smířák mu šlape na paty. »Vytáhl« ho onehdy k mapě na zeměpis Palestiny. Jako by na to nemohl vyvolat nějakého žida! Zrovna Olina.

»Horopis Palestiny!«

»Na severu Palestiny se táhnou dvě pásma horská — na severu se vypíná Libanon — Libanon a — Libanon —« koktá Olin. Ukazovátka utkví na vrcholech Antilibanonu a Olin se zoufale ohlíží k lavicím a napíná sluch, co mu kdo napoví. Nikdo nic nenapovídá. Hrot ukazovátka ryje do mapy. Honzl, který je famulem na mapy, má strach, aby Olin mapu nepropíchl, volá na něho šeptem: »Neryj!«

Olinovi zazáří oči:

»Libanon a Neryj!«

»Co? Cože?« ptá se Děda.

»Libanon a Neryj!« opakuje Olin s jistotou.

»Cože? Kdo ti to napověděl?«

»Prosím, nikdo,« vypíná se Olin, »já jsem to věděl sám!«

»Sám? Tak já ti ji nenapíší, já ti ji vryji,« odpovídá Děda a píše Olinovi pětku.

Takto je tedy Olin »handicapován«. Hledí to nějak odčinit. Vždyť takhle z toho kouká napomínání v konferenci. Anebo — hrůzo — nové zkoušení, až Děda řekne: »Tak, kdo si chce opravit známku?« To aby pak člověk uměl naprosto všechno.

A tak se hledí Olin vloudit mezi »famuly«. Jindy tuto službu zesměšňoval a za nedůstojnou prohlašoval a famuly posměšně šplhouny a mazánky nazýval. Ted' je jiná. Nouze naučila Dalibora housti. I chápe se různých pomůcek, jež mají býti odneseny ze třídy, okouní před zeměpisným kabinetem, aby byl po ruce, kdyby Děda něco potřeboval.

A ku podivu, po krátkém čase získává si Dědovu důvěru a jednoho deštivého dne jest pověřen, aby šel do hospody, že prý tam pan profesor zapomněl deštník.

»Do které, prosím?« táže se Olin.

»Bud' v Besedě nebo U lva, někde to bude.«

Běží tedy Olin do Besedy.

»Pan profesor Smiřák se dává poroučet, zapomněl prý tady deštník.«

»Deštník?«

»Ano, deštník.«

Vrchní se dívá na pikolu, pikolo na vrchního. Konečně poroučí vrchní:

»Jdi, a podívej se, je-li tam nějaký deštník!«

Za chvíli přináší pikolo deštník.

»Snad to bude tenhleten.«

»Ano, to bude tenhleten,« povídá Olin.

I přichází na myšlenku, že to vůbec není jisto, kde pan profesor zapomněl deštník, a dále, že v každé hospodě mají sklad zapomenutých věcí, o které se nikdo nehlásí. Odnese deštník ke školníkovi a hned zas běží do hotelu U lva: tam se odehraje táž scéna jako v Besedě. Vrchní se podívá na pikolu, pikolo na vrchního — výsledek: deštník č. 2. Touto metodou získává Olin ještě tři deštníky. A na konec s pěti deštníky různé velikosti a ještě různější hodnoty přichází do kabinetu.

Děda nic neříká, nic se nediví, vyzkouší postupně všech pět deštníků, vybere si nejlepší a povídá:

»Tenhleten je můj. A ty ostatní zanes zpět, ty nejsou moje.«

Tím jest Olinovi prominuta neznalost horstev palestinských a jest jakoby očkovan proti špatné známce ze zeměpisu.

A je konec školního roku. Obě řady lavic ve starém jesuitském kostele jsou vyplněny studenty. Vlevo sedí dívky, vpravo hoši.

Na kazatelnu vystupuje profesor Staněk.

»Po chvíli,« praví, »dostanete do rukou vysvědčení. Budou na nich známky pěkné i nepěkné. Pěkné známky se vám budou líbiti a budete se jimi chlubit. Nepěkné vás budou rmoutiti a budete se za ně stydět. Avšak vězte, že všechno záleží na tom, jaké známky máte u Boha. Student nadaný, jemuž učení je hračkou, bude míti na vysvědčení velmi dobré — u Boha možná jen dostatečné, když se uváží, jak málo námahy ho stál ten krásný výsledek. A jiný, který nebyl obdařen tak skvělými dary ducha, bude míti třeba jen dostatečné — ale u Boha velmi dobré, a to vzhledem k veliké pílí a usilovné snaze, kterou musil vynaložiti, aby vůbec obstál. Bůh má jiná měřítka než lidé. Lidé nás mohou podceňovati a lidé nás mohou přeceňovati. Ale vězte, že takovou cenu má každý z nás, jakou má v úsudku Božím.

Prázdniny — kouzelné slovo. Oddech, změna, radost! Přeji vám to všem ze srdce, zvláště tu radost. I apoštol praví věřícím: Radujte se v Pánu vždycky — opět pravím: radujte se! Pravá radost prýští však jen ze srdce oddaného Pánu. Pravá radost se zakládá na čistém svědomí. Kdyby někdo zpíval a neměl čisté svědomí, nebyla by to radost. Kdyby někdo skákal a nežil podle vůle Boží, nebyla by to radost. Kdyby někdo se rozveseloval vínem a neměl v srdci lásku Boží, nebyla by to radost. Kdyby někdo plaval, na slunci se vyhříval, cizími městy projížděl a krásnými obrazárnami procházel a žil by odcizen Bohu, nebyla by to radost. A kdyby někdo tančil ve společnosti nejveselejší a v kruhu přátel nejdružnějších a byl vzdálen zdrojů milosti, nebyla by to radost.

Křesťan je člověk radostný — neboť má Boha. Kdo má Boha, má vše. A bez Boha i největší boháč je bídným žebrákem. Radujte se! Život křesťanský je život radostný. Proto si přál svatý František, aby jeho bratři byli ioculatores Domini. A viděl-li, že některý z nich je smuten, říkával mu: „Máš na svědomí těžký hřích? Pak-li ano, jdi, a vyzpovídej se — ale nemrač se.“ Věděl, že smutek je vlastností hříšníků. Hříšník ať je smuten, neboť ztratil Boha a žije v nebezpečnosti, že bude zavržen. Smutek sluší hříšníkovi — nebo chcete-li — ďáblu. Nesluší však křesťanu drahou krví Kristovou vykoupenému. Proto: radujte se — opět pravím: radujte se v Pánu!«

Již se rozsvěcují světla na hlavním oltáři. Do výše ční jeho architektura a z ní svítí bílé sochy svatého Ignáce a svatého Františka Xaverského. Chvěje se zlacení svatostánku a relikviářů. Nažloutlé štukatury se zavlní spleť svých křivek. Do šatu soch, zdá se, že zadul větérek. A bílá holubice v trsu zlatých paprsků vzlétla nyní až na vrchol oltářní

nadstavby a v blaženém úchvatu zatřepetala svatými svými křídly. U sakristie zazněl zvonkový akordeon. Rozhučely se varhany na vysokém kůru a profesor Staněk v bílé kasuli přistupuje k oltáři. A příboj varhan zvolna utichá a doznívá již v měkkých vlnách citového rozčeření, z něhož se vynořuje kvintový akord A dur a umlká v pokorném sklonu, aby se po krátké pause opět vztyčil ve zvolání radostných díky a svatého údivu: »Ejhle, oltář Hospodinův září!«

Do třídy vstupuje profesor Eduard Morávek s tvrdými, černými deskami, na kterých je červeně vroubený štítek s nápisem Va, a balíkem »Výročních zpráv st. r. gymnasia«. Profesor Eduard Morávek připomíná žákům, že i v době prázdnin jsou podrobeni ustanovením kázeňského řádu a že se tudíž mají vždy a všude chovati, jak se na studenty sluší.

Ke katedře přistupuje jeden žák a jedna žákyně — jménem třídy děkují panu profesorovi za všechnu péči a námahu, kterou jim věnoval ve školním roce a přeje mu příjemné a pěkné prázdniny. A dívka mu podává velikou kytici růží.

A profesor Eduard Morávek rozdává vysvědčení, vyvolává jména žáků v abecedním pořadu.

Lehké chvění proniká tělem Jiřího, když konečně zazní: Jiří Havlík! Přistupuje ke katedře, vezme vysvědčení a Výroční zprávu, ukloní se a vraceje se na své místo, pohlédne letmo na vysvědčení. Není to klam? Ne, vskutku to tu stojí: Žák tento jest výborně způsobilý postoupiti do vyšší třídy.

Bezděčně zašeptá: S vyznamenáním!

(Pokračování.)

## J I Ř Í S . P O D H Á J S K Ý D U Š E M L U V Í

Jemné jeho prsty ztěžka se bořily do slonově bílých klávesnic, které vyluzovaly tóny melancholické melodie. Před sebou měl rozložené noty, ale nehrál z nich, nýbrž snivé jeho oči, zbarvené modrým nádechem prvních jarních chrp, utkvěly v nekonečnu.

Hrál melodii za melodií, jež vyčtl ve své duši, a někdy jsem cítil, jak se jednotlivé tóny mění v slova, v slova tak tajemná a nevyslovitelná, která slyší jen ucho duše.

To nemluvil on, ale jeho duše, která nezná žádné přetvářky ani klamu.

A byla krásná tato řeč a jako křišťál jasná, že se mi stále opakovala v srdci jakoby ozvěnou. Všechny dissonance se proměnily v sladkou harmonii tiché, neslyšitelné, povznášející písně, která hřeje, která bolí a rozradostňuje zároveň.

Jen mluv a vyprávěj!

Jak upřímná je hudba tvé duše! Chtěl bych jí naslouchat vždy, když se zadívám v hluboké modro tvých očí.

Jen mluv a vyprávěj!

Chci se nasytití té hudby, než dohrají tvé ruce poslední píseň, která mně nahradí teplý stisk tvých rukou, jímž snad se se mnou rozloučíš.

Než vkročíš na novou cestu, vzpomeň ještě na má slova, jimiž jsem tak horoucně dychtil zdržet tě na staré cestě, neboť ona nás vedla, i když byla kamenitá, trnitá a často neschůdná, ke krásnému cíli.

Per dura et aspera ad astra.

Kéž bys pochopil a odhodil tu zlatou pavučinu, do níž jsi padl, zaslepen jsa jejím svůdným leskem, pod kterým se skrývá jen hnusný kal a špína! Jen zbabělec se vzdává.

Nech doznít poslední tóny v mé duši! Slyšíš tu táhlou resonanci našich srdcí? — — — Klávesy přestaly mluvit. Ještě chvíli seděl zcela nehybně před klavírem. Jeho hlava sklesle mu spočívala na prsou. Ani nepozoroval, že moje kroky zmizely. Bojoval statečně. Pak se rázem zvedl a odešel. Našel jsem ho na klekátku, jak klečel pod křížem, na němž pněl Spasitel. Nad jeho hlavou blikotalo světlo olejové lampičky.

»Pojďte ke mně všichni, kteří obtíženi jste, a já vás posílím!«



## Z. Brabec: *Neromantická cesta*

*Nač vidíš, opilý, v kaluži stín  
když každá kapka ztrávená září  
studených světél na přelomu ulic  
a nápis hnusu stvořen zkřížením  
mečů tvé nemohoucnosti*

*Cesta je hůl, na níž je psáno sbohem  
úsměv je příkrov rozvrácených hvězd  
bláto je život a svíce jsou upálené ruce  
a chvíle loučení zpustlý sad jen*

*Vrcholy lamp v mučírnu tmy se stáhly  
paprsky v cestě na domov časem zapomněly  
zatím co vichřice smíchu kosila vody  
a látky k času nepřipodobněné oblékala*

*Je to jen chůze k domovu, bolestné requiem  
a neslyšitelně, jen s tichou úzkostí milující  
zádušní mše za vlastní Já, konec hledající  
obraz a stín, jenž bude vyvrácen*



Edy Koukal

Archiv Jitro

V přístavu

## V E V O D A O B Y Č E J N Ý P Ř Í B Ě H

Nechápu dost dobře, jakým právem vám budu vyprávěti tento příběh, na němž mimo jeho obyčejnost není nic zvláštního. Stala se u nás totiž zvláštní věc: vyprávějí se a píší jen příběhy neobyčejné a lidé nezkušení je považují za obyčejné, běžné.

Vyprávěl mi to můj kamarád Krištof, s nímž jsem studoval na gymnasiu. Byl o čtyři léta starší než já a v mnohém ohledu zkušenější. Bylo to na podzim, šli jsme mřížovým cest žlutnoucího parku, zatím co na západě prokvítala obloha rudými ocúny soumraku. Měl jsem tehdy děvče a chvílemi se mi zdálo, že svět se točí kolem mne. Rád bych tehdy předal někomu část své radosti, asi tak, jako dáváme svým známým kytici, a myslil jsem si, že bude dobře, svěřím-li se Krištofovi. Několikrát jsem otevřel naprázdno ústa, nemoha se odhodlat k rozhodnému slovu. Konečně trhanými slovy, ale přece natolik srozumitelnými, aby mohl pochopit, co mu vlastně chci, jsem mu vysvětlil své pocity a svou šílenou lásku.

Písek nám oběma chrastil pod melancholickými kročejemi a na ramena nám usedalo ticho tíživější a tíživější. Nemohl jsem pochopit, že se mi ani nesměje, ani jinak nereaguje na moje slova. Jenom se na chvíli zastavil u jakéhosi keře, tuším, že to byl akát, a zamyšleně otrhával lístky a pouštěl je na zem. Oči mu na chvíli potemněly asi tak, jako modrá obloha za jasného letního dne, když se pokryje nejdříve sinými řasami a z ničeho nic se objeví červený bič, vyplivnutý z tlamy černého mraku.

Najednou, bez jakéhokoliv úvodu, začal mi vyprávět, zastavuje se na chvíli v chůzi i v řeči, jako by si nemohl na cosi důležitého vzpomenout, chvílemi rozhodil rukama, nebo se zastavil a díval se upjatě k zemi; měl jsem dojem, že si za celou tu dobu ani neuvědomil, že není sám.

Bylo to v červnu. Chodil jsem tenkrát do septimy. Blížil se konec školního roku a učení stejně za mnoho nestálo, tak mi zůstalo dosti času k takovému konec konců zbytečnému

sem tam chození a procházkám. Chodil jsem se nejraději procházet za soumraku na hráze za město, cítil jsem se nějak divně sám a přistihl jsem se často, jak si vykládám sám se sebou, jako s osobou cizí. Vrby se mi plandaly pod nohy a jejich stíny běžely rychle po lukách a kývaly rudými pohárky kohoutků a líbaly stydlivé kopretiny. Chvillemi do toho ticha, které se zvolna prolamovalo odněkud shora, zaznělo pětpeněz křepelčiných, nebo zvonění cvrčků.

Za jednoho takového večera, kdy se mi věšela na paty drtivá tíha a neuchopitelná samota, potkal jsem Jarku. Chodila se mnou do téže třídy, ale valně se na ni z dřívějších ročníků nepamatuji, ledaže v primě měla ještě copy. Byla to jediná dcerka bankovního ředitele. No konečně —. Měla tehdy šedou sukni a temněmodrý kabát. Už nevím dost přesně, jak se to stalo, ale za chvíli jsme šli spolu zabráni v důvěrný hovor.

Dni se mi zdávaly čím dál tím krásnější a večerů jsem se nemohl ani dočkat. Potkával jsem ji potom pravidelně každý den a naše cesty bývaly den ze dne delší. Po nějaké době jsme většinu cest mlčeli, opření navzájem o své sny a tužby. Zdálo se mi, že ten krásný čas bude trvat věčně.

Potom přišly prázdniny. Jisté zkušenosti — musil jsem tehdy odejít na nějaký čas z domu — způsobily, že jsem na svůj věk duševně příliš dospěl. Chápal jsem, že celá ta předcházející krása je přece jen hloupost. Nemělo by smysl, abych zbytečně utrácel svůj čas, jediný to majetek. — Ostatně bylo dobře, že jsem na to přišel sám, a tak zcela klidně. I kdybych se chtěl vrátit k tomu, co bylo před prázdninami, nebylo to možno. Tenkrát mi zemřela také maminka, myslím, že si uhnala nějakou nemoc, snad tuberkulosu, v stále práci pro mne. Otec byl mrtev již dávno. Když jsem spočetl vše, co mi zůstalo, bylo toho právě tolik, že jsem mohl dokončit oktávu. Celkem jsem zlhostejněl. Nikoho jsem si tehdy nevšímal a spolužáci snad vycítili, že je mezi námi přehrada, a tak mě nechali na pokoji.

Z města jsem se odstěhoval domů, abych nemusil platit nájemné a do školy jsem dojížděl. Jak jsem mohl tehdy s úspěchem maturovat, to je pro mě dosud nerozluštitelná hádanka.

Většinou jsem se vláčel po lesích a večer jsem četl při petrolejové lampě knížky, všelijak sehnané, bez ladu a skladu. Byly to povětšinou francouzské básně a německé romány. Pamatuji se jasně, jako by to bylo dnes, jak jsem se jednou zastavil na rohu hřbitova a díval se přes drátěný plot dovnitř. Četl jsem tehdy Čepovy Letnice a v duši se mi rozrůstal smutek mého rodného kraje. Nevím, jak dlouho jsem tam stál, až mě vyrušila Jiřina otázkou, co se mně tu tak líbí. — »Dívám se, jak jich přibývá.« Nevím, zda vůbec chápala, co jí říkám, já opravdu mluvím někdy tak trochu v hádankách, že to vypadá — — no — — Jiřina, to byla moje první láska. S Jarkou to bylo něco jiného. Jiřině jsem řekl, že jsem ji měl rád teprve asi za tři roky, tak zcela prostě a beze všeho vypětí, ale předtím jsem nemohl na ni vzpomenout, abych nebyl rozrušen až k zalknutí. Tehdy, jak jsem ji potkal u toho hřbitova, ještě se ve mně cosi chvělo, ale to už bylo za oním bodem, kdy je láska nebezpečná. Chodili jsme spolu celé odpoledne až do soumraku a mluvili jsme o všem možném, vlastně jsem mluvil většinou já, ale pochybuji, že rozuměla, co jí povídám. Nevěděl jsem sám, co se to se mnou děje.

Večer jsem četl Apollinaira, ale myšlenky mi stále jaksi utíkaly, až mi pojednou před očima zazvonily verše, které mně vysvětlovaly nejen dnešek, ale i mnoho z budoucnosti. »Passent les jours et passent les semaines Ni temps passé Ni les amours reviennent — Míjejí dny a míjejí týdny Ani čas minulý Ani lásky se nevracejí.«

Byl jsem tehdy jako zmámený a propadl jsem téměř úplné duševní lenosti. Ještě si vzpomínám na jeden večer. Bylo to na konci října, do kraje se vloudil jeden z těch slizkých dní, obalen v mlhy a chlad, kdy nejvíce umírá lidí, když jsem šel navečer naproti Jiřině. Byla tehdy už zaměstnána v kanceláři. Soumrak se táhl silnicí a vítr strhoval poslední záclony léta z chřasticích ořechů. Bylo mi smutno téměř tak jako tehdy, když jsem potkal u řeky Jarku. Ale tenkrát jsem Jiřinu nepotkal. Snad jsem ji někde minul, či šla dřív; a bylo tak dobře. Nebe bylo zastřeno mlhavým příkrovem a za chvíli se spustil drobný déšť, který se odporně lepil do vlasů a pronikal i pod kabát. Vrátil jsem se domů. Bylo mi horko, snad mnou lomcovala i horečka, ale přes to, či snad proto, že jsem na to nemyslel, jsem rozdělal oheň.

Na studování nebylo ani pomyšlení, byla tehdy právě sobota a do čtení mi právě nebylo. Ale přece jsem hrábl do kupy knih. Vytáhl jsem Děravý plášť od Čepa. Vím jen, že

jsem první povídku přečetl jedním dechem a se slzami v očích. Zdálo se mi, že tam čtu kus svého osudu. Na klíně mi vrátil kocour, který mne neopustil ani nyní, třebaže jsem se o něho staral víc než macešsky. Ví sám Pán Bůh, jak se živil. — S očima sevřenýma a novou tíhou v duši jsem odstrčil kocoura. Lomcoval mnou chlad, třebaže kamna byla rozpálena. — — Eh, konečně — — —

Na universitě jsem se protloukal všelijak. Někdy se mi zdálo, hlavně tehdy, když jsem měl hlad a peněz nebylo, že to již nevydržím, ale člověk snese všechno. A k tomu ty hrozné vzpomínky! Byl jsem přesvědčen, že se něco stane, že se musí něco stát, věřil jsem v jakési zasáhnutí vyšší moci, těšil jsem se, že si snad znovu zamiluji Jiřinu nebo některé jiné děvče, někdy jsem věřil, že se Jarka ke mně vrátí a že o prázdninách oživne pěšina s vrbami. Na Jarku jsem ještě ani tehdy nedovedl myslet klidně. Ještě tehdy mě pojímala **závrať** a cítil jsem jakoby ve snu dotek její dlaně a v očích se mi tmělo pod tlakem drtivé tíhy.

Ale nestalo se nic. Jiřina se vdala před měsícem a Jarka chodí s továrníkem Kloubkem. Krištof se zastavil a podíval se na mne jako člověk, který vedle sebe spatří znenadáni někoho známého a nemůže si vzpomenout na jeho jméno. Zlato podzimu chřestilo na suché půdě jak pískové hodiny. V srdci se mi zachytil tichý stesk. Krištofa jsem měl rád, a toto byl jeho život!

Ještě mi povídal na konec: »Nemysli si, chlapče, že ten tvůj zvláštní a neobyčejný příběh skončí jinak. Je mi tě líto, ale buď připraven na to, že konec bude obyčejný, příliš obyčejný — — — a ty nejsi Krištof!«

Rozuměl jsem mu tehdy málo, ale přece mi slova utkvěla v paměti. Krištof už nežije, zemřel právě před měsícem v Paříži. Psala mi to jeho sestra. Z jeho dopisů, které mi psal krátce před svou smrtí, vanulo něco tak těžce vyslovitelného, jak mámení letního světla, jak paprsek, který zůstane v očích, když plují oblaka. V Paříži se sešel s Jarkou, a zase chodili spolu, ale — — — Snad to byl jeho osud: hledat nalezené a nenajít

### Bohuslav Čálek: **Kroky**

Šel jsem po zemi.  
Měsíční srpek podřal stébla paprsků  
a rozhazoval stíny,  
kráslené hvězdami do krajiny.

Slyšel bys ticho jít pěšinami.  
Bílý písek ti zpíval  
přesýpacími hodinami  
kroků tvých.

Hrst větru zvlnila vlasy bříz,  
zašeptal smích,  
večer se záłudně rozesmál.

Slyšel jsem kroky  
— údery na struny tužeb mých.  
Nešly však ke mně,  
— písek se dosypal.

Šel člověk po zemi  
a ticho pěšinami...



Vojtěch Berka

Kresba

Archiv Jitro

### Zdeněk Šerík: **Poznání**

Noc je tak milosrdná  
děvčátko neslyšíš to padá list  
poznáváš květy jež na sklo kouzlí chvíle?  
Vím je to smutné  
že jiní milenci z hvězd budou číst  
že budou zítra  
všechny sny pošetilé

Dnes prokvetlý Tvou nocí  
miluji hlas jenž z prázdných koutů zní  
miluji stíny jež zaplanuly v kráse  
Ten hlas jsem dávno slyšel  
Snad zazníval již při mém zrození  
Dnes znova  
tak tiše ozývá se

## E . F I A L O V Á P R O M Ě N Y

Vy nevěříte, že dovedu čarovat? Malověrní, což nevidíte moje proměny? Za jeden jediný den projdu tisíci metamorfosami. Jste stíženi slepotou, že nevidíte. Ne, ne, nechod'te k lékaři. Žádné brýle vám nepomohou. Snad jen čaroděj. Snad já? Mám naslinit svůj prst a dotknout se vašich očí? Ne, neučiním to. Slovo má větší moc než lidské ruce. Svě proměny vám vtělím v slovo.

### STARÝ DŮM.

Je to tak stranou města, že tam sotva kdy zajdete. Šedý prach cesty a šed' zdiva, i zeleň jediného keře zešedla. Sednu-li si pod polozbořenou zed' u cesty, ani Bůh mě tady nevidí. Takový je to zapomenutý kout.

Ticho zlehka bzučí a smutek oprýskané zdi hypnotisuje.

Zamženě vidím zaprášenou cestu a jediný keř v šed' změněný. Tak z výšky.

Mé zorničky se proměnily v léta nemyté sklo, mé brvy jsou rozpukaným rámem. Má kůže puká trhlinami starého zdiva a ve mně je pusto.

Na starou zed' hledím zamženým sklem.

Opuštěnost má klacek v ruce a bije.

Ne, já se nebouřím.

Mé zdi se třesou. Všechno, co vnímám, se jen v smutek přetavuje. Tam ve mně uvnitř, kde praská jen sesychající dřevo starých schodů, je tíseň a resignace.

Ne, já se nemstím.

Já za to nemohu, že si každý kousíček té tísně odnese s sebou, kdo kolem přejde.

A mně se přece neuleví.

Snad pláč by pomohl.

Ale já už jen sčítám zaschlé stružky na skle svých očí. Vy myslíte, že jsou po dešti. Ne, jsou to zbytky po mých slzách.

A usnout toužím.

Ale já vím, že nepřátelská cesta zadrží spánek, i kdyby chtěl přijít. — — —

### ZEMĚ.

Ach, co říkáte? Že nemám dost přijatelný vkus ve svých metamorfosách? Nedivte se, já jsem někdy divný brouk.

Poslyšte, vidíte tu stráň tam na slunci? Lehávám tam často. V létě, v poledne, když tam slunce nejvíc praží. To je tam krásně.

Ležím na znaku s rukama rozpřaženýma a vrývám prsty do vypráhlé půdy. Nevnímám nic, než neskutečné modro a roztavenou horkost vzduchu. Tak pálí, že hned ani dýchat nelze. I myšlenky se taví. Jen cítit možno. Zemi pod sebou a žhavost slunce. Má kůže horkem napjatá prolíná zrnky písku. V údech něco vibruje sotva znatelným chvěním a v hlavě je těžko. Není možno myslit, jen cítit. Zemi. Pod sebou? V sobě.

Jsem prostoupena křemenem a jiskřím úlomky slídy. Má hnědost voní. V mém zachvění je hukot celé země. Já, tak malá její část, mám celou její sílu. Snad strom by ze mne mohl vyrůst, snad jenom trsy pomněnek, a všem bych dala svou sílu a svou vůni a slunce, jež v sobě chovám.

A zpívat slyším neskutečné housle na strunách z paprsků: »Život, život.«

Když se slunce přehoupne přes poledne, stáhne si stráň závoj stínu přes tvář a kouzlo pomine.

### VÍTR.

Víte, já strašně ráda chodím ve větru. Když to tak hodně hučí a hvízdá a syčí, že neslyšíte vůbec nic jiného než ten vítr. Je v tom něco tak jako extase a vytržení. To stačí

jenom zachytit trošičku vůně sena nebo kouře a hned se mi zdá, že se hrabu v kupkách vonícího a šimrajícího sena u vesnice, nebo že přejiždím prsty celou pracovitou a udřenou drsnost továrního komína.

A najednou mám ve větru tisíce prstů, ty břidlice střech vzdálených měst pod sebou cítí, maličká děvčátka po hlavě hladí a dál se rozpínají, kde v slané vodě delfíny zachycují a hrůzou sfingy se opíjejí, nad pralesy si krásu orchidejí v kytici svážou.

A to všechno miluji a o tom všem si zpívám.

Skončila jsem své vyprávění. Že mi rozumíte zrovna tak málo jako předtím? Ach, to není má vina. Víte, to je asi tím, že jste nikdy nemilovali starý dům, zemi a vítr.

## K. M. Š L E C H T A : P O D Z I M N Í V E Č E R Y

Byla již jeseň.

Vzduch jaksi promodrával a dýchal se těžce a byl i jaksi tužší. Sluneční paprsky stěží jím pronikaly ke chladnoucí zemi. — Večerní chlad slézal se strání a mlhy se válely do údolí. — Smrákalo se. Alejí šel člověk. Stromy si ho zvědavě všímaly a ty, které měly lepší zrak, viděly, že měl bílý plášť a klobouk. Byl sám a šel krokem . . .

Díval se do země a přemýšlel. Tmy přibývalo a na nebi probleskovaly malé body, stavějící se v ladné skupiny. Zvedl hlavu. Oko jeho se zjasnilo jako démant odrazivší jeden paprsek tisíci. Rysy v obličejí měkly — Díval se dlouze — nenasytně . . .

Měsíc jako tichý blázen rozprostíral bílá plátna po stráních a podél aleje. Dělal to směšně, laškovně. Zjasnil i plášť cizinci a za něj stavěl stín. —

Cizinec se přestal dívati a zašel pod strom. Cosi jako tajený vzdech promluvilo dole. — Opřel se a smekl klobouk.

Udivený strom se zachvěl, počal si prohlížeti hosta. Obdivoval jeho jiskrné zraky a jeho smělost. Byl však rád, že byl vyvolen. Hlava cizincova se zvedla. —

Starý strom se opět zachvěl, dojat jeho pohledem. Haluz se žlutým listím se v slabém závanu pohnula a jemným dotekem pohládila skrání hosta.

Pohlédl na žluté lupeny, vzal je jemně do ruky a přitiskl ke rtům. V očích se mu zakalilo. Viděl jen jak měsíc jasněji zazářil.

Seděl pod stromem a četl knihu. Chladnoucí slunko prchalo za Vidhošť, metajíc za sebou nehřejivé paprsky jako bojovník na útěku své šípy. Kouř s pachem bramborové nati plazil se údolími. Den již dozpíval poslední verše. Hlas jeho byl ochraptělý; po nerovné cestě drkotal vůz naložený bramborami . . .

Odtrhl se od knihy a měkkým úsměvem naslouchal té písni. Cosi mu připomínala — něco krásného, tušil, ale nemohl si vzpomenouti. Něco jako pásmo sunulo se v jeho podvědomí. Tu svítl jasný bod a on co noční motýl letěl k němu houpavým letem. Bod zmizel a byv dostižen zhasl. —

Zesmutněl a výraz melancholie přetáhl obličej bledou maskou. Zdvihl se a šel alejí dolů. Byl jaksi unaven a nepřemýšlel. Pozoroval, jak se stromy na něho smutně dívají. — Jak se jejich listy chvějí v jakési předtuše.

Již hodně za šera se vyplížil za město. Zastavil se až na návrší a pozoroval krajinu. Jako by kosmické záření ji matně osvětlovalo. Těžké mraky letěly jako modrokálná rozbouřená řeka. Tu a tam vystříkla stříbrná pěna. — Bylo slyšet, jak si syrá země oddychovala.

Dal se alejí dolů.

Po obou stranách trčely kostnaté ruce, rozvětřující se v křivé prsty, které jako by pro-

sebně se něčemu bránily. Učinil jen několik kroků a spouštěl se drobný déšť. Malé kapky zašelestily v napadlém listí. Zvuk houstl v jakousi fantastickou symfonii.

Byla měkká, plná vzdechů, se svým rytmem . . .

Déšť pomalu ustával a on ještě stál pod stromem. Z holých větví padaly velké kapky. — Stál tu resignovaně a přijímal ty slzy díky za svůj nevyslovený soucit. Záhy zpozoroval, jako by plíseň větví fosforeskovala a strom zazářil světlou gloriolou. Stál tu smírný, odhodlaný. —

A ne jen on, celá řada dolů . . .

Bylo mu divné, že jen v přírodě může panovati mír, soulad, harmonie. — Jako ve snách potácel se domů. Do uší mu zaléhala neznámá píseň a divné zvuky, podobající se usínávému jazzu.



Thomas Moore: *Píseň*

(A Song.)

Když černý noci tyl  
už moje víčka tíží,  
jas dávno zašlých chvil,  
hle, do mé duše shlíží;  
tu pláč i smích  
z dob dětství mých  
a slova lásky snadná  
a očí zář —  
již mrtvá tvář,  
kdys milá srdce — chladná.  
Tu černý noci tyl  
když moje víčka tíží,  
stesk z dávno zašlých chvil  
se do mé duše plíží.

Přeložil F. D.

---

Göpfertová, Kyjov: Archiv Jitro.  
Kresba

Ludvík Binovský: *Pisnička*

vrbová studánka  
zelená v podvečer modravá v polodenní  
vždycky si stýskáš stýskáš  
mne také jednou zavolá tvůj rolničkový hlas  
z hluboka zatmívání

hvězdnatá studánko  
myrtovým věnečkem oprádám roubení

závoji mlhovými  
klepání slz anebo kladívek skřítků  
pospíchá za měsícem

oblačná studánko  
pelyňkovitými vůněmi zaznívá ráno  
v dutině žlabů  
mne také jednou zavolá tvůj rolničkový hlas  
z hluboka zatmívání

# S L A V O J V L T A V S K Ý S V Ě T L U Š K A

(Slávce D.)

Na cestách kvetly čekanky. Bylo léto, modré a horké, žito praskalo a vítr podélně rozevlál fialové jetele.

Tenkrát se už vesnice vzbouzela se zakalenýma očima a hlomoz vrávoravých dnů překotně uhasínal žár minulosti. Už jenom vybledlé stopy ulpívaly na zarostlých pěšinách. Kroky umdlévaly. A někam daleko jako vystydle mládí se ztrácela dávnověkost.

Přišel jsem do své rodné vsi jako cizinec. Zdravil jsem a nepoznávali mne. Šedá únava zkrabatělých dnů vláčela se napořád. Vůně travnatých mezí byla stejně prudká a měsíčné večery šuměly jako dříve. Avšak nikdo už nezpíval písničku o hrdých očích a sousedé si víc nepodávali mozolnaté ruce s jasnou tváří. Vyšel jsem do rozsvícené noci a někdo tam zanaříkal nad plynoucí řekou píseň o zrazené lásce.

Všechno je nové. I život je nějak nový. Chalupy s novou podezdívkou a červené střechy. Potkal jsem ji jednoho světlého rána na polní mezi. Zeleným věncem ověňčila své dívčí skráně a zastoupila mi cestu jako nenadálý host z dalekých končin. V díře cvrčel starosvětský cvrček a obilí praskalo. Jinak bylo slavné ticho.

»Jmenuji se Světluška. Už jsem se tak narodila. Hled'te: Slunce svítí, zrní zraje, tamhle naši sekají jetel. Máte vlasy vlhké rosou. Jste nějaký tulák. Já také. Pojd'te se mnou. Pomůžeme posekat ten jetelový lán. Je tam tvrdá země. A hlína voní.«

Bylo to podivné vyznání děvčátka se světlýma očima. V naší vesnici oči nesvítí. A Světluščin hlas zněl zvláštní přeměnou, jaká nenavštěvuje pahorky tohoto kraje.

Vzal jsem jí z ruky knihu. Byly to Čepovy Letnice.

»Ten Jakub Kratochvíl se podobá vám. Nebo vy jemu. Máte takové vážné, hluboké oči. Svět je v nich potopen. Jakub Kratochvíl z vesnice Lípova. A padl. Nepadnete také? A proč tolik mlčíte? A nikdy jsem vás neslyšela zpívat. Znáte písničku „Vysoké hory, daleké hory“? Naučil mě jí dědeček. Zpívám ji strašně ráda. Čtete básně?«

Podivil jsem se velice. Bylo to takové množství slov, že jsem nestačil sledovat jejich odstíny. Voněly nějakým kouzelným mládím. Šla přede mnou se zvědavýma očima a vyprávěla: »Tamhleten kopec: Jsou to naše brambory v záplavě květů. Znáte tuhle květinu? Je to zeměžluč. Natrhám jí hodně. Její odvar je léčivý. Barevný motýl! Jak usedl na vlčí mák — — takové barvy! Včera v noci jsem viděla, jak zhasínal povětroň. Vy ne? — —«  
Byla to Světluška. Od té doby jsem ji vídal často. Potkával jsem ji úsměvnou a zářící, živoucí a zvědavou. Nikdy jsem neviděl zvědavějších očí.

Potkával jsem ji: sběratelku kvítí a léčivých bylin, kočího s práskajícím bičem, zpěvačku našich polí, čtenářku knih.

»Četla jsem takovou zvláštní knihu,« povídala mi jednou. »Matku Boží v Trní od Dominika Pecky. Je v ní všelijaká různice, ale je to krásné. Proč jsou jen některé knihy napsány s takovou vroucností? Olga Franková a Marie Jesenská. Marie byla více milována, ale zasloužila si to Olga. Její láska byla věrná a úplná. Olga byla krásná. Olga byla nádherná. Jak dojemně to napsala: „Nebudu vám povídati pohádek, půjdeme je žít! Řekneme si, že tam, za horou někde, tam roste květina štěstí a je stříbrná — — Půjdeme za tím květem! Spolu půjdeme! Vid'te, že spolu půjdeme! Vid'te, že chcete?“ A Olga umřela. Proč musela Olga umřít? Zlý Cizinec!«

Světluška. Je z naší vesnice a není z naší vesnice. Je z ní, protože se tu narodila a protože tudy chodí; a není z ní, protože její kypivé mládí nemohlo růst v krajině, kde oči jsou uvadlé a srdce znavená — —

Ted' odešla do světa. Na cestách kvetou čekanky. Léto je modré a horké. Zůstanou aspoň ty světlé, ty plápolající, ty radostné oči?



## Od „hu nás“

Zvoní, ale třída na to vůbec nereaguje, vždyť je přírodopis! Nikdo se neučí, třebaže p. prof. prohlásil minulou hodinu, že »příště přísně zkouší, darebáky nejdřív!« Po chvíli se otevrou dveře a vejde řada famulů, pak dlouho nic a konečně sám p. profesor. Hned ve dveřích si stěžuje třídě: »Představte si, jací jsou ti kluci osli! (To se vztahuje na fa-muly.) Oni mi ztrácejí modely po chodbě, holomci; 25 K stojí jeden model a oni s tím zacházejí jako s kamením!« A dává nejbližšímu famulovi pohlevek.

Usedne za stůl a sotva zapíše, žene se ke stolku žák, třímaje v ruce jakési koště s několika lístky: »—sím, pane profesore, já vám nesu to osykové listí!« (Pan prof. jej o ně žádal před čtrnácti dny.) Pan profesor se rozčílí: »Ty osle, myslíš, že housenky budou na tebe čekat, až se ti zachce? Teď pro ně neseš listí? Dávno už se zakuklily! Co bys ty dělal, kdyby ti doma nedali čtrnáct dní jíst?« Nato žák drzý: »Zakuklil bych se!« Pan profesor jej rozhořčeně zažene a vytáhne notes: »Tak nejdřív Holík!« Ten zřejmě »škatulologii« nestudoval a pan profesor jej žene do lavice: »Vidíš, osle, to máš z toho vyrušování! Pořád vyrušuje, hlupák jeden, a nic neumí! Tak Horák!« Ten neumí o nic víc než Holík, ale hněv pana profesora už se vybil a on praví: »No, není to nejlepší — ale ujde to, sedni!«

Schovává notes a začíná výklad: »Tak máme dnes na řadě — kdepak mám ten model?« Vytáhne model krychle: »Tak vidíte, krychle má šest stěn (ukazuje): jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest..

Zvoní, Pan profesor odchází: »Příště budu zkoušet! Zas vás to pár odnese!« Třída: »Ano, darebáci nejdřív!« a pan profesor vyrazí ze třídy, za ním zástup famulů. »Ty kluky musí člověk držet jak dobytek, na uzdě a hodně zkrátka,« stěžuje si cestou do kabinetu famulům, kteří horlivě přisvědčují.

-wp-

## Milosrdný skutek

Klapy, klap — to bylo ještě za dveřmi — potom prásk, dupy, dupy, rup a prásk s třídnicí na stůl, až se zatřepala zelená deska. Ano, tak to začalo. A třiačtyřicet napjatých postaviček, nyní ukázněná třída v pozoru, jindy »stádo, banda mizerná« titulovaná, vyvalenýma očima, se zatajeným dechem sleduje ohromné divadlo: příchod nového matykáře. S vytrvalým šoupáním usedá na ledabylý pokyn profákův. Od ucha k uchu sdělují se ještě nezbytné narychlo čerstvě dodané zprávy o novém kantoru, přijaté od septimánů, kteří měli již tu čest jednu hodinu s ním obcovat. »Je zbrklý a zapomětlivý,« šíří se útěchuplná zpráva po klajdě. »Ticho!« burácí hrom od katedry, až pozorná kupka, stádečko študáků, napěchované v zelených, pořezaných lavicích, leknutím poposkočilo. »A jéjéj,« protahuje Tonda Minaříků, »ten je ňák divokej!« — »Jó, to se stává,« breptne Franta Pikola. — »Podle abecedy k tabuli! Počítat! Ulejkvy já nepodporuji!« přidává, když byl zmučil zaražené hlady kvartánů, kochajících se libými představami a ilusemi, o čem se asi první hodinu bude mluvit. »Kdo je první?« seká hlas od tabule. »—sím, Malina,« ševelí nejistě odveta z lavic. Oh, on, Malina, se znamená třesoucí se rukou křížem a jako mátoha, jak bílá paní na hradní věži, lehounkým krokem se potácí k tabuli. »Ach, Franto, Franto, prosím tě,« blekotá Tonda Minaříků a modrým kapesníkem stírá pot s čela. »Franto, opičáku, tak půjdeš nebo ne?« zoufale vztekle syčí Tonda. »Jó, to si musím ještě rozmyslet,« třepe se kučeravá hlava vedle. Věru, zajímavý, napínavý děj se odehrává v druhé lavici, snad ještě srdceryvnější než u tabule, kde úpí Eda Malina, týrán nekonečnou řadou otázek páně profesorových. S kruchou křídou v ruce dutým hlasem oznamuje, co mu právě napadne. Ale výjev ve druhé lavici nesmí zůstat opomenut. »Ty troubo,« častuje šťavnatě Tonda Frantu, »slyšíš, kkluku paličatá!« Poskakuje a očima krouť. »To není hřích, Franto, skutek milosrdenství je to. Dyť bych se tě neprosil, kdybys ty rovnice uměl. Heleď, Františku můj roztomilej, běž! Slyšíš, tak půjdeš nebo ne? Mičuda je tvá, kopací meruna, úplně nová, když půjdeš — pamatuj si to!« Tondovy třesoucí se ruce klesají na kolena a zmučená tvář napjatě pátrá kolem. A vidí, vidí Edu, kolibajícího se od tabule, vyhozeného, vlastně vysvobozeného z mučení. — »Další!« hřmí hlas profy. »Franto, jdu s tebou eště k cukráři,« zatetelí se slabý hlásek v druhé lavici. Lhostejně se zdvihá Franta Pikola, sledován užaslými zraky kolegů. »Antonín Minařík,« tepe sebevědomě, byv otázan na jméno. S potutelnými úsměvy pochopila tlupa kolegů, vidouc zkrouceného, pomalu ožívajícího Tonda. U tabule se jen práší křídou, jak cifry lítají. Tvář přešlapujícího matykáře se roztahuje blažeností. »Dobře, dobře,« odměňuje ještě »Tonda Minaříka« na cestě do lavice smetanovým hlasem matyk.

»Jó, to ještě není všechno. Klopíš pětikačku na to konto — kdyby to prasklo!« smířlivě šušká Franta jásajícímu Tondovi. Pětikoruna spadá do rozevřené ruky. »Tak a věc je vyřízena!« — »No to se ještě neví!«

Přestávka. Franta se prochází před septimou, pokukuje, vyhlíží svého brácha. »No, že už jdeš!« — »Ale, čče, psali jsme latinskou. Ale abych nezapomněl, novej matyk povídal, že si máte dojít před sborovnu pro třídnici. Syp ty!« »Ale on by — třeba víš,« poklepává se brada Frantikovi a tváře rudnou jak třešně na stromě. »Maž už, já tam jdu taky.« Franta to cítí, že jde tuze váhavě, že se mu kolena povážlivě klepou. »Franto, co je ti? vždyť on tě neukousne!« Hřmotný matyk zadupal. Stojí před branou sborovskou. »Pro třídní knihy? Zde jsou! Ale — poslyšte, milý studente, vy jste bratři? Jste přece Pikola ze VII. B?« »Prosím, ano,« předbíhá hbitě Franta hláskem jarního vánku a ruka tiskne třídnici. »No, ano, dobře, ale zdá se mi, že vy jste počítal v kvartě! Ale to jste se jmenoval Minařík — nemýlím-li se!« — »Prosím, to se asi mýlíte,« andělsky nevinně odporuje Franta a ruka škupe knoflíky na rukávě. Obličej rudne a bledne. »Ale prosím, proč bych se vydával za Minaříka, když jsem Pikola?« s posledním vypětím sil diplomaticky vykrcuje chvějící se Franta. — »Inu, to je pravda. Hm — no ano. Já se někdy zmýlím. Nu ano, dobře — můžete jít!« Dveře zapadly za matykem. Jako dva čápi u vody hledí kluci na sebe. »Franto, čoveče — co to znamená? Děláš jak slepice před deštěm a čerti v tobě šijou!« — »Ale beze všeho,« přemítá Franta. »Jen když to takhle dopadlo! A podvod to není, to je milosrdný skutek!«

## Chlapec hovoří k děvčeti

*Tisíc nocí je bílá karavana.*

*Jsi krásná jak báseň ještě nedopsaná  
a oči tvé vášeň smutkem nerozbila.*

*Chutnáš mi zemi, jak chléb, má milá.*

*Večer je kouzelník, jenž z ruky hádá.*

*Neříkej: chtěla bych, chtěla bych mít  
je smutná noc a do tvých dlaní sněží.*

*Odejít nebo zůstat na pobřeží?*

*Voníš mi neklidem těžce rozevlátým.*

*A přece se do tvých očí znovu vrátím  
až přejede noci kavalkáda.*

*Pak teprv poznáš, co to je mít ráda.*

Josef Havránek.



Archiv Jitro

## Carissima!

*Vyrváno plamenům*

*Vzpomínám těch několika okamžiků trapného oněmění, kdy moje kroky souzněly s Vašimi. Byl to červenový den sladký dozráním a něžný blízkostí prázdnin. Ten zapadl, jiné dni se rozzářily v pestrost červenových týdnů, a stejně je svanul čas kamsi v nedohledno. Je tu tesknota podzimu, marná vábivost vadnutí a babího léta a to, co si šeptalo s nitrem, hovoří dál, zasněný vypravěč touhy.*

*Jsme sami se svou nadějí, jako jsme sami se svou bolestí, vášniví lovci perel v hlubinách tohoto života. A před námi leží závratnost strmých cest s nedostupností svého bohatství, zářivá nebezpečím, vábivost umocněná zrádným tajemstvím překážek. Čas tu pozvolna rozžehá všednost dní v duhový déšť nádhery, v rajskou žárlivost dalek, za niž lze jedině zaplatit oslnivou závratí, ztroskotáním svatokrádežného vetřelce...*

*Toť odvěká parabola života, věčná tragika herce, který navždy ponese dědictví této země. Snad netrpělivá zvidavost se zastaví nad touto myšlenkou se žakovskou bezradností, ale její zšeřelá zamženost má tolik různých rozluštění jako život ve své konečné jednoduchosti, oslnivé svou pohodou v okamžiku, kdy už není na nic jiného čas.*

*A až budeme jednou otvírat škeble našich dnů, šediví posledním Západem, snad najdeme v popelu dávná, v povadlých růžích našeho týdnu, chomáček zašlého štěstí, jímž tě šálily sny. A bude mít kouzlo hlasu, jenž uvadl v šedivé stáří, veliké, mandlové oči, v nichž už bude podzimní zarudlost jeřábů a mlžné zamžení večerů, kadeřavou temnotu vlasů, do nichž nasněží Čas.*

*A chtěl bych sčítat ve Vaší tváři úrodu svých týdnů, pro něž nemáme vlastního zrcadla. Chtěl bych podati ruku někomu, pro něž žiji snem svých nadějí, nenávratnou prchavostí vteřin.*

*Chtěl bych si s Vámi říci něco, čemu se nerozumí ve dnech obyčejného života, za obchodního styku člověka s člověkem. Ale tyto vteřiny nedovedou unést slova, do nichž uzrává život. Snad někdy, kdy nebudeme čekat ničeho, se zavanou k tobě ševelem větru, pro něž snad budeme marně hledati smyslu v hodinách této planety.*

*Přijměte tento list tak, jak se přijímá němé volání proseb hladové ulice, když je nám zima vytáhnout ruku z kapsy, když chceme býti hluší ve své pýše na stříbrný plátek.*

## **Tvá cesta**

*Nemůžeš zbloudit! Uprostřed širých moří napojí lačné oči zbloudilých kormidelníků jiskřící maják ohnivým sektem, pozdní chodce vyvede z bludiště mrakodrapů vleklý svit pouliční lampy a zhýčká je v teple rodinného krbu a nedočkavé pasažéry vysvobodí ze šlépějí nicoty ostrý hvizd na znamení odjezdu... A věčného poutníka ukolébá do úsměvu snivý obraz zapadlých dálav.*

*Nemůžeš přece zbloudit! Z šedých okovů přítomna tě vyrve motýlí úsměv kučeravého děcka a přivede tě jásajícima ručkama až na okraj kamenné pevniny. Vlhké stopy polních cest bouří v kaskádách smutku a opuštěnosti očekávající život ztělesněný v úderech koňských kopyt, dávajících směr selskému povozu. Poznáš pak, že šed' bláta a hlíny uzraje do lehkých pěn bělostného sněhu.*

*Hvězd se třpytí na jasném nebi miliony. Ale ta, kterou sis vyvolil za strážného anděla, tě povede přes blouznivé červánky západů i palčivý stesk vycházejících z propadlých hlubin a zastavujících se na těsném rámu životní brány. A ta brána je někdy tak úzká, užší než ostrý paprsek svítání, avšak hledej její šířku v organismech zdánlivě nevidoucích a neexistujících a budeš překvapen lákavými možnostmi každé, každíčké molekuly! A stane se z tebe proslulý chemik, držící v absolutním panství jako dětskou hračku nepochopitelné taje metafysiky a podivnou hru životních kontrastů uspořádaných do zálohy v klidném postoji vojáka a připravených k účinnému zásahnutí ve chvíli, kdy zazní ledový hlas polnice. Ohlédneš se a spatříš úsměv zrozený na citlivých vahách spravedlnosti. V Smetana.*

## **DR. O. KATZER: NÁBOŽENSTVÍ NEJSTARŠÍHO ČLOVĚKA**

Máme-li jednati o náboženství nejstaršího člověka, zdálo by se, že by bylo mluvíti jednak o náboženství člověka prehistorického, jednak o náboženství nynějších tak zvaných primitivů. Rozdělení toto má však svou obtíž v tom, že bylo by nutno poznati člověka prehistorického tak, jak žil v době prehistorické, což nám dosud není dopřáno. Pozůstatky z jeho doby jsou tak nepatrné, že stěží vrhají světlo na jeho hmotnou kulturu, méně již na kulturu ducha a ponechávají nás téměř v naprosté temnotě, snažíme-li se utvořiti si obraz o jeho životě náboženském.

Mluvíme-li pak o náboženství primitivů naší doby, domníváme se, že jest nám pojednávat o zbytecích národů, jež neměly zvláštního úkolu v dějinách a také nikdy nebudou mítí. Vskutku mají však tyto kmeny pro náš účel svůj význam, pohlížíme-li na ně jako na zbytky staršího stupně kulturního a náboženského rozvoje, jež jaksi zůstaly uchovány. Prokáže-li se pravdivost našeho poznání, přispěje vše značně k vytvoření stupňů náboženského vývoje vůbec.

Dlužno tedy spojití naše poznatky o náboženství primitivů současných s poznatky o náboženství nejstarších lidí. Připočteme-li k nepatrným dokladům, jež prehistorie nám z tohoto pole podává, plnost poznání a pestrost náboženského života současných národů primitivních, podaří se nám přece jenom vytvořiti si jasnější obraz o vývoji náboženství z nejstarších dob prehistorie až do dnešních dnů. Prehistorie dodá k němu chronologický rámeček. Při této práci přichází moderní etnologii na pomoc metoda kulturní historie. Tato nemá již za základ ke svému studiu domněnku, že všechny starší stupně kulturní musely nezbytně býti »nižšími«, »barbarskými«, »bestiálními«, jak činila etnologie tak zvaná evoluční neboli vývojová. Historická etnologie bere v úvahu též možnost degenerace a sleduje pečlivě změny, jež se udály v kulturním životě národů, zvláště pak pozorně prozkoumává doby, kdy různé prvky kulturní se střetly, se pře-

kládaly, prolínaly a vytvářely takto nové složité systémy. Tyto nové systémy jsou ovšem časově mladšími než části, z nichž byly vytvořeny. Rovněž pak kultury a prvky kulturní nalezené ve vzdálených částech pevniny, v horách a pustinách, na vzdálených ostrovech, musí býti považovány za kultury starší. Posouzení ovšem není tak jednoduché. Nutno přihlížeti ke všem složkám kulturním: k ergologii, ekonomii, sociologii, umění, etice a náboženství. Velikou práci vykonala zde tak zvaná škola rakouská, spolu s H. Pinardem, jež sestavila tento přehled kultur:

1. Primitivní kultury: V této době člověk toliko sbíral, co štědrost přírody mu poskytovala, aniž by si shromažďoval zvláštních zásob, orál půdu nebo snad se věnoval chovu dobytka. Muž staral se o zvěřinu lovem, žena pak o stravu rostlinnou sbíráním. Do této doby spadá pět kulturních kruhů.

1. Centrální neboli pygmejská kultura: Pygmeové Asie a Afriky, Pygmoidi a Křováci.
2. Severní neboli arktická kultura: Samojedi, Korjakové, Ainové, Caribou-Eskymáci.
3. První severoamerická kultura: Severní-Centrální Kaliforniové, Algonkinové, Selishové.
4. Jihoamerická kultura nacházející se pouze u obyvatelů Země Ohňové.
5. Jihovýchodní australská kultura, u kmenů Kurnai, Kulin, Yuin, Wiradyuri-Kamilaroi.

Jiho- a severoamerické kultury dostaly se z Asie do Ameriky ke konci doby paleolitické na počátku neolitika, a sice úžinou Beringovou, jež tehdy byla pevninovým mostem spojujícím Asii s Amerikou. Spolu se starší vrstvou arktické kultury byla vytvořena arkticko-americká kulturní skupina s pozůstatky v severovýchodní Asii. K tomuto nejstaršímu asijskému středu družili se na jihu předkové nynějších Pygmeů a jihovýchodních Australanů. Nejstarší člověk, jenž dosud byl nalezen, *Sinanthropus Pekinensis* (četnější nálezy byly učiněny nynějším vedoucím vykopávek, Františkem Weidenreichem 1936) jest dokladem toho, že člověk žil na tomto území již na počátku doby čtvrtohorní na konci tertieru. (Podle úsudků nejnovějších, geologa Barthel Eberleho a astronoma prof. Milankoviče z Bělehradu asi 600.000 let před Kristem.) Pygmeové byli prvními, kteří se odštěpili od veliké této skupiny a pronikali znenáhla více na jih, až se rozdělili na africké a asijské Pygmeje.

Přistoupíme-li nyní k posouzení této kultury, můžeme říci toto: Manželství jest výlučně nebo převážně monogamní, vládne sociální rovnocennost muže a ženy vyplývající z jejich ekonomické rovnosti, neboť každý má stejný podíl na zjednávání výživy. Ve volbě životního druhu jest naprostá volnost u obou pohlaví, což značně přispívá k upevnění svazku manželského, jenž u mnohých jest nerozlučný, zvláště vyšly-li z něho děti. Již na tomto stupni možno nalézti kmeny, které požadují cudný život před manželstvím. Cizoložství nacházíme mnohem řidčeji nežli na stupních pozdějších. Někde jest přísně zakázáno, a jsou kmeny, kde cizoložství je trestáno smrtí i tehdy, když muž jest vinen. Pocit zodpovědnosti, pokud se týče zdaru a prospěchu širšího okruhu nežli jest vlastní rodina, jest velmi vyvinutý, zvláště však vůči rodičům. Mladí svobodní mužové musí dbáti o to, aby starým a neduživým lidem, jakož i vdovám a rodinám s mnoha dětmi dostalo se patřičného podílu z lovu. Největší část této kulturní skupiny považuje splnění uvedených altruistických povinností jako příkaz Nejvyšší bytosti a mladí lidé zavazují se k jejich zachování zvláštním obřadem na počátku dospělosti. Mezi jednotlivými rodinami a kmeny panuje převážně mír a ne válka. Válka dobyvačná, mající za cíl zabránění loveckých území kmenů cizích jest událostí zcela neznámou, ano jim i psychologicky nepochopitelnou. V těch málo případech války primitivních dob nebylo ani mučení zajatců ani kanibalismu.

Po této primitivní kultuře následovala kultura primární, ve které člověk přistupuje již, aby ovlivnil produkci přírody, zvýšil ji a zajistil racionálnější lovem, chovem dobytka a obděláváním půdy. V této době možno nalézti tři kruhy kulturní, jež však se ukazují současně, ne snad postupně.

1. Exogamní otcoprávní kulturní kruh totemistických lovců.
2. Velkorodinný, patriarchální kulturní kruh nomadických pěstitelů dobytka.
3. Exogamní matriarchální kulturní kruh rolnický.

Postupně vznikaly sekundární a terciární kultury, které povstaly smíšením primárních kultur, nebo některé primární s primitivní, spolu s přirozeným vývojem kultur samostatných. Ve všech těchto kruzích kulturních projevuje se náboženství v různých podobách.

## ZDENĚK ŘEZNÍČEK: ČTVRTÝ LIST O PŘÁTELSTVÍ

»Často, když zavru oči, zdá se mi, že se to celé moře bezuzdnosti přes nás přeje a zatopí všechno, co jest v naší ideji vyššího. Kdo přikáže zastaviti se tomu obludnému proudu toho »vše jest dovoleno«?

Alja Rachmanová: »Továrna na nového člověka.«

Milý příteli, naše obavy, že opravdové a pravé p ř á t e l s t v í hrozivě upadá, pozvolna mizí v pouhých sympatiích a vyprchává, jsouc zneužíváno a mylně pojímáno, jsou věru opodstatněné. Není přece pochyby o tom, že přátelství již jednou navázané a nelíčené, ctnostmi vpravdě křesťanskými udržované při síle, živé a vykupované obětmi a zrakům příliš všetečným i nečistým pečlivě a úzkostlivě skrývané, má hluboký a podstatný rys s t á l o s t i a neměnnosti.

Však nepokojně těkavý a slídívý duch naší doby, který odmítá jíti kajícím do sebe a dynamicky se rozlévá v nebezpečné zátopě přes okraje a meze Stvořitelem mu přísně určené, jen aby se bláhově pokusil proniknouti neproniknutelné a obsáhnouti neobsažitelné, tento nepokojný duch ohrozil pekelným strojem dynamismu statickou oblast přátelství.

Že se mu dílo, aspoň po vnější stránce, daří — (vnitřní, původní a vlastní stránka přátelství je vždy nezasazitelna a vždy se vzbouří skrytými a nepoznanými silami, které jsou mimo dosah člověkovy útočnosti) — můžeme poznati na porušeném vztahu bytostí spojených v manželství.

Dokud křesťanství nevtrhlo vítězně v manželství s plamennou pochodní očištění od bezuzdné pohanské smyslnosti a dokud Církev nepřestala s neochvějnou vytrvalostí zdůrazňovati »svátost« tohoto nejstaršího lidského zřízení společenského, jehož se nesmí svatokrádežně zneužívat, dotud mělo křiklavě prohlašované přátelství jakés takés opodstatnění, jako pláštík ryze přirozeného splývání. Manželství trvalo potud, pokud nebylo oslabeno přátelství, zacílené v směr čistě smyslový. Porušováním a ubýváním vzájemných přátelských náklonností se porušovalo a rozvazovalo i manželství. Manželství křesťanské však je n e r o z v a z a t e l n é a n e r o z l u č i t e l n é, protože je »svátostí« a zná míru radosti i bolesti, cenu odměn a oběti. »Neboť pro křesťany« — jak praví papež Pius XI. v encyklice Casti connubii — »to není pouhým prázdným jménem, když přece Kristus Pán, „zakladatel a dokonatel svátostí“ (Církev sněm trident., zased. 24.) povýšil manželství svých věřících na pravou a skutečnou svátost Nového zákona a učinil je skutečně znamením a zdrojem oné zvláštní milosti, kterou by „zdokonalil onu přirozenou lásku, utvrdil nerozlučnou jedinnost a posvětil manžely“.« (Církev sněm trident., zased. 24.)

Manželství je tedy zřízení s t á l é, jelikož i přátelství, chcete-li je mocí mermo pod nejrůznějšími úmysly pašovati do manželství, je nadáno trvalostí, je-li přátelstvím opravdovým.

Moderní doba však odmítá právě tak opravdové přátelství jako svátostný stav manželský. A majíc přátelství nadměru uvolněné a ke všem zradám, počouchlostem, licoměrnostem a nešlechtnostem vždy pohotové, nahrazuje »svátost« laciným pozlátkem a pošetilou formou »pouhého přátelství a kamarádství«. Těsnajíc manželství do tohoto novodobého chomoutu — vše jest dovoleno — přinucuje lidské bytosti, aby táhly obludnou káru svých vášní a hověly si v smyslných, tělesných neřádstvech, které po vyprchání dovolují a umožňují muži i ženě, aby se beze studu, odpovědnosti a svědomí odloučili právě tak snadno, jak snadno se rozvazují dnes přátelství narychlo svázaná proradnostmi.

Manželství je nasazována zkřivená a pitoreskní maska nepravého přátelství, protože to hoví době, která výsměšně hledí na každého, kdo nepokračuje směrem k propasti. A pak, takovéto přátelství na nepravém místě omlouvá »nevěru«, tuto strašnou knutu, mrskaající od Pádu ustavičně hřbety neposlušných a proti Bohu stojících tvorů.

Dojímáme se předstíraným podivem a neskrblíme bohatstvím strojené přecitlivělosti nad zprávou, že nějaký přítel zradil přítele; sotva se však pozastavíme (leđa snad v zájmu dovědět se něco z pikantní historie nešťastníků) nad zvěstí, která nám obnažila manžely ve vzájemné nevěře. A přece zrada přátelská je ve stejné rovině propastnosti s manželskou nevěrou. Obé rozrušuje stavbu lidské společnosti. Drobné zrady

přátelské mezi jednotlivci a na pohled nevinné, pokaženou manýrou ochotně přijímané nevěrnosti mezi manžely jsou ony cihly vyňaté ze zdiva lidské společnosti, cihly, které způsobují nakonec ona katastrofální zřícení a strašlivé pády národů a států. Jak je možno odmítati a nepřijímati zradu na citech a posvátných právech národa, když přátelství je vyšínuto do směru zrady všeobecné? Jak je možno se zpozditou lítostí a výčitkami obviňovati z proradnosti muže řídící osudy národů a států, když národní a státní pospolitost chátrá a upadá pod morovou ranou vespolné nevěry, vyvřelé jako láva z nesčíslných sopek drobných nevěř manželských?

Spravme snahy své . . . Přátelství s uvolněnou uzdou zrady a manželství s »přátelsky« trpěnou a nenapravovanou nevěrou, toť ono hluboké porušení Řádu a vybočení z Normy. Naštěpujeme na usychající strom pobloudilého lidstva novou a svěží ratolest všeobecné nápravy, abychom s Johankou le Royer mohli říci, že budou mezi námi »předurčené rodiny, ve kterých nebeské požehnání se bude rozlévati z pokolení na pokolení«. Vždyť »ovoce a strom jsou stejně požehnány tím, který vše zasadil a který všemu dává vzrůst. Toť obyčejný původ vyvolených Páně. Svými náklonnostmi se blíží stavu, v jakém byli Eva a Adam před svým pádem; nebo alespoň svátostná milost, zeslabující v nich špatné účinky hříchu jich prvních rodičů, zastupuje jim jaksi prvotní milost, jíž byli předem zahrnuti«.

Křesťanské manželství nepotřebuje vůbec masky přátelství, ani přátelství samo, protože jsouc »svátostí« dokázanou návštěvou Pána v Káni, je zároveň požehnaným přátelstvím duší věřících a věrných. Skutečné a pravé přátelství nikdy nevymizelo z manželství, a to jen porušený lidský rozum, ubývající a slábnoucí, se snaží popírati svátostnost nerozlučitelného stavu manželského tím, že pospolitému životu dvou bytostí nabízí a nutí okázale pohodlnější a nezodpovědnější formu lehce rozvazatelného přátelství. Tak jako existují přátelství »na oko«, uzavírají se manželství »na zkoušku — na čas«. Tak jako moderní přátelství nenesou ovoce dobra a požehnání v jednotlivostech i celku, tak i moderní manželství jsou líhni neplodností a kletbou národa. Tak jako dnešní přátelství jsou naplněna až po okraj proradností a licoměrností, tak i v dnešních manželstvích bují nevěra.

Takové jsou perspektivy dneška: přátelství neopravdová a proradná a manželství nevěrná; přátelství rychle a na chvílku navazovaná a ještě rychleji rozvazovaná; manželství lehkovážně a neodpovědně uzavíraná (proti Bohu samému) a ještě nesvědomitěji a hříšněji rozváděná; přátelství nepožehnaná a manželství znesvěcovaná. Tam, kde se má kráčet v Řádu a Normě — p o k r a č u j e se k Zmatku a do Propasti.

## HUDBA PRAMENŮ

Za posledních sto let pozbyli vědci tolik soudnosti, že považují kdekterý předpoklad, budující na hmotné pravidelnosti, za zřejmý. Dokonce se z této pramalé soudnosti vyvinulo pořekadlo, že se věda čímisi logicky liší od víry. Ano, náboženské zjevení se zabývá poznáním nadpřirozeným, poněvadž jeho průkaznost závisí na autoritě toho, jehož prostřednictvím bylo zjeveno — a to ještě zjevení bývá jen částí náboženství, které je jinak přirozené, to jest vyplývající z poznání všemi sdíleného. Ale logicky není žádného rozdílu mezi sdíleným poznáním přirozeným a sdíleným nebo i nesdíleným poznáním zjeveným. Zvláště pak je pošetilé stavět výrazy víra a věda proti sobě; právě ve vědě je nejvíc třeba víry, poněvadž s přírodní pravidelností lze počítat jen po-



### **Nad poslední poesí Vladimíra Holana.**

Miroslav Němec

Poesie je, jak kdysi napsal F. X. Šalda, nejcitlivější seismograf životního proudění doby. Tuto skutečnost si můžeme ověřit při čtení poslední básnické knihy Vladimíra Holana velmi průkazně. Nezmate nás bezradný postoj t. zv. české oficiální kritiky, která, jak tomu bývá v podobných případech, zachovala nad Holanovým »Snem« většinou záhadné mlčení. Toto počínání má ovšem svůj důvod. Pravá poesie je u nás dosud — k naší velké škodě! — pokládána za cosi exklusivního. Staří, dosud žijící »mistři« naší literární kritiky a velká většina čtenářů nevzdálili se dosud zcela pochybeného pojetí poesie »jasné a na první pohled srozumitelné«, poesie idylických báchorek, sentimentál-

ních nálad nebo siláckých výzev, jak nám ji představuje na př. básnická tvorba do nedávna žijícího Ant. Klášterského a dosud žijícího J. Sv. Machara. Dokud tito »kritici« a čtenáři nepochopí, že pravá báseň je dílo tvořené nejvyšším vzepětím intelektu a vůle básníkovy, že v ní jde o překonávání vlastní lidské malosti a budování nové skutečnosti duchovně a za cenu »nesrozumitelnosti« (básník jde vždy daleko před davem!), že je aktem osvobozujícím, omilostňujícím, bude se jim zdátí pravá poesie vždy čímsi zbytečně rafinovaným a exklusivním. Kniha Vladimíra Holana »Sen« vyrostla z rozkladného sesouvání doby. Je to básnický záznam děsu z úkladné rozvolněnosti spodních životních proudů, záznam divokého šílenství času, jehož tragiku zvětšuje zákeřná neviditelnost původců:

»Těž muži černá roucha vláčí  
pod nezřetnými karabáči,  
kterými osud hartusí.«

Holanovi se podařilo dosud nejlépe z našich současných básníků zachytit »pozemský mumraj« dnešního času. Po knize »Září 1938« přichází »Sen«, aby rozvinul úděsný obraz temnotné záludnosti postupujících hodin. Nelogičnost snu je velmi blízká rozvrácenosti a nelogičnosti života, který na nás útočí. Rozleptávající fatalita podvědomí a snu překonává děs z neodvratné rozvichřenosti skutečnosti, jemuž v zápětí kráčí zoufalství.

»To potom cítíš v malé chvíli,  
jak naděje plod ušlechtilý  
je šířen číms, co při tom lká  
a co tím lkáním snadno mate,  
jako nějaké mimikry .«

Zde dospívá básník intenzivním pohledem na rozkladnost životního proudění jasněho tušení rozhodujících hodin, k nimž spějeme. Nepřekonatelná bezútěšnost času se vteřinu od vteřiny horečně stupňuje. Nemůže se ovšem stupňovat do nekonečna. Její kritický bod je dán již dnes. Bude se stupňovat

»až k výbuchu, v němž ti jsou s v í,  
kdož vyrostli i v dané zmeti  
a dosáhnou už (bez paměti)  
na barvy, barvy šílenství.«

Bezbranné podlehnutí podlamující skutečnosti je základním kamenem této závratné básnické vise. Bez něho by nebylo možno vyslovit se s tak bolestnou pravdivostí, jak to zde činí Holan. Ale toto místy až drastické zachycení rozkladu a běsnění, které je již samo o sobě básnickým činem (zvláště tam, kde druzí básníci skutečnost zkrášlují nebo opomíjejí mlčením!) má závažnost daleko větší! Holanova báseň značí ve svých vrcholech vítězství básníkovy ducha nad tragickou přítomností, nad krutou záludností času a osudu, vítězství, které posunuje hranice tohoto básnického činu do nejvyšších poloh. V těchto chvílích nemůžeme být vděčnější nikomu z našich současných básníků více než právě Holanovi. Přízraky, pláč a křik ulice, které ohlušují a rozkládají každý pokus o důvěrné očekávání budoucnosti, musí teď ustoupiti v nitřní skutečnosti básníkovy snu. A tato skutečnost,

dle nedoložených předpokladů. Chce-li ovšem kdo mluvit o rozporu pověry a soudného bdění, je to již něco jiného.

B. Chudoba: O dějinách a pokroku.

Není vlastně malých národů; národ je společenství živých, mrtvých, nenarozených; jeho počet se nedá určit lidským číslem; do všech hloubek věků se šíří, sta milionů bytostí čítá, v celém lidstvu koření, do celého lidstva roste; jedinou jeho mírou je jeho duchovní dílo, a to se projevuje nejen jazykem, knihami, uměním, moudrostí, mocí nad věcmi: ale i skrytými dramaty lásky, heroismu, sebezapření, utrpení pro spravedlnost, zdravím, krásou a silou těla, květem dětí, celou vnitřní stavbou života, světelným vyzařováním naděje.

Ot. Březina.

Nejvyšší podmínkou dneška je tvrdá kázeň a sebeovládání v čase i prostoru, sebeovládání tak výsostné a znamenité, aby každé gesto bylo důstojné a zároveň pružné i jisté. Ano, podle Sayme Balnuse je »umění sama sebe dobře věsti pravým evangeliem činnosti«.

Zdeněk Řezníček.

Život zde na zemi není snesitelný a nemá smyslu, leč je-li chápán v souvislosti se životem vyšším. Tak jako pro národy je denním chlebem sláva, tak pro jednotlivce jest jediným prostředkem k životu na tomto světě obětování se něčemu, co tento svět přesahuje. Ti, kdo žijí podle zákona křesťanského, jsou lidé nejen šťastní, ale i — jak vyznává též Pascal — dobří synové, dobří manželé, dobří otcové rodin, dobří občané. A k tomu slovu Francouze Louise Bertranda ze zkušenosti, zkroušenosti a z hloubi srdce dodávám: dobří básníci a umělci!

Jakub Deml: Umění — v 1. čís. Akordu.

Společnost, lidé kolem nás, ubírají naši duši a nepřidávají jí. »Přidává« jen nejupřímnější a vzácná sympatie, »souzvuk duší« a »jedna mysl«. Takovou sympatii najdeš za celý život jednou, dvakrát. V ní duše rozkvétá. A hledej ji. Davu však unikej, nebo jej opatrně obcházej. V. V. Rozanov.



Cinnost katolické mládeže je třeba uvést na koleje kulturního a náboženského života, aby napomáhala rozvoji nové jistoty a nového prostředí, z něhož by mohly vycházet nové a celé duše a osobnosti.

Mag. PhDr. Metoděj Habáň  
O. P. ve »3. generaci«.

Šalda měl vyslovenou »metafyzickou zvědavost«, když přistupoval k dílu, jež měl studovat. Chtěl ji mít nasycenu ne pouze spekulací rozumu, což mu bylo pouhou »dialektickou hrou«, chtěl, aby odpověď přicházela z celé lidské bytosti, chtěl, aby odpovídal celý člověk svou nejvyšší, ale při tom jen přirozenou zkušeností. A právě výše těchto požadavků, jak si je stanovil ve svých začátcích, byla stálá a činila ho schopným absolutního hodnocení, i když se teoreticky podobným možností vzpíral. Tím se vypracovávala ryzí, kritická, praktická část jeho tvorby v řád, a proto byl zvláště citliv na každý nedostatek ducha ve studovaném díle.

Rudolf Černý v »Akordu«.

Vím: všecko má smysl hluboký a všecko září a vše je zdravé a vše zpívá, když se lidé poznávají. Jediná láska, jediná láska ví, co jest poznání. Všechno ostatní jest podvod. Nic.  
Jakub Deml: Oltář v poli.

Teprve když život končíš, vídáš, že celý tvůj život byl učení, při kterém jsi byl žákem nepozorným. V. V. Rozanov.



Foto Jech

Archiv Jitro

skutečnější než efemerní proudění vnějšího života, jde p r o t i běžnému, všem viditelnému proudu událostí:

»Neb před zrakem co mívá, to je už bratrství a jeho rod . . .  
Jde k o l m o na zoufalství moje,  
jak jakýs němý bohosvod,  
když je (jak tušíš) přece možné,  
že vesmír ve své míře zbožné  
má pohyb zcela opačný,  
než pohyb lidského je hlasu,  
než pohyb zvukového pásu,  
i kdyby nahrál všechny sny . . .«

Tato nejnovější poesie Vladimíra Holana je vzácným příkladem naplnění básníkovy času. Její ráz je nyní mnohem objektivnější, její funkce mnohem širší než v předchozích sbírkách. Ti, kdož dosud nemohli přes dobrou vůli pochopit výsostnost a smysl básnického výrazu Holanova, nemohou dnes přejíti bez vnitřního otřesu na př. tyto slavné verše básníkovy, ryze máchovské ražby:

Či přes tvou četbu lidé běží  
co knižní štírce malouncí?  
Zda se mnou zříš ten mumraj na ní,  
který se sirně chichotá?  
Tep srdcí všech, to nýtování  
rozborčeného života?  
To jařmo, které obřad zlatí,  
ty splašky lží, jež kanál vrátí?  
Proč žádná telefonistka  
nás nespojí s tím přes — naproti?  
Ne zánik ještě a už bezživotí,  
toť co v nás lká, toť co v nás lká.«

Poesie Vladimíra Holana není již jen skutečným básnickým činem. Cesta k básnické svobodě, již básník nastoupil s plným vědomím cíle, je dnes zavazující i pro ostatní básníky. A básnické svobody není tam, kde básník ustupuje před skutečností, nebo skutečnost zjednodušuje (sentimentalísuje, idealísuje a pod.). Jen heroické překonávání tíživé skutečnosti života vyšší skutečnosti s n u je cesta k básnické i lidské svobodě. Začátek této cesty je pokora.

*Rudolf Černý,*

*autor našeho úvodníku, se narodil roku 1905 v Lažinkách u Moravských Budějovic. Jako středoškolský profesor působí nyní na reálném gymnasiu v Třebíči. — Spoluzakládal revui »Tvar«, přispíval četnými kritickými články do Listů pro umění a kritiku, nyní spolupracuje s »Akordem« a překládá z německé literatury.*

# NOVÉ KNĪHY

**Zdeněk Rezníček: Vysočina. Poesie.** První svazek edice *Magnificat*, kterou vede a vydává Zd. Rezníček v Kroměříži. Frontispice a vinětku kreslil Jiří R. Kroměříž 1939. — V nové edici, významně nazvané *Magnificat*, mají vycházeti díla domácí i cizí, která se svou duchovní a uměleckou hodnotou mají stát útěšnou četbou v dobách, kdy dohasíná svět. Jako první svazek byla vydána nová sbírka Zd. Rezníčka: *Vysočina*. Je rozdělena na tři oddíly. V prvním se střídají básně hluboce symbolické, ne laciná pozlátka, nýbrž díla vyřezávaná z bohatého dna básníka, vidoucího téměř apokalypticky hrůzy současné doby, ale věřícího, pokorného a oddaného, s básněmi, jež po stránce rytmické vynikají nad první a za nimiž se ukrývá nitro samotáře, jenž miluje ticho zvonice, tůně a hvozdů a dovede jejich šerosvitnou nádhuru zaklít do mistrovských veršů: »Stín stínem prolíná se, večer nýv stéká — špehýrkou zšeřelého kroku« — nebo »vln chvění na kořání stromů letitých.« — Jen v samotách, navštívených Pánem, je možno neztratit sílu, neztratit víru, jež se neustále vzpíná k Bohu v modlitbách a pokorném klanění. Vedle březinovského zážitku pozhnané samoty a úrodného mlčení nese sbírku druhý motiv, dominující, a to je rodný kraj, Vysočina, chudá, kamenitá, procištěná větry, posetá kříží, znamenaná kroky předků, na něž shlížel starý větrný mlýn. A tento zážitek, jenž byl inspirací ke druhému oddílu básní Pěšinkou rodného kraje, napsaných už r. 1928, hudebních, zhuštěných v krystaly, ostře řezaných jako dřevoryt, tento zážitek je tématem i třetí části, po níž je sbírka nazvána. *Rodný kraj* — střed vesmíru, střed naší duše, obraz, stopa Boží, místo, kam jsme byli postaveni, kraj opuštěný a zase nalézáný, protože v něm se zrcadlí nejen dílo Boží, ale i osud národa — to je kraj Rezníčkův. Je kopcovitý, stezky jeho jsou pokryty kameny, klopytáte a proto i rým není plynulý, pravidelný, zastavuje se, nabírá dechu, odpočívá. Tedy ne nedostatek, nýbrž nedůležitá součást tématu. Tato první knížka edice, čteme-li ji znovu a znovu, nám nakonec vydá své tajemství, svou krásu, ne tuctovou, zvláštní, novou, ta knížka nás naplní nadějí, která není zadarmo. — Nezmlkla ústa básníků. lv.

**Karel Jilek: Čítanka jaro. Básně.** Vyšlo jako 5. svazek Halasovy edice Prvních knížek v nakladat. V. Petra v Praze 1939. Cena K 10.—, stran 48. — Sledujícíe současnou básnickou produkcí českou, nemůžeme si zatajit radostné konstatacívni vysokých aspirací této nové poesie. Ačkoli se dalo předpokládat, že všechny okolnosti našeho nynějšího postavení se projeví příznivě především v naší nové literatuře, stěží asi kdo očekával díla tak čistě krásy, jaká nám dnes podávají naši básníci. Není nadsázkou tvrdit, že za pokračování tohoto vývoje nebude míti česká poesie daleko k tomu, aby stála svými hodnotami v čele básnické tvorby evropské. Básnický svět Karla Jilky je světem skutečného básníka. Klíčem k této poesii je dvojveršový citát z díla Rich. Weinaera, který básník uvádí v čele knihy: »V jinotajích se rozednívá, / nyní je píseň tím, co zpívá.« Vskutku tato poesie, tak křehká ve své vřazové čistotě, se vznášá mezi dvěma světy: světem básnické hry (zvláště básně *Toužící dívka*, *Cemu se báseň říká*) a světem mámnivé slovní hudby — zaklínadla *Jilkova* — které se obyčejně prolínají v integrující jednotě. Smysl pro integritu básnického výrazu je u autora tak mladého zjevem zcela neobyčejným («Ať život přesný jako báseň / jen zlému slovu podobá se. ...»). Již dávno neslyšeli jsme z mladých úst melodii tak čistou, jako nyní z Jilkových. Při tom je Jilek básník složitě kontemplatívni podstaty, křesťan s mučivě hloďajícím rozporem smyslovosti a duchovosti, který je prožívám s intenzitou, jakou jsme poznali snad jen u Zahradníčka. Jeho básně, plné tajemného vnitřního gesta, propalují se jinotajně až k žhavému středu lidské duše («Ó oči civící, ó oči za očima / vy druhé, jejichž pohled nedojímá») se vzpínají stříbrným hlasem hrubínovské něhy k absolutnu. Básně »*Septáno*« a »*Odpověď*« zařadí jednou budoucnost k nejlepšímu číslným lyriky, napsané za těchto velikých dob. M. N.

**Oldřich Nouza: Rozmluvy přes plot. Básně.** Vyšlo jako 6. sv. edice Prvních knížek, redigované Fr. Halasem, v nakladatelství V. Petra roku 1939. Str. 48, cena 10 K. Na této první knížce mladého autora můžeš si odžejmit subtilní složitost moderní poesie, která je největším kamenem úrazu pro ty, kdož chtějí míti vše přežvákáno a rozmělněno na pokud možno nejstravitelnější kousičky, aby se při jejich pozření nezalkli. Je pochopitelné, že lidem, kteří vidí v četbě jen pohodlný od-

počinek po denní práci, chvíli, v níž si můžeš sladce zdřímnout a po probuzení pokračovat v četbě třeba o několik stránek dále, budou zavrhnout takovou poesii. Ale má se básník, plný složitosti chápání světa, který na něj útočí a chce být dobýváám (a neklamme se, že svět je prostý a střízlivě pochopitelný! Zkumný duch ví bezpečně, že nelze přehlížet složitost tam, kde skutečně je: kolem nás, před našima očima, intelektem) podříditi tímto pohodlným tvorům, jejichž obzor poznání jest jednoduše pro vždy viditelně uzavřen? A přece skutečnost Oldřicha Nouzy je oblastí přísné básnické krásy. Přísnost básníka vidění a výrazu, lépe řečeno tvůrčí cudnost je to, co dalo vznik tak krystalným veršům: Sluchu neodpírej zvidavému větroví / nezří vic než třeba, pomlč, o čem nepovi (Vrby nad řekou). Čist verše Nouzovy znamenají objevovat novou zářící krásu tam, kde jsme viděli dřive jen nudnou všednost. Tento básník dovede v zdámliivě prosté básničce, jako je Věčeře pod brslenem, vytvořit zcela autonomní království neznámé krásy v přírodě: Všecku moudrost / purpurem čar načrtnutou / do rév porýv svál — Všecku zprahllost písně vřesť / svístem letek / rorýs posbíral — Všecku účast / spokojených stolovníků / brslen pronikal. — Tohle umění jsme u nás poznali dosud jen u Boh. Reynka (Jalovec). A to není jen jediná přednost poesie tohoto debutanta. Žádoucí irracionalita poesie se zde spojuje s projevem uvědomělé tvořící osobnosti: Kdo ví, jaký najdu já rým místo vzdání díků (Terciny na březové kůře / nebo: Jasná v kalné struhou plyne / bláznivá má múzo třešti / k slunci nejbliž usednem si / večer mezi dvěma dešti (Letné sloky). Musíš se podivovat dravostí básníka vidění, která se projevuje neobyčejně vysokou mobilitou slovesa (Vichření) a zvláště slovní hudbě, která zde vyvažuje vše: i umylně nevázaný rým. -mn-

**Miloš Hlávk: Ráno vítězné.** Vydal Melantrich a. s. v Praze jako 35. svazek své Poesie za redakce A. M. Piši roku 1939. Str. 70. Cena neudána. — Tento nový debut v české poesii bylo by možno nazvat šťastným, kdyby některá menší nedopatření proti duchu básnické tvorby, kterých se básník dopustil, mu neubírala na svěžesti a novosti (zvláště patrné z četných zdařilých neologismů), které většina básní přináší. Je tu několik čísel přímo zářivých, čísel, v nichž se básník sváří se životem v překvapující prudkosti mladého vznětu (Hercova elegie, *Tragioká noc*, *Plavba je nutná*, *Ziti neumusíme*) a zvláště básní, kde ve chvíli spočinutí nalézá sladce dětský výraz pro »všechnu nevýslovnost světa« (»*Zařikadla*«: Jdu dál a nikdo neradí mi / Kam nohu klást. / Sám - jako naléžám si rýmy / kutám svou vlast. — Básník zde žije představou nedokončenosti všeho: vlast je mu dosud nedocítená, písně nevyzpytány. Tato nedokončenost, lépe: nedokončnost světa, spočívá na něm jako sladký úkol. Proto je vlastním ostnem jeho života a tvorby představa díla, které má býti vytvořeno. Jen to je kategoričká imperativ pravého básníka! Básně »*Štěstí*«, »*Severojih*«, »*Zemi mužům*« a zvláště závěrečná báseň knihy »*Ráno vítězné*« patří k nejlepším číslným této sbírky. Skoda jen, že autor neprojevil více autokritiky při pořádání sbírky, neboť méně (rozsahem) bylo by zde znamenalo více. Rozhodně měl být opatrnější při zařadování básní »*Památce básníka všemu navzdory*« a »*Podjeseň v Heřmaně*«, které se nebezpečně blíží otřelé próze. -mn-

**František Kožík: Největší z Pierotů.** (Vydal F. Borový v Praze 1939. Str. 550, brož. 50 K.) Hrdinou Kožíkovy románu, který v české soutěži na velkou mezinárodní cenu románovou získal první cenu, jest Jean Gaspard Deburan, slavný a geniální francouzský herec českého původu. Málolterý Francouz ví, že za čistě francouzským jménem se skrývá Jan Kašpar Dvořák, Čech z Nového Kolína, který po bludné pouťi světoběžníka zdomácněl ve Francii, kde přijal po matce, rodilý Francouze, jímno Deburan. Jeho životní lidské i umělecké osudy — odehrávající se v pohnutém rámci jednoho z nejprevaratnějších období dějin, kdy z krve váleč a revolucí se rodila nová Evropa — jsou vlastním předměttem vyprávění. Autor v této skvělé románové biografii Čecha a slavného Francouze v jedné osobě krásně ukázal, jak malý člověk a v něm malý národ náš své velké oprávnění mezi velkými lidmi a velkými národy v tom tvořivém procesu, který vytváří symfonii evropské kultury. Ky.

**Móra Ferenc: Píseň o pšeničných polích.** Román. Přeložil Ladislav Jehlička. Vydala jako 6. sv. LUKu Novina, Praha, 1939. Cena 25 K. — Kniha, kterou vydal V. Renč pro románovou edici *Noviny*, si zasloužila býti k nám uvedena z nejednoho důvodu. Podmaňuje si nás svým vřelým, přirozeným, křesťanským vztahem lidí k půdě, svým úsměvným, odpoustějším humorem, který se s láskou shýbá ku pracujícím na dalekých širokých polích, jež se zavlní dozrávající pšenící, a za-

ujme vás lehkostí vypravěčského umění autorova. Ten příběh o moudrém mladém Ferencovi, kterého vychovává světová válka, a o jeho druhé manželce, poddajné a čisté Etelce, o stínu, který se mezi ně položí, to jest o prvním muži Etelčině, Rókusovi, jenž byl považován za mrtvého, ale pak se najednou objeví, třebaže v daleké Rusi, a zničí štěstí i život mladých manželů; ten příběh je tragický, a přece perspektiva knihy není bezútěšná. Život miji, mladí umírají, ale zůstává tu starý Matěj, ztělesňující přílnutí k půdě, shrnující v sobě kladné rysy maďarského venkovana i jeho humor lehký a naivní. A vidíte, že ten venkov není svět uzavřený, vidíte jeho převratné proměny po válce, pronikání komunismu, leckdy vám to připadne k smíchu, a to vše je zásluha autora, který lid znal, protože jej miloval a dovedl jíti mezi něj. Skrývá se tu za postavou rozvášněného a dobrého pana ředitele. Kniha rozmarná, útěšná, vážná. Píseň zazpívaná k oslavě rodné země, rovinatá, téměř bez obrysů, se studnami, pastvinami a pšeničnými lány. Píseň veselá a přece poněkud melancholiická. A to obojí jí zachoval ve svém čistém překladu Ladislav Jehlička.

**Wladyslaw St. Reymont: Z Chelmské země.** Z polštiny přeložil dr. Jaroslav Rypáček. Dobrého díla svazek 132. V září léta Pámě 1939. Stará Říše. Cena K 25.—, K 18.—, K 8.—. — Jedním dechem přečtete toto živé vypravování. Musí přinášeti nejhroznější oběti, chtějí-li si zachovat svou národnost a svou víru. Ocitáme se tu na Červeném Polesí v sedmdesátých letech, kdy není dovoleno ani křtít, ani se ženit v katolickém chrámě. Násilím jsou nuceni uniaté vstupovat do církve pravoslavné. Kolik tu hrdinství, kolik tu síly, víry a naděje! Ale Reymont, autor Chlopů, se nám jeví především jako básník, básník v pravém slova smyslu. Vzpomeňme jen na ono mistrovské a dojmavé líčení misií kdesi v opuštěných lesích, kam se bylo utéci před sídicími četníky. To jsou stránky jedinečně krásy. Čtete je znovu a znovu. Dík za tu knížku.

**Bohdan Chudoba: O dějinách a pokroku.** Edice Akordu sv. 18. Brno 1939. — Knížka Chudobova je záslužná, protože s upřímností a rozhledem se probírá několika pojmy, jejichž mylné užívání způsobilo mnoho nedorozumění a škod. V pěti kapitolách podrobuje kritice nejen naše, nýbrž i cizí myšlení v oblasti pokroku a dějin a snaží se vymeziti jejich správný obsah a význam. To s sebou nese řadu problémů, jež bylo třeba řešit. Rozlišiv, co je to kultura, zdůvodniv rozdíl mezi činností lidskou a děním přírodním, upozorniv důrazně na logické myšlení (logiku tu vrací jejím určení, vskutku vznešenému), obrací se autor k oborům, jimiž se už od let zabývá od kořenů, k dějinám a pokroku. Podle něho pokrok není nic zvenčí nalepeného, je to projev lidské osobnosti, jehož zobečnění tvoří vzdělanost. Dějepis pak se pohybuje na rozhraní mezi vědou a uměním. Není soudem, nýbrž svědectvím. Umění a náboženství stojí na vrcholu lidské činnosti. Náboženství jest jejím svorníkem. Knížka svědčí o jasném myšlení, o rozhledu, autor se nebojí a nadhazuje řadu otázek i řešení, jež se možná stanou předmětem sporů. Je to knížka užitečná a je třeba jí nejen číst, nýbrž studovat. Teprve potom vám vydá všechno své bohatství.

**Vavřinec Vodička OSB.: Chesterton čili filosofie zdravého rozumu.** V knížkách Řádu vydalo nakladatelství »Vyšehrad« v Praze 1939. 80, 130+II str., s frontisp. portretem od O. Stritzka. K 20.—. Zároveň s Langovým Newmanem vydává »Vyšehrad« první českou podrobnou studii o Chestertonovi, který je — při vši odlišnosti temperamentu — v leckterém smyslu pokračovatelem velkého kardinála. Stejně jako jeho geniální předchůdce, i Chesterton bude žít v paměti lidstva především jako »křížácký autor«, který vítězně probouzel i prohluboval křesťanskou víru i křesťanské cítění. Robustní zjev tohoto tvůrce filosoficky podložených detektivek, plodného epika, satirika, novináře nejvyššího stylu, zábavného dialektika, odívajícího věčné pravdy v roucho zdánlivých paradoxů, je u nás znám z hojných překladů. Chesterton patří také u nás nesporně k nejčtenějším moderním autorům. Vodičková kniha, která je po nedávném prosaickém debutu jeho první delší filosofickou prací, tlumočí se zdarem skutečný smysl Chestertonova díla a zároveň důrazně upozorňuje na jeho vznešené poslání. V osmi svěže psaných kapitolkách ukazuje, jaký neocenitelný naukový i praktický význam má pro moderního člověka obeznámiti se přesně s tímto bojovníkem za zdravý rozum.

**Dr. Jaroslav Beneš: Rozumem ke zdroji pravdy.** Filosofické úvahy. (Vydal Kropáč a Kucharský v Praze 1939. — 148 stran, brožované K 15.—.) V tomto spise se zabývá autor nejdůležitějšími otázkami, týkající se duše, pravdy a Boha. Na tyto otázky odpovídá s hlediska čistě rozumového, podle zásad zdravé filosofie. V první části podává přehled vzniku a

vývoje křesťanské filosofie a na postavách sv. Alberta Velikého a sv. Tomáše Akvinského ukazuje, k jaké dokonalosti dospěla křesťanská filosofie. V druhé části (Svět) ukazuje řád a účelnost ve vesmíru. Ve třetí části (Duše) dokazuje podstatný rozdíl mezi duší lidskou a zvířecí, vykládá vztah duše k tělu a podává důkazy nesmrtnosti lidské duše a svobody vůle. Ve čtvrté části (Pravda) ukazuje vrátké základy všeobecného skepticismu a moderního subjektivismu a objasňuje vzájemný vztah a soulad mezi poznáním smyslovým a rozumovým. A konečně v páté části ukazuje, jak lidský duch proniká až ke zdroji veškeré pravdy a podává důkaz existence Boha, nejvyšší příčiny a Tvůrce světa. Ačkoli všechny otázky jsou probírány s vědeckou přesností, přece jsou vyloženy tak jasně, že jim porozumí každý čtenář i z nejšířších kruhů inteligence, jemuž tato kniha bude příručkou, z níž snadným a zajímavým způsobem pozná důkladně nejdůležitější otázky z filosofie sv. Tomáše.

—y  
**Dále došlo:** Svatý Václav v poesii českého národa (vlastním nákladem vydal J. V. Křikava v Praze 1939. str. 48, brož. 5 K). — Vítězslav Tichý: Literatura německého boje za osvobození, 1806—1813 (vydal V. Petr 1939 jako 8. svazek Úvah a studií, 38 str., brož. 4 K). — František Sallinger: Marie Lichteneggerová, Život a ctnosti mladé dívky. (Tiskem a nákladem Jana Tomana ve Městě Žďáře na Moravě. 121 str., brož. 10 K.)

## Trnitá cesta uznání Mánesova díla.

*Velcí umělci zpravidla přecházejí před očima vrstevníků nepoznání, neboť se přeástihují, a teprve značný časový odstup dává jejich dílu za pravdu. Namítne se, že v Mánesově případě nebyla kletba umělců tak vydatná, neboť již ve 28 letech si přinesl z ciziny slávu a stal se doma předsedou spolku »Č. Lípa«. Ano, dobyl si slávy, leč v Mnichově (München) a ne ještě osobitými pracemi. Takové uznání nešlo od srdce a brzy pohaslo. Od té doby se časopisy zmínují o Josefu Mánesovi jen chladně a zřídka kdy. Jen Mikovec, jeho přítel a příznivec, napsal čas od času v »Květech« příležitostnou noticku o Mánesově práci, kde nelitoval přívlastku »geniální«. Jiné listy se o Mánesa ani trochu nestaraly (hledáme-li v tehdejších časopisech zmínku o Mánesovi, spláceme nad hubeným výsledkem). »Votivní oltář« mu vynesl sice uznalou kritiku, ale bez hlubšího pochopení. Ani »Orloj«, zasazený do radniční věže před oči široké veřejnosti, neměl jiného ohlasu než Purkyňovu zmínku a kratinkou zprávičku Ferd. Schulze. Když se Mánes rozřehnal se světem, rozvířil trochu hladinu našeho národního života Nerudův nekrológ — ale ten byl spíše dílem pohnutí nad tragickým osudem člověka než umělce. E. Herold (jemuž vděčíme za obsáhlý životopis Josefa Mánesa) a jeho vrstevníci viděli jen hmotnou řadu neúspěchů, jichž příčinu kladli do neblahého konfliktu umělcovy vůle a nemožnosti nebo neúplnosti její realizace. Nad bílou rakví stáli s přešvácením, že tu ztroskotalo velké nadání (K. B. Mádl: Literatura o Mánesovi). Nová generace však byla jiného mínění. Její mladý vůdce dr. Miroslav Tyrš a výtvarníci v čele s Ženíškem, Alšem a Myslbekem počali Mánesa objevovat, zprvu jen náhodně a nesoustavně, ale s čím dále tím více rostoucí vážností a opravdovostí. Když dr. Tyrš s jeviště národního života odešel, převzala jeho boj za očistu Mánesova jména i díla paní Renata Tyršová. Tato dvě jména musí býti uvedena na prvním místě mezi těmi, kdo Mánesa našemu národu vybojovali a dali po právu Mánesovu dílu znak »geniálního a národního umění«. Nyní, kdy se vyhovuje volání po souborném díle Josefa Mánesa a v nakladatelství Orbis vychází ucelený výbor jeho odkazu »Země milované«, nemůžeme si to v hlavě urovnat, abychom se nezeptali: Kde nechal Mánesovi současníci oči a srdce, že ho nepoznali?*

# Zprávy Edice Jitra

V Edici Jitra vyšlo v prosinci 1939:

## *Dominik Pecka:* **Tajemství života**

*Kniha aforismů a úvah o životě; 3. vydání, cena K 750*

## *Eda Jitzovský:* **Hrdá srdce**

*Poutavý studentský román; brož. K 20—, váz. K 28—; pro odběratele Jitra na odběrní kupon, přitištěný na třetí straně obálky tohoto čísla brož. výtisk K 12—, váz. K 18—*

**Připravuje se:**

*Dominik Pecka:*

## **Ze zápisníku starého profesora**

*Knižní vydání oblíbených statí redaktora Jitra, ze života dnešní školy*

---

V Edici Jitra vyjde ročně celkem 10 knih — zdarma *výroční bibliofilský tisk* pro předplatitele. Cena za knihu pro odběratele časopisu Jitro brož. K 12—, váz. K 18—. Pro ostatní brož. K 20—, váz. K 28—.

*Přihlaste se k odebrání celé naší druhé řady za sníženou cenu. Přihlášky zasílejte pouze na naši expedici:*

**Ústřední katolické knihkupectví**

**„U zlatého klasu“**

**P r a h a I I . , K a r l o v o n á m . č í s l o 5**

---

---

*Našim čtenářům doporučujeme, aby při nákupu literatury obraceli se s důvěrou na naše ústřední katolické*

## **KNIHKUPECTVÍ U ZLATÉHO KLASU**

**PRAHA II., KARLOVO NÁMĚSTÍ 5**

*Na skladě má co potřebujete jak z literatury domácí, tak i cizí:*

### **NOVÉ KNIHY:**

**Ráček:** Církevní dějiny, brož. K 105.—, váz. K 135.—, v plk. K 155.—

**Helenka - Malá Nelli,** z angličtiny přeložil F. Stanovský, cena K 4.—

Děvčátka zahoří láskou k Božskému příteli dítek, když pohlédne do duše malé Nelli, když bude číst o jejím něžném poměru ke svátostnému Spasiteli, když uslyší o její dětsky hrdinné trpělivosti.

**Konečný:** Svatý Dominik, za sníženou cenu K 20.—

Doporučujeme svým čtenářům tento největší český životopis sv. Dominika, v němž autor shrnul opravdu vše, co o světcích bylo napsáno.

**Veselý Jiří:** Bl. Imelda, K 3.—

Tento svazek »Vítězů« je výbornou informační příručkou o dominikánském duchu, o jeho cíli a ideálech.

**Dr. T. Tóth:** Charakterní jinoch, K 24.—

**Dr. R. Col:** Biblická inspirace

Studie o podstatě, rozsahu a důsledku biblické inspirace. — K 15.—

**Frant. Lazecký:** Studna v selském dvoře, K 24.—

**Dr. Jar. Beneš:** Ruzumem ke zdrojům pravdy

Filosofické úvahy. — K 15.—

**Meth. K. Bystřický:** Bílé ruce, K 8.—

Nezbytným doplňkem každého studia a páteří nového duchovního programu českého jest revue

### **Ř Á D**

Hledí vážnou a kritickou prací podat rozbor falešných ideí a metod, které uvrhly národ na scesti a do zkázy a pracovat na základech nového národního života (vzkříšení odkazu baroka národního obrozenství, díla Pekařova, uplatnění stavovského principu a duchovní obrody národa). Vychází 10 čísel ročně. Předplatné na ročník K 15.

**ÚSTŘEDNÍ KATOLICKÉ**

## **KNIHKUPECTVÍ U ZLATÉHO KLASU**

**PRAHA II., KARLOVO NÁMĚSTÍ 5**

časopis katolického

# jitro

studentsтва

*Vydává Ústředí katolického studentsva v Praze. Roč. XXI. č. 6.*

Jakub Deml:  
Dr. Ota Katzer:

Zdeněk Rezníček:  
A. P.:

R. M. Rilke:  
A. P.:

Oblaka

Náboženství nejstaršího  
člověka

Pátý list o přátelství

Ze zápisníku starého pro-  
fesora.

Píseň idiota

Kamarádka. Studentský  
román

# **j i t r o** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Václavská 12. Tel. č. 352-15. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrly, Moravská Ostrava-Prívov, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **zprávy dopisovatelům**

M. E. Zatím nic, ale není třeba ztrácet naději. Uveďte příště pravé jméno. — A. Z. Vybral jsem knížku. Vaše snahy jsou ušlechtilé, ale pozor, nechci, aby z toho byla poesie didaktická. — J. V. L. Už po druhé odmítám, ale nesmíte se zlobit. Ta báseň není stavěna. — K. K. Jen jednu. — I. A. Z obou zásilek recenze a dvě básně. Pozdrav. — F. D. Obojí. Pozdrav. — L. V. Snad tu báji, třebaže úvaha není špatná. — V. Z. Dopis ano. Z básní zatím žádnou. Přesahy v druhé jsou příliš násilné. — M. Š. Ano. — G. C. Není to to, co si představuji pod stud. snímky. — R. Ch. Ze zásilky je pozoruhodná báseň Světý život..., ale nechci ji otiskovat pro hrozný pesimismus. — J. C. Překvapil jste mě, že jste se ozval. Vybral jsem Dětství. Překlad je zajímavý, ale neotisknu jej. Pozdrav všem u vás. — J. A. Přijímám. — A. B. Próza vadí její abstraktní výraz, ale otiskneme ji. Pozdravuji všechny. — L. P. Ta próza je pěkná, ale těch chyb, co bylo třeba opravit! — J. J. Zatím nic, ale pokoušejte musu dále. — Z. Š. Báseň se mně líbí. Pozdrav. — Mi-Vá. Vaše próza je zatím prostřední. Z toho thematicu se dalo víc udělat. Byl bych raději, kdyby to poslední slovo nebylo nutné na konci. Váš cit je jistě bohatý, ale to ještě nestačí. Pošlete jiné věci. A přijměte pozdrav. — E. Z. Recenzi odkládám; všimněte si, jakou formou je děláme. A pište jen o knihách, které si získaly Vaše srdce. — Tr. Vybral jsem jen jeden ze snímků. Jsou příliš dlouhé, zbytečně beletrisujete. Vtip, pointa, skutečnost, to je mrtvé.

---

**Prosíme ty odběratele Jitra, kteří dosud nezaplatili předplatné, aby tak učinili a použili vložené složenky**

---

**K tomuto číslu je opět přitisknuto odběrní kupon na studentský román E. Jitzovského Hrdá srdce. Použijte odběratelské výhody a objednejte si náš román v knihkupectví „U zlatého klasu“, Praha II., Karlovo nám. 5**

---

**Administrace žádá kolegy kolportéry, aby jí zaslali zbylá propagační čísla Jitra**

---

Vyšlo 1. února 1940 — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Josef Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.



Jakub Deml:

# Oblaka

Oblaka srpnová na vysokém nebi,  
šiky lilijí — panny v Nejdražší Krvi vykoupané,  
azurem pečené eucharistické Chleby  
z ciboria slunce podávané!

Kam plujete, koráby bílé,  
kterých to křídových hor  
kyne vám pozdrav? A jaké cíle  
vytkl si svatý váš vzdor?

Jest někde Tvář ve stěně mramorové,  
jež láká vaši moudrost a síly  
k odvaze stále nové?  
Kam let váš pílí? —

Jaká as trýzeň, jaký bol,  
tak plout a plout a nemít cest,  
tak bloudit světem kol a kol, —  
prostor tak dálný jest..

Tak dálný, dálný jest,  
a se samou smrtí sázka,  
tak plout a plout a nemít cest,  
jež zná jen Láska.

Miluji oblaka. Proč, se ptáš?  
Plují a plují, nikde se nestaví  
— ó Sestro! však je znáš! —  
sama sobě jsou přístavy.

*Z knihy Verše české.*

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

P o h á d k a.

Pán Ježíš a svatý Petr šli jedenkrát horskou krajinou. Slunečko teple hrálo, skřivánci zpívali, v údolí klapal mlýn, z kovárny zvonila kovadlina, ze statků voněly buchtý. »Krásný je ten Boží svět,« prohodil svatý Petr. »Ano,« řekl Pán Ježíš, »a my chodíme světem, abychom působili lidem potěšení.«

A jak šli, zakopl svatý Petr o něco, až to zazvonilo. Byl to mosazný zvonec. Nějaké dobytče jej ztratilo.

»Petře, seber ten zvonec,« pravil Pán Ježíš, »bude nám k něčemu dobrý.«

Ale Petr nechtěl, že prý se dost naopatrjuje klíčů nebeských, nač prý ještě má mítí starosti s jakýmsi zvoncem. Ale Pán Ježíš přísně na něho pohleděl. A on už si netroufal říci ne. Jen v duchu se mrzel, že mu Pán přikázal nositi zvonec.

Potom přišli do jednoho města a Petr se styděl chodit se zvoncem po ulicích. Nejraději by jej zahodil. Ale bál se učiniti tak. A tu kráčeli kolem jednoho velikého domu. Byla to škola. Ticho tam bylo, neboť páni profesoři přísně zkoušeli. A jen trudné vzdechy se ozývaly z pootevřených oken. Tu pravil Pán vlídně Petrovi:

»Všichni lidé na světě mají nějakou radost. Oráčovi zpívá skřivánek, mlynářovi klape palečnice, kovářovi zvoní kovadlina, selce voní buchtý. Jen lid studentský žije bez radosti. Jdi, Petře, a pověš jim tam ten zvonec někam na chodbu.«

Petr byl rád, že se zbaví zvonce, šel a pověsil zvonec ve škole na hřebík. A hle, zvonec se rozhlaholil, páni profesoři přestali zkoušet, rozduněly se schody a z oken zazněly radostné výkřiky. To byla první přestávka.

\*

Léta Páně 1930 k počtě vína pro svoje přátele a příznivce vydala firma Jos. Oppelt a synovec v Praze neprodejnou knížku o víně. V té knížce je mnoho vtipu a pijácké moudrosti: k rybám moselské, k úhoři madeira, k masu bordeauxské, k zvěřině a beefsteaku burgundské, k drůbeži rýnské, k desertu tokajské — to jsou rady, které starého pedagoga tuze nezaujaly, ač pochází z kraje vinného. Zapůsobil na něho jen článek Zdeňky Foustkové-Wattersonové, nadepsaný *Z p o v ě ě n e p i j á k a v í n a*. Tato dáma je totiž dcerou muže, který svůj život zasvětil boji proti alkoholu. Nepil a své děti vychovával k tomu, aby se jim sám pach alkoholu stal nesnesitelně odporným a aby jim pohled na lidstvo alkoholem nepřírozeně rozjařené se stal ještě odpornějším. Avšak nechuť k alkoholu není dědičná jako pihy nebo zrzavé vlasy, a tak se podařilo dítkám zásadního abstinenta časem aspoň částečně překonati tyto uměle vštěpované odpory, a autorce, byť ji životní úděl zavál do země prohibicionistické, navždy utkvěla v duši touha umět pořádně pít víno, neměla-li by se mezi pijáky ploužiti s pocity stávkokaze . . .

Toto tedy zajímá starého pedagoga: proč dítky abstinentů jsou pijáky a dítky pijáků abstinenty? Čili, proč synové a dcery nekráčejí vždy ve šlépějích rodičů? Patrně proto, že se těm dítkám něco příliš důrazně vnucovalo, ať už láska nebo nenávisť k určitým věcem. Nebo proto, že se jim něco pořád zakazovalo, takže pociťovaly tím větší chuť na ovoce zapovězené. Taková výchova je proti přirozenosti a vede jen k nepřirozeným zvrátům a úchytkám. Pijáci vína říkávají: *i n v i n o v e r i t a s*. Ve víně je pravda — to rčení však neberme v omšelém významu jako výraz zkušenosti a pravdomluvnosti a upřímnosti pijáků. Trochu jinak: nejlepší víno jest víno přírodní. Vylisuje se, nalije do sudů, nechá kvasit a více nic. A nejhorší víno jest víno upravované, sířené, slazené, barvené, kořeněné a míchané. Z toho je pálení v útrokách a bolení hlavy. Je rozdíl mezi vinařem a vinnárem. Je rozdíl mezi vychovatelem a vychovatelem. Dobré víno je dar Boží, ne chemický výrobek. Vychovávatí znamená především zachovati přirozenost a zušlechtiti ji přirozeným způsobem. Co nad to jest, že zlého jest. Máme-li špatné výsledky ve výchově, je to zpravidla tím, že znásilňujeme přirozenost: síříme, kořeníme a sladíme. *I n v i n o v e r i t a s. I n v i n o n a t u r a*. A dobrý vychovatel jest onen ženich ze svatby v Káně, jenž »dobré víno zachoval až dosavad«. (Jan 2, 10.)

\*

Některé názory přejímají lidé od rodičů, učitelů, kamarádů, z knih, časopisů, obrázků, a to již v raném dětství. Dětská mysl jest jako měkký vosk, do něhož se vrývají lásky i nenávisti dospělých a často po celý život ovládají smýšlení člověka. Kterýsi univer-

sitní profesor podnikl o této věci dotazníkovou zkoušku mezi svými posluchači. Výsledek byl zajímavý. »Když jsem byla malá,« psala jedna studentka, »řekl mi kdosi, že v protestantských kostelích jsou uschována děla proti katolíkům. Od té doby, ač mám několik katolických přítelkyň, nemohu se zbaviti tohoto prvotního dojmu.« Jiná studentka psala, že byla velmi zaujata proti černošům, protože četla v amerických novinách příšerné povídačky o násilnostech, jichž se černoši dopouštěli na běloších. Jeden student psal, že nenávidí Španěly, a to pro ukrutnosti, jež páchali v Jižní Americe. Podobné byly i odpovědi ostatních dotazovaných osob. Ve všech případech to bylo slovo, poznámka, vyprávění, obrázek, úsměšek, který hluboce zapůsobil na dětskou duši. Takové dojmy raného dětství dřímají v zákoutích duševního života a projevují se jako »názory«, »osobní přesvědčení«, »koncepce« a bůhvíco. Jsou to prostě předsudky. Je velmi těžké, ne-li nemožné, vykořeniti je. To se nejčastěji ukazuje při výkladech dějepisných. Byl-li někomu již jako dítěti někdo vyličen jako mravní hrdina, který umřel pro pravdu, je jisto, že již nikdy nebude cele přístupem objektivnímu hodnocení a nestrannému výkladu historickému té osobnosti. Neboť úsudek lze vyvrátiti, předpoklad nikdy.

/ \*

Bylo by největší chválou, mohlo-li by se o někom říci, že jest člověkem bez předpokladů. A je známo, že není málo těch, kdož se sami za takové pokládají. Předpoklady kotví spíše v obraznosti a citu než v rozumu. Snad je v duševním životě cosi podobného jako ve vývoji tělesném. Nadměrné zbytnění jednoho orgánu bývá provázeno nedotvořeností orgánů ostatních. Je známo, že mládež získává své názory většinou z knih beletristických, z románů a povídek, tedy z děl, která přímo ovlivňují obraznost a cit. To může míti za následek ubývání soudnosti a úhonu rozumové stránky duševního života vůbec. Lidem takto jednostranně se vyvíjejícím se pak nedostává jak pravého vědění, tak správného úsudku. Nezřídka se u nich projevuje nechuť k hlubšímu studiu; místo solidních znalostí mají své »přesvědčení«, místo skutečnými znalostmi se holedbají »svými osobními názory«. Nevědí, že přesvědčení a názory mají cenu jen tehdy, jsou-li správné, a hodny úcty jen pokud jsou získány poctivou duševní prací. A proto u mladých lidí nás nemůže zajímati pouze, jaké jsou jejich názory, nýbrž také, jak k těm svým názorům přišli. To první jim obyčejně lichotí, to druhé někdy pokládají za urážku.

\*

Nejoblíbenějšími studentskými nadávkami jsou jména dvou domácích zvířat — osla a vŭla, již se zdají býti nejvýraznějšími symboly hlouposti. V Písmě jsou osel a vŭl symboly vděčné oddanosti k Pánu. »Zná vŭl hospodáře, i osel svého pána: Izrael však mne nezná, lid můj rozumu nemá.« (Is. 1, 3.) Vŭl a osel projevují přichylnost k hospodáři — a tím zahanbují člověka, který se k Bohu, Pánu a dobrodinci svému, nezná. Tímto veršem Isajášovým byla inspirována duchovní i umělecká tradice křesťanská. Gotičtí malíři zobrazující scénu narození Páně zpravidla dávají volu a oslu výraz rozumnosti a oku jejich pohled moudrý, zatím co postavy lidské na jejich obrazech vyjadřují spíše nechápavý úžas s rysy jakési duševní omezenosti. Osel a vŭl představují v tradici křesťanské ne hloupost, nýbrž rozumné poslušensství (*r a t i o n a b i l e o b s e q u i u m*). Jenže právě toto *o b s e q u i u m*, oddanost a poddanost se člověku bezbožnému zdá býti hloupostí — a možná, že v tom odporu k poslušnosti a pokoře jest nejhlubší a nejskrytější důvod, proč osel a vŭl se stali symboly hlouposti.

\*

V horském kázání zavrhuje Pán nadávky, poněvadž bývají výrazem nespravedlivého hněvu: »Kdo by řekl bratru svému „rácha“, hoden bude velerady, a kdo by řekl „blázne“, hoden bude pekelného ohně.« (Mat. 5, 22.) Rácha — znamená prázdný nebo hlupák. Nikdo není moudrý — jen Bůh. Kdo svého bratra nazývá bláznem a hlupákem, nepřímou prohláší sám sebe za moudrého. V určitém smyslu má pravdu kterýsi jízlivý filosof, když praví, že lidé zavřeli určitý počet svých bližních do blázinců, aby se zdálo, že ti ostatní jsou rozumní. — Ostatně, mělo by se přísně rozlišovati mezi duševně chorými a bláznem. Duševně nemocný člověk si počíná nerozumně, poněvadž jest nemocen — a jest tudíž hoden spíše politování než posměchu. Ale blázen jest člověk, který sice zdravý rozum má, ale počíná si, jako by ho neměl. »Blázcem« by docela dobře slušelo nazvati i školu, když se uváží, co vše tam studenti tropí nejen z přemíry

mladické bujnosti, ale i z nedostatku poslušnosti k těm, kteří je vychovávají, z nedostatku lásky k věcem, jimž se mají učit, a z nedostatku úcty k místu, jež má býti dílnou lidskosti.

\*

Jednomu ze svých dialogů (Paul Claudel, *Rozhovory o životě a smrti*. Edice Atlantis, Brno 1939) dává Claudel tento rámeček: zastavuje se auto na břehu Loiry mezi Chaumontem a Amboisem. Nějaká porucha. Ager zkouší stroj. Nejsou to ani svíčky, ani karburátor, ani magnet. Florence navrhuje spolucestujícím, aby si sedli do stínu třešně a čekali, až přijde nějaká pomoc. Všichni souhlasí. Usednou pod třešeň a hovoří o moderní architektuře, o stavbách z železového betonu, o smutku civilisovaných zemí, v nichž žijí lidé obklopeni umělkovaností a fabrikací jako chovanci přísně standardisovaných tělesných potřeb, o termistiších amerických mrakodrapů, o životě měst podobných velkým průmyslovým podnikům, o jazzu, který je erupcí pohybu, doprovázenou kdesi vespod supáním parního stroje, a o jiných bezduchých věcech. Zatím co tak rozprávějí, obírá se Civilis autem, aby našel příčinu pohromy. A nachází ji: došel prostě benzin. To je řečeno hodně po lopatě. Naše civilisace se vši svou technickou dokonalostí a organizační vyspělostí se podobá bezvadnému stroji — jemuž však chybí to nejpodstatnější — hnací síla. A čtenář mého druhu pociťuje živou touhu poseděti také ve stínu stromu a zúčastniti se toho rozhovoru se svou troškou, s troškou řeči o moderní civilisační škole. Zdá se mu, že by to tam jaksi patřilo — jen jednu odchylku by si dovolil od hovořící společnosti — nejedl by ukradené třešně.

### L. Zábranský: *Rozloučení*

*To není strach  
nad perspektivou zítřka  
a dnešní noci*

*Jen na shledanou mládí první a poslední  
na shledanou písni beze slov s melodií jasu  
na shledanou slunce a káčo a dřevěný koni*

*Nevím proč  
proč vadnou lipové listy a teplo léta  
proč kopí času píchá do zralých švestek  
a rty milenců blednou jak luna nad zahradami  
a vlaštovky v hejnách jak kštice vlasů  
dají Ti sbohem*

*Kde je to jitro, kdy v trávě hořela rosa  
a voněla mlhou  
jež laskala se s lesy na stráních domova  
a snopy žita a chrpy a máky  
a šalvěje jimiž voněly škarpy  
kol železné cesty vlaků  
Hleď odešlý návrat  
a skosená luka jak ruka mozolná  
a prasklá struna*

*Ten cizí dech v tvář hebkou dívčí nepolíbenou  
jak slovo zlé  
ten smrti dech za třemi horami  
za dvěma řekami  
a blíž a blíž*

*To není strach  
jen výmluvný stisk ruky na shledanou*

*Na shledanou*

### Jan Machoň: *Po odchodu*

*Noc tajemná  
jak úsměv klíčnice  
soumráchnou přízi do sna  
svíjí s nebeské přeslice.*

*A lidé spí  
den nocí vyvážen  
a noc teď bdí  
nad záhadností spících žen.*

*Zvuk kroků ještě zní  
na křehkých římsách  
nenávratných dní —  
den za dnem v štoudev  
času přetéká a jednou až se naplní  
nejsladší zvednem korouhev.*

### Květa Horáková: *Přání*

*Tak se mi stýskává po tobě — —  
chtěla bych vrátit se domů,  
zas vlahým večerem návsí jít  
a slyšet hlas starých zvonů,  
zticha se zastavit u zátoky,  
řece se zadívat ve stíny  
a potom něžně, jako kdysi,  
zavolat sny — jít za nimi,  
utrhnout z minula zlato chvil  
matčiny pokojné tváře,  
dívat se, jak Čas proměnil  
své sloky v listech snáře,  
do džbánku nasypat lesního štěstí,  
zachytit podzim zahrádek  
a potom zrtovu, bez bolesti  
vrátit se nazpět do dálek.*

# J I Ř Í N O V Á K      V Á C L A V L I K A Ř

Stříbrně hodiny odbíjely. Jejich povinnost řízená časem slavnostně padala do srdce. Plášt noci kryl disharmonii ulic, které žily pozdními chodci a žárovkami. Stál u okna a držel v ruce pláč, jenž zněl trhavě v polosnu těžké noci. K zalknutí a šílenství hrozila noc otevřeným oknem. Noc plná hvězd. Rozžal. V proudu světla vztáhl ruku strom, zachvěla se stezka. Telegram otřelý slzou se zaškaredil: »Otec mrtev. Matka.« A opět vypukl pláč — Václav Likař mrtev. Usnul.

Václav — Likařův děd, praděd, snad desítka generací byla stmelena krví a jménem v šik zbožných a statečných, v šik s životem bojujících, v šik Václavů. S pokolení na pokolení přecházela milost i povinnost prvorozených — jmenovat se Václav. Václav je otec a dědic; tak ustanovil před několika sty lety praděd a zákon posloupnosti, přísný jak púst, nepřipustil výjimku. Václav psal do rodinné kroniky, která, ač stará, neznala praoce — Václava Likaře.

Úzkost času, vymezená jednomu z Likařů, skončila. Věky opakovaly rozkaz. Václav Likař zemřel. Uprostřed líchy padl zaznamenán do rodinné kroniky a vyznamenán jménem Václav. Padl s vědomím vojáka. Padl, aby pokračoval vývoj. Padl.

Mladý Václav Likař jel na pohřeb. Smutně tančily lesy. Kulisy obzorů se ztrácely v neznámém propadlišti. Stál na plošině. Vítr mu hnízdil ve vlasech. Mrak jak tyran zatahoval veselost nebe. Taktak že Václav přijel na pohřeb. A druhý den na zádušní přejímal úřad prvorozeného modlitbou ke svému patronu: Dědici a věčný majiteli mé vlasti. Bojovníku rozvahy a lásky. Roznět mé srdce nadšením, abych vytrval v práci předků, jejichž krev ve mně koluje a jejichž zpocená čela jsi chránil. Pros za nás Boha i za mé potomky. Buď mi vzorem. Jediný Tvůj Pán buď i mně solí a vodou života. Za děti své Ho prosím. Za sílu utrpení i mužnost jednání. Za roztětí pochyb a trosky dědictví. Ty, jenž jsi miloval Boha a chudé, jenž jsi čistě žil, jenž jsi odsouzené trestu zbavoval, jenž jsi krvácel a zemřel, pros za nás hříšné nyní i vždycky. Amen.

## V Á C L A V N O V Ý      V I V A T      I M P E R A T O R !

Píše se rok 107 po Kristu — rok 860 ab urbe condita . . .

Římský vojenský tábor v Dalmatii . . .

Tábor je zahalen ještě ve tmě, ačkoliv obloha se již vyjasňuje. Legionáři se probouzejí. Vybíhají ze stanů a myjí se; po snídani následuje obvyklé denní zaměstnání: čistí oděv, cítí výzbroj, meče a štíty, někteří cvičí pod velením centurionů ve zbrani, jiní melou svůj příděl obilí na hrubou mouku, ze které budou péci chléb.

Vyšel jsem ze svého stanu a vystoupil po žebříku na věž u hlavní brány. Přítomný centurio mě pozdravil. Přistoupil jsem na okraj věže a rozhlédl jsem se po okolí. Obzor lemovaly holé krasové hory. Pohlédl jsem na tábor. Měl podobu protáhlého čtverhranu, byl obklopen příkopem, který byl naplněn vodou, a naspem zesíleným proutěnými předprsněmi a dřevěnými věžemi. S pýchou jsem shlížel dolů; byl jsem hrdý na své dvě legie těžkooděnců — římských občanů, na tisíc lehkooděnců a šest set jezdců — provinciálů. Před rokem jsem totiž zachránil císaři Trajanovi život a císař mi za odměnu svěřil velení tohoto tábora — mně, mladému Marku Aulovi ze vznešeného rodu Korneliů. Byl jsem tehdy vojenským tribunem u VI. legie a přispěchal jsem císaři na pomoc, když byl ve svém stanu přepaden a ohrožen pomateným, šíleným vojákem.

Z brány vyšla kohorta legionářů pod velením legáta vystřídati stráž, která stála v pohotovosti čtvrtinu noci na stráži v úzkém průsmyku, který vedl z provincie do území Dáků, jejichž král Decebal válčil již několik let s římským národem. Stráže u bran a na hradbách

se rovněž vystřídaly. Sestoupil jsem s věže a odešel do svého stanu, abych se nasnídal. Po chvíli jsem uslyšel hluk, volání a dupot koní. Nějací jezdci přijeli od levé brány na forum tábora. Seskočili s koní a vešli do mého stanu. Poklekli všichni na jedno koleno a pozdravili: »Bud' zdrav, vznešený Marku Kornelie Aule!« Vstali a jejich vedoucí, senátor Titus Klaudius, můj osobní přítel z Říma, mi oznámil poselství od císaře.

»Božský císař Marcus Ulpius Traianus se rozhodl ukončit válku s Dáky. Proto táhne s 25 legiemi z Říma do Dacie. Přináším ti rozkaz, abys vytáhl se svými těžkooděnci a jízďou na pomoc senátorovi Piso Nerviovi, který těžce odolává se svým vojskem na hranicích imperia nepřátelům. Císař táhne s legiemi oklikou, takže patrně nepřátelské barbary obklíčíme a budou-li nám bozi příznivi, vítězstvím ukončíme několikaletou válku.«

Ihned jsem dal rozkazy k výpravě. Poněvadž jsem měl málo důstojníků, zařadil jsem posly jako legáty a tribuny do své armády. Pak jsme vyrazili, nejdříve zvědové — speculatores a exploratores, za nimi přední voj — 300 jezdců — pluk jízdy. Já jsem vyjel na koni v čele dvou legií, ovšem zeslabených posádkou, zanechanou s lehkooděnci k ochraně tábora. Za legionáři táhli mezkové a soumaři zavazadla, potraviny a hrubou střelbu. Jako zadní voj vyjel opět pluk jízdy.

Tři dny jsme táhli úzkými průsmyky a vysokými horami. Čtvrtého dne jsme přišli do nížiny a spatřili jsme Danuvius — Dunaj. Přeplavili jsme se po loďkách a prámech. Na druhém břehu jsme se utábořili. Poněvadž jsme již byli na nepřátelském území, rozestavil jsem četné hlídky a nařídil jsem největší opatrnost a bdělost. Neodpočívali jsme dlouho. K večeru se strhl hluk a do mého stanu se vrátil tribun a oznámil mi, že při Dunaji táhne římské vojsko, které je patrně pronásledováno, neboť ustupuje v nepořádku a za třeskotu zbraní. Skutečně, po chvíli se přiblížili římské legionáři, pronásledovaní Dáky. Na můj rozkaz nasedli jezdci do sedel a vrhli se na Dáky. Na chvíli se jim podařilo získati převahu, ale potom i oni musili ustoupiti před záplavou nepřátel. Ustupující legionáři vstoupili zatím do poměrně dobře opevněného tábora. Vyhledal jsem jejich velitele, senátora Piso Nerviu, a tázal jsem se ho na podrobnosti boje. Dověděl jsem se, že byl na pochodu přepaden velkou přesilou Dáků, jeho obranný šik byl rozražen, legie zdecimována na polovinu a většina důstojníků byla pobita. Viděl jsem, že i on je zraněn, levice mu bezvládně visela a paludamentum, jímž byl zahalen, mokvalo na několika místech krví. Proto prý byl donucen k ústupu. Když se dověděl o úmyslu císaře, zaradoval se, že bude tato úmorná válka již ukončena.

Dákové podnikli zatím zuřivý útok na tábor, ale byli se ztrátami odraženi. Nadešla noc; nastal klid zbraní. Ráno jsme prohlíželi s Piso Nerviou naši situaci a zjistili jsme, že nepřítel je velká přesila a že nám nezbývá nic jiného, než čekat na vojska císaře. Den se zatím líně vlekl. Potravin jsme měli dosti, avšak vodu žádnou. Ve vzdálenosti několika set kroků byla sice hladina Dunaje, ale mezi ní a námi byl rozložen nepřítel. První dny jsme nedostatek vody celkem snášeli, ale čtvrtý den již nebyla žízeň k vydržení. Pátý den slunce prudce pražilo a krajina sálala vedrem; všichni jsme již téměř šileli po vodě. K večeru se rozhodl velitel jízdy, praefectus equitum Cneus Catulla, že se pokusí prorazit s jízďou řadami nepřátel, doraziti k řece a donésti žíznějícím kamarádům vodu. Nechtěl jsem mu to dovoliti, neboť Dákové patrně tušili tento úmysl a vybudovali nízký val, za kterým byli dobře kryti, ale žízeň všech byla taková, že jsem mu to pro možnou záchranu dovolil. Má obava se bohužel vyplnila. Praefekt sice po prvé prorazil nepřitelem, ale když se jezdci vraceli s vodou naplněnými měchy, byl napaden takovým množstvím nepřátel, že jen několik jezdců se zachránilo v táboře. Přinesená trocha vody byla rozdělena raněným. Dákové podnikli poté nový útok; bojovalo se za svitu pochodní, na několika místech vnikli barbaři do tábora, ale po nadlidském úsilí našich byli odraženi.

Příštího dne jsme spatřili mezi nepřáteli podivný zmatek. Jeho příčinu jsme poznali brzy:

císařské legie přirazily za svítání v širokém kruhu k nepříteli a nyní naň hnaly útokem. Dákové bojovali statečně. Ale římské cvičené legie za řevu: »Pereant barbari!« přece rozprášily řady nepřátel. Většina Dáků byla pobita, část byla zajata a menší hloučky uprchly. Také my jsme se vyřítili z tábora a přes svou malátnost jsme se značně přičinili na vítězství. V boji jsem byl raněn kopím do prsou, ležel jsem mezi hromadami mrtvých a raněných a v podvědomí jsem slyšel, jak legionáři volají: »Victoria, victoria!« a »Ave Traianus!« V boji byli zajati četní náčelníci a také dácký král Decebal. Císař rozhodl, že bude veden v triumfu Římem. Vojáci mě odnesli do stanu, vymyli mi ránu a ovázali ji. Císař rozjařen vítězstvím mě pochválil za statečnost a odvahu a poněvadž v bitvě padl velitel praetoriánů — císařské osobní gardy — otázal se mě, zda bych nepřijal hodnost praefekta praetorio — velitele praetoriánů. Velmi radostně jsem přisvědčil, když tu . . .

»Poslouchej, Vášo, copak to se dělá, dřímat při učení?« řekla mi má matka a zatřásla mnou. Procitl jsem a udiveně zíraje do rozevřené učebnice dějepisu jsem z ní v duchu četl: M. Ulpius Traianus, rodilý Španěl, první císař původu provinciálního, vládl od r. 98 až do r. 117 po Kr. Zvětšil imperium římské o Armenii, Mezopotamii, Asyrii a vítězstvím nad králem Decebalem o Dacii. Ačkoliv byl Trajan především voják, nezapomínal ani na ostatní povinnosti dobrého vladaře. Za jeho vlády dosáhla říše velkého blahobytu a největšího rozsahu.

»Tak se nedívej příliš udiveně a uč se,« řekla ještě matka a odešla. Ale mne se zmocnil smutek, neboť, uznejte sami, že klesnouti, třeba jen ve snu, s velitele císařovy tělesné stráže na pouhého studenta by působilo na každého skličujícím dojmem, natož na mou ubohou, citlivou dušičku. Ale přesto si ještě nadšeně opakují: »Vivat Traianus Imperator!«

### Jarda Fiala: *Po dlaních teče čas*

*V tvá stará místa znova vcházím  
jak kdysi v něžném mládí  
a slova díků nenacházím,  
jen radost, a ta svádí.*

*Vdechují vůni nasládlou teplem hnízd  
z údolí, strání i hory,  
a tu mi setřás někdo malý jen list;  
nad hlavou šumí mi bory.*

*Na známých cestách známá slyším slova,  
zvoní zvonky pasákových krav  
a znova slyším slova tatínkova  
v horách, na všech místech plných trav.*

*V plyšovou dálku, na smaragdové lány  
zalétá těkavý zrak  
od západu na východ, na všechny strany  
a slovem rudne mák.*

*Největší radosti malého světa  
hned básník ani nesčítá  
a dětské chvíle jara nerozmetá  
vzpomínka na štěstí uvitá —*

*Zas znova chodím v ta stará místa,  
bory šumí, hrom bije v západní stranu  
a ze všeho zbude mi vzpomínka čistá  
až jednou probudím se k novému ránu.*



Göpfertová, Kyjov

Tanec

639  
Archiv Jitro



## KAREL ZÁMEČNÍK: ÚSMĚVY VZPOMÍNEK

Motor jednotvárně hučí. Zaprášené okno autobusu ztemnělo zelení parku, který tvoří rámec poličského gymnasia. Otírám dlaní okno — železná branka, záhony růží, v okně pan školník kouří fajfku — Božínku, jak to mám všechno rád! — Každíčká koutek, každíčká maličkost tam za těmi velikými okny připomíná osm šťastných, bezstarostných let pravého kamarádství a kolegiality! Proč se mám s tím vším rozloučit? — — —

Gymnasium mizí v kotoučích prachu a já marně přemýšlím, proč si s honosným slovem dospělý musím uvědomit, že se loučím s něčím, co mám mnohem více rád než ten kousek papíru s kolkem v rohu, jímž více ztrácím nežli získávám. Proč? A vzpomínka, sladká jak doby, jež připomněla, přinesla odpověď. »Urostl jsi tomu, hochu,« říkala moje maminka, když zašívala hnědý, maňestrový kabátek, do něhož jsem oblékal svá klukovská léta. A dnes jsou mi ona slova odpovědí na toto proč. Odpovědi tvrdou, ale příliš pravdivou, abych jí nevěřil. Tehdy, v době divokých klukovských her, pro mne znamenala, že budu brzy mít nový kabátek, dnes mi říkají — a zdá se mi, že s trochou ironie — že z osmi bezstarostných let zbyly jen vzpomínky.

\*

Hlava v dlaních a zručné pero představ kreslí tak známý obrázek. Tak jako by to bylo dnes — — —

Několik chvatných kroků, dveře se otvírají, pan profesor smeká vysoký klobouk a šoupe jím, pro nezasvěceného nepochopitelným způsobem několikrát po stěně, zatím co očima dusí šum třídy. Pak si — jako každou středu — uvědomí, že věšák je v septimě až za katedrou a tam také obřad věšení klobouku, tentokráte s úspěchem, vykoná. Usedá za katedru a před sebe klade pečlivě urovnaný stoh písemek. Zápis do třídnice, a třída, ztichlá v očekávání věcí příštích, musí vyslechnout obvyklý úvod k opravě. Není dnes dlouhý.

»Tahle písemma dopadla o maloučko lépe než ta prvá,« prohlašuje Trojka suše. »Divím se, je to taková nádeničina!« — Je to nadějný začátek, poněvadž »z té první« byla polovina koulí, a to ještě s ohledem na to, že byla prvá.

Jírka v třetí lavici se otrásl: »Franto, já mám na beton kulu, proč by se na mě pořád tak díval?« — Franta neodpověděl. Pozoroval Trojku, který pohrdavým gestem odsunul písemma k Tondovi, který je s patřičně vážnou tváří roznáší trochu rozechvělým adresátům. Třída se rozšuměla. »Co máš? Co máš?« ozývá se kolem. »Vidíš, Franto, já to cejtil,« strká Jírka Frantovi písemma pod nos. A Franta se přesvědčuje. V pravém dolním rohu se červená, nestydatě roztažená, krasopisná nedostatečná. Proto snad Jírku volá k tabuli?

\*

Vzpomínky letí dál a postava Jirkova, modelovaná řadou veselých i smutných příhod, rýsuje se v celé životnosti. Jako tenkrát — v sobotu — — —

»Co by dělaly, klepou, anebo se dřou,« usoudil rychle Slimec, ale Jírka se nevzdal. Nejde přece o malou věc. Jde o to, vypátrat, co provádějí děvčata při »okénku«, jak nazývala třetí hodinu v sobotu, kdy měli kluci tělocvik. Některé z nich odcházejí domů, ostatní, a to většina, zůstává ve třídě. Tam pak se zařídí sama pro sebe. A nás, kluky, pochopitelně zajímá, co tam naše slečny provádějí. Byly i jiné názory, na příklad, že tam »štrykují« nebo čtou nějakou tu Čarskou nebo Hüttlovou. A dnes se Jírka rozhodl učiniti konec dohadům. »Kluci, na tělák se sleju a podívám se, co holky dělají,« navrhl dnes ráno. Před tělocvikem se jich »slejvalo« pět. Ve chvíli, kdy se jich Venca ptal, co jim chybí, byly by se i tomu nejotrlejšímu válečníku Caesarovu, jak nám o nich s pathosem vykládal náš pan profesor třídní, zalily oči slzami při pohledu na pět zkormoučených student-

ských stínů, tísnicích se ve dveřích tělocvičny. V jejich tvářích odrážel se takový bol, že by se byli málem i ostatní kluci rozbřečeli. »Prosím, já jsem měl v noci žaludeční křeče,« namáhavě vydechl ze sebe Sodík a přiložil ruku na dotyčný postižený orgán. »Mě bolí hlava a je mně tak povšechně špatně,« zašeptl zkomíravě Jirka a ruku raději nedával nikam, aby naznačil, že ho bolí všechno. Ještě několik nachlazených a program byl vyčerpán. Pak přišla nepředvídaná překážka smělému plánu. Bylo totiž nutné, jak pan profesor prohlásil, aby i marodi vyslechli branný zákon, který dal předčítati Jarkovi. To bylo také jediné, co nás na tom zajímalo. Jarek totiž je svým čtením pověstný. Jirkovi bylo předčítání čarou přes rozpočet. Teprve o půl jedenácté klopytál Jarek o poslední slova zákona. Jirka se rozběhl rychle přes schody. Nikde žádný. Jen odkudsi shora ohlas výkladů láme ticho chodeb. Dveře a nad nimi římská sedmička. Jirka se zastavil a poslouchal chvíli, zdali tam není někdo, kdo by ho mohl názorně poučit, že má být někde docela jinde. Zbytečné obavy! Slyší jen, jak se Máňa s Jarkou hádají, zda se sermo facetus přeloží duchaplná řeč, nebo duchaplná rozmluva. Nevyčkal konce této duchaplné výměny názorů a zlehka otevřel dveře. »Á, Jirka,« usmála se Jarka, »tak pojď dál!« A Jirka se nechal pobízet. Rozhlédl se po třídě. Zcela podle předpokladů! V první lavici sedí Máňa, čte indiánku a ukusuje z velikého krajíce. Román je jistě ohromně napínavý, poněvadž každé ukousnutí je neobyčejně zuřivé. Za Máňou se zařídila v lavici Jenka. V ruce drží pudřenku a zušlechťuje se na příští hodinu. Jirka se musí smát, jak při tom krotí pusou. Vzadu dvě zmíněné již latinářky vrátily se opět ke svému sporu o »sermo facetus«. »Nic zvláštního,« myslil si Jirka, a podíval se na hodinky. Ručička se blížila desítce. »Už musím jít,« zvedl se Jirka, a pomalu se loudal ze třídy. Ve dveřích se srazil s rozesmátou Maru. Hnala se, vítězně mávajíc dopisem, do třídy. Jirka uhnul herdě, kterou jej chtěla počastovat za srážku, a pustil se se schodů. »Kluci hrajou woleyball,« myslil si, když uslyšel pronikavé pískání soudcovské píšťalky. »To mohu dovnitř.« Potichu otevřel dveře. Bože, to je směla! Věna stojí právě proti dveřím šatny! Údiv a zlost zněly z otázky: »Človče, kde se couráte?« zasykl. Již podle toho vykání Jirka poznal, že je to vážné. Naladil svou nejnevinnější tvář. »Prosím, já jsem byl na záchodě,« zrudl předstíraným ostychem.

\*

A souvislý pás příběhů, kreslený křídou na černi tabule přerušuje vzpomínka z krásných šťastných dnů — — prázdnin.

Několik prvých, nesměle bledých měsíčních paprsků proniklo hustou clonou lískových keřů, které vroubí zahradu bysterského pana faráře. Na cestě vedle zahrady drkotal ještě pozdní vůz, vezoucí jetel. Temnými keři zabělaly se boky dvou kravek a hlasité prásknutí bičem rozbilo ticho večera. Vůz se zvolna vzdaloval a rachot kol, tlumený dálkou, již jen slabě zaléhal k plotu farské zahrady, kde se právě dělo cosi podivného.

S plotu se mihla náhle skokem tmavá postava a za ní druhá. Měkký koberec trávy ztlumil dopad. Ticho přerušila krátká, tichá otázka: »Slávek ještě nepřelezl? Aha, támhle se drápe. Dej si pozor na nohavici, vrtáku,« upozornili něžně dva neviditelní mezi keři. Třetí, o něco menší postava, přidala se k ostatním. »Kluci, tamhle je, skrčte se a rychle k ní!« Tři stíny — Jirka, Slávek a Milouš — lezly zvolna a tiše do rohu zahrady, kde se proti světlé zídce odrážela temná koruna rozložitě višně. »Musíme jí trochu odlehčit, aby se jí, chudince, tíhou nepolámaly větve,« počal Jirka omlouvat drzé vtrhnutí do »tabu« pana faráře. Nebyl daleko pravdy, větve obalené hrozny tmavě rudých višní se skláněly až docela nízko k záhonku jahod. Tři páry rukou se dychtivě vztáhly k lákavým plodům a tři fortelné zaživací orgány se ujaly činnosti. Tiché pomlaskávání svědčilo o tom, že »odlehčení« bude důkladné. »To jsem se hezky rozjedl,« oznamoval právě Jirka, když se stříbrným šerem ozval velebný hlas klekání. Neodbytná myšlenka, nási-

lím potlačená, drala se znovu na povrch. »Člověče, vždyť vlastně kradeš,« ozvalo se v Jirkovi cosi hrozně nesmělého. Chvilí ustal trhat. A myšlenka našla slova. »Pan farář se asi modlí,« ozval se zamyšleně. Nahoře na zídce se trochu udiveně zdvihl Slávek. Proti zářící obloze zdál se větší, nežli byl. »C-copak se asi m-modlí,« navázal na Jirkovy úvahy. Podle zastřených, koktavých slov bylo zřejmo, že polyká nejméně deset višní najednou. »Já vím, co se modlí,« ozval se Jírka, »modlí se asi: Pane, odpusť jim, neboť nevědí, co činí — — —«

\*

Hlava v dlaních a autobus již deset minut stojí u bysterské pošty. »Mladý pán jede dál?« ptá se mne udiveně šofér. Nepřítomně беру kufr — — — a sladký, hřejivý úsměv — úsměv vzpomínek, ztvrdl v rysy skutečnosti.

### Valja Kolinová: *Záchvěvy*

*Mně zdálo se, že štěstí přišlo ke mně  
a konečně že smát mě naučí,  
že v zlaté struny zahraje mi jemně,  
že nepustím je nikdy z náruči . . .*

*Dnes pustá duše má jak zimní zahrada,  
když jeseně z ní zlato odválo,  
dnes slunce v duši mé již navždy zapadá  
a naposledy krví zaplálo.*

*Bud' sbohem, touho má, tys byla štěstím mým,  
ten šťasten je, kdo touhou umírá.  
Ach, proč již v slzách toužit neumím?  
Což zklamání i srdce zavírá?*



H. Krmašová. Chrudim

Archiv Jitro

Chalupa z Velkého Poříčí

## JOSEF HAVRÁNEK: UZRÁVAJÍCÍ ČAS

Jsou večery modřejší než jarní obloha a tak smutně slavnostní, jak týden pašijový. Jsou večery vonící jako jablka čerstvě natrhaná a tiché jak studánka v polích. Večery, které hoří celá léta jedním jediným okamžikem a vzpomínkou rudou jak světlo nad splavem.

Nebojím se tvých očí, ale času se bojím. Bojím se okamžiků, kdy vteřiny propadají nezadržitelně mými prsty, bojím se chvíle, kdy klekání neuslyším. Když krajina v noci se stane městem z pohádky, černým sukem potaženým, poznávám, že uzrává čas. A nevím, jaké budou plody.

Mluvili jsme vždycky jen o větru, o bříze a o radosti. Zastavovali jsme se nad střevlíkem, spěchajícím od břízky přes cestu do pšeničného pole, pasece nad silnicí jsme vyprávěli pohádku o štěstí (tolik se jí líbila) a po dešti radovali jsme se jako děti nad kalužemi. Ale hovořit o čase jsme zapomněli.

Přčasto naslouchali jsme zpěvům zelenavého večerního přitmí, přčasto pozorovali jsme neslyšně padající hvězdu a do noci vetkávali svá bláhová přání. A přece — přemýšlet o tom, že i láska je jen hrst času, jsme zapomněli . . .

Pavlo, až nebude bílých rán roztoužených dálkami, rosou a zemí, až žár poledne rozláme se v modř večerů, smutných jak týden pašijový, kdo přijde k domku ve stráni a zavolá do tvých oken: »Pojď, Pavlo, už je po dešti!«?

## A. P.: KAMARÁDKA — STUDENTSKÝ ROMÁN

6.

Olin už je v sextě. Stará kuchařka, která už dlouhá léta slouží u Nápravníků, najednou mu přestala říkat Olinku a říká mu mladý pane.

»Jakýpak pán?« táže se pan Dr. Nápravník slyše to, »jen mu, Toničko, říkejte jako dříve! To by tak bylo! Vy jste přece u nás taková léta, jste jako naše a my vás považujeme za člena rodiny.«

Ale Tonička odporuje:

»Ale, milostpane, to se už nesluší, mladý pán přece už je velký!«

»Mladý pán, mladý pán,« bručí milostpán, »kluk je to ničemná! To bude pořádek! Klukovi se bude říkat mladý pane a mně starý pane — ne?«

Nic naplat. Tonička si nedá svoji etiketu vzít. A tak je Olin mladý pán. Jakkpak by ne — vždyť už je v sextě.

A sextán je pán. Sextán nosí výhradně dlouhé kalhoty. Kouří na ulici. Okázale odfukuje kouř, potkává-li děvčata. Ač není ještě mužem, dělá, jako by jím byl. Hořké pohrdání k dívkám z téže třídy nevymizelo mu z duše. Rozevívá se propast mezi dívčím a chlapeckým světem. Sextánky chodí do tanečních hodin, sextáni ještě ne. Sextánky si dávají dostaveníčka, sextáni se sotva osmělují pozdraviti děvčátka z obchodní nebo rodinné školy. Pomáhati dívkám v úlohách je zakázáno. Ať si pomohou samy, princezny dolarové. Jen některé kejkle s dívkami jsou dovoleny, na příklad schovávají jim sněhovky nebo vypůjčovati si od nich peníze. Rvátí se s nimi není dovoleno. Vykati se jim smí. Není to však závazné. Vysmívati se jim patří k dobrému tónu a je známkou chlapství. Vyskytnou se ve třídě i dívčinkáři a troubadurové — ale to jsou outsideři třídy.

Olin — to je chlap. Eda sice pořád říká: vy kluku jeden — a když se přijde milostpaní ptát na mladého pána, říká: On má v hlavě jen sport a nic než sport, je pořád takový klukovský — ale Olin se cítí chlapem, slavným chlapem — jen tu vadu má, že se neučí.

»To jsou ti dnešní hoši,« nařiká profesor Morávek, »samá kopaná, samý volley-ball, samý hockey, ale škola je nebaví. My jsme přece také studovali, také jsme byli mladí, ale napřed bylo učení a potom teprve hlouposti.«

»Já si s tím hochem nevím rady,« nařiká si milostpaní Nápravníková, »říkám mu ustavičně: Hochu, uč se, hochu, uč se — ale je to, jako by hrách na stěnu házel.«

»To je to,« povídá profesor Morávek, »když jim něco říkáme pořád, oni si na to zvyknou jako mlynář na klepání mlýna. Zvyknou si a nepůsobí to.«

»Já už opravdu nevím, pane profesore, já nevím, prosím vás, mějte s ním trpělivost, já doufám, že se ten hoch přece jen změní.«

»No, zatím se nezměnil,« odpovídá profesor Morávek resignovaně.

\*

Přes loňské vyhrůžky drží se Olin Jiřího.

»Ty jsi naučený, člověče, a i když nenapovídáš, z tebe ta učenost vyzařuje a já z toho také něco mám.«

Opsat mu nedává Jiří nic. Ne snad jen proto, že se to pak pozná, ale proto, že se mu to protiví. Není to poctivé.

»Člověče, tv jsi puritán,« rozčiluje se Olin, »já nechápu, kde se v tobě berou ty umravňující myšlenky — copak já mohu všechno nadřít, copak jsem hadr, abych se roztrhl?«

»Dělej taky něco,« odpovídá mu Jiří.

»Dělej něco,« pošklebuje se Olin, »já nejsem žádný šprkoun, já se neučím pro známky, já se učím pro život!«

A když Jiří nenapovídá, pomáhá si Olin jinak. Drobnohledně vpisuje překlad do Výboru klasiků, kupuje »šalabastry« a vyrábí »švindlčetle«. A nedá-li Jiří opsat, rozesílá po třídě papírky s prosbou o pomoc. Jakkpak si má pomoci na příklad při těžké úloze matematické, když se kloudně nevyzná v logaritmech a Jiří je jako dub?

Ale vpředu sedí Jiroušek, ten vypočítá všechno. Vedle něho Janáček, to je správný kluk, centreforward k pohledání. Olin se domlouvá s Janáčkem už před hodinou:

»Pošli mi aspoň jeden příklad — opiš to od Jirouška. Aspoň jeden, Janáčku, jinak budu mít nedostatečnou a máti mi bude dělat vojnu!«

A Janáček slíbí.

Při úloze chodí profesor Smejkal po třídě podél oken, od katedry dozadu a zpět. Olin dělá, jako by počítal, ale čeká úzkostně, až Janáček něco pošle. Dává mu signály, ale Janáček nic. Ještě to nemá.

Teď se ohlédl. Už to má! Jen — jak to pošle? Zase se ohlédl — a to ve chvíli, kdy profesor Smejkal je k němu zády. Ukazuje na profesorovu kapsu. Jak to myslí? Pan profesor se obrací. Teď vidí Olin: klopa kapsy je vsunuta dovnitř, v kapse je zmačkaný kapesník, kapsa rozevřena. Čeká, až profesor Smejkal přijde k němu. Už je tu. Nyní se obrací. Ha! nahoře v kapse je papírek! Výborně, Janáčku! Vytáhne z kapsy páně profesorovy papírek a rychle schová pod pijavý papír. A teď už je vyhráno!  
»Ještě by chybělo, aby se zařehl jako hříbě,« myslí si Jiří. Ale Olin neřehlá: pilně opisuje s papírku.

\*

Někdy se stane, že Jiří přece jen neukryje svůj sešit před zraky Olinovými. Oprava české úlohy. Profesor Suk nejdříve vytýká pravopisné a mluvnické chyby, které našel při opravě úkolů. Potom rozdá sešity a žáci opravují. Profesor Suk chodí mezi lavicemi. Najednou se podívá na Olina a na Jiřího a povídá:  
»Vyhledají mne!«  
To znamená, že jim chce něco říci mezi čtyřma očima. Olin už tuší, co to asi bude. Po hodině jdou hned za ním. Profesor Suk si je odvede za velikou skříň na chodbě. Vezme jejich sešity a ukazuje jim místa, která se téměř doslovně shodují.  
»Nápravníku, učte se pracovat samostatně. Vy to dovedete, budete-li chtít.«  
A dívá se na něho hnědýma, pronikavýma očima. A zdá se, že to přece jen nejsou oči baziliščí.

A Olin slibuje, že se napraví. A myslí to tentokrát i dost upřímně. To proto, že profesor Suk mu to nevytýkal před třídou. A proto, že řekl: Vy to dovedete. Už nebude podvádět, už se napraví, aspoň v češtině se napraví. — Ostatně profesor Suk už dávno netrápí svými aoristy. Už je veselejší v jeho hodinách. V poetice se probírají všelijaké básně. Napřed rozbory, potom recitace. Profesor Suk není spokojen se způsobem, jak žáci přednášejí básně. Právě je na programu Nerudova romance o Karlu IV.

»Přednesu sám!« prohlašuje profesor Suk. Ještě nikdy sám nepřednášel. A nebylo také co. A hle, nikdo by netušil, že má tak zvučný a odstínů schopný hlas — on, který mluvívá tak potichu, že se zdá, jako by trpěl krčním neduhem. Karla IV. přednáší hlubokým rozšafným basem: zrovna je cítit, jak král po denních starostech a námahách zasedá k dubovému stolu, aby pookřál při poháru dobrého vína. A král okouší — potom prskne!: To že je víno, tenhle kvas? A následuje rozčilená tiráda o špatné jakosti vína i lidu českého. Pan Bušek z Velhartic zatím mlčí: čeká, až král se vpije. A potom vpadne svým vysokým, jasným a radostným tenorem: Nu, vidíš, králi...

To již není profesor Suk. Tohle v něm nehledali. Myslili si vždycky: Suchý, nezáživný, papírový profesor. A hle, nyní se v něm rozehrály struny jaksi neprofesorské, umělecké a lidské. Teď chápou, že ten jeho tichý hlas jest jen úsporný způsob mluvy a také trochu prostředek kázně. Vnější suchopárnost že jest jen skořápka, v níž se skrývá živé, bohaté a barvitě cítění, jenže profesor Suk jím nijak neplýtvá.

A konečně, když někdo umí, dává profesor Suk svou spokojenost najevo úsměvem — jen v době aoristů probodával očima. A napíše-li někdo pěknou úlohu, dává ji čísti před třídou a hladí si spokojeně bradu.

A učení je také jak to víno — zprvu trpké zdá se — Olin by se mohl učit. Profesor Suk řekl: Vy to dovedete. Olin to dovede: proč by to nedovedl? Ale má málo času. Musí přece sledovat sportovní zprávy v novinách, musí sestavovat mužstvo, musí vyjednávat zápasy: víno vědy mu ještě nechutná. A neustává hlásati svou hesi, že ti, kteří se učí, dělají to buď aby se líbili pánům profesorům — to jsou šprkouni, nebo aby dělali dojem na dívky — a to jsou dívčinkáři.

»A ty, povídá Jiřímu, ty jsi oboje, ty jsi šprkoun plus dívčinkář — na druhou!«

»Jaký dívčinkář?« brání se Jiří.

»Jsi dívčinkář, povídám ti to,« tvrdí Olin. »Kde můžeš, tam se k ní přitočíš, abys s ní

mohl promluvit. Já se ti divím. Stojí vůbec taková žába za to? Co se můžeš tak od ní dovědět? Že se jí ráno nechtělo vstávat, takže by byla málem přišla pozdě do školy, že ji její kamarádka v zeměpise celou hodinu lehtala, že se včera píchla špendlíkem, že nerada křenovou omáčku —.«

»Tak to není!« odporuje Jiří rozezlen.

»A je to tak!« křičí Olin, ale již ustupuje, aby nedostal jednu do žeber.

Trochu pravdy má Olin, to cítí i Jiří. Ano, o čem je možno promluvit, když tolik očí se dívá a tolik uší naslouchá? Třída je Argus, před kterým neutajíš nic. A tak nikdy nemůžeš říci, co bys chtěl. Sníš krásné sny a háráš velikými city — a povídáš hlouposti a malichernosti. Ach, někdy s ní promluvit sám! Někde docela sám!

Pověděl by jí všechno. Že není hloupý, zamilovaný kluk; jeho zanícení je opravdové a hluboké. Vypověděl by jí svůj smutek, ty chvíle opuštěnosti, kdy se mu zdá, že nemá přítele, nikoho, kdo by mu rozuměl. Že myslí na ni, když se učí, že se učí pro ni, že ona ho změnila od základu — a ještě víc: že ona je jeho svědomím. To nejtajnější by jí řekl: když mu napadne ošklivá myšlenka, že se hned zarazí a dává si otázku: Co by tomu řekla Slávka? Jak by před ní obstál, jak by k ní mohl vzhlednouti, kdyby se dopustil nějaké ničemnosti? Ano, i to by jí řekl, aby věděla, čím jest mu.

V neděli hraje v městských sadech vojenská hudba. Jiří bloudí alejemi sám a sám. Vzal si s sebou knihu a chtěl čísti. Ne, ta hudba ho rozcitlivěla.

V zátočině cest vidí důstojníka, jak hovoří s mladou dívkou. Ta dívka hledí do země a rozpačitě svírá v ruce kabelku. A ten důstojník s ní mluví hlasem přidušeným a naléhavým.

Jiří se chvíli na ně dívá. Ano, jest tajemné napětí mezi mužem a ženou, v němž stojí proti sobě síla a slabost, osud a chtění, vášeň a něha.

Zpovzdálí zaznívá měkká, žádostná melodie. —

A Jiřímu se vkrádá do duše pocit marnosti a prázdna.

A snad to není prázdno a není marnost — snad je to plnost a síla největší, ale sevřená touhou po něčem neznámém a nesmírně krásném, po něčem, co snad ani není na světě. Ne, nemůže poslouchat tu hudbu. Odchází do odlehlé části sadů, aby byl sám, vnořen v hlubiny svého stesku.

A obraz Slávčin se mu rozplývá v sladkou vidinu pozemského štěstí, jež zosobněno v její postavě by chtěl nyní potkat někde v zákoutí, oděné v bílý šat, zardělé chůzí, hledající ho pohledem trpytných akvamarinů. —

Ale nejde. Nezjevuje se ani na chvíli. Nemá pro něho úsměvu. Ani jména. A nepřijde nikdy! Nikdy!

Nad hlavou mu ševelí březové listí. Kdesi ve výšce pípá sedmihlásek. Černá veverka vyskočí a rozhoupá větev. Chvíli na něho hledí bystrýma očkama. Jak je svět krásný! A jak je smutno v něm!

Prázdna pěšina se zatáčí mezi stříbrné jedličky. Tam, ano, v tom úhlu by se mohly zabělat její šaty. Nezabělají se. Vše je klam. Jen tvůj stesk je skutečno.

Zavřenou knihu na kolenou, ruku přiloženou na očích sedí Jiří na lavičce. A v zamýšlení tužkou črtá na obal knihy zatáčeující se pěšinu, bílou břízu s převislým větvo-  
vím — dívčí sladkou tvář v gloriole hustých vlasů — zasněnou, netečnou, z dálky odkudsi se zjevující. A vlevo šípkový keř, na němž není květů — jen trny a trny. A v spleti trnitých výhonů postava jinocha toužebně a marně vzhlízejícího k obrazu dívky. —

A dolů píše verše — neverše:

Má jediná a drahá, já jsem nepotkal Vás v sadě,  
ne, já jsem nepotkal Vás nikdy, ano, nikdy!  
Šest jenom chudých veršů napíši Vám proto.  
Má jediná a žádná, kdybych já Vás potkal v sadě,  
kde chtěl jsem potkat Vás, a kdybych básníkem byl,  
já tisíc zlatých veršů zapěl bych Vám, tisíc!

Slávka. —

Ve škole je docela přístupná a kamarádká. Mimo školu ne. Je známo, že na příklad i Jelen ze septimy B se pokoušel doprovázeti ji cestou do školy. A zařídil si to tak, aby se s ní sešel na rohu u lékárny. A na konec pochodil nedobře. Když jednoho rána

se k ní opět přidružil se slovy: »To je ale náhoda!« — řekla mu Slávka s úsměvem: »Nezdá se vám, že ty náhody jsou příliš časté?«

A tím byl Jelen jaksi odstaven. A co se nepodařilo jemu, nepodařilo se ani jiným. To může být Jiřímu jakousi útěchou.

Ani do tanečních hodin nechodí Slávka. Máti říkala, že má na takové věci času dost. Když chce studovat, ať studuje a nebere si jiné věci do hlavy. To se líbí Jiřímu; bylo by nemilé, kdyby chodila tančit. Přibližuje mu ji to. Ale jinak ani on se nedostává přes ohradu rozhovorů čistě kamarádských. Slávka je vlídná ke všem spolužákům a vděčna za každou, byť sebe menší pozornost — ale nic víc. Trochu ho někdy rozmrzuje její společenská bezvadnost. Omlouvá ji ostatně jen ten jemný nádech naivity — kdož ví, jestli ne ironické, s kterou přijímá či odmítá — vysvětlí si to, jak chceš, člověče — každý projev důvěrnosti více než kamarádské. Také jí sluší pathos, s kterým někdy říká věci praobyčejné a který uvedl onehdy i samého Dědu do dobré nálady, když k němu přistoupila po hodině a pravila: »Ach, pane profesore, kdybych já věděla, že zde máte aktovku, já bych vám vrátila tu knihu, kterou jste mi půjčil!« Na to odpověděl Děda s citovostí nemenší: »Ach, to nic nevádí, můžete mi tu knihu vrátit i tak!« Kluci ve třídě pukali smíchem a celou přestávku se ozývalo: »Ach!« v různých stupních a odstínech sladkosti a něžnosti, jež byly ovšem jen marnými pokusy napodobiti Slávčino původní a jedinečné »Ach!«.

A Slávka se smála.

Má ráda smích. Horuje pro profesory, kteří umějí být vtipní. Rozesměje-li se, směje se, až slzí, srdečně, nezadržitelně. Někdy musí odejít ze třídy; jinak by se neztišila. Pak se vrací a prosí kluky, aby už přestali s těmi hloupostmi, jinak že se zas neudrží. Před zeměpisem. Kdosi smyslnil zpívat písničku: Na tý louce zelený. — Místo jeleni se jen ukazují parohy, místo mysliveček se míří rukama, jako by se z pušky střílelo. Z toho je veliký smích. Slávka se zase nemůže udržet. To se rozumí, že kluci se dají do nového chechtání a doprovázejí je nejpodivnější posunčinou, aby se zase musila smát. Chvilí dělá vážný obličej, vraští čelo, stahuje koutky úst, zatíná zuby, až se jí prohlubují doličky v tváři, ale vše je marné; neudrží se, propukne v nový smích a kluci v hrozně haló. Na útěk ze třídy je pozdě, hle, Děda již vchází do dveří! »Zdá se mi, že jsou tady nějací chechtavci,« povídá. »Ale je to chechtání nějaké neorganizované. Doporučuji vám, abyste utvořili klub chechtavců. A mne si zvolte za pokladníka. Bude-li hodně peněz v pokladně, budu se já chechtat taky.«

\*

»Jak jsi s ní daleko?« ptá se jednoho dne Josef Jiřího trochu ponuře.

»Se Slávkou?«

»Ano.«

»Jak mohu být daleko — to víš. Však ji znáš: vzorná, vychovaná, milá, nepřístupná.. A co Elka?« oplácí Jiří zájem.

»Bere na něho.«

»Na koho?«

»Na koho! No, na Macha!«

»A víš to jistě?«

»Vím. Upozorňuje na sebe. Jen se dívej, jak se načechrává před jeho hodinou! Proč právě jen před jeho hodinou? To není jen tak! Já to vím! Jen se schválně na ni dívej před dějepisem!«

A Jiří se dívá. A zdá se, že je to vskutku tak. Taková je tedy Elka.

\*

Dr. Mach je pořád nejoblíbenějším profesorem na gymnasiu. Hezky se poslouchají jeho přednášky. Už několik hodin vykládá v sextě o císaři Bedřichu II.

»Odlišná a originální civilisace vznikla na jihu Itálie a na Sicílii. Jejím představitelem jest muž na tu dobu nečasový a pro nás tajemný, který změnil tradice, z nichž žil svět od doby Karlovců. Nelze se spokojiti jen s kusým výkladem učebnic o něm« — tak začíná Dr. Mach svoji přednášku o Bedřichu II., zapíná si kabát a předstupuje před třídu a pokračuje přecházeje před lavicemi s rukama založenýma vzad: »Narozen v Itálii, Ital a Řek výchovou, ba vnitřním sklonem musulman, usiluje především o obnovu království italského. Avšak jeho srdce, jak o něm napsal Brunetto Latini,



nebylo pro nic jiného, než aby se stal pánem a vládcem celého světa. Jest jen jedna vůle, jedna samospráva, jeden rozum — a to je císař, jenž se nazývá „zákonem žijícím na světě“. I sám mystický primát Svaté Stolice bledne za jeho vlády, neboť císař se staví mezi papeže a biskupy, mezi biskupa římského a věřící. Dobrým křesťanům a guelfům se jeví jako Antikrist. Boj, který podstupuje proti dvěma tvrdým a neústupným papežům, Řehoři IX. a Inocenci IV., má v očích církevníků mohutnost apokalyptickou. „Byl to atheista,“ píše o něm Fra Salimbene, vypočítává všechny jeho neřesti: lakotu, úskočnost, necudnost a ukrutnost. Pro ghibelliny jest však jakýmsi Mesiášem, „velkým orlem s velkými křídly“, jehož předpověděl Ezechiel. Neboť nechce Církev zničit, nýbrž reformovat. „Klerikové ztučnili dary mocných, utiskují naše syny a naše poddané, zapomínajíce našeho otcovského práva a nectíce v nás ani císaře ani krále“ — píše ve své Encyklice roku 1246. Ač exkomunikován, podniká výpravu křížovou. Sblíží Evropany s islámem, islam s křesťanstvím a ukazuje, že moc biskupa římského nesahá dále než za hranice křesťanství. I islam má své oprávnění a svůj význam, stejně jako staré židovství. Jeho vláda znamená osvobození duchů utlačených středověkými tradicemi a oproštění z pout fanatismu náboženského i politického. Úsilí o náboženský mír však ho činí podezřelým z nevěry a smlouvání s ďáblem. Jeho snaha smířiti Mojžíše, Ježíše a Mohameda mu vynáší pověst, že jest autorem pamfletu O třech podvodnících. Přísluší mu zásluha, že uvedl do Evropy kulturu arabskou, metodu volného badání a že uvolnil okovy přirozeného rozumu a dal zejména Itálii lekci myšlenkové neodvislosti.«

Hle, proto se zdá Dru Machovi, že Bedřich II. jest hoden zvláštní pozornosti jako odlišná a výjimečná postava vrcholného středověku a duch vpravdě již moderní. Neboť středověk — to jest ve výkladech Machových především útěk od jasu světa antického: pověry, čarodějské soudy, inkvisice, ordalie, špína, askese, zatuchlé kobky klášterní. To je středověk — odvrát od života a jeho radostí. Osobní svoboda v pou- tech dogmatu, plané diskuse scholastické.

»Právem se říká temný středověk,« praví Dr. Mach — »a nejlépe to vynikne, srovnáme-li středověk s dobou současnou. Byl by to vděčný námět pro feuilleton: postavit proti sobě obraz moderního studenta technických věd, jak pracuje na konstrukci elektromotoru a dejme tomu, studujícího theologie, jak vysesdává nad neživotným thomistickým traktátem.«

Tak vykládá Dr. Mach a sextáni poslouchají. Jiří je znepokojen, kdykoliv slyší takové řeči. Něco tu nesouhlasí. Vždyť v kvartě se učili církevními dějinami u profesora Staňka. Tam byly ty věci pojaty a vyloženy jinak — — —

\*

»Pojď se mnou dnes,« povídá Josef Jiřímu při rozchodu u dveří gymnasia. Jiří se k němu přidruží a jdou oba kolem octárny k městským sadům. Josef nemluví. A jistě má něco na srdci, když řekl: Pojď se mnou!

»Co je ti?« ptá se Jiří. »A kdo tě odřel na tváři?«

»Tobě to mohu říci,« odpovídá Josef s hlasitým povzdechem. »Už vím, na čem jsem. Nemýlil jsem se. Ona je do něho zblázněna.«

»Do Macha?«

»Ano. To víš, že ji hlídám už jak dlouho. Včera odpoledne jsem zase na ni dával pozor. Vyšla z domu po třetí hodině. Myslíl jsem, že půjde do města. Nešla. Šla do Nečáskovy čtvrti. Co tam? ptal jsem se v duchu. A hned mi napadlo: tam bydlí Dr. Mach. Plížil jsem se za ní. Musil jsem velmi dobře dávat pozor, aby mě neviděla. Pořád se ohlížela. Vždycky jsem někam hned skočil, buď za roh nebo do průjezdu, kam se dalo. Jako by věděla, že jdu za ní. Příliš daleko za ní jsem také nemohl zůstat, protože by někde za rohem mohla změnit směr a já bych ztratil stopu. Tak to bylo dost těžké. Myslíl jsem si pořád: jak mě uvidí, někam zakličkuje nebo se schová a já ji nepřistihnu ani tentokrát. Na jednom nároží se prudce ohlédla a já jsem se rychlostí blesku přitiskl, co, přirazil jsem se ke zdi — a na té zdi byl nějaký plech nebo co a já jsem se odřel. Ale nic jsem necítil, až mi potom začala kapat krev.«

»A chytils ji?«

»Chytil.«

»Šla k Machovi, že?«

»Počkej! Šla a já pořád za ní. Já vím dobře, kde bydlí Dr. Mach. V jedné vilce v přízemí. A ona šla okolo jako by nic. On měl otevřené okno. Je to dost vysoko nad zemí. A nebyl asi doma. A ona měla v ruce nějakou kytičku a hodila mu ji oknem do pokoje.«

»A co potom?«

»Potom šla dál. Já myslím, že v té kytičce bylo nějaké psaničko. A když nebylo: to je jedno. Aspoň vím pravdu. Je mi nevěrná. To všechno on — ten estét, ten panák, já ho nenávidím. Jiří, rozumíš, nenávidím toho člověka!« (Pokračování.)

*Nováková: Za mrtvou vidinou*

*Tvých vlasů dech teď přelét mojí tváří  
a šatů lem mi setřel s oka slzu,  
já dosud zřím tvé tmavé modré zraky,  
z nichž oheň nadšení a lásky září.*

*Nevíš, jak odchodem tvým bolí rána,  
ba, zdá se, nesnesu tu bolest více,  
bez tebe pusto, prázdno v světě  
a duše moje padá do neznáma.*

*Proč odešlas mi bez slov rozloučení,  
či chtělas odejít bez slova lásky,  
bez slova naděje a nové víry,  
bys navždy upadla do zapomnění?*

*Ne — nemysli již na má pochyb slova,  
zapomeň na mou k tobě nedůvěru,  
já vím, ty do konce jsi věrná byla,  
ty odpustit mi dovedeš vždy znova.*



Kramosil, Plzeň

Sv. Václav

Archiv Jitro

## J I Ř Í K A R E N Č A R O V N Ě S K L Í Č K O

Rád se toulám. Někde hluboko v lese. Kde nejsou lidé. Jen ticho a katedrála oblačna. Jen mech. Prolézám doupata. Zdravím ptáky. Dobře si rozumíme.

A jak tak jdu, uslyším upěnlivý nárek. Bylo právě ticho. A nárek byl upěnlivý. Nemeškal jsem. Skok a skok. Octl jsem se v roklí. Rozhlížím se. Tady. V železech úpěla liška. Ale jinaká než vídáváte vy. Měla stříbrný kožich. A ty oči! Tolik moudré! Rozpakoval jsem se. Pustiti ji?

Zahovořila lidským hlasem. »Pust' mne.«

Mám rád romantikú. Mluvící liška mi imponovala.

»Dobrá,« povídám, »pustím tě, ale co za to dostanu? To víš, milá lištičko, zadarmo to jako. . .«

»Já vím, já vím,« hned liška nato. »Ani bych to nežádala zdarma. Jak od vás — lidí — bychom my zvířata mohla něco chtít zdarma. Vždyť ani soucit pro nás nemáte. A nic vás nestojí. . .«

Ta liška se zdála docela zajímavá.

»Máš dobré názory, liško,« řekl jsem. »Možná, že tě pustím. A co bys mi radila, abych chtěl? Peníze? Slávu? Moc?«

Kroutila záporně hlavou. »Ne.«

»Co tedy? Zdraví? Sílu?«

»Ne. Čarovné sklíčko.«

Díval jsem se na ni překvapeně. »Jaké sklíčko? A jakou má moc?«  
Neodpovídala. — »Chtěl jsi, abych ti poradila. Stalo se. Nelíbí-li se ti to, přej si něco jiného. Prosím!«

Uvažoval jsem. Aby mě nenapálila. Po chvíli mlčení jsem přikývl.

»Dobrá. Tedy to sklíčko mi dáš...«

Vyprostil jsem ji ze želez. Neutíkala. Zřejmě to myslela poctivě.

»Pojď se mnou! Dám ti tvoji odměnu.«

Šli jsme lesem. Marné bylo vyptávání, jakou moc má ono sklíčko. Mlčela. Octli jsme se na mýtině. Rostly tam samé chudobky. Obyčejné, prostinké chudobky. Liška jednu utrhla. Zatočila jí po větru. A — ejhle. Podala mi barevné sklíčko. Zcela obyčejné sklíčko. Pozorovala mě asi.

»Dobře si jej schovej... a buď na ně opatrný. Mohl by ti je někdo ukradnouti... a to by byla škoda...«

Chtěl jsem poděkovati, ale kdež, lištička byla pryč.

---

Opravdu kouzelné sklíčko.

Třeba plískalo. Meluzina si uličnický hvízdala. A sníh se lepil na šaty. A pod nohama klouzalo. Každou chvíli jsem padl do bláta. Nadával jsem na psí počasí. »Das aby to...«  
Dýchal jsem si na ruce. Prrotivné počasí.

Tu jsem si vzpomněl na sklíčko. Rychle jsem prohledával kapsy. Tady je. Přiložil jsem je k oku.

Kdybyste to viděli. Sníh vířivě kroužil k zemi. Vypadal jak lístky kopretin. Sníh. Padal na zemi. V kaluže. Tam tál. Ano. Ano. Jako ty sny. Letí. Jsou bílé a padnou do bláta. Jenže se nenechá odraditi od tohoto zdánlivě marného útočení na zemi. Pomalu, krok za krůčkem vítězí. Krajina se vzdává pod nápořem běli. Hle; třeba ty vrby. Stály u té říčky jako výčitka. Otrhané. A nyní? Jsou z nich úctyhodní stařečkové. Mají bílý plášť a bílé vlasy. Nebo tato chaloupka. Otrhaná byla chuděra. Šindel bezmocně vlál vybledlou rzí. A teď? Vždyť je to perníková chaloupka. A já jsem jako ten Jeníček. Přicházím, abych se napapal perníčku. A to ještě jsem si nevšiml lesa — jak ten se změnil. Vždyť je to roj skřítků. Mají na sobě cukrové pláště...

Začíná mrznouti. Dobře. Dáme se v běh. A jak jsme se zahřáli. Jen se nám tvářičky červenají. A upadli jsme? Hihhi. To bylo pěkné. Jako kulička jsme se kouleli po zemi. A jak se tomu smějeme. A jak je nám do zpěvu. V hrdle máme slavíka. V očích jezera. Čarovné sklíčko. Čarovné sklíčko.

Když jsem je přiložil k očím, svět se stával tančící panenkou. A dřív byl jízlivá babice. A bolest? Jak ta byla malicherná očima mého sklíčka. Byl to příboj vln. Útočí na žulovou skálu. Vyšplíchne. Hrozí. Skála jej s úsměvem odrazí. Bloude. Mně chceš něco udělati? A osud? Ten mi připadal nejkomičtější ze všech. Lidé se ho báli. Volali jej sladkými jmény. Proklínali jej. A já nic. Já jím pohrdal. Pro mne to byl žebráček. Kdybych ho nelitoval, jak se stále musí ploužiti, byl bych jím i pohrdal. Věděl to. Proto se mi vyhýbal.

A chodil jsem na návštěvy k hvězdám. Rozmlouval jsem s Venuší. Domlouval Jupiterovi. Rokoval s větry. Věděl jsem přesně kam zase poletí.

A berušky? To byli moji kamarádi. Sedávaly mi na dlani.

A smrt?

Bláhoví lidé. Malují ji s kosou a lysou lebkou. A ona zatím? Vždyť je to mladé děvčátko. Místo holé lebky má klobouček z kopretin. A jak je milá. A spravedlivá. A milosrdná.

Kýval jsem na ni. Vábil jsem ji. Nešla. A tak rád bych jí stiskl ruku. Mám rád spravedlivé bytosti, které dovedou ve své spravedlnosti býti neúprosné!

Čarovné sklíčko. Čarovné sklíčko.

---

Možná, kdybyste šli do lesa, že byste tam tu lišku také našli. A nemusela by to být ani liška. Stačil by polámaný stromeček. Anebo brouček, který nemůže přelézt kámen. Anebo člověk. Proč byste chodili tak daleko? Vždyť nešťastných lidí je dosti kolem vás. Co kdybyste zůstali, když všichni jej opustili? Co kdybyste mu podali ruku, když všichni na něho naplili. Což kdybyste mu zvedli břímě, když on pod ním klesá, aby je mohl donést? Ručím vám za to, že byste čarovné sklíčko našli také.

Neboť to čarovné sklíčko je láska. Je čisté srdce.

Je soucit.

Je úsměv.

Písnička.

## A. BARTUŠEK: POHÁDKA O CHUDÉM ŽIVOTĚ

Náměstíčko se zalykalo poklidem nedělního odpoledne. Zlostná lví tlama vyprskovala do kamenné kašny slaboučkým praménkem všechnu malátnost onoho letního odpoledne a bílí a pestří holubi létali kolem zamlklosti farní věže, přesekávající svými křídly čas, který se nemotorně zapletl do jejich letu. Několik unavených mráčků pobesedovalo se sluncem a jinak se nic pozoruhodného nestalo.

Pak najednou nějaký zvuk utíkal úprkem a porazil užaslé ticho a vyběhl po schůdkách vedoucích ke kostelu, tam klesl a změnil se v pláč utiskovaného dítěte. Houf kluků se odlepil od fary a do skloněné křivky ramen malého cizince snesla se nová prška pěstiček dětské nenávisti, o níž sami nevěděli, z čeho vznikla. Snad že ta neforemná hlava tady na zemi nikomu nepatřila, jsouc zastřena stínem nevědomosti a přehradou nemožnosti nových poznání. Blahoslaveni chudí duchem, neboť jejich je království nebeské, říká moudře Kniha knih, protože ví, že jejich je peklo na zemi. Jak je dobře, že chudí duchem neumějí nenávidět, rozbili by bohatým okna jejich ulit necitelnosti.

V Lojzkovi je tak málo vzdoru a tolik resignovanosti, že věž, stařenka nevrle zatvrzelá, střežící tajemství vteřin a hodin městečka, jež přemílá v prstech jak na růženci, pokropí ho vždycky kutálením svých kovových slz; sedí pak tiše a uklidní se, když slyší skřípavý vzlyk věžního stroje. Cítí (myslit blázni neumějí, říkají moudří), že v radosti slyší radost a v slzách tělesnou bolest, neboť k Zemi, Stromům a Věcem, které milujeme, máme nejbliže v okamžicích bolesti a smutku způsobených Člověkem.

Pak jednoho dne našel Lojzek dvířka ke zvonům otevřená. Zalezl do kouta pod schody. Bylo to navečer a zvon zatukal v nasmělé naléhavosti na víčka těch, již jej zaslechli z opilého víření sněhu a rozběsněného šílenství větru. Potom už přišla noc s celou svou tíhou zjitřených bezesných představ i hlubokého spánku. Noc, matka tmy, která přináší zmatek i klid v jediném polibku, vonící tolik vyhrátými mamincinými peřinami a drsným tatínkovým pohlazením na dobrou noc, byla nemilosrdná k dítěti, které se vzdalo do její náruče bez bázně. Srazila jej od zvonů, když vkročil do jejího království a přitiskla jej do prázdna, strhávajíc svou hrůznou překvapivostí roušku, která kryla dosud smysl nových poznání. On však už zahlédl jen cípek toho, čemu lidé říkají život a co on žil jen podvědomě a nijak na tom nelpěl, neboť smysl života mu zůstal přesto utajen.



Ivan Andrenik: *Zimní sonet*

*Jen běl nás hutně obklopuje,  
pod skrytým zdrojem slunečním  
zeď neviditelných mě kryje a já spím.  
Sotva probudím se, dech se zastavuje,*

*ruka po ruce se vine  
jak útlých lian dvojice  
a volný plamen od svíce  
k hrám lásky štědre kyne.*

*Až zhasne osud naši lásku  
jak vítr když se vzduje,  
sny vezmu znovu na procházku*

*a kudykoli výspou stanu,  
tvrdit neustanu, že srdce nedám v sázku.  
I smutek závějemi svanu.*

---

Děvčata z Chodska

Archiv Jitro

## M . S Ů V A N A H O R Á C H

I nejkrásnější modrá obloha červnového dne má dvojí tvář. Jednou vás rozradostní, po druhé očaruje. Očaruje vás třeba tehdy, když se s podepřenou bradou rozhlédnete po plochem kraji a vzpomenete, že podobně modrá obloha se nad vámi klenula — — není to ani tak dávno, ale je to už v říši pohádek.

Říše pohádek — to je vlast rusalek, princů a princezen, ale také zlých čarodějnic a vodníků, spiatá tajemným zákonem, že princ zvítězí nad sedmihlavým drakem a nalezne svou princeznu. Tím se liší říše pohádek od domovů lidských. Ale nemyslete si, též my lidé můžeme vejít do jejích růžových klenutí a naslouchat tajemným kaskádám stříbrných vodopádů. Je to tehdy, když se člověk pokoří a přijme dar snu a vzpomínky. Může vám jej propůjčit krásná melodie, šepot větru, jarní večer, hloubka lidského oka — anebo třeba červnová obloha.

A uvidíte třeba takový obraz:

Bylo to v daleké zemi, ale tehdy byla ještě nesmírně blízká. A z té země čněly k oblakům vysoké hory, krásné jako smysl lidského osudu, vznešené jako stráž tisíciletí a přísné jako slovo proroků. Ty hory se znaly usmívat jako plešatý dědeček na vykutáleného vnoučka, štítily se vyprávěly jako výměnkáři pod kvetoucími lipami, dovedly šeptat jako statný šuhaj za večera vesnické krásce. Někdy se ale zamračily a začaly zlořečit. A pak se kácely staleté stromy, balvany hledaly si cestu lukami protěží a nejčistší horské studánky, jasné jako oko Boží, kalily se úzkostí. Tehdy hory skrývaly svou tvář do masky hustých mlh a byly strašné. Ale to jen někdy. A protože to bylo v pohádce, mávla hora rukou jako usmířený vladař a z prudkého hněvu zbyl stín nad okrajem krajiny na dalekém výhledu, hrůza se proměnila v píseň stojícího vodopádu, který našel novou půvabnou cestu v moři černých balvanů, a čerstvý větrík přiběhl pozvednout vyděšené hlavy modrých, tak modrých hořců, bázlívě ukrytých do uhlazené trávy.

Bylo — nebylo. Bylo jakési údolí, které vedlo přímo k srdci hor, tam, kde dřímal poklad. Nebyla tím pokladem princezna s rusalčíma očima, neboť ta šla právě tím údolím, ale bylo jím překrásné, zelené, tajemné a mlčící jezero, dostaveníčko kamzíků, místo tanců horských víl a jasná tvář všech zamračených štítů. Ale nebylo to jezero tak samo, jak byste si myslili. Bylo dobře zakotveno ve světě lidí čtverákem — potůčkem, který protékal křišťály tisíce jeskyň, stékal po bradách žíznivých laní, omýval krvavá čela mrtvých horolezců a překvapoval poutníky svou chladnou lahodností. A nebylo vinou jezera, že k stáru zevšedněl a stal se součástí tlusté, nudné řeky.

A princezna s rusalčíma očima šla právě podél tohoto potůčku, a nevím, nebyla-li to sama Sněhurka, tak byla krásná a milá. A po jejím boku šel mladý rytíř — byl to její princ? Neboť bylo nutno, aby ji ochránil před mnohou nástrahou hor, které byly žárlivé na tajemství svého jezera. Bylo třeba často tasiti zlatý meč na saní hlavy, dýmající z prokletých jeskyň a s nasazením života ubíjet dravé ptáky podivných tvarů, kteří jí chtěli vyklovat oči pro hladová mlád'ata v hlubokých hnízdech na nejodlehlejších štítech. Bylo též třeba pečovat, aby její nožka nesklouzla po zrádných květech žlutých blatouchů, zlých to nepřátel, aby ohnivá duha v tříšti pod vysokým vodopádem nespálila jejího líčka, a aby hebký lem jejího roucha neuvázl mezi vločkami zlomyslných sněhů. Bylo třeba šplhat na nepřístupný útes pro zlatý kvítek štěstí, po kterém princezna zatoužila. A když přišli na nesmírnou šikmou skálu, hladkou jako sklo, tu ruce se samy zvedly, neboť princezna byla lehčí než jitřní vánek, a bylo třeba jen učiniti odhodlaný krok přes dýmající propast, na jejímž dně se vařila zlověstná řeka.

A ani nevím, jaký byl konec té cesty. Asi se pak hory rozestoupily a ukázalo se čarovné jezero se stády bílých ovcí, rozvážně pokyvujících hlavami se zvonci na uvítanou, a se starým, pokoušujícím a moudrým bačou a s veselým a kučeravým psíkem. Neboť to bylo v pohádce . . .

Vím jenom, jak skončila ta pohádka. Vím, že skončila na necitelně přívětivém nádraží jedním z posledních stisků ruky, že k jezeru přitáhlo ještě s podzimu cizí vojsko, země, kdysi tak blízká, se stala územím na jakési vzdálené mapě, i s horami, červeně šrafovanými. Umlkly jistě rolničky horského větríku a zakletý potůček se marně pokouší bublat umrlčími skalami. — Zbyla jen pohádka o krásných horách a o princezně s rusalčíma očima, kterou si vypravuje jakýsi zestárlý rytíř, myslím, že to bude don Quijote sám, rozhlížeje se s podepřenou hlavou po plochem kraji.

»Vysoké hory, daleké hory, jak jste krásné . . .«

Červnový den, nikde ani obláčku.

Josef Havránek: *Mou zemi*

*Mou zemi šátečkem a jarní písní  
kdo, ledne chatrný, ukonejší,  
mou zemi.*

*Mou zemi nad úvozem květovanou  
a mechem vonící mi do úst dejte,  
o větrech bezbarvých či o úplňku  
v písních mi vyprávějte.*

*Mou zemi větrnou, skřivanem prozpívanou,  
do oken se záclonkou přineste mi.  
Modlete se, děti,  
— za svoji krásnou zemi!*

František Adamec: *Všední věci*

*Fotoaparát mýdlo zápalka  
tak všední věci tě osloví  
kde je tvá rusálka  
sbohem a věncoví*

*Oblaka a hnízdo jiříčky  
od loňského jara  
jednou k večeru vrátím se v uličky  
v nichž zbloudil Mará*

*Z bílých zahrad se táhne těžký dým  
ó všední věci mé jak rád mám vaše rysy  
připomínáte mi babičku jež chodí s kořením  
a myslí při tom na tyrkysy*

# J I Ř Í A N T O V P O H Ů N E K

Záříjové odpoledne se zastavilo nad zemí a vonělo pozdním zráním. Špinavé chuchvalce oblak líně se válely po nebi, jen obchvíli prorazil jimi smělejší sluneční paprsek. Vesnička, skrčená pod svaahem brambořišť a čerstvých oranic, odmlčela se v tichu odpoledního poklidu.

Rozjetá cesta v záhumení byla ještě rozbředlá od posledních dešťů a místy se podobala více močálu.

Šel tudy namáhavě, napadaje na levou nohu, marně se snažil vyhledat schůdnější místo. Rozpukané střevíce, které byly kdysi snad žluté, nafoukly se těžkým blátem jak ropucha a podivně se usmívaly na kalhoty, jejichž původní sukno nebylo možno rozeznat pro pestrou směsici záplat. Rozedraný kabát bezstarostně vlál s kymácivého těla, ušmudlaný šátek přidržoval svým uzlem zrzavě zarostlou bradu a do očí nebylo vidět pro široký okraj čepice, stažené hluboko přes oči.

To byl Kubíček, obecní chudý, pastucha.

Tak ho znal Rovín od vždycky. V létě i v zimě chodil, jak říkal, »v jednom livreji«, ve všední dny i ve svátek. Neměnil šat a zdálo se, že i jeho tvář, špinavě zrudlá a zarostlá, se věkem nemění.

Cesta se tu svažovala volným záhybem mezi sady; Kubíček poskakoval opatrně, třebaže to tu znal již po paměti. Pak zahrnul k Zouharovu stavení, obešel stodolu a postranní branou vklouzl do dvora. Těžká vrata, jen zpolovic přivřená, stenavě zarachotila a pod kůlnou ozval se chundelatý Azor. Sotva však spatřil Kubíčka, známého hosta, ztichl a plíživě se mu přikradl k nohám.

Zpod kůlny vyšel hospodář, starosta Zouhar. Jen v košili, rukávy po lokte založeny, v rukou kolíčky od hrabí.

»Pánbu dej chšťastný vodpoledne,« pozdravil Kubíček po starém zvyku, čepici tiskna pod levým rukávem.

»Dejž to nebeskej,« zněla odpověď, ale Kubíček prudce pozvedl k pantátovi hlavu, neboť ten hlas zněl nějak přísně a cize.

»Poslyš, Kubo — hm — ona je to sice hezká věc ukrádat Pánu Bohu čas, ale nemyslíš, že bys moh' přece jen něco dělat? Tak se mi zdá už delší čas, že to pohůnství je pro tebe přece jen málo a...«

Nedořekl. Než se nadál, Kubíček se na místě otočil a zmizel ve vratech, která za ním dunivě zapadla.

Houpavým poskokem dal se polní cestou vzhůru do polí. Proběhl hlubokým korytem úvozu a zastavil se až u starých Božích muk uprostřed oranišť.

Rezem sešlý křížek se povážlivě chýlil k zemi a zvětralé barvy Madony jen matně se leskly ve svitu záříjového slunka.

Bylo odtud vidět do široké svažující krajiny, až k hradeckým rybníkům a na druhou stranu k sesterským polím moravské země, ale Kubíček upřel své oči do Božích muk. V hrubých rukou žmulil hadratou čepici, vítr si pohrával s jeho dlouhými vlasy a vmetl mu je do čela. Horečné rozechvění uštklo vetché tělo a zimničně jím třáslo.

»Co on, co starosta, co si vlastně myslí — já, já, obecní — pastouška mi patří — pasení — a víc nic — nic nechci — nic vod nich nechci — dyž má dát jídlo — chce dát práci — lump — proč—?«

V té chvíli ozval se na kostelní věži zvon a jeho chraplavý hlas doléhal s tažením větru až sem do polí.



»Pátek odpoledne, dnes měl dostat v staveních najíst jako jindy,« myslí si Kubíček a zatoutou rukou se znamená znamením kříže.

Zvonek už doklinal svou týdenní zvěst, ale Kubíček se nehýbá. Hlavu opřenu temenem o oprýskanou zídku Božích muk, upřeně hledí do kraje ztrnulým zrakem.

»Ale ne — já jim ukážu, kdo je Kubíček, já jim ukážu — Zouharovi —« a pustil se rozmoklou pěšinou do polí.

\*

Byla neděle a bylo po hrubé.

Zástup vážných i veselých tváří se zvolna vytrousil z chrámu. Utvořili hloučky, jak činívali i pradědové jejich a hovořili o úrodě, o bramborách, které zůstaly ještě na Světlíku, o července, jež postihla chalupy na Jednotách.

Když vyšel Kubíček z dolního konce návsi, pozdvihl starosta výše svou hlavu nad hranaté tělo a změřil jej zrakem nebezpečným. Pak luskl si tvrdými prsty a ukázal ostatním na pohůnka. Ten kráčel si vážně napříč návsi nikoho si nevšímaje, nějak nápadně ztloustlý.

»Tomu Kubovi se daří,« prohodil mladý Štván vesele, »to za tvého starostování, Martine, tak ztloustl. Jen co je pravda, komu čest, tomu čest a ta patří našemu starostovi. Pohleďte na rovínského pohůnka, jak vzkvétá.«

Shromáždění dalo se do hlasitého smíchu, v němž zněla tíha země a hrubost kamení, a než poslední sedlák zhasil svůj chechtot, stál už Zouhar u překvapeného Kubíčka, pádnou pravicí chopil jej za vetvý kabát a odváděl ke svému statku.

»Martin Zouhar je liška podšitá,« řekl mladý Štván a shromáždění se rozcházelo s myšlenkami nejpodivnějšími.

\*

Když nazítří ponocný Jouza uhodil v starý svůj buben a návsi se rozlehlo dunivé tam-dadá, tam-tam, věděli už všichni, že nové obecní oznámení rozřeší případ pohůnka Kubíčka.

Otrhaní umouněnci utvořili kolem Jouzova bubnu kruh, přiběhla chasa, děvečky i mnohá panímáma a ti, kdož nemohli zrovna vyjít ze stavení, odhrnovali záclonky a pootvírali okna.

»Na vědomost se dává,« spustil Jouza s tváří dnes zvláště slavnostní, »že při osobní prohlídce obecního pohůnka Kubíčka bylo úředně zjištěno, že Kubíček, aby u osadníků větší útrpnost budil, vycpával se hadry a papíry, aby se zdálo, že chorobně tloustne a žádnou práci toho následkem vykonávat nemůže. Starosta zakazuje proto všem sedlákům a chalupníkům,« tu nabral ponocný znovu dech a zvýšeným hlasem pokračoval, »brát Kubíčka na milost a zbavuje ho tímto práva pátečních milodarů. V Rovíně dne —« Poslední slova Jouzova zanikla už v hlaholu posluchačů a výskání dětí, které se rozběhly k pastoušce na konci vsi. Zvědavci.

A když se vracely, úsměv už zmizel jim s tváří a ve vzrušených myslích tanul jen temný obraz oběšence.

*Květa Horáková: Z filmu „Indický hrob“*

*Máš tolik paláců  
z mramoru a zlata  
maharadžo*

*a slunce nezapadá  
nad leskem pyramid  
palmových hájů  
proč stavět dáváš otrokům*

*s okovy na rukou hrob  
a kde máš ženu*

*maharadžo*

*tvá krásná tvář*

*tak smutna je*

*pro koho stavíš indický hrob*

*maharadžo*

*máš smutné oči*

*vladaři*

*když zříš do duhy vodotrysků*

*na bílém nádvoří*

*s galerií mramorových sloupů*

*kde máš svou*

*maharani*

*maharadžo*

*proč mlčíš*

## Jiří Stahalík: Okénkem fantasmie

Krytý sál Palace-Uorty, upravený zvláště pro dnešní příležitost, vře vzrušením. Je nabit až do posledního místečka a vzduch je už nesnesitelně zadýchán 20.000 diváky, kteří se dostavili k této slavnostní příležitosti. Dvojité kordon policistů jen s námahou udržuje venku vášnivý dav, který obklopuje budovu a snaží se násilím vedrat dovnitř. Vstupenky v prvních řadách po 5.000 Kč jsou vyprodány! Novinářská lóže je nabitá a telefon nepřestává drnčet. Ampliony rozestavené po všech křižovatkách hlavního města a znějící touto dobou snad ve všech částech světa, rozhlašují tuto senzáční zprávu: Pozor! Pozor! V několika málo minutách zahájí náš slavný profesor dr. Archandius Maelorozzo, majitel řádu zeleného pavího brku, člen kolegia »Ochránců mouchy mlaskavé«, člen »Vědecké akademie pro pozemní přírodopis«, předseda »Spolku pro ochranu hmyzu blanokřídlého«, přední člen vědeckých společností u nás i v cizině, atd. atd., který se nedávno znovu proslavil objevením stonožky stopětinové, svou s napětím očekávanou přednáškou. Její téma zní: »Vliv heliotropismu na vzrůst pravé přední nohy pavouka křížáka s červenou tečkou tvaru čtvercového na hlavě.« Haló, haló, již dvě hodiny před zahájením kupily se nesmírné davy před palácem, který nepojal ani desetinu návštěvníků. V řadách zde přítomných vidíme hlavu státu, členy vlády, parlamentu, hvězdy sportovní a filmové a všechny vynikající představitele veřejného života. Nádherné limusiny, stojící před budovou, potvrzují, že se zde sešla smetánka nejen domácí, ale i zahraniční. Pozor! Pozor! Napětí v sále vyvrcholuje... a v záplétce nastává nehlubší a nejposvátnější ticho. V celém sále jest slyšet, jak se vrzavě otvírají pozlacené dveře v pozadí, zdobené nádhernou posmrtnou maskou ptáka Velikána Velikánoviče, který je patronem našeho geniálního učenice. Ten se v tomto okamžiku objevuje ve dveřích, vznešený klid září v jeho hrdě vzpřímené postavě podobné právníckému paragrafu a krokem odměřeným, dlouhým přesně 71.7 cm, kráčí k řečnickému stolci. Sebevědomým gestem zatáhne ještě jednou za konec karafiátově růžové kravaty, jejíž uzel marně hledá... už ho má — schovává se stydlivě vzadu na krku. Teď ještě poslední svažení rtů z prapodivné sklenice — už si vzpomínám — je vyrobena z druhu dubu korkového, který řečník sám vypěstoval — a — sálem se rozléhá tráslavě mladičký hlas: »Drazí přátelé! Po studiích a výzkumech, kterým jsem věnoval 20 let svého života, mohu s vámi se zadostiučiněním sdělit, že jsem došel k závěru, že vliv heliotropismu na vzrůst pravé přední nohy pavouka křížáka s červenou tečkou tvaru čtvercového na hlavě není vůbec žádný. Děkuji vám za vaši ctěnou pozornost!« Sálem zachvívá výbuch nepopsatelného nadšení. Všichni tleskají, tlukou rukama do židlí a do zad sousedů, klobouky, kabelky, tabatěrky, hole, brýle, všecko lítá do vzduchu, jásot je úžasný. Předseda vlády se vymršťuje vší silou svých 100 kil ze svého sedadla a řítí se k řečníkovi, objímá ho a oba pláčí — předseda nadšením nad krásou přednášky a dr. Maelorozzo bolestí a strachem, že mu budou všechna žebra rozmáčknuta následkem tak přátelského objetí. Už se ho však zmocňují členové vlády a nesou ho na ramenou na balkon, aby se ukázal lidu, nadšenému snad ještě více než obecnostvo uvnitř. Profesor Maelorozzo se uklání a doléhajícím předsedovi vlády slibuje, že uskuteční v nejbližší době přednášku další..

## Jaroslav Souček: Kaplička

*Mlčí a odkvétá v dozrálé vůni studených vřesů  
s úsměvem zakrytým vráskami let,  
nad splavem večerů dotkává rubáše věků  
pramenem vzpomínek zalévá vyprahlý hled.*

*Bože, když rostla jsem z plének v klenbu modřínů  
zaseta v brázdu vděčnosti rozkvetla poupětem diků,  
úzkosti věků klečely v pláči na prahu dveří  
k oase mého stínu žíznily krátery krve a hříchů.*

*Laviny hladových bouří se o mou zeď rozbily.  
Pila jsem rosu hvězd a slýchala píseň pluhu i ohně,  
již zpívala krvavá pěst; líbala modliteb vůni,  
z krve když zraněných červánek vydechlo ráno volně.  
Obraz let zkameněl na tváři, života smích zvonil času.  
Jhem země opojen vyrostl člověk až na oltář.  
Tichem se zavála pěšina, korunou dýchá jeseň;  
k majáku v bledém zákoutí zbloudí jen nemá tvář.*



# DR. O. KATZER: NÁBOŽENSTVÍ PRVOTNÍHO ČLOVĚKA

## II.

Primitivní nástroje a prosté hospodářství prvotního člověka by nás mohlo sváděti, abychom pohlíželi na lidstvo této rané doby jako na duchovně méněcenné, stojící daleko pod námi, což ovšem by nezůstalo bez vlivu na náš názor o vývoji náboženství. Příroda, jež tenkrát byla štědřejší nežli nyní, splňovala všechny požadavky člověka bez zvláštního přičinění s jeho strany a nedávala mu příležitost k rozvoji technickému. První kamenné nástroje byly samozřejmě hrubé a nedokonalé, avšak ani největší gen'us nebyl by vytvořil dokonalejších. Sebe nadanější profesor prehistorie v naší době s veškerými svými teoretickými znalostmi techniky dosáhl by v nejlepším případě těchže výsledků, snažil-li by se vytvořiti tyto nástroje svýma prostýma rukama. tak, jak musili činiti lidé primitivní. Avšak již před dobou kamennou byly zde důmyslné nástroje z kostí, rohoviny a dřeva. Tak na příklad možno uvésti jako důmyslný vynález luk a šíp Pygmeů, jež pružností svou předčí větev živoucího stromu. Všechna tato nářadí předpokládají užití poznatku o příčině a následku. Dosud žádné zvíře nepřekročilo tento Rubikon, jako dosud žádné zvíře si nezapálilo oheň.

Duševno tohoto člověka musilo býti takové, aby mohl poznati a podržeti náboženství — pravé náboženství, plné hluboké významnosti, i když prosté co do podoby. Skutečnosti, ke kterým se na tomto poli dospělo, jsou současně zavržením všech »apriorních« ideí o nižším původu tohoto nejstaršího náboženství. »Naturalismus« Maxe Müllera, »fetišismus« Comteho a Lubbocka, »manismus« Spencera, »animismus« Tylora, »magicismus« Kinge, Frazera, Hartlanda, Durkheima a jiných jsou takto marně uváděny jako prameny náboženství.

První kritika těchto vývojových teorií byla pronesena Ondřejem Langem, zprvu věrným žákem Tylorovým. Ve své knize »The Making of Religion« — Vznik náboženství — 1898 poukázal na Vyšší božstvo (Hochgott, High gods) převládající u národů primitivních. Názory jeho byly zprvu přijímány evolucionisty s krajní odmítavostí, později však s překvapujícím mlčením. Pokrok etnologie podpořil čím dále tím více tento nový vědecký směr. Kroeber, Dixon, Swanton, Speck, Cooper, Lowie Radin, Graebner, Foy, Preuss, Heiler a mnoho jiných patří k jeho zastáncům. Doklady byly shrnuty ve velikém šestidílném spise W. Schmidta »Der Ursprung der Gottesidee«.

Výsledky jeho badání jsou tyto: Základem všech odstínů náboženství nejstaršího člověka jest monotheismus. Tento musí býti přiznán i tam, kde vedle Nejvyšší bytosti jsou ještě bytosti nižší, jí stvořené, jimž dala moc a přidělila úkoly, nad jejichž splněním bdí. Podstatou jeho náboženství jest víra v jednu Nejvyšší bytost, uznání vlastní závislosti na ní a poslušnost k jejím zákonům. Pozníatek, že monotheismus se vyskytuje v nejstarším náboženství, ba více, že jest jeho jádrem, plně se staví proti starému názoru vývojovému, podle něhož monotheismus prý se projevuje teprve v náboženstvích pozdějších jako výslednice dlouhého a složitého vývoje.

Člověk v nejstarších dobách měl pozdviženy oči své k Bohu, myšlenky jeho zabývaly se jím, ne snad jenom přechodně, avšak dlouho a v hlubokém zanícení. Lidé uznávali Jej za stvořitele světa i lidí a tudíž za svého Pána a Mistra, i podrobovali se Jeho vůli. On byl základnou mravního řádu a ustavení společnosti, protože autorita Jeho byla autoritou nejvyšší, daleko převyšující všechny jiné.

Tito lidé nezůstávali snad ustrašeně a ponížene v pozadí rozmlouvající o tom svém Bohu mezi sebou, naopak vyhledávali Jej a přicházeli k Němu, rozmlouvali s Ním jako rozmlouvá jedna osoba s druhou, i když byl skryt jejich očím tělesným. Jemu otvírali svou duši a svěřovali tajemství svého srdce, skládali v Něj důvěru svou, žádali Jej o pomoc ve své tísní a ve svých tužbách. To vše doprovázelo díkůčinění a láska, prýstící z dětinského úžasu nad Jeho mocí a velebností.

Je vidno, že první kroky člověka na této zemi a cesta jeho dějinami mnohonásobně byla doprovázena a chráněna světlem a silou pravého náboženství, a on sám posilňován hlubokou a posvátnou vírou v jednoho Boha, v Nějž doufal s nezkalenou prostotou dítěte. Pouze na základě této skutečnosti můžeme porozuměti, jak bylo možno, že tento člověk uprostřed pustiny země měl odvalu jíti vpřed. Bůh nebyl mu toliko plným pojmem, ale živou skutečností, z níž čerpal sílu, od níž se mu dostávalo povzbuzení ku

práci a naplňoval ho pocitem odpovědnosti, podporujícím pravý pokrok, živícím sociální život a spolupráci s bližním.

Základ společnosti lidské, vybudovaný na tomto pojetí Boha ukazuje, že společnost nedá se dlouho bez pravého náboženství udržeti. Nerozlučnost manželství spolu s řádně upraveným poměrem muže k ženě, rodičů k dětem a celá řada jiných práv a povinností přesně definovaných, altruistických, vycházejících z úzkého okruhu rodiny a pojímající veškeré lidstvo, má zde své kořeny.

Není pozdější kultury, v níž by se tyto pilíře lidské společnosti ukázaly jako zcela nové. Proti tomu setkáváme se v dějinách s celou řadou poruch a kazů, kterými pozdější kultury poškodily tyto pilíře, což mělo za následek rozvrat celé společnosti.

## ZDENĚK ŘEZNÍČEK: PÁTÝ LIST O PŘÁTELSTVÍ

Člověčenstvo v období ode dvou do dvanácti let jeví takové nepochybné příznaky rozumové nenormálnosti, že slova dítě a zločinec jsou — mně synonymy. — Možno tvrditi, že to jest základní hledisko vůbec všech dospělých, a že podle této formule jest zosnován všecek systém soudobé výchovy, která míří k tomu, aby ostrými a mučivými dojmy skutečnosti odervala dítě od jeho přirozeného světa snění, vyléčila je z nebezpečného bláznovství hry.

Rachildová.

Touha po opravdovém přátelství mě zavedla v mnohá místa a svedla s rozličnými lidmi. Uvědomil jsem si, že ztroskotali-li člověk na úskalí přátelství, pak jistě toto úskalí nehledal v sobě po vítce. Chlácholil se jen nepřítel druhých a předstíral si vždy život chmurnější, než jakým vpravdě je. Bylo zapotřebí jen hlouběji se zamysleti a čistěji prohlédnouti.

A tato čistota vidění, tento jiný zrak a nezkalená tvářnost obvyklých věcí a předmětů mě přivedly k dětem, k nejvášnivějším, nejoddanějším, nejnáruživějším a nejopravdovějším přátelům na světě. Ovšem, za jistých předpokladů sebezapření a podmínek oběti sebe, svého myšlení a počínání. Již několikrát jsem se dotkl oběti, jako nedělitelné součásti přátelství. A opravdové přátelství tkví významně v aktu oběti, což v nevšední a nepochopitelné dosud míře dosvědčují obětavá přátelství panen a paniců, dobrovolně zasvěcených věčnému přátelství Ježíše Krista.

Jestliže jsem se rozhodl navázati přátelství s dětmi, pak jsem tak učinil bez předsudků a co nejbláhověji. Tak, jak se patří mezi dětmi. Věru, není to však snadné, a je třeba hluboce se ponížiti v své olympské dospělosti, aby nedůvěřivost byla překonána a aby přátelství dostalo rys trvalosti, oddané vroucnosti a opravdovosti. Zde nezbývá, než vrhnouti se zaníceně, bláznivě romanticky a snivě do zvlněného života dětí; tu nelze odepříti nic, leda lež a ránu tupým předmětem skutečna do nádherných snů jejich vnímavých a čistých duší.

Usilujete-li o získání nevšedního přátelství v dětech a s dětmi, pak nemůžete jinak, než dlouze vzpomínati na vlastní, již hluboce zahrabané a ssutinami všedního žití zanesené dětství. Nemůžete jen nevšímavě pozorovati okolí, trpně se účastňovati loveckých výprav, letmo odpovídati na důležité otázky o neznámých krajích, vytáčet se neznalostí a odpuzovati strohým, nic nepovídajícím a dětské duši tak nesmírně směšným slovem. Je třeba s dětmi objevovati a objevům se pak náruživě, bláznivě a nesmyslně diviti. Smysl tohoto počínání pak najdete v přátelství dětí, jichž nedělitelnou a organickou částicí se stáváte.

Od jisté doby je oblast dětského života jakoby ztracena pro nás. Dovedeme se s nimi nechutně mazliti, podléháme jejich rozmarům, vychováváme je v otrocké závislosti, ustupujeme jim. Nedovedeme si s nimi však pohráti. Nedovedeme již proto, že nejsou kolem nás. A existuje-li přece jen jediná bytost, pak je svěřena do péče služebné. Zdá se, jako bychom již nenalezali pramének, které by v nás tyto snahy posilnily. Nuže, posilou nám buďtež naše vlastní vzpomínky, jako by podivuhodnými vánky přinesené z oněch fantastických dálek časů. Když se zahloubáte nad krásami tak rychle prcháujícími z paměti, krásami tak nesmírně cennými, uvidíte vše zcela jinak. A přátelství

je třeba zkoumati po všech fasetách. Náš zrak pronikne nejširší prostory a za clonou všedního a málo poetického života dnů se vám poodhalí jako v zázračnu zcela jiný svět. Mystický svět dětských her, blouznivé hříčky jejich nápadů, nepochopitelné skutky jejich počínání, nezměrná svoboda pohybů a nevýslovná radost ze všeho, co se objevuje na sítnici dětské obrazivosti.

Neodoláte, jestliže se vám zachce bytovati trvale v těchto krásách a nebudete se chtít zřící přátelství, které se vám nabízí za cenu »odrealisování« zcela nepůvabného »já« dospělosti. Nemůžete býti slepým k tomu, co nevidíte a co děti vidí jinak, mnohověrněji, jasněji, barvitěji. Je třeba, abyste potůček považovali za moře, hvězdy za zřítelnice panenky, slunce za nejchutnější pomeranč, psa za vlka z pohádky a žebráka za převlečeného Krista Pána, který nemůže stát nadarmo u zavřených dveří. Nemůžete se pohybovati bez zájmu, nesvobodně a zdlouhavě; musíte si odvyknouti svoji jednotvárnost a bezmyšlenkovitost uprostřed věcí hýřících samými novotami.

Neodporujte a podléhejte kouzlu, protože není zbytí. A když navážete tak po kousíčkách toto vskutku opravdové a nelíčené přátelství, pak pochopíte hluboký smysl slov novozákonních, jež najdete u sv. Matouše v kap. 18, verš 1. a další: »Nebudete-li jako maličci, nevejdete do království nebeského.«

Však nejen ve svobodné hře, jejímž rytmem vymítáte ze sebe cílevědomou realnost, nýbrž i v zcela obyčejných projevech života, kde sebe menší úskalí zahání dětskou duší do uzavřené samoty a způsobuje jisté odcizení, se přátelte s dětmi a nevyhlávejte jim po svém způsobu svět, který jest docela jinak utvářen. — Jestliže klečí v podvečer před obrazem Bohorodičky a jejich rty pronášejí opravdově a vroucně modlitbu, smíte jediné — společně s nimi pokleknouti a modliti se. Býti jedním z nich a neodlišovati se, toť zkušební kámen vašeho přátelství. Nejsou daleky toho, aby se uzavřely v sebe a zahořkly do let příštích. Žijte s jejich Strážnými Andělíčky na pelestích postele, usínejte s jejich obrazy nádherných niv, usedejte s nimi na stříbrných paprscích večernice, létejte s jejich čápy do vysněných krajů a střežte jim drahokam pohádek.

Přátelství s nimi se navazuje hned v prvopočátcích, v době, kdy si dítě nejvíce žádá opory a spolehnutí. A nemylme se. Byla-li dítěti jedenkrát tato opora poskytnuta a byla-li pevná a nezklamala-li, dovolá se jí později s touž vahou a přímočarostí. Jak snadno bychom mohli vyřešiti otázky generační, kdybychom v základech opravili svůj poměr k dětem a zdůstojnili rodinu, jejíž údové dnes hříšně a nepřátelsky rozbíjejí desky Desatera.

Znamení vědcové, zkušení paedagogové, bystří politikové a význační spisovatelé paběrkují na problémech generačních a namáhavě se pipalají s příčinami odpadu a zpronevěření se mladých na ideách otců. Nepřátelskému postoji, který jako mocná vlna mořského příboje naráží novými a nepochopitelnými silami na hráz dosavadního, těžce měnitelného myšlení, podkládají hned důvody mladické neposlušnosti a nerozvážnosti, hned zase snahami o projev za každou cenu. Odvažují se vyvzdorovati stereotypním ujišťováním o přátelství nepřátelské projevy, dávajíce najevo buď svůj nezájem nebo hrdopysnou povýšenost učících.

Problémy generace se řešívají časově v přítomnosti a místně se záměrně zúžují dostředivé kruhy až k bodu mládí, přirozeného mládí, jež je pak vytrháváno a jako holé, obnažené jádro dáváno na pospas nesvědomitosti kritiky, všechno si dovolující a všechno ničící žihavými slovy tvrdosti. Měly by se však řešiti s hlediska minulosti a v duchovních polohách těch vůdčích osobností, které jsou právě napadány a novými silami vyšínovány do nezvyklého a prudšího světla, dávno vyprchalého z jejich reálného vědomí.

Uměním, jak pochopiti tužby mládí a mladické sklony viděti v jejich původních barvách, jest umění o d r e a l i s o v a t i »já« dospělosti a promítnouti vědomí skutečna do oněch dávných a krásných dob dětství, do dob, kdy dítě nalézá třetinu své zkušenosti životní.

Odvážíme-li se tohoto gesta směrem k dětem, pak zjistíme, že jsme mnoho zalhávali, mnoho předstírali a překrucovali, v mnohé jsme vložili pochybený smysl a význam a že jsme zanechali v dětské duši nevyhladitelné stopy zmatku, jenž vyústil v pozdější nepřátelský postoj. — Neboť vědomí synů a dcer, v němž se rozrůstá špatné símě reálna, se nakonec stává s v ě d o m í m otců a matek, kteří jsou uváděni v úžas nad

nečekaným nepřátelstvím potomstva. Správně postihuje věc Maximilian Vološin: »Vědomí jest úžasně plodnou půdou: jestliže na ně spadne jediné zrnko reálnosti, okamžitě vyrostou ohromný přízrak-strom, zabírající větvemi celý vesmír; pakliže se rozvěje po něm bohatá setba reálnosti, jedna zahluší druhou a zůstanou nízkým, hustým a nevyplenitelným křoviskem.«

Nedivme se proto zmatku a nepokoji učitele, který nepoznává odrozeného žáka a nechápe jeho nepřátelský poměr. Tehdy, kdy duše tvárná a zízivná si žádala jediné čisté pravdy, která v budoucnu mohla svazovati, tehdy byla duše zraňována mnohými nepravdami a její bolest propukla v strašlivé nepřátelství. Generace se rozmáchla proti obtížnému svědomí učitelů.

Nerozpakuji se kotrmelcovati s dětmi po podlaze, zlézám s nimi meze a vcházím s nimi do jejich vysněných krajů. Utužuji s nimi přátelské pouto natrvalo a řeším problém generací kdesi na trávníku a v houštině jako lupič a Indián, někde v koutku jako dobrý strýc naparáděné panenky. Všechno konám nesmírně vážně a opravdově, protože si tak žádá opravdové přátelství.



### Shakespearovská otázka.

V. Stanovský

V poslední době zase proběhlo jméno Shakespearovo častěji denním tiskem, a bohužel, byly to zase naše večerníky a časopisy nevědecké, které řešily otázku, kdo napsal Shakespearova díla. Je to smutná pravda, že obvykle o odborných a vědeckých problémech polemizují listy, které se normálně starají o vraždy, krádeže a jiné sensace, místo aby tyto problémy přenechaly revuím a publikacím k tomu účelu vycházejícím.

Shakespearovská otázka je stará asi devadesát let. Někteří totiž tvrdili a dosud tvrdí, že prostý herec William Shakespeare nemohl napsat dramata tak znamenitá a nabitá filosofickými reflexemi a narážkami na tehdejší mravy a poměry u dvora. Původcem těchto pochyb byla Lydia Baconová a nepřímou R. W. Emerson. Lydia se o Shakespeara velmi zajímala a pátrala v knihovně Britského musea, v St. Albans, ve Stratfordě, rodišti Shakespearově, a výsledky tohoto badání uložila do spisu »The Philosophy of Shakespeares Plays unfolded« (1857), kde dokazuje, že Shakespearovy spisy napsal sir Francis Bacon, kancléř královny Alžběty. Ale máme doklady, že již r. 1848 L. Feuerbach byl »baconovec«.

»Baconovci« opírají svá tvrzení hlavně o nesrovnalosti v Shakespearově životě a jeho nedostatečném vzdělání. »Baconovci« ukazují na nepřirozený vzestup jeho popularity a slávy. Mladý Shakespeare, který uprchl z domova do Londýna (1585 nebo 1686) a tam hlídal pánům koně a pomáhal u divadla, krátce po svém příjezdu si dovoluje připsati báseň »Venuše a Adonis«, která snad vznikla za jeho pobytu v rodném Stratfordu, hraběti ze Southamptonu, který zaujímal vlivné postavení u dvora. A brzy nato

### HUDBA PRAMENŮ

Vzdělanost a civilisace na základě duchovním je trvalá a věčná ve svých hodnotách a ožívá vždy znova; i když některá doba neúměrně tuto stránku potlačí nebo neuzná. Příroda a duch jsou dva zdroje kulturních a civilizačních snah a výsledků.

Křesťanství šetřilo plně i přírodu i ducha, a proto křesťanská vzdělanost a civilisace, třeba někdy násilně stavěná do pozadí, přinesla největší ovoce pro lidství po všech jeho stránkách.

P. Mag. Metod Habán O. P.: Příroda a duch, v 1. čís. Filosofické revue.

Dnešní doba nás všechny přivedla na cestu ke kořenům českého umění. Zastavujeme se se zatajeným dechem u svých nejoblíbenějších umělců, u Alše, Němcové, Nerudy. Každý z nich je jako monument poznání, objevů a jejich strastí. Dávají naší práci heslo i směr, u nich se učíme znovu a znovu,



Foto A. Šeba, Praha. Archiv Jitro.



jak cenné pro všechny časy je hledat, hledat český vesmír. Jiří Frejka: O divadlo vskutku národní. (Svazky čís. 4.)

Co je to pravá poesie? Nové vidění života a světa, vidění úplné a syntetické, vidění podle Goetha až děsivé. Vidění syntetické, pravím, a to mně znamená vidění celou bytostí a vyslovené celou bytostí lidskou.

F. X. Šalda: Zapisník V.

Slovy možno mnoho lháti, ale způsob, jak bereme slova do rukou, jak s nimi zacházíme, je mimo vědomý náš záměr a kontrolu, zvláště v překladech je tato skrytá, jaksi anonymní řeč slova velmi věrná. Každý bezděčný posun původního slova je vyznáním víry překladatelovy.

Jak je vidět, činnost zdánlivě tak mechanická, jako je překládání, je nerozlučně spjata s celým duchovním ustrojením svého původce; v poslední instanci rozhoduje o básnické tvorbě jazykové náboženský základ, stupeň víry a duchovní odvahy.

Oldřich Králík: Poučení z překladů ve 4. čísle Akordu. V Balbínovi ozval se onen nejhlubší hlas českého národa, který se ozývá ve chvílích úzkosti vždy stejně, ať jde o kterýkoli věk a který bude srozumitelným i našim potomkům po stáletích.

Zdeněk Kalista: Bohuslav Balbín. (Postavy a dílo, sv. 20.) Od jisté doby si člověk tohoto věku osvojil vlastnost pravdou se nezabývati, ale unikati jí, unikati jí docela vědomě a přesvědčivě, protože pravda útočí na celou bytost, pravda se nespokojuje s náhražkou, se slovíčky, s frázemi, pravda chce býti přijata a obejmuta v celé své bohatosti, plnosti, životnosti, i když toto přijetí znamená někdy bolest nebo smrt.

Václav Zima: Chválení Prahy. Krása světa je skrytá. Tisíce pohledů ztrácíme marně, poněvadž nedovedly vidět svět v okresech jejího proměňujícího a očišťujícího záření. Neznáme bohatství vlastních svých krajin.

Ot. Březina: Hudba pramenů. První nápor poválečného uvolnění z rakouských vazeb byl těžkou ranou katolickým posicím. Ale zatím co se elán pokrokářství vytrácel a končil v bahně, rostly v katolictví nové síly a brzy se jeho duchovnost

vzniklo »Marné lásky úsilí« (1589), »Komedie plná omylů« (1589), »Sen noci svatojánské« (1590). Tehdy se také stýká s vůdci tehdejšího uměleckého, ba dokonce i šlechtického světa, ačkoliv nikdy nebyl nic více, než pouhým hercem, který byl všude opovrhován, jak přiznává ve svých sonetech (57. sonet).

Shakespeare se narodil ve Stratfordě na Avonu, kde jeho otec měl řeznictví a také se asi živil zpracováváním koží. Ve svém rodišti chodil Shakespeare do latinské školy, ale nevíme, jak dlouho a čím se pak zabýval. Jeho přítel Ben Jonson o něm píše: »Ačkoliv jsi latinsky znal jen málo a řecky ještě méně, jsi přece jen veliký.« Také se zachovalo latinské vydání Ovidiových Metamorfos, kde na titulním listě můžeme číst zkratku Wm Shr, napsanou neumělou rukou, což považují za zkratku jména Shakespeareova. A tento člověk s nepřilíš dokonalým vzděláním psal díla, ve kterých naráží na všechno, co se tehdy vědělo.

Naproti tomu byl Bacon snad nejvzdělanějším mužem své doby a tudíž by byl schopen napsati tato mistrovská díla. A »baconovci« hřešice na schopnosti Baconovy, připisují mu i básně Spencerovy, básně a hry Marlowovy, letáky, povídky a hry Greenovy, dramata Peelova, prózu Burtonovu, dokonce i »Dona Quijota« a toho prý teprve Cervantes přeložil do španělštiny. Je ovšem nemyslitelné, že by jeden člověk mohl napsati všechnu literaturu doby alžbětínské.

Odpůrci »baconovců« se zase ptají, proč by Bacon psal pod jménem nějakého Shakespeara? Když už se styděl za hry, které tehdy byly považovány za něco méněcenného, proč by se styděl za básně? Za pozoruhodné a formálně bezvadné sonety, za znamenitou »Venuši a Adonise«? Či se vědec Bacon styděl za Bacona básníka?

A nato se »baconovci« přihrnuli se sensačními teoriemi. Tak Američan Edward Morgan dokazuje, že Bacon byl anglický král Eduard VI., který vynikal nadáním. Tento král zemřel v útlém věku (1553) a po jeho smrti nastoupila na trůn jeho nevlastní sestra Alžběta. Ale Morgan dokazuje, že tento král zůstal naživu — a o tom věděla i Alžběta — a žil u dvora pod jménem Bacon. Byly v tom všem dvorské intriky a touha Alžběty po moci. V Anglii se skutečně věřilo, že Eduard není mrtev a dokonce se vyskytovali Lži-Eduardové. Eduard (či Bacon) chtěl prý svou jsoucnost a své názory oznámit svým současníkům, a proto skrýval do děl, která psal pod Shakespeareovým jménem, různé narážky a kryptogramy. Škoda, že na to přišel až pan Morgan.

Korunu této nechutné sensacechtivosti nasadil inženýr Weber-Ebenhof — a po něm to opakoval De Benouville v »Paris-Soiru« — který tvrdil, že Bacon byl dokonce synem panenské královny Alžběty a vévody z Leicestru. Dešifrují-li se Shakespeareova díla podle zvláštního kodu, který navrhl sám Bacon ve svých dílech »The Advancement of Learning« (1605) a »De dignitate et augmentis scientiarum« (1623), objeví se nám neuvěřitelná zpráva o Baconovi. Je to celý životopis naplněný sensačními údaji. Ale bohužel nám žádný z těchto objevitelů neukázal ani nejnepatrnější ukázkou dešifrace Shakespeareových děl,



abychom se o dešifrování mohli sami pokusit. Patrně jim na tom záleží, aby to nikdo nezkoušel.

A ještě vzniklo mnoho teorií o tom, že Shakespeare napsal svá díla a pro zajímavost uvádím některé z kandidátů na autorství těchto mistrovských děl: Anthony Bacon, bratr kancléře Francise Bacona (Petr Alvor, »Die Lösung des Shakespeare Problems«, 1911), Roger Manners hrabě Rutland (K. Bleibtreu, P. Alvors »Das neue Shakespeare Evangelium«), hrabě Southampton (P. Alvor, »Das neue Shakespeare Evangelium«), Sir Philip Sidney, Shakespeare čís. 2 (G. Greenwood »The Shakespeare Problem«, 1907, 1915), vévoda z Derby, Edward de Vere, vévoda z Oxfordu a mnoho jiných. Mnoho vynikajících lidí bylo oklamáno těmito obratnými mystifikátory. Také L. N. Tolstoj a náš K. H. Hilar byli »baconovci«. Někteří chtěli získat jistotu a proto se chtěli podívat do hrobu Edmunda Spencera. Bylo totiž zvykem za doby alžbětínské, že když zemřel nějaký vynikající básník — a tím Spencer jistě byl — všichni čelní autoři dali do jeho hrobu svitek s veršem nebo vzpomínkou. Tedy by ve Spencerově hrobě měl být také svitek od Shakespeara, a tak by byla zjištěna jeho identita. Spencerův hrob se však nenašel, ale noviny měly o čem psát.

Zdá se však, že nejlépe jest odvrátiti mysl od sensačních dohadů a raději obrátiti pozornost k vlastnímu dílu Shakespearovu, které jest pro nás konec konců důležitější než spory o osobnost jeho původce.

## Rainer Maria Rilke: *Píseň idiota*

*Nezabraňuj mi. Nestřeži cesty mé.*

*Říkají: Stát se přec nic nemůže.*

*Jak je dobře!*

*Stát se nic nemůže. Vše přicházejíc krouží*

*ustavičně kol Duchu svatého a touží*

*být v něm, Duchu tak bezpečném (však víš, co souží),  
jak je dobře!*

*Ne, opravdu tu nesmí moudrý svět*

*na žádné nebezpečí pomyslet.*

*To jenom krev tak vře.*

*Krev je to nejtěžší. Tak těžká krev má je,*

*že často myslím již: teď smrt se smiluje  
(Jak je dobře!)*

*Ach, jaký skvělý míč zde spatřuji,*

*tak červený a baňatý jak vše, co miluji.*

*Dobře, že jste jej udělali!*

*Zdaž asi přichází ten, ježž jste zavolali?*

*Jak v tichu k sobě všechno promlouvá,*

*do vnitra pobádá, ze sebe vyplouvá:*

*tím přátelstvím jen malá neurčitost vlá;*

*jak je dobře! (Z Knihy obrazů.) Přel. M. N.*

odrážela s takovým leskem na pozadí nové skutečnosti, že nebylo pochyby o příštím novém vzestupu.

Jan Patočka: Česká vzdělanost v Evropě. (Svazky čís. 6.)

Praha sama je nejvýmluvnějším svědectvím jedné jediné pravdy: že bez katolicity není krásy ani života.

Václav Zima: Chválení Prahy.

Přes všechnu kritičnost získal Sokrates za života jednu z nejlepších zkušeností s vládou, tedy s vládou Perikleovou, a proto chápeme i jeho úctu před zákony vlády slabší, ba až ubohé. Jeho učení a jeho jistota, že je vlast nad člověkem, i když je špatně představována vládou, to stálo Sokratovi za život, za důkaz životem.

Věděl, že jakákoliv osobní oběť je nutná, věděl, že je nutno kdykoli a dokonce ze zdravého rozumu dát osobní život a životy bytí za život celku, poněvadž se pouze krví a životem vykupuje názor, jeho váha a další nesmrtný život. Tento sedmdesátiletý stařec, který si byl dobře vědom všech poměrností života i v nejlepším, stařec, který bojoval celý život s myšlenkami a nedokazatelností všeho pravého, nebyl tímto bojem s odpůrci nahlodán a věděl také, že lze myšlenky dotvrdit jenom smrtí — že není svátosti bez krve.

Růžena Vacková: Sokrates, vychovatel národa. (Svazky čís. 5.)

»Marně se snaží svět vyvrhnouti ze svého těla zákon „Nezazolozíš...“ od té doby, co Ježíš prohlásil, že jedině ti naleznou Boha, kdož přijmou toto pouto: „A já pravím vám, že každý, kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí, již zazolozil s ní v srdci svém.“

Tímto jediným slovem je zločin posunut před čin, špina proudí do nitra, vrací se do pramene. A těmito slovy, více než jakýmkoliv jiným prokletím, v nicotu jest obrácena spravedlnost farizeů. Od té chvíle se odehrává v našem nitru drama mezi naším nejskrytějším přáním a tímto Synem člověka, který tajně vstupuje v naše srdce. Počestnost farizeů, stejně jako neřesti kurtisán a nepoctivosti celníků, jsou jen zdáním. Tajemství spásy každého z nás se odehraje v temnotách, jež teprve smrtí budou rozptýleny.«

François Mauriac:  
Život Ježíšův.

# N O V Ě K N I H Y

**Vladimír Vokolek: Tolikrát obětovaná.** Lis tří bratří, Pardubice 1939. — Drobná sbírka básní tvrdě ražby, z níž zavane na vás dech vnitřní bolesti, propalování k jistotě a bezpečí; růst a zrání básnické osobnosti Vokolkovy je tu už příliš výrazné. Milá sbírka jest velmi vhodně doplněna krásnými dřevoryty Vojmíra Vokolka.

**Jakub Deml: Proč bychom se netěšili.** Vydala M. R. Junová v Tasově na Moravě, str. 140. — Nový svazek Šlépějí pod změněným jménem přináší kromě řady článků, hodnotících básnickou žeh Demlova, a básnickových přednášek nové básně, plné vnitřního napětí, vytrysklé ze stejných zdrojů jako Halasovo Torso naděje, Holanovo Září i Sen, Seifertova sbírka Zhasněte světla. Pozoruhodná je vtipná alegorická scéna Uzdravení v Betlemě, upoutá veršovaná legenda Sv. František a zvířátka. Také v této knize jako všude jinde je Deml nevypočitatelný, nepíše ze zájmů vydavatelských nebo jakýchkoliv jiných, jenom z vnitřní potřeby. »Mně je vlastně každá báseň dramatem nebo románem a nemá-li tohoto charakteru, nikdy nezapodím, abych ji napsal,« přiznává básník. Není třeba podotýkat, že to je znakem pravého básníka. —in—

**Harry Martinson: Kopřivy kvetou.** (Vyšlo jako 17. svazek Melantrichovy »Epiky« v Praze 1939, cena brož. 28 K.) — Moderní severská literatura je u nás poměrně málo známá. Lze proto jen vítati snahu nakladatelství Melantrich, seznámí české čtenáře s moderní švédskou literaturou. V »Epice« — sbírce světových románů — uvádí Melantrich po prvé knihu u nás dosud neznámého švédského spisovatele Harry Martinsona »Kopřivy kvetou«. — Do rámece krásné severské přírody jest zasazen dojímavý příběh ubohého a zapomenutého hrdiny, jehož jedinou touhou jest sžít se s krásami své severské vlasti. Jako kopřiva jest udupáván a opomíjen; chodí od chalupy k chalupě, trpí ústrky a protivenství. Avšak nic ho nezkrúší, právě naopak jeho mladá severská duše citově rozkvetá a poznává krásy života a světa. Kniha upoutá svým přesvědčivým a osobitým líčením švédského života a bude zajisté přijata se zájmem a pochopením. —e—

**Doris Leslie: Chuť i vůně.** Z anglické předlohy přeložila Libuše Vokrová-Ambrosová. Původní název zní: Full Flavour. Vydal Evropský literární klub pro své členy v dubnu 1939. Stran 369. — Doris Leslie jest spisovatelkou onoho typu, jehož kvality jsou dílem umělecké zkušenosti i plodného a životního poznání, což dostatečně o ní prozrazuje její zralý historicko-realistický román. Jest zajímavým faktem, že autorka, provdaná za lékaře Dr. Haunaye, jest dobrou přítelkyní známého autora »Očistce« A. J. Cronina. Kniha je na jedné straně mnohotvárným vylíčením rozvoje vývinu velkého obchodního podniku a na druhé intimní epickou básní o nejskrytějších záhybech ženské duše. Podává mistrný obraz téměř celého století, kdy sláva Anglie, přesněji řečeno Britského imperia, byla na vrcholu. Román plný kouzla a půvabu, statečný pohled na otázku samostatných žen v lásce a manželství, který — ač jeho děj jest zasazen do doby nejtěššího rozkvětu britské říše, do časů skoro již pohádkové královny Viktorie — je zvláště nyní palčivě aktuální. Osou dramatického dění »Románu rodiny 1848—1914«, jak zní podtitul, je osud Kateřiny Ducroxové, dcery obchodníka s tabákem, jejíž život jest vylíčen nadobyčejně plasticky, se smyslem pro psychologické finessy, od jejího dětství až do věku babičky. Do fiktivního děje jest vhodným způsobem vpleteno množství vynikajících postav veřejného života viktoriánské éry, jako Gladstone, Disraeli, Ruskin, Oscar Wilde, Bernard Shaw a j. Nadčasový příběh, jehož historické kulisy jsou posunuty do pozadí, paleta barev, chutí i vůně, povznesená vysoko nad všední fabulí ubíhajících dnů. »Kde by byl stát bez obchodu! — Naše třída tvoří páteř Anglie — to si pamatuj, má milá,« tak asi promlouvá milovaný otec Katynky, rovněž vychované v onom ovzduší »middle-class education«. Všechny ženy, ohánějící se nadmíru slovem »emancipace« a »rovnoprávnost« by měly čísti tuto dokonalou generační románovou kroniku! —ia—

**Adalbert Stifter: Starý mládenec.** Přeložil Bohuslav Durych. Vydal Velehrad, Olomouc 1939. Cena 10 K. — Adalberta Stiftera známe už z Lesního poutníka jako básníka přírodních krás, z nichž obzvláště krajiny hornaté s hlubokými údolím, se stráněmi plnými slunce a s modrými jezery se mu daří. Staví svou novelu tak, aby jeho hrdina prošel pěšky co možná veliký kus krajiny, již zachycuje svým barvitým podáním. V této novele, jež patří mezi nejlepší, rozvíjí se jeho umění malebné a popisné především tam, kde usiluje přiblížit nám onen ostrov uprostřed jezera, na němž žije

podivný strýc hrdinův, starý mládenec. Ten ostrov, jako by ztracený ze světa, oživený jen třemi postavami, je ozářen téměř pohádkovým svitem. Sem přichází Viktor, mladý muž, který vstupuje do života bez radosti a bez naděje, ne jenom proto, aby poznal svého podivinského strýce a jeho příběh, ale aby také poznal krásu života, lásku své pěstounky a aby prolomil sobeckost svého odhodlání neženit se. Mladá, půvabná a čistá Hana, dcera pěstounčina, stane se jeho chotí. A tak Viktor nebude oním neplodným fíkovníkem, jakým byl jeho strýc na ostrově. Ke Stifterovi krajináři druží se tu i malíř skladných povah. —lv—

**Pavla Buzková: Přítelkyně,** literární životopisná studie. Vyd. Topič v Praze 1939, stran 216, cena brož. K 30.—, v plátně váz. K 40.—, v polokůži K 55.—. — Z korespondence a literární pozůstalosti Hany Kvapilové a Růženy Svobodové vysledovává autorka dramatickou a vzrušenou cestu přátelství obou žen, které na zlomu století upoutaly pozornost českého literárního i osvětového dění svými snahami po vytvoření vyššího a dokonalejšího člověka. Postavy obou žen stejných cílů, ale různých povah jsou centrem širokého životního dění, jež se tu podává. dokresleno jsou četnými dalšími postavami kulturního českého života té doby. —Re—

**Ivan Olbracht: Biblické příběhy.** Starý zákon pro mládež. Ilustroval Gustav Doré. Vydal r. 1939 Melantrich v Praze jako první svazek edice »Pokladnice královské«. Váz. K 50.—. — Bible, kniha knih, bude stále věčnou a nevyčerpatelnou studnicí, z níž budou čerpati básníci, malíři i sochaři. S postupným rozvojem křesťanské civilizace si dobyla prvního místa mezi knihami. Není třeba vůbec zdůrazňovati, co znamenala pro náš národ. Byla těšitelkou v dobách zlyš a strážkyní jazyka, byla dílem, na němž se broušila jazyková čistota. Bible Kralická jest nezapomenutelným mezníkem v historii vývoje českého jazyka. O tom, jak náš lid dobře znal bibli, svědčí nejlépe známý výrok Eneáše Sylvia Piccolominiho (pozdějšího papeže Pia II.) v jeho kronice Historia Bohemica. Znalost bible náleží k všeobecnému vzdělání. Olbrachtův Starý zákon není pouhý přepis, nýbrž upravení nejdůležitějších nebo nejzajímavějších příběhů s ohledem na mladého čtenáře. Obětavé činy Mojžíše, Judyty i Estery nadchnou naši mládež k upřímnější lásce k vlasti zcela nevtravným způsobem. Dílo zajisté přispěje k dobré duchovní stavbě národa, stejně jako Durychův Nový zákon se stane pramenem morální vzpruhy. Ivan Olbracht má blízko k světu Starého zákona. To jsme viděli již na »Goletu v údolí« a jinde. Jest umělcem všemi smysly a nervy, spisovatelem, jenž dnes píše snad nejlepší češtinou. Kvalita knihy je zvýšena zachováním tradičního biblického jazyka a velebné monumentality. Její krása tím více vystoupí oživením barvitého vyprávění. —ia—

**Jaroslav Durych: Z růže kvítek vykvet nám.** Příběhy novozákonní pro mládež. Ilustroval Gustav Doré. Vydal roku 1939 Melantrich v Praze jako druhý svazek edice »Pokladnice královské«. Váz. K 50.—. — Durych uvádí své zpracování Nového zákona pro mládež slovy nejkrásnějších vánočních koledy. Celé dílo vyrostlo z ducha katolického názoru na křesťanskou epochu. Spasitel kráčí životem a utrpením se vsí prostotou a velebností božské bytosti. Drama Golgoty je koncem národa vyvoleného a branou nového světa křesťanského, jenž jest bez konce. Postava Spasitelova musí bojovati s lidským nepochopením, zneuznáním a se zaslepenou malostí, která nepoznává Syna člověka a raději volí okovy pohanského Říma. Kniha je zdrojem živého slova, živého příkladu i živé víry. Proto by ji měl čísti každý čtenář bible, jemuž symbolická prorocká Páně nejsou tolik srozumitelná a jenž dobře nechápe jejich významu a dějinné souvislosti. Jaroslav Durych, knižně českých katolických básníků, je nad jiné povolán k tomuto dílu. Svou náboženskou zkušeností a intimním vztahem k biblickému slovu dovedl přiblížit Nový zákon na dosah české legendy a vytvořil tak mohutný lept s dokonalou uměleckou kázní. K vylíčení některých příběhů použil Brentanových knih, které byly sepsány podle vidění Anny Emmerichové, a proto nezavazují k víře. Jaroslav Durych, mající z dnešních našich spisovatelů nejbliže k náboženskému světu, napsal ke své úpravě Nového zákona několik kouzelných slov. Zde malá ukázka: »Dnes, kdy už nelze tak snadno nalézt skryté místo odpočinku a radosti, rodí se v lidském srdci touha po dětství. V dětství jsou ta kouzelná a zázračná místa, která se nám nikdy neodcizí a kdybychom se octli v kterémkoliv dílu světa, vždy se na naše zavolání objevují okolo nás v celé své původní kráse. Proto je třeba umět je zavolat.« Opravili bychom jednu věc na obou svazcích. Nesouhlasíme, že jsou určeny pouze mládeži od 10 do 16 let. Ne, knihy se hodí všem bez rozdílu.

**Pohádky o Pánu Bohu.** Ze slovanských lidových povídek uspořádal Otto F. Babler. Ilustroval Josef Pýcha. Vyšehrad, Praha 1939. Cena 16.—, 26.— K. — Překladatel O. F. Babler vybral pro tuto milou knížku asi 50 pohádek z lidového podání různých slovanských národů. Některé z nich jsou spíše báje, vykládané prostým, legendárním způsobem vznik toho nebo onoho. Jsou uspořádány tak, že se začíná stvořením světa, člověka, jeho pádem a přes několik pohádek ze světa starozákonního se dostáváme k Synu Božímu, k jeho cestám po zemi v doprovodu sv. Petra. Na konci najdete i pohádku o loupežníkovi pod jabloní, která byla jistě známa K. J. Erbenovi, když skládal svého Záhoře. Pohádky jsou doprovázeny pěknými obrázky Josefa Pýchy. Přečte si je rád i ten, kdo už vyšel ze světa dětského.

**Zofja Kossaková: Puškař Orbáno.** Dějepisný román pro mládež. Přeložil Josef Janouch. Obrázky nakreslil Otto Stritzko. Vyšehrad, Praha 1939. — Na více než stu stranách vypravuje tu poutavě a živě polská spisovatelka k osudům italského puškaře, žijícího v Konstantinopoli, který se marně snaží získati svého císaře pro svůj vynález dalekonosného děla. Ze zoufalství odchází do služeb tureckého sultána Mohameda II., jemuž se konečně podaří zmocniti se za pomoci nových děl nádherného města, které tak dlouho vzdorovalo Turkům. Marně se obětuje syn puškařův Mario, aby zachránil své drahé město a hlavně čest svou a svého otce. Teprve smrt synova donutí otce, aby zničil děla. Ale je již pozdě. Sultán odjíždí do chrámu Moudrosti. To je intimní příběh, jemuž dovedla dáti Kossaková historický rámeček, dotýkající se jenně příčin pádu nešťastného města a ukazující, jak člověk je stejný, ať žije ve století 15. nebo ve 20.

**Vlastimil Rada a Jaroslav Žák: Pan Posleda, přítel študáků.** Vydal Melantrich v Praze 1939; brož. 20.— K, váz. 30.— K. — Drobné dílko Jaroslava Žáka, doprovázené ilustracemi Vlastimila Rady, je jakoby provšviceno a prozářeno vtípem a žertem, jak je známe již z předešlých Zákových prací. Tématicky zabírá tu autor znovu do oblasti života středoškolského, děj však spíná v souvislé pásmo příběhů postavou pana Posledy. Uprímně a srdečně se nad tou knihou zasmějete a poznáte, že Jaroslav Žák jest nejen humoristický autor bystrého postřehu, nýbrž i výborný stylista a člověk, který nemá pro školu jen sluch a zrak, ale také srdce.

**R. Lander: Květena středoškolská.** Vydal J. R. Vilímek 1939, stran 157, v měkké vazbě 20 K. — Autor, známý grafik a malíř, užívá zde nejen svých znalostí výtvarníka-kreslíře, nýbrž i zkušeností středoškolského profesora, aby se přiblížil duši soudobého studenta, kterého líčí jak v prostředí školském, v jeho odvěkém zápase a odboji proti všemu profesorskému, tak i mimoškolském. Tak ke knihám Žákovým přibýlo nové dílko středoškolské a studentské literatury, která však v tomto případě postrádá do jisté míry onoho svěžího a zároveň přesvědčivého tónu řeči i dějovosti, jaký známe ze života i z jiných prací tohoto druhu.

**MUDr. Jan Theobald Held: Dopisy bratřím a jiným.** (Vydal F. Topič 1939, stran 226, brož. K 32.—) — Čtenáři Jiráskova F. L. Věka se jistě pamatují na typickou a charakteristickou postavu lékaře Jana Theobalda Helda; ordinaria u Milosrdných. Přítomná sbírka jeho dopisů, vybraných pečlivě Jindřichem Květem, nám dává nahlédnouti do života skutečného osvícence, obdivuhodného a svérázného muže, který prožil důležitou dobu kulturního rozvoje našeho národa. V této knize dopisů se obráží bohatý život člověka, který byl ve své době slavným lékařem a pro samo umění lékařské sloužil nezištně a obětavě lidstvu. Zajímavé jsou dopisy, v nichž se zrcadlí přátelství Heldovo s mladým F. Palackým. Neboť Held to byl, který uváděl mladého Palackého do vybrané pražské společnosti a do vědeckých kruhů. Kniha je bohatým přínosem pro poznání našeho národního, kulturního a vědeckého života první poloviny minulého věku.

**Dr. Jan Strakoš: Bohuslav Balbín.** Edice Akord v Brně, 1939. Stran 24. Cena K 2.50. — Strakošova studie je zahrocena polemicky, ale je velmi podnětná. Vyvolává ve skladných rysech postavu ušlechtilého a zaníceného šlechtice kněze, pozastavuje se Strakoš obzvláště u těch stránek jeho osobnosti, jež byly opomíjeny nebo křivě vykládány. Zdůrazní jeho vědeckou kapacitu, jeho horoucí češství, jemný cit pro spravedlnost národní, odpor k Vídni a k falešné rekatolisaci. Balbín, jehož tragický život přímo vyzývá umělce, slučoval v sobě horlivost jesuity s oddanou láskou k vlasti. A nebyl sám. To také naznačuje Strakoš, jenž ostatně ze souvislosti barokní doby s naším obrozením, zmínil se už ve své pozoruhodné práci o Voigtovi. Balbinem, jenž byl nepřímým žákem vynikajícího jesuity a Poláka Petra

Skargy, se počíná »třistaletá protibělohorská bitva« podle J. Pekaře, jehož tu nelze nevzpomenout. Žádaje pro Balbína spravedlnost, osvětlí sám Strakoš některé stránky jeho ducha, všimne si i stylové interpretace jeho díla a zařadí ho do řady buditelů, jimž byl Janem Křtitelem. Dnes nabývá jeho případ a příklad nového osvětlení.

**SVAZKY ŮVAH A STUDIÍ,** vydává naklad. Václav Petr, Praha II., Ječná 32. Rada drobných brožur úhledné a praktické formy vychází z potřeby současné doby: naučit nejsířší vrstvy českého čtenářstva přemýšlet o věcech naléhavých, nalézt kontakt mezi literatury, představiteli českého kulturního života a čtenáři, vytvořit spojení mezi námi, časem minulým i příštím. Knihovničku zahájil sám její pořadatel doc. dr. Fr. Kovárna svazkem Česká střízlivost a český pathos. Autor se tam pokouší o vysvětlení dějin s ohledem na dva protiklady: střízlivost a pathos. Vztah ke skutečnosti — to je střízlivost, pathos pak znamená vůli víadnout skutečnosti. Vybízí k pěstění pathosu v naší kultuře a žádá jej všude tam, kde je na svém místě.

**Romantická tvář Slovenska** je název druhé knížky od Michala Chorvatha. Hledá se tu romantismus v umění, kultuře i politice a věnuje se tu také pozornost dvacetiletému soužití Slováků s Čechy. Češi přehlíželi podle autora některé potřeby Slováků, postavili se spíše do role soudců, kdežto Slovinci naproti tomu ne našli pochopení pro mnohou hodnotu, která se jim nabízelá z Čech. Nelze však souhlasiti s autorem v tom, že náboženství je věc citu, jak se v brožuře tvrdí.

Ve 3. čísle pojednává Václav Černý o rasismu, o jeho tvůrci Gobineauovi a o jeho vývoji. Ukazuje na to, že pozdější rasové směry mají společný základ s Gobineauem, avšak nekončí pesimisticky, nýbrž hlásají pravý opak. Několikrát je tam citováno z knihy Mein Kampf, a závěrem jsou stručně přehlednuty these Günthera a Darrého, otců rasového učení německého.

**Jiří Frejka: O divadlo vskutku národní.** Autor, známý divadelní pracovník umělecký, dobře pozoruje, kterak funkce českého divadla zůstává omezena a nevyužita. Divadlo je u nás stále ještě vlastnictvím jen určitých vrstev. Jeho úkolem však je promlouvat ke všem bez rozdílu, vniknout do všech oblastí národa. K tomu je však třeba vůle z obou stran: divadla i publika. Divadlo, a především Národní divadlo, hraje tu úlohu vůdčí a odpovědnou. Musí vést a organisovat práci za jedním společným cílem: vyplnit s českých scén bezcenný brak a naučit publikum hodnotit divadelní umění.

**Svazek pátý: R. Vacková: Sokrates, vychovatel národa.** Velmi přesně a výrazně zakreslila tu autorka profil velkého filosofa i hlavní jeho všelidský význam. Obsah brožury přerostl daleko rámeček, vymezený napsáním.

**Česká vzdělanost v Evropě.** V šestém čísle svazků přehlíží Jan Patočka pod tímto názvem vývoj i hodnoty naší vzdělanosti. Z jeho názoru je zřejmo, že česká inteligence počíná zaujímat k hodnotám své vzdělanosti postoj více kritický a střízlivý.

**Zdeněk Kalista: Doba Karla IV.** Odborná práce docenta Z. Kalisty vyzařuje láskou historika a vzácným pochopením doby Karla Čtvrtého. Je to dílko tím radostnější, že přichází v době, kdy na jubileum slavného českého krále a císaře bylo téměř zapomenuto. Jako osmé číslo vyšlo: V. Tichý: Literatura německého boje za osvobození (1806—1813). Přehledně podaná studie vyniká především dokonalostí a mnohostí doložených faktů a dokumentů.

**M. Kratochvíl: Základní kámen Národního divadla.** S pietou a nevšední láskou k přední české scéně psaná publikace upoutá zajisté každého českého čtenáře, zvláště ty, kteří mají k naší »kapišce nad Vltavou« bližší vztah.

**Jako desáté číslo vyšlo O sociální myšlení od V. Navrátila.** Autor přehlíží zde sociální dění, přezkoumává a ukazuje, kterak v oblasti sociální bylo špatně jednáno, bez pevného myšlenkového základu, bez pevných a jistých zásad a jaké těžké následky těchto chyb se nutně dostavily.

Tak vyšlo prvních deset svazčků nové Petrovy edice. Přimášeji mnoho nového i dobrého a lze se jen těšit na další. Cena knížky 4 K.

**František Sallinger: Marie Lichteneggerová.** Život a ctnosti mladé dívky. Přeložil Tomáš Coufal. Tiskem a nákladem Jana Tomana ve Žďáře 1939. Str. 121. Cena 10 K. — Marie Lichteneggerová byla prostá venkovská dívka. Její duchovní cesta, cesta pokory a důtinné lásky k Bohu nemá nic společného s moderní duchovní a mravní problematikou a její život nepředstavuje nic, co by bylo velikým v očích světa, ale velikou před Bohem ji učinila věrnost, s níž od dětství až do předčasně smrti zápasila o mravní dokonalost, a před lidmi

veselá mysl a laskavost, jež zdá se, byla jejím nejkrásnějším charismatem. Autor, farář rodné obce Mariiny ve východním Stýrsku, vylíčil její život a ctnosti s velikou láskou a jemností; knížka jeho jistě upoutá mnoho mladých duší a získá je pro cestu, kterou šla Marie Lichteneggerová.

D. P.  
**Dominik Pecka: Tvar člověka.** Jako 4. číslo řady Duchovní orientace vydala edice Akord, Brno, 1939. Cena 12.— a 23.— K. — Nová kniha Peckova je přímým, ale zcela samostatným pokračováním Smyslu člověka. Na práh svého uvažování položil základní skutečnost: člověk je stvořen k obrazu božimu. Protože jen náboženství podává člověka celého, je otázka, jaký je člověk, řešitelná jen nábožensky. A tak se nám objevuje celá knížka Peckova neobyčejně aktuální, protože s jistotou, již má jen člověk věřící, vykládá všechny stránky lidské bytosti a potírá všechny bludy moderní doby, na něž hyneme a na něž bychom mohli zahynout. Člověk je tajemství protikladů, ale ne protikladů navzájem se vylučujících, nýbrž tíhnoucích k jednotě. A s tohoto hlediska, objasniv v první kapitole pojem tragická a tragický, Pecka se zabývá člověkem a jeho poměrem k Bohu, k přírodě, k bližnímu, ke společnosti a k Církvi. S naprostou logičností, s jasností a úměrností odhaluje to, čím je člověk jako obraz Boží, shoduje se s náboženským názorem Pascalovým, jenž viděl tak hluboko do podstaty člověka. Knižka Peckova, tak bohatá a při tom zhuštěná, jasná a živá, opírající se o literaturu všeho druhu, náboženskou, filosofickou, psychologickou, přírodovědeckou v jazyce českém, francouzském, anglickém, německém a italském, stane se nepostradatelnou příruční knihou všech, kdož nechtějí ztratit orientaci v dnešním světě, ale především těch, kdož nechtějí ztratit svou duši. Pro křesťana život není nicota, není bytí k smrti jako u Heidegera, náš život má být bytím v Kristu. To zavazuje k oběti, ale také zaručuje vstup do slávy Otce těm, kdo následují Krista. Vřele doporučujeme.

lv.  
**Bohdan Chudoba: O dějinách a pokroku.** Pět náčrtů. Edice Akord v Brně 1939, str. 139, cena 14 K. — Mladý a průbojný autor, vybavený vzácnou erudiicí filosofickou a literární, založil svých pět duchaplných úvah na otázce zdánlivě banální: co jest pokrok a co jsou dějiny. Těchto slov se užívá tak často, že se už nikdo neptá po jejich skutečném významu. Je třeba se pokusit o obnovu jejich pravého smyslu. Autor podniká pokus ten opřen o logiku Newmanovu, Wronského věcné pojetí bytí, vědění a konání, Kierkegaardovo rozlišování bytí a myšlení. První dvě stati jsou myšleny jako logický základ, druhé dvě jsou psány s hlediska dějepisného a se stanoviska myšlenkové skladby, jejíž základní rysy naznačuje pak v části poslední. Není pochyby, že je to pokus založený v hloubce velkého studia a světle nových průzorů. Jeho odvážnost budou s to změřiti jen ti, kdož se dovedou vyrovnati i se všemi velikými duchy, o něž se Chudoba opírá, a kdož znají jejich dílo při nejmenším tak dobře jako on. Ti pak budou moci vysloviti soud nad některými smělými, či řekneme nezvyklými závěry knihy, na příklad o vyloučení dějepisů z oblasti vědy a omezení pojmu vědy na poznání hmotné přírody, vyhrazení pojmu příčinnosti pro vztah ducha ke chtoným předmětům, jež duch uvedl v bytí, nebo kterým vědomě přidal nějaké vlastnosti — at tak či onak, kniha Chudoba jest jedna z mála nových opravdu podnětných knih v naší české literatuře filosofické.

D. P.  
**Dr. M. Laros: Zde je evangelium pro dnešek.** II. díl, přeložil Dr. František Kopečný. Stran 216, cena brož. výtisku K 25.—. Vydal «Velehrad», nakladatelství dobré knihy, Olomouc. — Druhý díl úspěšných a hlubokých promluv Larosových obsahuje kázání od letnic až do 24. neděle po sv. Duchu. Kázání přinášejí a osvětlují pravdy evangelia, aby je mohl přijati moderní člověk, který vlažností ve víře a vlivem prostředí se stále a stále vzdaluje vnitřnímu životu Církve. Hledá sice náhradu, ale zaplétá se do bludů a omylů. Dr. M. Laros tím, že osvětluje pravdy evangelia, chce dopomoci k víře osvětlené a utvrzené. Vývody Larosovy mají vnitřní přesvědčivost, slovní výraz je jasný, a tak dává vystoupiti nadčasové platnosti pravd evangelia. Vedle této knihy blednou naprosto mnohé jiné, které se zabývají výkladem evangelia. Uvádí nás do ducha Písma i církevního roku, mluví řečí jasnou, naléhavou, jistou svým účinkem, časové otázky formuluje ostře a dává na ně vždy odpověď přesvědčující. Tak se z ní stala moderní apologie, která však nikdy neztrácí se zřetele ani stránku kladnou a snaží se působiti zároveň tvořivě.

re  
**Vavřinec Vodička O. S. B.: Chesterton čili filosofie zdravého rozumu.** V knihách Řádu vydal Vyšehrad, Praha 1939. Cena 20 K. — Hned na počátku říkáme: kniha velmi užitečná. Vodička, jenž se už od let zabývá

vynikajícím filosofem, básníkem a publicistou anglickým G. K. Chestertonem, položil si za úkol tlumočiti v obrysech, ale shrnujících, rozsáhlé dílo Chestertonovo českému čtenáři, podati systematický přehled jeho filosofie zdravého rozumu a jeho hodnot uměleckých a přivřít tak cestu ku prospěšnému studiu tohoto velkého katolíka, jenž dovedl skvěle spojit zjevení s poznáním vědeckým a podívati se na člověka v jeho vztazích zdravě, a tudíž nově. Připustiv transcenci přirozeného života, neodvrhnuv tajemství, mohl s úspěchem rozvíjeti dále svou filosofii, jež naveskrz katolická, to jest: objímá celý život, celého člověka, postihuje bytí v jeho plnosti a řádu. I ukázalo se, že tomuto pohledu odpovídá jen metoda paradoxu. U nás se robustní filosof pohádka a bojovník romantismu těší už dávno velkému zájmu. Ale zapomnělo se, že je Chesterton duch universální. Četly se a napodobovaly jeho duchaplné detektivky, napodoboval se jeho styl v žurnalismu, ale nestudovaly se jeho essaye filosofické. Uvedl jej k nám, jako mnoho jiných zdravých duchů, starofíšský Josef Florian. Většina knih je přeložena do češtiny.

lv.  
**Pokladnice odpustkových modliteb.** Přeložil a upravil Josef Bouzek, kanovník vyšehradský. Vydal Vyšehrad, Praha 1939. 350 str., 25 K v plátně, 50 K v kůži. — Tato nová modlitební kniha je sestavena z odpustkových modliteb, schválených papežem Piem XI., a je neobyčejně bohatá, opravdová pokladnice, z níž třeba neustále čerpati. Vpředu je vysvětleno, co jsou odpustky, jaké jsou a co je s nimi spojeno. Najdete tu modlitby, připínající se nejen k dennímu pořádku, ale i k různým životním příležitostem, modlitby, obracející se k sv. Trojici, P. Marii, svatým atd. Kniha je tištěna na silném bílém papíře literami, jež jsou velmi příjemné oku a velmi dobře se čtou. Dík za ni.

**Alfred Fuchs: Kurs křesťanské státovědy.** Knižovna Rozprav, Praha-Břevnov, Boleslavova 35. Cena K 25.—. Knižka Fuchsova vznikla z přednášek na Studiu Catholici a má odtud tu přednost, že je živá, hledící k přítomnosti, zhuštěná a stručná, a při tom obsáhlá. Čtenář tu najde množství poučení o základních pojmech státovědy, o vzniku, cíli, formách a rozmanitých vztazích státu. Fuchs, opíraje se o důkladnou práci Jellinkovu, psanou ve smyslu liberalistickém, přihlíží neustále k neživější přítomnosti, srovnává různé nauky dotýkající se státu s učením Kristovým, hledá střední cestu mezi extrémy, ukazuje na hierarchii lidských zřízení a podrobně se zabývá poměrem státu k Církvi, jehož rozumné řešení, bylo-li by všeobecné, mohlo by vést Evropu ke klidu a rozkvetu. Doporučujeme tuto knihu hlavně sociálním kroužkům, rovněž tak jako čtrnáctideník »Rozpravy«, který se obírá sociálními otázkami v duchu učením křesťanského.

lv.  
**Šest kázání z Homiliáře opatovického.** Vybral, přeložil a doslovem opatřil Karel Doskočil. (V úpravě a s obrázky O. Stritzka. Pro členy Katolického Literárního Klubu jako svůj 3. vánoční tisk vydal »Vyšehrad« v Praze 1939. 48 str.) Homiliář opatovický, pocházející podle písma z doby kolem r. 1150, lze označit za duchovní protějšek Kosmovy kroniky. Jadrným překladem Doskočilovým je českému čtenáři dopráno okusit této znamenité památky doby přemyslovské. Tato polozapomenutá církevní památka románská, prokazující nesporně českou redakci, zaslouží zvláštní pozornosti zejména pro dvě kázání o sv. Václavu, pojatá do Doskočilova výboru. U jednoho nevyklučuje vydavatel autorství sv. Vojtěcha, druhé pak s velkou pravděpodobností připisuje v závěrečné poznámce Kosmovi.

**Práce,** časopis studentů. Studentský domov, Jičín, Denisova 400. Řídí redakční kruh. Nový časopis, který si významně dal podtitul časopis studentů, se pěkně reprezentuje dosud vyšlými třemi čísly. Jeho autory mají být jen a jen studenti, kteří mají co nekladnější poměr k české národní kultuře. Vedle próz, poesie, kritik, mezi jejichž autory se tu a tam objeví i jméno známé z Jitra, nezapomíná se ani na humor a dlužno

že je to humor opravdu vtipný.

---

*Za příspěvky, otištěné v 5. čísle Jitra, byli odměněni:*

*VÁCLAV ARA za báseň Hlas spí.*

*VĚVODA za prósu Obyčejný příběh.*

*MIROSLAV NĚMEC za stať o poesii Holanově.*

## NAŠE KŘÍŽOVKA

Rediguje JAN KUBÁT, na jehož adresu Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

Dnes obnovujeme rubriku a zahajujeme

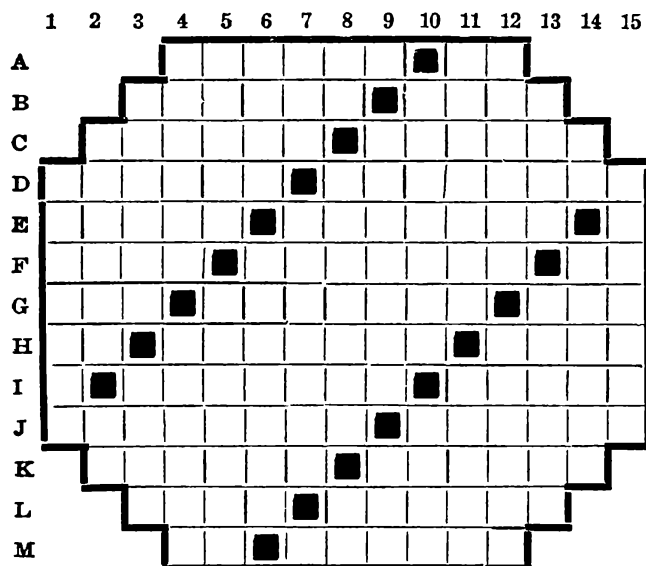
### I. ŘEŠITELSKÝ TURNAJ

Závod bude 4kolový: v každém čísle bude soutěžícím předložena křížovka, jejíž správné řešení hodnotí se 5 body. Za každou chybu sráží se půl bodu. — Zavádí se knižní odměny.

Všem soutěžícím mnoho zdaru!

J. KUBÁT.

Dnes Vám přikládáme první křížovku. Odstartováno . .



VODOROVNĚ: A: Ledovcový nános v údolí; olovo. — B: Báň; nemocná. — C: Záporná elektroda; nechut. — D: Lyrická báseň (fon.); odvětví průmyslu. — E: Japonské město; uvrhnu v záhubu; římská tisícovka. — F: Dívčí jméno; markomanský král. — G: Spojka; lakotil; duo. — H: Ženské čínské jméno; uherský královský úředník; špiní vodu. — I: Předložka; líti; člen národa. — J: Obyvatel Nového světa; vánoční zpěv. — K: Chodit; záclona. — L: Malý úd; choďský hrdina. — M: Slovensky »jak«; dívčí jméno.

SVISLE: 1. Obyvatelka Somálska. — 2. Zábavní místnost; souhlásky »máku«. — 3. Tyrani; jihoamerická republika. — 4. Zahradnická potřeba; konference. — 5. Opěradlo; prst. — 6. Nerost neb hornina, z níž se dobývá ryzí kov; hokejový útočník. — 7. Ženské jméno; pokynout na pozdrav. — 8. Zápor; červené barvivo; zkratka Klubu atletů. — 9. Spojka; neštvu; bezpatý Řím. — 10. Anděl; druh mléka. — 11. Lákal (u=i); pokropil. — 12. Sloučenka bromu; části nohou. — 13. Drahá (obr.); malířova potřeba. — 14. Koncovka zdobných chlapeckých jmen; duševní rozpoložení. — 15. Zeměděl. —jk—

Řešení této 1. turnajové práce zašlete do 14 dnů na redaktora této rubriky. Stačí zaslati řešení ve vodorovném směru.



přináší radost i užitek! 20 stran četby s krásnou barevnou obálkou. Roční předplatné K 36.—, výtisk 70 haléřů. Žádejte v každé prodejně novin nebo v administraci: PRAHA II, VÁCLAVSKÁ ULICE ČÍSLO 12

## Zprávy Edice Jitra

V Edici JITRA vydává Ústředí katol. studentstva v Praze hodnotná díla katolických autorů českých.

Dosud vyšlo:

- D. Pecka: *Tajemství života*. 1932, rozebráno.
- Charitate Christi Compulsi*. Český překlad encykliky. 1932, rozebráno.
- D. Pecka: *Svatí a lidé*. 1933, K 4.50.
- M. Krejza: *Gotické květy*. Básně. 1933, K 6.—.
- Baroko*. Studie. Napsali: Chudoba, Vašica, Kalista, Kutal a Racek. 1934, rozebráno.
- D. Pecka: *Tajemství života*. II. vyd. 1935, rozebráno.
- Fr. Lazecký: *Odění královské*. 1937, rozebráno.
- Hospodářské směry novověku*. Příručka sociální práce. 1939, K 7.—.
- D. Pecka: *Tajemství života*. III. vydání. 1939, K 10.—.
- E. Jitzovský: *Hrdá srdce*. Studentský román 1939, brož. K 20.—, váz. K 28.—.
- Pro odběratele »Jitra« na odběrní kupon, přitisknutý na obálce tohoto čísla, za sníženou cenu: brož. K 12.—, váz. K 18.—.

Další ediční program uveřejníme v příštím čísle Jitra.

V Edici Jitra vyjde ročně celkem 10 knih — zdarma výroční bibliofilský tisk pro předplatitele. Cena za knihu pro odběratele časopisu »Jitra« brož. K 12.—, váz. K 28.—.

Přihlaste se k odebírání celé naší druhé řady za sníženou cenu. Přihlášky zasílejte pouze na naši expedici:

Ústřední katolické knihkupectví  
»U ZLATÉHO KLASU«,  
PRAHA II., Karlovo nám. 5

»Pomněnky z Bozkova od Královny hor«  
vycházejí v časopise mladých »3. generaci«

# KATOLICKÝ LITERÁRNÍ KLUB



vstupuje do čtvrtého ročníku a zve všechny milovníky dobré a krásné knihy do svých řad.

V r. 1940 potěší své členy tímto vybraným programem:

*František Skácelík:*

## OPUSTÍŠ-LI MNE . . .

Autor „Venkovského lékaře“ a „Architekta Maloty“ postoupil tentokrát ve svém novém myšlenkově i umělecky závažném románě až do let nedávno minulých. Děj je soustředěn kolem postavy známého básníka.

*I. R. Malá:*

## BEZ POČÁTKU A KONCE

V tomto svazku vyvrcholuje pozoruhodný životní příběh Rudolfa a Anny. Domov i cizina slouží za dějiště jejich nevšedního dobrodružství. K nejvýznamnějším stránkám patří dojmy z Říma a jiných italských měst.

*Gertrud von Le Fort*

## MAGDEBURSKÁ SVATBA

Tragická situace obleženého Magdeburka je v tomto románě z třicetileté války vylíčena mohutnými a sytými obrazy. S otřásajícími dějinnými událostmi (které český čtenář už částečně zná z Durychova Bloudění) je zde spjat osud mladé magdeburské dívky. Z řady ostře viděných postav vyniká zejména nadlidský zjev císařského generallissima Tilly (Přeložila Jitka Fučíková.)

*Jaroslav Durych:*

## SLUŽEBNÍCI NEUŽITEČNÍ

O životě jezuitského mučedníka Carla Spinoly, jehož otec je pochován v Praze u sv. Víta, není mnoho zpráv. Tím je už dána nepřímá technika Durychova románového díla, které naprosto zákonitě krystaluje v tvar, jaký je u naší prózy nezvyklý. Brzy je však čtenář stržen rytmem této kadencované řeči a s úchvatem sleduje strmé dějové pásmo, které ho vede z Prahy přes Itálii do Lisabonu, odtud pak po mnohaletém křížování po moři k cíli Spinolovy cesty, do Japonska. Bylo-li Durychovo nádherné „Bloudění“ plamen, který šlehal kam chtěl, jsou „Služebníci neužiteční“ jiskřivý krystal ledu. Je to vpravdě dílo Durychovy zralosti. (Se svolením autorova mateřského nakladatelství vychází toto vydání jen pro členy KLK.)

*Fr. Mauriac*

## CESTY K MOŘI

Kromě Mauriaca málokterý žijící romanopisec je obdařen tak pronikavým pohledem do temných hlubin křesťanova nitra, pustošeného hříchem a úpějího po milosti. Jeho román je drama viny, která zasáhne a zdrtí celou rodinu. (Přeložil Jaroslav Zaorálek.)

*J. Kirschweng*

## LEV V JIZBĚ

První novelistický výbor vynikajícího saarského autora objevuje nám zcela neznámý svět. Na pohled prostou a přece jen básnicky kultivovanou řečí vyprávějí se zde podivuhodné příběhy o vítězství dobra nad zlem, radostí nad smutkem. (Přeložili K. Dvořák a L. Gruber.)

## VÁNOČNÍ TISK

Původní práce v bibliofilské výpravě.

Členové Katolického literárního klubu platí ročně příspěvek K 160.— mimo porto. Za tuto částku obdrží celkem šest vázaných svazků a vzácnou bibliofilií na vánoce.

Podrobné informace ochotně podá a přihlášky přijímá každý knihkupec nebo přímo

# KATOLICKÝ LITERÁRNÍ KLUB

PRAHA II., VÁCLAVSKÁ UL. ČÍS. 12

časopis Katolického

# j i t r o

studentstva

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 7.*

Prof. Jos. Pýcha:  
P. Mansv. Ot. Zima:  
Dr. Silv. M. Brait:  
O. M. Petřů O. P.:  
Zdeněk Rezníček:  
A. P.:

Pavel Štěpánek:  
La' maria Pocerini:  
Jan Ryba:  
A. P.:

Ukřižování  
Věčné světlo a my  
Uchop poznání hodnoty  
Poznamenání  
Šestý list o přátelství  
Ze zápisníku starého profesora  
Neprávem zapomínaný  
In memoriam E. Jitzovského  
Kamarád z vlaku  
Kamarádka, stud. román



# **j i t r o** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Václavská 12. Tel. č. 352-15. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného poslejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrlý, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **zprávy dopisovatelům**

J. B. Rád. Pozdrav. — V. V. Otiskneme jednu. Ty druhé jsou skoro lepší, ale pokážete verš jedním slovem. — L. K. Neřekl bych ani, že tu báseň psala dívka. Na vás je to téma příliš objektivní. Zatím ne. — F. V. Tentokrát nic. Báseň volá po formě. Pošlete jiné. Pozdrav. — J. S. P. V Próze jde o myšlenku, jejíž řešení se mně zdá násilné. Ale horší je, že se vyjadřujete klišaty. Pošlete jiné věci. — M. H. Vaše básně jsou příliš improvizovány, ale prozrazují, že napíšete lepší. — M. E. Nemohu. Chcete něco vyjádřit, ale váš jazyk není dost ohebný. Chybí vám zatím cit pro slovo. — V. B. Ten námět je krásný, ale vám se zatím nepodařilo zachytit všechnu tu krásu, je to spíše kompozice. Pustte se do toho ještě jednou, a pište po jedné straně. — J. D. První strofa je pěkná, ale druhá to kazí. A nadpis? Přepracujte. — K. K. Vybral jsem Únor. Pozdravení. — Z. W. Mým kopcům. Ten konec se mně moc nelíbí. — J. J. N. Prózu bylo třeba seškrtnat, hlavně na začátku. — M. S. Ano. — J. Š. Přípitek otisknu. Těším se na jiné. — V. S. Jen Domů. — I. A. Co ještě zní a excerpce. Děkuji a pozdravuji. — M. N. Próza je do jisté míry naivní v thematicu i výrazu. Ale nevzdávejte se. — M. Z. Tentokrát ano. Jsou lepší. Dvě jsem vybral. — O. K. Otiskneme Jitro. — J. B. Prózu, kterou mi poslal váš p. profesor (vyřídte mu pozdrav), přijímám, ale bylo třeba něco vynechat. — P. Z. Próza bude otištěna. Pošlete jiné. A hleďte se osvobodit. — K. K. Obě. Jsou nesené krásným citem, jež jste dovedl vyjádřit. — J. J. Thema prózy je už všední. Nic nového nepřinášíte. Snad básně, které však vadí to, že je vnímána jako próza. — J. B. Vybral jsem básně Rodná píseň. Děkuji vám mnohokrát a srdečně pozdravuji. — F. A. Otiskneme Dětství. — J. S. Zlepšil jste se. Uschová vám Po bouři a Vítězní. — A. B. Obě jsou pěkné, ale Advent nelze. Děkuji za zprávy a těším se na další. Mám stále zájem.

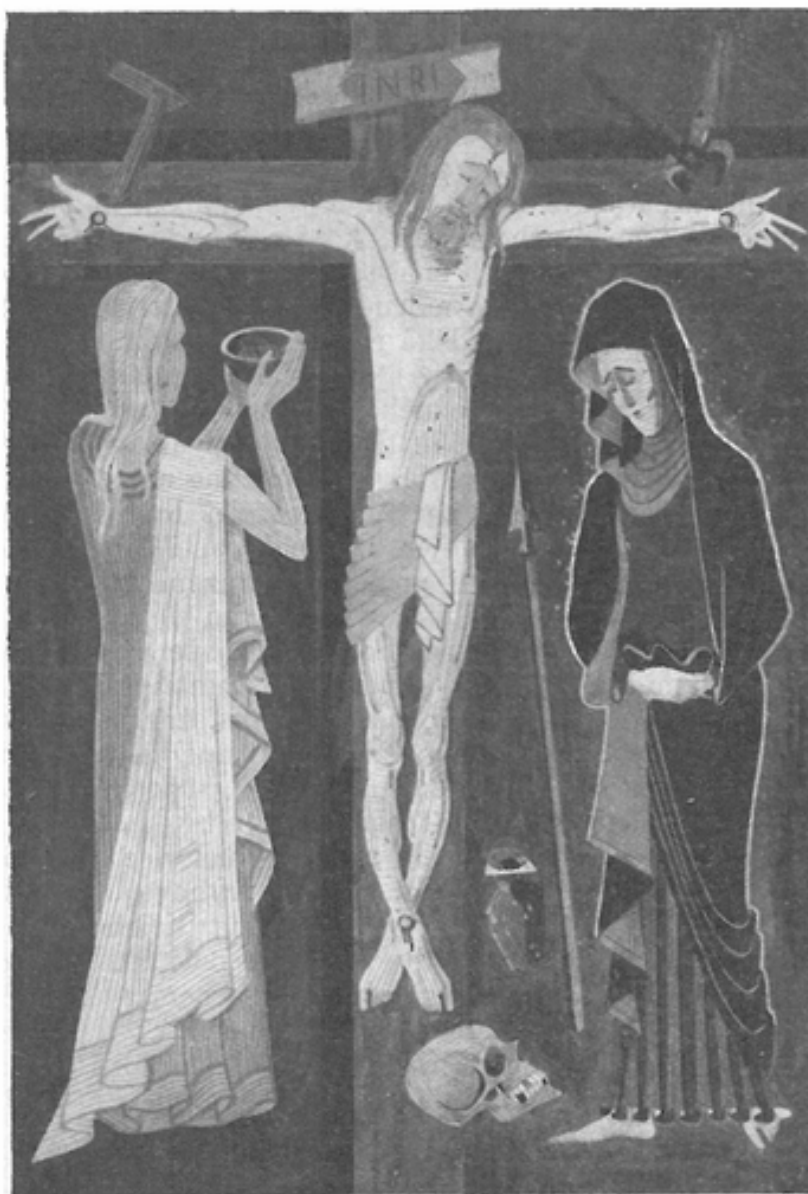
---

## **fotografická soutěž Jitra**

je prodloužena do 15. března 1940. Do té doby zasílejte své snímky na adresu: Technická redakce časopisu Jitro, Praha II., Václavská 12. - Výsledek soutěže bude oznámen v dubnovém čísle Jitra.

---

Vyšlo 1. března 1940. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Josef Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.



## U K Ř I Ž O V Á N Í

Prof. Josef Pýcha

Archiv Jitro

## P. M. ZIMA O. M. CONV.: VĚČNÉ SVĚTLO A MY

Chladné přítmi kostela pomalu zahaluje ostré kontury gotických žeber a shání se všech ploch i koutů poslední zbytky dne ke klenbě chrámové, snažíc se tak opanovati na nějakou dobu prostor, naplněný jemným dechem tympiánu. Mihotavá světla votivních svíček končí neúprosnou rukou kostelníka svůj denní život, a několik zbylých návštěvníků, jakož i nahodilých, ve spěchu sem zabloudivších dobrých duší, uzavírá spěšným křížem delší i kratší adoraci, aby snad letmo, dovolí-li jim tempo moderního času, obnovili v zákoutí svého domácího prostředí vzpomínku na těchto několik chviliek, věnovaných Bohu a duši. Hlučné harašení klíčů naposledy vyzývavým tónem upozorňuje na zavírání, a již těžké dveře dunivě zapadají. Ticho, předtím jen občas přerušené tím či oním z návštěvníků, stalo se ještě hlubším a pouze vzdálený šum ulice jemně zaznívá posvátnou lodí chrámovou.

Když člověk odešel, zůstal malý, někdy zcela nepatrný plamének věčného světla, aby nyní on vévodil celému prostoru a svým výmluvným hlasem neustálého pohybu adoroval. Příjemný jeho svit připomněl nám měkkost a lahodnost andělských křídel, jež jistě ve větším množství se v tuto chvíli snášejí před svatostánek. Ano, právě v tomto okamžiku ožívá věčný plamen adorace a mocné sbory neviditelných sluhů Božích tvoří stráž lásky a úcty v těch místech, kde lidská ruka postavila z mrtvé hmoty, i přes svou nádheru a uměleckou cenu, pouhé odznaky a ztělesnění duševního citu. A přece našel člověk mezi různými druhy svého nábožného zanícení nejkrásnější symbol neustálé poklony, v tomto věčném světle. Proč však tak brzy a příliš zevšedněl mnohým z nás tento plamen mihotavého červeného šípu? Proč pohlížíme na něj jako na nutný předmět kostelních rekvizit? Protože často, ba velmi často nedoplnili jsme nádobku svého náboženského života čistým a svatým olejem nadšení, často jsme je nechali — či snad necháváme úmyslně dosud — ztuhnouti prudkým mrazem lhostejnosti dnešní doby, a pak se divíme, že jednotlivým a náhlým vzplanutím chvilkovým nejsme schopni rozehráti mateřské jiskry duchovního pokladu. Tak ovšem nechává nás pohled na ukazovatele cesty chladnými, a netečnými i vůči svátostnému Spasiteli, k němuž vlastně jeho paprsky směřují. Není pro nás více přípravnou meditací, či lépe řečeno nástinem budoucích hřejivých minut před Nejvyšším; zrak náš tupě hledí vpřed a pouze vědomí prostředí vytvoří z nás lidi se modlící, částečně zbožné, srdcem však od Boha na míle vzdálené. Věčné světlo přesvědčivé víry ať nás osvítl!

Bližící se doba velikonočních svátků nebude pak pro nás více snůškou mnohých lidových zvyků a otřepaných, prý jedině starým osobám vyhovujících aktů zbožnosti, ale pravým radostným aleluja, které dovede vykouzlit na lících všech blažený úsměv vědomí budoucího zmrtvýchvstání. Žel Bohu, musil by povstati mezi námi nový spisovatel typu Baarova, jenž by se odvážil mocným rozmachem svého pera vložit na početné stránky nové Hloží a bodláčí, nebo Milovati budeš . . . , a v rázu moderní doby prudkými šlehy vzkřísiti již již uhasínající věčné světlo lásky k Bohu a bližnímu!

Kdo odvážil se tak daleko, že sáhl až po biči kritiky — a mezi studující mládeží, i katolickou, je jich dostatek — ať ukáže také druhou stránku svého vnitřního hrdinství a sám ve jménu Krista svátostného zažehne pochodeň víry, naděje a lásky, a ukáže, že nejen analyticko-formálně je třeba živiti oheň věčného světla v nás, ale že je naší svatou povinností synteticko-prakticky účastniti se společné obrody ducha. Připomíná to, jako by mnohý z nás stál u požáru a s rukama v kapsách kritisoval částečnou nešikovnost hasících. Kdy už konečně uhlídáme v řadách naší hrdé mládeže, že možno dohromady spojit užitečné s prospěšným, zábavu, zdravý a rozumný sport s krásným a opravdu procítěným plněním náboženských povinností? Až toto se vyplní, pak si teprve můžeme říci, co je přesvědčení náboženské. Pak porozumíme symbolu věčného světla a kříže.

A ke konci ještě jeden skutečný příběh. Poznamenal jeden pan učitel: »No tak, velebný pane, jak jste teď spokojen, když máte ve školách kříže?« Důstojný pán se trpce pousmál a odpověděl: »Dej Bůh, aby tam nezůstaly viset jen tak dlouho jako mapy nebo jiné obrazy a nesloužily pouze k zaplnění prázdného místa!« Tak to bývá. Všechno se nám hodí, ale nesmí s tím být spojena povinnost nebo dokonce oběť. Kdyby nebylo té věčnosti, co by učinil člověk, čím by se stal?



Josef Pýcha  
Oplakávání

Archiv Jitro

Ladislav Havránek: *Zemi*

*Obětní stoly kouřících polí,  
za oběť žízňě zvonící klasem,  
věncíme květy věrnosti svou,  
v meze jsme vetkli znamení svá.*

*Nad naším polem modlil se skřivan,  
poslové Boží žehnali jemu,  
nad jeho brázdou tichými hlasy  
děkují klasy za milost Tvou.*

*Zdravím tě, země, za rosných jiter  
barvami spekter mluvící ke mně.  
Ze tvé hrudy zazářil divoký mák,  
krvavý krví mých otců.*

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Ptám se jedné terciánky, která měla pěkné pololetní vysvědčení, co za ně dostala. — »Pětatřicet korun.« — »Proč právě pětatřicet?« divím se. — »Prosím, tatínek mi slíbil za každou jedničku pět korun, ale povídal, že za každou dvojku si deset korun srazí. A tak jsem, prosím, dobírala pětatřicet korun.« Hle, myslím si, kterak se pedagogie snoubí s matematikou. Jak by ne, vždyť tatínek je ředitelem pojišťovny. Jen když to takhle dopadlo: horší by bylo, kdyby dceruška měla doplácet. Ale že ještě tatínek nepřišel na myšlenku zavést pojištění proti propadnutí ve škole? Řekněme, že by se žák pojistil na 1000 K. Kdyby propadl, dostal by prémii 1000 K, 400 K by dal na školné a ještě by »dobíral« 600 K. Co není, může být.

\*

Mirka R. v sekundě onehdy tuze zlobila, takže jsem ji musil napomínat. Když to nepomohlo, poslal jsem ji — proti zásadám pedagogie školské — stát do kouta a ještě jsem si ji na postrašenou poznamenal do zápisníku. Toho se Mirka velmi polekala: před následující hodinou čekala na mne přede dveřmi třídy. Když jsem přišel, začala odprošovat trochu posmrkujíc — patrně na znamení, že to myslí doopravdy. Řekl jsem jí, že jí odpustím, bude-li hodná. Ale to ji neuspokojilo: a k posmrkování přidala ještě jakési něžné pofňukávání, až z toho vyšlo, zdali také tu poznámku v zápisníčku vymažu? Na to jsem prohlásil, že i tu poznámku samozřejmě vymažu, bude-li se Mirka chovat, jak se na studentku sluší. Již jsem chtěl jít, ale Mirka měla ještě něco na srdci a něco velmi vážného. — »A, prosím, já jsem ještě něco udělala!« — »Copak?« — »Já, když jste mě postavil do kouta, já — já, prosím jsem si o vás myslila něco moc ošklivého.« — »Nu, tak jen ven s tím, to bych věru rád věděl, co sis o mně ošklivého myslila.« — »Já, já jsem si myslila, že když jste byl malý, taky jste někdy zlobil« — a Mirka vzdychla — to nejtěžší už bylo venku — »a to mi taky odpusťte, prosím.« — A tak jsem jí to všechno odpustil, i ty ošklivé myšlenky — neboť na mou věru, abych nelhal, musím přece uznat, že jsem také někdy zlobil, když jsem byl malý.

\*

Neškodilo by snad, kdybychom častěji vzpomínali, co jsme dělali, když jsme byli malí. Vlastní vzpomínky jsou nejlepší studnicí vychovatelské moudrosti. Mnozí pedagogové jakoby přicházeli do školy bez nich. Nevím, podle čeho vlastně vychovávají. Patrně podle nějakých příruček. Ale život sám je první, jedinečná a nenahraditelná příručka pedagogie. A kdo z ní neumí nic vyčíst, nevyčte ani z papírů nic. Není to snad ani tak

složitě: napodobit to, co se nám líbilo u našich vlastních vychovatelů, a vystříhat se toho, co se nám u nich nelíbilo. Co vnuklo největšímu vychovateli devatenáctého věku, svatému Janu Boscovi, myšlenku státi se pedagogem? Jako malý hošík potkal jednou kněze a pozdravil ho s nadšením své dětské vroucnosti. Ale kněz ten si ho hrubě nevšiml. Malý Jeník se ptal matky, proč kněz nemá rád chlapce. Odpověděla mu, že kněz má jiné starosti než aby se bavil s chlapci. A tehdy zatoužil malý Jan Bosco státi se knězem a dělat radost chlapcům.

\*

Jeden pan profesor píše knížky o studentech a také dělá zábavné filmy ze školního života. V jednom takovém filmu se jaksi dokazuje, že student má nejen duši, ale i srdce. Já nevím, stačí-li film na to, aby se něco takového dokázalo, ale legrace to je. Jiná otázka jest, nežádá-li se snad příliš mnoho na studentovi, naznačuje-li se mu, že má míti soucit s profesorem, který si neumí zařídit kázeň ve třídě. Jednak je soucit vyšší duchovní a mravní postoj, jehož se člověk dobere hlubokou vnímavostí pro cizí bolest a ovšem i utrpením vlastním — jednak je protimyslné, aby měl někdo míti soucit s člověkem, který mu má býti vzorem a autoritou.

\*

Patří učenci do školy? Může ten, kdo se cele oddal nějaké vědě, býti ještě člověkem? Otázku Lessingovu: »Má profesor srdce?« doplnil Langbehn otázkou: »Má profesor hlavu?« To znamená: je se zájmem o vědu slučitelné hledání a pěstění jiných hodnot, hodnot života, dobra, krásy, a je s odborným zájmem o určité odvětví vědy vždy spjat i smysl pro to, co se děje v jiných oborech, a orgán jakési všestrannosti, který je nezbytný všem, kdo mají co činiti s mladými lidmi? Ve své proslulé knize *Lebensformen* určuje Eduard Spranger šest základních forem životních. Jsou to: věda, umění, hospodářství, společnost, stát, náboženství. A těmto hodnotám odpovídá šest typů duchovních: člověk theoretický, člověk esthetický, člověk ekonomický, člověk sociální, člověk politický a člověk náboženský. Není člověka universálního, poněvadž není možno, aby někdo uskutečnil všechny hodnoty. *Ars longa, vita brevis*, říkali staří Římané. Jsme omezeni na určité pole činnosti. To je tragické v životě, že se nemůžeme zajímati o všechno, co je dobrého a krásného v životě, a že nemůžeme uskutečnit všechny své možnosti. Ale nejde konečně o uskutečnění, nýbrž o poměr. Je možno a nutno míti, jak se říká, kladný poměr ke všem hodnotám života. I když nikdo z nás nemůže býti člověkem dokonale všestranným, přece je úkolem vystříhati se jednostrannosti. A může-li někdo býti prost jednostrannosti, je to právě člověk náboženský. V náboženství se pojí všechny hodnoty v celek: věda, neboť pravé a celé vědění vede k Bohu; umění, neboť pravé umění povznáší od věcí smyslových k věcem nadsmyslným; hospodářství, neboť hmotné statky v rukou člověka náboženského jsou prostředkem ke konání dobrých skutků a uskutečnění vyšších cílů; společnost, neboť náboženství ukládá milovati bližního pro Boha; stát, neboť duchovní a mravní řád náboženský jest základem řádu společenského a autorita vrchnosti světské vyplývá z autority Boží. A tak po lidsku a s výhradou lze říci, že člověk náboženský jest člověk mající kladný poměr ke všem hodnotám životním, a to ne snad jen v oblasti myšlení, nýbrž i v oblasti činnosti, poněvadž člověk náboženský nepřijímá život jen jako dar, nýbrž i jako mravní úkol.

\*

I ti, kdož se z jakýchkoliv důvodů vzpírají náboženství, uznávají potřebu mravnosti. Tvrdí ovšem, že je možno vybudovati i mravnost nenáboženskou, čistě světskou či laickou. Odvolávají se nejčastěji na skutečnost, že je mnoho lidí nenáboženských mezi námi, kteří jsou mravně bezúhonní, a pokládají to za důkaz, že je možna mravnost i bez náboženství. Je pravda, že takoví lidé jsou mezi námi. Ale jejich mravnost je dědictvím po zbožných předcích, dozníváním mravních sil minulosti, jakési residuum morale. K úsudku, je-li možna mravnost bez náboženství, by bylo potřebí zkušeností s několika pokoleními, jež by byla vychovávána sice k mravnosti, ale ne k životu náboženskému. A konečně je otázka, je-li mravnost nenáboženského jedince už důkazem, že by i národ, lidstvo jako celek mohlo žíti bez Boha. Je pravda, že je možno založiti mravnost čistě vědecky i bez ideí náboženských. Ale věděti, co je dobro, není ještě mravnost. Věda může zdůvodniti mravnost pro rozum, ale ne pro vůli. Ví-li někdo, co je dobro, je to základ k mravnosti, ale není to ještě mravnost. Mravnost se zakládá

také na vůli. A vůle se rozhoduje pro dobro teprve tehdy, když se jí dobro předkládá jako povinnost. Dobro samo o sobě má jakýsi nárok na uskutečnění. Ale samo nemá síly, aby si to uskutečnění vynutilo. Závaznost dobra nevyplývá z dobra samého, jak se domníval Kant, nýbrž z Boha jakožto původce mravního řádu. Připisoval-li Kant svým učení o kategorickém imperativu zákonodárnou moc vůli, byla to bezděčná výpůjčka v oblasti náboženské, poněvadž duch lidský není svéprávný, nýbrž může přikazovati jen ve jménu nejvyššího Zákonodárce. Jen Bůh může zavazovati člověka a jen Bůh může vyžadovati poslušnost sankcemi, to jest odměnou za dobro a trestem za zlo. Ovšem tyto sankce nejsou hlavní pohnutkou mravního jednání — tou je láska k Bohu. Kant budoval mravnost na úctě k zákonu — ale zapomněl, že k zákonu jako pouhé věci nemůžeme míti zvláštní úctu. A mimo to, že by nebylo zákona, kdyby nebylo Boha, a že zákon by neměl zavazující moci, kdyby jí nečerpal z vůle Zákonodárcovy.



Josef Čechal: *Dětství*

*V hořkých pláčích  
i v přivalech zvonivého smíchu  
tak plyneš ó dětství*

*Čas nemá dna  
a lítost nad ztrátou loutky přebolí  
Pohádka stařenčina nedosněná  
bez konce jež jsme zaspali*

*Ve zdivu sesutých dnů  
ve smutku vyhaslých snů  
hledám já dětství své*

Foto Navrátil, Mor. Ostrava Archiv Jitro

## V Á C L A V A R A S M R T A K R Á L

Ráno ozářilo uplakané oči a zář stékající po svazích hor plnila údolí. Zář ranila světlem a čas odloučeností. Odjžděl syn («... neboť všichni musí odejít, volám-li je já ve jménu Božím, Vlast!«). A cíl se mu skryl mezi hory, pastviny a stáda. Tam mezi nimi řadí se vojsko dlouhé a široké jak řečiště a ostří břitvy. Hrdé jak plachty galér a vítr. Nelze se ptát, jak dlouho k němu pojede. Cíl je pohyblivý a spíše dorazí k němu pozítří neb za týden než zítra a dnes; cíl je pohyblivý a nezranitelný ve své duši, jež roste s úspěchy i neúspěchy.

Míle po míli prchá a každá vytrhuje aspoň jeden osten, jimiž rozloučení se zarylo do srdce Joaquimova. Neboť pravila matka »Se ja feita a tua vontade«. A polibek zapečetil hlas a slzy.

»Jsem celý rozohněn,« myslí nahlas. Svahy Sa das Verteutes rostou a s nimi i zápal a tají zlato, diamanty a horkou krev.

Zde prvá rána, jež smiřuje ho s očima vypoulenýma do věčnosti a na hříchy své, s boky, kam něčí ruka zasadila bodák, aby vyrostl v strom slávy, i se všemi vnitřnostmi, neboť množstvím zvěstuje se skrze augury vítězství.

Zde smiřuje...

V úděsu jistě nestavil koně, neboť se zastavují sami před mrtvým na cestě. Dal by mu pít, byl-li by raněn. Však mrtva je cesta a mrtvo na ní. Zde leží Joaquim otec a kope se mu hrob, jak pro vás se vykope, budou-li milosrdní a vděční. Byl zavražděn a ticho zmlklo, neb spravedliví nejsou posmíváni.

Tma otvírá se jako kobka, kam nahlédl člověk souzený, a sbíhá se právě v nejtemnějším koutě a tichu. Chce zastřít blesk i slunce a sebe. A tmou prchá se k peklu a skrze ni k nebi. Proto stojí Joaquim na rozcestí a pátrá vpravo i vlevo. Pohřbil otce. Zas nasedá na koně a tomuto místu nechává část svého srdce, část mezi zabodnutým kopím a rudou skvrnou, na niž se díval jako na západ v poušti.

Rozběhla se pláň mezi kopci a rychleji než on prchala k obzorům. Až ji dostihne (třikrát neb více), spojí se s vojsky.

Sloupy rudého prachu prosí k nebesům. Děla otvírají chřtán; co z něho vyletí není než kometa ústupu a porážky. Nepřítel ustupuje do mokré noci. Ustupuje před ránem i před lunou. Už nyní mohou mu hrát Saint Louis Blues, ještě dříve, než jeho mrtvoly zbělí pýchou vítězů (jak se zdá). Co přichází z dálky a z domovů jest neslyšitelný pozdrav. A celá echa jej opakují v disharmonii kondorího skřeku a tisíc jich říká: »Bůh s tebou, přijď!...« i prsten a oltář... Dech hoří: Kdyby sopky andské vyplázly sem jazyky, nezahoří více.

Velký Kordovan volal:

Ó rubia Clori, ó dulce mi enemiga! (Luis de Gongora y Argote.)

A Joaquim: Moje vítězství a sláva.

Den před rozhodným vítězstvím zdvihla bolest srdce Joaquimovo a hnala ho proti druhům i věčnu a byla dvojsečná. Šmahem zastínila horizont a dala křížovat jen meteorům živým a svítícím. Lákalo ho prchnout před Golgotou a s větry půlnočními. Neví — opustit či zůstat? Kadidlo slávy válečné je mrzké, a není-li dostatečně svlažováno krví, je hřivna zakopaná. Jest potřeba opatřit si jinou. Avšak kde? Proto zůstává.

Válečné ráno plní se křikem. Co nevidět zmizí čas a mnozí vzbudí se ve věčnosti. Generál Luciano Rizal má ve svém vojsku též smečky otroků: rudých i černých. Musí k nim promluvit. »... dostanete žrát dvakrát i tisíckrát víc jako šakali dnes, co jim zde necháme, i víno, a propustíme vás, jen do boje. Který se vzepře, padne pod karabáčem a pod kopyty!« končí.

Zvědové přicválali, že nepřítel bude nejdéle v půlhodině na obzoru.

Křídla roztahují svůj meč od západu na jih. Otroci s bodáky chrání sílu voje. Takto se očekává laskání Smrti.

Náhle trubky. Vše schváčeno jejich rykem. Těla se přiblížila... Tvrdá byla láska generálova k sobě i k nim; řady otroků se pohnuly, záhy však počaly opadávat. Kmen vojska zůstal holý, jen sem tam lístek. I křídla zakolísala, když nalehla na mačety nepřítele s prudkostí větru, zesíleného varem krve, za kterou se již ani nedomykaly chlopně srdeční. Generál dal troubit k ústupu...

Noc otevřela Joaquimovi svou hrůzu. Zůstal na bojišti a magnety ran jest uvázán v bezvědomí. Nyní se probudil.

Noc bezhvězdná stála, neústupná ve své úlisnosti a všechna ústí jejích hrůz si lehla k jeho bokům: jedno vylévalo ticho a úzkost rozchvácených útrob a chlad vypoulených zraků, jedno přidržovalo flakon hnilobné závratí do hnisu rozteklých těl.

A pocítil peklo, jak Joel volající: »Probud'te se, zpítí neřestmi, a plačte a naříkejte všichni, kteří pijete víno s rozkoší, kteří se vychloubáte svými hříchy, kteří po způsobu hovad jste shnili v nečistotě a v puchu své tělesnosti!« (Joel 1, 5. 17.)

Jistěže znamení útraty a zavrženosti dotklo se darů a zleptalo stříbro symboly pádu a tmy. Tu počal uvažovati o zpuchřelosti svých snů, o vypočítavosti své slávy; nakonec o létě budoucím. Mnohokrát utíkal se ve chrám a zaháněl svou úzkost Chlebem. Teď ne nadarmo poznal pýchu.

Daleká pokání vyvrátila naději pekelných trestů. Za hodinu nastalo jitro.



Pan ředitel není spokojen s prospěchem žáků v prvním semestru. Přichází do třídy, napomíná k větší pílí a oznamuje, že od nynějška je studentům zakázáno pobývat mimo domov po osmé hodině večerní, aby se zamezilo zbytečné toulání po městě a aby se páni studenti více věnovali studiu.

To se rozumí, že Olin není spokojen s takovým omezováním lidské svobody a hned organizuje odboj. Výsledek jest, že večer se objeví studenti na korse v plném počtu a přesně deset minut před osmou se jim rozhrčí v kapsách malé budíčky — znamená k odchodu domů.

»Páni si včera zademonstrovali, jak jsem slyšel,« povídá druhý den Eda na počátku hodiny. »A tuze vtipně si zademonstrovali. Něco vám poradím: uchte se, pracujte — neříkám: biflujte, dřeťte, šprtejte! — a nebude špatných vysvědčení ani přísných ředitelských zakázů. Moralisuji, že ano? Ale to jinak nejde: je-li mládež veselá a demonstruje, je pedagog smuten a moralisuje. A zvláště se obracím k těm, kteří propadli: uchte se, připravujte se pořádně a soustavně ve všech předmětech, netoulejte se a nezapomínejte se zbytečností. Jste již ve vyšší třídě. Za mé doby nebylo slýcháno, aby někdo propadal ve vyšších třídách. — A také ať si to vezmou k srdci ti, kteří prošli jen taktak — že jsem se za ně musil přimlouvati: to se rozumí, Holas s tou svou matematikou je také mezi nimi: prošel jen vzhledem k vynikajícímu prospěchu v jiných předmětech.« Josef vstane, poněvadž je výslovně jmenován. Eda ještě zvedne prst k pohružce, jako by ještě chtěl něco říci, ale odmlčí se a pokyne mu, aby si sedl. Vypadá to, jako by pokládal za zbytečno mluvit o Holasovi jako matematiku.

»Pořád mi to dávají cítit, že mám tu dostatečnou jen z milosti,« stěžuje si Josef Jiřímu. »Už mě to přestává bavit — to jejich milosrdenství. Tak ať mě nechají prasknout, když to zasloužím! Takhle abych jen poslouchal jejich slitovné řeči: jen s ohledem na to, že jste sirotek, že nikoho nemáte, že byste nemohl zaplatit školné — vám výjimečně dáváme dostatečnou, ačkoliv byste plným právem zasloužil nedostatečnou! Tak ať mě nechají propadnout — já se půjdu učit nějakému řemeslu. Já nechci milosti — mne to uráží!«

»Eda to jistě myslí dobře,« zastává se Jiří třídního. Nesmíš být tak citlivý a nedůtklivý.«

»Mně se to už vůbec protiví ve škole. Zvláště ty hodiny u Macha.«

»To je snad jen osobní nechuť, ne?« namítá Jiří.

»Jak, osobní? Že je Elka do něho zamilována? To by mne ani nemrzelo, ať by si ho měla ráda, kdyby za něco stál. Já bych nežárnil, já bych mu to i přál. Ale on je posér, hochštapler, já už jsem ho prohlédl. Vy ještě ne. Vy jste na to moc hloupí. Všichni ho obdivujete a vidíte v něm bůhvíco. Já už se na něho dívám kriticky. Já mu nevěřím. On si myslí, že nikdo ve třídě nic nečte a nic neví. Spoléhá na to, že nikdo ani neotevře Palackého. Ale já to všechno čtu. Čtu Pekařova Žižku a Sedláková Husa. A je to všechno jinak, než on povídá. Jeho názor na české dějiny — pukl bych smíchem! Tma — Hus — Žižka — Bílá hora — tma. To jsou ty jeho české dějiny! Ano, Karel IV. vytvořil mocný stát český, ale mívával záchvaty zbožnosti, postil se a sbíral podezřelé relikvie. Také kněžstvo obohatil, takže upadlo. Potom přišel Mistr Jan, kterého římští kněží upálili, poněvadž káral jejich zlořády. V odvetu povstali husité, zavedli táborskou demokracii, ale lapkové a žháři nebyli. To jen Pekař se tak domnívá ve své prostoduchosti. Čechy byly vypáleny a zbořeny, jen Moravu a Slezsko měl v rukou dědic z královské krve. A tak páni katoličtí a umírnění husité zvolili ho králem, ale neměli to dělat, poněvadž to byl katolík a dokonce Habsburk, což je vrchol nevkusy. Ovšem Morava a Slezsko se tím vrátily ke koruně. Ale pak si národ zvolil husitského krále, a tak byly zase války a Morava a Slezsko se odtrhly znovu a Osvětimsko se Zátorskem byly ztraceny navždy. Čechové měli pak králem zase dědice královské krve, ale to byl katolík a vůbec neschopný člověk: ovšem Morava, Slezsko a Lužice se vrátily ke koruně. A pak: osudné rozhodnutí českých pánů — zvolili králem Ferdinanda. Nebýt toho, nemusili jsme zde mít jesuity a mohli jsme být docela demokratickým národem. Habsburkové utiskovali pod obojí, a proto musilo být povstání. Protestanté měli spouze v cizině — a aby ukázali, jací jsou chlapíci, udělali králem falckraběte rýnského

— i byla z toho válka třicetiletá, z lidí zůstala v Čechách jen třetina, ale aspoň poklady pražského hradu byly s pomocí českých emigrantů zachovány pro protestantskou věc a jsou ve Švédsku dodnes. A pak bylo v Čechách temno — a to už je darmo mluvit. — Takhle nám to vykládá a myslí si, že tomu věříme a že nic nečteme. Když se zkouší, zase to všichni po něm opakujeme. A nejvíc ona — Elka, všiml sis, jak je vždycky naučená, jak to po něm odříkává skoro doslova, jen aby se mu líbila? A běhá za ním do Nečasovy čtvrti. Kluci říkali, že je viděli jít spolu. Jistě spolu chodí. On ji má sotva rád — ale dělá mu dobře, když taková holčička se do něho zahleděla. Dělá mu to dobře — starému kocourovi.«

\*

Jiří měl krásné pololetní vysvědčení: skoro samé výborné. Věru, tentokrát nemusil napřed k babičce a potom k rodičům. Ani si nemusil přát, aby nějaký darebové se někam vloupali a otec musil odejít z domu. To bylo kdysi . . .

Otec byl spokojen. Všichni seděli doma pospolu za únorového večera. Maminka uvařila čaj. Tatínek si zapálil dlouhou dýmku. Pes Rygoš se protahoval u kamen a chvílemi si blaženě povzdychoval. A všichni byli spokojeni. Najednou se ptal otec:

»Co bys chtěl dělat po maturitě?«

»Ještě nevím, tatínku,« odpověděl Jiří upřímně, »ještě jsem o tom nepřemýšlel.«

»Nechci ti nic předpisovat,« pravil otec. »V každém povolání může být člověk šťasten, a v každém stavu může vykonat mnoho dobrého. Ale je třeba, aby k tomu, co si zvolí, měl náklonnost a schopnosti. Jen to jsem ti chtěl říci: budeš-li se tak učit, jako poslední léta, nebudu litovat peněz na vysokou školu, i kdyby to mělo státi vše, co máme ušetřeno.«

Jiří pocítil vděčnost k otci. Opravdu, měl by přemýšlet o své budoucnosti. Ach, ano, chtěl by být něčím velikým! Slíbil si to už dávno, když dočetl Ikara: Hleďte něčím být — pracujte!

»A čím byste vy mne chtěl mít, tatínku?« ptal se Jiří.

»Řádným, poctivým člověkem, který by činil mému jménu čest,« odpověděl otec vážně, »ostatní je tvou věcí.«

Ano, i Jiří by rád odplatil otci vše, co pro něho učinil. A chtěl by, aby otec na něho mohl býti hrd.

»A čím vy byste chtěla, mami, abych byl?«

»Ach, co já,« pravila matka, »jen abys vždy zůstal hodný.«

Vskutku, nikdy neříkala: Uč se, buď pilný — nýbrž vždy jen: buď hodný! A kdykoliv odjížděl z domova, nikdy neopomenula udělat mu křížek na čele.

»Buď hodný, Jiříku.«

Říkala to vždy svým krásným, altovým hlasem, v němž se chvěla její veliká láska, vykoupená bolestí. Jednou vypravovala Jiřímu babička, že matka s ním mnoho zkusila, když přišel na svět a že jeho narození by ji bývalo málem stálo život. A Jiří cítil, že je tedy něco více než život — a to je láska, a ta láska mu říká: Buď hodný!

\*

»Čím budu?« ptává se nyní Jiří sám sebe.

Neví, čím bude. Jen ví, že něčím velikým. A teď si vzpomíná — — —

Jednou byl na prohlídce u očního lékaře. Čistá předsíň. Pěkná, zeleně vymalovaná čekárna. Na zemi korkové linoleum. Na stolečku obrázkové časopisy. Na zdi olejomalby. Bílé dveře do ordinace. A lékař vysoký, černovlasý muž s brýlemi. Temná komora. V ní tajemné přístroje s blýskavými čočkami. A ten lékař se díval do očí, svítil si do nich žárovečkami, díval se zblízka, zkoušel reakce, nadzvedal víčka, kapal do očí — aby lidé dobře viděli, aby viděli, jak krásný je Boží svět — — —

Myšlenka: budu lékařem. Budu takovým očním lékařem. Lidé budou přicházet ke mně a já jim budu zachraňovat zrak. A uzdravení pacienti se na mne budou usmívat na potkání a budou říkat svým známým: Vidíte, tamhle jde doktor Jiří Havlík, ten mne léčil na oči: znamenitý odborník! A chudé lidi bude léčit zadarmo. Nic od nich nevezme. A každý den ráno přijde do ordinace, otevře dveře čekárny a zeptá se: Kdo je na radě, prosím? A ve volných chvílích bude číst knihy, bude mít mnoho krásných knih. Bude studovat odborná díla. Bude sledovat nové směry a pokroky lékařské vědy.

Bude sám hledat nové cesty. Bude dělat pokusy a psát o nich články. Podaří se mu zachrániti zrak i těm, které druzí lékaři prohlásili za nevylechitelné.

Ano, tak bude žít Dr. Jiří Havlík. A v jednom pokoji jeho bytu bude krásná, zlatovlasá paní, a ta mu bude večer hrát na pianě a číst verše nových básníků. A on jí bude vypravovat o své práci, o svých zdařilých zákrocích a o svých snech. A oba budou vzpomínat zlatých časů na gymnasiu, kdy spolu chodili do jedné třídy. Ano, tak bude žít. — Ale ještě je daleko, velmi daleko k uskutečnění tohoto snu. Jiří je teprve v sextě. Necht' — ať bude čím bude, bude něčím velikým. A proto se učí. A neučí se jen pro školu. Nosí si knihy z městské knihovny. Čte a píše. Paní Michalová ho napomíná: »Vždyť se nevyspíte! A zkazíte si oči! A ani nikam nejdete! Co už já jsem tu měla studentů — kdepak, ti byli samá hloupost. A do učení se jim nechtělo!«

A Jiří se usmívá a neodporuje té dobré ženě. Knihy nosí dál. A jsou to knihy vážné, učené a tlusté. Jiří si chce ověřit, co mu nedávno říkal Josef o českých dějinách. Zajímá ho to. Dělá si výpisky a pořádá je podle hesel. Ve škole bedlivě sleduje Machovy výklady, poznamenává si v knize na okraj, co se mu zdá býti pochybným.

\*

»Člověče,« povídá Olin Jiřímu, »já tě vůbec nechápu. Už se mi zdá, že z tebe bude profesor. Není ti na tom dost, že dřeš sám, ještě budeš dřít jiné. Ano, bude z tebe učenec, já už to vidím. Kdyby ses zajímal o sport, mohl by z tebe být docela normální člověk — takhle tě čeká strašná budoucnost. Tohle už ani není mladická nerozvážnost, to je zkrátka, šikmá plocha. Ocitl ses na šikmé ploše. Bude z tebe profesor a budeš se otravovat s takovými darebáky, jako jsem já, možná, že ještě s horšími. Já bych ti přál, ty knihomole, abys dostal třídu kluků, kteří by neměli zájem o nic než o sport. A to všechno zavinila ta dívka: ta tě zruinovala, úplně tě zkazila, ano, ona tě zdemoralisovala. Bude z tebe profesor — ach, ouvej!«

Ale Jiří si myslí své. Ta dívka tě zkazila. — Ty mi nemůžeš rozumět, milý Oline. Ta dívka mě změnila. Ne že by tomu chtěla, to ne. Změnila mne tím, že tu jest v této třídě. Blízká a daleká. Známa i neznámá: denně totéž vidění nepřístupné krásy, modrý třpyt čistých očí, trásně zlatých kadeří. — Slast i muka, vábení i odstup, sladkost i hořkost, rozlet touhy i zvrát snu, napětí vteřin i minut, jež míjejí a přerazují se v nová očekávání, líbezná a tajná. A vše je budoucno: které se dá uchvátit silnou rukou. — Dá se uchvátit? Ach, aspoň jednou jí stisknout ruku, aspoň jednou ji pohladit po zlatých vlasech — i to by se mohlo nazvati štěstím, kdyby na to odpověděla úsměvem — — — Tomu tedy Olin nerozumí. Má jiné starosti. Dnes hrají čeští hockeyisté v Garmisch-Partenkirchenu. Dnes dopoledne rozhodující zápas.

Hodina přírodopisu . . . Olin sehnal krystalový přijímač. Teď jde jen o to, jak nasadit sluchátka. Už to má: zaváže si hlavu šátkem. A pod šátkem bude mít sluchátka. Budou ho bolet zuby.

A již sedí vzadu, poslouchá pana redaktora Laufra a rozesílá po třídě lístečky se zprávami: Maleček se drží! Kanad'ané hrají sprostě! První třetina nerozhodná: 0:0! Sedí a píše jako telegrafista na transoceánském parníku.

»Copak je vám, Nápravníku, že jste celý ovázaný?« táže se najednou profesor Sychrava.

Olin poněkud povstává — zcela se napřímit nemůže — protože drátky jsou krátké. Třída se ohlíží. Kluci se šklebí. Olin na ně koulí očima, aby se nesmáli, sic to praskne. To se rozumí, že ta hloupá Slávka už se dusí smíchem — teď jen aby se udržela, sice se rozchechtá celá třída a Sychrava na to přijde!

»Sím, mě bolí zuby!«

»Hleďme, Slávka už je celá červená, neumí se smát pod kůží, ještě mě prozradí!« leká se Olin.

»Zuby,« opakuje dobromyslně profesor Sychrava. A radí:

»Tak jen neotálet a co nejdříve k lékaři. Každý zub se dá zachrániti, jdeme-li včas k lékaři. Ovšem, nesmí se zrovna čekat, až zub začne bolet. Nejlépe jest aspoň jednou za rok si dát prohlédnout chrup, a objeví-li se někde kaz, hned dát vyplombovat. Jakmile pronikne caries do dřeni zubní, nastává podráždění nervu a začínají bolesti. Jedy, které se tvoří ve zkaženém zubu, pronikají i do dásní a mohou vyvolati nebezpečný zánět okostice.«

Úklonou děkuje Olin za radu a ovšem srdnatě pokračuje v dvojí úloze: pacienta i locního telegrafisty. A první zpráva, kterou vydává a podstrkuje Jiřímu, zní:  
»Ještě že ta Slávka, to trdlo, nevyprsklo!«

\*

Koncem třetího období česká školní úloha. Na Olina už připadá strach. Jen aby t nebylo něco tuze těžkého! Opisovat přece nemůže. Naprosto by se nechtěl zase octnou za skříní na chodbě tváří v tvář profesorovi Sukovi. Má před ním opravdový respekt! U Suka neopisuje. A profesor Suk již píše na tabuli thema:

### V ý z n a m h u s i t s t v í.

Olin zbledne: »Tohle já nesvedu,« myslí si, »vždyť já to nikdy neposlouchám, já je já to vždycky vyčtu z knihy! A jejda, vždyť já s sebou ani nemám dějepis, abycl nakoukl do knížky!«

»Dohodl jsem se s panem kolegou Machem na tomto thematu,« povídá profesor Suk »Ujistil mne, že tuto látku všichni dobře ovládáte. Pan kolega si také přeje, aby s směl vaše práce prohlédnouti po stránce věcné.«

Olin je bez sebe: s panem kolegou se dohodl, s námi ne. To je malheur!

»A kromě toho,« pokračuje profesor Suk, »dávám ještě druhé thema, a to ze života školního:

### Z a p ě t m i n u t z v o n í !

Představuji si to jako realistické vylíčení situace ve třídě před začátkem vyučování Volte si sami jedno nebo druhé thema.«

Olin povyskočí na sedadle. Zlatý Suk! To je přece thema pro Olina!

Jiří se na chvíli zamýšlí a potom rozvázně píše do sešitu: V ý z n a m h u s i t s t v í  
A hned se rozepisuje:

»Palacký, vylíčov ve svých Dějinách národu českého děje doby husitské, připomíná nadšenými slovy veliké výboje české moci a světové slávy válečné, jakož i jiné znamenité úspěchy, na příklad, že se podařilo Čechům způsobiti nový obrat a směr v celém duchovním oboru křesťanstva, a to povzbuzením ducha pokroku a oprav církevních.«  
Olin nahlédne Jiřímu do sešitu. Ne, tohle jsou velké učenosti. Ano, rozhodně něco ze života školního. Něco zcela realistického. Chvilku hryže držátko a potom se dává do psaní:

»Ráno svítí venku slunce až milo. Bylo by tak hezké jít někam do jarní přírody! Avšak povinnost volá a všichni se shromážďujeme ve své třídě. Není už mnoho času do zvonění. A času je třeba využítí. Ti, kteří umějí anebo již byli zkoušeni, jsou na tom dobře. Ti se mohou klidně baviti křikem a rámusením, ovšem v mezích slušnosti, sice jinak se otevrou dveře a do třídy nahlédne dozírající pan profesor a napomene ke klidu, někdy i velmi ironicky, na příklad: „Nevyrušuji? Zdá se, že tu máte nějaké důležité konferenční jednání. Jenže trochu, myslím, hlučné!“« — Tak píše Olin.

»Palacký však nezamlčuje,« pokračuje Jiří, »truchlých následkův a temných stránek této doby: zničení dávné autority státní i církevní mělo za následek i zničení jednoty a svornosti — vítězství u Domažlic znamená konec soudržnosti národní, neboť jedna část národa lnula čím dál zřejměji k cizincům, aby jejich pomocí mohla utlačit část druhou.«

Ne, takovými problémy se Olin neobírá:

»Hůře jsou na tom ti,« píše, »kteří tuší, že budou vyvoláni a nejsou náležitě připraveni. Ti narychlo dohánějí, čemu se doma pro naprostý nedostatek času nemohli naučiti. Student, jak známo, má mnoho zájmů soukromých.«

»Kdo prostým a nepodjatým okem pohlédne,« píše Jiří dále, »jaká byla naše vlast, než husité vystoupili, nemůže dobu husitskou považovati ani za nejslavnější ani za nejšťastnější. To, co se obyčejně považuje za klad té doby, jeví se bedlivějšímu pozorovateli spíše jako škoda než prospěch. Převrat na universitě způsobený dekretem kutnohorským a pověst o národu českém jako národu kacířském způsobily, že sláva a význam učení Karlova poklesly. Mistři i studenti škol pražských všude byli pokládáni za nakažené bludným učením.«

Olin však se obírá údělem studenta současného a jeho trampotami:

»Kdo mi to slušně přeloží? ozývá se ze zástupu pilně se připravujících hlas velmi

prosebný. Nějaká dobrá duše se smiluje a překládá onomu nešťastníku úryvek z Vergilia. Těžko zapamatovatelná slůvka si honem zapisuje nad latinský text. Však je zase vymaže! Ovšem, někdy také zapomene, pan profesor na to přijde a obyčejně pokládá takového studenta za podvodníka a hrozí mu špatnou známkou z chování.«

Hle, jak to hezky jde, takový realistický obrázek! Samo to plyne z pera. Olin má dokonce čas nahlédnouti Jiřímu do sešitu:

»Bezprostředním následkem církevního hnutí v Čechách byla skoro dvacetiletá válka. Další pak následek byl onen po více než dvě století trvajícím stav ustavičných rozbrojův, jež připravily národ český o klid duchovní, o pravou vzdělanost a obecný blahobyt.«

»To je děsné,« myslí si Olin, »kdo pak by vyličoval takové hrůzy?«

Realista zajisté nalézá svoji látku v životě obyčejném:

»Jiní nepřipravenci se učí nahlas slovíčkům, přecházejíce kolem oken: zakrývají latinské výrazy rukou a zase je hned odkrývají, poněvadž jediným přečtením není možno si vštípnouti tolik cizích slov v paměť. Nejhuře jsou na tom ti, kteří si ta slovíčka zapomněli napsat. Ti je rychle dopisují v lavici, písmo posypávají křídovým práškem, aby zčernalo a nevypadalo jako čerstvě napsané.«

»Je pravda,« končí již Jiří, »že v bouřích husitských slavil národ český svůj hrdinný věk, ale vítězství byla drahá: Hus byl pomstěn, ale krví a blahobytem vlasti. Podle výkladu Pekařova mělo husitství nejzhooubnější následky pro sedláka, neboť s celou zemí zpustošilo i bezpočet selských usedlostí a přispělo i sekularisací rozsáhlých statkův církevních k zhoršení i jejich postavení hospodářského a právního. Zpustošené osady, spálené kláštery, zničená díla umělecké ceny nenahraditelné — to byly viditelné následky bouří husitských a předehra k tragedii bělohorské.«

Olin se podívá na hodinky: Hleďme, za pět minut zvoní! Honem nějaký konec!

»Jenom ti, kteří jsou si jisti, že nebudou vyvoláni, nebo ti, kteří všechno umějí, mohou se cítiti tvory šťastnými v této chvíli. Jsou-li to hoši, baví se o výsledcích poslední fotbalové ligy, jsou-li to dívky, zhlížejí se v okně a upravují si účesy. Vyskytují se i jedinci, kteří se oddávají víře fatalistické, zavírajíce učebnice, neboť už je pozdě se učit: ti sedí a chmurně hledí před sebe — už je pozdě bycha honiti — za pět minut zvoní!«

\*

Příští týden je dějepis. Dr. Mach se zmiňuje, že přečetl české úlohy těch, kteří si zvolili thema dějepisné. Shledal jejich práce celkem správnými. Jen dva žáci se dívají na husitství trochu divně a jeho význam v úloze skreslili. Jeden z nich ve své práci se dovolává Pekařova soudu o následcích husitských bouří pro českého sedláka.

»Co mne se týče,« praví Dr. Mach, »já jsem Pekařův názor neuvedl ve svých výkladech školních, a to proto, že je sporný. Tomu, kdo se ho dovolává, patrně nejsou známy námitky, které před nedávnem pronesl proti Pekařovu názoru Dr. Slavík. Ten totiž tvrdí, že sedlák několik desetiletí po válkách husitských stál na výši, o které neměl sedlák z doby »Otce vlasti« ani potuchy. K stanovení té výše nelze podle Slavíka dospěti jen jednostranným, omylným měřením platební schopnosti sedláka, kupní ceny dobytka, ale je třeba vzít do počtu i statky ideální, jako je osobní svoboda a sebevědomí člověka. Berou-li se tyto hodnoty do počtu, nelze věřit, že by husitská revoluce měla pro sedláky trvale špatné následky.«

Jiří se hlásí.

»No, právě vás se to týká, Havlíku. Co mi chcete říci?«

»Chtěl bych říci, že Pekař napsal Slavíkovi odpověď v druhé části své brožury Smysl českých dějin, v níž výklad Slavíkův odmítá jako „ubohou vytáčku“ a jako „pseudo-učenecký flanc“.«

»To je pravda,« odpovídá Dr. Mach, »já tu knihu také znám. Ale zásadně se ve škole neobírám vědeckými spory a podávám názory již vědecky bezpečně zjištěné a ustálené tedy ne subjektivní dohady. A mimo to se domnívám, že sextán ani není zralý k řešení vědeckých problémů.«

»Děkuji,« praví Jiří a usedne.

»Prosím,« odpovídá Dr. Mach ironicky a chladně.

Třída, hlavně hoši, jsou na straně Jiřího. Předně proto, že něco ví. A také proto, že Dr. Mach jaksi uhnul s pole, kde se mohl utkati věcným způsobem. A — sextán není ještě zralý — to konečně padalo na celou třídu. Není zralá — — — (Pokračování.)

## G. GÖPFERTOVÁ: TVOJE MATĚJSKÁ POUT

Snad ze zvyku sem jdeš. No, co myslíš? Snad to dusno v tlačnici tě láká?! Inu, možná. Na tvých botách je již již plno mazlavého bláta jak rozředěná špinavá barva. No, samozřejmě! A již tvé nohy jako v ořechových skořápkách váhavě tápou dolů, po včera narychlo sesmolených dřevěných schodech. Tvé oči shltaly dnes již tolik dojmů a obrazů; proto tak unaveně sjíždějí po rozervaném žlutém plakátě, přeplácaném červenými písmeny jak raky v průzračném horském potůčku. A ty křivé červené hůlky oznamují, že: »Nejznámější světový mistr hypnosy, jehož už všechny kouty světa spatřily, rozbil zde svůj stan.« A nakonec se dovíš, že i ty musíš shlédnouti jeho ohromující, strhující produkce. — Tak. Ale vypadá to, jako by opravdu i ty rozkřičené červené hůlky hypnotisovaly. Jako malé, ufňukané děti, které služka táhne po chodníku, vplouvají diváci pod nataženou záplatovanou pavučinu stanu. A korunky klapou, cinkají, skládají se a čechrají na prolámané misce v dlouhých rukách, ohavně potřísněných špínou; přibývají a vzdouvají se peříčky zlatého bažanta. Ty ruce, rozpjaté jako větve oškubaného, odraného stromu a hluchá temnota zacloněných, dutých očí zaráží i odpuzuje. Vrháš se v rozjařený zástup, zvonící tupým smíchem a vřeskotem trubek. Tlumeně sladká bílá vůně tureckého medu a čpící zástěra rudé prodavačky, vymáchaná v nějaké stoce za továrnou. Sykot a řev toboганu tak vzdálený a vysoký, a klokotavý klepot a skřípot ruského kola. Chrapot majitele kolotoče, horečný a neúporný, tvář, rdící se námahou a vedrem, a cukající se rukáv, potrháný a splepený potem.

Svaly obličej se šubají a oči hledí za svištěcími sedátky, házejícími se nožkami a rozchechtanými ústy s vyceněnými žlutými zuby. On poslouchá řinčení řetízků a pusa se roztáhne, když do červené, roztažené palice cinkají penízky. »Za korunku, po korunce,« blekotá ti v uších a sytá, načoudlá, dráždivá vůně pečených vuřtů, svítících jak rozžhavené, mastné pláty na plotně, vuřtů, které peče človíček v sněhové zástěře — opravdu je jako ten sníh, který se sváží s popelem a odpadky na nezastavené dejvické parcely — človíčka, který je za korunu nabízí, škemrá, abyste je koupili — !

Houšť černých vlasů, ta mechová spleť, vroubící zapadlé, nafialovělé tváře, a zelenavé, vypouklé oči vážky, ta modrá kutna, v níž vězí dědeček. A celá ta ubohost starce pere se s ubohostí rozviklaného, blátem zaplácaného kolovrátku, ječivě kvílícího, kvičícího na všechny strany, že on tu stojí, on, stařec, jeho majitel, s nataženou promodralou rukou. »Oh,« dere se ti mezi zuby. Řezavý zvuk sirény tě rozráží. Tak vřeští a kvičí. Díváš se nahoru a tvé unavené oči prosí, aby již přestala. Ale utkví nahoře, na malém, růžovoučkém magnoliovém poupátku s načepýřenou kožišinkou u bílého krčku, se sešpulenou pusinkou a dvěma světélkujícími záhnědami. Kroutí se, poskakuje, nestačíš sledovat to magnoliové poupátko, kolem něhož se klátí šašek s červenou bambulí na gumičce, s vytaženým krkem šišky ohlodané veverkou, s kloboukem vraženým na hlavě jak rendlík na zbytku jídla.

A kodrcají a kývají se ty vystavené figury, roztažený bronzový zápasník ve starém županu a dlouhá tanečnice stojí jak sklaplý deštník na chodbě, jak volavka u vody. A nožička hnědá jak leknínový stonek; nožička tvého magnoliového poupátka tůká do krabatých, dřevěných, popraskaných prken, na kterých stojí ono se svými druhy, šíráno tvými pohledy. Vyzáblé ruce, ty tupé drápy ženy se zoufalým, pokřiveným úsměvem rozhrnuly ten schlíplý, tak unuděně modrý závěs, a otvorem proklouzl ulízaný, vykartáčovaný majitel »světového podniku« se svými mistry — a dav tě strhl dál. Neúprosně, tvrdě uhodil, smetl tě, odmrští. Pryč. A stále dál od teskného magnoliového poupátka. Jen ten jekot majitelů hučí v tisícíhlasé směsici, ten zoufalý úsměv ubohé ženy — a ty blyskavé záhnědy svítí ti

před očima, přitahují. Ale proud se valí dál a ty musíš s sebou. Musíš! Slyšels? A obloha, vymáchaný pruh jasného prádla, září. Hladí, utiňuje. Chytá juchavé balonky, červené, modré, žluté, zelené, laškuje s nimi, rozhvízdané dálky zpívají a kolébají je do výšek nekonečna. A dole trčíš, tak daleko jsi ty od svých snivě rozběhaných myšlenek, od těch rozbučených čmeláků, kteří se shlukli teprve vyplašení úderem kopyt malého koníka, zadusáním v svítivém, tak tlumeně bázlivě divokém prachu, bez hlesu plynoucího v odvázných, šíleně, zběsile rychlých kotoučích. To kostnaté, kamenně šedivé, hebce lesklé tělíčko se tupě vleče stále dokola kolem dřevěné ohrady. A pohazuje se, natrásá, a s ním děcko v bílých šatečkách, baculatou ručičkou přitahující hřívu koníka, řídkou, oblezlou, ubohou hřívou, jak stébla trávy na úhoru. Malá, přimhouřená očka nejistě mžikají po mužičkovi v pruhovaných kalhotách se svištícím bičem v ruce! Ubohé, štvané zvíře! Jako — ale! Peskuješ sám sebe. A už jsi na kraji. Před tebou se šine silnice, přeplněná po krajích krámky, stánky a boudami, v tlačenci lidí stojíš a přece jsi sám, zcela sám. Nechce se ti jítí dál v ten hlomozný ruch, mačkající se a kvičící zástupy, vidět baby, tlusté, hádající se perníkárky a hlaholící zmrzlináře, staré prodavače opiček a skákajících míčků s vyrudlou šálou kolem krku v nejnesnesitelnějším parnu. Vidíš, vše to znáš nazpaměť. A přece jsi sem šel. Stojíš, nechceš jítí dál. Nevíš, co počít. Konečně, no, konečně ses rozhoupal. Jdeš vesel z té jednorochní podívané nebo smuten? Nevíš sám. Ale nemáš nikoho, komu bys dal perníkové srdíčko, které nejistě mačkáš v ruce. Obrázek malého magnoliového poupátka se vznáší a bije neodbytně. Zaháníš jej rozhorleně, ale táhlé, nasládlé tóny harmoniky divokého trampa ti je opět připomenou.

Jan Machoň: **Pokora**

*Vroucně spínají sedláci své dlaně  
v prosebných procesích prosících v polích  
před slavným Nanebevstoupením Páně —  
ó, vzpomeň na ně, pokorně modlí se přece každoročně  
a nesou břímě dne i horka na vinici svěřených jim lích.*

*Pokoro polí, sterými ústy  
chválí tě ještě jazyky deště —  
touhou už svíjí se koleje cesty  
a slunce a skřivan nádhery dosti  
svou každodenností dává ti ještě.*

*Pokoro květů, což nikdo neví,  
že průvodům družiček po své spanilosti šlapati dáváš,  
že Šalomoun se ti nerovná ani v rouše své slávy,  
a ty přece s odevzdaností služebníka sebou vládnouti dáváš  
a přece rožec a mochnu a sedmikrásku i slunce slaví.*

*I vstavač na svoji krásu zapomene,  
když v poklidu polí před večerem  
kukačka naposled se na svou touhu rozpomene  
a my hledíce k západu oči sluncem ještě si rozetneme  
než noc se u obzoru skloní jak dívka u pramene.*

Ernest Mach: **Studený den**

*Cesty vymyté deštěm  
který spláchl stopy chodců  
oblekly se v chlad*

*Nadarmo hledám  
tvůj letní smích  
a vůni rozčechraných vlasů*

*Z mřížoví táhnoucích mračen  
zpytavý pohled vzdáleného oka  
měří nesnáz mou*

*Jak zjalovila půda dnešku  
opomenuta rádlém:  
hašíš vzpomínek oslabuje ruce*

V. Smetana: **K večeru**

*zhasněte  
a okna zakryjte rukama  
ať je tma úplná  
ať už přijde chvíle věčné samoty  
a anděl zamává křídlyma*

*zadržte slova  
zlatitý jejich úsměv  
zakopejte na hřbitov ke zdi  
do umírání zetlelých listů  
vpište řezavou větu lítosti  
a už neplačte*



La'maria P o c o r i n i:

## In memoriam Edy Jitzovského

Nad námi noci ztajené ční záře voskovic  
a ve hře hazardní spí svět  
kde duhou hořel mládí květ  
tam v slzách spí se  
ač srdce chví se  
jak katafalků stráže, siný plamen bledých svíc

Kol nás se v růži rozvil zkrvácený mdloby svit  
my určení jsme věčně lkát  
neb v ironii se jen smát  
byť v zlata záři  
neb s blázna tváří  
my v němých hodinách jak v stínech noci budem žít

Nám v oči Nekonečný azur jiskry v temnu strás  
a špína v bílých jasmínech  
jak rosy kapka v lístků snech  
když srdce pěje  
nám ret se chvěje  
my nepoznáme harmonii věčnou hvězdných krás

V nás nitro bouří oceánu divný šeptá sen  
my bloudíme a pláčem tam  
a hledáme svůj ztichlý stan  
však mysl zmirá  
a hrud' se svírá  
než rozední se v bleskné smrti záři — zahynem?

Pod nohou úpění zní dál se nese dál a dál  
a v černých víček bije lem  
z nás každý zmirá bezmocen  
a v šachu žití  
jak lvi jsme skrytí  
když samum pouště klenbu naděje nám s hrudi svál

K nám nepronikla hudba nekonečných sluncí let  
kde blesku srší vodopád  
jak rozžhavený v výhni drát  
my zaplaneme  
však zas zhasneme  
a v prsou rozloží své květy nenávisti led

Od srdce prchá Eden ve vírném spěchu věčných cest  
jak rakev duní duše ston  
neb prasklé zvonoviny tón  
až klesnem v hroby  
snad bez ozdoby  
na rovech ztichlých slzí co as jednou bude kvést?

M. Šmíd: **Báseň**

Oblaka putují do svatě země,  
žádný se nevrací,  
a slunce, věčný bojovník,  
na horách krvácí.

Tvé rány, dni,  
jsou zahradou hvězd,  
světélka trhám  
s obzorů měst.

Zářivé střepy trhám,  
do smutných věnců viji  
a každý verš můj  
má tesknou melodii.



Göpfertová, Kyjov  
Starý archivář

Archiv Jitro

Antonín Bartušek: **Dnes**

Mlhavá jitra bouřlivé dny  
a děsem bičované noci  
zkalené vody běsnících řek  
divého ptáka smrtelný skřek —  
s dálkami splynout a nevnímat moci

prázdnota dnešků se utápí  
v temnotách noci  
probdělá noc den jasným snem  
den nocí je a noc svým dnem —  
v dálky se vnořit a nevnímat moci

## V Ě R A B Í L Á P R O C H Á Z K A

Jdou zešeřelými ulicemi města. Je nevládný podvečer, ale vlhkým vzduchem je cítit příchod jara. Mlha halí vše do měkkého, studeného závoje. Jdou stuleni k sobě, od nohou jim stříká bláto, kabáty jsou prosyceny vlhkostí a ve vlasech se zachycují drobné kapičky mlhy. Nepravidelné nárazy větru šlehají do tváře a vmetají studenou sprchu do obličeje. Rozplizlé světlo výkladů pitvorně skáče po kalužích. Lidé jsou přízraky, jen neony tak divně, důvěrně mrkají do oslněných očí. Červené záblesky v kaluži a mdlé světlo lamp — to je město. Jdou ulicí. Domy jsou stuleny tak, jako oni — milosrdná, šedá tmo! Jdou, jdou, procházejí ulice, křižovatky — budou již brzo doma. Známa alej kývá na ně svou mlhou a tmou. Nahé stromy, vlhké, ale čekající je objímají a oni — jdou. Bláto stříká, kabáty páchnou vlhkostí, ale oni tuší příchod jara. Jdou. Bílá lampa na rozcestí, křivolaká cestička, v pozadí domy, pitvorné stíny a šedá, studená mlha. Jdou. Náhle se zastaví. Ruka tiskne ruku, oči se rozzáří — vidí město. Ono město, ale jinak, shora. Je ponořeno v tmavou tmu a chladnou mlhu. Jen z oken domů se line růžová záře, změkčená mlhou. Neony svítí, tolik, tolik svítí. Neony, ne ty protivně důvěrné, ale pohádkové, vzdálené, přikryté měkkou mlhou, červené i modré, rozechřívající i uklidňující. Domy tak divně klidné a pitvorně krásné, svítící asphalt s černými a rudými d'ábly. Vítr opět šlehá a cuchá jim vlasy, stená v nahých korunách a roztančí lampy, zavěšené na sloupech. Svět se tak divně houpe a cosi jí jde až k hrdlu, dusí se tím, chce mluvit, ale mlčí, jen opětuje stisk a mlčky se přitulí. — Město odpočívá klidně i v té špinavé mlze a vlhké tmě. Jen tu a tam — paprsek růžového světla z oken — neony hoří a uklidňují. Chladný vítr chladí čelo a oni — jdou. Bláto stříká, kabáty páchnou vlhkem, a oni jdou stuleni a tuší jaro . . .

## P E T R Z H O R P O H Á D K A

»Sestřičko, přinášíš mi překrásný večer. V tvých vlasech se třpytí sněhové vločky a v očích ti doutnají ohýnky tepla, které mráz neuhasí. Na rtech se ti chvěje úsměv — pro tebe, sestřičko, jej stvořil Bůh — v náručí máš růže a tvé srdíčko září jarním sluncem. Úsměv, slunce, růže! Jsi nejbohatší ze všech, sestřičko.«

Šli ulicemi, byl zimní podvečer. V oknech domů viděli připravené stromečky. Za velkými skly zářily všemi barvami roztodivné dárky, které na někoho čekaly a pro které si dosud nikdo nepřišel.

»Koupila bych ti, bratříčku, tu velikou knihu se zlatými písmeny. Četl bys pohádky o zakletých princeznách?«

»Mám nejraději pohádky, které mi ty vypravuješ.«

»Ty zlý!«

»Sestřičko, já bych ti koupil tuto panenku. Pohleď, má modrá očka, má modré šatečky — jako by se vykoupala v blankytu.«

»Kdybychom byli bohati . . .«

Na chodníček mezi stromy padal sníh, nohy se v něm bořily, cítili, že s nimi jde štěstí. Cítili je závratné.

»Bratříčku, mám velikou bolest.«

Přes cestičku přeběhl ptáček, měl načechraná peříčka, a zalétl do křoví, kde ho bylo vidět.

»Ptáčkům je zima, stromy zmrznou. Zima je krutá!«

»Nemůžeme jim pomoci, sestřičko, jsme malí a slabí.«

»Nemůžeme.«

Padaly droboučké krystalky bílého štěstí, padaly do ulic, na domy, na pole, na lesy, na

hory, padaly do srdcí všem. Lamy zářily předvánoční radostí a rozšiřovaly oči dětí vábením očekávaných chvil. Zasněžené stromy — stařečci bělovlasí — vyprávěly o pacholátku, které se narodí, aby bylo umučeno. Do radosti z bílého sněhu a ze zpěvu andělů plížil se smutek.

Přišli domů.

Sestřička hrála bratříčkovi. Bílá hladina klávesnice, prolamovaná malými prstíky, zpívala o smutku člověka, kterého v cizí zemi přepadla tesknost po domově. Nehrála sestřička, to zbloudilý poutník sám zpíval o své touze, měkké akordy podpíraly těžký hlas jeho stesku, který rostl bez utišení.

»Sestřičko, zemru steskem, ztratím-li tě.«

Rozloučili se na nádraží. Přijel vlak s řadou ztemnělých oken. Za sklem stál bratříček, jel daleko. Svítily mu hvězdičky na cestu, trpytil se sních. Zakýval na sestřičku.

»Sestřičko, s Bohem.«

»S Bohem, bratříčku!«

Odvážel si v srdci jasné štěstí do ciziny. Těšil se, že s ještě větší touhou se sem navrátí. Přišla mu zpráva . . .

»Proč jsi mi zemřela, sestřičko?«

Teď ji uviděl: kráčela v bělostných šatech s dlouhým závojem, na hlavě věneček z myrty, na rtech úsměv, v náručí růže, vnořena v záplavu slunce kráčela k oltáři, nevěsta bílá, a varhany jeho srdce hrály jí píseň bouřící klenbou a stlaly jí květiny bílé na cestu.

»Proč jsi mi zemřela, sestřičko?«

»S Bohem, sestřičko!«

## *Václav Ara: Svatý František Xaverský se vrací z misí*

*U nohou hlasy bonzů jak Pilát si smývaly krev  
a proti větru šlehala úzkost jazykem živých fosfor a led.  
Tudy jsem kráčel, odnikud nevál mi děšť,  
moře jsem přeplavil, a hrdě stojí za mnou — o úzkost víc —;  
pouštím se naděje, abych nenalez ji prázdnou u Kristových ran,  
pouštím se snů a vůně sakur; středem učiněn bych byl a stromem planým bez ovoce času.  
A slovo mé by teklo po čajovnách a čirou tmou bych cedil prsty,  
a dech by přezrál, vrávoraje pouští.*

*Za to okouším již smrti a mezi dnem tak blízké, jak hvězdy noci,  
a stěny prostoru, kam uniká mi čas a všečen den, v němž dohořívá svět.  
Vždy úprosná je píseň, za mnou teplá noc se řine ze tmy a úskočná,  
na strážných křídlech denní oběti dočkáme se rána,  
tak žádoucího vyřinout se k slunci a v onom spěchu jen těžce dokrvácí ke mně.  
Děšť chutná vínem a šlehy žlučí země,  
poušť dusí pýchu, strom planý by byl ze mne  
bez ovoce času, jemuž těžká hřivna vydává se  
a místo klasu pýr.*

*Dech země této časem a touhou jiný, jak všechna dálka a její města,  
kam obrátil se tok a z moří zaplavuje zem.  
Žeň úzkosti a touhy očekávám sám a k dlani přivedena smrtí zpívá.  
Žeň úzkosti a touhy mi nevyrostá ke dni, však pro nebe a Boží tvář.  
Je žizeň — moře vydává svou sůl a z úpatí láva náměsíční svit.  
Je tíha modliteb: Pro děšť a mlhu jsem ji kamenoval, pro věčné slunce mám ji rád;  
svůj denní chléb s ní jídám a její vlasy do nedozírna pouštím jak pavouci své síť,  
pod věčným světlem, jež víje slunce za noci i ve dne.  
Můj klas je popálen nahostí dešťů v potopu slitých,  
můj klas se rozplál a krví bledne.*

## Zdena Šeřík: *Černá hodinka*

*U babiččina krbu někdo snívá  
já to jsem já to jsem  
když o sklo list zní když se připozdívá  
tma voní laskavcem*

*U babiččina krbu snívám s básní  
dva svícny září tmou  
a okamžiky ještě stokrát zkrásní  
zvroucnělou modlitbou*

*U babiččina krbu slova mámí  
a je to krásná hra  
bratřit se s tmou a plakat s pohádkami  
stařenko předobrá*

*U babiččina krbu tma mne mate  
a jak jen netesknit  
když tajuplně ve snách, svícny zlaté  
zraňuje mne váš třpyt?*

## J. B Á R T A      C E S T A      B E Z      K O N C E

Zakrvácené slunce se vyhouplo nad zasněžené vrcholky stromů, činíc krvavou celou sněhovou pokrývkou. Kopce vyhlížejí jako bohatě cukrem sypané bábovky. Za červení se matně leskne světlemodrá plocha. Těla bříz bělostí závodí se třpytem sněhu. Tvoří krásnou přírodní klenbu. Je jich množství, které v podobě lučičtě sklánějí své chudé koruny k matičce zemi. Ta jako dobrotivá matka chrání koruny teplým, třpytivým příkrovem prachového peří.

Bylo nás šest. Malá družina Junáků. Šli jsme, puzeni hřejivými vzpomínkami a povinností splniti dané slovo, shlédnouti letní tábořiště.

Byl zimní den — jako množství jiných. Také svítilo rudě slunce, věnčené prstencem mlh. Pod lyžemi chřupe sníh.

Z úst vycházejí neprůhledné chuchvalce páry.

Mráz je třeskatý. Jen nekonečně pomalu ustupuje v dál řada telegrafních tyčí.

Nyní, s počátku, jde cesta dobře. Jdeme k jihu. V mlze se již dávno ztratily obrysy kouřících komínů a těžných věží. Již nevidíme nic ze »Stříbrných hor«. Ani bledé, vysílené postavy horníků již nepotkáváme. Opouštíme svůj rodný kraj — o vánocích. Již nedoléhá v sluch skřípot lanových vozíků, které vozí — kamení.

Můj kraji! Bylo možno lidu, který těžce pracuje, dobýváje kamení, býti měkkými? Bylo možno zabrániti, aby jeho srdce nebylo z kovu? Třeba drahého?

Tvůj lid, stříbrný kraji, rve zemi bohatství, zůstáváje chudým. A jeho chudoba a těžká práce jej posvěcují. Je Bohu blíž, a smrti se nebojí.

Spousty sněhu visí s větví jako stuhly kytice.

Jak krásná a hrozná je lesní spoušť! Borovice bez korun. Smrky bez kořenů. Gotickému klenutí padají sloupy.

Celá příroda — jako svět — zpustošena. Je mnoho padlých — kolik jich však ještě padne?

Teploměr ukazuje —25° C. Mrtvým krajem kráčí šest živých. Nepříjemné ticho. Nevy-slovené varování — snad hrozba — visí ve vzduchu.

Cesta trvá věčně? Nikdo nemluví. Takové tísnivé ticho! Škrtí tě to. Stahuje ti to hrdlo. Nutí tě to vykřiknout — než se rozpadneš ohromným tlakem.

Ticho — ššš — ššš — ššš. To se trou lyže.

Je to hrozná cesta! Pomalá cesta spícím krajem!

Je daleká a tichá. Jako když kráčíš mezi mrtvolami.

Jen bílo — a modrý, fosforeskující svit.

Ššš — ššš — ššš ...

Prázdné — bezzvukné — jednotvárné — cizí.

Je to nekonečné ...! A nejsme ani v půli cesty. Pochodujeme již aspoň čtyři hodiny!

Snad je již poledne. Jak krásně mohlo být doma!

Zdá se, že se vrchy snižují. Již ani slunko nesvíti! Jen hustá, neprůhledná mlha, která dusí a nenechává vydechnouti!  
 Nemám horečku? Ano! Jsem propocen. Jak je to jednotvárné! Pohyby jsou mechanisovány. Není to nekonečná cesta?  
 Kolem jen sníh — mlha — a nesnesitelný modrý přísvit. I oči nás všech produkují onen modrý svit! Kraj se otáčí! Vrchy se snižují!  
 Únava — vedro — pot — je 25° pod nulou!  
 Tělo je dřevěné — dále to nepůjde! Tělo není schopno splniti dané slovo.  
 Tenhle svit by udělal z člověka šilence! Nikdo z nás již nemá síly — a přece se pohybujeme. Jsme jako bezsilový setrvačnick.  
 Jdeme velmi pomalu — ale jdeme!  
 Vcházíme do lesa. Přecházíme hřeben — nevíme který. Sjíždíme do údolí, jedno kterého. Jsme ve stavu naprosté apatie. Jak krásné by bylo usednouti — položit se — usnouti... Vstal by však někdo z nás, aby splnil dané slovo? Snad jsme slíbili nepředloženě... Ale ten první z nás — to je ocel. O toho se to všechno láme. Snad je také se silou u konce — ale jde — a vede — a nebloudí — a povzbuzuje.  
 Slyšte — on p o v z b u z u j e ! »Bratři! Ještě chvíli — již jen malý kus lesa a jsme na místě! Vydržte!«  
 Vlívá všem do žil novou krev. Svou krev vlívá nám. Je statečný — je přítelem nás všech — je vedoucím...  
 Sláva! N a š e ú d o l í ! Srub — můstek přes potok — sehnuté olše — polámané stromy. Ani naše tábořiště nebylo ušetřeno. Uprostřed té spouště stojí náš kříž — přes tři metry vysoký a nepoškozený oltář...  
 Je to místo, kde jsme ztrávili několikery prázdniny.  
 Ve srubu praská oheň. Šest znavených, ale šťastných poutníků prošlapuje cestu ke svému polnímu oltáři. Ještě jsme nepojedli. — K Tobě nejdříve... Jdeme Ti poděkovati — umožnil jsi nám splniti dané slovo. Bože, Otče náš, děkujeme Ti...  
 Až budeme seděti u dohasínajícího táboráku — až budou duše chlapců přístupné krásným citům — až ucítíme noční chlad, pak ukončíme svou povídku, my, starší mladším: »... a po nekonečné, neschůdné cestě, blízci vysílení, uviděli jsme, bratři, náš kříž... Pomodleme se...!



### Jan Bohuslav: *Jásot věcí*

*Svůj zpěv chci vdechnout v kameny  
 a do květů své štěstí vtělit jako rosu ranní,  
 ať zpívá celý svět, ať čerstvý úsměv prorazí mdlou skrání,  
 ať každý krok zní, v radosti mé tavený,*

*a radují se ti, již přišli jako nepozváni  
 na tento svět a radost jejich stíní u ráje meč plamenný,  
 i poutník hledající, útrapami cest svých znavený,  
 i oráč skloněný a čekající příchod zrání.*

*Ať spojí radost svou s mou písní všechno stvoření  
 od temna moří v nekonečnost azurného jasu  
 a jásot věcí na věky nechť v srdci zkamení.*

*Vždyť, Pane, Ty jsi zjevil nám svou krásu,  
 to dílo rukou svých, jež plní duši úžasem,  
 a věčnou radost obetkáváš svým jasem.*

Foto E. Koukal, Brno  
 Kde je lyžař...?

Archiv Jitro

## K. Kladský: *Můj kraj*

*Můj kraji můj světe plný ticha  
posvěcený rukama našich dědů  
krása tvá jen vzdoru plná dýchá  
a milovat tě ani nedovedu*

*V tvůj těžký život zas znova vcházím  
tak jako v náruč v matčin svět  
a cestu světem jenom sám si razím  
srdcem jen tiše odletět*

*Ty cesty jež mě k tobě vedou  
prorostly vzpomínkami v tiché chvíli  
a stromy sázené našim dědou  
svou radost pro štěstí nedovily*

*Zřím staré lípy a pole rozoraná  
tiché domky vápnem obílené  
jež nerozbila nikdy tvrdá rána  
a nad tím se úsměv víry klene*

*Na stráních šumí zlatá vinice  
a v dáli vody města zlatí  
bolest však padá těžce na líce  
a básník dluh svůj dávný platí*



Foto Křížek, Louny

Archiv Jitro

## F. Krčil: U NÁS.

... Doma bylo chladno a přitom dusno, venku bílá, vlhká mlha a v chaloupce zamklle každý pilně listoval a četl, a propukl-li někdo v smích, tu hned s úst úsměv zmizel, zmrzal a v zápětí se v očích leskly slzy. A tak jsem šel do lesa, abych tam nechal a pohřbil všechny nepříjemnosti a zapomněl.

A letos bylo v »Zadním« jaksí zvláště; takový svatý klid jako na hřbitově. Chvílemi jako pod nápořem větru se trochu rozšuměl, oddychl si, koruny se sklonily a suky rozdírající kůru zaskřípaly, ale sotva vlna přešla, les už zase mlčel, tak jako by se modlil a loučil...

Je po katastrofě — po velké bouři.

Mnoho stromů je vyvrácených, mnoho přelámaných a mnoho jich je bez hlav a vykrváčeny svítí bílými ranami do dálky. Jeden mohykán leží přes potok, opatrně jdu po něm a tu rup — ulomila se suchá větev a toto nepatrné prasknutí vyplašilo zajíce, který letěl, jako kdyby po něm stříleli. Nikde nebylo živé duše, všude ticho a teskno a až za chvíli vidím, jak po mezi, vedoucí až k samému lesu, jde postava trochu již přihnuta a volným krokem, stále víc a více se blíží k lesu — poznávám ji. Ale tu postava plachým krokem v pravém úhlu lesu se vyhýbá a míří přes pole na silnici a dále nahoru.

A lesem jako řezavý výsměch bublá nadýmaný potok s čistou, ledovou vodou, přeskakuje kameny, tříští se o ně a pění se, padá do hlubin, vylévá se z obvyklého kouzla a s malým hukotem a velkou nevšímavostí spěchá dál a dál...

## K . A . M R E Ā M L Ā D Í

Mládí, písni nikdy nevyzpívána a krásou pění víno nikdy nedopité. Tolik písni již věncilo tvé skráně, ale málokdo dosud spatřil tvou pravou tvář. Oblohu budoucnosti kryje baldachýn azurové modři a mlhou, již jest zakryta cesta tvého budoucího putování, prosvítá vycházející slunce ideálů.

Jejich krása opila ti oči, jdeš slepě za nimi ve svých tužbách, hluché k hukotu přívalu skutečnosti; s holýma rukama se chceš pustit v boj a neslyšíš, jak krkavci marných bojů a nezdarů krouží nad tvou hlavou a čekají, kdy se budou moci vrhnouti na holubici nadějí a rozsápat ji.

Až země bude pít slzy bezradnosti a dopadat na rakev tvých snů, uvědom si, že je údělem života vzdát se většiny ideálů mládí, nesváděj však svůj neúspěch na nikoho, pohlédni do zrcadla své duše opravdově, bez všech předsudků a jistě řekneš: »Má vina!«

Vlny vteřin se tříští o skaliska přítomnosti a zanikají v hukotu života. Co chvíli vmete

vlna rezavý výsměch do obličej, šedý kal prózy všedních dnů objímá kotníky a těžko lze udělat krok kupředu. Nyní je třeba pracovat, nepomůže, vystlalo-li mládí pěšinu života koberci ideálů, když se o ně neumíš zasadit celým srdcem a nedbat na hroty opuštěnosti a zklamání, které se ti do něho zakusují. Modli se a pracuj! — Heslo života, cesta vedoucí k životnímu štěstí.

Život je krásný, krásná je oběť pro uskutečnění ideálů, krásné mládí pod zářivým teplem víry a práce pro lepší budoucnost.

## J A N R Y B A      K A M A R Á D Z V L A K U

### 1.

Výroční rozvaha rozsáhlého průmyslového podniku trvala zhruba dva měsíce. Tehdy ústředna pracovala bez ohledu na úřední hodiny, aby všechen materiál byl včas připraven do schůze správní rady, která zasedala koncem února.

Úzké zásuvky kartoték ustavičně svištěly v ocelových kolejničkách. Nekonečné pruhy papíru se sloupci cifer plazily se z počítačích strojů jako hadi z doupat.

Účetní Šimon Rážek často ani za poledne neopouštěl kancelář. Také dnes přinesla mu posluhovačka oběd z »jeho« hostince. Šimon letmo pohlédl na okoralé knedlíky i na paní Jiráňkovou, která tu stála s nešťastnou tváří, jako by sama odpovídala za nepodařené jídlo.

»Jezte, než to docela vystydne,« řekla.

»Pokusím se,« odpověděl Šimon, aby nezarmoutil starostlivou ženu.

»Přinesla jsem vám noviny . . .«

Účetní byl rád, že o něho tak pečuje. Aby se nějak odvděčil, zeptal se, co dělá její syn. Věděl, s jakou radostí o tom po každé mluví.

»Toníkovi se blíží maturita a tak máme s tátou starost, aby prošel. Myslím, že teď se zabývá víc lyžemi než učením. Obávám se, že má i nějakou „lásku“. — Ale hlavu má kluk dobrou; do sexty míval samá vyznamenání —.«

Rážek neposlouchal. Historie studenta Jiráňka ho pramálo zajímala. Stačilo, že otázkou potěšil mateřské srdce.

Jedl spěšně a právě tak listoval pondělníkem. A zapomínal, co četl, sotvaže přelétl poslední řádek politické nebo národohospodářské stati.

»Čisti« noviny patřilo k oněm zvykům, jež si osedlávají tolik lidí, kteří už překročili třicet let. Šimon si namluvil, že takové zvyky usnadňují život. Je přece nejvš dobře žítí ve strojovém pořádku. Vstávat denně ve stejnou hodinu, chodit do kanceláře pořád stejnou cestou, číst jediný časopis a navštěvovat jeden hostinec nebo jednu kavárnu. A přitom snít o zámožnosti, která se jednou dostaví, o vlastním domku se zahrádkou někde blízko Prahy, o příštím klidném životě v blahobytu. —

Už odkládal pondělník. Náhle se však rozpomenul a znova vyhledal kterousi stránku, kde prve zahlédl smuteční oznámení v tučném černém rámci: Josef Patras, kupec v Břežanech, člen mnoha korporací — — po těžkém utrpení ve věku 68 let — — tělesná schránka drahého zesnulého — a t. d.

Cizí, starý muž zemřel v neznámém místě. Nic zvláštního. A přece. Jedno jméno s ním spojené. Pozapomenuté jméno, jehož nenadálé objevení způsobilo, že se Šimona spadl nános patnácti roků. Nános, který přikrýval jeho mladická léta jako naplavená hlína louku u řeky, když opadnou vzedmuté vody:

Jitka Patrasová-Hrazdilová, manželka.

\*



Bylo ještě daleko do úsvitu posledního dne roku tisíc devět set dvacet čtyři. Zpola sněžilo, zpola pršelo. Vítr naříkal v kovovém zábradlí předlouhého mostu, klenoucího se nad řadou tůní a Labem.

Zrovna nad pilířem, o který se nejprudčeji rozrážel temný vodní proud, zastavil se devatenáctiletý Šimon.

V dálce blýkala světla vesnic. Křenek. Psáry. Kostohryzy. A nejdál nad lesy: Mečeříž. Co asi se tam v této chvíli děje, pomyslně si mladík a zároveň ho zajala podivná lítost. Jak jsem spoután! Proč nelze být na několika místech současně? Oč přicházím — oč přicházím . . .

Čísi chladné prsty dotkly se Šimonových očí. Zaslechl smích: »To jsem já . . .« Obrátil se a uviděl vysokou dívčí postavu v huňatém plášti, na kterém se leskly ve svitu lucerny drobné vločky sněhové.

»Co vy tady děláte?« řekl udiven.

»Jdu k pražskému vlaku. Jako vy —«

»Od kdy dneškem končí vánoční prázdniny?«

»Neradujte se. Jsou právě takové jako loni. Jenom vy jste letos ponejprv bez nich.«

»To je pravda. V praktickém životě je tak málo volného času,« řekl Šimon mudřecky. Potom se na ni pátravě zadíval:

»Poslyšte, slečno — — — jak to dnes vypadáte?«

»Postrádáte mých vlasů? Zbavila jsem se té přítěže bez lítosti. Copatá pianistka vyhlížela by komicky. — Avšak raději jste se měl zeptat, proč dnes jedu do Prahy. Řeknu vám to sama. Chtěla jsem vás vidět — naposled. Už přestane mé nepříjemné ranní a večerní cestování. Otec mi vyhledal byt na Smíchově. Dnes se nastěhuji. — A pojdte už, nebo zmeškáme.«

Šimon byl překvapen. Tušil, že spolu věčně na nádraží chodit nebudou. Věděl, že se jednou rozejdou. Každý svou cestou. Za svým určením. Ale nenadál se, že to přijde tak brzy.

»Aspoň se zbavíte lidí, kteří — — — rozumějí umění asi jako kozel filosofii,« povídal tiše.

»Jste prapodivně naladěni. A já k vůli vám vstávala tak časně. Ke všemu jsem šla pozdě spat.

Než se v Praze nadobro rozešli, stál s ní Šimon chvíli na tramvajovém nástupišti. Konečně mu podala ruku.

»S Bohem, slečno Hrazdinová.«

»Zapomněl jste, že se jmenuji Jitka?« řekla, vstupujíc do električky.

»Jitka,« opakoval si potichu Šimon. Potom vytáhl kapesník a tesklivě do něho zatroubil.

## 2.

Stalo se po prvé, že v době bilancí požádal Šimon ředitele o krátkou dovolenou. (Připadal si jako školák, který se vylouvá na žaludeční nevolnost, aby ušel zkouškám.)

Odjel do Břežan.

Předvídal, co uvidí. Proto ho nepřekvapil okázalý smuteční průvod. Díval se lhostejně na čtyřspřeží s černými chocholy, které táhlo pohřební vůz. I na vyrovnaný šik hasičů a na důstojný zástup členů brežanského obchodního gremia.

Jenom na ženu v hustém závoji, která šla za rakví, pohlížel s rozechvěním:

Není to ona — — — není —

U hrobu vdova na chvíli poodhrnula závoj. V jejím tučném obličejí neuzřel Šimon stopy pláče.

Truhla zaduněla; první zmrzlé hroudy dopadly na její víko.

Lidé netrpělivě přešlapovali ve sněhu. Kdosi řekl, že brzy přijde obleva; okolní nevysoké kopce stály v mlhách.

Milý nebožtíku, který spíš v té zpola zasypané, pozlacené skříní, litujeme tě velmi, ale zebou nás nohy, četl Šimon v očích prokřehlých postav. I jeho zamrazilo. Spíše však proto, jak strašně, strašně zbytečný byl nyní pan Josef Patras.

Rážek trpělivě čekal, až desítky nastrojených osobností projeví vdově soustrast. Potom i on přistoupil k této ženě, třebaže byl přesvědčen, že není Jitkou, kterou znal. Ani nevěděl, proč jí říká obvyklá, útěšná slova. Poznal, že se na něho podívala i když mezi jeho a jejím zrakem visel závoj. Stála před ním chvíli jakoby v rozpacích a pak uslyšel tiché: »Děkuji vám — pane Rážku —«

Tedy přece, přece . . . Ach, změnila ses, štíhlá konservatoristko! — Odněkud zavanul k němu syrový dech památného silvestrovského rána: Tenkrát ještě nebylo pozdě ani pro tebe, ani pro mne.

Cestou ze hřbitova vmísil se do skupiny lidí, kteří hovořili o zemřelém. Nepovšimli si cizince. Šimon se odhodlal oslovit jednoho z mužů:

»Slyšel jste paní Patrasovou hrát na klavír . . .?«

Statný padesátník pátravě zamžoural očičkama:

»Co vás napadá. Je to dobrá hospodyně. Dala mé ženě báječný recept na višňový likér.«

### 3.

Ve vlaku ukryl Šimon hlavu do kabátu a pokoušel se usnout. Marně.

Spal jsem už dost, pomyslíl si. — Celých patnáct let. — Jitko! —

Oč vlastně jsem výš než ona? Oba stejně jsme se »zabezpečili«. Oba stejně jsme se báli riskovat.

Omlouval sebe i ji: Dospívali jsme v době marně usilující o jakýkoli sloh. A nedospěli jsme. Nedospěli. Snad se dospívá jenom někdy — na pohřbech neznámých pánů Patrasů?

Já — já jsem se aspoň udržel v hlavním městě, kdežto ona . . .

Jízlivý smích zvrátil tuto útěchu: nelze snad hnít stejně úspěšně v Praze jako Břežanech?

Něco tupého uhodilo Šimona do ramene. Vyhlédl zpod zimníku. Vlak stál v nepatrné staničce. Přistoupil jediný člověk. Mladík ve žlutém svetru a v lyžařských botách. Pokládal lyže na polici dosti neobezřele, takže vyrušil účetního.

Antonín Jiránek se omlouval: »Promiňte, pane.« Šimon ho ovšem neznal. Aby dokázal, že se nezlobí, rozhovořil se se studentem.

»Kamarádi jeli někam s výpravou. Já, bohužel, nemám tolik peněz. Můj otec je dělník, víte? A tak jsem se podíval k tetě. Jsou tady také jakési hory a je to lacinější. Avšak byla to celkem otrava tahat se sám po těch stránčkách, třebaže jsem vášnivý prkýnkář.«

Účetní si uvědomil, že je pololetí. Ano, pololetí. Pamatuji se, pamatuji. Jenomže tenkrát nebývalo tolik volna.

Šimon se užuž rozhovořil o svém strádání za studentských let. Kolikrát si tehdy lámal hlavu, jak co udělat, aby se co nejméně utratilo. A přece všechno předržel. — A dnes — pravda, dnes . . . jedu z Břežan s podivnými myšlenkami a vracím se ke svým kartotékám, pomyslíl si účetní a ta tam byla nenadálá chuť k sdílnosti. Přitom si vzpomněl na otce, malého venkovského řemeslníčka s ustaranýma očima, které říkaly: »Dřel jsem se, hochu, dřel, ale aspoň z tebe bude pán . . .« — Romantik!

Vlak zastavoval na hlučném pražském nádraží.

Jiránek vyhlédl z okna a zaradoval se: »Podívejme, Marie přišla. Hodná holka. — Snad

ji napadlo koupit lístky do kina?« A v příští minutě už se vítal s děvčetem zřejmě o několik let starším, než byl sám.

Šimon se usmál. Možná, že i ta slečna zoufale a marně hledá tu ztracenou dobu, kdy jí bylo osmnáct let. Jako dnes já. A zítra i ty, můj neznámý kamaráde z vlaku, řekl si v duchu a odcházel doprostřed ostatních, navzájem do sebe vrážejících Marií, Antonínů, Šimonů a Jitek.

## Bedřich Lesník: První hodina filosofie

Tak jako vždy sedíme v šeru lavic, přiblížení sobě více než kdy jindy, podrobeni více změnám, než jaké jsme byli nuceni podstoupit za jiných prázdnin, všichni si plně vědomi transformace, která z nás za tři měsíce učinila opravdové muže. Všichni víme, jak jsme si blízcí, každý z nás v sobě cítí kus toho svého hrdého mužství. Naše tváře jsou ozářeny takovým nezvyklým leskem — nejsme to my z loňska a předloňska, nejsme to my z časů, kdy nás musila škola vychovávat svými obvyklými metodami. Dnes jsme oktávány, dospělými muži, kteří chtějí být účastni na pedagogickém procesu, jehož byli dříve jen pasivní součástí. Všichni chceme být národu a lidstvu nějak užiteční, chceme mu patřit, chceme pracovat, chceme myslet...

Profesorka, o níž jsme věděli, že bude VIII. A vyučovati filosofické propedeutice, vstupuje tiše do třídy. Šestatřicet párů očí se na ni dívá zvědavě a udiveně. Šestatřicet dospělých lidí důstojně povstává. Rozhostí se ticho, na něž nejsme zvyklí, ticho, jež nám působí rozpaky. Někdo odkašle, aby uvolnil nepříjemnost ovzduší. »Co je to filosofie?« Ve třídě vzniká šum. Dospělá VIII. A po první filosoficky rozjímá. Kdosi konečně vykoktá nějakou pernou definici. »Pánové, prosím, nesmějte se. Každý začátek je těžký. Z našich tváří mizí rozpačitý úsměv. Každý se upřímně snaží filosofovat. Hlas profesorky nám zaznívá jako vzdálená hudba, pozorujeme, že předmět není tak cizí a imaginární, jak jsme se domnívali. »Vy jste, pánové, mladými filosofy a vy musíte zmenšovat strasti lidu. Právě v dnešních dobách má filosofie největší úkol...« Šestatřicet mozků se učí chápati principy sociologie, metafysiky a psychologie. Šestatřicet myslících hlav poznává účel a význam vědy, která patřila do nedávna do oblasti záhad a tajemství. Zvuk zvonku nás vyrušuje ze zanícené pozornosti. Vycházíme ze školy, soustředění, zabráni v sebe, a celé odpoledne přemýšlíme o probraných tématech. —

Ano, každý začátek je těžký, ale kéž by byl každý tak krásný, jako byla naše první hodina filosofie!

### Němčina — aneb každý má svou pravdu.

Josef vpadl hřmotně svou robustní postavou do třídy. Klobouk hodil na věšák, sotva znatelně se uklonil a už si to hasí ke katedře... Zazvoní klíče, zastená zásuvka, pero se proskočí po třídnici — opětné mohutné přibouchnutí »šuplete« — a již jdeme in medias... (Pepka není příznivcem liknavého ubíjení času!)

»Also, zeigen Sie mir Ihre slovíčka, also, Novák!« Následuje důkladné zkoušení, neboť Josef na slovíčka »dá« — to je grunt cizího jazyka! Přesto, že Francék umí, — »žé, ta výslovnost přece jen není nemecká, žé!?!« Třída mlčí... (Běda tomu, kdo bude »tažen«; Pepa je dnes zas jak brigádýr!) Tu se spěšně

dohlťává poslední lekce, onde pak stisněný, příkrčen za ramanatého druhu hledí na Pepka, jenž právě otevírá knihu: »Also — erzählen Sie mir das Lesestück „Zwei Wanderer“, also — tak kdopak ještě nebyl (obličej ztápí v lejstru) — also, Pohanka, aber langsam, kurze Sätze, pomalu a správně!« Mírek — primus třídy, němčinář na slovo vzatý — spustí bubnovou palbu německé konversace, jak se jí naučil v hodinách (»na handlu«) se všemi obraty, výrazy a spádem... Pepa chvíli zaražen ani muk! — Pak však, špatně patrně rozuměv přednesu: »Aber, aber, das ist keine němčina! Takové hrčení! To si k tomu musím sednout a učit! Das muss man lernen, a ne takhle! Říkal jsem přec langsam, richtig a poma-

lu, kurze Sätze!« Praští gramatikou do stolu a piše do »papírů« — kouli! — Tu se ovšem o věci diskutovat nedá (jako u ostatních kantorů), neboť němčinář Lysý má svou pravdu, »— řeknu-li — je to černé, žé, tak je to černé, i kdyby to snad bylo bílé, žé, — s kantorem se nedohadujem!« Proto bylo nanejvýš doporučitelné si raději sednout a snad si ulevit nějakým tím epithetem — pod lavicí...

Profesor »tasil« potom některé ze slabších individuí. Dokazoval svou pravdu a duševní převahu. Věc se nad očekávání zdařila — Pepa se rozjasnil — bouřka přešla... — »Also öffnen Sie Bücher auf a čtete na stránce 74 — ale langsam a hlavně richtig a pomalu...!«

L—ský.

# U C H O P P O Z N A N Ě H O D N O T Y

To řekl již Kristus Pán: »Ne každý, kdo mi říká Pane, Pane, vejde do království nebeského, nýbrž každý, kdo plní vůli Otce mého...« Nestačí pouze, abychom měli otevřené oči, jak jsem v poslední črtě krátce naznačil. Nestačí jen neuzavírat se žádným hodnotám k tomu, abys již vyrostl, abys byl dokonalou bytostí. Při tom ovšem nesmí býti naším měřítkem pouze naše sobectví, abychom se otevřeli těm hodnotám, které jsou právě nám hned viditelně a takřka hmatatelně prospěšné, protože nejsme tu sami a za druhé asi sami dobře nevidíme vždycky, které hodnoty jsou nám opravdu prospěšné a užitečné.

Mám-li býti už jen přirozeně vyvinutou bytostí, musím uchopit hodnoty tak, jak je Bůh dává, a jak mé schopnosti vůči nim staví a ladí. Tak se stává často, že někdo se jeví znamenitou postavou lidskou či duchovní, jeví se jako šlechetný a dobrý člověk. Ale ten, kdo sebe postavil za měřítko dobrých skutků a postavení k hodnotám, jedná tak jenom proto, že se mu to líbí, že mu lichotí být anebo aspoň vypadati ušlechtilý. Takový člověk, i když navenek koná třeba velké skutky domnělé lásky, je při tom vypočítavý a krutý sobec. Však také podle toho jeho láska vypadá. Jakmile se mu dostane nevděku, jakmile jej nikdo nechválí, nebo jakmile ho to má státi něco osobního pohodlí a podobně, chladne jeho šlechetnost i láska. Tyhle lidumily bychom totiž znali ze zkušenosti přebohaté.

Takový člověk nikdy nedoroste. Zůstane věčně maličkým sobcem, protože nikdo tak nezakrní jako sobec, který vidí jen sebe, všechno měří podle sebe. Protože je sám malý, proto také si dává malé cíle, vybírá si malé hodnoty a z těchto hodnot ještě malé dávky a ještě slabě jen s nimi hospodaří, takže z něho je typický duchovní buržoa.

Je třeba býti objektivní k hodnotám. Musíš, studente, umět správně oceňovat to, co se ti nabízí, co ti chce obohatit mládí, co ti slibuje, že z tebe a z tvého života něco krásného a velkého učiní. K tomu ke všemu musíš být otevřen, jakmile se ti zjeví velký cíl a velká, krásná hodnota, pro kterou je krásné pracovat a trpět, pak se otevři této hodnotě, otevři jí svůj mladý krásný život. Jen takto porosteš, jen takto dozraješ, jestliže své schopnosti budeš naplňovati velkými, čistými, svatými hodnotami.

A teď — nemůžeš najíti nikde krásnějších a světlejších hodnot, plnějších než ty, které ti dává Bůh skrze Ježíše Krista.

Máš být dítětem Božím a máš celý svůj mladý život a pak i pozdější mužný život utvářeti jako život dítěte Božího. Máš se připodobňovat dokonalosti samého Boha. Jako nejvyšší hodnota byla ti dána i účast na životě Božím. Máš žít jako dítě Boží. Rozum a vůli máš naplniti účastí na životě nejvyšším, na životě samého Boha. To již ti nemůže nikdo více dát. Nikde nic krásnějšího nenalezneš.

Ovšem, tato hodnota žádá velkého boje. Nejprve žádá, abys nestočil v nerozumném sobectví celý život jenom kolem sebe, protože to bys jej stočil kolem nesmírné malosti a ubohosti. Za druhé žádá si tato hodnota, aby ses nespokojil s tím, co najdeš na cestě, co je snadné, co je lehké, zač svět hned zaplatí. Hodnota dětství Božího žádá těžkého a upřímného boje všech tvých schopností posvěcených a posílených ovšem milostí proti jen přízemnímu, jen přirozenému, jen časnému a jen lidskému.

Toto je výstup ke zdokonalení křesťanskému. Máš býti osobností křesťanskou, osobností, která žije stále více z Boží podobnosti, z nadpřirozených zdrojů, která stále věrněji směřuje k nadpřirozenému cíli, k naprostému dokonalému spočinutí celého života v náručí Božím.

Křesťanství se zdá mnohému krásné, plné podnětů estetických nebo i ethických, ale ono je více, křesťanství je těžký zápas o Boží podobnost, o to, aby život Boží stále více hořel v životě našem, abychom se dali stále více přetvářeti podle Božích slov a Božího vzoru.

Tedy, ne každý, kdo velebí křesťanství, nýbrž každý, kdo je plní v poctivém denním zápasu, je skutečný křesťan, a roste ke křesťanské osobnosti.

Dr. Silv. M. Braitto O. P.

## Ondřej M. Petrů O. P.: Poznámání

Tolik jsme toho slyšeli na studentských prázdninových táborech o činné účasti laiků v úřední bohospolečnosti Církve. Protože se už stalo skoro módou o tom mluvit, snad mnohého už to nudí jak učedníky sv. apoštola Jana ono opět a opět opakované: »Milujte se navzájem.« A přece je třeba se k tomu stále vracet a uvědomovat si základ křesťanského společenství v bohospolečných úkonech.

Ten základ je v nezrušitelném znamení — charakteru — který nám byl vtisknut do duše na křtu a při biřmování. Je to skutečné fyzické pouto mezi námi a Kristem Knězem. Jedině on — Bohočlověk — může podávat Bohu dokonalou oběť. Jeho lidští bratři to mohou jen potud, pokud jsou ve spojení s ním, pokud participují něco z jeho kněžství nezrušitelným znaméním v duši. Sv. Tomáš Akvinský to krásně vyjádřil: »Ke Kristovu kněžství jsou připodobňováni věřící podle svátostných charakterů, jež nejsou nic jiného než jakési podíly kněžství Kristova od samého Krista plynoucí.«<sup>1</sup>

Křesť dávat nejen moc přijímati platně svátosti další, nýbrž i schopnost vykonávat úkony čistě křesťanské jako kultuální, to je ve spojení s Kristovou obětí jako úkony oslavy Boží. Všechny naše skutky jsou tím stavěny pod přímý Kristův vliv a nesou značku opravdové křesťanskosti. Proto, že jsme zapojeni do Kristovy kněžské moci, proto můžeme v tomto jeho kněžství činně se zúčastnit nejsvětější oběti, spoluobětovat. Křesťanským charakterem jsme všichni křesťané »královské kněžstvo«.<sup>2</sup>

Charakter biřmovačí vzhledem k ostatním svátostem umožňuje, že je můžeme přijímati dokonaleji, jako celí křesťané. Velmi vynikající úkol však má tento charakter mimo svátosti. Dává nám způsobilost a úřední pověření vyznávat a hájit víru *ex officio*, jako vojáci nebeského Krále. Je pravda, že už vlitá ctnost víry pomáhá víru vyznávat veřejně a statečně, ale to je spíše pro naše vlastní dobro a prospěch — k zesílení ctnosti víry. Biřmovacím charakterem jsme však nadto uschopněni a pověření vyznávat víru vzhledem k obecnému dobru a vzdělání. Naším prostřednictvím se tak hájí sama Církev, protože ona nás k tomu pověřila v svátosti křesťanské mužnosti a statečnosti. Slavný španělský bohovědec Jan od sv. Tomáše usuzuje právě s tohoto hlediska, když praví, že takovýto úkon (vyznává-li biřmovaný křesťan víru) může býti někdy i osobně špatný pro sobecké úmysly vyznavače a přece sociálně — společensky — prospěšný, protože vychází ze síly Kristovy, jež je trvale v duši prostřednictvím charakteru. Mimoděk zde napadají slova sv. Pavla: »Někteří ovšem hlásají Krista ze závisti... ze sobectví... z pohnutky nikoli čisté... Jen když každým způsobem, ať pod záminkou nějakou, ať opravdově, zvěstuje se Kristus.«<sup>3</sup> Ideál ovšem zůstává hlásat Krista s čistým úmyslem.

Pro toto spojení s Kristem Knězem vykonáváme v jistém smyslu všichni kněžské úkony, činně i skutečně obětujeme s Kristem. Tato činná účast při mši svaté neznámá — jak kdosi napsal — »co nejvíce do toho knězi u oltáře mluvit«. Znamená sjednocení v tajemném těle Kristově, kde údy jsou jeden organismus s Hlavou, a společně podávají Nejvyššímu to, co je podstatného v každém náboženství: oběť klanění, díků, dostiučinění a prosby.

<sup>1</sup> Theolog. summa, III. část, ot. 63, čl. 3. Český překlad vydala Dominikánská edice Krystal v Olomouci. <sup>2</sup> 1. Pet. 2, 9. <sup>3</sup> Filip. 1, 15—18.

## ZD. ŘEZNÍČEK: ŠESTÝ LIST O PŘÁTELSTVÍ

Žít, to neznámá dožadovat se štěstí pro sebe; žít, to je dávat se...

Emil Baumann: Znamení na ruku.

Lidé postavili prostě štěstí a blahobyť do jedné roviny. Není tomu tak. Štěstí přitahuje, blahobyť odpuzuje. Odpuzuje mnohostí dober, která jsou tu jen proto, aby byla promarňována. Proto spatřují lidé štěstí v blahobyti a nechápají, že opravdové, skutečné štěstí je s blahobytem v neustálém boji o samo štěstí. S chudobou však štěstí uzavřelo pevné a trvalé přátelství. Zde je jednomyslnost štěstí. Tak jako blahobytník je na hony vzdálen štěstí, ač na první pohled pro duše průměrné a nekomplikované je blahobyť žebřem štěstí, tak i přátelství, sevřené svorami časného, pozemského blaha jest jen přátelstvím zdánlivým. Vždyť štěstí i přátelství si žádají plnosti. Plnosti se však dostává jen duším vznešeným, a to i pořádku, duším zahleděným v neobvyklost

věčnosti. Evangelické: »Blahoslavení chudí duchem« — pochopeno podstatně a v plném významu slova neznamená totiž jen chudobu vnější, odvržení vezdejších statků, nýbrž a to hlavně, chudobu vnitřní, otevřenost a čistotu srdce, povznešenost mysli a zároveň pokoru ducha před Pánem, jeho velikostí, jeho nezměrnou láskou, již nás zahrnuje v každickém okamžiku a při každém našem hnutí: ve štěstí i neštěstí, v přátelství i nepřátelství.

Štěstí nalézané v blahobytu má v sobě stopy pokažené přirozenosti lidské. A v lidské přirozenosti, vyžívající se v pomíjivém blahu pozemském, bodá neustále trn závisti i nenávisti, což podle Pascala je jen »přetvářkou a nepravým obrazem lásky k bližnímu«. Neboť lítost nad nešťastnými jest jen svědectvím licoměrného přátelství, které nic nedává a ničeho se nevzdává. Je třeba, abychom byli přátelstvím přemoženi tak, jak býváme někdy přemáháni štěstím. Býti štěstím přemožen však značí se štěstím se potýkati (neustále je obnovovati, nepodléhati mu, stríci je a sdíleti se o ně s jiným); jak praví sv. Augustin: »Aby nelákalo, neporušilo, aby samo to štěstí v záhubu neuvrhlo; neboť všeliká je to ctnost se štěstím se potýkati, všeliké to štěstí, štěstím býti přemoženu.« (De verb. Dom. cap. 13.) A býti přemoženu přátelstvím pak značí — dáti, odevzdati ze sebe vše přátelské, aby opět tolik bylo nazpět přijato. Dáti příteli i nepříteli, protože sami nic jiného nežádáme kromě přátelství. Míti tento vzácný dar darů, ono — dávat i — a zároveň »přijímati«, aniž chci, aniž žádám, toť ona symbiosa přátelství, toť ono dokonalé štěstí, které vytváří pouze chudoba. Chudoba jest studnicí, z níž možno do nekonečna čerpati osvěžující a příjemné vody přátelství. Chudoba, byť i někdy strašlivá v své tíži a nesnesitelná v své velikosti, jest přece netušenou oblastí, v níž býváme přemáháni přátelstvím, třebas i tiše, neslyšitelně, jemně projeveným.

Pročítáme jen pozorně listy »veliké chudé«, Naší Paní, jak o ní básník zpívá, abychom si konečně učinili obraz o přátelství živelném a vášnivém, o přátelství tak nezměrném v nesmírnosti chudoby a neštěstí, které jí po celý život marně rozestýlaly léčky nepřátelství. Nezahořkla. Naopak, požala prostý záhon chudoby a uvila věnec přátelství všem i té, která jsou nakonec přátelstvím přemožena, hodila do hrobu svěží květ usmíření. Pravda: zjev ojedinělý, heroismus přátelství v titanské chudobě; a příznejme: neobvyklost vzoru léká náš průměr, naši nesmírnou slabost, naši duchovní spokojenost, tak bezmezně fádni a nezajímavou.

V štěstí, které si na tomto světě vykračuje měšťácky v hodnostech a predikátech, blahobytném důstojenství, relativní moci, nebo jakkoliv již chcete, býváme hojně obklopováni přáteli, těmito tichošlápkami zrady a nevěry. V neštěstí, které podle běžného názoru je považováno za zhoubný květ chudoby, býváme prý drceni dlaněmi nepřátel. Mudrc však měl za to, že mezi nepřáteli tak žítí sluší jako mezi přáteli a mezi přáteli tak, jako by se uprostřed nepřátel žilo. Zda pochopil již někdo tuto moudrost v dobách svého štěstí? Kdo vrhl jen jedinkrát, jsa zasažen štěstím, svůj pohled v sebe a zamyslí se nad hrozivým tokem přátelství, které právě nyní strhává nelítostně a nepřátelsky břehy jeho pomíjivého štěstí? Jak klamná to útěcha, že jsme dávali — majíce. O co utěšenější by bylo vědomí, že jsme dávali — nemajíce. Neboť z chudoby možno dávat vrchovatou měrou všem, tak jako dával Pán, nemaje a přec všechno dáváje. Nač se tedy hněvati, podle sv. Bernarda, na ty, kteří vám věci pomíjející berou, vás haní snad i trýzní, pak ale ničeho již více nemohou.

Jen si všimněme tohoto na pohled tak nevinného rčení »již více nemohou«. Je v něm ukryto hluboké tajemství. Tajemství bezmocnosti a zoufalství těch, kteří opustili, kteří zradili. Strašlivá vnitřní bída proradných, kteří porušili jednomyslnost přátelství a tak vlastně zradili sami sebe. Toť ona zoufale propastná nicota Jidášova, který jedl s Pánem sladké krmě, který mu naslouchal a který sdělené přijímal, aby zrazoval. Více však již nemohl. Hlubiny vlastního děsu ho pohltily. Zrazuje Pána, zradil sám sebe, protože jejich přátelství bylo jednomyslné a žádalo si jednomyslnosti v myšlence, slovu i činu. Ne nadarmo pěje žalmista:

»Ty jsi můj společník přece, přítel a důvěrný rádce:  
my jsme se v domě Božím oddali důvěře sladké.«

(Ž. LIV, 14—15.)

To právě zazlival Pán zrádci svému, že porušil jednomyslnost. Nepřítele chráníme se přece tím, že se mu nesvěřujeme: »I kdyby se můj tupitel smál mi, ukryl bych se před ním.« (Ž. LIV, 13.) Nelze se však uvarovati toho, jemuž jsme se svěřili. Porušení jednomyslnosti, toť zrada na sobě samém. Proto sv. Ambrož vykládá (De offic. ministr. lib. 3. cap. 21. n. 137) slova žalmistova takto: »A proto, aby zlobu hříchu tím ostřeji vylíčil, neřekl Pán: Ty sluho můj, Apoštolo můj, nýbrž jednomyslný (příteli) můj; to jest, nejsi toliko můj, nýbrž jsi i s v ů j v l a s t n í zrádce, ježto jsi jednomyslného zradil.«

Chceme-li tedy bytovati v opravdovém přátelství, nezbyvá nám než vystoupiti z časnosti a oblastí přirozené v oblast věčného a nadpřirozena; třeba hledati přátelství tam, kde není ani porušení, ani zrady, kde jest sama láska a pravda sama. Toť království Ježíše Krista. Toť jeho nejvyšší chudoba. Toť nejhlubší a nejsvrchovanější láska, která byla přibitá zlobou a nenávistí lidskou na posvátné břevno Kříže. Lidstvo zbloudilo kdysi v nádherách zahrad přátelství a opojeno zpyšnělo. A tím, že láska, nejvyšší vrchol přátelství, byla obětována za nezměrných muk Bohočlověka se stalo, že nebylo lidstvo zanecháno v mrazivě chladných pustotách. Poslední jeho srdcelonné zaupění: Pane, odpusť jim . . . vrátilo lidstvu znova život a útěchu, že přátelství lze dosáhnouti i zde na zemi. V NĚM a s NÍM.

Není a nebude tedy marnou obět panny, která se zaslíbila věčnému přátelství Ježíše Krista, odvrhávajíc veškeré pozlátko dne, ničíc půvaby těla a odevzdávajíc se službě ticha, pokory a modlitby. Hle, oběť ne nadarmo přinesená, protože bylo přátelství úpěnlivě žádáno a vyhledáváno. »A oni, ještě než se zavázali nezrušitelnými sliby, ukazovali svou odhodlanost odumřít všemu, co není Bůh« — čtete v Baumannovi. Zda konečně zmlknou jazykové pokrytců a zuřivých filosofů života před oddanými služebníky Páně? Snad si i my uvědomíme závažnost chvíle, kdy čisté, panické duše mladých mužů přijímají znamení a zaslubují se službě Boží. Připusťme: není ještě boj zcela vybojován, mnohé se vzpouzí a hrozí zničení prvotní dobré a krásné úmysly; snad jsou ještě v skrytu váhání a pochybnosti, zda snesou bedra tíž oběti a zároveň vznešenost této ohromné tíhy, zda zůstane srdce neporušené a stále dokořán otevřené. Jedno však je nad všechny pochyby jisté. Bude-li přisluhováno a obětováno, nebude obětováno a slouženo o b m y s l n ě. Buď bude přátelství s Ním v plnosti nebo zrada v absolutnosti. Jedno z oběho: přátelství nebo nepřátelství. Buď jednomyslnost s Ním nebo jednomyslnost proti Němu a zároveň proti sobě samému. Jak úžasné a podivuhodné rozhodování o přátelství v okamžiku, kdy se zasvěcujeme Pánu, nabízejíce se Chudobě.



## Neprávem zapomínaný

Pavel Štěpánek

F. X. Šalda napsal kdysi jakoby na okraj Durychova »Bloudění: »Více než celá t. zv. filosofie francouzské revoluce zajímá mě vědět, čtu-li básnické dílo z oné epochy, jaké nosila Marie Antoinetta punčochy a střevíčky, a jak přesně vypadalo fichu, které na sebe brala . . .«

Je možné dvojí pojetí historického románu. J. P. Jakobsen na příklad napsal svou »Paní Marii Grubbovou« ne pro dobu, nýbrž pro hlubší pohled do neobyčejné lidské duše, který se mu tak otvíral.

Zcela jiný názor na historický román nalézáme u J. V. Scheffela. Ten v předmluvě k »Ekkehardovi« vědeckou

## HUDBA PRAMENŮ

»Člověk potřebuje vždycky zakmit naděje, i když se bojí do neštěstí sebe hlouběji. Člověk potřebuje vždycky cítit, že je dobré žít, jít kupředu, začínat znovu. Jenom nadějí se všechno drží. Být jako Anna Marie, vědět, že i v nejhorší bídě zůstává cesta otevřena. Když si to člověk vstíjí do srdce, může mít za to, že svět je od Boha a ne od ďábla . . .«

Henri Pourat: Kašpar z hor.

» . . . Snad nikdy nepoznáme štěstí setníka kafarnaumského. Ale víme, že neodoláme a že Pán Bůh vejde pod naši střechu, až se mu zlíbí pod ni vejíti. Toť základ všeho; neodpíratí pravdě, ať jest jakákoliv; čekati, čekati trpělivě . . .«

Jacques Maritain: Arnošt Psychari. (Vybrané stati filosofické.)



Nejoštřejší krize přišla po převratu. Bylo zde náhle tolik bohatých možností a s nimi tolik pokušení, že náš život v tomto novém větru neobstál. Přišli jsme do nové situace s mravními kořeny nahodanými a místo abychom hleděli dospět na její výši, snižovali jsme ji někdy k sobě. (Jan Patočka: Česká vzdělanost v Evropě.)

Básníkovo místo jest na vysoké věži, výše, než bývají zavěšeny zvony; jeho místo jest mezi strážnými věžemi. Naslouchá bití kyvadla, jímž se měří nikoliv čas denní, nýbrž čas věčný. Vidí na obloze a v dálkách obzoru nikoliv pouhý den kalendářní, nýbrž den, v němž jsou obsaženy týdny a měsíce a počasí a léta na obou tvářích země. Jest supem a ostřížem, vzletujícím nad stáda i nad pusté skalnaté srázy, na nichž se neudrží ani sněh. Ve chvíli krveprolití pozoruje květ, deroucí se zpod sněhu, a nad mrtvolami naslouchá písni skřivánčí. Rozeznává tváře tvorů, které se prostupují mnohonásobně, jako zachyceny na jedné desce, která zároveň ukazuje tvář člověka, zvířete, anděla a ďábla. Tam, kde jiní se děsí a blednou a schnou, obrací se k Bohu jako dítě a zpívá a tančí píseň pastýřskou, která chválí Pána všech věcí za jeho veliké divy. Tam, kde množství naslouchá svému vlastnímu hlasu, vstupuje stranou jako poutník, který jde k hrobu svatých, potkává průvod, který jde jinam. Slyší mínění světa, ale neposlouchá, vidí, ale nevšímá si, cítí, ale neraduje se spolu, ani neteskní, poněvadž není povolán k tomu, aby chválil svět, nýbrž aby chválil Pána. (Jaroslav Durych: Básník a svět. Lumír LXVI, č. 1.)

Kde není Čech vysoký, stává se nezbytně tím nejnižším. Hoří nebo hnije. Není pro něj střední cesty. Není pro něj jiné volby: Vznešenost nebo Zánik.

... Jen proto dostávalo se Čechům v celých dějinách tolik bičů, že se jím dosud nedostalo toho, co mnohem lépe než bič hnaloby je vzhůru: vznešeného, mocného slova — zraje k němu doba. Zkušenosti posledních let ukázaly příliš jasně, jak hrůzně pochybená byla celá dosavadní výchova národa, že pokračování by vedlo nutně do propasti, že ze základu musí býti přetvořeno všechno české hodnocení. (Traktáty Ladislava Klímy.)

literaturu historickou označuje jako »Eine Literatur von Gelehrten für Gelehrte, an der die Mehrzahl der Nation theilnahmlos vorübergeht...« a trochu dále prohlašuje: »Na základě historických studií, obepínaje krásné a představitelné epochy, smí se asi román dožadovat toho, aby byl uznáván za rodného bratra historie...« Chce tedy, prostě řečeno, Scheffel v historickém románě popularizovat dějiny. Zdrželi jsme se u něho poněkud déle, poněvadž český historický román přijal jeho názor, zdůrazniv mnohdy ještě stránku výchovnou.

Zapomínaným tvůrcem historického románu u nás je Zikmund Winter.

Z. Winter je svým způsobem básník učené inspirace. Byl původně historikem, který pracně studoval svůj úsek dějin. A dovedu si dobře představit a pochopit, že si postupně zamiloval nejenom dobu tak významnou pro národ, nýbrž i ony šťastné i nešťastné figurky starého Rakovníka a Prahy, o nichž toho tolik četl ve starých a zežloutlých zápisech. Především snaha přiblížit onu dobu i milované lidi širším vrstvám, rozdělit se s nimi o radost prýstící ze styku s oněmi lidmi dávno zetlelými, především ta — a ne nějaká honba za krásou — vtiskla Wintrovi do ruky pero beletristy.

Winter se také archivovou inspirací svého díla nijak netají a praví přímo:

A z té odpovědi dosud zachované čerpáme... zprávy.

Vůbec dopisy a všelijaké záznamy mají v některých povídkách úlohu velmi významnou — poskytují látku, stávají se opěrnými sloupy, někdy nabývají dokonce vrchu nad slovem umdleného básníka, jenž se spokojuje s jejich interpretací. Nejednou dodává, aby nebylo pochyby o jejich původu, poznámky podobné této:

Tak doslovně zapsal to městský písař do městské soudní knihy.

I ve způsobu podání dává se místy najevo, že vypravěč nemohl být očitým svědkem:

... zdali robil své preče, svitky, ohlěb ku pochvale lidské a podle sazby na kotcích vyvěšené, toho neumíme říci.

To má svůj význam a smysl u historického spisovatele, který má v líčení života minulé doby u nás ruku nejpevnější. Nikdo před ním ani po něm neviděl a nezachytil na svých stránkách tolik detailů, jako on. Nevěříte-li, najděte si v »Nezbedném bakaláři« ono místo, kde rozhněvaný občan přichází do školy vynadat učiteli. Jak to tam napsal Winter? Vyložil všechno přesně, jako by byl při tom, jako by sám seděl v porozaných a inkoustem pokaňkaných škamnách:

Bakalář Pička psal právě na tabuli z Planta: Pridie caveas ne facias hodie, quod pigeat postridie...

V básnické reportáži, tam, kde jde o zachycení života, zvyklostí, atmosféry, ruchu byl Winter opravdu mistrem. Byl si také vědom své síly a neváhal ze široka založeným líčením a popisům obětovat celou kompozici. Po té stránce je zvláště poučná povídka »Kdo s koho?« Skoro čtvrtinu věnoval vylíčení trhu, osminu zasedání cechovnímu. Vzpomínáte slov kteréhosi slavného člověka, který řekl, že v historickém románě trpí i historie i román? Pokud dovedeme posoudit, je to u Wintera historie, která trpí méně...

Příčiny i povaha takových popisů jsou ovšem jiné než u takového Svat. Čecha. Ten si — bylo řečeno — vybírá předmět ke svým popisům dosti indiferentně, jen když je hodně složitý, umně zhotovený a nádherný. Popisoval předně proto, aby uplatnil své rétorické schopnosti, aby se pokochal svým plným, jasným, vznosným a pompésním slovem. Jinak Winter. Ten popisuje nejraději trh, školu, klášter, zasedání soudu, cechu, konšelů, poněvadž cítí, že především je to charakteristické a typické pro dobu; poněvadž chce vyvolat dobovou atmosféru a zde se mu to přirozeně nejlépe daří; poněvadž — autor cenných kulturně-historických studií zde byl jako doma.

Řekli jsme již na začátku těchto poznámek, že šlo Winterovi o přiblížení doby a lidí dnešnímu čtenáři. Literární psychologie ukazuje, že takové přibližování spočívá v podstatě vždycky v tom, že se čtenáři ukáže, jak se mu oni lidé v mnohém podobali. V tom ovšem ani Winter není výjimkou. Byli a jsou spisovatelé, kteří si nedovedou představit dnes na prach zetelé lidi minulých století bez velkolepých gest, chrabrých činů, hrdinných slov. Winter zalidnil své stránky lidmi úžasně podobnými lidem dnešním. I oni prožívají svá milostná dobrodružství, hledí si vlastního měšce, zasedají ke korbeltu rakovnického truňku a v podroušení politisují. Také mezi nimi jsou lehkomyšlníci i dřiči, šejdíři, zločinci, vážní i šibalové, škarohlídi, průměrní občánkové i ti, kdo stojí v konfliktu se společností a její morálkou. (Winterovi to vyneslo, že byl zařazen mezi realisty. Pozorný čtenář však objeví i prvky idealismu a romantismu.) Lidí schopných nadchnout se pro myšlenky a jít za ní, fanatiků ideje, nebo aspoň těch, kdo dovedou pochopit dobu, je tak žalostně málo, že si sám autor posteskl:

Za všechen čas těchto velikých věcí trudili Rakovničané maličkými věcmi mysl svoji...

Jednání těchto lidí je tedy vedeno prospěchářstvím. Tím se věru neliší utrakvisté od pánů pod jednou. V tom směru je příznačná scéna, v níž bratrský kněz odpírá vrchnosti jednat proti přesvědčení. A jeden z jeho souvěrců — zajisté ze strachu o dobré bydlo — mu vztekle šeptá:

Má po obou stranách čerta... měls mlčet, nic nám nezjednáš!

Tak ještě, nejvyšší a nejnezištnější ideu, jíž jsou tihle lidé schopni, nalézáme ve větě:

Pan Šmardoch by ho byl z vlastenectví rakovnického za zase zlíbal.

Nějakého teatrálního, patetického gesta není Winter schopen. Na některých místech přímo cítíte hrůzu ze lživého slova, z vyhaného gesta a urputnou snahu potlačit je. Líčí na př. srážku senomatských s rakovnickými. V domnění (celkem neoprávněném), že by to — hrůza! — mohlo vypadat příliš heroicky, připojí takový závěr:

U vrat senomatského dvora ve chvatu stoupil na panského psa, jenž ubohého ulkouzl v nohu tak, že od toho zranění, mimo to i od strachu těžce ležel po některou neděli.

Winterova láska k jeho postavičkám jeví se ve slově, jež volí, mluví-li o svých lidech, jeví se to i v postoji, jež k nim zaujímá, ale nejzřetelněji v občasných citových výlevech. Dumas prý plakal, když mu balvany zasypaly roz-

Sloupy světové poesie, ať je to Dante nebo Claudel, ať jsou to velicí básníci všech národů, u Francouzů Verlaine, Péguy, u Angličanů Hopkins, Thompson, Poe, u Němců Novalis, Rilke, u Poláků Norwid, všichni jsou si vědomi, že nejvyšší zpěv, jaký mohou vydat lidská ústa, může znít jen před trůnem Matky Boží. Vždyť ona je Královnou míru a Královnou umění. (Jan Dokulil: Panna Maria v české poesii.)

»Osudem mnoha kněží spíše horlivých než moudrých jest, předpokládat zlou vůli: „Nevěříte už, poněvadž víra je vám na obtíž!“ — Kolik kněží jsem slyšel takto mluvit! Nebylo by správnější říci: čistota nám není předepsána jako trest, jest jednou z tajemných, ale zřetelných podmínek — zkušenost to dosvědčuje — onoho nadpřirozeného poznání sebe samého, sebe samého v Bohu, které se nazývá vírou. Nečistota neníčí toto poznání, nýbrž vyhlazuje jeho potřebu. Člověk už nevěří, poněvadž už netouží věřit. Už netoužíte znát sám sebe. Tato hluboká pravda, vaše pravda, vás už nezajímá. A marně říkáte, že dogmata, která měla ještě včera váš souhlas, jsou ustavičně přítomna ve vaší mysli, že jedině rozum je odmítá. Na tom nezáleží. Člověk má jenom to, po čem touží, neboť není pro člověka vlastnictví celého, naprostého. Vy už nechcete sám sebe. Nechcete už svou radost. Mohl jste milovat sám sebe jenom v Bohu — už se nemilujete. A nebudete se milovat už nikdy na tomto světě ani na onom — na věky věkův.«

Georges Bernanos: Deník venkovského faráře.



Foto A. Šeba, Praha. Archiv Jitro.

Každá velikost a každé dílo musí být počato v odumření hluku a v ponoření duše do koupele samoty, odkud jediné mohou se navrátit naše oči, osvobozené od prachu ulic a oděné v čistotu, která jest výsadou dětí. Básnickovy oči jsou citlivé jako slepčova ruka, oba jsou v názvosloví světa slepí pro určité praktické věci, oba však vidí, co světu uniká, protože toho nehledá: krásu, jež rozkvétá jenom jednou, oblak, jenž hoří nad námi jen v jednom čase, květ, který se otvírá pouze ráno, a cíp Boží tváře, k níž máme tak daleko, ač bychom se jí mohli dotýkat vlastními prsty, kdybychom jen trochu milovali. (Václav Zima: Chválení Prahy.)

Člověk má důstojnost mravní osoby, jejíž svoboda posvěcuje též všecku lidskou práci; liberalismus oceňuje práci, odloučenou od lidské osoby jako zboží na trhu a snižuje tím děl-nictvo. (Dr. František Mareš: Soumrak duchovní kultury před svítáním.)

## N O V Ě K N I H Y

**Karel Kapoun: Potmě.** Básně. Vydal V. Petr v Praze 1939. Obálku upravil J. Šváb. Stran 46. Cena 12 K. — Nad Kapounovou poesií staneme dosud vždy s jistými rozpaky. Nemí jí možno upírati nové, někdy přímo dravé vidění světa, který se básníkovi vzpouzí a jiskří hmotou a vzruchem, jsa vždy nabit dějem až k prasknutí. V tomto ustavičném dychtění a neklidu je Kapoun pravým synem své doby, je to jest, která mu přináší ustavičné napětí, v němž se musí stále nově orientovat, má-li zůstat na živu. Dějový vzruch jest jeho hlavním živlem. — Dokonce tam, kde jde o vztah mezi světem duchovních smyslů a světem duše, je Kapoun básníkem velmi jemným a citlivým. Kotví v něm živé — přes všechnu neúlumenou dravost jeho touhy — vědomí o posvátnosti lidského těla; možnost jeho »zmarnění« přináší dosud jeho duši mučivou bolest a výtčky (Až zestárneš). Zdá se, že jeho doménou je zatím právě tato oblast žhavé smyslné touhy, v níž dovede básníti nově a krásně: »Jen ve větru, jen ve větru — / a k divkám přilne těsně vítr s tmou, / a snímá věrně dívčí odlítek, / jenž všelestí mi potmě do dlaní. / Už dávno nedíváš, jsi mou, jsi mou / a na tmě žhne tvůj první polibek / jak by byl stále nedaný. / Kdy mi jej dáš? Dej mi jej dnes.« (Slovácko.) Pozoruhodný je tento mladý básník také proto, že dovede misty zachytit i onu oblast dnešního života, v níž mámě sála oheň lidské družnosti, rozdmýchovaný podvědomou radostí téměř smyslové příchuti (Potmě, Cerná hodinka). — Toto živelné, zemité dýšící chvění smyslové radosti, jejímuž vzniku je zvlášt přízniva tma, nese vlastně největšímu těchto básní. Je v ní něco z našeho dětství: onen bezprostřední a nepředpojatý vztah k věcem, který v sobě básník cítí. Proto se obrací každé chvíle k dětem (básně Třetí, Ukolébavka, Dětská výtčka, Dítě s mincí a j.), jejichž útlé bezbrannosti by rád chtěl pomoci: ». ty děti, ty se potmě bojí / zůstašme u nich tu, / tu v střelném praskotu« / — nebo: »Jsme jenom dva a do hry chybí třetí, / přijměme dítě, mnoho, mnoho dětí.« / atd. Je tu několik dobrých básnických výzev (rozišuj dobře: výzvu a »básnickou výzvu«!), které není možno přejít bez povšimnutí (Už není, Teď), ale větší radosti nás naplňují čísla ryzi básnické krásy, básně prostě všech imperativů a rad, v nichž něžné vidění básníkovo doprovází neobyčejně zpěvná melodie (Pampeliška, Větrný mlýn, Žalm, Kdo tu je, Slovácko). Ale naše rozpaky, o nichž byla spočátku řeč, nejsou

košného obrovitého myšketýra. A zdá se nám, že Winter nebyl pláče příliš vzdálen, když před jeho zrakem dodýchala Rozina, ten ubohý, tvrdohlavý, životem zklamaný sebranec, když jed zastavil horoucí srdce Kampanovo . . . Autor necitelný k hrdinům svých děl, Flaubert nebo dokonce Zola by nemohl napsat to, čím Winter zakončil jednu svou povídku:

Kam poděly se nevinné děti paní Magdaleny Kolinky, kam malá Kačenka, o tom nikdež nic. Jako by do studny padly. Ubožátka!

Jistě má Winterovo dílo mnoho kazů. Plytké, nevýrazné a rozvleklé mluvení tam, kde toužíme po slově třeba jedním — nebo po výmluvné pomlce; místa, kde se povídka mění v pouhý řetěz ploských anekdot; sáhodlouhá líčení rozleptávající a rozkotávající komposici; občasná schematičnost charakterů; množství episod a odskoků zbytečných a přetěžujících: stavebná neukázněnost. Nicméně to, že jeho popularita je velmi malá ve srovnání s A. Jiráskem, se nám zdá nespravedlivé. Winter je pravdivější, bližší životu, teplejší, lidštější, umělečtější, poněvadž dovede vytvořit životnější postavy a zachytit lépe tvář doby. Winter lépe ocenil své síly a nejsme proto u něho — jako u Jirásky — svědky trapného ztroskotání na větších celcích. Dnes, kdy se nám mnohé stránky díla Jiráskova zdají kožené, seschlé a vybledlé, Winterovo dílo dále žije a hřeje.

bezpodstatné. Je jisté úskalí v tvorbě Kapounově, které, zdá se, básník vždy nedovedl překonat. Jde tu zvlášt o přexponování motivu dětské hry a přenesení této zbytně aktivity do básnickova světa, v níž se jí vždy dobře nedaří (V básních Ukolébavka, Hra se slunečkem, Hra s deníčkou zlatookou, Dětská hra míčem, Dítě s mincí a j. dětská hračka je — vyzvědačka, peníz je rozbuška atd.). Velmi často se tu setkáme s obrazy, v nichž hra se směnností penízku (mince), měněného jednou za nadějí, po druhé za žal, jindy za tep (?) a pod., se zdá poněkud stereotypní. K tomu se druží někde i poněkud ukvapená stavba verše, který pak nebezpečně hraničí s prosou (Verši náš, Na moři). Přes tyto výhrady, poněkud podružného rázu, vítáme knihu Kapounovu, která, jako tolik ostatních, nese jasnou pečeť útláčnosti našeho času. M. N.

**Václav Zima: Chválení Prahy.** Několik pros, vydal v Praze 1940 Boh. Rupp; brož. K 20.—, váz, K 35.—. V devíti prosaických básních, spjatých myšlenkou i formou v organický celek, vyzpívána je v této útlé knížce básnickova láska a chvála Prahy. Pod jasnouřivým pohledem umělcovým nabývá tvář matky českých měst své nejpůvodnější a nejryzejší podoby, hovoří k vám hlasem znamenavým věky. Tak putujete s básníkem pražskými ulicemi a chrámy ke Karlovu mostu a na Belveder, na Vyšehrad a do Dómu svatovítského. A cítíte jasně a bezpečně za ryzi jistotou básnického slova onu naléhavou skutečnost dějinnou, skutečnost českého hlavního města, jež bylo a je vytvořeno nejen slávou a obětí českého národa, nýbrž i silou, leskem a utpěním Církvě. A tak Zimova nová kniha není jen oslavou Prahy, nýbrž i oslavou Církvě a české katolicity. — A ještě něco nutno připomenouti: Václav Zima vydal ve »Chválení Prahy« své první oficiální prosy, když se byl dříve už do literatury uvedl básněmi. Dokonalá forma jeho pros a volba slovního materiálu nasvědčuje tomu, že Zima našel svůj genre — essay. Má pro to i ostatní předpoklady: bystrý postřeh a hloubku ducha i pohledu. — Čtete-li Zimu, slyšíte rytmus silného básnického toku, jehož vnitřní hlas nese znamenání duchového spříznění s J. Demlem a z něhož zavane na vás i echo umění Zeyerova. Knihu vhodně doplňují kresby Zd. Václava Bouše. — Vřelě doporučujeme. F. K.

**Věčné Čechy.** - Obrazy a vidiny z českých dějin v německé poesii. Přeložil Karel Babor a Ant. Hartl. Doslov napsal doc. dr. Vojt. Jiráč. Uspořádal a vydal Vincy Schwarz v edici Kořeny, v Praze 1939. Str. 122. Cena 25 K. Nakladatelství Toužimský a Moravec. — Tento pokus o tlumočení německé poesie, inspirované

českou půdou a českou minulostí, možno nazvat velmi šťastným. Je jistě jednou z nejoprávněnějších reakcí, které vyvolala současná doba, zvichřená šílenou žízni krve a tolik náchylná k přezírání pravé skutečnosti. Tím ovšem zdaleka nechceme říci, že by toto dílo bylo vyvoláno nejčerstvější skutečností, snažíc se dosáhnout jistě aktuálnosti. Kdo ví, jak vzniká básnické dílo (a každý dobrý překlad je básnickým dilem), pochopí snadno, že autologie Věčné Čechy nemohla býti porížena nakvap. Tento soubor překladů 32 německých básní, úzce souvisejících s naší zemí a jejími dějinami (motivicky, většinou však i geneticky), zabírá velmi široké rozmezí naší národní minulosti. Od mytické doby Libušiny a Přemyslovy (z básně zvláště mistrné Cl. Brentanem, H. Sachsem, J. G. Herderem a F. Grillparzerem), přes období slavného rozkvětu královské moci české, plně trýpytu a ruchu rytířských her a zaznívající sladkými písněmi minnesängerů (opěvované současníky našich slavných králů Václava I., Přemysla Otakara II. a Václava II.: Reinmarem von Zweter, Friedlichem von Sumburg, Sigehrem, Ulrichem von Eschenbach a j.), spěje tu zářivý proud německé poesie k období »Meče a kalicha«, době krutého náboženského jitření a marného prolévání krve, kterou opěvovali zvláště básníci let padesátých minulého století, pocházející z Čech: M. Hartmann, A. Meissner a j. Poslední oddíl knihy, nazvaný »Stín Bílé hory«, tlumočí německou poesii Schillerovu, Hartmannovu, Rilckovu, Pannwitzovu, dále Baborem skvěle přeloženou básně Detleva von Liliencron »Valdštymská zahrada«, Goethův »Předvečer sv. Jana Nepomuckého«, tlumočený † A. Fischerm a j. — Srovnávajíc básnický výraz překladů se zněním originálu, zjišťujeme, že Karel Babor jest v překladové praxi velmi schopným žákem Fischerovým. Zachovává líbeznou svěžest i širosvit originálu, jsa si při tom až úzkostlivě vědom rozprostraněnosti dnešního básnického výrazu českého. Tak pečlivých básnických interpretací bude mít naše překladová literatura vždy pořídku.

-mn-

**K. H. Waggerl: Rok Páně.** Román. Z němčiny přeložil Jan Franz. Obálku a úpravu navrhl O. Stritzko. 2. vydání v listopadu 1939. Vyšehrad, Praha. Cena 24 a 34 K. — To je vzácná knížka. Bylo napsáno už mnoho podobných kronik u nás i v cizí literatuře. Rok na vsi — to je téma tohoto románu, který čtete s pozorností od začátku až do konce. Ale Waggerl nepodává jen ten věčný koloběh venkovské práce, nýbrž vkládá jej do rámce církevního roku, není to jen rok na vsi, je to skutečně rok Páně. Široký obraz venkovského života je zachycen spíše náznaky než detaily, ale to vše je podáno s jistou monumentalitou. Polní práce, změny v přírodě od jara do konce zimy, svátky se všemi zvyky, všední i skrytý život vesnice, jas i stín, radost a tragika, práce a služba Bohu, otnost i hřích, to vše tvoří jeden proud života na vsi kdesi v Alpách. Je tu v jednotu spojeno citění skrz naskrz křesťanské, leckdy zdůvěrněné legendou anebo roztomilým mythem, s láskou k půdě a rodnému kraji. Celá ves žije v tomto zralém díle, ale zvláštní místo tu má chlapec David, zástupce té vrstvy bez domova, sirotek, který teprve později poznává svou matku, chlapec, který vrůstá pomalu do života této vsi a nabývá práva státi se jednou jedním z vážených občanů. A pak je tu příběh Kristinin, příběh, který vyvažuje svou tragikou pohodu malého Davida, v němž se soustřeďuje leccos z mytoborné schopnosti venkovské duše. Waggerl je rozený epik venkovského života, myslíte při něm na E. Němcovou, i na Holečka a řadu jiných našich venkovských vypravěčů. Jeho vypravování plyne neustále kupředu, bez zastávek, jako život na vsi, který je krásný i ve svém neustálém opakování. Ten jeden rok je obrazem i jiných roků v minulosti i v budoucnosti. Waggerlovi se podařilo zachytit tu typičnost a ten neustálý proud tím, že vypravuje v přítomném čase. Překlad Jana Franze je dokonalejší. Slovo se mu poddává s radostí a celé. lv.

**Život etihodného Jana Miliče z Kroměříže.** Podle vydání Boh. Balbína přeložil a titulní obrázek namaloval Zd. Václav Bouše. Vydalo nakladatelství »U sv. Jindřicha«, Boh. Rupp v Praze 1939. — V drobné, ale velmi vkusně vypravené knížce čteme legendu a životě Jana Miliče z Kroměříže, jak ji napsal brzy po jeho smrti některý z jeho žáků a později latinsky přepsal a vydal P. Boh. Balbín. Vychází-li tento svazček jako první číslo nové Ruppovy edice, nazvané Pochodeň, spatřujeme v tom dobrý vydavatelský počín, jenž si plným právem musí činit nároky na uznání a zároveň slibuje mnoho do budoucna. Jde tu o očištnou a a do jisté míry i o objevnou práci, o revisi české doby gotické. Byla-li dosud gotika zasouvána do pozadí pro všeobecný umělecký i vědecký zájem o údobí baroka, pak první svazček nové Ruppovy edice má tu zásluhu, že obrací pozornost k české době gotické a osvětluje jednu z jej-

ších postav, falešně dějiny pojatých a nám oficiálně představovaných. Dobře český a výstižný překlad je provedzen cennými poznámkami. Kz.

**Blažej Ráček T. J.: Církevní dějiny v přehledu a obrazech.** 680 stran textu, 32 stran obrazových příloh. 2. svazek Podlahovy knihovny naučných spisů. Brož. K 110.—, v plátně 135.—, v polokůži 155.—. Vyšehrad, Praha 1940. — Vydání tohoto rozlehlého díla je velmi záslužné; je otí vydavatelstva, že se nebojí podobných prací, kterých je nám tolik potřebí. Jestliže Malinovy Dějiny římského breviáře, vyšlé jako 1. svazek téže knižnice, jsou určeny především kněžstvu, Ráčkovy široké a živé vypravování o životě Církve, takřka v průběhu dvou tisíc let, zaujme nejen kněžstvo, nýbrž i laiky, jimž bude nejednou poslou a nadějí. Dílo vyplynulo z naléhavé potřeby. Nemáme podobné práce v české literatuře. Byly tu náběhy, žel nedokončené, v Dějinách papežů od P. Albertiho, ale Ráčkova kniha zabírá daleko šíře a hlouběji. V jeho podání oživnou dvoutisícileté události Církve, tak radostně, pohnuté, pestré a převratné. Čím byl svět bez Církve? Kde by byla kultura? Jak by vypadaly dějiny? Byly by vůbec? A řada jiných otázek napadá při čtení tohoto díla. Ráček si látku přehledně rozdělil a opatřil im margine osnovou, která hodně napomáhá pro rychlou orientaci. Na konci pak připojil seznam papežů, koncilů, literatury, pořídil rejstřík. Řada dobrých reprodukcí ilustruje rozvoj a velkolepost církevního umění, jemuž věnoval Ráček značnou pozornost. Jest si jen přátí, aby se dílo četlo, aby našlo takovou odezvu, jako České dějiny od téhož autora.

lv.

**Bedřich Malina: Dějiny římského breviáře.** Podlahova knihovna naučných spisů, svazek 1. Úvodní slovo J. E. Mořice Píchy, biskupa královéhradeckého. Vydal »Vyšehrad«, Praha 1939. Cena K 65.—, v plátně K 85.—. v theologické literatuře české je to první práce svého druhu. Zdá se poněkud exklusivní, ale jen zdá. I laik rájde tu dosti zajímavých věcí, týkajících se nejen denního kněžského officia, ale i historie církevní. Dílo je rozděleno na dva díly. Autor, vysvětliv, co je to breviář, jeho jméno, původ, rozdělení, sleduje v prvním díle všeobecně vývoj breviáře jako celku od dob apoštolských až po Pia XI. V druhém díle se zabývá jednak částmi tohoto officia, jednak podává výklad jednotlivých hodin, obojí na podkladě historickém. Dílo Malinovo je důkladné, detailní, ale nikoliv nudné, uvádí četnou literaturu a je opatřeno dvěma rejstříky.

lv.

**Dr. R. M. Dacík O. P.: Bůh v Ježíši Kristu.** Věrouka pro laiky, díl III. Stran 144, cena K 12.—. Vydala dominikánská edice Krystal, Olomouc. — Povinným smyslem života křesťanského jest: Aby Bůh žil v člověku a člověk aby žil v Bohu. Ten život jest jenom tehdy možný ve svém celém požehnaném bohatství, pochopil-li člověk, co jest Bůh v Ježíši Kristu. Neboť »není pod nebem dámo lidem jiného jména, ve kterém by se našla spása«. Třetí svazek Dacíkovi věrouky pro laiky uvádí do této nejpřaktičtější křesťanské moudrosti. V sedmi oddílech jasně a přehledně ukazuje historickou stránku této životní složky dějin lidstva, odhaluje věroučný obsah tajemství víry, tajemství Vtělení Božího Syna v Ježíši Kristu, vymezuje praktický dosah tak chápaného článku víry pro život duše s Kristem; končí rázovitou mariologií, která neodborníku poví vše, co o Matce Boží drží Kristova Církev, až k poslednímu drahokamu v její koruně, k jejímu prostřednictví milosti. Duše pozorná nalezne v novém Dacíkově svazku cestu ke »spochinutí v Bohu, u něhož je štěstí a blaho v těžkém putování slzavým údolím,« jak autor krásně končí své velmi přesné promyšlené dílo.

-es-

**Romano Guardini: O živém Bohu.** Duchovní slovo. — Vyšlo v prosinci 1939 jako 133. svazek Dobrého Díla ve Staré Říši na Moravě, str. 104. Z němčiny přeložil Fr. Pastor. — Skvělý, u nás už dobře známý autor Posvátných znamení a Křížové cesty vydal knižně své promluvy o Bohu, které se řadí důstojně k jeho dosavadnímu dílu. Autor ukazuje rozdílné představy Boha u dítěte, mladíka a dospělého muže. Vysvětluje, co znamenají rčení: Boží prozřetelnost, Bůh vidí, vůle Boží. A mluví o B o h u v ž i v é m, který může »nejen to, co není, zavolati, aby bylo, nýbrž i to, co jest vinno, znova povolati do nevinnosti.« A Bůh nemá už potřebí přezírati vinu, nýbrž vina zde už prostě není (str. 49—50). Ž i v é h o Boha poznáváme svědomím, zkušeností o smyslu života a prozřetelností, zkušeností touhy a posleze prostě přítomností Boží. Všechno Bohu žije, nabývá v něm plnosti života a neumírá — je tedy život věčný jednotliváru neměnností? Ne, »život věčný říká: Bůh jest ti dám jako obsah, vůči kterému svět jest mizícím bodem v temnotě« (str. 81). Bůh jest

nejlepším Utěšitelem na této zemi, která jest jenom náznamem a podobenstvím nového nebe a nové země. »kdy se nám zjeví, co to vlastně jest, že Bůh miluje své stvoření«. Knižka se stane jistě jedním potřebným mladým lidem, kteří odložili své dětské názory o Bohu a nemají za ně náhrady, poučí se však z ní i všichni, kdož ustrnuli v nejistotách a nedovedou nalézt cestu k Bohu. -in-

**Alois Musil: Křesťanské církve nynějšího Orientu.** Velehrad, nakladatelství dobré knihy, Olomouc 1939. Str. 141. Cena 20 K. — S křesťanskými církvemi východními stýká se náš nejlepší orientalista Alois Musil již od roku 1895. Bydlil v jejich domech, rokoval s jejich členy a všiml si nejen bohoslužeb, nýbrž i správy, sociálních a politických poměrů. Ve Vídni i v Praze, a zvláště za svého dlouhého pobytu v Anglii i Spojených státech studoval odborné písemnictví a zaznamenával současné události. Látky takto nastrádané užil příležitostně ve svých dřívějších vědeckých publikacích, zejména: Mezi Eufratem a Tigridem, Od Libanonu k Tigridu, Dar Nilu, Zaslíbená země, Pod Himalajemi. Itálie v Africe, Most do Asie. Teprve nyní ji podává v uceleném a doplněném souboru. Křesťanské obce východní jsou prastaré: zkvétaly již v prvních stoletích po Kristu a udržovaly živý styk se stolicí svatého Petra v Římě. Teprve rozkošem východním a záplavou islamu upadly a osvojily si různé obyčeje a domorodý jazyk bohoslužebný. Tyto zvláštnosti byly největší překážkou úsilí o jich sjednocení s Církví obecnou. Péči novodobých papežů mnohé z nich již našly cestu k jednotě. Přehledy historické a živá líčení nynějšího stavu východních církví, jak je podává Musil s dovedností sobě vlastní, zaujmou i neodborníka. Studující mládež naše přijme i tuto knížku Musilovu s nemenší láskou jako jiné jeho knihy. D. P.

**B. Dlouhá: Dr. Karel Svoboda.** (Olomouc 1939, Vítězové roč. VI., č. 8., cena 3 K.) — Oblíbená katolická spisovatelka staví nám před oči jak vzor ve svém díle známého a dosud v živé paměti jsoucího velikého muže-katolíka, který se hrdě hlásil k svému křesťanskému přesvědčení za všech okolností. Dr. Svoboda dovedl vždy do důsledků uplatňovati v životě katolictví. Jemu nebyla kariéra, ani čtené odpovědné a vysoké hodnosti na překážku v rozvinutí plného duchovního života. Naopak, jeho život, přeplněný prací a starostmi, jeho přesnost ve vykonávání těžkých úkolů jemu svěřených a činnost charitativní byly posvěceny silou, tryskající ze zdroje všech milostí — z pravé křesťanské lásky k Bohu a bližnímu. Od nejtěplejšího mládí až do posledního momentu můžeme ve zdařilém životopise sledovat zářný vzor jeho ctinosti a najdeme mnoho příkladů, které musíme následovat. Naši studenti a inteligence naleznou mnoho povzbuzení v tomto životopise, který hlavně jim doporučujeme. Re.

**Ivan Marianov: Aby všichni jedno byli.** (Vydal Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci l. P. 1939. Str. 200, brož. 11 K.) Do této přehledné a informativní příručky unijní, určené jak pro vzdělance, tak pro širší veřejnost, pojal autor z rozsáhlé unijní látky alespoň zásadní úvahy, dějinné přehledy a zkušnosti i výhledy na schůdné cesty, vedoucí k velikému cíli církevní jednoty. Pro vzdělanější čtenáře podává autor i obsáhlou bibliografii a hojně spolehlivých pomůcek k dalšímu studiu unijních otázek. Velkou předností této příručky jest její modlitební část. Zde autor smesl hojně dokladů zbožnosti obou církví, Západní i Východní, která hluboce dojme každého čtenáře svým osobitým svérázem. Kéž tato knížka přispěje co nejvíce k rozšíření znalosti, zájmu a pochopení Spasitelovy prosby, jež je výstižným titulem knížky: Aby všichni jedno byli. -K-

## Kol. Ivanu Stránskému!

Zprvu jsem nechtěl na Tvůj velmi iniciativní, bohužel trochu nedůsledný dopis odpovídat, ale kol. F. Knez podal Ti námítky praktické, a tudíž já se chci postavit na obhajobu umění. Jsem z umělecké rodiny. Žiji stále v blízkosti mus a byl jsem i počtěn jejich objetím. Mám snad tedy právo se ozvat!

Každý umělec je svět sám pro sebe. Tak jako obyčejní smrtelníci vidí věci v normální lidské perspektivě, tak umělec dívá se na svět svou vlastní perspektivou psychickou, která ho vynáší nad jeho okolí. Duše je principem umění. Protože je ne-

smrtelná, má v sobě obrovskou sílu a obrovské schopnosti, jimž my nerozumíme a o nichž si my uboží smrtelníci myslíme, že jsou to nějaké magické moci. Ne. Tyto nám nepochopitelné schopnosti duše jsou jakýmsi šestým smyslem umělcovým. Teprve podle toho, jak vysoko se vznesl umělec do výšek svého duševního života, můžeme soudit na vnitřní hodnotu jeho díla. Způsob, jakého použije k vyjádření své myšlenky, je vedlejší. To záleží na jeho schopnostech tvůrčích. Jeden umělec svou myšlenku namaluje, druhý ji vloží do básně, hudební skladby a pod. Ba jsou i geniové, kteří tutéž myšlenku dovedou vyjádřit několika způsoby.

Toto všechno piši, abys viděl, jak složitou osobností umělec je. Podati kritiku umělce znamená dostati se do tajemných sfér jeho duše a porozumět jí! Můžeš snad namítnouti, že mé povídání nemá s Tvým dopisem nic společného. Vždyť my studenti nejsme žádní umělci! To je pravda. Ale musíme se snažit dosáhnout těch vysokých met. Naším neuskutečnitelným ideálem musí být povznést úroveň »Jitra« do oblasti opravdového umění. Nezáleží na tom, že tento ideál je neuskutečnitelný, je pouze повеlem, aby naše příspěvky byly výplodem duševního života a ne snad pracně vypocené z touhy po slávě a postrádající při tom veškeré básnické svižnosti a lehkosti. To platí všem!

Tobě jen chci říci: My své příspěvky kritisovat nemůžeme, poněvadž i kritika zkušeného člověka je velmi riskantní. My musíme pracovat a stále výš a výš. Konečně: Umělče, tvoř a nežvaň! — Tedy tvořme! — Zdař Bůh! Vratislav Doležel.

Nemohu neodpovědět na podnětný dopis kolegy MUST. Ivana Stránského v 3. čísle »Jitra« a vřele se přimlouvám alespoň za zřízení kritické rubriky. Záleží ovšem na tom, jak bude návrh přijat u čtenářů. Ale věřím, že čtenář má co říci k úrovni svého časopisu — a jistě překoná svoji pohodlnost a také to skutečně řekne.

Ač přicházím pozdě, odpovídám i k navržené diskusi: Ad 1. Redakce může určit nejlepší příspěvek v čísle; ale bez odměny. Nejlepší odměnou autorovi je otištění příspěvku. Ad 2. I já věřím, že jsou mladí lidé, mající cit a zájem o krásu, o umění a o kulturu. Jsou i ve velkéměstě, ale přece musím po zásluze přiznat, že venkovská mládež je v tomto směru mnohem průbojnější a dychtivější. Její duše je od přírody zvyklá být stále otevřena a i její srdce je mnohem, mnohem citlivější. Ad 3. Katolíčtí studenti, jsou-li k tomu vyzváni, chápou se slova a hájí své přesvědčení. Jinak však o své víře mlčí, místo aby se na ni stále odvolávali, a to je neodpustitelná chyba.

Třetí číslo obsahem doposud nejbohatší. Próza dobrá, ale nikoli nadprůměrná; vyniká Vévodova »Cesta na hory«. Z básní námětem, viděním a výrazem nejlepší Adamcova »U sv. Antonička«.

Josef Havránek.

Za příspěvky, otištěné v 6. čísle »Jitra«, byli odměněni:

J a n M a c h o ň za báseň Po odchodu.

J o s e f H a v r á n e k za prózu Uzávající čas.

V. S t a n o v s k ý za stát o shakespearovské otázce.



Dnes přinášíme listek. Sdělte nám na něm, změňte-li adresu před vyjitím příštího čísla. Je-li vaše adresa po dobu prázdná jiná než v době školy, škrtněte »po dobu školy« a zašlete na naši adresu. Nepřipisujete-li více než adresu a čísla, frankujte 30 h, jinak 50 h.

## 8. číslo JITRA

mi zašlete na adresu:

Tit.

**Administrace JI**

**PRAHA**  
**Václav**

*Je to adresa prázdninová —  
po dobu školy*

## NAŠE KŘÍŽOVKA

Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasilejte vše, týkající se této rubriky.

*V minulém čísle jsme vypsalí I. řešitelský závod, který je 4kolový.*

*Dnes Vám předkládáme druhou křížovku.*

**Vodorovně:** A: Putuje pouští; druh vojenské palby. — B: Druh četby; lidové přitakání; věrný přítel. — C: Chemický prvek; umělecké dílo; věnovala. — D: Spala; druh klobouku; mohamedánská posvátná kniha. — E: Solmisační slabika; operní sólová lyrická píseň bez zpěv. ozdob; ruský souhlas. — F: Slepíčí slabika; paže; chytá; zkratka tennis. klubu. — G: Písmeno »r« foneticky; věnovala; fecké písmeno; nepilno; OM. — H: Rodiště zimního sportu; severská tažná zvířata; pták-pěvec. — I: Elipsy; záporná elektroda; brodivý pták. — J: Předložka; celkový pohled na krajinu; přelévala. — K: Opuchlina; příklonka; egyptský bůh slunce; část vozu; francouzsky »vánoce«. — L: Obyvatelé Maroka; cukrovinky.

**Svisle:** 1. Zákusky k čaji; zemědělec. — 2. Prudce jedovatá rostlina; vázanka. — 3. Vyrábělo; nadušení. — 4. Chateaubriandova povídka; velmi vzdáleno. — 5. Pohádková bytost; poskytujeme bezradným. — 6. Jednání; osnovovala; koří. 7. Předložka; jednoduchý stroj; první bratrovrah. — 8. Jugoslávská řeka; polská řeka. — 9. Vychovatelka; otáčející se část el. motoru. — 10. Polodrahokam; ohrazený les. — 11. Soudruh Amisův; cizí ženské jméno. — 12. Slovensky »jak«; letopočet; bůžek lásky. — 13. Předložka; posvátný býk; španělská chuva. — 14. Ohmatávání; koření. — 15. Postup použití; okolo bydlicí. — 16. Biblická

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

A								A	■	■	K						
B								■			■						
C							■					■					
D						■							■				
E	Y	■			■								■				■
F	■			■					■	■					■		■
G			■					■				■				■	
H							■						■				
I							■							■			
J					■										■		
K					■				■			■			■		
L					K			I	■	■	P				L		

hora; souhvězdí. — 17. Tvar slovesa »dát«; součást náhrdelníku. — 18. Rumunské město; kynuly na pozdrav.

**Pomůcka k řešení:** K: Noží.

*Jelikož někteří odběratelé obdrželi 6. číslo Jitra (následkem prodloužení pololetních prázdnin) po stanovené lhůtě k odeslání řešení I. kola závodu, rozhodli jsme se prodloužit tuto do konce tohoto měsíce, takže mohou zaslati obě řešení najednou. Stačí zaslati řešení pouze ve vodorovném směru. —jk—*

*Zároveň prosím:*

te v Ústředním katol. knihkupectví »U zlatého klasu«,  
aby mi zaslali:

.....*ex. Sociálních směrů novověku*

.....*ex. Tajemství života*

*ex. brož.*

*ex. váz.*

} *Hrdých srdcí*

**KUPON EDICE JITRA**

## **Měsíčník „SVATÁ HORA“**

je jeden z nejlepších našich časopisů. Na 24 stranách textu sneseno v každém čísle množství pečlivě vybrané látky. Vedle časových článků a básní s mnohými původními obrazy najdete tam první český překlad klasické apologie mariánské od kardinála Newmana, nejstarší dějiny Svaté Hory podle nejnovějších objevů, nejkrásnější modlitby církevních Otců k Matce Boží, zprávy o vyslyšení z poslední doby, exerciční hlídku, podrobné zprávy ze Svaté Hory, mariánské Oratorium, upravené pro jeviště, pěkný časový románek, úplný popis všech mariánských poutních míst v českých zemích, a mnoho jiného. Právem

lze označiti »Svatou Horu« za nejlépe vybavený náš lidový a přece odborně vedený náboženský časopis. Za vedení redaktora dp. Vojt. Metelky C. Ss. R. dostoupil vysoké úrovně. Bylo by si jen přát, aby časopis takových hodnot pronikl do všech rodin mariánských ctitelů. Roční předplatné činí 12 K i s portem. Kromě toho jsou všichni odběratelé účastni i duchovních výhod: denně se za ně konají přímluvné modlitby a každou sobotu se na jejich úmysly slouží na Svaté Hoře zvláštní mše sv. Příhlášky vyřizuje: **Administrace časopisu »Svatá Hora«, Příbram-Svatá Hora.**

## **Důležité upozornění!**

**Vydání Evangelia sv. Matouše** z Bible svato-václavské je počátek soustavného vydávání tradičního překladu Písma svatého. Biblická řeč i v češtině má již svůj zvláštní ráz, který je třeba vždy podržeti. Druhý důvod této edice je ukázat na velikou práci jesuitů, kterou vykonali u nás v době katolické obnovy a náboženského sjednocení lidu před více než 200 lety. Českému národu se dostalo tehdy znění Písma, jež svou plnozvučností, rytmickou uceleností a životností daleko předstihlo ztrnulou řeč bible kralické. Ukazuje to i na naši jazykovou vyspělost v době barokní, neboť z ničeho, z temna, by se nestvořilo tak

dokonalé dílo. Srovnání českých překladů Písma svatého bude v dalším svazku, který bude obsahovat všechna další Evangelia a Skutky apoštolské.

Knihkupecká cena I. sv. je 7.50 K a porto, další bude asi 14.— K. Knihy jsou vydávány na dobrém, dřevaprostém papíře v omezeném počtu výtisků; tak nízká cena však je stanovena proto, aby se Písmo mohlo dostat do rukou i chudým.

Kdo si objedná knihu přímo u **Jana Dokulila v Uhřinové u Velkého Meziříčí**, nebo v **Pourově** edici v Praze, bude mu účtována za 5.50 K, studentům 5.— K a porto.

## **Chcete se dobře poučiti o junáctví (skautingu)?**

Vyšly právě dvě knihy o junácké výchově, které jsou určeny všem, již se zajímají o junáckou výchovu, zejména o junáckou výchovu katolickou. Jsou to od **Dr. J. O. Martinovského »Instrukce«** (7.50 K), jež uvádějí do nábožensko-mravní strán-

ky skautské výchovy a **J. Babyho »Mezi junáky«** (12.— K), obírající se technickou stránkou junáctví. Knihy jsou nezbytné pro každého, kdo chce založiti a vésti junácký oddíl katolický. Lze si je objednat u **J. Bryndy, jun. prodejna, Příbram.**



**časopis  
Katolického**

# **j i t r o**

**studentstva**

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 8.*

Ladislav Stehlík:

Josef Pýcha:

Zdeněk Šmíd:

Zdeněk Režniček:

Dr. S. M. Braito O. P.:

A. P.:

Jožka Raisichová:

Jan Ryba:

A. P.:

Strakonická madona.  
Kytice.

O poesii.

O potřebě holi.

Co dobrého jest, vyvolte.  
Ze zápisníku starého pro-

fesora.

Ke kořenům.

Domove.

Kamarádka. Stud. román.

# **j i t r o** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Václavská ulice číslo 12. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrly, Moravská Ostrava-Prívov, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **zprávy dopisovatelům**

*J. R.* Děk za básně; jedna z nich je takřka dokonalá. Srdečný pozdrav Vám a p. Ivanovíkoví, jenž střeží ostatky sv. Václava. — *J. R.* Vybral jste si zrovna téma neobyčejně obtížné. Zatím ne. Ale není třeba skládat zbraně. — *E. Z.* — Prózu otiskujeme. Z básní žádnou, třebaže ta třetí není špatná. Kdybyste žil v době Čelakovského, měla by úspěch. — *J. B.* Vaše předchozí zásilky jsem nedostal. Z té poslední bohužel nic. V jedné vadí rýmy a místy i rytmus. Druhé její zakončení. — *L. S.* Zatím ne. Po druhé napište také svou adresu! — *J. P.* Vybral jsem Procitnutí, ale chtěl bych, abyste ji ještě zlepšil, hlavně v první strofě. — *J. S.* Prózu, docela zajímavou, jsem dostal až po uzávěrce. Nešlo již dát ji do předchozího čísla. — *L. P.* Jen Modlitbu. — *K. K.* Velikonoce ano, ale potřebovaly by ještě krystalisace. — *P. V. S.* Vaše prózy mají fabuli, to by bylo plus, ale chybí jim umělecké zvládnutí. Neznáte dosud cenu slova. — *F. Z.* Věřte, že jsem měl radost z Vašeho dopisu. Vzpomínám si dobře. Ovšem, už bych Vás asi nepoznal. Až někdy přijedu do Ch., rád bych Vás viděl. Básni vadí právě její stručnost. Pošlete něco jiného, až budete mít. — *J. H.* Obě. — *J. J.* Próza má námět už hodně otřepaný a je sentimentální. Ani z básní jsem si zatím, bohužel, nic nenechal. Nově vidět, stále zdůrazňuji. — *L. H.* Ještě ne. Nestačí podpis. — *J. V. L.* Próza je celkem dobrá. Příště adresu! — *V. G.* Tentokrát nic. Jsou dlouhé a potřebovaly by i jině propracování. — *O. K.* Jednu. Všimněte si mé nové adresy. — *J. F.* Chtěl jsem si ponechat Stráně..., ale konec je slabý. Přepracujte. — *V. B.* Ten námět je vděčný, ale Vy jste se octl v přílišné abstraktnosti. — *J. Jský.* Snad Tonku, ale v obou prózách nic nového. — *K. Č.* Próze což chybí. Ten konec je příliš krátký! — *ŠER.* Ještě ne. Ten proces dosud nekončí krystalisací. — *F. D.* Ano. — *V. K.* Praha je pěkná. Pošlete příště i adresu! — *M. P.* Vybral jsem dvě z Vašich básní, jež mají docela dobrou úroveň. — *P. Š.* Ta pointa v próze je podivná, jinak není próza špatná. Napište nový konec.

---

**Upozorňujeme své čtenáře, že i na tento ročník Jitra vyjdou vkusné desky. Objednejte si je včas, než budou rozebrány. Cena bude velmi nízká. Záznamy již nyní přijímá administrace Jitra, Praha II., Václavská 12**

---

Vyšlo 1. dubna 1940. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Josef Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

## Strakonická madona

*Z božích muk sestoupila  
a kráčí tichým sadem,  
k trnce se nachýlila  
jak hvězda před západem —*

*ó jaro osídlené  
listím a krůpějemi,  
květnové nebe klene  
Tvůj pohled nad mou zemí,*

*ó luno nad osením  
stanutí přísne krásy,  
zajatá kuropěním,  
přelude plavovlasý —*

*Z lip živá vyšlas k ránu  
a voníš po jabloni,  
k nám na půlnoční stranu  
jih z šeríků se kloní,*

*z metání pšeníc vane  
Tvůj čas, ó Požehnaná,  
dech země rozorané  
mění stesk na hosana,*

*rosnička k Tvoji chvále  
v korunách čistě zpívá  
— ó deště nenadálé —  
ó jara zimomřivá —*

*smrkových lesů přítmí  
chladem Tě ovanulo,  
v našich řek táhlé rytmy  
se roucho Tvoje vzdulo,*

*po dešti trpkou hlinou  
hovoříš nejrodněji,  
jsi nad mou domovinou  
vzlyknutím po naději,*

*ke hrobům vábíš děti  
zastřena stínem thuji,  
Ty, věrná po pláněti  
postůj, ať požaluji —*

*pro krátkou sladkost května  
a trnek siré zrání,  
pro ptáka, jenž z trav vzlétna  
vyplaší oči laní,*

*pro lásek hořké žaly,  
pro něhu konvalinky,  
pro hlasy, jež v nás vstaly,  
bolíc vcházíš do vzpomínky —*

*o drsnou kůru sosen  
mlčky se opíraje .  
zřím, chladnou mlhou zrosen,  
tvář hladin mého kraje,*

*bledostí svého čela  
v podzimy vracíš se mi —  
úsměv jsi zapomněla  
v studánce pod jedlemi —*

*ó dálko přiblížená,  
hřbitovních zdí jsi oddech,  
snem mrtvých výška zřená,  
sevřená hloubka v plodech,*

*čistá zář v jitřní rose  
Tvůj příchod ke mně hlásí —  
Před Tvoje nohy bosé  
stru trnku, bez a klasy.*

(Ze sbírky *Kvetoucí trnka.*)

# Z D E N Ě K Š M Í D O P O E S I I

Puškinovo výročí z roku 1937 přineslo nám obzvláště vynikající Horův překlad Evžena Oněgina a Cikánů, pěkný Kříčkův výbor z Puškinovy lyriky, Fischerův překlad Borise Godunova a menších dramát, dnes dosti ceněných; též čtenáři se na chvíli obírali pozorněji Puškinem. Ale nebylo, myslím, s naší strany přemýšleno do hloubky, k jádru, se vším důrazem o světovém významu básníkově. (A. L. Bém ve svém uvedení několika překladů Petra Kříčky, nazvaném právě: O světovém významu Puškinově, umístil, myslím, Puškina na jedno z nejčelnějších míst, které mu přísluší v poesii světové, zcela právem; lze vskutku zdůraznit, jak v básníkově vztahu ke Goethovi, Byronovi a j. nebylo podřízenosti, vždyť šlo o soutěžení rovného s rovnými, v němž tu a tam dáváme přednost básníkovi ruskému.

Puškina musíš si vskutku osvojit, chceš-li si ověřovat znova a znova, co jest to skutečná vniterná svoboda básnická, slovesná průbojnost bez násilničtění, samozřejmě lidská a básnická odvaha bytosti ve všem všudy volně dýchající, a též zdánlivě protikladná bohatost pocitů a myšlenek toho mladého muže, u něhož nikdy nelze tendenčně přistříhovat v tom či onom směru; též Puškinův názor na kontemplaci, na život náboženský je docela jiný, než se zprvu zdá, a stačí k tomu poznání číst pozorně třeba jen: *P o u t d o E r z e r u m u* a kratinká báseň: Klášter na Kazbeku z r. 1829, spřízněná se zážitky erzerumskými vrhá výrazné světlo na tohoto Puškina, i když vznikla z blýskavého dojmu a nelze ji pokládat za zdroj dalekosáhlých závěrů.

»Tam nad hor shluky ponurými — jak blýská sněhy odvěkými, — ó Kazbeku, tvůj pyšný tes! — A klášter tvůj tam za oblaky — se mihne chvíli mezi mraky — jak člun, jenž pluje do nebes. — Sne dálný, touho duše lačné! — Dát sbohem úžlabině mračné — a vznést se k volným výšinám! — Tam ukryt v cele nadoblačné, — žít Bohu poblíž, sám a sám!« zpívají k výši ona čistá slova.

Lěrmontov, který vstoupil nakrátko důstojně na dráhu, kde doznívala jímavá, ryzí, vírná i hravá echa poesie Puškinovy — už jeho báseň: Na smrt Puškinovu, vmrštěná odvážně v tvář společenským pokrytcům, dusivé, umlčující přetváře, je poetickým č i n e m, vedle něhož blednou celé stovky veršů chladně vykonstruovaných, od jádra nepravdivých — nekladl nadarmo tak vysoko Evžena Oněgina. Lěrmontov byl skutečným básníkem, jenž nehodlá růsti snižováním předchůdců, a obdivoval se tedy upřímně oné skladbě, dosud časem neopuncované, nemohl se dozajista jako my vynadit té míře volnosti, zdánlivě bezuzdné, ale nepřestupující ani krůček meze tvůrčí osobnosti, onomu bujarému rozehrávání módních, vzpomínkových, i četbou poskytnutých motivů i ožvuků kolem zdravého a míznatého jádra, oné svižné pouti slok, jež v pravou chvíli zvláhnou citem tak jemným, že se nemůže vaše srdce, ba spíše celá vaše bytost do hloubky nezachvít. Jen překážka řeči způsobila vskutku, že se nedostalo ve své době Puškinově básni v Evropě téhož ohlasu jako třeba Byronově *C h i l d e H a r o l d o v ě p o u t i*, skladbě proti zralejšímu Oněginovi dost kolísavé, kde je ústřední postava proti Evženovi stínem narýsována tak matně a kde není s hlediska ryze poetického místa, jež by mohlo soupeřiti na př. s Taťaniným snem. Třebaš bývá opět Byronovi křivděno, když se zdůrazňuje rušnost jeho života na úkor jeho poesie — básníkem byl Byron i ve svém životě proto, že jeho vloha poetická řídila všechno jeho konání — položití Evžena Oněgina dosti vysoko nad *Pout Childe Haroldovu* není žádným bořením model pro potěchu snobského publika.

Lěrmontovo výročí se zvolna blíží — padl v souboji r. 1841 — básník Josef Hora přeložil už krásně *Démona*, který vyšel prozatím, bohužel, jen v nedostupné bibliofilské edici, V. Holan chystá na jaro překlad *Novice*, jiné překlady budou následovat. Obzvláště mladá generace, která se má zásobit v letech vospívání četbou, jež u mnohých nebude mít už později tu příchuť útočnosti, všelínivosti a svěžesti, měla by si všimati, co nejpozorněji, všeho hodnotného, co přinese básníkovo jubileum.

Vybral jsem tu ony dva básníky zejména proto, že jest nám jejich oblast citů, obraznosti i vyjadřování hodně blízká a může v nás zúrodnit mnohé okruhy sensibility, na něž při českém rozumaření a volném poetickém úsilí leckdy pozapomínáme.

U Puškina nelze se příliš dovolávat, ať jde o člověka nebo o umělce, žádných hledisek, jež vážou básníka přespříliš k jeho rodné zemi, strkají mu themata, abych tak řekl

pod vousy, tarasí mu cestu směrem do šíra a ve vyspělosti a chtivé zvědavosti duchů nadprůměrných vídají zprvu prohřešek proti svéráznosti literatury domácí; on hovoří jen dílem, jež si vybojoval proti své době, vlastenec samozřejmý a živoucí, rozsevač nerozumařící, gesta pomilováníhodně přirozeného a prostého, básník venkova i velkoměsta, duch nespoutaný časem a prostorem, velké dítě i muž vyzrálého úsudku, osvěťovatel praruských zkazek i znalec posledních směrů i módy, básník, jenž prožíval, vycíťoval, myšlil a snil svůj život ne podle příkazů a nezbytností dobových, ale po zákonu své bytosti. Říkává se, že je v Puškinovi naznačen i n n u c e vývoj bezmála celého ruského literárního vývoje ve století minulém. V P o u t i d o E r z e r u m u řekl však Puškin přibližně: »Hledat nadšení zdálo se mi vždycky směšným rozmarem, je hledat nelze, ono si musí najít básníka. Přijet někam s úmyslem opěvovat, co se má státi, považuji za samolibost.« Tím je ono, co jsem výše naznačil, o spontánním zrání Puškinovy poesie, dotvrzeno velmi výrazně.

Předčasně zkosený Lěrmontov, proti jiskrnému, vervnímu Puškinovi muž těžší, duma-  
vější krve, v mnohém protinožec svého předchůdce, tone bezprostředněji, prudčeji ve vlně světobolného romantismu, kde už nutno spíše vylučovat a třídit. Není to ostatně třeba bráti doslova, jde-li o autorovy nejvýraznější básně. Hovořívá se o klasicismu puškinovském — jest ovšem klasikem s hlediska literatury ruské, ale s tím, co bývá zváno či pokládáno za klasicismus nemá mnoho společného — a je to rčení jádro otázky nepostihující; stejně je romantismus Lěrmontovův proložen krajinnými výhledy takové hutné a světelné krásy, mladý Lěrmontov už tak ostře vidí, jeho sloka je tak životně a plnozvuce rozezpívána, že se tu básník nestýká příliš často s oněmi mlžnějšímými, bezvýhodnými soutěskami toho, co pojem »romantický« dnes zahrnuje.

I život obou oněch básníků byl prožehnut až k jádru poesí, též smrt, již našli, byla vskutku »jejich smrtí«. Po všem tom, co jsme prožili ve vývoji české poesie za posledních dvacet let, musí pohled v život i dílo těch dvou předurčených vskutku opojit. Všechno mívá u nich — hovořím o podstatě jejich díla — onen výsostný rytmus, svěží i zákonný, nehledaný i ryzí, kdy cítíte náhle, že tak a nejinak musily trysknouti do svého jediné možného tvaru básně, jestliže měla předcházející životní gesta tu proudnou i vznícenou útočnost a žár. Není, myslím, poesie v nejplnějším smyslu tohoto slova bez tohoto vnitřního bohatství, bez onoho bouřného projasňování sterých míz, předznamenávajících bleskně chvíle, kdy se obraznost, myšlenka i vyškolenost schylují k básni. Dlouho zrál klas a konečně zezlátl a ztěžkl, naklání se, a už kanou zvukně zrna jediné možnou, souladnou či rozrývnou písní. V našem Máchovi zůstalo ještě po letech proto tolik podnětného, že jest na př. jeho Máj syntesou tolika chvěvů, že by z nich básnický typ méně horoucí a útočivý nařadil deset sbírek. Ve vývoji naší poesie bývala ostatně celkem řídkým zjevem taková míra sebeobětování v životě i v poesii; proto má dílo tolika přeceněných tu pachů vyčichlé kyseloty, tendenčního rozumaření, kancelářské bojechtivosti, proto je v nejlepších básních Dykových, když byla překonána »česká tíže«, tolik rytířského rozechvění za štítem pravd nejčistších, někdy jen a jen poetických.

Fragmentarismus, atomismus psychologický stavěly se v nedávno minulých letech vlastně vytrvale proti takovému všeobsaženému, pevně zakotvenému básnickému typu, jakým byl Puškin. Z nezbytného poznávání cizích kultur a výprav za krásou stala se takto podlehlost, napodoba, a končovalo to zpravidla ve směru nejméně namáhavého spádu, t. j. pádu. Plnost života měnila se v nasazování masek, které si nad to účastníci radovánek sami nestvořili pro svou tvář.

Směšné bylo by ostatně stavěti se ve jménu Puškinově proti experimentování i mladické rozevlátosti, bez nichž by se oblast poesie proměnila v svět příliš až přísný. Též mnohý vývoj z doby Puškinovy jest dneska samozřejmou vůní.

Jde o to, aby hra v nejvyšším smyslu tohoto slova, již jest též často poesie, měla všechno kouzlo mimování věčných pravd a půvabů, onu vrozenost a tvarovou plnost slovního gesta, kterou skutečný básník dotvrzuje vždy svou pravdu, byť se zadržela zprvu sebezpykavější. Též básníci mají, jak už bylo tolikrát řečeno, právo na tolik svobody, kolik si jí dovedou vybojovat. A těžko, věřte, bojovat se zbraněmi, jež byste si vypůjčili od druhých, neznajíce jejich skutečné podstaty.

A co má s tím vším společného naše zem, naše řeč, v níž se můžeme jediné cele vyjadřovat, skrze níž poznáváme i plody cizího ducha? — Nebylo u nás častokráte dosti sebe-

vědomí slova, dosti sebejistoty, dosti obsažné vyhraněnosti, dosti plynulé a zpěvné vroucnosti i volnosti, která nám činí tak drahými ony dva ruské básníky? Smrtící strážlivůstkaření, skeptické ohledávání záhad životních, zpupné vladaření rozumu rozumařícího i v oblasti poesie, drtilo stokrátě ledově náš básnický vývoj, to, co v ní jen uvažovalo, horlilo a suše připomínalo, ubíralo leckdy přední místo těm, kteří chtěli zpívat, slavit, jásat, tvořit nové tvary a v přítomném okamžiku jímat bezměrnou krásu a bohatost světa.

Řikává se nyní o všeličems, že bude třeba jít ke kořenům, a lépe by bylo napsat, že pro onu vůni rodné hlíny, již jsme měli mít v krvi už dávno — jak málo pěstovala na příklad naše škola jako celek poznání hodnot našeho vývoje slovesného, výtvarného i hudebního, ovšem se vztahem ke světu! — není třeba zapomínati na onu výsostnou linii, již se náš národ už též vzosně vpial do dějin.

Dneska právě jest jedinečná možnost i pro mladé lidi, aby vytušili a poznali ony hmotné i duchové obrysy našeho kraje i konání, pro něž jsme byli a zůstali Čechy, spatřiti věci v jejich jádrné podstatě a zároveň se vcítit do toho, co naše umění jednou vyhmotnilo, po druhé hmotně, leč předpodstatněle zachytilo v poesii, hudbě, umění výtvarném. Pro jádrnost, míznatost a hutnost slova nelze zapomenout na ona vrcholná dýchnutí, pro něž je slovo plápoem, okřídlením, cestou v blankyt.

Slovo básnické spěje často k rose, prchavému barevnému zásvitu, ptačí písničce, ale i k démantu, ryzímu oslnění, hvězdě zvěstující. V něm může se národ tolikrát na své pozemské pouti v budoucnost poznati a už nad sebou nezoufá. Bojovat o slovo scísnuté hrdě v zítřejší den, o větu neztrášenou, v níž slovo samotarái plaše jako ptáče, i jako odpočívající jílec, toť škola odvahy, vytrvalosti, přímočarosti. Jsou chvíle, kdy básník svědčí každou svou písni, bere na sebe v sebemenší své touze city okruhu širšího. Jemu může být osudem svěřena péče o vrcholy rodné řeči, které tonou v proudu horského vzduchu a v azuru volnosti, on má prohlédati skrze stíny, on usiluje o to, aby byl mužem, jehož slova nelžou nad city a rozhodnutí vniterně dosažené, a o slova vždy čistší, výraznější a leccíms i o věci cti, nezchablosti, doufání, jež provází vždycky samozřejmě lidský osud. Může básník říci, že žije v takové atmosféře jako ve vladařství jednou provždy dosaženém? Bylo by to hrdopýšstvím, slepotou . . . Už touha po tom ryzím řádu poesie způsobuje, leckdy, že se mohou lidé shlížet bez uzardění alespoň v poesii. — Poesie Puškinova prochvívá provždy ruská léta třicátá též básnickým poselstvím krásy, pravdy, spravedlnosti, slovem z tíhy a zmalátnělosti vysvobozeným.

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Byla porada o tom, jak ukládati žákům úkoly pro domácí učení v době prodloužených prázdnin pololetních. A řeklo se: z předmětů filologických se budou ukládati překlady a četba, z ostatních studium vhodných částí, kterým se lze naučiti z knihy — o vykonané práci podají žáci písemnou zprávu s přehledem probrané látky. Ke slovu se hlásil jeden mladý pan profesor: »Prosím, pane řediteli, oni to opíší — jeden to vypracuje a druzí to opíší!« — »Nu, ano, pane kolego, je pravděpodobné, že to opíší — ale zde se jedná hlavně o to, aby vůbec něco dělali a opisování už je také práce a něco při tom utkví i v paměti.« Toto moudré slovo zaslouží, aby bylo zaznamenáno.

\*

Andrea Majocchi vzpomíná na zesnulého papeže Pia XI.: »Také jinou vznešenou osobnost jsme viděli růsti v Miláně a odtud rozpínati křídla k letu: osobnost, na niž jsme také hrdi . . . don Achille Rati . . . Poznal jsem ho s tímto prostým titulem před mnoha lety, když byl krátce před tím jmenován doktorem Ambrosiánské knihovny; vídal jsem ho skoro každodenně, poněvadž jako gymnasiční studentík jsem byl stálým návštěvníkem onoho temného sálu, vytapetovaného knihami, a shledával jsem pohodlným prodlévati tam v teple po dlouhé hodiny zimních odpolední a pracovati tam své italské a latinské úkoly. Četl jsem a psal, a když jsem zvedl hlavu od svých sešitů, viděl jsem tam pod oknem dona Achilla Rattiho, zataraseného horami knih a kodexů, stále zabraného do studia, jako člověka nedbajícího jakéhokoliv rozptýlení. Několikrát, maje důvěru v jeho zdvořilost, jsem si dovolil poprositi ho za vysvětlení a radu, když jsem se setkal s obtížemi při svých školních pracích, a on mi s vlídnou dobrotou od-

povídal a pomáhal. Neušetřil mě jednou malé otcovské důtky za provinění . . . , které vskutku nebylo moje. Žádal jsem k četbě P a m ě t i Carla Gozziho, které nebyly mládeži dovoleny, poněvadž byly označeny jako frivolní . . . Musil jsem se ospravedlniti vysvětlením, že jsem je žádal jen proto, poněvadž profesor italštiny uložil žákům, aby vypracovali thema mající vztah k těmto Pamětem. Potřásl hlavou a poznamenal, že pan profesor mohl vybrati k recenzi knihu nevinnější, ale na konec mi knihu přece půjčil s vhodnými a otcovskými radami. (Život chirurgů v. Novina v Praze 1939, str. 255—6.)

Nelze se dosti obdivovati pedagogickému taktu Achilla Rattiho. Věděl, jakou přitažlivost mají knihy nedovolené. Učinil správně: půjčil studentovi tu knihu, poněvadž jí vskutku potřeboval, ale s vhodnými a otcovskými radami. Snadno si můžeme domysleti, co by se asi stalo, kdyby mu byl knihu odepřel. Student by si ji byl opatřil jinde a — co nejhoršího — ztratil by navždy důvěru k Achillu Rattimu.

Je jisto, že pouhými zákazy nikoho nevychováme. Athenští pedagogové prý vychovávali mládež k strízlivosti ukazující jí opilé heloty. Budití hrůzu a ošklivost z hříchu je také potřeba, ale daleko více je třeba budití lásku k dobru. Prolistoval jsem nedávno staré učebnice mravouky, jež byly zavedeny před světovou válkou na středních školách v Rakousku: Dr. Anton Wappler, *Lehrbuch der katholischen Religion für die oberen Klassen der Gymnasien*, Wien 1892; Dr. Adelgott Schatz, *Lehrbuch der katholischen Religion für Ober-gymnasien*, Graz und Wien 1908; Dr. Arthur König, *Lehrbuch für den katholischen Religionsunterricht*, Freiburg im Br. 1911; Adolf Kühnl, *Lehrbuch der katholischen Religion*, Wien 1914. Tyto knihy psali kasuisté, kteří se kdysi vzdělávali pro úřad zpovědnický. Je pravda, že dokonale ovládají systematiku hříchu. Ale nikde neříkají, že mravnost je připodobněním člověka Bohu, vytváření obrazu Božího v duši: mravnost podle nich záleží v tom, že se člověk varuje zlého a činí dobré. Zlé je to, co Bůh nechce, dobré to, co Bůh chce. V popředí jejich výkladů je stále otázka zla. A přece hlavní je naplniti život dobrem — zlo pak již mizí samo. Pouhými výklady o zlu se mnoho nedocílí, zvláště ne takovými, jaké podává Dr. Wappler, který na příklad na šesti stranách své učebnice vysvětluje, jak vzniká hřích (*Entwicklungsgang der Sünde*, str. 43—48.)

Nevím, který anglický učenec vykonal originální pokus s čichem. Nejdříve oznámil posluchačstvu, že bude konati pokusy k zjištění rychlosti, s jakou se šíří vůně. Hodlá užiti tekutiny vydávající silnou česnekovou vůni a prosí přítomné osoby, aby zvedly ruku, jak ucítí česnek. Potom nařídí chronometr a otevře láhev. Ta obsahuje jen destilovanou vodu. Avšak za několik vteřin tam i onde v sále se zvedají ruce: všude je cítit zápach česneku.

Četl jsem o jednom studujícím medicíny, který musil zanechati toho studia, poněvadž pociťoval příznaky všech nemocí, o kterých přednášel profesor pathologie. Myslím, že cosi podobného je i ve výkladech pathologie mravní. Přednáší se o hříchu — a výsledek je, že je všude cítit zápach hříchu a nikde vůni ctnosti.

\*

Je třeba vychovávat především k dobru, čtnosti, mravní svobodě a statečnosti. Svoboda není jen metafysická a psychologická skutečnost, nýbrž také mravní úkol. Bylo by velikým sebeklamem, kdyby někdo zaměňoval svobodu a nevázanost. Pravá svoboda není v tom, aby se člověk oprostil od mravního zákona a vyhnul se svým povinnostem, nýbrž v tom, aby překonal překážky a obtíže, které mu znesnadňují či dokonce znemožňují konati dobro. Nejde tedy o to, od čeho se chceme osvoboditi, nýbrž k čemu. Pravá svoboda není možnost činiti cokoliiv či dokonce činiti zlo, nýbrž možnost činiti dobro. Kdo hledá svobodu v nevázanosti, nenajde touženou volnost, nýbrž otroctví. Lench válející se v posteli je vlastně otrok svého těla. Pijan je otrok své nezřízené vášně. Lakomec otrok zlata. Člověk stydící se vyznati svou víru otrok veřejného mínění.

Svoboda je výsledek kázně. Kázeň pak je v tom, že nižší je podrobena vyššímu a vyšší nejvyššímu. A proto silná a svobodná osobnost se nevytváří jen vypětím vůle, nýbrž



podrobením člověka Bohu. Podle křesťanské nauky není mravních selfmademanů, nýbrž jsou jen synové milosti. Modlitba — jakkoliv nezvykle to zní — jest nejdůležitějším cvičením vůle. Předsevzetí sama nám nejsou mnoho platna, nepoklekneme-li a nepoprosíme-li za osvětlení, sílu, odpuštění a mír. Kdo se nemodlí, zápasí sám. Kdo však v modlitbě se spojuje s Bohem, má Boha na své straně. Já a Bůh — jaká přesila! Míváme někdy dojem, že ctnost je cosi trpného, jakási nuda zbožných duší. Ctnost však směřuje k činnosti, k uskutečňování mravních cílů. Ovšem od úmyslu k činu je cesta daleká. Jen statečný se probouje k cíli. Bez statečnosti jsou námahy ostatních ctností marny. Bez statečnosti se nemůže člověk státí pánem života — spíše se stane jeho hříčkou. »Bojování jest život člověka na zemi.« (Job 7, 1.) Hodina statečnosti nastává, kdykoliv se na cestě k mravnímu cíli objeví překážka — ať je to únava, pokušení, posměch, hrozba, nepřátelství, zloba lidská, nemoc, smrt. Statečnost není jen ctnost vojenská. Statečnosti potřebuje každý: žena ve své těžké chvíli, muž v konání své denní povinnosti, student před těžkou zkouškou; chudák ve své bídě, boháč ve své odpovědnosti, jinoch ve svých mravních zápasech, stařec ve své mdlobě. Úkolem statečnosti jest překonati překážky, které brání vůli, aby nenásledovala rozumu. Tyto překážky budí totiž vašeň strachu. Úkolem statečnosti pak jest nejen přemáhati strach, nýbrž i útočiti na překážku, která jej vyvolává. Podle svatého Tomáše náleží v podstatě statečnosti schopnost vzdorovati jakémukoliv zlu, i zlu největšímu, protože kdo stojí pevně proti zlům větším, v důsledku toho bude státí i proti zlům menším a nikoliv naopak. (S. Th. 2—2, q 123, a 4.) Nejhroznější pak mezi tělesnými zly jest smrt, protože odnímá všechna tělesná dobra. Proto statečnost se musí osvědčiti i před tváří smrti.

## R . S C H L O S S E R      H L E D Á M   Z E M I

Letní večer, kdy vzduch voní senem a modrý  
příkrov padá na ztichlou krajinu. Letní večer,  
chvíle to rozjímání a teskna bolného.

Ty sedíš pod starou lipou. Před tebou leží vrchy a údolí Českomoravské vysočiny. Ty vrchy zahalené v modrou páru tě zvou, lákají, jde to až do hloubi duše, tam, kde už nevládne cit, kde nevládne rozum. Romantika nekonečných moří, širé pusty, dávné touhy tvých mladých let se probouzejí. Také tu je moře, také tu je nekonečnost. A ty neodoláš. Kdo to kráčí po zaprášené silnici? Jsi to ty? Vždyť já tě nepoznávám. Ty oči, kde se v nich vzala ta chladná touha? Snad jsi se nestal romantikem? Ty, pedant, člověk číslic a letícího času. Co tě to táhne, že jdeš jako ve snu, necítíš žár, necítíš únavu?

Modré hory tajemné dálkou, modré hory, které mi  
unikají. Přijdu k jednomu, myslím, kraj světa, a hned  
se mi zas nové objevují.

Vidíš ty skály? Tam je nejvyšší vrcholek, vyšplhej nahoru, možná, že tu najdeš svou vidinu. Tak přece jsi neodolal? Ještě kousek, tam, nalevo, opři se o ten výstupek! Pozor, lišejník, kaluže! Ted' sis odřel koleno. Ale ty nic necítíš. Už jsi nahoře, zde je cíl tvé cesty! Proč jsi se zarazil? Co vidíš?

Políčka, taková maličká. Jedno zelené, jedno  
žluté, z třetího dýchá až sem černá ornice.

Mezi tím šedavé cestičky, silnice objímá kraj  
jako pás. A říčka, čelenka, zdobí jej stříbrem  
svým, topoly, břízy, korálky zelené, vroubí zas  
říčku tu povídavou. A ty domečky! a ty borky!

Co to, tvrdý člověče, ty vlhké oči, snad nejsi dojat? To je od větru, ovšem. Ale přece, ted', ted' se cosi v tobě zlomilo. Občane, bratře, vidíš tu zemi, zemi sladkou, zemi krásnou? To je země česká, to je domov tvůj!

Valja Kolinová: **PRAHO**

*klenutý chráme mystický,  
věčná pohádka kamenná  
opálem jara zmámená,  
cestičko bílá do polí,  
kytice hořců z údolí,  
má jsi a budeš na vždycky!*

*Když zmlknou kroky mé pod tichým povelém barokních střeš,  
bizarním úsměvem zvolní se ztrnulých portálů rety;  
nad čelem bájemi sežehleným nadhvězdne zaplanou světy,  
niterným úžasem ve hrudi zdivené ztaží se dech.  
Se sdílným zábleskem paprsku v zpuchřele šedavém oku  
překotně počnou mi pilastry vyprávět sny zašlých roků.*

*Náruč svou rameny sterými rozepjal hradčanský dóm,  
po stupních rozžatých oltářů modravé plíží se šero . . .  
Hrst drobných silhuet neznámé před mřížkou zkouznilo pero,  
na vlhkém dláždění barevných růžic se promítl lom;  
ticho se nesměle objalo s kovovým výkřikem zvonu,  
ze snění vyrušen éter se rozechvěl v zněznělém tónu.*

*O Tobě, Praho, zazpíval,  
v létě žes zlatem krásněná,  
na podzim smutně zasněná,  
zima zas náruč sedmikrás  
s pokorou vplétá ve Tvůj vlas,  
však jaro krásy Tvé je král.*

*Petřínské zahrady, kamenů drahých vás oslepil lesk?  
Žhavý svit safíru, zářící hvězdami z nebeské bání,  
smaragdů těžký dech, vsazený v růžově rozkvetlé stráně,  
snad rubín dívčích rtů, či démant křišťalný, jimž zalkal stesk!  
Zlatý dešť v ohnivých chomáčích po větvích skloněných kane,  
kaskáda hořících krůpějí v hladině Vltavy plane.*

*Slyšíš své srdce, Praho, bít?  
slyšíš ten tlukot tepen svých  
v nárazech strojů továrních?  
Písničku zpíváš o štěstí  
hukotem sirén z předměstí  
a dokud zpíváš, budeš žít.*

*Večer, když obzor daleký  
v mohutném hymnu klekání  
rudými zvonci vyzvání,  
vím, že Tě, Praho, mám tak rád,  
že uměl bych i krev Ti dát,  
žes má a budeš na věky.*

# L A M O R T E D E L A S E I N E

Místo její bylo ve třetí galerii u prostřední kolonády ve Folies Bergères. Za jejími zády pestřilo se, ježilo a prskalo světlem lesklých fraků a pěn toalet nepokojné smetiště a rejdiště obecnstva horních desíti tisíc, s obou bočních stran stály dva bílé řecké sloupy a tměly se upjaté šaty pohybujících se dekoltovaných jejích přítelkyň a před jejím modře sametovým světlým zjevem se táhl úzký stůl, království její. Bílé zábradlí prostřených ubrusů kvetlo vrstvami vůně a větry barev a vázy (v nichž zlomily se koule veškerého světla) vyrovnané ve skupenství čtyřřadé, vybuchovaly tvary uměle její rukou zrosených květin. Prostor, ohraničený čtvercem stolových ploch, tryskal světlem a stěny jeho byly ze skla, do nichž vrtohlavě vrážel hmyz, přivábený září. Plášť tajemství planul, šlehaje údiv a žádost na všechny strany.

Stála za lesnatou plochou, ruce majíc opřeny a tmavé tělo (s dobovým zářezem v krajině bederní) ozářené čtverci krajek na rukávech a hrudi, strnule ztuhlé. Krk byl přepažen tmavou stužkou, pučící uprostřed oválem rytého medailonku a hlava s vlasy souvisle steklými přes čelo k obočím vztyčena. Oči velké utrpením a temnotami svítícího zoufalství čeřily se vánkem slz a byly upřeny němě před sebe. U úst se vrásnil tichý stín a dolní ret se nachýlil bolestně kupředu. Kolem ní voněla krása a před ní tekl sytý a ztavený život. Fraky s hlavami šedivými, rusými i lesklými pleší se zastavovaly, vztahovaly své ruce po barvě a prýšticí vůni, platily zlatem a žádaly úsměv prodavačky přídavkem. Pak se daly do pohybu a tekutý pás černých, spěchajících osob pokračoval tam, kde ustal. Světlo a stín, vodopád barev, běžící šed', zostření a zhoustnutí stínu ve skutečnost, žádající květinu, kynoucí milostivě rukou (což znamená ponechat si několik centimů zpropitného) a přijímající povinný děkovný úsměv, prázdno a zase světlo a stín, dusající podlaha, závod tmy a světla, těl, sloupů a guirland. Obličej a oči, jež spěchaly a skákaly podle rytmu hlupce mlátícího hnátem do bubnu, potaženého lidskou kůží, byly divé, nenalézaly ničeho po celý čas, hltaly pustě, co mohly najít; radost, šílenství malichernostmi je posedlo a hlasitý, dunící, zpěněný smích tryskal, mraze a budě drásavou lítost.

Čas valil se pustě a drsný dech tmy, větrů a polárních vod se zatal do jejího těla. Okované boty duněly na dřevěné podlaze, skalní komůrka, po jejíchž stěnách se řinula voda, tísnila strachem a pouta, na údech a krku zrezivělá, tížila přívalem větrných dnů. Obzor byl táhlý, země stížená pískem a kamením a uschlé stromy bez vršků. Přehrada temnot a mrazu vyrostla ze čtyř stran světových kolem ní. Paprsek nedoletěl, byv pohlcen a uhlík nezarsšel a nezahřál, byv ulit. Nikdo nesmekl u ní klobouk a nikdo neměl jí co říci. Úděsný plášť byl zavěšen na jejím srdci a do běla rozžhavená závitnice úzkosti přivedla k závratům ubohou hlavu. Tělem probíhaly průrazné vlny a roztrásaly větvení nervová neklidným příbojem. S nebes se vrstvila noc a krvavě temný stín proudil, smáčeje vršky večerních stromů, čeře v nesmírných hloubkách uhaslá jezera a zavaluje bolestí uslzené srdce. Ze země se vyvalil pramen podzemních vod, zachvěl se, vystoupil po kamenných stupních, vyrazil do stříbrné výšky, zakolísal, zesmutněl, vyplnil opuštěný důl, ozářil jej hladinou, zrněnou cínovým zákalem a propadl se, víře chórově v temnotě zevnitřní. Ozvěna vrátila stesk rozechvělých strun klávesnice a úbělné ruce ranily ticho dvěma táhlými a vzdálenými akordy. Úder požárního zvonu a ticho. Úděsný vzdech a vlnivé, drobně přicházející ticho. Klid. — Hlas její duše, květ jejího srdce a proud jejího mládí. Kolem ní bolela krása přítomnosti. Neboť minulost znamenala pobřežní mlhy a budoucnost slepou tůň, do níž bylo jí mířiti. Květina vyrostla v neznámu, když rozkvetla, stala se ohniskem žádosti a když stín a čas udusil její krásu, zetlela. Proto rozvitá koruna přítomnosti bodala ostnem zániku a rozbíjela křehkou a útlou dobu budoucí. V růži byl

červ, ve světle stín, v domově pusto, v kráse hnis a v životě smrt. Tlení vlnilo se ve zrození a v rozkvětu, v úsměvu hořelo utrpení a radost se dusila přívalem těžkých vod s vrstvou podzimního listí na hladině. Čas dnešní přestal znít kovovým hlasem a čas minulý a budoucí vypaloval krajinu útlou a milosti plnou a pohůří tajemné a skryté. Mládí její stékalo hluše, přinášeje trny, pády a větrný čas. S hrůzou si uvědomovala nezadržitelnost kola, již bylo její tělo drceno a hnáno vpřed i přituhující mráz a stále větší tísnivost prokletého šroubu bolesti. Z jejích průsvitných rukou padal křehký dar života, rozbíjeje se na tisíc kusů a tělo i nohy stály přikovány vedle jeho cesty, jsouce neschopny vkročit a ponořit se v jeho kvetoucí vrstvu. Oblak stříbrný tiše plynul a v jejím srdci nebylo chtivosti po něm, světlo vyzařovalo krychli sférické záře a oči její byly zvyklé pouze na tmou a přišší ústrků a opovržení, útěcha a úsměv přišly a ona, nevědouc o nich, zavřela před nimi dveře. Cokoliv dáno bylo jiným, jí bylo odepřeno. Kořeny mládí byly vytrženy, slunce jasnících se moří radostí zatemněno a brunátný, silou praskající plod života utržen dříve, než se objevil. Cokoliv bylo jí uštědřeno, bylo odňato dříve, než mohlo být použito. Hodiny, dni, měsíce a léta vrstvily balvany za času ubíhajícího na její hlavu a přibližovaly bytost stále zřetelněji k místu, jehož se děsila ve své prokletosti rudých nocí. Nahnědlost jejích paží a čirá průsvitnost čela a šíje, neklidem vzbouřené hluboké oči poukazovaly s jistotou na osudný den (již zcela bezprostředně blízký), v němž úbělný obličej zpřísní, propadne se a zduří průmětem lebečních švů, hlubin očních jam a polokoule ústní s dvěma řadami obnažených zubů. Čas její duněl prázdnotou a bezútěšnost nezměrná roztáhla své hořké nálety solí po celém prostoru. Kličky zoufalství drhly se kolem její soudnosti a drsný proud surové tmy ověsil její vůli. Smrt chřestila jasně svým krokem a uškrcená hrůza dusila oběť. Tvář světla nebyla jí ukázána a rouška chystala se jí zakrýt navždy. Strom nevyrostl a měl být podtát. Pramen nevytryskl a koryta byla už připravena, aby jej podchytila a ztrávila. Neměla, co by vzala od života. Nic jí nebylo dáno, nic sama nedala sobě, aniž co dala bližním. Byla dechem na skle, jež mrazíc, rychle vypíjelo vlhkou mlhovinu. Průhlednost dobyla její minulosti a památky, odkaz, zanechaný jejími mroucími prsty, by neuchopila žádná ruka a žádná nesmrtelnost by nepokryla její bytost. Hladiny času proudícího by se zavřely a nebylo by nikoho, komu by vědomí vzplálo vzpomínkou na ni. Nikdy nerozčeřila hladinu dne a ani po smrti by z jejího kříže netryskalo poselství míru a krásy.

Stal se nápadným opětovným žádáním alpských růží. Vracel se častěji než jiní lhostejní zákazníci a vždy dychtil u onoho místa ve třetí galerii. Usmíval se na ni a jeho ústa pronášela milá slova. Její oči byly bolavé a uděšeně sledovaly každý jeho pohyb. Povinný úsměv mu byl dán a on přesto neodcházel. Ruce se jí roztráslly a hlava se sklopila, přetížena tryskem neznámého věidla. A prsty přidaly plaše o rudý stonek více. Ssutina jejího nitra se pohnula a zrušením tíže pozvolna děravěla a prosvítala. Temnotami se prodral omlžený paprsek a vědomí učinilo tajemný pohyb. Utřesené smysly a zrak zbavený možnosti viděti zblízka byly obnoveny a sítnice zachytila udiveně tmavou postavu se zářícím, tichým obličejem. Odněkud z hlubin vyprýštil pramének a záplava světla se vyšila jejím nitrem. Cévy se nalily praskavou tíží a nervstvem proběhly hřejivé vlny. Rozsvětlo se a barva a tvar a zvuk protekly krajinou. Zneklidněla a ze sklopených víček řinuly tajemné slzy. Stál před ní silný, obličej jeho se třpytil a oči mluvily teple a laskavě. Klid tryskal z jeho prsou a zakořeněných nohou. Ruce jeho byly předsunuty a nesly plody této země a vějíř pramenů tohoto života. Vzduch vířil bouřemi světla a hranol života stál pevně uprostřed moře. Zalykala se pocitem nevysvětlitelným, že může patřit po prvé v životě na plnost, světlo a radost. Nevycházela z vodopádů hudby a soudnost její ležela stále utlumena. Ubohá hlava byla zalita do vladařství snů, lišícího se od onoho

teskného oblouzení pouze záplavou světla. Necitelnost pokrývala pak stále její bytost a probuzení nenastalo ani nyní.

Když však pokynula velitelská ruka (na jejíž gesto se sprašují lidské přesypy, vrství bohatství duší a zatáčejí cesty srdce) roztrhla se opona zmámení a děsná skutečnost zaduněla kolem. Z jeho srdce vyrůstal světelný květ. Dvojdomy květ však nevykvetl, neboť její srdce bylo pohříženo do prohlubně ztracení. Zavaleno pod zříceninami a staletými nánosy, nevydalo hlasu svého a uniklo do propasti chorových vrstev tónů, nenašlo sil, aby zmohutnělo a vypučelo.

Nemohouc pochopit světlost a velikost jeho, zůstávala ve stínu a stranou. Srovnávajíc svou bytost utonulou a srdce ukřížované se zázrakem jeho bytosti, pocítila strašnou nehodnost svou. Mech se zajisté nevyrovná dubu, kamének mysu a jiskra slunci. Horské stezky nedovedou soutěžit s dalekými cestami a kapka rosy nenapojí vypráhlého. Skutečnost úděsná zaduněla kolem. Nižádnou mocí nelze vyprostit její zadržuté srdce a zčelit stojatá, těžká vodstva jejího života. — Když ji žádal o schůzku, nepřikývla. Zůstala oněmlá a roh à des capucines neviděl její postavy. Anette doručila mu dopis, ve kterém prosila, aby se nesnažil ji získat a odpustil jí, že mu to neřekla hned při prvních slovech a úsměvech. Ostatně vše bylo obvyklé, a to, co se stalo jemu, obdrží každý kupec jejích květin. Nevzdal se hned. Čekával na ni a kupoval dále alpské růže. Nikdy víc se mu však nepodařilo promluvit s ní o samotě a dotknouti se svýma očima jejího srdce. Ztratila se mu, jako ztracena byla i sobě.

Oblaka tmy se valila a prázdnota pustla dalekými pláněmi. Z proudících hlubin vytekla ponorná řeka utrpení. Tupý meč bolesti vtál se do její hrudi a déšť krupobití a dým viny zahalily její tělo. Život jí neměl co dát, aniž co ona měla dáti jemu. Poselství jeho lásky nepřijala, neboť neměla, kam by je uložila. Veškerou silou nervstva i svého ochablého svalstva vzepřela se odění lásky, neboť pokoj nebyl spřažen v jednotu s ní.

Stěna a plocha třpytivých vln oslnila zrak a řeka posledních akordů protekla, třísťíc se, dolem, vystříkla do lesnatých výšek, stekla do tichých dolin, roztáhla se, drobivě usínajíc, v rovinu nekonečnou. Vzmach a poslední ševal roztřeseného srdce. Záchvěv očí a tichnoucí, vlnivý tón. Ticho. Klid.

Třetího dne odkryli hlavu její. Oči její byly semknuty. Totožnost mrtvé nebyla zjištěna a příčina smrti byla udána — sebevražda utonutím.

### Jan Ryba: *Domove*

*Pod krovem dlaní tvých dopíjím světlo rán  
a v sterých záhybech smutného pláště tvého  
tvou vůni hřeji se vždy tich a nepoznán  
ač větry pátrají v snech dnění tajemného . . .*

*Na mísu obzoru jsem hořká zrna klad':  
včerejšky zmarněné, jež úsvit zapaluje  
jak obět zbytečnou a nepříjatou snad.  
A přece zpívá modř, v níž jitřní hvězda pluje.*

*Zavěšen v sítě dnů tak chudých na zázraky  
dech pláčem třísněný vždy cítím na tvářích  
z úst hodin ztracených, z úst, která domluvila.*

*A přece svítí mi z trav čisté, rosné zraky.  
Jak tomu uvěřit, vždyť sotva roztál sníh  
v tvých vráskách, domove, jež mrazem tuhly včera.*



Foto E. Hovorka. Praha

»Půjdeš v sobotu na koncert?« ptá se Jiří Josefa.

»Do Besedy? Nepůjdu.«

»Bude prý zpívat slečna Krausová. Dr. Mach ji učil zpívat.«

»To teprv nepůjdu. Ne, vůbec nepůjdu,« rozhoduje se Josef, »ani kdyby mi dali lístek zadarmo. Mně je ten člověk protivný. A pak, jistě tam bude ona a zase na něho bude hledět jako na zjevení — a to já nesnesu. Jdi si sám.«

Půjde tedy Jiří sám. Na programu je také Smetanovo kvarteto Z mého života. Doma má Jiří výbor ze Sovovy poesie. Tam je i báseň o Smetanově kvartetu, o tom tónu posledním, o tom, co tam chybí. Neslyšel ještě to kvarteto. Těší se. Napadá mu: Zeptej se Slávky v přestávce, půjde-li též!

A představuje si v duchu, jak to bude v Besedě. Obloukové lampy hoří, sedadla klapají. Šum hlasů a toalet. Na galerii se shromažďuje lid studentský. Jiří číhá v pozadí. Až přijde Slávka, přitocí se k ní nějak. A ona řekne: Ach, to jsi ty? To její Ach! Sladké, dětinné, zvoucí a stříbrné Ach! Smím zůstat u tebe? zeptá se jí potom. Proč bys nesměl? To jsem rád, řekne Jiří. Ale ovšem, bude ji musit nějak bavit. Ano, takové slečny jsou zvyklé, aby je někdo bavil. Jestlipak to dovedu? Ale Slávka začne třeba sama: Jsem zvědavá na tu slečnu Krausovou. Anebo řekne: Já se těším na to kvarteto. A Jiří řekne: Já jsem četl onehdy Sovovu báseň o něm. Sovovu báseň o Smetanově kvartetu? otáže se Slávka. Ano. Neznáš ji? Ne. A Jiří jí bude vypravovat obsah Sovovy básně. A hle, Slávka bude naslouchat se zájmem. Nakonec řekne: Chtěla bych čísti tu báseň! Mám ji s sebou, řekne Jiří. Ukaž? řekne Slávka. Ale je dlouhá! Mohl bys mi ji půjčit? poprosí Slávka. Ovšem s radostí! A Slávka si schová zelený sešitek do své kabelky. A jemu bude teple, jako by si schovávala jeho srdce, něco od něho na památku. A po koncertě mu Slávka dá lístek od šatny a on jí půjde pro kabát, bude se rychle a statečně prodírat davem lidí, zahartusí na šatnářku, vnutí jí Slávčín lístek, aby dostal Slávčín kabát co nejdříve. Potom se s ním vrátí vítězně a pomůže jí do něho. Vyjdou spolu z Besedy. On se jí zeptá: Směl bych tě doprovodit? A ona řekne: Ach, proč bys nesměl? A opět to bude její zvoucí a stříbrné Ach! A půjdou spolu... A ve chvíli důvěrné jí poví, že na ni myslívá... A ona třeba nebude chtít věřit. A on jí dokáže, že je to pravda, že je to opravdu tak...

Tak si to představuje Jiří.

A v přestávce jde jakoby nic uličkou mezi lavicemi. A ptá se Slávky:

»Půjdeš na koncert?«

»Ach, ovšem,« odpovídá Slávka.

»A kam? Na galerii?«

A Slávka se na něho podívá svými akvamariny a povídá:

»A záleží ti tolik na tom, kam půjdu?«

To je tak, jako když tomu Jelenovi řekla: Nezdá se vám, že ty náhody jsou příliš časté? Je v tom odmítnutí. Toho se Jiří nenadál. A zdá se mu, že si toho ani nezasloužil. Cosi se v něm náhle bouří. Krev se mu žene do hlavy. Cosi ho nutí, aby řekl ostře: Ne! Ale proti tomu se jaksi vzpírá jeho smysl pro slušnost. A tak mu jest, jako by ztrácel v tom okamžiku rovnováhu. A na konec zakoktá:

»Promiň tedy laskavě!«

Na štěstí je už poslední hodina. Jiří již nevnímá nic kolem sebe. Vše to v něm kypí. Cítí se pokořen. Dopustil se snad hrubosti nebo nediskretnosti? Vždyť to mohla brát jako všední, zcela nezáměrnou otázku. Konečně mluvil o koncertě, nic víc. Proč si z toho odvodila, že ji zve na dostaveníčko? Nebo že se doprošuje její přízně? Domýšlivé děvče to je. A zlé. Ano, je pravda, rád by se tam s ní setkal. A těšil se, že s ní bude moci promluvit několik slov. Odbyla ho. Budiž! Snad bude mít jinou společnost. Nestojí o něho, kluka hloupého. Třeba tam bude s ní její matka nebo dokonce nějaký pan bratranec. Tak to mohla říci přímo a ne si s ním zahrávat jako kočka s myší a ptát se s naivní chytrostí: A záleží ti tolik na tom? Kdyby mu nezáleželo, neptal by se. A vůbec — nač na to myslet — když je taková?

Zvoní. Jiří sebere své věci a vyjde ze třídy první. Chce už být sám, sám se svou bolestí . . .

Tak to bude nejlépe. Ne, nebude jí na obtíž. Nebude jí překážet. Ať si je šťastna svým způsobem! Nebude se jí stavět do cesty. Bože, jak byl pošetilý, že pořád na ni myslel! Pracujte, abyste něčím byl — to ona mu řekla. Ona, jak o ní snil. A on pracoval. Mocný vzdor se v něm vzdouvá. Ano, bude pracovat ještě více, ale ne pro ni — ať uvidí jednoho dne, koho odmítla, že to nebyl ničemný kluk . . .

\*

Přitisknut ke zdi na galerii Besedy stojí Jiří Havlík. Hrají Smetanovo kvarteto Z mého života. Violoncello bzučí taneční rytmus, housle vpadají táhlým vzlykem — mistr vzpomíná dob, kdy hrával k tanci, ale sám tančiti nemohl. Kolem něho se míhaly dívky v rozevlátých šatech a se šťastným úsměvem na rtech. A on jim hrál. A snad mezi nimi byla jedna, kterou nazýval jedinou, a ta se smála v náručí svého tanečníka a pro ubohého muzikanta neměla pohled . . . A mladý muž v orchestru hrál ty veselé melodie se srdcem sevřeným neukojenou touhou — světla zářila na lustrech a vzduchem se nesly vůně květin a parfumů . . . A v této části kvarteta vyciťuje Jiří podobenství vlastního osudu . . . Přestávka. Jiří stojí na galerii. Kde je Slávka? napadá mu najednou. Co mi do ní! Vzpíná se v něm hrdost.

A přece pohlédne dolů do sálu. Ano, vidí ji, jak sedí dole vedle nějaké dámy. Snad to je matka. Ať je nebo není! Nyní už to je jedno. Řekla mu to jasně: A záleží ti na tom, kam půjdu? Mohla to říci jinak. Mohla říci: Půjdu do sálu s maminkou. Proč neřekla přímo, co si myslela? Proč vložila ten osten do své otázky? Ty mi věru nestojíš za to, hochu, abych ti něco vysvětlovala. Ano, tak se to říká docela malým dětem, když se moc ptají: Mlč, ty jsi ještě hloupý! nebo: Nemusíš všechno vědět! Ano, je-li dítě hodné, už se dál neptá. Nejhodnější jsou děti, které se na nic neptají. Teď už budu hodný, říká si Jiří, nebudu se na nic ptát. Jsem ještě tuze malý, aby se mnou mluvilo jako s dospělým, a tuze hloupý, abych mohl pochopiti, že jsem Jaroslavě Horákové zcela lhostejný. Budu hledět, abych zmoudřel. Budu mlčet. Nebudu se na nic ptát . . . Zdola zaznívá potlesk. V nádherném úboru vystupuje na podium slečna Krausová. A za ní doktor Mach. Slečna Krausová se uklání obecenstvu a doktor Mach usedá ke klavíru. Ticho — a první sloky se ozývají do napiatého očekávání.

Jasný a ohebný hlas rozdechvívá prostor: Dr. Mach se usmívá a mírně přikyvuje hlavou. »Znáš-li ten kraj,« zpívá slečna Krausová.

A hlas se rozpíná a opět se choulí do sebe — a jemností harfy zní Machův doprovod. A už je konec té písně. Slečna se uklání a kdosi jí přináší kytici růží. Potlesk burácí sálem.

Předehra k nové písni. Opět ticho.

Vtom cosi buchlo na galerii. Rušivá rána do ticha okouzlení. Shluk a kroky. Všechny pohledy se obracejí vzhůru ke galerii. Dr. Mach přestává hrát. Někoho vynášejí. Je to Elka Kubešová. Patrně omdlela. Či nějaký záchvat. Nebo si snad něco udělala?

Co se stalo? Nic, nějaká studentka omdlela. A šepot utichá. Létací dveře zaskříply. Elku vynesli. Dr. Mach začíná předehru znovu. A slečna Krausová s líbezným úsměvem zpívá další číslo programu . . .

\*

V pondělí chybí Elka ve škole. Na otázku třídního, kdo chybí, denně odpovídá její sousedka: Kubešová.

»Co je jí?« ptá se Eda.

»Prosím, v sobotu byla na koncertě a udělalo se jí tam špatně . . .«

Ale ani v následujících dnech nepřichází Elka do školy. Něco si povídají dívky mezi sebou. Ta slečna Krausová prý není jen Machův objev. To je jeho snoubenka. Ano, ožení se s ní. O prádninách budou mít svatbu.

»Co je s Elkou?« ptá se Jiří Josefa.

»Nevím. Je doma. On ji úplně pomátl. Já vím všechno. On viděl, že je do něho zamilována. A při tom měl jinou. Myslím, že Elka na to přišla. A přivedlo ji to z rovnováhy. Proč si jí všiml? Proč ji doprovázel? Nadbíhala prý mu. Kdyby jí to byl vymluvil, nedělala by to. Má ji na svědomí. A mě taky.«

Neví se nic. Všelijaká tušení. V dějepise pozorují Macha. Není na něm změny. Vykládá jako obyčejně, přechází před lavicemi, ukazuje obrázky.



Za týden hodina latiny.

»Chybí Kubešová!« hlásí Elčina souseďka.

»Kubešová vystoupila,« oznamuje ěda. »Nebude uř nadále studovat na našem ústavě, není tudíř třeba ji hlásit jako nepřítomnou.«

Ticho ve třídě. Ěeká se, ře snad ěda řekne něco víc. Nic. Neříká uř nic.

Po latině dějepis.

»Kdo chybí?«

»Nikdo!«

»Kubešová uř je zde?« táře se Dr. Mach.

»Kubešová vystoupila!«

»Vystoupila —« opakuje Dr. Mach s ledovým klidem.

Pak vytahuje zápisník, chvíli v něm listuje a potom tuřkou přeřkrtává jméno: Eliřka Kubešová.

\*

Večer.

Jiří jde ze zpěvu.

»Poslouchej,« povídá mu Bouzek z oktávy, který s ním zpívá první bas, »slyšel jsem, ře prý jsi nejlepší řák v sextě.«

»Já?« brání se Jiří otázkou.

»No ty!« povídá Bouzek klidně, »kdo jiný? Slyšel jsem to.«

»Nejlepší nejsem,« ohrazuje se Jiří, »jsou jiní přede mnou.«

»To nevdá,« povídá Bouzek, »ale jsi vynikající student. Viděl jsem, řes měl loni ve výroční zprávě hvězdičku.«

»Měl.«

»No tak vidíš!«

»Nu a co na tom?«

»Co na tom? To ti povím hned. Ty bys mohl chodit do našeho sdružení.«

»Do jakého sdružení?«

»Máme sdružení, vysvětluje Bouzek, jmenuje se to SSS — to je Sociální sdružení studentstva.«

»To je nějaký socialistický spolek?«

»Socialistický ne, ale sociální. To je rozdíl. Zabýváme se otázkami sociálními — theoreticky i prakticky. A spolek to také není. Je to volné sdružení. Zveme mezi sebe nejraději studenty s dobrým prospěchem.«

»Proč takové?« táře se Jiří.

»No to je jasné,« povídá Bouzek. »Uř proto, aby se nemohlo říci, ře někdo chodil pořád do sdružení a pak propadl. Aby nám nikdo nemohl dávat vinu. Z vaří třídy k nám nechodí nikdo. Vy jste jakási jen sportovní třída. Myslil jsem, ře bys aspoň ty měl zájem.«

»No, přijď se někdy podívat. A abys věděl: vede nás profesor Staněk.«

»Je to tedy sdružení nábořenské?«

»Je.«

»A kde se scházíte?«

»Máme svou místnost s čítárnou a knihovnou. Chceř-li, zavedu tě do přišťi schůzky. Scházíme se jednou za týden.«

»Tak dobře. Velice rád bych se tam podíval.«

»Tak přišťi týden ve středu!«

»Ve středu? Tak ujednáno!«

\*

Od sexty je nábořenství předmětem nepovinným. Ale chodí skoro všichni. Ovšem ne všichni z opravdového zájmu. Někteří snad jen proto, ře si to přejí rodiče. Jiní, aby měli na vysvědčení o jednu pěknou známku víc. Ale chodí. Chyba je, ře je to až odpoledne. Ale profesor Staněk přichází vždy v dobré náladě. A dovede ji přenést i na řáky. Klid nebývá vždy nejvzornější. Klid, řekl jednou profesor Staněk, když mu trochu rámusili řidlemi, není cílem vyučování, nýbrř prostředkem. Ale nejlépe by bylo, kdyby byl samozřejmým doprovodem vyučování. Neklid ve třídě je vlastně znamením, ře výklad řáky nezajímá. Kdyby zajímal, naslouchali by. Arcibiskup Spalding pronesl myřlenku pozoruhodnou: Co řák především řádá od učiťe, jest, aby ho nenudil. Ne-

dávají-li žáci pozor, vždycky si vzpomenu na Demosthenovu bajku o oslu a jeho stínu. Demosthenes promlouval kdysi k Atheňanům o blahu obce. Nebavilo je to a nevěnovali mu pozornost. Začal jim vypravovati příběh o oslu a jeho stínu. Hned byli zvědaví, co dělal osel a jeho stín. A poslouchali napjatě. Demosthenes však zkazil věc vážným napomenutím, že osel a jeho stín je zajímavá, kdežto blaho obce nikoliv. Lépe by byl učinil, kdyby nemluvil pořád jen o blahu obce, nýbrž také občas o oslu. Tajemství zajímavosti je příběh, skutečnost, konkrétno, podobenství, názornina.

A tak nedávají-li žáci zrovna pozor, začne profesor Staněk:

»Onehdy jsem šel po ulici a zaslechl jsem náhodou, co si povídaly dvě dámy na chodníku...«

A hned je ticho ve třídě: není nikoho, kdo by nebyl zvědav, co si povídaly dvě dámy na chodníku. A ticha takto vzniklého využije profesor Staněk, aby přešel k vlastní látce — a kdykoliv vidí před sebou pohledy neurčité, hned jako by se vracel k Demosthenovu oslu, a to je hned příhoda z cest, vzpomínka z mládí, historická anekdota, literární reminiscence... A i když nějaký zlomyslník schválně vyrušuje, zachovává profesor Staněk rozvahu a klid.

»Také jsem myslel dříve, že jsem nervosní,« pravil jednou studentům, »ale vyléčil jsem se v tom okamžiku, kdy jsem si přiznal, že jsem vlastně zlobivý. Nervosa je výmluva. Lidé se nechtějí či nedovedou ovládat, a proto ze sebe dělají pacienty. Pacient potřebuje soucitu. Ale uvažte, aby žák měl soucit s učitelem, to není pravý poměr. Učitel musí mít soucit s žákem. Učitel prokazuje žáku milosrdenství — ne naopak. Úkony duchovního milosrdenství, jak je vypočítává katechismus, jsou většinou úkony učitelské: neumělé učit, pochybujícím dobře raditi, hřešící kárati.«

Svou hodinu začíná profesor Staněk vždycky něčím časovým: postřeh ze života mládeže, zmínka o sportu, o divadle, o filmu, citát z nové knihy. Nikdy nemluví o knihách špatných:

»Řeknu-li studentům: Tato kniha je arcinemravná, tu byste neměli číst, dávám jí půvab a vábivost zapověděného a výsledek bude, že všichni se po ní budou shánět. Místo toho doporučuji knihy dobré. Nějaké pěkné místo přečtu. U všech žáků nevzbudím zájem o dobrou knihu, pravda že ne. Jen u některých. Ale o ty právě jde. Nelze vychovati všechny. Ale vyvolené ano.«

Na zkoušení profesor Staněk mnoho nedbá. Zkoušení nazývá eufemisticky opakováním nebo rozhovorem o probrané látce. Ostatně — učiti náboženství jako jiným předmětům se učí, jako doktríně, jako něčemu, co si má žák zapamatovat — není zcela správné. Náboženství není jen nauka. Podstatou křesťanství není jen učení. Je to především život — spojení duše s Bohem. Tak jako štěpařství není jen theorie o roubování stromků, nýbrž růst a srůst pláňte a roubu. Tak náboženství je život, růst duše, srůst duše s Bohem. A život je neskonale víc než nauka o životě. Sedmikráska je víc než učebnice botaniky. Sedmikráska jest živoucí bylina, kdežto botanika je kniha, která má cenu teprve, když se z ní někdo učí. Spojení duše s Bohem — to je náboženství. A spojení býti s Bohem a žítí v milosti Boží jest lépe než o tom spojení jen něco věděti. Lépe jest, jak praví Tomáš Kempenský, cítiti lítost nad hříchy než znáti definici lítosti. Někdo může míti veliké vědění o věcech náboženských a přesto nebýti Bohu milý, nežije-li v milosti a neplní-li vůli Boží. Dítě nezná theologii a přece se líbí Kristu a jest naším vzorem. Nepodceňujeme theologii. Ale musíme věděti, že pouhou theologii nelze dojíti spásy. Co by bylo platno, říká profesor Staněk studentům, kdybyste vám vštípil všelijaké theologické pojmy a poučky, kdybyste při tom žili odvráceni od Boha? Co by vám prospělo, kdybyste získávali vědomosti o životě v Bohu a při tom byli duchovně mrtvi? Ovšem, náboženské vědění má svou cenu: život nelze zachovati bez vědění o životě. Jako k zachově zdraví tělesného je třeba vědomostí z hygieny a pathologie, tak k zachově života nadpřirozeného v duši je třeba znalostí z theologie. Nevědomost náboženská vede nakonec k náboženské lhostejnosti. A mimo to, náboženství jest živé spojení s Bohem láskou. Nelze však milovati, čeho neznáme. Ignoti nulla cupido. A láska k Bohu jest plnění vůle Boží. A tu vůli Boží je třeba znáti. A Bůh nám ji zjevil svými proroky a svým Synem. Neznalost zjevení je neznalost Boha. Ignoratio Scripturarum, napsal svatý Jeronym, ignoratio Christi est.

To je tedy profesor Staněk. Stojí před svými žáky v černém upjatém kabátě. Muž.

středních let — nejhorší to věk, jak jednou pravil ironicky — mezi mladé už nepatří a mezi staré by se nerad počítal. Ne starý, aby nemohl rozuměti mladým srdcím, ne mladý, aby nemohl míti zkušenosti. A nejvíc říkají jeho oči: v nich svítí ono tajemné a přitahující světlo, jež zanítiti dovede jen láska a jemuž nelze neoddati se v důvěře . . .

Spolková místnost SSS.

Oktaván Bouzek přivádí Jiřího Havlíka.

Nízká světnička se stahovací elektrickou lampou. Na zdi kříž a hodiny, které nemají ručiček, ale jdou a dokonce bijí. V koutě polička s knihami a časopisy. Dlouhý stůl uprostřed. U něho sedí asi dvacet studentů. Někteří listují v časopisech, jiní hrají šachy. Okenice zavřeny. Trochu dojem spikleneckého hnízda. Bouzek seznamuje Jiřího s některými mu neznámými hochy z obchodní akademie.

Přesně v pět hodin vstupuje profesor Staněk. Hoši povstávají a opět usedají. Profesor Staněk odkládá svrchník a do kouta staví tlustou vycházkovou hůl.

Bouzek přivádí Jiřího:

»Havlík se zajímá o naše sdružení.«

Jiří prosí, aby se směl zúčastniti schůzky.

»Ovšem, odpovídá profesor Staněk, doufám, že se vám u nás zalíbí.«

Schůzka má přesně stanovený pořad. Nejprve čte Bouzek kapitolu z Bible. Profesor Staněk vysvětluje některá místa.

Potom se rozdávají modré sešity: Encyklika Pia XI. »Quadragesimo anno«.

»Starý společenský řád dospěl k roztržení lidstva na dvě třídy: z nich jedna, počtem nepatrná, požívá všech výhod moderních vynálezů, druhá, k níž náležejí zástupy dělnictva, je tísněna žalostnou bídou. Třída první, oplývající bohatstvím, pokládá tento stav za výslednici neodvratně působících hospodářských zákonů a chce, aby péče o nuzné se ponechávala jen lidumilnosti — jako by úkolem lásky bylo zakrývatí hříchy proti spravedlnosti. Vůdčí zásada k řešení takové nesrovnalosti: statky třeba rozdělití podle zásad sociální spravedlnosti. Veliký cíl: odproletarisovati proletariát. Cesta k odproletarisování: spravedlivá mzda, účast dělnictva na zisku podniků, mzda rodinná, pocit klidu a zajištěnosti. O to je třeba usilovati právě z náboženských důvodů: nelze si mysliti, že by se vyšším myšlenkám mohl oddávati člověk, který má hlad, že by se k Bohu mohlo povznéstí srdce, které je naplněno trpkostí. K životu náboženskému jest nezbytně třeba i určité míry hmotného blahobytu. Třídní boj musí býti překonán. Dělení lidské společnosti podle tříd je umělé a nepřirozené. Je nutno vybudovati stavy, v nichž by se sblížili a jednotu utvořili ti, kdo pracují v témže stavu nebo povolání. V jednotlivých stavech pak jest třeba pěstiti smysl pro spolupráci a obecné blaho. Vůdčí zásadou hospodářského života musí býti nikoliv volná soutěž, nýbrž potřeby obecného blaha a sociální spravedlnost doplněná sociální láskou. Nestačí spravedlnost bez lásky — spravedlnost, byť sebe dokonalejší, bude vždy jen dílem lidským. A každé dílo lidské má své mezery a kazy. Ty musí vyplňovati a napravovati sociální láska — duše nového řádu. Nestačí však ani pouhá láska bez spravedlnosti — bylo by největší přetvářkou dávatí někomu z pohnutky lásky to, co mu náleží z důvodu spravedlnosti.« Tyto myšlenky čte Jiří Havlík, když listuje v modrém sešitě: věci, kterým dobře nerozumí; věci, které mu nikdy nepřipadly na mysl. A nyní profesor Staněk předčítá úryvek z encykliky a vysvětluje jej studentům. Hoši poslouchají a dělají si poznámky. Profesor Staněk rozvíjí před nimi obraz dnešního světa — rozvráceného, nespokojeného, zbídačelého. Nemůžeme býti hostejni k bídě bratří. Písmo praví: Nemiluješ-li bratra svého, kterého vidíš, kterak bys mohl milovati Boha, kterého nevidíš? Nikdo z nás se nesmí vymlouvati jako Kain: Zdaliž já jsem strážcem bratra svého? Jsi strážcem bratra svého. Jen je třeba vyjít z egocentrismu, otevřít oči pro to, co se děje kolem. »Znáte tu báseň Sládkovu,« praví profesor Staněk nakonec, »ve které je vyličen básník, jak povznáší svou mysl k hvězdám a hledá námět k nové písni. Pojednou zaklepe někdo na dveře jeho bytu: mrznoucí žebrající dítě. A básník si uvědomuje: k čemu ty vzlety a prázdné city, když tu zcela blízko jsou lidé trpící a potřebují pomoci?«

Hoši se ještě na všelicos dotazují. Řeklo by se: diskuse. Je ovšem doba diskusí a de-

batních kroužků. Pěstuje se diskuse pro diskusi. Avšak pravda není výslednicí nějakých debat. Profesor Staněk nedebatuje. Hoši se táží a on jim odpovídá.

Dále následuje jakési řečnické cvičení na obecné thema: »Co mne zajímá.« Hoši se střídají. Na koho přijde řada, mluví o tom, co ho zajímá. Jen pět minut. Dnes mluví septimán Kourek o správném hodnocení sportu. Thema opravdu studentské. A teď diskuse, opravdová diskuse — víc žertovná než opravdová — profesor Staněk do ní nezasahuje.

A nakonec: vesele si zapějeme! Písně veselé i vážné se střídají, doprovázeny na malém harmoniu.

Uplynul čas. Rozchod!

Někteří si vypůjčují knížky. Knihovník zapisuje čísla. Jeden student vystupuje na židličku a natahuje hodiny, aby šly až do příští schůzky, která bude za týden.

»Jdou?« ptá se profesor Staněk.

»Jdou!« odpovídá student, který je natahuje.

»Tak je to správné: jít a stále vpřed — čas nečeká!«

»Jak se ti líbilo ve sdružení,« ptá se Bouzek Jiřího na ulici.

»Velmi se mi to líbilo. Škoda, že jsem o tom nevěděl dříve.«

»A přijdeš zase, že ano?«

»Přijdu.«

Jaro se rozhýřilo svými květy a vůněmi. Stromy před gymnasiem ožily zpěvem drobných ptáčků. Pootevřeným oknem zaznívá do třídy jejich bezstarostné švitoření. A v dlouhých hodinách dopoledních lze jim záviděti jejich volnost. Neboť škola se mění ve velikou klec, v níž je uvězněno několik set mladých tvorů, dychtivých světla, pohybu a života. A když konečně zazní elektrické zvonky naposled, vyhrnou se mladí vězňové z tříd a chodba i schodiště duní pod jejich kroky, div že se nezřítí. Pan ředitel vyběhne z ředitelny s tváří mračnou a hněvnou, napomíná ke klidu, chytí nějakého kvintána, který bere tři schody najednou, a poučuje ho, že takhle student nemá chodit, ale vtom je schodiště zaplaveno novou vlnou nespoutaného mládí, které se žene z druhého poschodí a divými skoky si vynahrazuje ztrnulost pětihodinového sedění. Pan ředitel! Na okamžik se zmírní jejich tempo a ztichne jejich ryk: pan ředitel je měří vážným pohledem. Jakmile však zajdou za roh schodiště, rozdují se jejich kroky silou dvojnásobnou — a ještě skok a skok a již jsou venku, na jarním, prozářeném vzduchu. A pan ředitel se pomalu vrací do své kanceláře a bručí si pod vousy: »Hříbata, učiněná hříbata!«

\*

Na rohu stojí Slávka Horáková. Zdá se, že na někoho čeká. A vskutku, čeká.

Jiří ji míjí beze slova. Již několik týdnů k ní nepromluvil.

»Jiří!« zašeptne Slávka.

Jiří se zastaví — udiven. A dívá se na ni tázavě.

»Jiří, ty se na mě zlobíš?«

»Já?« ptá se Jiří trochu nejapně, nedoveda jinak zakrýti své překvapení než touto otázkou.

»Ano, ty!« odpovídá Slávka vyčítavě.

»Proč bych se zlobil?« hraje si Jiří na nevinného.

»To musíš sám vědět.«

Nezvykle a směšně mu zní ten infinitiv na — ti. Ale ovšem, vždyť poslední hodinu měli češtinu a tak ze setrvačnosti řekla: vědět.

»Jak to mám vědět?« pokouší se Jiří o ironickou sebeobranu.

»Proč tedy se mnou nemluvíš?«

»A záleží ti tolik na tom, abych s tebou mluvil?«

To je rána do živého. Půjčka za oplátku. Záleží ti tolik na tom, kam půjdu? ptala se ho tehdy před koncertem.

Slávka zamrká rychle víčky — opravdu, jako by dostala ránu a nemohla se rychle vzpamatovat. Jiřího mrzí v té chvíli, že se tak unáhlil. Nechtěl, nechtěl být tak hrubý. Ale už to řekl.

»Chtěla bych,« povídá Slávka pomalu, »aby ses ke mně choval jako ke kamarádce. Co jsem ti vlastně udělala?«

»Nic.«

I v tom se chvěje vzdor — snad i slza nad něčím, co se nevrátí. Ale je to, přece jen jakési nic klukovské, nic neslušné.

Slávka stojí u železného zábradlí spojujícího most a záhyb silnice. V rozpacích trhá řemínek aktovky. Jiřímu se zdá, že jest jí do pláče. Cítí, že k ní musí mluvit slušněji a mužněji.

»To bylo tak: já jsem se tě ptal před koncertem, kam půjdeš a tys mi odpověděla otázkou, záleží-li mi tolik na tom. Mě to velmi bolelo. Nechtěl jsem se ti vbízeti.«

Slávka stojí u zábradlí a trhá řemínek.

»Ach! (To její sladké ach!) Vždyť já jsem tím nic zlého nemyslila. Já jsem to řekla jen tak. Mně ani nenapadlo, že by ses mohl proto urazit. Kdybych věděla —« A víčka jí rychle mrkají. »Mě to tolik rmoutilo, žes přestal ke mně mluvit; proč jsi mi neřekl hned, že se na mě hněváš? Já bych tě byla prosila —«

»Ale já jsem se nehněval,« tvrdí Jiří, »já jsem si jen řekl, že jsem se ptal hloupě, a přiznávám se ti tedy, že jsem svou otázkou mířil trochu jinam, no třeba až za hranice; o všem jsem přemýšlel a přiznal jsem si, že jsem byl velmi hloupý. Jednou jsem mluvil o těch věcech s Josefem. Řekli jsme si tenkrát, že my ve třídě jsme vám dívkám jenom kluci.«

»Kluci ne,« protestuje Slávka, »spolužáci.«

»No tak spolužáci, to je jedno. Spolužáci a nic víc — co jiného bychom vám mohli znamenat?«

Je mu lehčeji, že přešel do toho plurálu: my — vy: ano, vždyť to není jen jeho osobní věc — to by měla uznat a pochopit. Kterápak z nich si na tom zakládá, že je naší spolužáky? Která to pokládá za čest, že chodí do jedné třídy s nějakým Láďou nebo Pepkem?

»Ach!« (Opět to sladké, nenapodobitelné a tentokrát i trochu dráždivé Ach!) »Já jsem si to představovala jinak. Já jsem až do kvarty chodila do dívčího ústavu — a teprve zde jsem přišla mezi hochy. Mně se to tak líbilo, že mám i kamarády —«

»Tak je vina na nás, my jsme to tak hned nedovedli« — povídá Jiří s příměsí sebeironie.

»A věříš mi, že jsem tehdy nemyslila nic zlého?«

To je opravdu rozhodující otázka. Jiří cítí, že by Slávku velmi zarmoutil, kdyby řekl, že ne. Možná i popudil. Možná, že by řekla: Tak si jdi, ty kluku paličatá! A otočila by se na patě a nechala by ho stát u zábradlí.

»Věřím ti to.«

»A budeš se mi zase vyhýbat?«

»Ne, nebudu, když si to nepřeješ.«

»Chtěla bych« — pomlčka — »aby ses ke mně choval jako předtím.«

Jako předtím — Jiřímu to zní smutně a prázdně. Ne, to už nikdy nebude jako předtím. Křídla touhy byla přeražena. Ikaros padl k zemi.

Je to zklamání? Ne, kus sebezpoznaní. Krok vpřed. Slávka vskutku za nic nemůže. Dobré děvče — nemyslila to tak. Všechno d'ábelství jest jen v tobě. Řekneš jí teď jedno ne a zarmoutíš ji k smrti. Vždyť není jako jiná děvčata. Není koketa. Nechodí s nikým. Je milá. Ovšem, nepřístupná. Nedotknutelná. Hořina jí nedávno v přestávce hrábl do vlasů. Pleskla ho pořádně přes ruku. A když se jaksi čepýřil, řekla mu prostě: »Nechci, aby si někdo ke mně dovoloval. Nechci!« To jí získalo úctu ve třídě. Řekni jí ne a budeš hluboko pod ní a bude na tebe vzpomínat jen jako na hrozně hloupého kluka. Ještě je čas. Ještě čeká na tvé slovo — — —

»Můžeš mi to slíbit?« ptá se Slávka a vzhlíží k němu svými čistými akvamariny — očima, nad něž nikdy nespátril krásnějších.

»Mohu.«

Úsměv rozkvetne v její tváři, prsa se jí zvednou, vdechne do sebe vzduch, ten jarní vzduch, chce něco říci, ale ne — nic — podá mu ruku a zašeptne:

»To jsi hodný —«

Otočí se a již běží přes most.

(Pokračování.)

Karel Kladský: *Velikonoce*

*Za humny kráčím vstříc měkké dlani jara.  
Šlápoty blátivé, jež pokřtil jarní déšť, studené mají líce,  
hrst křehká je a míznatá jak velikonoční pondělí.  
Crčící píseň z ratolesti vítá mě trylkem skřivaním  
a klepot chlapců na návsí budí stráž k novým dnům.  
Babička vetchá na práh usedá,  
vyzábělé ruce své nabízí usměvavému slunku,  
babičko, babičko, neplačte,  
Všemocný dopřál vám Hodu.*

*Nedělní odpoledne*

*slavnostně vyzvání do modré oblohy z jarních mlh,  
sám běžím k tobě, orosená brázdo líci hospodářova,  
z tvých řader dýchá život šťastný a požehnaný.  
Zahrádka vítá mě a já jdu a naslouchám,  
písnička vdechnutá do vrbové kůry, tak sladká,  
ach,  
i já ji vdechoval do míznatých větví bahenních vrb,  
i já jsem kdysi chlapcem byl —  
a dnes jsou velikonoce.*

*Kraslice, na vaši dívám se hezkou líc  
a na ruce děvčat, jež vás dnes radostí a zpěvem věnčila,  
kraslice, kraslice, komu vás odpoledne rozdají?  
Bude to váš svátek?  
Velikonoce, velikonoce, kdo vás vítal a kdo nenáviděl?  
Ta vaše radost  
z jízdy králů a ze smíchu veselých.  
Hledáme krále dolní, horní a přespolní,  
dejte nám ho  
a úsměvy slováckých děvčat políbí nás v pondělní  
odpoledne.*

*I. Andrenik: Co ještě smím*

*Co ještě smím vám přinést,  
lásky závistí zaskočené?  
Modré z nebe mám vynést  
či skvosty zšantročené?  
Celý pluk Cherubů s tamborem  
či petrklíče, jež sotva znáš,  
metličku, uhlí s bramborem,  
jak chudý Mikuláš?  
Možná, že bys jen pohrdla  
projevy takové lásky,  
a já pak modré z nebe  
schoval bych pod oblásky  
do luční strouhy zapomnění.  
Chceš si vzít ještě ve zlaté  
dukáty zahořklé sazí  
a v spravovaném kabátě,  
jenž mé sny ostře mrazí  
do kosti, své polibky mi dát?  
Bůh ví, když netoužíš po jiném,  
smíš modrým dýmem z nebe lkát,  
než prchne z hladu komínem.*

*Mirek Zapletal: Rozchod*

*krvavý vykřičník kalendáře  
vířící kolotoč nadějí  
růžový reflex dívčí tváře  
oči jež vstříc se zasmějí  
procházka tichým sadem  
růženec dvojích šlépějí  
návrát protkaný chladem  
rozchod a konec nadějí*

**G . G Ö P F E R T O V Á V E Ć E R**

Jsou zlámané. Život jejich křehoučkých, kalně hebkých květů ssaje mokrá černá zem. Ukazuje jejich ohlodané zbytky. Ubohé! Měla jsem je ráda, bílé, hrdé, mazlíci se se slunkem. Macešky, ty sametové tlapičky, roztěkané, usměvavé tlačí se kolem dokola. A hledí zídku otlučeného tarasu. Chlácholí popínavou růží, která položila svá útlonká poupátka na můj klín. Chroust přelétá dokola, proráží dusné, tklivé mlčení večera. Hnědé krovky blýskají. Rachťavý hukot auta, dunící dálkou, zasvištěl. Zanikl, přerušen praskotem dřeva a zarachocením zámku.

Opožděný holub plaše přelétl za krabaté, jako šišky šupinaté střechy, zprohýbané, s potlučenými, nahnutě trčícími komínky. A dýchají noční melodií, sladkou a vonnou, i s těmi zelenými světélky kocoura, zasekávajícího se ostrými drápky do jejich dřevěných lomenic. Studeně haraší a šelestí třešňové lístky, chvějící se tmou a chladem. A setřásají noční tanečníky — chrousty — a chrastí jim na cestu. Černé rampouchy, rozváté pláštěnky, ty stíny stromů se objímají. Fialová křídla noci mávají již přede mnou, bijí dravě a prohlubují tu zmlklost studnice noci.

Klekání. Jak pohlazení hladké, teplé ručky mamiččiny kolébá. »Otče náš, jenž jsi na nebesích...« šeptají mé vlahé rty. »Otče náš, děkuji ti za tento den.« Opouštím svou lavičku. Sladkost zalévá mé nitro a klid mne obklopuje. A bílé lucerničky kaliny svítí mi na cestu.



František Adamec: *Dětství a jřina*

*Dětství*

*Voní tisíce magických pomerančů*

*Šátky a července*

*Noc průhlednou sukýnkou zastírá oči*

*A mlčí*

*Dnes jdu zas jako kdysi*

*Ticho voní na pěšinách*

*A vzpomínky na dětství hřejí*

*Představuji si zahradní jřinu*

*Tu jedinou jsem miloval ze všech dívek*

*A tu mi spálil mráz*

*Dnes jdu zas*

*S jednou takovou zahradní jřinou*

*S níž jsem se setkal jednou navečer*

*A na konci ledna*

*Vteřiny jdou*

*Tak jako v dětství zlaté a mámivé zas*

*Kěž mi tě zahradní jřino nespálí mráz!*

Josef Pýcha: Kytice

Archiv Jitro

## J. J. N O V Á K   Z A T I C H E M

Zpěv rozhoupaných zvonů unášel do údolí mohutné »Magnificat«, plynoucí ze srdce klášterních zvonů modravou čistého vzduchu.

Z pokraje lesa se mihla postava muže. Oblečen v šlechtický šat a opásán krátkým mečem, jenž se mu pohupoval zvolna po boku a často i překážel, poněvadž si jej několikrát přidržel, pozvolna měřil kroky. Kráčel nejistě a stále jej trýznila myšlenka, zda bude přijat, jak jej představený přivítá; tu však jako by jej něco postrčilo kupředu, do klášterního ticha... Šťastná samota, přístave pronásledovaných. Útěcho zarmoucených, odpočinku bídou strádajících! Ty zhasíš plameny světského ohně a křešes jiskry modlitbou a láskou, abys ohřála srdce člověka a naplnila je žářem lásky Boží. Sám Spasitel tě vyhledal, aby se v tvém klidu v zahradě Getsemanské připravil na svá utrpení.

Chladné zdi chodby vítaly nového příchozího a posvátné jejich ticho těšilo jej při každém kroku. Přicházíš, abys ulevil svému bolavému srdci. My rády tě vítáme. Vždyt mnoho a mnoho se vás sem uchýlilo; přišli nepoznání, přišli tajemně, přišli s bolavou duší, opírajíce se o berly, jež jim musil svět dáti, aby se dotápali do nějakého hospitálu. Přišli sem žízniví, my jsme jim ukázaly studánku živé vody, jež by zhasila palčivou jejich žízeň. I ty u nás nalezněš pramének, i ty odhodíš berly a budeš se radovati. Budeš se těšiti z našeho klidu a tep v žilách ti znovu oživne, neboť duše nalezne cestu, odkud vyšla, po čem touží a kam se také musí vrátiti po své pouti.

Zaklepal na těžké dveře opatova pokoje. Ticho, uspané tikáním červotoče, vrtajícího ve dřevě dubových dveří, se rozjitřilo jasným »Ave«. Opat Gotthard, obrácen na židli u pracovního stolu ke dveřím, kynul, aby přistoupil blíže. Zrak jeho přešel s obuvi opatřené ostruhami na obličej poněkud zaražený a bázlivý, a chvíli hleděl mlčky na šlechtice.



Mezitím si přichozí urovnával v mysli oslovení i svoji žádost. Oči však nesměle pohlédly do tváře opatovy, z níž sálalo teplo, podněcované klidem duše a posvátnou vyrovnaností s celým okolím. Již slova se snažila přelézti ohradu zubů, když tu náhlé jasné oslovení kmetovo: »Gunthere!« znovu zbortilo veškeru jeho řeč. Byl překvapen oslovením, neboť se domníval, že zde jeho jméno dosud nebylo slyšeno, avšak zároveň také uklidněn a potěšen. Zněloť ono »Gunthere« takovým tónem, jako otec a matka jej volávali, když v chlapeckých letech si hrával v zahradě, a oni se starostlivou tváří se strachovali o něho, aby si nic neudělal.

»Gunthere, proč přicházíš?«

Jasná otázka uvolnila pouta srdce a on viděl před sebou jen dobrého otce, jemuž se musí svěřiti se vším. Takové laskavé oslovení přetrhalo všechna pouta bázlivosti, srdce uvolněné a zbavené všech pochybností rozvinulo nit celého života, navinutou na veselém užívání. Jen oči ještě tíhly odtud pryč a jejich jasná čern s lesklým odrazem světla kalila radost a stínila světlu, plynoucímu z koutů duše. Do dálky, domů hleděly, zda tam snad není něco, čeho by nyní mohl potřebovati a pro co by si snad aspoň myšlenkou mohl zaběhnouti. »Důstojný otče,« pronášel s jakýmsi zápalem, zatím co levá ruka si neklidně pohrávala s mečem, »často, když jsem poslouchával v choru modlitby, vynořil se mi před zraky nekonečně jiný obraz. Vynořil se mi ne obraz, ale skutečnost. Byl jsem účasten zasedání, rad, kamž se sešli boháči, kde se rozhodovalo o životech, mnohdy nevinných. Oh, jaký opak jsem našel u vás! Neusedl jsem s myšlenkou na marnost, ani nebudu seděti s bezbožnými, volají ústa vaše, kdykoliv usedáte do chladných lavic chorových.«

Opat bedlivě pozoroval zápal a nadšení, s jakým mluvil, aniž se snažil přerušiti proud jeho řeči. Toliko si lehce odkašlal, aby tím dal aspoň trochu najevo souhlas.

»V obrovských síních jsme se shromažďovali, jeden vedle druhého tam stál, a přece jsme se nechtěli poznati. Byli jsme si cizími. Jen nesmyslné řeči a nedůstojný smích pojily celou prostorou. A zde ticho a klid klene se nad lavicemi, jež se chvějí radostným zpěvem a chválou Boží velebnosti. Zde se nevynáší rozsudek jako v oněch, toliko prosba o smilování a odpuštění. Tam jsme mařili čas nicotnými řečmi, kdežto zde každá chvílka, každý okamžik přináší pokoj, mír, radost a naději.«

»Ano, synu, každý okamžik přináší radost, přináší naději, ale — a to si dobře rozvaž — každý okamžik přináší i velké sebezapírání. Či snad myslíš, že ten klid není vykupován obětmi?« jemně a starostlivě varoval nového syna, aby si rozmyslil a nebyl zklamán. »Ty máš majetek, a dosti značný. Domníváš se tedy, že jej s sebou budeš moci si vzít?«

»Důstojný otče, již jsem se rozhodl, že jej dám příbuzným,« vskočil Gunther opatovi do řeči, jenž ovšem jako by ho nedbal, mluvil klidně dále, oči však měl stále upřeny na urostlém muži.

»Slíbíš poslušnost, pokoru a chudobu? Odřekneš se a vzdáš se světa? Slíbíš, že toliko Bohu budeš sloužiti a jej milovati až do smrti? Rozvaž dobře, že ve světě žije leckdo, jemuž je lépe, než by třeba tobě bylo, třebaže koná těžké práce a chléb si vydělává v potu tváře: žijet on s čistým úmyslem svému povolání. Rozvaž dobře, co od tebe řehole žádá!« Při posledních slovech povstal se židle a popošel ke Guntherovi, jenž stál se skloněnou hlavou, neboť řeč kmetova mu podrazila veškeru sílu. Před očima viděl, jak všechny naděje mu padají, on že se musí vrátiti domů do prostředí naplněného hlukem, mezi lidi, kteří touží pouze po radovánkách a požívání. Těžko mu bylo u srdce.

»Otče,« zvolal, »rozhodl jsem se, že musím pryč, poněvadž tam má duše cítí jen únavu a malátnost. Potřebuje lékaře, potřebuje klidu, aby se mohla opět volněji procházeti po cestách vedoucích k nebi — a ten svět dáti nemůže. Bohu chci sloužiti, Jemu chválu vzdávati, Jemu chci také poděkovati za vysvobození.«

Ticho se závojem šera se rozestřelo nad pokojem. Hlasité tikání červotoče, vrtajícího v prostém nábytku, čeřilo hustý vzduch. Krucifix zavěšený nad klekátkem vrhal matné stíny po zdi, jež chvílemi bledly, jako by hrud' Ukřižovaného klidněji oddechovala.

Toliko oba muži kamenně stáli, bojíce se vyrušiti jeden druhého ze zamyšlení. Po chvilce položil opat Gotthard žilnatou ruku Guntherovi na rameno a laskavě pohlédl mu do očí. »Bratře, chceš-li v srdci cítiti a požívatí přítomnost Boží, musíš vyprázdniti své nitro a důkladně je vyčistiti, abys mohl potom Boha skutečně míti a požívatí. Toť pravá zbožnost a smysl povolání řeholního: abys nic jiného nehledal než Pána Boha a nikomu jinému nesloužil než Jemu v bratrské lásce. Potom srdce bude naplněno tím, po čem toužíš.«

Posvátné ticho a klid znovu opanoval místnost, červotoč tikal dále, jen meč svým úderem o podlahu a polibek ruky rozčeřil opatovu celou.

Vladimír Sainer: *Domů*

*Domů pojedu*

*Těším se zas*

*Třaslavá ruka*

*Šedivý vlas*

*Sukénky čisté*

*Prostota vonící*

*Jupka je strakatá*

*Fěrtoch se třepící*



Foto V. Stanovský: Jindřichův Hradec

*Okénko s mechem*

*Podlaha se suký*

*Dveře s puklinami*

*Pohledy s vzdechem*

## P A V E L Š T Ě P Á N E K : N A D M Ě S T E M

U nohou leží město, strašlivá stoupa, v níž se hnětou a drtí nesčíslné životy v krvavou kaši, obłudné mraveniště, kde práce je modlou a otroctvím, líheň hnusu a hrůzy  
Jan Čep.

Je letní den. T o m á š a J a n hledí s návřší na moderní město.

T o m á š: Sem chodím, potřebuji-li posily. V posledních letech to bývalo dosti často. Uvědomuji si zde sílu a velikost doby. Pohled na obrovité dílo naší generace mě uklidňuje. Udělali jsme mnoho. Udělali jsme z odbojného světa sad.

J a n: Máš pravdu: sad. Dílo Boží nám bylo špatné; sestřihli, očíslovali, utřídili jsme každý strom, zotročili jsme, co bylo »užitečné«, vypálili, vybili, zmrzčili, do ohrad a klecí pozavírali, v cirkusovou atrakci proměnili, jedovatým dechem popálili jsme všechno, čím nebylo možno vyvážet hnůj, co nebylo lze podojit. Takoví jsme.

T o m á š: Ty necítíš hrdost nad tím, jak lidstvo svým rozumem spoutalo, usměrnilo a sobě podřídilo rostliny, zvířata a živly? Dýchá se mi volněji, vidím-li, že zatuchlé, nehygienické staré domy ustupují stavbám moderním. Musil bys být architektem jako já, nesměl bys být zaujat, abys uznal, oč jsou vzdušnější a pohodlnější...

J a n: Měl bys položit větší důraz na to pohodlí. O nic jiného dnešní době nejde. Pohodlný, požitkářský život je jí vším... Ne. Mne rozhodně nemůže nadchnout nějaká nová železo-betono-skleněná škatule. Ty »zatuchlé« domy, které boříte, vznikly v době lepšího, krásnějšího a plnějšího života. Tehdy závodila Církev, šlechta, měšťanstvo v umělecké výzdobě domů, tehdy vznikalo lidové umění; ale dnešním lidem nejde než o peníze, jídlo, nějaký laciný požitek. Umění? Krása? Co je to pro ně?

**T o m á š:** Vidíš všechno příliš černě. Není pravda, že nastal pokles vkusu a zájmu o umění. Románů a lyriky u nás dnes vychází mnohem víc než jindy. A mnohé z těchto knih nejsou bez velikosti a ryzosti. Sám jsi to ostatně přiznal. Vím dobře, že současné drama není nejlepší. Uznám snad i tvé tvrzení, že máme sotva pět dobrých romanopisců. Nedám si však vymluvit, že úroveň naší lyriky je obdivuhodně vysoká. Tato dobrá úroveň právě popírá, zdá se mi, oprávněnost tvého pesimismu.

**J a n:** Jsi šťastný člověk. Jak by mi bylo dobře, kdybych mohl věřit jako ty! Tvá víra se zachycuje právě na tom, co je příčinou mého zoufalství a mých pochyb. V nadměrné produkci lyriky vidím právě výraz lenosti, zbabělosti, nestálosti, vrtkavosti, kterou cítím, přes kterou klopýtám při každém kroku. Všechno se tříští, drobí a láme pod rukama. Nikdo nepodává dílo. Vidím jenom zlomky, třísky, improvisace, vtípné nálady, náčrtky — plody několika minut. To je první, co mě znepokojuje.

**T o m á š:** Ale rozsah . . .

**J a n:** Vím, vím: rozsah díla nerozhoduje o jeho estetické ceně. Již Croce to řekl. Ale víš, jak nepoměrně více tvůrčí síly, soustředění a posvěcení vyžaduje rozsáhlé dílo? A jak mám takto věřit v tvořivou sílu tohoto věku? Jiná věc mě ostatně znepokojuje mnohem více. Lyriky se píše mnoho. To je dobře. Horší je — nikdo ji nečte. Odcizila a odcizuje se širším vrstvám; je jim nesrozumitelná, nepochopitelná, směšná, nic jim neříká, nedovede je strhnout, nadchnout . . .

»Neb na výš svou-li nepozdvihneš okolí,

ty na té výši sám též ničím nebudeš.«

**T o m á š:** Sova.

**J a n:** Ano. V posledních letech života. Kolik hořkosti . . .

**T o m á š:** Zase se zbytečně znepokojuješ věcmi, které se opakují již po několik století. Každé mladé umění je trochu aristokratické. Odcizuje se širokým vrstvám.

**J a n:** Já bych také nevyčítal umění, že počítá se zjemnělým vkusem budoucích lidí. Dráždí, zlobí, bolí, děsí mě ale, že hoví vkusu hrstky papírových intelektuálů, kavárenských snobů. To, co dnes s nadšením přijímáme, bude zítra stejně odporné, jako jsou již dnes poetistické básničky. Opravdový básník snad umírá někde hladu. Nejdopornější je mi však neupřímnost, pozérství některých lyriků. Nerad vzpomínám na pocity, které jsem někdy míval: zdálo se mi, že se básník ještě při prvním verši rozmýšlel, má-li nasadit rozšklebenou larvu Pierrotovu nebo vous Tolstého . . .

**T o m á š:** A přece jej mám rád.

**J a n:** Já . . . také . . . právě proto.

Kde však zachránce tvůj je, rozryté město a bezradný lide?

Národe, tvůj kde je rytíř a světec? Nových myslitel řádů,

básník a tvůrce? Dárce odvahy nové, nových světitel forem,

který by zanítil močál a z promrzlé hrudi tvé vykřesal jiskru?

### *František Adamec: Sny*

*Vanilku jsem toužil dýchat na rovníku  
dnes jsem už jinačím  
dnes píše jen lístky do dívčích památníků  
a za sluncem svá víčka otáčím*

*Dnes do mého snění  
vítr vane z venku  
a na rovníku se denně slunce mění  
v záři damascenků*

*Mým snem byly neznámé kraje  
na nočním stolku papíry mládí a kalamáře  
A krásné sny? Osud roztrhá je  
a dá mi jiné snáře*

*Proč nesvítí lampiony  
a nezáří nazlátlý lesklý kruh  
proč když děvče jde si stoupám za záclony  
jak lstivý dobrodruh?*

Jindra Javořský: **Ranní pozdravy**

*V záplavě růžových paprsků  
v mizivém moři bělostných mlh  
na březích nocí vychladlých tůní  
vykřikly zářivé pozdravy nového dne.  
Poslední tísnivé minuty šedivé noci  
zmizely v radostném zárodku  
krásného jitra . . .  
modravé pozadí vzdálených lesů  
posílá na vlnách jemného vánku  
vůni svých staletých větví  
jásavé fanfáry tisíce hrdel  
vznáší se s modlitbou  
k blankytným luhům.  
Stříbrná poselství vesnických zvonků  
jak píseň vzdálených rájů  
dozněla v šelestu rákosí  
dozněla s posledním výkřikem  
uprchlé noci.*

Josef Havránek:

**Schubertova nedokončená**

*Hrajeme věčně o bílý šátek lásky.  
A překrásnou zpíváme si píseň.  
Jen tiše, nevzbudte dívky ještě spící.  
Sní sen, sní sen.  
A někdy i pláčem snad se opijíme.  
To tehdy, když smutek v očích příliš hlodá.  
To tehdy, když píseň v prostřed noci zmlkne,  
ach, škoda, jaká škoda.  
Roubení studní jsou věčně neproměnná  
jak hrsti našich přehořlavých přání.  
Proč někdo hledaje věčně nenalézá  
v zakletí milování?  
Ach, umět takhle vyzpívat svou lásku  
pro radost, pro stesk okouzlení.  
Pro oblak, pro keř, pro bolest zítřku mdlého.  
Ta píseň bez konce snad písni ani není.*

Jan Machoň: **Měsíc královen**

*Každoročně pokušení pádu tetelí se v oblacích  
i v korunách stromů, když táhne říjen a svístem křídel  
ptáků na odletu znamená spěch a dálku,  
krev rudne na západě a tasená ostří mečů  
nahostí krve planou na bojištích zahrad — ó, viděl  
jsem už kdesi důvěrnou sdílnost hvězd zrcadlící se v rybnících.*

*Víš, šly noci důvěrné, šla procesí dnů, šilící bolestnou útlostí blesků  
klokotným znamením bouře na orloji nebes  
zahanbujíce svou náhlostí cudnou spanilost slunce —  
šly a půjdou — zmítaná plachtoví mraků prudce  
bičuje žízeň polí opojením dešťů — a dnes  
málo dní podobenstvím krve a slunce znamenáno je ve svém boku.*

**J. VALENA NEMOHU ZAPOMENOUT**

Ještě tehdy, když vzduch voněl rozpukanými poupaty květů, když mladá míza žití si klestila cestu ze svého vězení a první jarní vítr dával mladým rostlinkám lekce ze života, tehdy jsi svým zjevem osvětlila koutek v mém srdci, který na Tebe čekal. Než jsem se nadál, stála jsi na jeho prahu a prošla jsi mýma rozšířenýma očima dovnitř, kde se Ti hned všechno klanělo.

Všechno jsi opanovala. Na Tebe jsem se v duchu smál, pro Tebe jsem dýchal. Svět se mi zdál od té chvíle tak krásným! Pole, louky, řeka a stráž, lesík nad městem, každý člověk byl mi přítelem. Bloudil jsem přírodou. V záhybech cesty viděl jsem se míhat Tvůj světlý zjev. Pohlédl jsem do dále — rozehřátý vzduch se mi chvěl před očima jako Tvůj ret nebo laškovný smích. Mé milující srdce se povznášelo nad krajem k nebi, které má barvu Tvých krásných očí. Příroda v rozpuku — to jsi byla Ty. Stála jsi nade všemi lidmi, při pohledu na Tebe se mi zarosil zrak a umlkl jsem, ssál do sebe Tvou sladkou přítomnost. Žehnal jsem každé chvíli, kterou jsem prodlel u Tebe. A Bůh mi takové chvíle dal.

A přesto jsi velikým otazníkem mého suchopárného života. Nikdy jsem Ti svoje city nevyjevil, víš to sama. Ale vím a věřím, že jsi se mnou cítila. Než jsem k Tobě promluvil,

umlčela mne Tvá krása. Než jsem Tě políbil, zadržela mne Tvá velebnost. A tak jsem krácel podle Tebe mnohokrát a častokrát s plným srdcem, ale neodvážil jsem se, abych Ti je otevřel. Tak jsem si vroucně přál, abych Tě jednou mohl obejmout a políbit a pošeptat ti sladká slova lásky. Ale bylo to mým údělem, abych mlčel. A konečně to přišlo. To neznámé, kterého jsem se tolik obával a jehož jméno jsem neznal. Rozloučení. Život nás tak rozloučil, že jsme si ani ruku nepodali — ba v tušení a v očekávání něčeho, co nám ublíží, jsme si ani nepohlédli do očí. Odešel jsem se srdcem krvácejícím, mnohokrát jsem se za Tebou ohlédl, chtěl jsem Tě zastavit, přivolat — ale bylo to marné. Zmizela jsi mi na dlouho či na věky? Také jsem odešel, abych se snad nevrátil. Myslívám na Tebe, mám Tě stále před očima a ty jsi tak daleko.

Čas ubíhá, letí, špinavé závěje sněhu už zmizely, jen řeka u vás bouří a valí své vody bez ustání líně vpřed. Krajem už potáhne máj. Rozhodí hrsti krásných květů, vdechne na chladnou zemi a obejmě ji svými měkkými pažemi. A stále bude mi připomínat minulý máj — tak krásný a plný lásky a Tebe. Louky u vás už vonějí, vše ozařuje slunce milé a teplé. Židlochovický park oživne mnohými návštěvníky, mezi kterými jsem býval i já. Ještě se mi lesknou před očima upravené cesty, krásné kouty v parku, řeka a lesík na kopci nad městem. Já stojím u své kapličky u lesa a dívám se tam k vám, ale nemohu dohlédnout a — Slávko — nemohu zapomenout.

## Přestávka (aneb pozor — Kája má dozor!)

Zzz-zvonf-í-í-í — Blažený oddech z mnoha plic. Knihy bouchají, lavice rámusí, skřípou a už se vše v chaosu žene na chodbu. Dnes totiž má dozor Kája a je hlavní přestávka! Však už tu je ten malý Napoleon... — »Tak ven, syslové, ven! Žádné zalézání do lavic, to jste si měli napsat doma! A ještě se sem zamknou! Tak jen čiperně ven!« — Při tom stojí u dveří vysoce vzpřímen ukazuje majestátně rukou na chodbu, jak uražené božstvo, jehož říš byla znesvěcena.

Syslové smutně zavírají sešity... »Nic tomu Karlíkovi neujde a zrovna když jsem dělal poslední příklad matický, sem vlezte!« — — »Ták, pěkně se procházejte, ať se vám kůstky natáhnou,« libuje si Kája. — Na chodbě je živo a pohyb, samá pile je vidět! Inu éra tanečnic! Tu stojí u okna hlouček septimánů s Homérem v ruce při (pilném) družném překladu, onde zas přechází skupení sextánské živě rokující o včerejším tangu. Tam zas běží služba s mapou, obrázky, jakýmsi tropickými kytičkami a háčky na mapy do kabinetu. — Kája však není spokojen s provozem na chodbě — něco

Alena Musilová:

## Periferie

Motto:

»Cokoliv jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.«

(Mt. 25, 40.)

Duch ulic nás objímá. Špinavý sníh pokrývá neméně špinavé ulice. Jemná mlha naplňuje ovzduší a jakýsi podivný, sladký pocit se nás zmocňuje, když pomyslíme, kam nás vede naše cesta. Jdeme k těm, které společnost nezná, kteří jsou z ní vyloučení. Proč? Protože jsou chudí a protože bydlí ve vykřičených koloniích. Ale což nedala Věčná Láska své vznešené příkázání? A což neřekla: »Cokoliv jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili?« Ó, pojďte s námi vy

všichni, kdož chcete následovat Lásku, a poznávejte s námi bídu oněch nejmenších bratří Věčné Lásky!

Tmavá světnice, špinavá a neuklizená. Ovane vás ostrý zápach starých hadrů, tlících zde v dusném horku. Dvě starší ženy nás vítají. Hodí se do tohoto prostředí, jsou ubohé, otrhané a ne příliš čisté. Nařikají na svou bídu, která hledí ze všech koutů. Zanecháváme tam něco ze svých zásob a putujeme dále.

Jako na filmovém pásu přebíhají před námi smutné obrázky nesmírné bídě. A herci onoho filmu bídě k nám natahují vyhublé ruce a jejich oči prosí. To je film o bídě periferie...

Další obrázek odehrává se v dosti světlé a čisté světnici. Na chudém lůžku těžce nemocný muž. Oči má vytřeštěny a zdá se, že spalují okolí svým nervosním žářem. Je to nesmírný

ubožák, který je ochrnutý, nemůže se hýbat, ani mluvit, jen nařiká a chroptí. Žena, také nemocná, jej pečlivě ošetřuje, trpí s ním. Nyní pláče bolestí nad jeho i svou bídou. Cítíme cosi vlhkého v očích a světnice se nám rozplývá. Ale opět se statečně usmějeme, když sestřička těší ubožáka i jeho ženu. Teď chce nešťastný muž cosi říci. Nemůže... Vyráží jen jakési zvuky. Konečně mu žena rozumí. Má vznešené přání: chce být zaopatřen. Sestřička mu vykládá o krásách nebe a o nesmírné lásce Věčného Pastýře k těm nejubožejším, o Pastýři, pasoucím své věrné na pastvách zelených a přivádějícím je k vodám tichým po teskné a krušné cestě tímto údolím stímu smrti. Opakuje slova evangelistova: Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na mysl lidskou nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří Ho milují. —

tu jaksi vážne! Á, už to má! Ten hlouček u okna se mu nelíbí, to se musí rozehnat! — »Rozchod, syslové, rozchod bez pocty, chodit a žádné postávání tam!«

To však už je od Káji moc! I klidná duše študácká se ozve! »Karlíkovi musíme za tohle udělat nějakou legraci,« verbuje jeden čahoun... Hned nato běží chodbou maratonský běžec ze septimy a již se tu v malé chvíli vše referující řadí a pochoduje v bezvadném zástupu. (Kája jako tichý vlk se nevědomky prochází středem pohyblivého kruhu!) Chvíli nic...! Co však ujde Napoleonovi? Prohlédne lest a už hbitě sbírá síly k vyrazení...! Srazí paty pěkně po vojensku, podepře si bradu, učiní grimasu, při níž dá zasvitití bělostným zoubkům — obvyklý jeho postoj při úpěnlivém uvažování. Ano, Kája uvažuje a všichni tuší, že to bude něco duchaplného...! a Karlík nezklamal: »Vy ksichti, zrovna takhle chodí mezci po horských stezkách!« — Historik se samolibě směje zdařenému svému fórků, chodba hřmí nezbedným vrískotem, dokonce i pískání tu proskočí laškovným trilkem. — Formace pracně utvořená se však žalostně rozpadá v nepatrné zlomky, podlehnoucí strategickému náporu Káji... — Zvoní!! — »Ták — a do tříd, syslové!« — L-ský.

## Jen souvisle!

Mluvit »bez přípravy« plynne a srozumitelně — tot' beze sporu umění. Rečníkům ovšem nedělá velkých potíží — ale má-li mluvit »bez přípravy« zcela obyčejný študák (často se stává, že postižený nemluví vůbec) tak, aby byl dav, representovaný v našem případě p. profesorem, spokojen — to už je umění kapánek větší. Mnozí vyvolaní pak mluví jenom proto, aby mluvili, bez ohledu na to, co mluví. — Někdy se však stane, že se »blýskne« i sám kantor; ne snad ani proto, že by mluvil také bez přípravy, ale spíše z roztržitosti. Jinak by to přece nebyl ani profesor!

Jako na příklad tenhle:

»Tedy známe různé odrůdy hrušek, jako na př. americká, římská, a — — tedy, je to vesměs pěkná otázka maturitní, poněvadž... no? obsahuje hodně vitamínů.«

Nebo jindy, když žák užil ve svém výkladu výrazu »... při živočiších...«.

»Co? Vy ještě říkáte „při živočiších“?! Podle čeho se to skloňuje?« — »Podle had.« — »Táák?!

To by se muselo říkat: při hadech — při živočichích!« — »Podle oráč.« — »No, při oráčích — tedy mělo by být živočíchů, ale jsou různé výjimky...« Hlas z lidu: »Přítel má v množném čísle přátelé.« — »...ano; přítel — přátelé, tedy také — při živočíchách!«

(Žáci to ovšem byli nuceni přijat jako samozřejmost, ačkoliv jim toto odvození při nejlepší vůli nešlo nijak do hlavy.)

Ale běda, řekne-li vytažený, že na př. svor se nalézá v krkonošském Pošumaví, nebo že při výbuchu Vesuvy byla zničena tři města, Pompeje a Herkules (a ono to má být přece správně Herakles, ne?): »No, člověče, já jsem myslel, že jste chytřejší, ale vy jste zatím úplný idiot! To přece musíte mluvit taky trochu souvisle!« — *-Master-*

*A ubožák očekává s touhou a bázní svého Pastýře... Vycházíme mlčky. V blízkosti smrti jsou slova jen rušivými živly. Proniká nás opět onen divný sladký pocit, vidíme v duchu nádheru nebeských luk a tichých vod, zdá se nám, že slyšíme hukot vod mnohých, že vidíme Beránka a kol Něho zpívající čisté lilie. A duši nám svírá podivná sladká a zároveň bolestná touha, touha stát se lilii Beránka, Věčného Pastýře. Šedý pás filmu o bidě pokračuje. Tentokrát čistá světnice. Matka s dětmi uklízí uzoučkový prostor mezi čtyřmi stěnami. Neboť matce patří opravdu jen tyto čtyři úzké stěny, nic víc. Toto je jejím celým světem. Z domu vyjit nesmí, do kostela nesmí, ale děti bez vědomí muže, alkoholika, posílá v neděli do kostela a do besídky. Muž je někdy ze zlosti i zbije. V ubohé ženě bojuje důvěra a*

*opět zoufalství. A ubohé děti! Kde je jejich čisté dětství? Na toto »radostné« dětství vzpomenu po letech s trpkým úsměvem. A nevzpomenou jen jednou, neboť to jim nikdy z paměti nevymizí. Buď se zkazí a pak mluví jejich úšklebky dosti výmluvně, nebo vytrvají na cestě ctnosti a hrdinný úsměv maskuje utrpení. Takové děti, ubohé děti zhyralců dospívají duševně mnohem dříve. Ale Bůh neopouští a vytrvalá modlitba zmůže mnoho. A ubohá žena vroucně za ně děkuje. Kolem nás je stále plno dětí. Dáváme jim obrázky. Mají radost. Zveme je na neděli, aby přišly na mši svatou a do besídky, kde uvidí hrát Kašpárka. A v neděli vskutku přicházejí i ti z velmi vzdálených kolonií, nedbajíce ničeho, ani zimy, ani námahy. Nelze vypsát slovy všechnu bídu a zoufalství toho šedého, jednotvárného filmu, spěchajícího*

*v dál jako silnice, šedivá silnice života.*

*Nejkrásnějším dojmem působila zbožná modlitba dvou maličkových dětí. Sestřička na otázku, zda se umějí modlit, dostala nejkrásnější odpověď: obě děti si klekly a začaly společně: »Andělíčku, můj strážníčku...« Byla to nepopsatelně krásná chvíle, na kterou nelze zapomenout. Byla to líbezná modlitba, na kterou nebe jistě shlíželo se zálibou. Vždyť byla od maličkových, které Pán tolik miloval, že řekl: »Nebudete-li jako maličci, nevejdete do království nebeského!«*

*Bud' me tedy jako maličci Páně a budeme vpravdě zpívajícími lilijemi u trůnu Beránkova. Bud' me milosrdní, neboť pak nás bude Nebeský Pastýř milovat a v jeho líbezném náručí přejdeme bezpečně přes údolí stínu smrti do věčného pokoje...*

## CO DOBRÉHO JEST, VYVOLTE!

Nemyslete si, že vzrůst duchovní a charakterový se děje nějak mechanicky. Ani neplatí, že by pouhé vědění učinilo člověka lepším. Satan toho ví nesmírně mnoho, ví mnoho krásných a dobrých věcí, ale při tom je právě proto tak zhoubný: v tom jest jeho ničemnost, že ví, kde, v jakém právě dobru lze lidem nejvíce uškodit. Tím méně pak stačí jen nějaké nahromadění vědění, poznatků, hodnot. Známladíky, jejichž hlava se podobá převržené knihovně. Mají tam toho naházeno bez ladu a skladu. Tolik toho četli, slyšeli, viděli, mají to neuspořádané; také nevědí, jak by si to měli uspořádat. A hlavně nedovedou si vybrat, čeho potřebují ke svému životu, co právě teď jejich doba, doba jejich studií, jejich mládí, jejich zrání potřebuje.

Kdo chce opravdu vyrůst v osobnost samostatnou, nesmí se dát unášet tupě a slepě vším, co slyší a vidí a co mu v své chvíli o něčem napadne. To je velká chyba mnoha mladých lidí, že tak, jak jsou vzpurní ke každé autoritě, podléhají neobyčejně snadno cizím vlivům, které autoritu tolik nezdůrazňují. Ale to je neobyčejně místrné. Takový vliv se vykonává oním strašným slůvkem: Toto je moderní, pokrokové, takhle všichni lidé pokrokoví usuzují, toto je názor lidí rozumných, šviháků, elegantů... To je jako ono prožluklé ženské: nosí se, a kdyby nevím jakou bláznivinu si tvůrcové ženské módy vymyslili, jakmile se řekne »nosí se«, ubohé ženy to nosí a s jakou hrdoostí a odhodlaností to nosí!

Podobně, jakmile se hodí mezi inteligenci a mládež zvlášť: »Toto je obecné mínění«, bohužel, mnoho mladých tomu podléhá. To ovšem nebudou nikdy osobnosti. To budou vždycky duchovní přidavači, kteří budou papouškovat fráze třeba nejhlupejší. Takoví mladí lidé nemohou duchovně růsti, protože nikdy se nepodívají na hodnoty sami, protože nikdy si je neprohlédnou a nikdy si nezjistí, co v nich opravdu a skutečně je a jaký mají pro ně zvlášť a pro jich duchovní, mravní a charakterový vývoj význam.

Je třeba dobře se dívat, srovnávat, zkou-

mati, oceňovati, vážit hodnoty po všech stránkách a pak pozorně vybírat podle rad skutečně inteligentních lidí a podle svého vlastního svědomí. Proto, kdo chce být osobností, musí se modlit za dar osvěcení Ducha svatého, totiž, kdo chce být osobností křesťanskou. Křesťanství totiž dává nejvyšší hodnoty, protože nás činí dětmi Božími. To již nemůže lidská osoba vyrůst dokonaleji než tímto bohatstvím. Ale má-li člověk růst v tomto vyznamenání, má-li růst jako osoba povolána za dítě Boží, potřebuje velikého Božího světla, potřebuje Božího vedení, aby člověka neošálily hodnoty zdánlivé nebo nedostačné ve srovnání s tím, co právě dává křesťanství, aby totiž člověk rostl až k podobnosti s dokonalostí samého nebeského Otce. Má-li se křesťan stát křesťanskou osobností, musí růst ve svém synovství Božím, ve své podobnosti s Bohem. Proto musí dobře volit hodnoty, kterými chce přetvářet či utvářet svůj mladý rozvíjející se život.

Musíš si uvědomit, že Bůh každého vede jinak. Že Bůh chce od tebe, abys byl svou bytostí, svou osobou, svou osobností. S každým má své plány. Proto každého staví do jiného prostředí, dává každému jiné schopnosti. Veliká a bohatá různost tvorů má ukázat nesmírnou plnost a nekonečné bohatství Boží. Proto zůstaň svůj, buď svá. Neopič se po druhých, nekopíruj jiné; ve svých schopnostech vyrůstěj a ber, co právě tobě Bůh dává, zápol s tím, co je v tobě a vedle tebe těžkého. Neohlížej se po druhých, jak smýšlejí nebo jednají. Uvědom si slova, která řekl Ježíš Petrovi, když se příliš zajímal o to, co bude s učedníkem Janem: »Co ti po tom, ty mne následuj!« To ty je podtržené.

Musíš také rozpoznat, kdy co Bůh od tebe chce, kdy se která hodnota pro tebe hodí, co právě potřebuješ. Nesmíš sahati po tom, co je pro jiný věk a jiné lidi a jiné schopnosti. Nejsou všechny prostředky pro všechny cíle. To, co ti Bůh dal, to, do čeho tě postavil, to je tvůj úkol. V žádném jiném bys nebyl na svém místě, ničím jiným také nevyrosteš. Jen si zbytečně způsobilš zápasu a po nich zklamání v porážce.

Dr. Silo. M. Braitto O. P.





Foto Dr. J. Dobeš, Zlín: Velikonoce slovácké mládeže

## O P O T Ř E B Ě H O L I

### I.

Lidstvu nechybělo nikdy na přemrštěnostech. Vždy jimi projevovale své nanicovate »já«. A čím bylo toto »já« okázalejší, tím bylo také hloupější. Hloupost se totiž projevuje nejdůrazněji v nemístně přemrštěné okázalosti. Bylo-li »já« panovnických hodnostářů méně hloupé v okázalosti, pak tedy proto, že tu působila tradiční důstojnost rodu, která leccos dovolovala. V parlamentních demokraciích se to má poněkud jinak. Zde se »já« neomaleně vyvaluje na stranickém koberci, při čemž okázalost se rovná směšné nepůvabnosti. Čím je »já« hloupější, tím se lidstvu víc zamlouvá, protože konec konců jen málo duchům se podaří vystoupiti z prostřednosti a ukázati paty přízemním filosofům doby. Bývaly doby, kdy lidé ze samého milosrdenství přehnali lásku a zalibovali si v přemrštěné sociální péči; známe okamžiky, kdy si lidé popletli štěstí s bohatstvím, napjali příliš tětivu štěstí a vystříleli všechny šípy do nebybné páchnoucího blahobytu, kterému se začali kořit; a byly doby, kdy lidé opovrhli moudrostí a hnali se za přemrštěnou učeností i rozumářstvím, brodice se až po krk v temnotách. Naše doba je posedlá přemrštěnou rychlostí a myslí si, že se nějak důstojně projevuje.

Člověk nepochopil ještě zákonitost a normu stoupání, neboť by si počínal jinak. Filosofující vášnostové počali od jisté doby drtiti prostý lid nejsprostšími příručkami o »lidské všemohoucnosti« a dovedně, sofisticky a prohaně pozměnili rčení: »sursum corda«

za otřelé heslo dne: vzhůru člověk. Člověk však není ještě srdcem, jako filosof není ještě vynikajícím duchem. A tak vystoupil sotva co mohoucí človíček do nepoznaných výšek, v nadoblačno, do závratnosti vesmíru a shlédl se v astronomické rychlosti. Ale jako vždy přestřelil a ladnou, rytmickou a harmonicky spořádanou rychlost hvězdného éteru si zaměnil s šíleným, překotným a nespořádaným spěchem na zemi. Hans Carossa vypráví v knize: *Geheimnisse des reifen Lebens*, že »každá rychlost si žádá ještě větší rychlosti; chce se přiblížit rychlosti planet. Zda nebude mít brzy jako Hermes pocit nepozemského času a prostoru ten, jenž denně urazí předlouhé cesty v letadle? Což nebude mít jednoho dne jiné vzezření a nebude si jinak počínati jako ten, který jen pěšky chodí nebo pracuje pouze v jizbě či na poli? A když jej znova země k sobě připoutá, nebude pak trýzněn nezměrnou netrpělivostí?«.

Svět je posedlý šílenou rychlostí. Člověk sice náramně kulhá i v nejprostších konáních, ale to mu nikterak nevadí, aby nevyznával kult šíleného spěchu. Otrocky mu slouží a při tom se prohlašuje za nejsvobodnějšího tvora. Člověk se rychle vyžívá, ale ještě náhleji a nepodařeněji umírá. A právě tyto »rychlé a nevidané přemety smrti« mají v sobě cosi nesmírně groteskního vzhledem k lidské hlouposti a nicotnosti. Člověk totiž velmi dobře ví, i když to nechce přiznati, že nemůže zholat nic proti Pánu Bohu, když je v polohách normálních. (To proto, že je vyrovnán a svůj, neboť člověk držící se pevně normy a od normy se neodchylující, jest účasten oné nepochybné důstojnosti, která byla dána člověku Stvořitelem vzhledem k Němu a pak k ostatním živoucím tvorům na zemi.) Však toto zcela prosté a přirozené uzpůsobení člověkovu vzhledem k svému Stvořiteli jest v očích lidstva celkem stavem velmi fádším, nezajímavým a jaksi společensky neživotným. Pro řadu nevšedních všedností se dostavuje občas pocit jednotvárnosti. Bůh je však mnohotvárný, a proč by tedy nemohl člověk napodobovati Boha, když se po všech školách učí, že je možno se Bohu vyrovnati?

Zdánlivá jednotvárnost života na zemi u srovnání se závratnou rychlostí světů vesmírných je vpravdě, když se na ni podíváme s několika směrů a hledisek, dokonalým rytmem spořádaného života, protože konec konců má život své neodchylné zákony vyrovnaného pohybu a pořádku. Člověk si však zvykl v životě na hrůzný nepořádek, který ho nenechává ani na vteřinu na pochybách, že může, počínajíc Bohem a konče Satanem, cosi zreformovati. Nepořádek je s normou stále v zápolení; abnormálnost, filosofy dneška schválená, však připouští v každém směru jistý druh zvrácené normy, a tou je: šílený spěch, v němž rytmus je přerývaný a puls vynechávající. Zdá se to zábavné, protože nepochopitelné, ale pohleďte jen na kteroukoliv osobu (vyjma otrlá individua) vstupující do železničního vagonu, a osobu, vstupující na stupátko starého fiakru. Ihned vám vysvitne. Zahleďte-li se jen trochu pozorněji, pak spatříte, že s cestujícím po železnici to není s hlediska normálního tak zcela v pořádku jako s cestujícím, který se rozhodl koukati na kozlík fiakristův. Tlukot srdce, zmatenost pohybů, uspěchaný dech, nepokojná gestikulace a zmatené volání. Cosi je mimo normu, ale je to celkem zajímavé a humorné s hlediska lidského. Uhýbaje jednotvárnosti, rozhoduje se civilisovaný člověk tedy raději pro abnormalitu zábavy nežli pro normu ctnosti. Proto ho ani nepřekvapuje, že i abnormálně umírá, jelikož i toto umírání je celkem humorné v své strašlivé hrůze.

Dejte si říci. Dnešní člověk umírá mnohem okázaleji a při tom ohavněji, mnohem hloupěji a nepoetičtěji než kdysi. Umírá totiž spěšně (právě tak i jí, pije, čte), neobvykle rychle a bez úsměvu. Šílený spád života mu nedovoluje, aby si jen poněkud před koncem odpočinul a trochu se na další pout pousmál. Bylo by velmi zajímavé porovnat řadu tváří nebožtíků, kteří odešli na onen svět před pitomou érou uspěchanosti, s řadou ušklebených fysiognomií umrlců skoncovavších s životem v době přemrštěné rychlosti a pokroku. Zhrozili byste se strašlivých, křečemi neradosti zjízvených úšklebků, ztrnulého stažení rysů, náhle ukončeného života pod škraboškou lhostejnosti, bláznovské posunciny, nepřipravenosti k smrti a neskonalého údivu: jak je to jen možné, že jsem již na sotnách? Zjistili bychom tu zcela přesně koncentrovanou šílenost uspěchaného života v každické vrásce.

Lítostivé a žalostně odpudivé vzezření tváří moderních nebožtíků, kteří se octli náhle a nepředvídaně na palouku poklidné Nirvány (na nebe se již nevěří od té doby, co si lidstvo zvyklo na peklo), není vlastně ničím jiným, nežli věrným obrazem jejich života, jehož kontury na ploše klidu nyní jen zřetelněji, působivěji, přesvědčivěji a křiklavěji

vynikly. Realistická věrnost tohoto obrazu nás nenechává na pochybách, že kabát bláznivé rychlosti, který si lidstvo tak spěšně a nedbale obléklo, člověku pořádně nesedí. Dnes, kdy zásahem »vyšší nutnosti« a rozličnými neblahodárnými omezeními se rušný život na ulicích jakž takž zidylisoval, kdy vehikly nejsou laskány svými pány a rezivěji v garážích, kdy nechápaví, jako ze sna probuzení čeledínové a podomci oprašují drožky a starobylé kočáry, kdy je automobil tak trochu vzácností, ano, dnes se již začíná věřit, že kabát neměl vůbec knoflíků, byl příliš volný a hodil se na pospas větrům, na tyč polního hastroše. Člověk je v záviděníhodné situaci. Bloudí dál ulicemi, chápe, že si již nerozumí. Člověku je také velmi divné, že již neuskakuje tak často šaškovsky do průjezdů před stříkajícím blátem, že může po jedné předrnutí křižovatku bez pomoci dopravního strážníka, že ho neohlušuje řev klaksonů. Člověk ještě chodí, ale chůze je komicky neohrabaná, dětsky nejistá; člověk ještě hovoří, ale řečí pomatenců, tak »pro sebe«; člověk cosi koná, zdá se to důležité, ale je to nepřirozené a nevidané, nezvyklé a jakoby mimo svět. Nenadálý klid, s nímž nepočítal, ho přivedl z rovnováhy. Snaží se mu uhnouti, ale marně. Fysiognomické poruchy a nepravidelnosti, dotud maskované úzkostí těkavého života, se objevují v celé své hrůze a závažnosti tehdy, až člověk není mocen udeřiti zbrkle do hladiny klidu a zaplašiti přízrak ticha.



## HUDBA PRAMENŮ

Láska, jejíž naděje zrála na nejnížších, nejpřístupnějších větvích zázračného stromu poznání, poskytuje tolik zklamání těm, kteří nevěděli, že nejvyšší jeho větve vyrostly do světla a právě na nich že zraje po staletí ovoce, které nemůže býti utrženo pro výši, ale spadne jednou samo na cestu vyvolených. (Ot. Březina: Hudba pramenů.)

Roztržitý člověk je přece soustředěn. Ale ne na očekávanou nebo žádanou věc, nýbrž na nějakou jinou a svou. V. V. Rozanov.

### Jožka Raisichová: **K e k o ř e n ů m**

V poslední době velmi často čteme a slyšíme všechny možné tvary slovesa »vrátiti se«; předmětem jsou pojmy, jichž zastánci byli dlouho považováni za hlupáky a vyřizené konservativce. Různým těm návratům se nedivíme v kázáních a náboženských úvahách, poněvadž návrat marnotratného syna do domu otcovského po bludném putování je pro každého křesťana v každé době a po celý život aktuální. Bez něho by nebylo očistění, pravé radosti a vzestupu. Ale nápadný je tento zjev v různých projevech, v novinách, v rozhlase i ve vážných publikacích. V těchto prostředích se totiž v posledních sto letech užívalo většinou slova »pokrok«, a bylo-li vysloveno slovo »návrat«, tedy tím byl míněn většinou návrat k bludům, které dříve či později krutě bičuje své vyznavače. Nemáme ovšem nic proti pokroku, který má na mysli pravé blaho člověka a národa a má v dobré věci z kořenů dále růst a zhoubné věci i kořeny vyrvat. Bohužel, pokrok u nás si počínal často opačně, dobrým věcem rval kořeny a zhoubné nechával bujet.

Rodina, která je teď také často předmětem k slovesu »vrátiti se«, byla dříve ve skupině věcí dobrých, kterým byly přetínány kořeny. Byla to skupina katolických intelektuálů, kteří svými pracemi upozorňovali vedoucí místa na »otázku populační« či »otázku kolébek« a kterým se podařilo zneklidniti svědomí široké veřejnosti. Bude dobré, podíváme-li se, kdo z nemnohých mimo ně pracoval pro budoucnost národa.

Před několika málo lety jsme slyšeli v rozhlase pro ženy přednášku ženy, která nemluvila o dítěti, ale o dětech, ne o všelijakých nárocích, břemenech a právech, ale o největším ženině štěstí a nejslavnějším království — o mateřství, což tou dobou v rozhlase nebývalo časté. Litovala ženy, které ne z vážných důvodů zůstávají svobodnými a tím se zřikají děti, ale které se jich zřikají i v manželství pro vlastní pohodlí a pro pochybné zábavy, což omlouvají podařenými či nepodařenými úvahami o hospodářské situaci, o životních ambicích atd. »Klaňte se vzniku života! Velký to zázrak Boží!« — tak prosila slovy dětského Památníčku, jež ilustrovala malířka Marie Fischeřová-Kvěčhová. Ale neprosila tak jen v této chvíli, prosila tak svou tvorbou více než dvacet let.



Foto J. Marek, Praha.

Katolická inteligence musí vítět jen kvalitou. (Generál dominikánů P. M. S. Gillet.)

Divadlo musí být víc než obraz života, kolportáž názorů, civilní gesto a slovo. Divadlo si nemůžeme představovat bez duchovního vzrušení, bez pathosu. Je to dnes nejbyťostnější tribuna naší pospolitosti, která má větší význam než tribuna politická: má význam mravní. (Jiří Frejka: O divadlo vskutku národní.)

U Mikoláše Alše slyšíš: Netoužím prospěti umění, toužím uměním prospěti vlasti. Smetana vlast nemiluje méně. On však z pokladu svého umění jí dává, daruje, co jest jí dlužen: Chci ještě národu našemu darovati, co jsem mu ještě dlužen a co nosím v srdci svém. (Jan Rey v »Akordu« č. 2.)

Bez vnitřní jednoty každá vnější jednota sesouvá se v téže chvíli, kdy se staví a rozptyluje se v téže vteřině, kdy se organizuje.

To náboženství může být jedině dobré a spasitelné, ve kterém se uctívá Eucharistie, neboť v žádném jiném slově není obsažena jednota v nějších a vnitřních věcí jako právě v tomto! V tomto slově, v obsahu tohoto slova jsou vnitřní a vnější věci zdůrazněny, rozlišeny, oceněny a nerozlučně spojeny. Proto Ježíš Kristus po poslední Večeři se modlil: »Otče svatý, zachovej je, kteréž jsi mi dal, ve jménu Svém, aby byli JEDNO jako i my.« Jednota vnějších i vnitřních věcí je naznačena křížem.

Z dopisů Jakuba Demla dru Václavu Brtníkovi.



Foto E. Ployharová, Č. Budějovice

Absolvovala tři roky všeobecné umělecko-průmyslové školy v Praze jako žačka prof. Schussera a Jana Preislera, dva roky speciální školy prof. Schikanedra a rok studia v Paříži u prof. Naudina. První dětský model měla příležitost studovat ve druhém ročníku školy a od té doby o dítě jevila zvláštní zájem. Brzy po návratu z Paříže ilustrovala dětskými motivy oblíbené písničky svého snoubence. Tento dárek, který vůbec neměla v úmyslu uveřejňovat a vydávat, ji přivedl k důkladným studiím dětí, jejich pohybu, všech detailů a celého života, k čemuž později měla u vlastních dětí jako vědeckých modelů bohatou příležitost. A tak může často pracovat podobně jako umělci barokní z hotových představ, z veliké zásoby tvarů, s ustálenou znalostí pohybů dětského těla. Studuje ovšem dál a jako oblíbená malířka dětských portretů své neobyčejné znalosti dětských modelů stále prohlubuje a rozšiřuje.

Ilustrovala celkem 36 knih, velkou většinou dětských, plných výsluní, živých barev a veselého pohybu. Její hravé, melodické umění nám přibližuje dětský život ve vši jeho smyslové živelnosti, v rozmanitosti a ruchu, ve šťastné shodě s přírodou a v usměvavé lehkosti. Její rozkošně naivní cykly pro děti, plné vtípu a zdravého humoru, uvádějí v upřímné vytržení děti i dospělé nejen psychologickou pitoreskností některých výjevů, ale celým pojetím dětského života. Její děti jsou zdravé, společenské a plné chuti spřátelit se se vším, co je obklopuje, neumíme si je představit jako zhýčkané jedináčky, jsou ryze české a slovanské.

V poslední době zaujaly širokou veřejnost Naše koledy a Chodský písň. Naše koledy už svou překrásnou předsádkou nám připomínají barokní andělíčky a Mánesovu Českou píseň a Epilog k cyklu Musica. Ilustrace dobře vystihují dětsky prostého a upřímně nadšeného ducha našich lidových koled, z nichž Hopsa pacholátka, Půjdem spolem do Betlema, To maličké děťátko, Ej, hle, naše chasa, Já jsem malá panenka — jsou opravdu jímavé svou slovanskou obětavostí a nelícenou radostí nad tím, co se stalo v Betlemě. Chodský písň Ant. Klášterského jsou ilustrovány s plným pochopením pro životnost a sílu chodského lidu. Líbezná Ráno, opravdu mánesovské, Stará škola klencká, Rukávce, Klencký rarášek, doprovod k chodským lesům a právům, vlastně všechny ty obrázky se nám vryjí hluboko do paměti. A Sen, v němž hrající andělíčky nad svatebním párem nám přivolávají před oči Mánesovy Libánky na Hané a mladá rodina Mánesovy rodiny a ukolébavky, je výmluvným dokladem malířčiny touhy po požehnaných českých rodinách, neboť ráj — dyjt' my teký na zemi můžem ráj si hudělat! — nám představuje hned čtyřlístkem maličkových kolem mladé matky, Statného otce. Všude mají její ženy ztepilé postavy, pravidelné tahy a líbeznou pevnost slovanských žen.

V těchto dvou knihách, jako už dříve na pohlednicích a jinde, měla Marie Fischerová-Kvěchová příležitost upozornit na své národopisné studie, kterým se za podpory své matky, národopisné pracovnice Marie Kvěchové, věnuje po celý život. Na častých cestách po Čechách, Moravě, Slovensku, býv. Podk. Rusi a slovanském Balkánu se jí podařilo nashromáždit bohatý národopisný materiál. Kromě studií krojů dospělých má připraven cyklus Děti slovanských národů a skládá velký Betlem z našich krojů. V tisku je Babička Boženy Němcové, Pohádky pro nejmenší od Němcové a Erbena a přípravné studie kreslí k sbírce lidových písní a říkadél a k Sládkovým cyklům dětských básní, kde všude své znalosti dětského života může spojit s uplatňováním národopisných studií.

Když jsem se Marie Fischerové-Kvěchové ptala, co vzkazuje českým studentkám, řekla mi: »Svou tvorbou jsem chtěla posílit lásku k dětem, a tu at' pěstují naše dívky jednou jako vlastní matky plnou měrou i jako vychovatelky cizích dětí, a právě proto, že jsou vzdělané, musí se přičinit dvojnásob, aby smyly vinu těch žen, které svého vzdělání používaly k odmrštění všeho přirozeného — a tím i mateřství — a že to má být výchova česká, čerpající z naší bohaté národní tradice — to snad víte —« Myslím tedy, že to, co mi chtěla říci, ale pro nezvyk mluvit o nejvnitřnějším já, mi neřekla, je obsaženo ve známých verších Boženy Němcové z básně Ženám českým:

Dítě, toto jméno sladké,  
ženě nebem daný dar;  
matky, nejdražší co máme,  
dejme vlasti v její zdar!

Prvním slovem lichotivým,  
prvním sladkým celováním  
český zvuk jim v duši lejme  
s vřelým vlasti milováním!

Dr. ZDENĚK ŠMÍD, autor úvodníku, je básník a překladatel. Narodil se r. 1908 v M. Ostravě-Mariánských Horách. Po universitních studiích v Praze pobyl několik let v cizině. Navazuje stále na oblast, kterou usilovala obsáhnout ostravská Poesie, řízená podnětnou osobností P. J. Strakoše. Ze svých veršů a próz nevydal prozatím nic knižně. Překládá s láskou a s porozuměním ze španělské a iberoamerické literatury (M. L. Guzmán, R. Guiraldés, J. Ortega y Gasset, A. U. Pietri, A. Reyes, V. G. Calderón, Miguel de Unamuno, Antonio de Villegas atd.) a píše o ní. Je snad jejím nejlepším znalcem u nás. Spolupracuje v revuách i v denním tisku. (Lumír, Rád, Obnova, Národní listy, Venkov a j.)

Archiv Jitro.



## N O V Ě K N I H Y

**Vladimír Holan: Zahřmotí.** Vyšlo jako 37. svazek mlantrišské Poesie, redigované A. M. Píšou, v Praze 1940. Připsáno Bedřichu Stefanovi. (Str. 75.) — Tato nová kniha Holanovy lyriky, následující po knihách »Září 1938« a »Sen« (1939), se značně liší od obou předcházejících básnických sbírek. Holan, který v těchto posledních dvou knihách vybočil nepředvídatelně na novou cestu své poesie tím, že nechal vpadnouti do svého tvůrčího procesu čas a do jeho překotného dění zatkl praporec své rozvířené básnické vise, aby stanovil směr, jímž je možno organisovati nelogický chaos událostí k jasnému zítřku, a rozšířil tímto způsobem funkčnost své poesie na nebývalou míru, vrací se zde zase k tvorbě, jak ji známe z jeho dřívějších básnických knih (Triumf smrti, Kolury, Vanutí, Oblouk, Kameni, přichází!): k absolutní, čisté poezii, jejíž zaměření téměř vylučuje pásmo vnějšího světa a času. Je to samo jiskření intelektu, který se úzkostlivě vyhýbá rušivým zásahům citu a media smyslu používá teprve po úzkostlivé destilaci všeho hmotného a pozemského, již vylehčuje věci a užívá jejich derivátů ke stavbě svého vnitřního světa. Je to opravdu noření se do samého ohniska bytí, jak poesii Holanovu kdysi označil Šalda. — Tato změna básnické intence Holanovy je pochopitelná: Holanovi už není možno trvale spočinouti v prudkém vanutí časnosti. Jeho pravý živel, v němž je mu dobře, je čistá nadčasovost. Kniha je rozdělena na tři oddíly: I. A teprve... II. Mozartiana, III. Jen pro ně dva. Vstupem a téměř klíčem k této poezii jsou počáteční verše: »Všechno už je, už je / a teprve se děje, / Zoufalství, naděje / ke tvarům spěje. / Duch tvary komilhá / a mlčení je zhostí. / Příroda obilhá / kol umělosti.« - Holan cítí skutečně mohutné vanutí ducha věcmi a nesmaží se ve své poezii zachytit nic jiného, než právě tento věčný proud. Tím nabývá jeho poslední poesie značného odosobnění, tak odlišného od jeho básnických počátků, které byly plny hledání vlastního já. Jedním z ústředních sloupů jeho dnešní básnické stavebnosti jest jeho podivuhodná orientace v řádu bytí. Holan došel vlastním způsobem k poznání stupňovitosti jsoucna, jak je zná scholastika, a velmi dobře pochopil to, čemu říká tomismu bytí potencionální. Jeho vlastním objevem je však přexponování dynamické funkce tohoto potencionálního bytí do té míry, že nebytí je tu přířknuta vyšší realita, než bytí hotovému: »Je všechno nestvořené vyšší o naději / v tvar ještě nádhernější / a snižuje se tedy k nám, jež drtí.« - Vše nestvořené, nehotové je básníkoví vyšší, vzácnější o možnosti, které jsou před námi jako vlastní osten života, jímž se živí naděje: »Život, ač krok je mladší nežli on, / je napřed o slast z neznámého pohybu.« - (Jak jsme tu blízko básnické koncepci Goethově a Rilkeově!) V chápání stupňovitosti jsoucna nelze srovnati Holana s žádným z našich současných básníků. (Halasovo »Nikče« ve sbírce »Doktorán« zdaleka nedosahuje takové hloubky pohledu jako na př. Holanovo nic v básni XIV. posledního oddílu knihy.) Zdá se, že stopy nejnebezpečnějšího úskálí, které je nastraženo více než kde jinde roztrfítí odváženou klenbu Holanova verše, jehož strmost je nesena na některých místech zjevně zvukovým materiálem (při čemž smysl se stává nutně čímsi druhotným), nese nejprůkazněji druhý oddíl knihy (Mozartiana), napsaný »jako hold v Mozartově roce 1937«, přímo přeplněný morfologickými neologismy. M. N.

**Josef Brož: Tvá záře.** Básně. Vydal Václav Petr v Praze 1939. (Str. 38.) - Kniha Josefa Brože (pokud říd, jeho druhá básnická kniha), je básnickou oslavou rodné země, jejíž aureola září básníkovi po přestálých útrapách nádherněji než dříve. Je to kniha nastraženého čekání, naslouchání tichu a hlasu země, hledání toho, co může už dnes připravovat jasnou budoucnost, a blíží se tedy tématicky ke knihám jiných dvou mladých básníků, jež vyšly v minulém roce: k Hlávkovu »Ránu vítěznému« a ke Kapounově knize »Potmě«: »Čekám v tvé záři hrdý trpěliv / až chvíle rozhodná svou výzvou zachvěje / at jsem tvým plným dechem živ / jen abych nepropásl zablýsknutí naděje.« - Básně »Neprohrává«, »Uvědomení« a »Tak zticha« jsou nejšťastnějšími čísly této lyriky, která má pro svou volnou dominantu a upjatost k viditelné realitě blízko k lyrice Kapounově, nedosahuje však její čistoty a bezprostřednosti, nejsou ještě zcela prostá nežádoucí dekorativnosti, jež působí na některých místech dojmem hledané siláckosti. -mn-

**Lad. Třenecký: Muži v černém.** Vyd. Iskra v Mor. Ostravě; str. 30, cena K 7.— a 15.—. Drobná knížka shrnuje tři havířské příběhy, doprovázené ilustracemi Vil. Wünsche. Ostravský kraj šachet a hažd je tu kulisou plastické kresbě života mužů a žen, obtěžkaného těžkou prací a kořeněného tvrdým humorem, jemně v této knížce dobře svědčí i ostravské nářečí. -ne-

**Deník Jana Kypty.** Vyšlo v Topičových Knihách českých osudů. Str. 192, brož. K 25, váz. K 35.— a 50.—. Ze šera zapomnutí vynoří se vám tu jedina z bezejmenných postav »Zapadlých vlastenců« — Jan Evangelista Kypta — český kantor, varhaník, skladatel chrámových, církevních i světských skladeb, autor četných prací literárních, hlavně naučných. Vůně starosvětského života, jeho prostá krása a vyrovnanost zavame na vás z paměti telečského kantora, z jeho intimního odkazu dětem. Kypta tu stojí jako vzor, typ dobrého, opravdového českého kantora obrozeneckého času. Obrazy svízelného mládí na školách, hubený pomocnická léta, těžké starosti v manželství, radost tvoření a především nezodlná vytrvalost a růst vynořují se tlklivě z prostých vzpomínek starého kantora. — Dnešního čtenáře musí zaujmouti ta kniha cele, zvláště pak naši učitelé měli by ji číst všichni a pozorně. re

**Dr. Jan Bartoš: Všude země Páně.** Edice ušlechtilé četby Naděje, svazek první, naklad. Boh. Rupp v Praze, 1939. Str. 177, brož. 24.—, váz. 34.—. V nové své edici Naděje uvádí Boh. Rupp první knihu, více reportážovou a vzpomínkovou, která si nečiní nároků na zařadění do krásné literatury. Akademická střízlivost tu proniká i humorem, vystupuje na úkor uměleckého podání, což si patrně také autor sám přál, nevystoupiv proti všem zvyklostem v čele své knihy bez akademického titulu. A tak proběhne před čtenářem řada obrazů, pestrý kaleidoskop českých měst, vsí a dědinek, blízkého i vzdáleného zahraničí, jak je byl autor poznal, ale chybí tomu líčení umělecký vzruch, mocné sepjetí v tvar, zacílení určité a více přesvědčivé. —z

**Břetislav Štorm: Kniha kreseb.** Úvodní slovo napsal Karel Schwarzenberg. Vydalo nakl. Vyšehrad v knihách Řádu na podzim r. 1939. Cena K 30.—. Břetislav Štorm je výtvarník, který miluje pevnou linií a na dílo se dívá jako na znak. Zdá se, že je náš nejlepší znatel heraldiky a že dovede vytvářet svým osobitým způsobem díla,



jež se přibližují značně výtvarnému umění gotiky. Jeho postavy světců a světic mají v sobě, ve svých rysech, v gestu, v postavě soustředěnost, jež byla dopřána oněm dávno uplynulým dobám. A jeho erby, pečete a viněty svědčí o pochopení smyslu heraldiky. V tomto souboru, který reprezentuje velmi čestné umělce, jsou pojata i návrhy kostelních předmětů a církevních staveb, jež mají v sobě mnoho působivé monumentality. lv

**Pierre Termier: Sláva země.** Z franštiny přeložili Oldř. Janoš a Josef Příkrýl. Úvodní slovo od prof. Radima Kettnera. Úprava Otty Stritzka. 2. vydání vyšlo v prosinci L. P. 1939. Vyšehrad, Praha. Cena K 28.—, 38.—. Hned první stránky tohoto souboru statí slavného geologa francouzského zaujaly nevšedně mou mysl. Mé nadšení stoupalo na každé stránce. Každá stránka k vám mluví, že Pierre Termier je veliký učenec, rozemýšlný básník a především křesťan. To vše u něho splývá v nádhernou jednotu. A pro nás je to tím radostnější, že jde o učence v oboru přírodních věd, které ještě dosud jsou semeníštěm tolika nevěr a odpadů, útoků a úsklebků. Termier (1859—1930) byl přítelem Léona Bloye — ti dva si vzácně rozuměli. V díle Termierově je velikost ducha básnického. Jeho vědecké poznání, o jehož pronikavosti a úspěších nelze v nejmenším pochybovat, utvrzovalo jeho víru. Geologie — tot' obor vědy, který přivádí člověka neustále do styku s Nekonečnem. Čist dějiny země — a to je úkol, úžasně obtížný, právě geologie — znamená sledovat stopy Boží. A Termier, jemuž Bůh popřál těšiti se z velkolepých objevů, je jen jeden z nejpokornějších synů Božích. Jeho statí, více méně popularisující, čas od času zaměřující k věcem obecnějším, se často končí slovy Pascalovými: Vznešenost člověka jest veliká právě v tom, že poznává svou ubohost; strom svou ubohost nepoznává. Nelze neskončit přáním: jen víc takových knih! lv

**H. W. Van Loon: Umění.** Přeložila Z. Horňáková, ilustroval autor. Vyšlo u V. Petra 1939. Str. 606. Brož. 150 K, váz. 180 K. — Americký Holanďan Van Loon napsal knihu velmi raritní na evropském knižním trhu. Jeho kniha, nazvaná prostě »Umění«, je vlastně cyklem causerii o všech uměleckých druzích. Autor je dobrým spisovatelem i malířem a pojímá umění zcela univerzálně. Kniha, psaná prostou konverzační formou, osvětluje malířství, sochařství, architekturu, hudbu a tak zvaná menší umění a představuje ideál, že všechna umění mají sloužiti nejvyššímu umění — životu (tak praví autor ve věnování knihy M. E. Hunthové). Tedy nic nového pod sluncem. U nás už dávno hlásal Sládek tufo teorii v »Ruchuk«. Dílo lze případně srovnat s Wellsovými Dějinami světa, hlavně pro vykreslení vývojových stupňů všech národů a všech epoch historie ze zorného úhlu umělce celou duší. Čtenář se tu doví, co je to fuga, tempera či egyptská klenba, amíž by byl unavován studijním suchopárným slohem. Van Loonova kniha je určena především mladým nadšencům pro umění. ia

**P. dr. Jan Ev. Urban OFM.: »Život Pána Ježíše Krista.«** Je to obraz života Kristova, sestavený ze slov všech čtyř evangelii, k nimž kromě nadpisu není ani slovo přidáno. V dějinách katolického písemnictví se takováto soustava života Pána Ježíše Krista nazývá »evangelickou harmonií«. Kniha jest určena především těm, kteří se mají po prvé setkáti s duchem a učem Spasitelovým. Jelikož je dnes velké množství lidí, kteří vinou různých okolností přicházejí do styku s Kristem teprve v dospělém věku, je třeba dáti jim do rukou pro první seznámení úplný a přece stručný životopis Páně, který by jim vylíčil jak jeho vnější dějiny, tak i ducha a jádro jeho učení. Knižka, sestavená známým vědcem P. dr. Janem Ev. Urbanem O. F. M., duchovním rádcem Svatováclavské ligy, přináší i laikovi, neznalému základů učení Pána Ježíše, potřebné elementární poučení. — Vydalo nakladatelství »Vyšehrad« jako první svazek sbírky pomůcek pro apoštolskou práci »Slovo a duch«. Str. 32, cena K 1.50.

**F. S. Horák: Svätý Jan od Kříže, učitel duchovního života.** Olomouc 1940, Vítězové, roč. VII., č. 3., cena 3.50 K. — Autor nám tu krásně líčí život jednoho z největších mystiků španělských. Ukazuje, kterak svätý Jan od Kříže, uchváten láskou k Bohu a touhou po dokonalosti, prochází celou řadou nesnází, chtěje obnoviti řád karmelitánský. Je zneuznáván a podezříván i od svých vlastních bratrů, jest od nich též vězněn. Než s pomocí Boží překonává všechny obtíže a stává se spolu se sv. Terezií velkým obnovitelem duchovního života Karmelu. Svým životem a svými mystickými spisy se stal opravdovým učitelem duchovního života, za nějž ho také Církev veřejně prohlásila. re

**Rád,** revue pro kulturu a život. VI. ročník. Vyšehrad 1940. Ročně K 56.—. Upozorňujeme znova na tuto hodnotnou revue, která plní rádně úkol, jež si předsevzala. Nový ročník řídí Fr. Lazecký s red. kruhem. Obsah 1. čísla je bohatý. Vedle básní a krásné prózy jsou tu pozoruhodné původní příspěvky naukové. O. Králík se připojuje zajímavým způsobem k Mulkařovského obhajobě V. Háika, Leopold Peřich upozorňuje na malířské hodnoty svého krajana B. Dvorského a Zdeněk Smíd tu otiskuje svou studii o Racimovi. V každém čísle budou pravidelné rubriky o knihách, hudbě, výtvarném umění, divadle a dějepise. Všem vřele doporučujeme.

**Argus** - revue revuí, přináší ve stručných výtazích populárně vědecké články, informuje o aktualitách věd technických, přírodních, lékařství, zemědělství, přináší údaje statistické a pod. Vychází již v XVI. ročníku. Vydává Středoevropská výstřižková kancelář Argus, Praha-Smíchov; roční předplatné 36 K. Doporučujeme.

**REDAKCI DOŠLO:** A. A. Milne: **Dům u medvídků.** (Vyšehrad, Praha 1939.) — B. Němcová: **Divá Bára,** Jaroslav Pokorný: **Dvoji cesta,** H. Jacksonová: **Ramona.** (Rozmach dobré knihy, sv. 10, 11, 12, Vyšehrad, Praha 1939.) — Svetoslav Veigl: **Výstup na horu Tábor.** (U nás, Bratislava 1939.) J. John: Topičovo australské dobrodružství, Melantrich, brož. 20, váz. 30 K. ThDr. P. Aug. Neumann, OSA.: **K dějinám husitství na Moravě;** vyd. Naklad. dobré knihy v Olomouci; brož. K 25.— — M. K. Rawlings: **Dítě divočiny;** vyd. Petr; brož. 45.—, váz. 60.— K. — F. E. Saman: **Oltář všedního člověka;** vyd. Vilímek; brož. 27.—, váz. 39.—.

## Kolegyně a kolegové!

*V posledním čísle jistě jste se zájmem přečetli dopis kol. Vratislava Doležela. Na konci tohoto dopisu byla krátká a břitká věta: Uměle, tvoř a nežvan! A dnes bych chtěla také já přijíti s nepoetickým sice, ale důležitým slovem: Čtenáři, nejen čti, nejen kritisuj, ale i plat! Nepředstavuj si, milý čtenáři, že přijde-li Ti »Jitro« do ruky a ty jej přečteš, tím že je vše hotovo. Nezapomeň, že náš časopis není udržován z nějakých tajných či veřejných fondů, nýbrž jen a jen nadšením a nezištnou prací počínaje všemi redaktory, příspěvateli a také pořádnými odběrateli, kteří uvažují, že zadarmo ani kuře nehrabe, natož že by nám také zadarmo »Jitro« někdo tiskl. Až najdeme též ještě někoho, kdo by daroval papír, barvy, sazbu, tisk atd., potom Vás nebudeme upomínat. Zatím je to jen naše zbožné přání — nezbyvá proto nic jiného, než aby nepořádní odběratelé a odběratelky použili již několikrát vložených složenek a předplatné poukázali. M. K., pokladní ŮKS.*

*Za příspěvky, otištěné v 7. čísle »Jitra«, byli odměněni:*

*Jan Bohuslav za báseň Jásot věci.*

*Jan Ryba za prózu Kamarád z vlaku.*

*Pavel Štěpánek za stať o Z. Wintrovi*

*Neprávem zapomínaný.*

# NAŠE KŘIŽOVKA

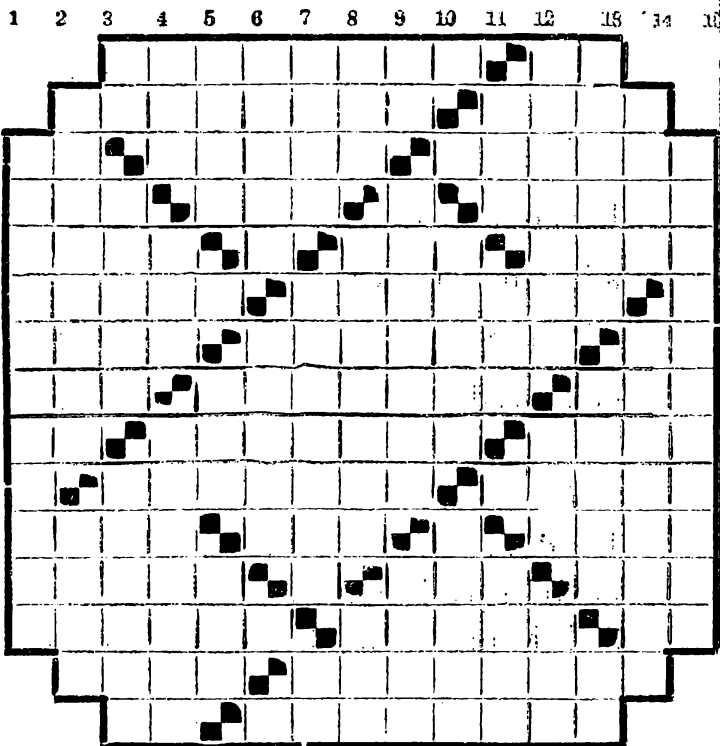
Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky

V šestém čísle jsme vypsali I. řešitelský závod, který je 4kolový.

Dnes Vám předkládáme třetí křížovku.

**Vodorovně:** A: Tvoří stěny rostlinných buněk; dusík a fosfor. — B: Malá arlosní forma soustředěné nálady; český spisovatel. — C: Italská řeč; návštěvi; ministr školství (s = k). — D: Divčí jméno; francouzsky »umění«; zvířena. — E: Papoušek; liché hlásky »sedla«; člen národa. — F: Kladná elektroda; zastavila se. — G: Plemeno; vedoucí kozáků; zkratka množného čísla. — H: Cizí ženské jméno; světadíl; příbytky včel. — I: Samarium; drahocenné věci; květenství. — J: Uzenářský výrobek; zřícenina. — K: Váha; dvojce (obr.); velká sokolská slavnost. — L: Vesnice; část těla; a sicc. — M: Umělecká práce; řecké město; zkratka staré mince. — N: Ruská řeč; všednost. — O: Bůh slunce; pohroma.  
**Svisle:** 1. Přístroj, v němž ze světla obyčejného vzniká polarisované. — 2. Sloupovi; útočiště. — 3. Calcium; švýcarské město sportů; jícen sopky. — 4. Praměti; chlapecké jméno; druh nářadí. — 5. Výron sopky; polévkové koření; staročeské zájmeno. — 6. Zbavuje vody; měňavka (fon.). — 7. Část knihy; někdy stěna; lidový souhlas. — 8. Zájmeno; tíží člověka; místnost. — 9. Slovenské zvrtné zájmeno; člen nábož. sekty; chůva. — 10. Opak stakového«; křídlem. — 11. Citoslovc; bosenská řeč; nosič břemen v Číně. — 12. Tvar slovesa »napásti«; díl; šicí potřeba. — 13. Stará okrasa hlavy; odlila; zájmeno ukazovací. — 14. Část dne; asteroid. — 15. Látka, která působou svou přítomností chemickou reakci urychluje nebo zpochďuje.



Řešení této křížovky zašlete do konce t. m.

**Řešení I. Práce:** A: Morena; Pb. — B: Kopule; chorá. — C: Katoda; nevole. — D: Satira; keramika. — E: Osaka; zahubím. — F: Mina; Marobud; ne. — G: Ani; mamoni; pár. — H: Lo; palatin; kalí. — I: Polevím; Polák. — J: Američan; koleda. — K: Kráčet; roleta. — L: Údek; Kozina. — M: Ak; Kamila.

Chyby v řešení, vzniklé následkem nevhodně uvedeného významu v řádku I, se nepočítají.  
A. Srovnalík: Hádanky až v příštím roce. J. Kubát: Řešení správné.

V nejbližší době vyjde brožurka P. dr. Reg. Dacíka O. P.:

## SVATÍ VŠEDNÍHO DNE

Pro dokonalejší pochopení duchovního života je to knížka nezbytná. Je určena inteligenci, se zvláštním zřetelem na studenty. Nepatrná cena K 150 bez pošt.

umožní její rozšíření mezi všemi. Objednejte už nyní

v administraci Jitra, Praha II., Václavská ulice č. 12



# Výsledek fotografické soutěže Jitra

Foto-soutěž Jitra byla obelána nad očekávání velmi početně a hlavně snímky dobré kvality. 324 čtenářů a čtenářek Jitra zaslali nám své amatérské snímky. Byla tedy porota, složená z odborníků a členů redakce velmi zaměstnána, neboť musila zhodnotit sta obrázků.

## *Oznamujeme výsledky soutěže:*

- |                                  |  |
|----------------------------------|--|
| 1. Eduard Koukal, klerik, Brno   | 4. H. Krmašová, stud. učitel.<br>ústavu, Chrudim |
| 2. Dr. J. Dobeš, Zlín            | 5. Ant. Šeba, stud., Zlín                        |
| 3. J. Mňuk, stud., Č. Budějovice |  |

## *Další odměnění:*

- |                                |                             |
|--------------------------------|-----------------------------|
| E. Ployharová, Čes. Budějovice | A. Ambros, Prostějov        |
| J. Marek, Praha II.            | D. Janovský, Holešov        |
| J. Buchtík, Kroměříž           | B. Máca, Újezd u Sokolnic   |
| S. Konečný, Holešov            | J. Novák, Praha XII.        |
| Z. Solich, Litovel             | V. Stanovský, Kladno        |
| M. Navrátil, Mor. Ostrava      | J. Řečkovský, Kročehlavy    |
| V. Patrovský, Plzeň            | B. Medlík, Kartouzy-Valdice |
| M. Schubertová, Boskovice      | V. Hovorka, Praha XIX.      |
| M. Štencl, Praha XII.          | K. Janeba, Brno             |
| K. Horák, Kroměříž             | V. Fukala, Mor. Ostrava     |

*Každý odměněný dostal hodnotnou českou knihu.*

V příštím čísle Jitra se ještě k soutěži vrátíme; soutěžní snímky budeme v Jitru postupně otiskovat. Děkujeme všem soutěžícím za účast v naší foto-soutěži a těšíme se opět na brzkou spolupráci s nimi.

*Technická redakce Jitra*

časopis katolického

# jitro

studentstva

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 9.*

P. Aug. Malý:

Dr. S. M. Braito O. P.:

Dr. O. Katzer:

Zdeněk Rezníček:  
A. P.:

Pavel Štěpánek:  
A. P.:

Dominus conservet eum.  
O vnitřní jednotu.

Láska k národu a křes-  
ťanství.

O potřebě holi.

Ze zápisníku starého pro-  
fesora.

Pout očistcem J. Demla.  
Kamarádka. Stud. román.

# **jitra** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. universitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Václavská ulice číslo 12. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného posílejte na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrly, Moravská Ostrava-Prívov, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **zprávy dopisovatelům**

J. M. Snad, ale nezaručuji. — R. Z. Ano. — A. B. Tentokrát prózu, na báseň by se dostalo hodně pozdě. Pozdrav a dík. — V. A. Pietu. — B. J. Vybral jsem Tmu a Tři knihy. — L. P. Jen Symfonii. — J. F. Ze zásilky, která je lepší první, otiskneme Proměny. Děkuji za pozdrav za sebe i za kraj, ježž milujete. Vašeho profesora dosud neznám. — J. Č. Ano. Pozdrav. — E. L. Rád. — J. M. Zatím ne. Vaše básně postrádají rytmu a rozpadají se v tříšť veršů. — F. L. Básně nejsou špatné. Ponechávám si Pohádku a Rudý šáteček. — A. V. Slabé. A adresa? Třída? Počítám: sekunda, tercie. — V. Z. Básně svým stylem se mně zdají zastaralé. Pravý výraz hledejte. — M. H. Ani tentokrát. Anafora není ještě báseň. Báseň je stavba. — M. J. R. Přijímám. — M. Š. Křižovatky. — A. K. J. Smutné chvílky. — A. S. Dosud ne, protože si myslím, že pošlete lepší. — J. H. Jen prózu tentokrát. — J. R. Slabé. Kromě toho bez adresy. — K. K. Tvůj věřící hlas. Váš verš se rozkřídluje; zůstávejte jeho pánem. Pozdrav. — ŠER. Už ani nevím, co jsem odpověděl na první zásilku. Z té, kterou mám v ruce, nic, třebaže nejsou špatné. — A. A. P. Nejlepší je Balada, a tu nelze, chápete. — V. K. Ano. — F. P. Ještě ne. — P. Z. Čas přijímám, Žebráka uschovám. Už jste se prozradil. — A. H. Bohužel. Po druhé — a těším se — po jedné straně. — Všem, Frankujte náležitě, zvláště je-li dopis těžší.

---

**vkusné desky** na tento ročník Jitra vám zašle administrace Jitra, Praha II, Václavská ulice číslo 12. Objednejte ihned; počet omezen. Cena pouze K 7.—.

---

**máte již zapláceno předplatné?**  
Pakli ne, prosíme, abyste tak učinili co nejdříve.

---

Vyšlo 1. května 1940. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Josef Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze číslo 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

# DOMINUS CONSERVET EUM



Archív Jitro, Praha

16. května t. r. dožije se Jeho Eminence nejdůstojnější pan kardinál Karel Kašpar, arcibiskup pražský, kníže a primas český, svých sedmdesátin.

Stačí dáti slovo vzpomínkám, aby vstal před vámi zjev tohoto vznešeného a milovaného arcipastýře jubilanta, v němž má katolické studentstvo nesporně mocného příznivce, dobrotivého ochránce, dokonce i přítele.

25. březen 1934. Je Květná neděle. Na nádraží v Hyberské ul. shromáždili se účastníci pouti katolického studentstva do Říma. Závěr jubilejního roku spásy lidstva chtějí oslaviti s celým světem katolickým ve Věčném městě. Stanovené svatořečení Dona Bosca, velikého novodobého apoštola mládeže, má býti vrcholem slavností. To všechno zvyšuje radostnou naději, která ozařuje tváře i hovory shromážděných studentů i dospělých jejich přátel. A přišel i pan arcibiskup. Šla ta zpráva od úst k ústům dříve, než se objevil v doprovodu zvěčnělého Dra J. J. Rückla. Všechny bez výjimky potěšila jeho přítomnost. Přišel se rozloučiti jako přítel a požehnati jako otec. Jeho úsměv vyjadřuje tušenou radost nad tím, že katoličtí studenti

putují tam, kde je střed duchovního království Kristova na zemi. Přítel mládeže jde potom od hloučku ke hloučku shromážděných poutníků, nešetří slovem přátelství, vyptá se, povzbudí, požehná. Člověku dlouho potom tkví v duši milá vzpomínka na kratičký rozhovor se vznešeným hodnostářem. Kolik zájmu, upřímnosti a pochopení bylo v každém jeho slově. Právě tak, jak to potřebuje každá mladá duše. Zaznívá papežská a národní hymna. Vlak se rozjíždí. Pan arcibiskup nám žehná a kyne na rozloučenou. Opouštíme Prahu, matku českých měst, a putujeme do Říma, k matce celého křesťanstva. Je to dojemné... Má to svůj zvláštní význam. Náš arcipastýř posílá ovečky své do Věčného města, aby viděly a poznaly a uvěřily a přinesly domů

zvěst a nadšení pro svatou Církev katolickou. Studenti jsou to, kteří mají jakožto dorost inteligence přivést národ Římu blíž, když jej byli jejich předchůdci národu vzdálili. Takový byl smysl římských poutí našeho studentstva . . .

S upřímnou úctou vzhlížíme k osobě našeho nejdůstojnějšího pana kardinála. Tento úřad řadí jej do přední řady církevní hierarchie — do svatého sboru kardinálů. Blahé paměti Sv. Otec Pius XI. poctil v něm náš národ a uznal tím pozitivní dějinný vztah mezi nástupci sv. Petra a Čechy. Sídlo knížete-arcibiskupa je na Hradčanech. On je strážcem naší národní svatyně sv. Víta. Pod jejími klenbami obětuje, modlí se a žehná svěřenému lidu. S místa posvěceného dějinami svatováclavského kultu a národního života promlouvá, napomíná, varuje a těší.

ThDr. a JUDr. Karel Kašpar od prvopočátku spěl za nejvyššími metami osobního vzdělání a všestranné osobnosti kněze-vědce. Jako theolog i právník stojí na úrovni velikého rozhledu a uplatňované geniality. Za mnohá dobrodiní vděčí mu katolická inteligence a její dorost. Jeho pochopení, rada i podpora hmotná sledovaly vždy snahy o obrodu a vzestup náboženského vzdělání v řadách českých katolíků. Osobní účast na četných shromážděních katolických studentů byla pobídkou k dobrým činům a podnikům, dodávala chuti k práci a k obětem. Zásluhou jeho uskutečnilo se mnohé dílo dobré. Je podivuhodné, jak dovedl arcibiskup Kašpar ve své osobě spojit vznešenost, nadprůměrnost a důstojenství svého úřadu s dobrotou, láskou a pokorou své povahy. Kolik dětí z Prahy i venkova do smrti si ponese vzpomínku na Jeho Eminenci, jež udělala na čítku křížek, nebo podarovala obrázkem a řekla nějaké slovíčko lásky. A což chudí, které navštěvuje a hostí, mrzácci a sirotci, které těší, vězňové, k nimž s láskou promlouvá? Těm všem rozdává dobrotivý náš arcibiskup svou dobrotu, svůj úsměv, své dary. Je to zvláštní osobní kouzlo, které získalo milovanému arcipastýři přízeň a lásku všech, i nepřátel. Láska všechno překonává.

Úřad a úděl primasa českého není lehký. Je těžký. Zodpovědnost, námaha, starosti o duchovní dědictví otců, péče o všechny jsou pro našeho pastýře křížem, jež naň vložil Kristus. Je to úděl apoštolů. Vzpomeňme jen na osudy jednoho z prvních biskupů pražských sv. Vojtěcha! Obavy a starosti o budoucnost naší mládeže a o zachování křesťanského charakteru národního leží nástupci Vojtěchovu tolik na srdci. Nehledě na těžkou nemoc, kterou byl před nedávnem navštíven, stále myslí na nás a usiluje o naše duchovní blaho.

Katoličtí studenti! Jubileum sedmdesátých narozenin J. Em. kardinála Kašpara má pro vás zavazující význam. Pohleďte! Minulého roku přinesly noviny obraz: Pan kardinál provází středem velechrámu svatovítského J. Exc. pana státního presidenta Dra Emila Háchu. Vede jej až ke trůnu před oltářem. Zatím co sám obětuje Bohu oběť nejsvětější, modlí se pan president a oba vyprošují pokorně od Boha pomoc a požehnání pro drahou naši vlast. Sv. Václav je světlým středem těch modliteb. Duchovní i vládní světská moc se sjednotily na půdě víry, práva a lásky k Bohu a k rodné zemi. Tento vznešený a opravdový příklad je v této době jedině hodný následování. Je dán tobě, mládeži, abys vzrůstala ke cti Boží a ku blahu našeho lidu. Tvou povinností jako katolíka je životem cele křesťanským vykládati ostatním nevědomým a bloudícím smysl křesťanského řádu. Tvůj arcipastýř vede tě ke Kristu Pánu. Pod jeho praporem buď tvoje místo! Nezklam nadějí, jež na tebe a tvou budoucnost klade Církev a vlast! Kéž všemohoucí Bůh přijme naše díky za dobrého pastýře, kterého nám dal v J. Em. kardinálu Kašparovi. Upřímná oddanost a věrnost k němu buď k jubileu darem mladých srdcí. Prosíme Boha, aby nám v něm zachoval ještě dlouho pastýře, ochránce a přítele!

P. Aug. Malý.

## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Návěští z r. xxxx: »Společnost nadpsů pro návrat k přírodě pořádá svůj tradiční ples. Ráz: bez řetězu, čili pryč s konvencí. Úbor: žádný. Tance po dvou nohách zakázány. Hudba: pod psa. V přestávkách ukázky prapsího bafání.«

To není fragment zvířecí satiry, jež by šlehala, jak se říká, dnešní módu nebo moderní taneční hudbu. Nikoliv — pouhý profesorský nápad. Je totiž třeba si všimati, že člověk naší doby utíká ze salonu do lesa. Klasická symfonie ho nudí a zcela mu vyhovuje několik bicích nástrojů, doprovázejících lkavý a rozcitlivující saxofon. Slovem, člověk naší doby jest příliš civilisován, aby ho ještě bavila civilisace. Odtud jeho odpor ke konvencí, šněrovačce a filosofii. Možná, že v našich konvencích je mnoho nepřirozeného a strojeného. Snad by stálo za přemýšlení, jak vytvořiti nové, prostší, upřímnější a oduševněnější formy společenského styku.

•

Jednu ze svých italských cest jsem skončil ve Veroně. Přijel jsem tam k večeru velmi unaven. Vrátný v hotelu se mne ptal, nechci-li jít večer do opery. »Do opery?« — »Ano, hraje se Pucciniho Turandot.« — »Děkuji,« řekl jsem, »do opery v tomhle horku?« — »Ne, pane, to je venku v Aréně. — »V Aréně — to bych mohl zkusit,« řekl jsem si v duchu.

A když jsem po večeri vyšel do středu města, viděl jsem zástupy lidí prouditi do Arény. Koupil jsem si tedy lístek za šest lir a šel jsem také. Stará římská aréna. Téměř plná. Vejde prý se tam dvacet tisíc diváků. Sedí se na kamenných schodech. To tlačí, pravda. A tak vidím, že někteří návštěvníci si přinášejí z domu podušky, aby neseseděli na holém kameni. Ostatně za dvě liry lze si takovou podušku vypůjčit. Hlavní pravidlo: pohodlí. Jakýpak požitek z opery, sedíte-li v dusném vzduchu? Jakápak hudba, tlačí-li vás bota? Tady platí: **zaříd se jako doma. Kouří se cigarety. Dojídá se večere přinesená v papíře. Pije se aranciata. Šumivý hovor. Skvělé obecenstvo. Dámy a páni — to je trochu nevýstižné slovo. Zde se musí říci: lid. Ve Veroně chodí na operu lid: dělníci, řemeslníci, služky, prodavačky, šoféři, pradleny, vojáci, karabinieři. Opera je lidová zábava. Zahřmí obrovský orchestr dole. Ozáří se veliké jeviště, na němž je vybudováno celé čínské město. Náhlé a naprosté ticho v hledišti. Tu a tam zablikne ještě světlo baterky. Pozorují mladíky sedící vedle mne. Je zřejmo, že jsou to studenti: sedí pohodlně, svlékli si kabáty — zuli boty, dopíjejí svou aranciату. A nakažen touto nekonvenčností, a vida, že to tak dělají všichni, nejen ti studenti, nýbrž i dámy, sezouvám i já své polobotky, abych ulevil utlačeným nohám. A k tomu Pucciniho hudba, nádherné, temně fialové nebe nad námi, svěží noční vánek — ó ty jižní prostoto, v níž slušnost a pohodlí je totéž — jedna z mých nejkrásnějších vzpomínek!**

\*

U studenta si nevnímají lidé toho, co má v hlavě, ale spíše toho, jak se chová. A chová-li se neslušně a nezdvořile, dává se obyčejně vina škole, ne rodině. Studenti, pokud jsou opravdu slušní, mají to ovšem více z domu než ze školy. Škola, i když dělá, co může, na všechno nestačí. Je ostatně známo, že mnozí studenti považují pravidla slušnosti za jakési neživotné, malicherné a prázdné formy. Říká se jim ovšem, že v životě jim to bude škoditi a že ve společnosti tím narazí. To je málo platno říkat — mladí lidé žijí právě v pocitu, že oni zmistrují život a vytvoří novou společnost — bez předsudků, bez přetvářky, bez formalit. A tak se s nimi stále setkáváme: nevědí, jak napsat dopis, jak odpovědět na pozvání, v jakém úboru se představit, komu a jak poděkovat za dobrodiní, komu vykat a komu tykat, jak pozdravit. Nevědí nebo nechtějí vědět — snad proto, že slušnost jim odůvodňujeme jako požadavek »společnosti« a pro formy zdvořilosti je chceme nadchnout tím, že jim naháníme strachu ze společenských nezdarů. Potřeba slušnosti musí býti mládeži odůvodňována hlouběji a niterněji, neboť slušné chování není v podstatě nic jiného než výraz lásky k bližnímu a úcty k představenému. Na chování mládeže vidíme tedy nejlépe, jak se lze vypořádati s požadavky »společnosti«. A pak byli a jsou moralisté, kteří i původ mravnosti odvozují z konvence, čili z názorů a zvyků společnosti. Jak asi ti obtojí v neúprosném soudu mládeže?

•

Člověk jeden měl dva syny, a přistoupiv k prvnímu řekl jemu: Synu, jdi dnes, pracuj na vinici mé. On však odpověděl: Nechci. Ale potom, byv hnut lítostí, šel. Přistoupiv pak ke druhému, mluvil k němu taktéž. A on odpověděl: Půjdu pane — a nešel. Který z těch dvou vykonal vůli otcovu? Řkou jemu: První. I řekl jim Ježíš: Vpravdě pravím vám, že celníci a nevěstky předejdou vás do království Božího. Neboť Jan učil vás cestě spravedlnosti a neuvěřili jste mu, celníci však a nevěstky uvěřili mu; vy pak užřevše to, ani nekáli jste se potom, abyste mu uvěřili. (Mat. 21, 28—32.)

Málo známé podobenství Páně — významné však i po stránce psychologické. Druhý syn byl lenoch, který se chtěl lehce vyhnouti své povinnosti — ale také pokrytec, který sice neodporoval otcí slovem, ale srdcem. První syn řekl nejprve, že nepůjde: mladý člověk nerad poslouchá. Touží ani ne tak po nečinnosti, jako po neomezené volnosti. Vyhýbá se často povinnosti, ale ne vždy proto, že je to povinnost, ale proto, že se mu to poroučí. Ale všimněme si i otce. Nehrdlil se se synem, který odepřel poslušnost. Nechal ho. Čekal. Mladí lidé jsou někdy vzpurní, domýšliví, neposlušní, líní, nemodlení, nemytí a nečesaní. Nedejme se mýlit: oni takoví nezůstanou.

\*

Velikým vzorem vychovatelů jest svatý Josef. Hello jej nazval mužem mlčení. Opravdu, není v Evangeliiu zapsáno ani jediné slovo, které by byl svatý Josef promluvil. Jsou tam zapsány jen jeho činy: péče o božské Dítě a jeho Matku, útěk do Egypta, návrat do země izraelské, hledání dvanáctiletého Ježíše. A více už o něm Evangelium nemluví. To vše je významné. Ne mnoho slov. Více skutků. A ty skutky jsou skutky muže spravedlivého, moudrého, rozvážného, statečného a trpělivého.

Je třeba mnoho mysliti a mnoho činiti. Ale není třeba mnoho mluvit. Mnoho řečí zakrývá obyčejně jen duchovní prázdnotu a má nahraditi nedostatek činů.

Veliký tento vychovatel má v ruce sekeru a pilu. Řemeslo tesařské se zakládá na prozíravé a bedlivé promyšlenosti. Dvakrát měř a jednou řež — to úsloví varuje před ukvapeností a vyzývá k opatrnosti. S každým kusem dřeva je třeba zacházeti účelně a úsporně. Řez — ano, ale na pravém místě. Sek — ano, ale v pravé míře. Odřezává se a odsekává, co přebývá a přečnívá, ale jen to a nic více, jak vyžaduje měřický tvar. A ty zářezy, záseky, zádlaby, čepy a vazby je třeba dělati uvážlivě: ne příliš těsné, neboť dřevo někdy nabobtnává, ne příliš volné, neboť dřevo se někdy sesychá. Dřevo, jak se říká, pracuje. A to je obraz činnosti vychovatelské: tak se vytvářejí povahy — s mírou a v míře, s rozvahou a předvídavostí. Ať odpadávají odřezky a odletují třísky — autority a přísnosti, kolik je třeba, svobody, kolik je možno. Kdo vychovává, řeže a teše; kdo vychovává, spojuje a váže. Řezati, tesati, vázati — ano, ale věděti, že i dřevo »pracuje« — ponechati mu volnost a prostor — to je nezbytno. O mladých lidech se říká, že rostou jak dřevo v lese. Jsou mladí lidé, které sluší nazývati klacky a neotesanci. Ti všichni patří do dílny svatého Josefa. Když jsem byl malý, měli jsme doma obrázek svatého Josefa an pracuje ve své dílně. Ježíšek mu pomáhá. Panna Maria přede. Svatý Josef měl zástěru. Tužku za uchem neměl, ale zdá se mi, že v kapse zástěry měl skládací metr. K řemeslu tesařskému patří míra. K vychovatelskému také. Sekat a řežat — to ještě neznamena vychovávat. Především je třeba měřit — dvakrát měřit!

\*

Ani věda se neobejde bez mravních základů. »Za vědce se nehodí,« píše A. Dratková ve své nové knize, kdo je netrpělivý, prospěchář, člověk předpojatý nábožensky, filosoficky nebo národnostně, kdo nemá lásky k věci, není schopen věnovat se vědecké práci přes překážky a neúspěchy. Většina vědců má radost ze samotné objevitelské práce a je velmi skromná. Když na příklad Purkyňovi na Nový rok 1869 přinesla deputace Umělecké besedy adresu, kde bylo psáno také o nesmrtelnosti jeho jména, odpověděl: „S tou nesmrtelností jména nesmí se to brát tak doslova. Možno, že za sto let málokdo bude vědět o Purkyňovi. Ale to nevadí: my také nevíme, kdo pluh vynášel, ale přesto dělá dále službu člověčenstvu.“ Etika vědecké práce vyžaduje, aby vědec pracoval samostatně, neužíval prací cizích, na něž by připojoval své jméno bez uvedení pramene. Dějiny plagiátů jsou temnou stránkou v dějinách vědecké práce. — Ve



spojení s náboženskou vírou je připomenouti o posláni vědce, že jednou z důležitých opor pro člověka klesajícího pod tíhou úkolů jest přesvědčení, že jeho povinností jest, aby svou hřívnou rozmnožoval, nikoli zakopal.« (Albína Dratvová, *Filosofie a přirodovědecké poznání*. Česká grafická Unie, Praha 1939, str. 59—60.)

## „Pro sebe stvořil jsi nás...“

*Hlas srdce neumlčíš.*

»Chci lásku, volá, chci lásku!«

Však ticho. — Nikdo neodpovídá, nikdo ti ji nedá. Nikdo nevidí, že to tam drásá, pláče. Jdeš, na rtech máš úsměv, v srdci divou bouři. Sám se v tom nevyznáš. Jsi to ty? Hned jásáš radostí, hned bys plakal, hned by ses rval o život, pak by sis přál být mrtvým nebo aspoň nevidět, necítit. Hned bys rozdával lásku plnou náručí, hned jsi tak chudý, ubohý, chladný jak led. Jsi jako bodlák pichlavý, jemuž se každý vyhne. Jdeš sám. Toť úděl tvůj? — A kolem chlad a bílý sníh.

Však hle! Slunečko se rozesmívá na tvou cestu, v tisíci paprsků líbá tvou hlavu. Mráz květy kouzlí na oknech a tisíc perliček se v sněhu třpytí.

To všechno i pro tebe stvořil milý Bůh. Proč nevidíš tu krásu, proč necitíš tu lásku, jež zrodila se v jeslích betlemských?

»Já pro tě sestoupil jsem v chladných jeslích stín,

Já opustil svou slávu, chudobu vyvolil,

Já šel jsem zemí opuštěnou, bez lásky —,

posměchem vítali mne ti, jimž jsem nesl spásu,

Já neměl, kam bych hlavu položil.

A nyní jdu k tobě, k tobě! — Odmítneš?

Po lásce toužíš, mou pohrdáš?

Otevř mi srdce své, dej mi je, dej lásku svou. Já nezklamu tě nikdy!

Já miluji tě nejvíce.

Nuž, pospěš — čekám —.

Slož svoji bolest v srdce mé, já rozumím ti, já odpustím, pojď, budeš šťasten.«

»Já jdu již, Pane! Ó, odpusť duši bloudící. Ukryj mne v srdce své! Ty znáš mou bolest. Vrhám se v Tvou náruč. Já vím, že bolestí mne vedeš k Sobě. Mé srdce pláče, slyšíš, jak to bouří? Utiš tu bouři, jako kdysi na jezeře. Buď u mne, Pane, nenech mne bloudit mlhami života. Já slabý jsem, však v Tobě moje síla. Nech vyplakat mne na svém srdci. Ví, byl jsem vzdálen, však Tys nade mnou bděl. Ó, nedej, by marná byla pro mne Tvoje láska. Nauč mne milovat i lidi, nauč mne žít! Já věřím Ti, že nezklameš mne nikdy!«

Tvá cesta, mladý poutníku, je strmá, drsná, nebezpečná. Počobáš se horolezci, jehož touhou je: vždy výš a výš. Avšak běda, sejde-li s pravé cesty. Snad krásná květina jej zvlíbí a jediný krok, vztáhnutí ruky — a on se řítí do propasti. I kolem tvé cesty je plno květů, které lákají svou vůní a hýřivostí barev. Chtěl bys je mít, však pozor, snad právě nejkrásnější květ skrývá ve svém kalichu aspoň kapku jedu. A na tvé cestě kamení, každou chvíli klopýtneš a je ti tak smutno, když se obloha zatáhne temnými mraky. Zdá se ti, že jsi sám, opuštěn v černé, pusté noci. Však mylíš se. Pohlédni lépe do tmy. Tam výše prosvítá z temna mlh jasný kříž. »Ecce homo!« šumí to tichem a On k tobě vztahuje obě své rozpjaté ruce, aby tě přivínil k svému srdci, z něhož skanula pro tebe poslední krůpěj krve. Znáš Ho? Tys zapomněl, On však nikoliv. On šel napřed tvou cestou a třikrát líbal prach země, abys ty v Ném povstal. On nesl svůj kříž až na vrchol hory, aby oběť byla úplná, až do posledního vzdechu. Znáš cenu a hlubinu této lásky? Slunce zakrylo svou tvář, když s Jeho rtů splynulo to velké, tiché »Consummatum est«. A ty? — A mlhy se rozptýlují a kříž se mění v světlo, v oslnivé, jasné bílé světlo, které prozařuje celé Jeho tělo, průsvitné a oslavené a na vítězném praporu plane zlatem to radostné, jásavé »Alleluja«. Toť Jeho vítězství a v Ném i vítězství tvé.



## EDY KOUKAL MOŘE NA OBZORU

Po celonoční jízdě ze Skoplje přijíždíme do jugoslávské pohraniční stanice Devdelja. Před námi asi 3 km na jih je už řecká hranice. Nedaleko, kolmo na hranice valí v závratné rychlosti své žluté vody divoký Vardar. Je teprve 7 hodin, ale Fébovy šípy už bodají jak hroty rozžhavených jehel. Chceme si do zítřka odpočinout na břehu Vardaru a potom pojedeme dále do Soluně.

Břeh Vardaru je pokryt silnou vrstvou jemného písku. Několik stromů protrhává tkáň jednotvárné písečné plachty chatrnými cáry stínu, který skýtá malou ochranu před žhavými jiskrami, jež srší jedním mohutným vodopádem z toho bílého bodu na rozpálené klenbě. I písek se mění k poledni v pekelný rošt, na nějž nesmíš vkročit, abys nezatančil divoký, vysilující čardáš. A přece se kolem tebe valí půl kilometru široký proud vody. Ovšem, jen se podívej jak šikmě se ta žlutá lavina řítí, v ohromných vírech, a chuť na koupání tě přejde, aspoň na chvíli.

Po nedaleké cestě vleče se časem utrmácený stín mohamedána — Arnauta v bílé čepičce, jedoucího na oslu; časem pospíchá kolem tvých nohou vyplašená, nemotorná želva s hlavíčkou daleko vpřed vystrčenou z pevného krunýře, nebo se v prudkém slunci zaleskne ztrnulé, hypnotisující oko hada. Pravda, nevábná společnost, ale mozek ti vedrem tak malátní, že nemůžeš na nic myslet. Konečně se odhodláš a jdeš do vody. Proud strhuje, sotva se držíš na nohou — závrat tě jímá — ale to vedro — odvažuješ se pomalu dále — voda ti bere půdu pod nohama — nic než písek — teď nějaká jáma — a — už se vezeš. Marně by ses snažil bít se s tím proudem. Kdyby ses jím dal unášet, byl bys za chvíli v Řecku, a kdybys to vydržel, doplaval bys do večera do soluňské zátoky někde pod Olympem. Musíš se dostat ku břehu! Teprve za dlouhou chvíli, unaven zápasem, ale přece jen poněkud osvěžen, usedáš do stínu stromu.

Již se sklání slunce za hradbu řeckých hor, zaostřuje jejich špičaté obrysy — zatím co nad východním obzorem zvoní na jemných stoncích první zlaté květy na večerní hladině moře — hvězdy. V kotlíku vře za chvíli voda a tulácká večeře je připravena. Víry na zšedlé řece temně hučí. Chvilími se ozve zvuk zvonku a bečení ovce. Písek šelestí tisíci pohyby brouků, štírů a podobné havěti — jen nebe je ocelově klidné a shlíží v tajemném jiskření ohnivých očí do ledových prostor vesmíru...

Je teplá jižní noc. Bylo by zbytečné stavěti stan. Uleháme jen na deky do písku, který dosud hřeje. Pod hlavou máme jen batohy. Nezbyvá, než aby se nám zdálo o Jakubově žebříku do nebe.

Dobrou noc, Cvoku!

Dobrou noc!

Bez obav před pověstnými mohamedány spí na břehu Vardaru, před branami Řecka, dva cizinci. Jak spokojeně oddychují! Snad sní o dalekém domově na jižní Moravě. —

Jen bílé hvězdy bdí vysoko nad jejich hlavami. —

\*

Slunce zabodlo své dotěrné šípy do víček našich spáčů. Jeden otvírá udiveně rozklížený zrak. Ááách — to se to krásně spalo! Vzduch byl po noci svěží. Rychle se umýt a na nádraží! Stojí teď již oba na kraji řeky a stříkají po sobě vodou. Za chvíli se objeví na břehu šedý vlas dýmu a dva »turci« ve fezích a krátkých kalhotách už popíjejí pod stromem u primitivního ohniště »černou kavu«.

Za chvíli jsme na nádraží. Do Soluně už jede vlak podle východoevropského času — tedy tři kilometry před námi mají už o hodinu víc. Čekáme ještě na Orient-express, který jede z Athén do Londýna. Ve Skoplji přibírá přímou soupravu z Cařihradu a Ankary.

Skoro závidím té mrtvé, neživé hmotě, že se může tak vesele prohánět po Evropě, zatím co mnohý je rád, že může poznat aspoň kousek své vlasti. Stroj výsměšně zahvízdl. dlouhé vagony se zahoupaly na mohutném pérování a celá souprava už sviští po bílých kovových pásech, polykajíc minuty, hodiny, dny.

Vstupujeme do bídných vozů řeckých drah. Po chvíli jízdy jsme na území řeckého království. Po půlhodinovém domlouvání v různých jazycích jsou celní formality vyřízeny a jedeme drkotavě dále. Vagony jako by se chtěly proměnit v peklo. Vojáci, kteří jedou s námi, svlékli i košile. Vzduch se chvěje jako u vysoké peci a přece je docela blízko moře. Máme je v dohledu. Teď se nám objevil po pravé straně Olymp! Má bílou čepičku. Jak vážně se shlíží v modrém zrcadle u své paty.

»Thessaloniki!« Takřka na přístavní hrázi se vlak zastavuje a my vystupujeme. Křik přístavních dělníků, rachot jeřábů, houkání lodních sirén a vlakových píšťal, to vše ohlušuje cizince tak, že se ustrašeně krčí, aby ho snad ten hřmot nějak nezasypal. A teď si představte dva »vyjukané« septimány, kteří se octli náhle v tomto pekelném hluku. Ne, není to pro mne tak zcela nové! Vždyt před několika málo měsíci jsem stál na přístavních hrázích Baltického moře — v Kielu, Hamburku, Brémách . . .

Jdeme od lodi k lodi. Silní přístavní dělníci a námořníci nakládají zboží. Takřka jim praskají jejich mohutné svaly. Každá loď voní jaksí jinak. Voní mořem a dálkami. Voní různými přístavy, z nichž příplula, a voní zeměmi, u nichž kotvila. Silná lana, poutající loď ku břehu, jsou napínána její tíhou jako žíly šlachovitých námořníků. Loď by spěchala zase dál, věčně dál. Je neklidná, jako je neklidné moře, které ji nosí. Bije svými boky do hrází stejně marně jako vlny, které se v nádherných vějířích vodotrysků tříští bezmocně zpět. Nepřehledná řada přídi natahuje se kolébatou lačností na širé moře, toužíc po nových plavbách.

Oči ti podivně svítí. Ano, jsi opit. Jsi opit svou vášní, svou touhou po dálkách. Oči tě zradily. Stačil jim pohled na trochu exotické krásy, aby v tobě probudily stále doutnajíc touhu po neohrazených oceánech dalek s přístavy, ostrovy, lidmi — — —

Pozlátka zapadajícího slunce tančí svůj jepičí tanec na stříbrné míse soluňského zálivu. Lodi se halí do barevného závoje stínů. Vkládáš celou duši do té boží pohádky. Ssaješ nenasytně, jako dítě na prsu své matky, sílu pro silná vidění Tajemství — sílu po vidění Boha před věky tvořícího světy a kosmické prostory.

Loď na obzoru!

Košaté mračno dýmu roste na obruči obzoru. Loď pluje před nocí do bezpečí přístavu. Zatím jiné vytahují kotvy. Siréna dutě zahučí a na přídi zašumějí rozdrážděné vlny. Ozve se ještě několik podrážděných hlasů, stožáry se zakymácejí, ale teď už je loď na volné hladině a jen bílá pěna na široké brázdě se táhne za lodí jako bílá stuha Aegova syna. (Thesea.)

Loď mizí v dálce . . . jen bílá stuha ještě chvíli zůstává.

Přístav tichne, lodi šeptají vlnám své báje, báje o podivných lidech, rez odpočívajících jeřábů vlhne slanou mlhou a matná světla přístavu tančí ohnivý tanec na olejově lesklé hladině moře o závod s jiskrami hvězd, spouštějících se po stříbrných lánách hlubokou studní noci . . .

Náhle se ozve opilá píseň námořníka, vracejícího se na svoji loď z přístavní krčmy.

Přístav usíná . . . jen oko boží bdí nad světy. Noc, nádherná, vášnivými úsměvy hvězd rozesmátá jižní noc, první noc u jižního moře zpívá vznešenou velepíseň. Z citery tvé, jižní noci, slyším zpívat záhady životů — svého života tuláckého . . . !

Jsem hledající poutník!

*Ivan Andrenik: Jiný květen*

*Květen je vzkličený  
V oblacích taje šupinatá perla  
Na česně usedají včelky  
A já mám jenom ruce v kapsách  
U vzdušných zahrad chytím lelky*

*Květen pokročil  
V ráji pomněnek na stráni  
I hodinu se zastaví  
Neslyšíte to volání?*

*Květen už vypršel  
Demeter prochází řadami úlů  
S vějířem zbylým od Svátku matek  
Nevěříš? Olupej ze sosen smůlu  
Stromy jsou svázány vrbovím  
Snad dotýkaným v poutní studánce  
Nečekej víc už ti nepovím  
Všechno uvidíš v zahrádce*



Göpfertová, Kyjov: Svatý obrázek Archiv Jitro,

## JOSEF HAVRÁNEK: TAJEMSTVÍ NÁVRATŮ

Dnes už vím, že nejsou zlaté hrady a skleněné vrchy z pohádek, dnes už vím, že bych marně hledal kouzelný zámek se zakletou princeznou, ale nejsem proto smuten. Poznal jsem, že jsou ještě království, řízená zákonem vlastního světa, snad jenom hluboko v mé mysli, snad někde docela blízko, pod kopcem, kam chodí pít plaché srny, či u cesty, kde bydlí krtek samotář. Nebo v oblacích, v nichž spatřím svou novou tvář a uslyším mnohé, co mi bylo dosud ztajeno, ač vím, že soumrak dnes zase přijde s modrým toulcem nejsmutnějšího vzpomínání. A ve zvonici bijících představ možná že znovu nepochopím, proč se lidé a čas nevracejí, možná, že nepochopím, že strach je znamením naděje a budu se zase cítit hrozně sám.

Bože, není to tak dlouho, když jsem stával v letních nocích u božích muk s rudým strachem z velikosti souhvězdí a z neproniknutelnosti zítřků a poddával se nenasytnému zmatku svých podivuhodných přání. Jediným dotykem jsem dovedl probudit vítr, spící na střeších domů a v okrové barvě cest a nepočítat dny, protože jsem věděl, že dnes, jako včera, stejně a přece po každé jinak, bude to zas kouřit a vonět z hlubokých mís na hrubém stole, až se vrátím s vějířem tmy domů. Ne, věřte, nikam na celém světě jsem se nevracel tak rád. A ještě po letech, až přijdu z krásných cizokrajných měst, budu myslit na to, že tady někde, zachyceno na ostnech planých růží a šípkových keřů, spočívá a při sebemenším závanu větru zavoní moje dětství.

Bože, byl to krásný čas, kdyžs mi vyprávěla o zrcadle očí i o kouzelné lampě čistých srdcí, stařenko ze všech nejkrásnější. Jak rád bych byl zase malým chlapcem hledajícím svoji hvězdu nebo ztracený míč. Dnes už vím, že pro mne nikdo nezaloví v deštivých dnech čeřenem růžových písní a nikdo už, ani vítr, nevytuší nic z básnění noci.

Podivně míjí čas v loučení a v návratu nad přiblíženými dálkami s pečeti něčeho nevysloveného. Víím, že můj hlas, vyrvaný z kořenů, dosáhne sotva nad oblaka a víím také, že ani ta, o níž bych jednou rád řekl, že se tobě podobá, nepozná do své smrti jako ty tolik pokory

Ad maiora natus sum — říkával si svatý Alois. Jsou vyšší věci. A ku podivu, toto slyšel Jiří po prvé z úst Dra Macha, když byl v kvintě. Bylo to první zjasňující a obrodné slovo. Ale po třech letech má již zcela jiný význam a zvuk. Ani to, co znamenal Dr. Mach, nebylo nejvyšší a poslední.

Jiří chodí do Sdružení. Hoši studují encykliky, kupují nové knihy, přednášejí a zpívají. To není všechno. Dali si nové heslo: od slov k činům! Jakou cenu by mělo jen debatovat o sociálních problémech a nikdy neprojevit sociální cítění činem? Tvoří se charitní kroužek. Působíště — městská periferie — vagonová kolonie, nouzové městské baráky za hřbitovem. Tam chodí členové charitního kroužku každou sobotu s profesorem Staňkem. Dávají se do řeči s dětmi. Děti povědí vše. Kdo je nemocný. Kde mají nouzi. Má-li otec práci. Co mívají k obědu. Mnoho bídy — a víc duchovní než hmotné. Přeplněné byty. Místnosti, kde bydlí několik rodin pohromadě. Spor o provaz na věšení prádla. Hádky o králičí kůži, která se ztratila. Boj o místo blízko kamen. Zápach ze záchodů. Veliké množství dětí. Rozbitá okna — zalepená novinovým papírem. Vagon — v něm špína, vyhaslá kamna a neumyté nádoby — ale radio vyhrává veselé pochody. Asthmatický stařec, který je na obtíž snaše: dříve si něco vyžebra, teď už nemůže. Je na obtíž, volá smrt. V koutě na slavníku mladík — kartáčník, který nemá práci. Na cigarety má. Plno opalků kolem. Nevrlé pohledy na kněze. Někde i zlobná slova: Bůh není — kdyby byl, jak by se mohl dívat na naši bídu? Zavřené dveře. Na zaklepání se ozývá nevrlý hlas. Kluci, kteří vykřiknou neslušné slovo a zmizí za rohem . . . Stařenka s dítětem v náruči — rozpláče se, když uvidí kněze. Žena, která se odněkud vrací — zalekne se v prvním okamžiku — snad myslí, že jsou to páni od policie. Profesor Staněk se na všechno vyptává. Hoši mají bloky a zapisují podle jeho diktátu do rubrik. Tam je vše: otec, zaměstnání, počet dětí, příjem, nemoci v rodině — čeho se nedostává — co by potřebovali: oděv, prádlo, živobytí, léky, peněžní podporu . . . Záznamy se překontrolují na úradě, aby se podpory nedostalo nehodným. Sepisují se seznamy věcí, kterých je třeba. Prádlo šijí členky Mariánské družiny. Nějaké šatstvo posbírali hoši po domech. Někteří oděvníci jim slíbili i nové věci. Peníze shání profesor Staněk. A zase je třeba ty věci donést těm lidem. Přesvědčit se, zdali vskutku mají, co dostali nedávno, zdali to snad neprodali vetešníkově. Dojít k lékaři, když je třeba. Večer poslat zástupce do schůze farního odboru charity.

\*

Ve škole nastaly změny. Odešel profesor Eduard Morávek — dostal po prázdninách místo v hlavním městě. Třídním v septimě A se stal Dr. Mach. O prázdninách se oženil se slečnou Krausovou a byl s ní na svatební cestě v Itálii. Povídá se, že vyženil veliké peníze, neboť slečna Krausová byla dcera továrníka. Otec prý se s počátku zdráhal dáti jí pouhému profesorovi. Později však svolil přece. Dr. Mach bydlí ve vile na Štefánikově třídě, má tam krásný hudební salon a jezdí v autu.

Ve třídě se objevil v kalhotách pečlivě vyžehlených. Jeho kravata byla od dívek uznána za skvostnou, čili prima. Hoši nemají zájmu na jeho kalhotách a jedinečnost jeho kravaty je nechává chladnými. Zvláště Josef posuzuje pohrdavě tyto změny ve vnějšku Dra Macha:

»Pořád jsme říkali gymnasiu bouda a teď z něho bude Institut de beauté! A já bych si mohl dole u školníka zařídit holírnu!«

Do septimy se dostal Josef stěží: měl reparát z matematiky a ještě mu musil profesor Smejkal při něm pomáhat — nemohl s příklady hnout, no slovem, nemá na to buňky. »Letos prasknu jistě,« říká fatalisticky, avšak s jakousi pověřenou nadějí, že se stane opak toho, co si člověk myslí. »Vždycky jsem si říkal, že propadnu a nakonec jsem vždycky prošel.«

Ovšem ve třídě ho nic netěší — Elka už se nevrátí. Otec ji dal na dívčí gymnasium do Brna. Nikomu nepíše. Povídalo se ve městě, že Elčin otec měl výstup s Drem Machem: vytýkal prý mu, že děvčeti popletl hlavu a že jako vychovatel měl otce upozornit, že

děvče se nechová náležitě a ne nechat věc dojít tak daleko, až by z toho byly řeči mezi lidmi. Dr. Mach prý se hájil, že on se své strany nic nezavinil a že netušil, jakého druhu jsou sympatie, jež mu Elka projevovala. Také prý nevěděl, že děvče je hysterické. Tímto označením byl prý otec uražen a rozhodl se vzít Elku z ústavu.

Ale na to už nikdo nemyslí, to trápí jen Josefa a naplňuje ho hořkostí a nenávistí k Dru Machovi.

S nevolí poslouchá Josef jeho dějepisné přednášky. Dr. Mach vykládá v septimě novověk a vysvětluje, jak duch lidský, vzepřev se náboženskou reformou století XVI. proti autoritě dotud obecně uznávané, přes vítězství protireformace spoléhá stále více na poznání vlastního rozumu a nepřestává usilovati o duchovní svobodu: jistě příznačné pro tyto snahy moderního ducha bylo uctívání bohyně Rozumu, jímž vyvrcholila Veliká revoluce francouzská. Moderní člověk již v sobě necítí poslání božského a uvědomuje si čím dál více své lidství. Odmítá každé podřízení víře hotové, Bohem zjevené, nechce znáti dogmat předem daných a vzpírá se všem pokusům zdůvodňovat jakoukoliv pravdu poukazem na božský její původ. To znamená ovšem, že nepřijímá již mravnost budovanou na zjevení. Poznává, že musí mravně jednati ne proto, že mu tak poroučí někdo cizí, nýbrž proto, že mravní závazky na sebe bere dobrovolně. Uvědomuje si, že člověk je příčinou, tvůrcem i cílem jednotlivých mravních příkazů a že proto tyto příkazy jsou jen lidské co do platnosti i co do svého trvání. A tento vývoj vrcholí v humanitním ideálu: uskutečniti mravní dobro nejen pro sebe, nýbrž i pro jiné, a to ne z lásky k Bohu, kterého neznám, ale z lásky k člověku, který je mým bratrem: ne ve formě neměnných a autoritativních institucí náboženských, nýbrž ve formě ukázněného vědomí o žádoucnosti sjednocení lidstva v útvary respektující chod dějin a vývoj společnosti.

To se Josefovi vůbec nezdá, ač to zní učeně a líbivě. Nechápe, co vlastně objevili racionalisté a autonomisté: že člověk je mým bratrem, učil přece již Kristus. A jak je možno pokládati člověka za bratra, když se mlčí o původu člověka? Řekl to jednou profesor Staněk v exhortě: Teprve když pochopíme, že Bůh jest naším Otcem, vyplývá z toho důsledně, že my všichni, kteří od Boha pocházíme, jsme bratři a sestry a podle toho že se také máme k sobě navzájem chovati. Proč se tedy vyhlašuje humanita za takový vynález, když je to v katechismu? Vlastním objevem racionalistů byl atheismus — no, ale je to vůbec něco nového? A je to vůbec něco správného?

»Nemohu to vůbec poslouchat,« svěruje se Josef Jiřímu. »Napřed jsem si dělal poznámky při těch výkladech. Chystal jsem se, že se někdy přihlásím a řeknu mu, že s tím nesouhlasím — a také, proč. Ale on by to odbyl nějakým vtípem a kluci by se mi smáli. Všichni ve třídě mne považují za hlupáka. To proto, že neumím matematiku. A potom, on je třídní, a mohl by mi škodit. Nejhorší je, když mě na to vyvolá. Člověk to musí odříkávat po něm, on jen chodí po třídě, pokyvuje hlavou a myslí si patrně, že my všichni tomu věříme.«

»Já myslím, že zas tak naivní není, aby nevěděl, že všichni s ním souhlasíme.«

»Ale měl by mu to někdo říci. Ty bys mu to zrovna mohl říci, Jiří. Ty jsi primus ve třídě, tobě by nemohl nic udělat.«

»To je pravda. Také jsem již o tom přemýšlel. Ale dopadlo by to asi tak jako tenkrát s tou úlohou o významu husitství. Nějak by se z toho vytočil a řekl by, že moje námitky nemají vědeckého podkladu. Mně vypravoval Bouzek z loňské oktávy, že jeden oktáván také opakoval lekci jinak, než ji přednesl Dr. Mach. Řekl prý mu: Já svých názorůž žákům nevnučuji.«

A potom jim říkal, že prý uznává hodnotu každého přesvědčení, zejména i náboženského: nemá prý nic proti tomu, je-li někdo katolík nebo evangelík — ale chce, aby každý věděl, proč je katolík nebo evangelík. Zná prý i sílu tradice a vzpomínek z dětství a chápe, že myšlení mnohého studenta jest jimi určováno. Chce prý vychovati k přemýšlení a kriticizmu: respektuje každý názor budovaný na skutečnosti a historické pravdě, ne však názor založený na citech — tu prý se stavějí proti sobě dvě sféry, sféra poznání a sféra citu — a nemá prý smyslu hledati mezi nimi soulad nebo rozpor — no, a nakonec udělal z toho oktávána před třídou jakéhosi chudáčka, se kterým nemá smyslu se přít a který zaslouží jen politování.«

»Jenže tady jde o tu historickou pravdu a s tou on je na štíru.«  
»To on není sám. To je škola. To je pojetí dějin. On vlastně neříká nic, co by bylo naprosto nesprávné. On jen něco zamlčí, něco zase zdůrazní. A ostatně dějiny nejsou jen fakta. Dějiny jsou také výklad těch fakt. A to už je jakási filosofie.«  
»Tak bychom se do něho měli dát jako do filosofa!« myslí Josef.  
»To bychom pochodili zrovna tak. Bouzek mi vykládal, že se o to pokusili také. Dali mu několik otázek, aby se vyjádřil, který filosofický směr zastává.«  
»A jak to dopadlo?«  
»No, řekl, že poznání má podle jeho mínění funkci biologickou, že jest službou našim zájmům přinášenu a v tom smyslu prý jest pragmatista. A jako učitel prý by nikdy nechtěl předkládati soustavu hotových pravd, nýbrž nanejvýš návod, jak k nim dospěti. Právě nedokonalost a nehotovost lidského poznání prý umožňuje růst a vývoj lidského ducha, vzpruhou ducha prý je neklid a proto prý je správné žádati, aby si každý našel svou pravdu na vlastní odpovědnost.«  
»To je jeho filosofie?«  
»Ano, to je snad jeho filosofie.«  
»To věru nestojí za to se s ním přít.«  
»Nestojí.«

\*

Jasný zimní den. Nebýt ostrého severního větru, bylo by milo procházet se na slunci. Jiří vyběhne z domu, vdechne svěží, mrazivý vzduch, upne si kabát. Projde Palackého třídou, zabočí do aleje vlašských topolů, v jichž bezlistých korunách, podobných velikým košťatům, zpívá vítr. Na konci aleje dívčí postava. Zlaté vlasy pod bílým baretem. Slávka? Ano, Slávka.

Jiří ji dohoní a pozdraví.

»Kampak utíkáš?« ptá se Slávka.

»Já — totiž —«

»Já — já —« opakuje po něm Slávka a hrozí mu prstíkem.

»No, kam myslíš, že jdu?«

»Někam za město, že?«

»Ano, tedy za město.«

»A budeš se tam učit, že?«

»Nebudu se tam učit.«

»Je tam velký vítr, že?«

»Ano, je tam velký vítr.«

»A nebylo by lépe doma za kamny?«

»Také si myslím, že by bylo lépe doma za kamny. Ale dovolte otázku, vážená slečno, kam vy máte namířeno?«

»Ach, já jen tak!«

»Ach, jen tak!« napodobuje Jiří. »A není vám zima, slečno?« A oplácí jí pohrození prstem. »Mně se zdá!«

»Jdu se projít!«

»Ano, je to velmi zdravé, takhle se projít.«

»Ty ošklivče!«

»Řekni aspoň: Ach, ty ošklivče! Být v tvých očích ošklivcem jest, ach, tak sladké!«

»Tak si jdi, nechci tě zdržovat — možná, že tě někdo čeká.«

»Ano, možná, že mě někdo čeká.«

»Ach, ty ironiku! Takhle se mluví s kamarádkou?«

»Jistě, máš pravdu, takhle by se nemělo mluvit s kamarádkou. Ale víš co? Pojd' se mnou!«

»S tebou?« A do široka se rozevírají jasné akvamariny.

»Ano, se mnou.«

»A nebudu ti překážet?«

»Ne.«

»Opravdu ne?«

»Naprosto ne.«

»A ty mi potom utečeš, vid'?«

»Neuteku, uvidíš! Jen pojd'!«



»Tak ano. Ale až se mne budeš chtít zbavit, jen mi řekni, že mám jít.«

»To ti řeknu nebo neřeknu, podle okolností.«

»Třeba, kdybych byla zbytečná.«

»Dáma nemůže být zbytečná.«

»Já nejsem dáma.«

»A tak!«

»Já jsem tvá kamarádka. A ty jsi můj kamarád. Tys mi to slíbil.«

»Když jsem ti to slíbil, tak pojď se mnou.«

A již sestupují do úžlabiny pod viaduktem. Nahoře syčí lokomotivy a třískají nárazníky posunovaných vozů. Údolí, kudy se vine řeka. Řada nízkých domků s plechovými střechami.

Jiří vytáhne papírek — na něm je tužkou poznamenána adresa: Mostecká 8.

»Ty jdeš na návštěvu?«

»Ano, na návštěvu.«

»To tedy přece nemohu jít s tebou.«

»Ale můžeš. To je návštěva, na kterou docela dobře můžeš jít se mnou.«

»Opravdu?«

»Nu, jen se neboj!«

A vcházejí do jednoho z nízkých domků. Nízké dveře. Jiří se musí sehnout. Slávka zaváhá. Jiří ji vezme za ruku: »Jen pojď!«

Jejich zrakům se objevuje nuzná světnička o posteli a stole s dvěma židlemi. Na lůžku leží stařec. Slávka myslí, že spí. Přistoupí k posteli: Nespí! Otvírá pomalu oči a dívá se na Slávku. Po chvíli se ptá:

»Jste anděl nebo člověk?«

Slávka se usměje a povídá: »Andělé mají křídla a já je nemám.«

I Jiří přistupuje a praví: »Slyšeli jsme o vás a jdeme se na vás podívat.«

Slávka se trochu rozhlíží kolem. Všude nepořádek. Polorozbité okno. Neumytá podlaha. Vyhaslý oheň v kamnech. Zatuchlý vzduch.

»Chtěli bychom vám nějak pomoci,« praví Jiří, »jste tu tak opuštěn. Kdo se o vás stará?«

»Dcera přijde večer — přes den je v továrně,« odpovídá stařec.

»A to jste tu celý den sám?«

»Ano, sám.«

»Tak počkejte, my vám to tu nějak zařídíme, abyste měl větší pořádek.«

»Ona dcera,« povídá stařec, »sama je chudák, má tři děti, jenom tak na skok sem může zaběhnout — — —«

»Tak dobře, my se o vás trochu postaráme,« utěšuje ho Jiří.

A když jsou opět venku, praví Slávka Jiřímu:

»Jiří, já si toho stařečka vezmu sama na starost.«

»Chtěla bys? Ale já si ho tak docela nenechám vzít.«

»Tak dobře,« povídá Slávka, »budeme se o něho starat spolu.«

»Dobře tedy. Jsi hodná, Slávko.«

\*

Večer přemýšlí doma Slávka. Má přece peníze na knížce. Na prázdniny. Ach, však já nemusím nikam jezdit! Já ty peníze vyberu. Já — ale tatínkovi musím o tom říci. Ale on mi to dovolí. Jistě mi to dovolí! Potom zavolá z kuchyně Fanyнку a povídá jí:

»Fando, máte mě ráda?«

Fanda se směje:

»To víte, slečno, že vás mám ráda.«

Slávka bere Fandu za ruku a bere ji na schody vedoucí na půdu, kde by mohly mluvit nerušeně.

»Fando,« povídá Slávka tajemně, »já mám velikou práci, nestačím na ni, ale vy mně můžete pomoci. Víte, Fanynko, bude to něco pěkného a Pán Bůh vám to odplatí.«

A vypráví jí o stařečkovi a vysvětluje, co hodlá udělati. V očích Fanynciných zasvítí ohníček radosti a souhlasu. Slávka ji chytí kolem krku a políbí na tvář.

Je tedy ujednáno, že Fanda koupí pěkný hrnek na mléko, konev na vodu, lžící, nůž, smeták, mísu, ubrus, deset metrů plátna a jiné ještě věci, aby světnička byla v pořádku.

Uvařené mléko tam Fanda vždy večer zanese. A vždycky prvního si přijde Fanda pro

peníze na mléko a chléb. A tak plny jakéhosi nadšení sestupují se schodů od pudy. Třetí den jde Slávka s Fandou navštívit stařečka. Ach, jak je tu všecko změněno: bílé záclonky na oknech, stůl přikryt ubrusem, podlaha umyta, tři stejné hrnečky na almárce, na jednom okně i malý muškát, na stole bochník chleba a rohlíky, lesklý nový nůž.

Stařeček pláče radostí. A rozechvělým hlasem vypravuje Slávce o své nebožce Marjance, o jediném synu, který padl ve válce, říká Slávce andílku a ovečko dobrá. A Slávka mu slibuje, že se na něho častěji přijde podívat a Fanyňka že přijde každý den.

Nazítří posílá Slávka Fanyňku pro plátno na povlaky. A Fanyňka šije po večerech, když už páni jdou spat, cíchy pro stařečka. Za pár dní to je hotovo: jaký to je obrázek, když pak Slávka přichází se podívat. Stařeček v bílých povlacích jako zavátý sněhem a dívá se vesele. A říká Slávce, že když ji vidí, necítí bolesti a zdá se mu, že by mohl skály lámat . . .

\*

Svět ve varu. Válčí se na Dalekém východě i ve Španělsku. Kličkování anglické politiky. Rychlé střídání vlád a stávky ve Francii. Ve škole řečnická cvičení. »Humanitní ideály.« Toto thema si vzali Franěk a Bouchal, kteří ztrávili prázdniny v jakémisi studentském táboře.

Franěk končí svoji řeč chválami lidství a lidskosti. »Je třeba budovati humanitní postoj a úctu ke skutečné i potenciální lidské osobnosti, pojmy práva, rovnoprávnosti, lidské důstojnosti a čistého lidství.«

V hodině samé je debata jen spíše formální. Pravý slovní boj vzplane až v přestávce. Jiří a Josef se ptají řečníka, co vlastně je humanita, to »čisté lidství« a nazývají to náhražkami a destiláty křesťanství. Franěk dokazuje, že křesťanství zklamalo. Nezměnilo lidi ani za dva tisíce let. Proto není možno od něho očekávat, že by vytvořilo snesitelný řád sociální.

»Co tedy zaručuje tuto přeměnu lidí?« táže se Jiří.

»Socialismus,« odpovídá Bouchal.

»Jak to uskuteční?«

»Převýchovou,« tvrdí Bouchal.

»Převýchovou? To, co má socialismus kladného v této snaze po blahu všech a lásce ke všem, má přece z křesťanství. Může tedy pracovati jen s tím, co již křesťanství dávno vložilo do lidských srdcí. Lidé přece nepadají s měsíce. Vyrůstají v určitém ovzduší mravním a kulturním. Ať jdou socialisté mezi barbary a zkusí vytvořiti z nich nové lidi, nesobecké a naplněné láskou. Bez křesťanství to nedokáží. Není-li Boha, není ani člověka, řekl Dostojevskij.«

A Franěk nadhazuje protiotázky o nezaměstnanosti.

»Tak proč vy, křesťané, nejdete s námi?«

»Protože vy, socialisté, všechny problémy společenské řešíte jen se zřetelem k blahu pozemskému, bez jakéhokoliv poměru k Bohu. A také proto, že vidíte v člověku jen vyššího živočicha a neuznáváte jeho nadpřirozeného určení.«

Ale již školník zvoní, a to je konec diskuse.

Jiří usedá do lavice a myslí si: »Ale, nač se s nimi hádat; my to zde nevyřešíme.« V septimě se to nerozhodne.

Svět je v napětí a strachu. Leden začíná projevem Rooseveltovým o mezinárodní spolupráci. Úpadek bílé prestiže: japonský admirál Suecugu prohlašuje, že v boji žluté rasy s bílou Japonsko se nebojí ani války s Anglií. Hudba budoucnosti: Van Zeelandův plán na hospodářské usmíření světa uveřejněn. Platonický hlas ze Ženevy: Společnost národů vyslovuje sympatie Číně a doporučuje jednotlivou pomoc.

Po třídách chodí oběžník, ve kterém se žactvu zakazuje jakákoliv účast na politické činnosti. V septimě čte oběžník sám třídni Dr. Mach.

»Mám k tomu poznámku. Stává se v poslední době, že žáci se tajně shromažďují pod záminkou vzdělání. Je oprávněné podezření ve sboru profesorském, že tyto schůzky mají za účel vnášeti do řad studentstva vášně politické a nesnášenlivost náboženskou.

Jest mou povinností, abych vás varoval před účastí na takových schůzkách, ať jest jejich tendence jakákoliv, jednak že takové spolčování odporuje školskému řádu, jednak že škola má odpovědnost za studenty a jejich vývoj duchovní a mravní. Ti, kteří lákají studenty do takových spolků, zřejmě jen podřívají vážnost sboru profesorského a budí nedůvěru ke škole, která vychovává nestranně. Doufám, že v mé třídě bude tato výstraha dobře pochopena a že sbor profesorský nebude nucen zakročovati.«

Jiří má dojem, že Dr. Mach se zvláště významně dívá na něho.

»Jistě ví, že chodím do sdružení. Dobře tedy, ať jmenuje ten spolek a ať jmenuje ty, kteří tam chodí. Možná, že je to jen udice. Někdo se přihlásí a bude se ohrazovat. Dr. Mach začne vyšetřovat a naléhat, aby byli vyzrazeni i ti ostatní. Tu radost mu tedy neudělám.

\*

Olin dostal k vánocům krásnou Leicu. Zkouší své umění fotografické i ve škole, a to na pánech profesorech přímo při výkonu jejich povolání. Po čase sestavuje ze svých snímků celé tableau: uprostřed pan ředitel, an předčítá výsledek třetí obdoby porady o prospěchu a chování žáků. Řada nahoře, od leva do prava: Děda, jak svým předlouhým ukazovátkem »ryje« do mapy; fysik Komárek, jak leze po žebříku a spravuje neposlušný Atwoodův padostroj; Dr. Mach, jak zapisuje do třídnice; profesor Suk se vši slávou své zcela lysé lebky. Dolní řada: paní profesorka z franštiny, jak prstem hrozí Kavanovi, který neuměl slovíčka; Dr. Svolinský před tabulí popsanou pojmy starořecké filosofie mnohonásobně podtrhanými; profesor tělocviku, jak půvabně předcvičuje sklopku na bradlech; a konečně i profesor Staněk, jak předčítá z knihy, která právě vyšla.

Tento podnik má dohru. Ve fysice chce profesor Komárek cosi uložit podle knihy. Vezme Babákovi, který sedí v první lavici, jeho exemplář, otevře — a vidí Olinův fotografický výtvor.

»Babáku, kdo to fotografoval?«

Babák mlčí jako zařezaný.

»Babáku, kdo to fotografoval?«

Babák neodpovídá.

»Babáku, kdo to fotografoval?«

»Já ne,« vypraví ze sebe Babák.

Veliké ticho ve fysikální posluchárně.

»Babáku, slibuji vám, že se tomu žáku nic nestane. Řekněte, který to je.«

»Prosím, to je Nápravník.«

»Tedy Nápravník. Ovšem, Nápravník,« povídá pomalu profesor Komárek. »Pojďte sem, Nápravníku.«

Olin se šourá ke katedře.

»Tedy vy jste ten čipera? No, fotografovat umíte, ale darebák jste.« A klepne ho Babákovou knihou po hlavě.

Prázdniny.

Jiří je u rodičů na venkově. Olin posílá lístek z Tater:

Toto není píseň ani spievanka,  
kterou zpívá všelijaká sebranka,  
neb my jsme ta smetánka,  
která,  
je-li jasně,  
má se krásně,  
všude má své bratry,  
na Vysoké leze Tatry —  
to je ta letní selanka,  
selanka je od sele,  
zpíváme si vesele!

Inu, Olin, nenapravitelný Nápravník!

Také Slávka slíbila vzpomínku. Však tu je:

Mnoho pozdravů a vzpomínek — Slávka H.  
Bezkydy 31. VII. 1938.

Na Slávčin lístek odpovídá Jiří spíše galantně než kamarádsky:

»Děkuji ze srdce za lístek a vzpomínku — opětuji ji s vroucností, která je ohlasem vznešenosti trochu donquijotské. A poněvadž Cervantes neprávem zesměšnil rytířství, domnívám se, že „mnoho pozdravů“ mi poslaných smím pokládati za jiskřivý roj hvězd padajících za letního večera. Která je ta má?«

Snad ji to nějak dojalo. Odpovídá delším dopisem, ve kterém rozmarně líčí svůj pobyt na Valašsku. Všechno bylo hezké až na to studené léto. Zachladila se. Pořád kašle. Má trošku horečku. Musí ležet. Přála by si, aby i on napsal, jak se mu daří.

Tento dopis je tak důvěrný — ano, hřejný — a Jiří si musí přiznat, že myslí na Slávku, mnoho na ni myslí . . .

Na srpen odjíždí na několik dní ke stařečkovi, matčinu otci, do vinného kraje. Chodí mezi vinohrady a myslí na Slávku, svou milou kamarádku. A jednoho dne jí píše dopis: »Snažím se mítí nejpěknější představu o Tobě. Nemohu si připustiti myšlenku, že už by Ti nebylo lépe. A proto Tě nevidím jako pacientku, nýbrž jen jako ubohého a ovšem nevinného vězníčka, zajatého ptáčka, který nesmí z klece, ale přece vzpomíná na své přátele, a to je dobře: zajisté, při každé nemoci je důležité, jakým myšlenkám se pacient oddává. Někteří doktoři se sami namáhají léčiti i jakousi sugescí a vzbuzovati libé myšlenky u svých nemocných. Ubozí doktoři, dělají, co mohou. I nezbyvá mně, kamarádu, nic jiného, než abych se přiživil na pánech doktorech a přispěchal také se svou troškou do mlýna, ačli ovšem jakožto nejposlednější, nebo mírněji řečeno, nejdruhotnější z tvých přátel jsem schopen vzbuzovati myšlenky libé. A má-li člověk jako kamarád libě žertovati se vzdálenou pacientkou, předpokládá se, že se jí daří dobře. Jinak si musí býti vědom, že celý jeho dopis v případě opačném je nesmyslem a pro ten případ prositi, aby jeho neurvalost mu byla prominuta. Tedy Tvůj kamarád si tě představuje velmi ideálně a zdravotně, a to znamená, že 1. už Tě nic nebolí, 2. že máš chuť na jídlo, 3. že dobře spíš, 4. že se trochu nudíš. A poněvadž první tři body v té představě plně ho uspokojí, nalézám toliko v bodu čtvrtém oprávnění a povzbuzení, aby Ti psal jakožto takový, totiž jako kamarád. Hm! Co dělám? Sedím u stolu a píši. Zima je tu také. Jinak jsem zařízen po vojensku. Stařečkův výměnek je jako pevnost, kam nemají přístup „civilové“, to jest synovci a neteře nejrůznějšího kalibru, takže jen občas si dávám dovolenou a sám vyhledávám jejich ctěnou společnost. To se rozumí, že mnoho čtu a — nelekej se, piju — to klima to žádá! Večer chodím na procházku. Ta dědina je hezká, když svítí měsíc: na modravém nebi plují obláčky a zámek vypadá, jako by byl vystřižen z modravého papíru a přilepen na obzor. Večer sedávám také se stařečkem, ochutnávám loňské víno a poslouchám staré vinařské historky. Letos má stařeček tři druhy: 1. ryzlink, který má žlutě zelený přísvit, vůni citronů a dále se vyznačuje tím, že by se jedné pacientce z něho rozčervenaly tváříčky až milo a v očičkách by se jí rozžehly jiskřičky, že by to už ani nebylo podívání pro kamaráda, 2. tramín, který je starý bouřlivák a pořád ještě kvasí a proto jeho budoucnost, jakož i možná účinky na pacientku zatím nemohou býti odhadnuty, 3. charvát, to je nová odrůda, s kterou nemáme dosud zkušeností — zatím má vůni i chuť čerstvých jahod a barvu nijakou — to je zřejmě divoch, který bude musit být ještě krocen nějaký čas v sudě, než z něho bude pořádné víno. Okusiv těchto tří letošních druhů, dospěl výše jmenovaný kamarád k poznání, že 1. žádné víno na světě se nevyrovná stařečkovu, 2. že žádný druh vína na světě není dost dobrý, aby se jím připíjelo na zdraví jedné pacientky.«

(Pokračování.)

### *Mirek Zapletal: Chvíle*

*prchavá chvíle klamného jasu  
rozžehlas oheň kde krb není  
prorvalas krunýř zapomnění  
prchavá chvíle klamného jasu*

*prchavá chvíle klamného jasu  
vzbouřilas vlny klidných již vod*

*rozžehlas tiše hasnoucí knot  
prchavá chvíle klamného jasu*

*prchavá chvíle klamného jasu  
proč budíš stíny mátožné  
proč dalas víru v nemožné  
prchavá chvíle klamného jasu*

# J Á R A H O R S K Ě K V Ě T Y

Ztemnělé vody potoků odpočívají klidně v náruči olšin a blatouchů jako usínající děcko. Stromy už neměly měkkého stínu májových večerů. Stály tu lhotejně, protože neměly síly k novému úsměvu. Stačil jim život. Čekaly.

Léto rozsévalo po kraji červené a modré květiny. Máky a hořce a zvonky. Závěje zvonků. Modrých a prostých.

Rozesmátý vánek, mírně svlažený západem, se hnal přes žita. Rozkolébal břízové paseky, zašuměl křídlem včel o tvrdé koleje času — a zanikal v dalším závanu.

Z vysoké klenby sosen a modřínů zadýchl ještě chlad, zbrázděný stínem pryskyřic. Oasa v bronzovém žáru polední.

Nad zralou loukou se vlnila vůně sena. Zvonily mokré kosy. Vyprávěly o štedrosti země a mísily rozmachy práce s únavou potu.

To byla krajina, jíž kráčely červnové dni. Jeden za druhým, slavnostní a nové.

Vyrostlo ráno. Od břehu obzorů přitekla cesta, zrosená příbojem východu. Do měkkých akordů lesa zazněly pevné šlépěje, zladěné tajemným přátelstvím duše. Jaromír. Koruny košatých lip se naklonily k sobě v důvěrném údivu. Vrátil se. Dlouhým pohledem hladil dědinu zalitou deštěm svítání. Měl v ní rád chudou chyš, schýlenou v peřeje brázd, s večerním polibkem hvězd a povídkou staré jabloně. To byl jeho domov. Zahrada dětství, kde si hrál s úsměvem jarního svítání, smával se s hrstkou pomněnek. Žil živou pohádku. Pak odešel. S matčíným křížkem na čele, se slzou dvanácti let. Město ho objalo chladnou náručí. Nezáleželo mu na tom, kdo přišel. Tehdy ho bolelo srdce stíněné temnou lítostí ulic a kovovým pláčem večerů. Oněměl.

Přijížděl domů, do světlých hor, kde mohl rozepnout ruce až k branám vysokého rána. Klekal ve stínu Božích muk a rozpětí vrásčitého dřeva pokrýval hrstí petrklíčů nebo věncem podzimního vřesu. Byl šťasten v té tvrdé pohádce venkova. Přinášel kytici jeho úsměvů do žízňě bezedných cest.

Jaromíre, poutníku za hvězdou čistých snů, až napojíš duši pramenem modrých bystřin, až na klíně tichých vysočin zahoří paprskem bílý květ, najdeš svůj den.

Odrostla léta, odkvetl jejich smích. Jaromír byl septimán. Přicházel do rodného kraje pro úsměv očí, který snad nepatřil jemu. Květuška. Stříbrný motýl zazvonil neznámou písní o struny chudého srdce. Chtěl mít všechny úsměvy pro sebe. Přinesl jí svou lásku čistou a věrnou jako květ leknínu. Usmála se a pohlédla mu do očí. Poznal svůj rozsudek. Krátký a tvrdý. Všední. Byl chudým, pro něž už nezbylo lásky? Chtěl oheň a sílu. Ne soucit, jenž hořkne jako slina na tváři. Krev a vzdor.

Probolel se preludem pozlátka k novým obzorům. Přibil svůj stesk na poslední záchvěvy srdce.

To byl Jaromír. Zaplatil svou daň za kouzelný pohár bludiček — a odešel. Bez smutku šlépějí, jež tíží krok okoralou trýzní nesplněných dnů.

Jsme jenom poutníci. Všichni. Jsme plavci v peřejích řek, naději moří, zlatokopové, oráči i lovci. Jsme dělníci. Všichni. Každý podle své odvahy, rozpětí síly, oběti lásky. Bojujeme. Zbabělec se leká meče a vřavy. I vítězství. Jaromír nebyl zbabělcem. Vykročil. Hledal ten podivný květ, jenž dýchá rosou na pláži žňových polední.

Tehdy uslyšel hlas. Docela jiný než známých věcí. Měkký a výstražný, hlas upřených očí, hlas Boží. Věděl, že jej čeká boj a proto šel. Bláznivá radost se roztančila po pláních nového štěstí.

Bude vítězit a přinášet trofeje Veliteli. Dal pravici i srdce vděčné, důvěřivé.

Šel první brázdou. A Bůh ji požehnal šlépějí kněze.

Vracel se domů s praporem lásky, vlajícím nad prachem země a člověka. Přicházel rozházet trochu svého štěstí na štíty rodných střech. Poznal svůj kraj. S kostelíkem vyrůstajícím ze všedního dne jako výkřik spoutaných dlaní, s bolestným vítězstvím křížů na rozcestích.

Vyměřený úder času rozhoupal zvon. Nedělní svítání posypalo dlouhé cesty žíznivým chvatem.

Poznal svůj den rozvátý po horách. Pastýř a stádo, brázda a rozsevač. Poutníci. Za sluncem jiných obzorů, za hvězdou bez půlnocí. On jest jim převozníkem a pastýřem. To je jeho květ — a jeho den.



A. K. L., Přerov: Kresba Archiv Jitro, Praha

Saša Pechová: *Je večer*

*Je večer.*

*Já vzpomínám  
na smutek třpytných hvězd  
a dlouhé stíny  
jdoucí tichou písni k nám.*

*Je večer.*

*Stříbro vlhkých sněhů*

*vede srdce moje k Tobě  
jako měkké vlny,  
které letí řekou k výši břehů.*

*Je večer.*

*Já posílám teď dravou hudbu větru,  
která donese Ti do dlaní  
na co čekáš —  
co zůstalo Ti v duši v stejném parametru.  
Je smutný, chladný večer.*

## P E T R   Z H O R   Č A S   —   B Ě Ž E C   Z Á K E Ř N Ý

Čas — neviditelný běžec — utíká před našimi touhami a před našimi nadějemi. Zastaví se náhle a ucítíme dech jeho rozšklebených úst na svých rtech v okamžiku, kdy vyprávěly nejkrásnější pohádku, kdy jsme nejméně pociťovali mdlobnou tíživost výparů země. Čas — zákeřný běžec — sype nám na cestu zrna okamžiků: jsme zmámeni blaženou lítostí, zachytíme-li svými smysly vůni a barvu těch, které nám přinášely radost a jistotu, které však proklouzly našimi prsty a nenávratně zapadly do prachu cest; protínáme svá srdce jiskrami, sršícími v dlouhých obloucích z bodu, kde nás zasáhl roztočený kotouč bolesti a smutku — ta zrna koření nejhloběji a klíčí nejzdrárněji; smějeme se sami sobě jízlivým smíchem chvil, které nás ovanuly táhlou vůní jedovatých bylin, vařených v kotli za mumlání zaklínacích formulí a za jisté konstelace hvězd, vysmíváme se sami sobě a myslíme si, že to je jediný lék pro naše nešťastná srdce. Zákeřný běžec je čas. Když rozkvetla láska, vyrval ji a nasel tam bolest. Když bolest klíčila a smutek tichého oddání svlažoval sluncem rozpukanou zemi, narostlo tu hloží s trny obsahujícími jed jako zuby zmijí. Bědnou útěchou nám je čas — — —

Spolu jsme neměli smluv; neměli jsme ani minulosti, ani budoucnosti. Byla s námi jen pří-

tomnost. Přišla jsi, byla jsi mou. Vyprávěli jsme o květinách, o zvířatech, o hvězdách a o knihách a o hudbě, nemluvili jsme o lidech, nikdy jsme nemluvili o nás dvou. Cítilas můj smutek, smutek strání, které nemohou být orány. Četl jsem v tvých očích touhu po barvitosti podzimu: nosit v ošátkách vyzrálé ovoce s černými jádry, které čas a země promění v stromy, s tvrdými peckami, kterými prorazí nepatrný klíček semene, vyrovnávat zralé ovoce na hlubokých mísách svého díla a mít obdiv pro krásu božích darů, vidět zlatnoucí lány, které prozpěvují těžkými klasy radostnou píseň o bohaté žni, vidět pole bramborů a řep, jejichž usychající natě ukryly svou úrodu pod zemí, cítit pach listí, padajícího se stromů, které jako po masopustních hodokvasech strhávají kajícně barvitý šat, s pevnou jistotou však, již míza svedla v bezpečí do kořenů pod zemí, že větve rozsely větrem po kraji jejich uzralá semena a že jarní slunce je probudí v počtu nejhojnějším, slyšet šumot křídel ptačího hejna, před odletem poletujícího nad studeným krajem při západu slunce s touhou po návratu k opuštěným hnízdům v korunách stromů, které se novým jarem rozhlaholí vítězným hymnem věčného života — touhu ženy po dozrálých barvách podzimu jsem četl v záření tvých očí. Stala se kompasem mé cestě.

Přišla jsi ve chvíli, kdy můj smutek kvetl barvami nejdívočejšími. Proč ti mám říkat dnes, kdy jsi nejvíce a navždy vzdálena mému kraji, že prvý pohled do tvých očí zlomil můj smutek a vrstvil přede mnou dílo nových nadějí, nového odhodlání, nové síly. Z tvých očí jsem četl svou víru. Pocítil jsem pojednou, že úbočí mých strání jsou svlažována sluncem v proudění jižních větrů, že půda je hluboká a bez kamení — jen rýče, sílu a čas! Těšil jsem se na vzdálenou chvíli, kdy ovane tvé oči barvitá vůně nalitých hroznů dozrálých k vinobraní, kdy uvidíš na zádech pracujících hluboké nůše navršené úrodou a kdy tě zalije pach lisovaných hroznů a kvasícího moštu, který ponenáhlu zjasní žárem přijatého slunce. Svou víru jsem vyčetl z tvých pohledů. Ale když jsem po prvé přišel a rozměřoval nové cesty a ryl nové záhony, tys odešla. Není výčitky v mých slovech: jsou jinde vinice připravené a v květu, se sklepy, kde leží stará vína — mne jenom zaskočil čas, vyprskl mi do tváří jízlivým smíchem a rozplynul se v nic.

Co jsem ti měl říci, když jsme nikdy nemluvili o sobě? Cítilas můj chorobný smutek, bála ses osudné chvíle, kdy tě ovane a poznenáhlu a po částech vstřebá. Bála ses jeho chapadel, která nikoho nepropustí ze svého objetí. Bála ses, že jeho žiravina rozpustí tvůj jasný pohled, tvůj úsměv, tvou jistotu. Bála ses příšery a — nebylo v tom slabosti. Nedočkala ses chvíle, kdy z mých očí vyšlehne plamen tvého pohledu, kdy ve mne ucítíš bratrskou duši, silnou, hledící vzhůru a strhávající všechny překážky, které slabost staví síle do cesty — nedočkala ses chvíle, kdy tvá duše pronikne mou duší. Já jsem však celé své jmění vsadil na čas: čas byl mým dělníkem, věřil jsem v jeho pomoc a ve vítězství. Zradil mne. Nikoliv ty, ale čas mne zradil. Dni se mi protáhly v bezútěšné prázdno, nebylo hvězd, nebylo cest, má síla, která se rodila z vůle nově vzkříšené, navlékla masku nemohoucnosti a vše, co žilo z jejího života, zapadlo za obzory. V nekonečných dnech jsem se vracel do minulosti a jako drahocenné perly přebíral jsem v svých vzpomínkách všechny chvíle, které nebyly ani tvými, ani mými, které patřily nám oběma, prožíval jsem znovu všechna tvá slova, tvé pohledy, tvá gesta a pohyby tvého těla, slyšel jsem znovu všechny kouzelné melodie, jimiž jsi mne obklopila, všechny chvíle se mi vracely, od té první, kdy jsem tě uviděl v květovaných šatech s vyšívaným pásem kolem boků a v zahliněných botách, až po onu poslední, kdy jsem v svých očích zadržel slunečné jasno tvého pohledu — bylo to za mrazivého večera plného hvězd, země pode mnou utíkala, čas mne unášel do dálky a já jsem tě viděl naposledy — naposledy — — — Krystalky těch chvil se mi zjevovaly v nových celistvostech, vábivější, žádoucnější. A — všechny jsem je nakonec zapřel, protože nikdy nepatřily jen mně samotnému.





Prof. L. Smrčková: Archiv Jitro, Praha  
Nad Otavou (kresba rudkou)

Zdeňka Walterová:

## *Mým kopcům*

*Mé kopce pusté, smutné a beze stromů,  
vás nikdo nemá rád!*

*O kráse rozkvětých zahrad mi mluví,  
velebí lesa vonný chlad,*

*chválí mi květů omamnou vůni  
i sladkou píseň vod.*

*U vás jen hořká vůně hroudy  
a bolest — její doprovod.*

*Však mně jste drahé nade všechno,  
k vám spěje vždy můj krok,  
vy jenom srdce moje pochopíte,  
vy těšíte mě celý rok.*

*Vy dobře víte, proč srdce pláče,  
když našlo vždy jen chlad,  
vy znáte smutek duší těch,  
jež nikdo nemá rád.*

*A snad, vy moje kopce pusté,  
že stejný náš byl osud,  
já vždycky jsem vás tolik milovala  
a miluji vás dosud.*

## M. Sůva: **Včera večer**

Věnováno A. J.

Celá víska už spí, stará rezavá kočka se vrací ze své procházky a já se dívám z okna chaloupky. Poslední růžová bosá husopaska přehnala v úvoze hejno bílých skvrn, rudá světélka na mezích se pohupovala, jen křepelčino »pětpeněz« zní pronikavě do večerního ticha, jímž hovoří pole a lesy.

Celá víska už spí, horácký větrík přináší z okolních vsí štekot přívětivých Voříšků — a já myslím na tebe. Je tu tolik krásných věcí, a všechny bych ti chtěl ukázat. Nejdřív bych tě vedl dolů k šeptající řece a oba psi — moji kamarádi — by se dívali s úsměvem za námi, vrtíce vedle sebe ohony. Ale nevedl bych tě tam, kde je zaklenuta do mlčícího lesa surová plocha hotelu, ale tam, kde říčka — klečíc — rozhrnuje loubí šumících olší. Je to uprostřed louky, kde rostou teď kopky, vonící senem. Jen ty jsou světlé, neboť na obě strany údolí se zvedá černý les, a podél říčky je už zas pás černých stromů . . . stříbrná a černá . . . Vedl bych tě tam, kde v klenbě mlh, bílých jak vousy mudrců a podobných půlnočním přízrakům, tančí jasné rusalky a staříčkový vodník spokojeně pokyvuje hlavou. A tu bych si tě pevně přidržel, má rusalko, aby ses mi neztratila jako vidění a nerozplynula v lepší říši pohádek, neboť jsi příliš krásná pro lidský všední den.

Potom bychom se ponořili přímo do toho lesa. Tam jsou mechy, zelené jako dětská naděje a měkké jako matčin pohled, moudré balvany skrývají pod obloučky kapradin hovorné studánky, mladé stromky sní o výšce a slunci. Jen musíš dát pozor na lstivé ostružiny, kvetou sice jako kapradí o půlnoci, ale jsou nebezpečné, polapí tě do svých větví, omámí sladkými plody a zarostou jako Šípkovou Růženku. Staré stromy se vážně kolébají, aby vůně jejich jehličí nebyla příliš opojná a všechny sovy by jistě vyvedly svá mláďata, až bychom šli kolem, aby tě spatřily, neboť již o tobě slyšely vypravovat moudré výry. A vyšli bychom tamhle na okraj lesa po ztemnělé stezce, pod osamělým mohutným modřínem. Ten, jenž velice stár a má tu výsadu, že v průsvitu jeho větví se každého večera usadí na chvíli slunce, než se ponoří do vzdáleného jezera. A tu

bychom se vzali za ruce a běželi, neboť by nás zachytil větřík a nesl by nás mezi zástupy obilných klasů, které si s patrnou pýchou, jako malý studentík, hladí jemná strniska svých vousů. Zastavili bychom se až na vrcholku, víš, tam, co každého dne chodívám. Stojí tam starý kříž na zvětřalém podstavci, a visí na něm kytička zvadlých chrp. Nad ním se sklání umírající jeřáb, který už nechápe červené plody svého mladičkého druha. Je odtud nejpěknější pohled na všechna má milá místa v okolí, a na louku vedle lesa se chodívá pást klidná srnka. A tu bychom se zastavili, nabrali dechu, a poděkovali Bohu, že stvořil svět tak krásný, a že nejsme tak smutní, jako lidé, kteří tu krásu musí pozorovat sami . . . Celá víska už spí, zamilovaní se vrací ze svých procházek. Půjdu též spat.

Jindra Javořský: *Les*

*V dalekých vzpomínkách  
vracím se zpět  
pod vaši šumící klenbu  
do šedé náruči mlčících kmenů.*

*Vracíte v jásavých akordech  
překrásné minuty dětství  
kdy jsem se kolébal  
na vlnách písní  
uspáván pohádkou  
zelených větví.*

*Stále jste hradbou mých království  
stojíte pevně  
i v úderech blesků  
protože neznáte smrti . . .  
jen vaše koruny šumí  
a sní . . .*

## E U G E N L I Š K A      D Ů M U B O Ž Í H O O K A

Dveře byly těžké, okované a v očích chlapce, který seděl na prahu, četl jsi úzkost a plachost pomněnek.

»Šimone!«

Oči chlapce se zatřásly a odtrženy od čehosi vzdáleného, snad od namodralé oblohy, se vrátily do domu.

Dům u Božího oka, to už je jiná historie.

Anna Chovancová byla jako bílý beránek, když jí Jan Chodec navlékl žlutý kroužek u oltáře. Rozplakala se, jako by tušila, že zvony neznají jen k modlitbě Boží. Viděla odcházející slunná jitra a družky (s kterými snila o dalekých zemích . . .) se usmívaly nějak cize a vzdáleně a jí se zdálo, že je okradena o svůj sen, který byl blízko jako zvonárna starého Pasterňáka, a přece se neuskutečnil.

»Mamičko, já nechci pana Jana.«

»Neplač, Aničko,« řekl Jan a pohladil ji po vlasech. Ale všechno to vyznělo nějak naplano, jako by tušil, že život jeho nebude radostný, že zhřeší, že zabloudí po zablácených cestách a jeho hlas zhrubne jako rodné jeho oranice.

Brzy po svatbě si ji odvážel domů.

Anna Chodcová se podivila rozsáhlé rovině s kříži na rozcestí. Viděla, že zde není uniknutí, že každý vidí její kytici zvadlých květů.

Odhodila ji do zrajícího obilí a přehodila bílý závoj přes obličej malý a bílý.

Spěchala.

A Jan zdravil venkovany pracující na poli zlatém. Mlčela a divila se jejich hnědým tvářím. Cítila jejich vracující se pohledy a bylo jí úzko.

»Budeme brzo doma,« chlácholil jí Jan.

Zradostněla.

Připomněla si svůj domov v horách, uprostřed lesů, které vracely její hlas, studánku, která vracela její úsměv. Horaly, kteří utíkali s očima někam vysoko, kteří odcházeli a nevraceli se. Zde viděla šlépěje tuláků, vracějících se s holí podobnou kříži, aby se pomodlili u Boží muky s obrázkem Matky v kraji rodném. Vraceli se mezi rodáky s úsměvem provinilých.

Omlouvali se. A pak vyprávěli o něčem, čemu druzí nerozuměli, ale poslouchali o orose-  
ných jitrech, o hvězdách hluboko pod vodou. Báli se zatleskat radostí, aby se nezdálo, že  
nemilují svou rovínu tichou a spojují své kroky s tulákem, který se před lety rozkřikl  
a úšklebkem znesvětil zemi.

A Jan byl tulák, který se vracel, aby vyprávěl o polární záři, v které cítil rozkvetlé růže.  
Anička se podivila jeho očím, které mu odnesla studánka a modrý květ koukolu. A roz-  
sevač zasel Janovi do prsou vlčí mák. Nemoc je největší smutek. Smutek plané jabloně,  
která marně čeká na zahradníka.

Jan poznával, že dlouhé večery se skienicí vína a vzpomínkou na několik nejdražších jsou  
nejsmutnější, a Boží muka v poli zlatém s modlitbou zbožných písní za .prosebných dnů  
jsou nejkrásnější.

(Boží muka s obrazem Matky.

Děvčata již rozkvetla a každá má ve vlasech sasanku. Na mezi pampeliška, a po kraji zpěv.  
Raduj se, nebes Královno.

Svatá Maria, oroduj za nás.)

»Šimone!«

A oči chlapce se zatřásly a odtrženy od namodralé oblohy vrátily se do domu.

»Šimone, tatínek umírá — — —«



Fotosoutěž

Archiv Jitro, Praha

## J. ČECHAL: PANÍ MÁ...

Má každý jinou vůni ve vlasech, jinak plá každému zrak a jiné přináší dary obětní...  
Měsíci květně, kdo je z vás nejkrásnější? Za zpěvů skřivanů, z šumění živých vod se rodí  
a tvář tvá je poznamenána tajemstvím tisíce a jedné noci. Řekni, kdo rozchlípl tvé rty  
v úsměv, v němž smutek zavržených snad, snad milostnost tone? Kdo dal tobě moc, abys  
s hrdličkou na rameni a s harfou vánků v náruči vkročil mezi nás — ty, oživující? —  
Pod tvými pohledy žhaví ret věčné Milenky a puká v sladké křeči. Prameny milostných  
šťav stoupají na tvůj pokyn z jejich útroh a v churavých srdcích lidských — ale ne, proč  
pláčí dnes housle melodiemi snění, proč šeptají flétny a citery o podivné kráse touhy  
marné, o růži bílé a spanilé...? Pro koho připravilo sady a štěpnice, komu to střásá  
bělostná okvěti třešní a střemch, pro koho schystal jsi kytici trav? Ach, víme, Královna  
přichází! Proto ta tichounká hudba a sváteční chvění. Tuláci, bratři, slyšíte! Královna  
přichází! Krásná po utrpení. — Ach, paní má, proč tolik smutku v nás? — Přišlas! My  
věděli, že nezapomínáš, Milostiplná! — Pohled' nám do očí, nevděčníkům, vyslechni,  
ó, pokorně prosím, zarmoucené, po vlasech pohlad' děti své ubohé! (Ach, proč proklet  
jsem němou, paní má, proč nemohu zaplakat?) — A co ti dáme, Královno, my tuláci  
smutní? Zpívat neumíme, ale, chceš-li, slavíků nachytáme, růže a lekníny přineseme! Nebo  
žádej naši krev, mladou a pěnivou, anebo, chceš-li, z kostí a snů svých trůn tobě pod  
kvetoucí jabloní postavíme. Královno naše!

František Luska: **Pohádka**

Zvonky ti v hrdle zvoní  
studánko zelená  
Kam půjdu pro své štěstí  
vzpomínko ztracená

Když ty mi dáváš radost  
sne z dětství mámivý  
do modrých dálek bloudíš  
obláčku zářivý

a úsměv dáváš kraji  
v němž čeká smutek chvíl  
Hošíček malý zmizel  
Proč jenom jednou byl

Zrcadlo studánky vyschlo  
vanutím všedních dnů  
Řekneš mi pohádku z dětství  
Rád si tě poslechnu.

Oldřich Kryštofek: **Jitro**

Jitro je mladá žena  
s radostným úsměvem  
vodou a ovocem na stolku  
v shrnutých poduškách

Jitro jsou rozpuštěné černé vlasy  
snivý pohled sevřené rty  
odcházející záclony  
nad světlem balkonu

Jitro je rosa na louce  
čerstvý chléb  
hnědá vůně kávy  
polibek maminčin

Jitro je sluncem prozářený slib  
bílá lilie  
upřímná tvář  
otevřené okno

Jiří Karen: **Modlitba**

Jaru zeleň a jivy  
píšťalky vrbové  
Básníku rytmy  
Dítěti království snové  
Létu slunce a jahody  
zlátnoucí klas  
Parku zvonivé fontány  
večerům cvrček sedmihlas  
Podzimu hýřivou paletu  
dozrávající vína  
Milencům révoví  
do slov mžící okarina  
Zimě bělostné halenky  
tkané z bílé něhy  
a vánoce vánoce všem  
lodím břehy  
a ještě  
slabým sílu.

## G. GÖPFERTO VÁ, KYJOV: MAMIČKA UMŘELA

Nožky rudé, opálené, krev, tryskající z ranek a odřenin, mísí se se zvířeným prachem. Stále se kmitají, prudčeji a horečněji, surově bičovány ostnatými větvíčkami medvědice, lačně se plazícími přes vyprahlou, kamenitou stezku. Okoralé, suché rty se svírají, očka, daleká, zapadlá očka, z nichž číší smrtelný, dravý strach, hrozný děs, očka, která bloudí kolem, která se dívají, ale nevidí, uši, které nevnímají poplašené štebetání ptáků, v kterých hučí strašné, ničící slovo: smrt, kostnaté, vyhublé ruce, drtivě svírají lýkovou kabelku, rozházené vlasy, divoce vlající, a ty nožky, ty rozdrásané, zubožené nožky, plné zaschlé černé krve, rvané znovu a znovu, které necítí, které se pohybují a přece jsou mrtvy. Člověk. Nevidící, neslyšící, nemyslí, mrtvý a přece žijící. Člověk, který běží, neví kudy, utíká, letí, letí štván šíleným strachem. Hana. Hana ze samoty. »Žije, musí žít!« vyrážejí suché rty a člověk se řítí dolů. Padá bezvládně, leží mrtvě, tiše. »Domů,« úpí. »Domů!« řve. Bije rukama, škube trávu, rve své zlato s hlavy; běsní, zuří. A zase se dívají skleněné, hluboké oči ztrnule před sebe! Poslední silou se vzpíná tělo, podvědomě hnáno kupředu. Rozráží dveře.

... jsi zde, dítě ... s Bohem! Bůh tě opatruj — — a bezbarvá ruka sklesla na rozedrané hadry, kryjící tělo — již mrtvé tělo Haniny mamičky.

»Mamičko, mamičko — ma — mič — ko — mamičko,« dutě vyráží škubající se tělo na zemi. Nemluví, jen ústa se pohybují. Plíží se ven, chytá se dveří. Drží se, křečovitě svírají kliku, kolena se podlamují, tělo se chvěje. Krvavý západ. Její vlasy žhnou. Rty semknuté. Krůpěje, zlacené slzy, kanou z očí, zabodnutých do dálek. Zhroutila se. Jen oči tupě zírají před sebe a rty šeptají: »Mamička umřela, mamička umřela — —«



Fotosoutěž

Archiv Jitro, Praha

Jan Starý:

## Po bouři

Když hlasy znějí nejjasněji  
v melancholii divém snu  
nad krásou daru tvého  
ach nad krásou jen užasnu  
Zas padla kapka na list bezový  
žel  
není tomu tak dávno  
snad naposledy  
snad naposledy  
zítra bude zas ráno  
V ta rána tichá  
jako zpěvy holubic  
si vzpomínáme víc  
než jsme kdy slyšeli  
Ta rána bílá  
jako peří holubic  
dnes málo  
zítra nejsme nic  
jen hvězda padající  
jako smaragd v hlubinách  
jen silou vymrštěný kosmu prach  
Jsou rána plná víry  
po bouři  
však ve Svatce se točí černé víry  
Tam nad Sázavou  
divoké husy plavou  
divoké husy plavou k nám  
jen škoda děvče  
nejsem sám  
bělounké husy na obloze  
plavou k nám  
jen škoda kamaráde — škoda  
nejsem sám  
divoké husy plavou  
nevím kam

## K. Klika: Poznání

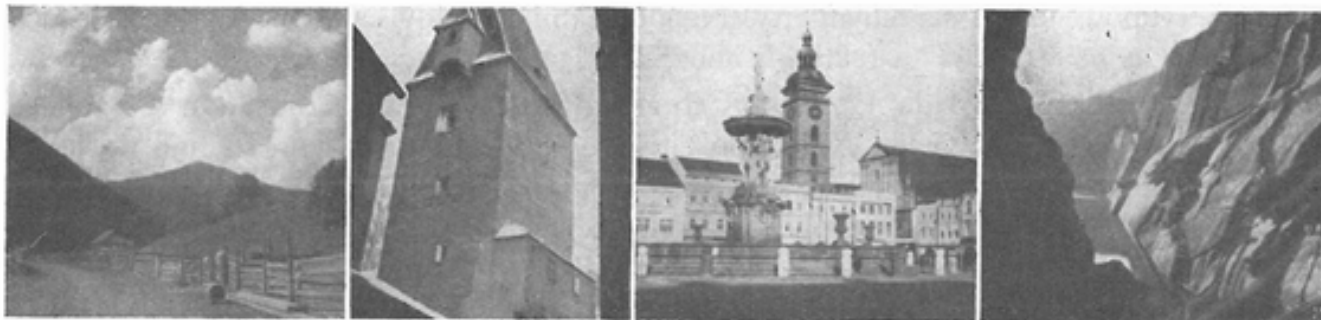
Co na tom že nevidím  
přes ploty krajů a obzorů blízkých  
přes jezy Labe a přes hráze žit  
co na tom že jenom vím  
že někde tam za mořem řep  
za mrakem lesů a obručí hor  
země je nějaká jiná  
milénka jiných úst  
než tahleta má.

Co na tom.  
že někde snad v daleku  
moře se skutečně pění  
země že jazyky mol  
věčně jen chutná mlhu a vlny.  
Palmy že nerostou někde  
z papírů voskových jenom a džuty.  
Co na tom že slyšet je možno  
cikády zpívat usínat v šepotu fontán  
očima koupat se v gotice chrámu.

Vždyť krása je všude tak stejná!

Jak krása orchideí a šeríků bílých  
Jak palem a sakur jabloní kvetoucích  
Jak ostrovů v moři samoty uprostřed polí  
a jezer, v nichž koupe se půlnoční slunce  
i rybníků hostii měsíce přijímajících.

A kdybych i náhle  
rukama svýma obejmout mohl  
všechno to vzdálené nejasné mlžné  
mé nohy by samy se vrátily domů.  
Potok bych přeskočil dojmů  
který by náhle se rozvodnil jimi  
a šel bych zas cestou  
na kterou nohy mé zvyklé již byly.



## Zápisy o válce galské

(Překlad antického pergamenu.) Smrt Orgetorigova.

Galia jest celá rozdělena v části tři, z nichž jednu obývají študáci, druhou kantorů, a ta třetí je tam jenom proto, aby to bylo podle historie.

Národ študácký, jakž od nepaměti známo jest, v končinách za Garumnou a Matronou pokojně sídlí a lovem zvěře i kořinek sbíráním se žíví, ve volných chvílích pak nečinnosti a zahálce se oddává, kdežto onen kantorský, byv od zrození velice velmi bojovný, obživu v tom nalézá, že na sousedy své hromy a blesky metá; učeným sama sebe zuje, pročež je mu na nohy zima; rovněž vědomosti své tím obohacuje, že výpravy a cesty do hlubin študákovy duše koná. Oni pak veskrze tím se brání, že mlčí a potom plavou.

A aby se jim lépe plavalo, vynalezli si plováky čili bóje a tudíž se dostali do boje.

A Caesar, kantorů vedoucí, překročiv Rubikon, pravil »Kostky jsou vrženy« a k študákům vyjednávače poslal. Tito legáti, opustivše za nepříznivého počasí římské letiště, po třé hodinách do Helvetie dorazili. Když pak vyjednávání k cíli nevedlo a věci se špatně měly, Orgetorig, študáků vedoucí: »Jděte mi, pánové, k čertu« a poslal je domů. Tu pak ré dnů i nocí bojováno. Zatím co Caesar byl ve středu, byl Dumnorix ve čtvrtku a T. Labienus na pravém křídle.

Spojka však nestála za nic, a proto to Caesar dostal na frak.

Když tak dlouho nerozhodně bojovali, Caesar ku lsti se uchýliv, poslal Orgetorigovi Ottův slovník naučný.

A on, studovav, umřel na vědomosti.

—Master—

## M. J. R. N E Z N Á M Ý D E N

Také se ti někdy, člověče, zkrušený všedností, připlete do cesty takový podivný, neznámý den? Probudíš se a cítíš, že je dnes něco jiného, docela jiného než včera a především. Kolem tebe se nic nezměnilo. Věci a lidé, tvá práce a všechny úkoly, jimiž vyplňuješ ne jeden, ale celé desítky a tisíce svých dní — vše zůstalo stejné.

Ale v tobě, docela uvnitř v tvé hlavě a srdci se usadilo cosi neznámého, co přetváří všechno tvé myšlení a cítění, jež diktuje tvému konání skutky, jimiž by ses dnes rozhodně nezapomínal, protože jsi to včera neměl v úmyslu. Docela mechanicky sáhneš na příklad po peru, ačkoliv tě to ještě před půl minutou nenapadlo. Prostě jsi nevydržel u své práce a musíš dělat něco jiného, poněkud nezvyklého, abys udržel soulad mezi svými myšlenkami a jednáním. Jsi trochu jako ve snách — trochu bdíš, protože si uvědomuješ to zvláštno, jež tě dnes sevřelo.

Proč? Odkud se vzalo? Nepodložila je žádná mimořádná událost — ani dobrý, ani zlý skutek. Přepadlo tě toto zvláštno snad proto, že je to opak všednosti, jejíž míra už přetéká? K čemu však to přibarvení do šedého tónu? Proč to lekání se příštího okamžiku? Proč ten strach a nechut k jakémukoliv rozhodování, jako by za každým dnes vyřknutým »ano« nebo »ne« číhalo něco osudně závažného? Jako by se tam šklebila propast, jíž se můžeš vyhnout jedině sevřenými rty. Neboť, jakmile vyslovíš své »ano«, zřítíš se do prohlubně s jedné strany — a řekneš-li »ne«, sletíš střemhlav s opačného konce.

Je to spíše nepříjemná nálada, kterou bys chtěl setřásti. Ale je tak vtíravá, že tě naopak nutí, abys pozoroval její vývoj. Najednou cítíš, že se všechno zvláštno stěhuje do jediného bodu, kde se zhušťuje v jakési tenké napětí. Vidiš jej jasně před sebou, tak jasně, že jsi oslněn a nerozeznáváš podrobností. Jen v té záři poznáváš, že je to jako vítězná radost velikonoc, v níž člověk s přijatým Spasitelem v srdci plesá nad zmrtvýchvstáním Páně.

To již se napětí ještě víc ztenčilo — a prasklo.

Nejzvláštnější je, že se tyto pocity neodehrávají ve mně, nýbrž cítím je jako ohlas kdesi jinde probíhajících duševních jevů. Kdesi snad daleko, ale ve spřízněné duši. Tam někde krise vyvrcholila, u mne tenké napětí prasklo. Uvolnění cítíme oba stejně. Jenže tam je skutečné, t. j. podmíněné nějakou danou skutečností — kdežto u mne sice stejně živě pocítované, ale bez uvědomělé skutečnosti.

Dnešní den končí před půlnocí, neboť nastupuji již teď s oním někým neznámý lepší zítřek — — —

## RUDOLF SCHLOSSER: VZPOMÍNKA

Kolovrátkář? Nikoliv. To byl jen takový dobrý, hodný stařeček s modrýma očima. Oblečen byl zrovna tak jako kdo jiný a nijak se nesnažil vystavovat na odiv svou bídu.

Naší čtvrtí chodili prosebníci jen ve čtvrtek. To už byl takový zvyk. V jiný den chodili jen cizí, ale ti málokdy něco dostali. A tak jsem vždy čekával v naší uličce, až přijde »dědoušek Fiala«, jak jsme mu říkali. Naše ulička čítá jen pár domků a jest mírně skloněna k jednomu konci. Jak se dědoušek Fiala objevil na kopečku, už jsem byl u něho. A pak jsem směl točit klikou u kolovrátku. Oh, to byla radost! Představte si tu čest točit klikou k závisti ostatních kluků, kteří měli tu smůlu být o něco mladší.

A pak se dědoušek Fiala ztratil. Po něm zmizeli i jiní z cechu žebráckého. Naše předměstí se rychle poměšťovalo. Tak uplynulo několik let. Jednou jsem se vydal na výlet po našem okolí. Přišel jsem k jedné vesnici a — koho tam nevidím? — dědečka Fialu. To už neměl kolovrátek. Kabát byl jedna záplata a z celého jeho zevnějšku číselá bída. Chudák se stal ještě chudším. Jen hůl a ty jeho modré oči mu zůstaly. Mne už nepoznal.

Dojatě jsem mu vtiskl víc, než nač byl zvyklý. »Pán Bůh vám to odplatí.« A jak to znělo cize. Jak rád bych na něj zavolał: »Dědečku, vždyť to jsem já, vždyť jsem vám hrával na kolovrátek. V té šikmé uličce, nepamatujete se?« Ale nač a proč. Nač mu připomínat to, co bylo. Snad je nyní šťastnější než tenkrát.

A šel jsem dále. Nebe bylo modré a silnice dýchala teplem. »Pán Bůh vám to odplatí,« šuměly čekanky u cesty.

## DR. O. KATZER: LÁSKA K NÁRODU A KŘESŤANSTVÍ

Člověk vyšel z tvůrčí ruky Boží. Je to podivuhodný soubor atomů a buněk prodchnutý nesmrtelnou duší. Pohlížíme-li na tělo lidské, musíme se sklonit před moudrostí a mocí Toho, který jednotlivým těmto atomům a buňkám rozkázal seskupiti se tak, aby se vytvořily různé části těla, jež nás udivují stejně jako celek. Zamysli se jenom nad důmyslným ústrojím, jakým jest oko! Nutno však velmi dobře uvážiti, že tento moudrý Tvůrce, když byl skončil svou tvůrčí činnost, neopustil, jak mnozí lidé se domnívají, své dílo, asi tak jako stavitel opouští po dokonané práci svou stavbu a přenechává ji osudu, nýbrž že proniká nás v každém okamžiku života a naplňuje nás jako křišťál naplněn jest paprsky slunečními a zastkvívá se v jejich kráse. Čím blíže k slunci, čím více je prolnut sluncem, tím je krásnější, tím více se podobá slunci.

Žádné dění atomové, žádná činnost buněčná neděje se bez Boží přítomnosti, bez Jeho vědění, bez Jeho síly, z níž i nejposlednější buňka a atom čerpají bez přestání sílu ke každému svému vlastnímu konu. Jako stín za světlem se plíží, tak vše, co stvořeno, jest možné pouze tehdy, když s jeho silami spolupůsobí Bůh. A jako tělo člověka, tak závisí na Bohu i duše jeho, jež jest obrazem Božím, protože jest duchem podobným Jemu.

Sklání-li se Bůh k nám, nicotným tvorům, nazýváme to láskou. Tato láska Boží jest dokonalá, protože nám dává všechno dobré, co jest, dává nám celé naše bytí, všechno, co máme. Vyhledává-li člověk Boha a vzpíná-li se k Němu jako kvítí k slunci, je to opět láska, tentokráte se strany člověka. Tvůrce dává svému Tvůrci ono dobro, své bytí,



jež od Něho přijal. Čím blíže Bohu, tím více se podobá Bohu, Bůh mocněji prozařuje člověka svou láskou a vytváří jej takto k obrazu, v jakém jej vidí a jak jej chce mítí. Přichází-li tedy člověk v lásce k Bohu celým svým bytím, pracuje na svém vlastním zdokonalení, na zušlechtnění všech svých Bohem daných schopností a odstínů charakteru, jež nás lidi navzájem odlišují a dávají světu základ k podivuhodné harmonii, již uskutečnití jest naším úkolem a zároveň počátkem lidského štěstí zde na zemi.

Nelíbila se nám louka posetá kvítím, z nichž jedno rovnalo by se druhému ve všem, stejně tak, jako by nenalezl obluby nástroj, jehož struny by byly stejně zladěny. Harmonie předpokládá různost a v jejím souladu rodí se krása. I my lidé lišíme se svými vlastnostmi, jež jsme zčásti přejali od svých předků, zčásti vytvořili prací kulturní a vstřebali do sebe spolu s kulturou, jež jest zabarvena vlivy společného osudu a části země, v níž již generace přebýváme. V této změně nemáme však nalézati důvod k vzájemnému pohrdání, jak ani kvítí polní sebou nepohrdá, ale spíše podnět k díku Tvůrci, jenž štědrostí svou nás zasypává. Však ani rozdíl ty nejsou tak veliké, aby nás přesnou čarou od sebe oddělovaly, jsou spíše hrou barev ve spektru, kde jedna z druhé vychází a do třetí vplývá. Jako mluvíme o barvách spektra, můžeme mluvit o národech ve společnosti lidské. Skupina paprsků podobné jakosti vzbuzuje shodný počitek, tu nebo onu barvu, skupina lidí podobností svých vlastností psychofysických druží se k sobě a vytváří národ. Naše sourodost dává vzniknouti resonanci v duši i přiznáváme se k té skupině lidí, k onomu národu, který jest nám nejbližším. Nelze popřít skutečnost, že u mnohých lidí vlastnosti té či oné skupiny nejsou vyhraněny, jsou jakýmijsi spojovacími členy, pro něž je nejlépe, zůstanou-li jimi i dále, neboť jak ve spektru nutné jsou paprsky, jež ztrácejí vlastnosti jedné barvy a přibližují se barvě druhé, tak jsou nutní i lidé, kteří těmito svými vlastnostmi upozorňují nás na to, že všichni jsme dětmi jedné velké rodiny a že všichni máme společného Otce v nebesích.

Po uvážení tohoto jest celkem snadno najíti pravé vyjádření lásky k vlastnímu národu. Shodnost vlastností dává nám příkaz a zvláštní schopnost ke vzájemné pomoci na jejich zdokonalení a zušlechtnění, láska k Bohu dá nám sílu ku překonání všech obtíží, jež se nám do cesty staví, a láska Boží k nám přetvoří nás v ten obraz, v němž nás vidí. Záleží jenom na tom, jak čistá a silná jest tato naše láska k Bohu. Jest zároveň jasno, že vlastní svou důstojnost můžeme pochopiti a oceniti pouze tehdy, vidíme-li její základ v Tvůrci. Oceniti a ctíti sebe i druhé lze jen tehdy, skloníme-li se před velebností Boží, jež nás proniká a na níž závisíme každým úderem svého srdce. Jiné cesty není a myslil-li by si někdo, že přece ji našel, skrývá se v něm mnoho praktické nevěry. »Řekne-li někdo „Miluji Boha“ a nenávidí bratra svého, jest lhář; neboť kdo nemiluje bratra svého, kterého vidí, kterak může milovati Boha, jehož nevidí? A toto přikázání máme od Boha, aby ten, kdo miluje Boha, miloval též bratra svého.« (1. Jan 4, 20—21.) »Synáčkové, nemilujme slovem ani jazykem, nýbrž skutkem a vpravdě.« (1. Jan 3, 18.)

## O vnitřní jednotu

*Osoba ve smyslu scholastickém jest jedinec svéprávný a svébytný podklad činnosti i trpnosti. Když říkáme Bohu, že jest dokonale jeden, že jenom my si jej musíme rozlišovati, protože přemíru jeho bohatství a jeho dokonalosti nás nalézá němé a neschopné integrálního vyjádření, vyjádření, které by naráz, jedním pojmem, jedním slovem vystihlo nesmírnost a přesahnou dokonalost Boží, pak jsouce stvoření k obrazu a podobenství Božímu a chtějíce vrcholiti, naplniti svou osobu, musíme se také snažiti o tuto tajemnou velkou a vnitřní jednotu. A protože jsme bytosti organické, v nichž tělo i duch se pojí v přirozenou jednotu, musíme býti jednotní také svou činností, svým životem. O tuto tajemnou vnitřní jednotu se proto musí snažiti ten, kdo se chce státi dokonalou osobností. Aby všechny jeho myšlenky, skut-*

*ky a touhy stále byly uvědoměleji zladěny podle jednoho středu. Vytušíte již sami, kdo může být tímto jediným důstojným středem lidské osobnosti, její bytosti i její činnosti. Abychom nebyli zmitáni nejružnějšími směry, náladami, tužbami, názory. Takový člověk se nikdy nestane osobností, kdo se nedovede soustřediti celý kolem nějaké myšlenky, jedné a jednotící myšlenky. Dokonalou osobností se může státi pouze ten, jehož myšlenky i skutky vycházejí z jediného středu a k němu se soustavně a neomylně vracejí. To pak je člověk, který není třtinou větrem se klátící, to je člověk zásad, ovšem dobrých a správných zásad, člověk, který jede jedním směrem; proto také může někam dojíti, může vyrůst duchovně. Kdo se mění každé chvílky, kdo stále mění přesvědčení, cíle a prostředky, názory, libosti a nelibosti, zakrní,*

stane se praporečkem nebo korouhvičkou, kterou otáčí každý, kdo do ní dechne. Takový člověk mění barvu podle počasí, mění názory podle toho, s kým mluví, každému dovede přisvědčiti, každému pochváliti jeho názor. Každou chvíli je nadšen pro něco jiného. Ustavičně podléhá vlivům nejrozmanitějším. Trapné je pak, když se jedná již o osobu, které se říká vážná nebo dokonce vážená osobnost a když vidíme, že koketuje s každou módní bublinkou, že každému mládenečkovi dovede přisvědčit, a jeho názory nadšeně přijímat a pak dále vykládat, jen aby zůstala věčně mladá a stále mládím zbožňovaná. To jistě není osobnost vyzrálá, to je osoba, jejíž osobitost znamená právě odosobnění znamenité.

Snaž se o to, abys našel svůj životní střed a z něho pak všechno pojmenuj, zhodnot a sestav, aby tě k němu všechno přivedlo.

Také svou povahu musíš umět sjednotit. Ne, abys každého dne dal se vésti jinou náladou a aby tvá povaha byla právě náladovost, nestálost a vrtkavost. Takový člověk je jakoby předurčen a zrozen k tomu, aby byl kamenem úrazu pro své okolí. Podobá se hřebíku ve stěně: každý, kdo jde kolem a nedá si dobře pozor, zraní se o něj. Tedy, úloha venkoncec nedobrá. Když by ses dal vésti takhle náladou, nikdy nebudeš se na nic správně dívat. Všechno budeš vidět právě pod zorným

úhlem chvilkové nálady. Zatratiš s pustým hněvem to, co jsi včera nadšeně velebil. Na nic se nepodíváš čistě objektivním pohledem. Všechno uvidíš pokriveně a nepravdivě, a proto také nic ti nepřinese užitek. Dobro se otevře pouze tomu, kdo se k němu dovede klidně a objektivně pravdivě přiblížiti. Člověk neurovnaný, vnitřně nesjednocený olupuje se o velmi mnoho hodnot, protože se k nim nedovede postavit. A hodnoty si rozhodně žádají, abychom se k nim dovedli postaviti objektivně.

»Moudrý člověk i povětrí vládne,« říká antické přísloví. Ty musíš se stavěti k věcem, ty musíš ovládati věci, a ne nechati se jimi ovládati. Únava, nevyspání, mrzutost a jiné nepříjemnosti nesmějí býti silnější než tvá osobnost. Jinak tě přemůže každé špatné počasí i každé špatné vyspání. To jsou slaboši, tyrani svého okolí, lidé, kteří nevycházejí ze sjednoceného a zladěného nitra k denním rozmanitostem.

Proto je tak důležité, aby ses soustředil v jednotě nejsilnější a nejbohatší, totiž v Bohu a ve svém určení, že jsi dítě Boží, kterému všechny věci mají sloužiti a napomáhati k dobrému, to jest k tomu, aby rostlo v tomto synovství Božím, což dá nejdokonalejší dozrání osobnosti. O tom v posledním článku. P. Silv. M. Braitó O. P.

## ZDENĚK ŘEZNÍČEK: O POTŘEBĚ HOLI

### II.

Za mých nezapomenutelných a nádherných klukovských let (a není tomu tak dávno a přec jen ten čas rychle uběhl) byla ještě měřítkem vzdálenosti, znamením pořádku a symbolem normy zcela obyčejná hůl. Sotva si již vzpomenete v době motocyklů, aut a letadel na tento primitivní nástroj, k jehož vzniku bylo zapotřebí vycházky za humna, pouťového nože a zdravého lískového keře. Sotva se již pokocháte její nenahraditelnou existencí, která jako by zapadla, zanechávajíc po sobě libou vůni a vznešenou slávu dob apoštolských a dohasínající vzpomínku na staré, opěšalé písmáky a toulavé básníky, jimž byla neodlučitelným druhem v putování po milostivém klínu trpělivé a soužené matky země. Tehdy taková pořádná sukovice udržovala lidstvo v pohybu, vyrovnaném a rytmickém; když člověk zpíval, tloukl jí do taktu; míhala se v košaté koruně stromů, když člověka zvábila líbeznost a vůně plodů pukajících uzardělou zralostí; neodbytně, důvěřivě a nebojácně jí zabašil poutník na vrata hospody a žádal o nocleh; a jaká to byla nádherná zbraň a jaká žerď pro korouhev!

Ano, pořádná hůl v ruce pořádného člověka, toť norma sama. Proto ji tak často neprávem užívají nepovolání školometové v abnormálních situacích, odvolávajíce se výsostně na ztrnulost předpisů; a proto byla dána rychtářům, kteří jí vochlovali hřbety sousedů příliš vzdorných a napravovali jí hlavy rozehřáté překotnými myšlenkami. Sotva kdo z nás tedy obviní z pošetilosti a bláhové představitosti, když s nevšední rozhodností a nezkroutnou zaujatostí pro »ráj zde na zemi« vyřkneme vášnivě téměř fantastickou myšlenku: poesie obyčejné holi tkví v tom, že její dobře míněný úder probouzí lidskou společnost z její otupělé, pozemské nepoetičnosti a navrací ji na pomezí skutečného ráje.

Jen neuhýbejme tomu horšímu konci. Připusťme, máme-li jen kapánek představitosti, že to byla právě ona obyčejná lísková hůl, jíž jsme byli udeřeni jakousi neznámou a tajemnou rukou prozřetelnosti v osudové chvíli poblouzení přímo do hlavy; a že to byla právě ona nepochopitelná rána, která nás připoutala na lůžko a poskytla nám čas

porozjímati o zcela nevšedních věcech. Zda se nám nevrátí za tiché, několikadenní rekonvalescence uprostřed zelených záhonů a kvetoucích keřů vědomí našich dětských let a zda si jen poněkud nepohovoříme družně se zubatou? A zda si aspoň neuvědomíme v koutku drahocenného a tak těžko dosažitelného klidu to, že bylo přec jen lepší býti udeřen do hlavy a konec konců se vyléčiti, nežli si zpřerážeti ohavně údy o první telegrafní sloup a ošklivě smutně zemřítí s nakyslým úšklebkem neradostného umírání mimo svoji tradiční, vyhrátou, rodinnou postel? Může nás tedy zcela obyčejná hůl upamatovati na naše poslední věci a není tudíž k zahození ani s hlediska eschatologického; může nás však také donutiti k spočinutí, zastavení a mimovolnému klidu, čímž se stane s hlediska biologického žádoucím a potřebným opatřením brzdícím, po němž se dnes tak úpěnlivě volá se všech stran.

Pořádná hůl má tedy ještě na světě svoje místo. A zvláště dnes, kdy jsme posedlí šílenou uspěchaností a přemrštěně bláznovskou rychlostí. Lidová moudrost zná pořekadlo: Blázna cepem, potrhleho kyjem, na člověka hůl. Toť perspektiva budoucnosti, nechceme-li již připustiti, že v každém směru nám může hůl vnuknouti pocit vlastní nicotnosti vzhledem k závratné rychlosti vesmíru a dokonalou úctou k zemi, jejíž krásy lesů, vod a strání znešvařujeme nudnými přímkami silnic a strašidelnými konstrukcemi mostů. Umožňuje nám prakticky nejméně to, že přestaneme spěchati k nemilované smrti. Poskytne nám nescíslné možnosti zamysliť se nad staropanenskými migrénami, ochrnutím nervstva, poruchami trávení a zvýšeným krevním tlakem. V důvěrném okamžiku nám pošeptá: spěchej, ale nepomať se! Qui va piano va sano. S opatrností nejdál dojdeš a udržíš krok, aniž bys musel bláznivě pokračovati. Stačí jen obnovit její bývalou slávu, která udržovala lidstvo po tolik pokolení v rovnováze, míře a normě. Je třeba jen pořádně zatočiti holi nad hlavami lidské společnosti. A třeba se o ni opřítí a porozhlédnouti se po širém kraji, který ubíhá bez zájmu kolem nás, nudíme-li se v sedadle auta, nebo klímáme-li u okna železničního vagonu, těchto zařízení posunovaných škodolibě satanem na pomezí katastrof.

### III.

Tyto bláhové a venkonce nepokrokové úvahy, myšlené obecně, nám vnucují do ruky jen zhola obyčejnou hůl pořádku. Měřítka obecné přemrštěnosti však nelze vztahovati na luxusní a mimořádnou přemrštěnost bytostí, žijících na plástvičce země uprostřed poblázněné Evropy. Zde je třeba holi uříznuté z kmene zvláštní odolnosti a nezvyklé pružnosti. Z kmene neustále udržovaného živinami prozřetelnosti a posilovaného vydatnou vláhou spravedlnosti.

Existují totiž národní společenstva, která mají svůj přirozený sklon k vyhynutí a která si mohou luxusní kotrmelce přemrštěnosti dovolit, protože jsou v situaci odsouzení, kterému není nic odepřeno v posledních minutách. Působí-li takovému Američanu nezměrnou rozkoš obalovati vyhrězlými vnitřnostmi silniční milníky, je to rozkoš vlastní Američanům a obecný zjev upadání civilisace; nalézá-li Francouz více půvabů v šílené shánce po světských požitcích nežli v pokojném plození dětí, přijímá se to obecně jako zjev dekadence a hynutí tohoto národa. My jsme se, tuším, šíleně zamilovali do otázky, jak zvýšiti národní populaci a nevidím tedy příčinu, proč bychom měli kotrmelcovati směrem k vyhynutí.

Náš sedláček ze Lhoty, nebo pan řídící učitel z Újezda má daleko horší vyhlídky. Přestřeluje svátečně líbeznou přemrštěnost. Dovoluje si právě hříšný luxus rychlosti, místo co by mu svědčila bodrá originalita klidu. Může-li jeti rychlostí šedesátikilometrovou, pádí raději šíleně stokilometrovou zběsilostí. Chce tím mocí mermo dokázati zdatnost národního jedince, pokrokovost svého smýšlení a nebojácnost vlastenecké duše. Usiluje o marný důkaz rytířskosti, nemaje onoho historického dřevce, s nímž don Quijote dobýval zámky své vznícené fantasmie. Honosí se vlastenectvím a nechápe, že národ potřebuje více rozsáfných a moudrých otců-ploditelů nežli pitomých a zbrklých řidičů aut. Neboť konec konců šílený spěch vozidla po okresní silnici není ničím jiným nežli důvěrným obrázkem překotného vymírání národa. Nikdo nám přece nenamluví, že zbrklý pohyb vehiklů zvyšuje odolnost a sílu nervů národa. A není-li svébytnost národa obsažena v zdravém nervstvu každého jedince a není-li posléze jedinec zplozený

neurastenikem zamořen jedem oné zbrklosti, která ho nakonec odsuzuje k národní vlažnosti s hlediska populace? Nebo se již zapomíná na volání o »vymírání národa«? Náš »naivní Středoevropan«, který s takovou bláznivou rozkoší otevírá dokořán okna čerstvým průvanům evropských zbrklostí, zapomíná, že má ještě kdesi za babiččinou truhlou hůl, s kterou kdysi putovával za stádem koz a která by se mu hodila nanejmeně k tomu, aby jí přirazil okenní křídla. Našemu »tuctovému Středoevropanu« ani zdaleka nepřijde na mysl, že vypadá v svých plandavých, režných, selských kalhotách mnohem důstojněji, svérázněji a vznešeněji, nežli s vyjeveným obličejem za volantem. V prvním případě má totiž možnost natáhnouti se bezstarostně a radostně na koberec svěží, zelené trávy, kdežto v druhém případě neuniká posedlosti zpřerážeti všechny tyčky plotu kolem svého bramborového pole. Má-li svůj domácí oděv, má i své domácí myšlenky, které jsou mnohdy závratnější nežli kola automobilu. Jsou tak podivuhodně závratné a tak nepomyslitelně šílené, že rozehrávají všechny struny jeho blednoucí fantasie a kouzlí nejnemožnější představy krásna. Řídí-li však svůj stroj, jsou myšlenky soustředěny pouze na jednu jedinou možnost: obstojně se zabít. Jednosměrný proces tohoto myšlení jest nepochybně jednou z ran hole jednotvárnosti, hole, které chtěl uhnouti, když se oddával představám závratnosti. A tak ekvivalent překotné rychlosti jest úměrný ekvivalentu jednotvárné nicoty, již nakonec člověk podléhá, i když nechce. Znamenitou výsadou člověka je, že může postihovati Boha, má-li jen trochu dobré vůle a zdravé srdce. Postihovati však značí více bytovati v klidu, nehybnosti a rozjímání, nežli šíleně se pohybovati s místa na místo a »pachtiti« se po odpočinku. K postižení Boha stačí dokonce oprít se za tichého podvečera o svou hůl, otevřítí dětsky, do široka oči a dát se zlákat prvním svitem trpytné hvězdy. Výsadnější znamenitostí moderního člověka však je podle všeho asi neodpírati svodům Satanovým. Neboť je nepochopitelné, že stačí překotná zbrklost, abychom rovnýma nohama vhoupli z nedosažených krás života v dosažitelnou ohavnost moderní smrti. Bláhoví modernisté si totiž myslí, že zkrácením vzdálenosti pohnuli i časem, který je sám o sobě drtivě neproměnný, vzhledem k člověku však neobvykle proměňující. Dnešní člověk již neměří vzdálenost vízkami venkovských kostelíků vykukujících za vlnkami kopečků, malebnými zákruty cest, brčálovými oasami hájků na pozadích krajin, roztroušenými kříži v polích a lesními studánkami pod kapradím. Dnešní člověk balancuje na únavných přímkách. Kdybychom našinci dnes řekli, aby po způsobu starých asketů na Sijonu za jedinou noc přeříkal všech 150 žalmů, namítli by nám cosi o času a penězích a o nedostatku zdravého rozumu. Rozumně však vzato, dnešní člověk už není v čase, je stále mimo čas, a proto se mu času nedostává, řekněme, jen na pouhou modlitbu. Nemá skoro čas, aby pořádně, po křesťansku a pokojně zemřel. Odtud ta přemrštěná šílená rychlost, kterou se chce člověk vyrovnati s časem. Zatím jen čas člověka srovnává, měře mu nepředvídaně a spravedlivě. Podle Ortegy potřebujeme triumfu nad vzdáleností a dobou právě proto, že životní čas lidský je omezený a že je člověk smrtelný. Pro Boha, jehož bytí je nesmrtelné, automobil nemá smyslu.

Nemyslíte, že pořádná hůl v ruce jednoho nadšence by změnila tvářnost života na zemi? A myslíte, že by nedonutila lidskou společnost k přemrštěné a nevšední nepochopitelnosti dneška: k nádheře klidu? Myslím, že je v ní skryto divotvorné kouzlo a síla, což dokazuje historie jak na holi Sokratově, když se hovoří o antické moudrosti a staré filosofii; na holi Petra Eremity, když se vypravuje zaníceně o tažení křížáků do Svaté země a posléze i na holi kdejakého katedrového myslitele nové doby, když se koktá o pokroku a osvětě, jichž nejluxusnější přemrštěností je — utíkati šílenou rychlostí v drahocenném vehiklu od Boha.

Miloslav Šmíd: *Křižovatky*

*Má bláhová píseň  
nepřevrátí stoly penězoměnců,  
má chudá slova  
nepozdraví ženců.  
Mříže tajemství neprorazím  
písni leptající.*

*Řekám a větru zpovídám se  
don Quijote věčně snící,  
že mnoho jsem věřil.  
Mám věřit zas?  
Větre a řeko,  
mám věřit zas?*

Dávati ze svého, po věky dávati, celou věčnost dávati jest nejvyšší rozkoší a pýchou ducha, jeho vznešenou něhou, tajemnou příčinou všeho boje. (Ot. Březina: Hudba pramenů.)



Práce v pojetí křesťanském jest nejen životní nutností, nýbrž i mravním úkolem člověka, prostředkem, ovšem ne jediným, k dokonalosti. Obtíže, útrapy a námaha jsou křesťanu úkonem kajícím, tedy opět jen prostředkem k odpykání vin a k mravnímu vzestupu. Tesařská sekyra v ruce Spasitelově jest nám posvátným symbolem podobně jako jeho vykupitelský kříž. A stanové látky, jež tkal svatý Pavel, aby si vydělal chléb, jsou nám právě tak úctyhodny jako šátky, jimiž uzdravoval nemocné. (Dominik Pecka: »Co je práce« ve »3. generaci.«)

Síla katolického mládí je především v tom, že duch ovládá tělo. — Ideálem křesťanského mládí není atlet, nýbrž světec. (R. M. Dacík O. P. ve »3. generaci.«)

Síla lásky se měří silou odříkání a oběti sebe a hledá spíše dobro toho, koho miluje. (P. Mag. M. Habáň O. P. ve »3. generaci.«)

Setba a žeň, toť dvě naše základní gesta, z nichž jedno odpovídá druhému, jako si odpovídají dva břehy, mezi nimiž bouří moře života.

František Lazecký:  
Studna v selském dvoře.



Foto Křížek, Louny. Archiv Jitro.

## Pout očistcem Jakuba Demla

Pavel Štěpánek

V ošatce snů již život prosakuje  
kolébán nocí v nedbání těla svého  
vír sudby až ke dnu pohružuje  
a není tu dcery krále egyptského

— — — — —  
V košíku snů do smrti vtékám . . .

Halas.

Psát o Básníku . . .

Zmocňuje se mě podivná tíseň, neklid, obavy. Jak psát a nepotrhat, mluvit a nepotrhat, myslet a nepotrhat. Vždyť jako by se chtěly rozpadnout pod každým, i nejjemnějším dotykem tyto těžké draperie snu (neboť toto jest opravdu sen, sen chladné, znepokojivé záře, těžkých, narkotických vůní, sytých, temných barev).

Již čtením prvních vět vyšel jsem ze začarovaného kruhu svých pochyb a uvěřil jsem, že toto jest poesie opravdová, taková, o jaké jsem snil a bylo mi zcela jasno, »proč ta a ta věc jest právě na tom a na tom místě a nejen ta věc, nýbrž i ta a ta událost, to a to slovo«. Zajisté. Toto jest dílo velké a zákony, kterými je budete soudit, musí být jiné nežli obvykle. Můžete snad, musíte možná proti němu protestovat srdcem, rozumem však nemůžete ani nesmíte. Zapuď proto, čtenáři, hrůzu z těžkopádných rozborů vět tak krásných a tak k němu svádějících jako toto: »Byla to krajina napjatá jako luk . . .«; »Vládne tu takové ticho, že je slyšeti šelest „slunečních“ paprsků, vyšlehlých z hrobu jako vůně z otevřené skříně a svěžestí jakoby se perlících«; »Pod nimi táhne se zeleň, tryskající květy . . .« Povoláním netřeba totiž dokazovati krásu krásného. »Slepý dokazuje a vidoucí jde.«

Etická krása této tvorby mě ostatně dojíká ještě více. Říkejte si cokoliv: je to přece jenom povznášející pohled na člověka, jenž před vámi buduje — tak sám, tak osamocen — gotickou katedrálu svých visí, nevšímán předstíračskou kritikou (předstírající, že vůbec něčemu rozumí a že přečetla posuzovanou knihu až do konce); posiluje podívaná na básníka, jenž pohrdl všemi osvědčenými literárními recepty a formulkami, dovedl se vykašlat na oblibu a popularitu a uměl, odvážil se tvořit podle svého.

Již Taine pověděl, že »lidé mohou pochopit pouze city podobné těm, které sami prožívají«. Nedivte se proto, že si Demla zamilovalo tak málo čtenářů. Vždyť jeho city m u s í být cizí t é t o době a t é t o společnosti; vlastně ne: nejsou nám neznámy, jsou v každém z nás; ale jsou příliš, příliš hluboko; my však, věrní duchu doby, před pátravým a smělym zahleděním do tajemství vlastního nitra dáváme přednost Čapkově »duchaplnosti«. (A ví Bůh, že toto dílo není duchaplné, elegantní, švižné. Spíš naopak.)

Mně však se zalíbilo v takovém světě (vybudovaném pro ty, jimž »dýchatí možno jen v zázraku«), kde slovo nabývá nové, subjektivní hodnoty a váhy, smyslu a důsaznosti, kde slunce proměnilo se v černý kotouč a bylo nahrazeno světélkováním hniloby, kde putování je úprkem plným oklik, odbíhání a bloudění, kde se v kymácivých poryvech otřásá, prolíná, prolétá sen a skutečnost, okouzlení a hrůza, symbol nejrafinovanější a myšlenka nejprostší, jež jako by vyšla ze srdce dítěte, kde lidé, do jejichž duší se zaryly nevyhladitelně bizarní představy z dětství, pádí vyděšení temnými chodbami, pronásledováni Neznámým, svíjejí se ve smrtelném úděsu, neschopni jakéhokoliv osvobozujícího činu, hypnotisováni zeleným, uhrančivým pohledem Smrti, kde vzduch kyše strašnými předtuchami, které budou brzy splněny, kde mlčení vypráví o tíživých tajemstvích a osudových vinách, kde krása se mění v oškli-  
lost, sotva uděláte po jejím boku několik kroků.

Takové jest království Jakuba Demla.

»Jest bolestno, že vám toho nelze říci jinak . . .«

## N O V É K N I H Y

**Jan Dokulil: Lidský život.** Verše z let 1938/39. Vydal B. Rupp jako 1. sv. edice Harfa, Praha 1940. Cena 20 K. Třetí knížka Dokulilova je podivuhodně vyzrálá. Duše básníková už není pokoušena smrtí, není v ní už melancholie z doby křížových dní, kdy se básník ocitá na rozcestí mezi službou Bohu a světu, není tu už ani té neurčitosti, již se vyznačuje druhá knížka Tvým slovem. Všechny síly, jichž načerpal návratem domů a ke květinám, jsou přetaveny v přítomné sbírce v horoucí a mužný chvalo zpěv, v němž on i krajina, i květy, i hlína a kamení jeho kraje se spojují k radostnému zpěvu na oslavu Boha a jeho Matky. »Ríkám si slavný, kořený ten chvalo zpěv, / jak sosen šumění hlas řek v něm rozemletý, / hučení výšek, vzdušné víry lásky, / i odevzdanost ptáků, bolest bez otázky . . .« Podrobiv se úplně Bohu, opásav se pancířem poslušnosti, může volat: »Všechno je mé, leč jsem tak jiný / než ty, ó beránku, květe a kamení! / Minulý smutku můj, jsi věrnost hlíny a v růži vyvěřelo tvé těžké přijetí!« Jsou pak pro tento zpěv charakteristické motivy jarní, zatím co ve sbírce první byl takřka dominantou podzim. A jestliže i zde je několik básní s motivy podzimními anebo s motivy smrti, jak je to jiné! I nalézá znovu a znovu pro svou duši symbol jara, jimž počíná nový život, plný, proměňující hlínu v píseň, ve fontánu, tryskající vzhůru, kdy »azur odkládá si noci plášt, / a každou věc, jež stála ještě zvlášť, / v kruh jara zapřáhne a s krajinou ji stmelí«. A v této harmonii zaznívá mužně i zpěv národní víry, vyvěrající z hlubokých kořenů národní síly. S touto mužností Dokulilova vidění a citění souvisí i výraz a stavba. Připadají mi leckteré básně jeho jako z mramoru vytesané. V jeho básnické řeči je plno nových a konkrétních obrazů, jež svědčí o silném prožívání jevové skutečnosti. To není jen poesie abstraktní. Jeho sloveso je dynamické: Chladna vzdouvají zas mračna tmy; víc ještě v světlo velnou; když si čas odkládá kytici zlatou; útržky mračen, listoví dní, / zlacené jemně září a chladem; a rukou větrnou si otřel (březen) s čela snůh; vzduch vroucí včelami; atd. Byla tedy nová edice zahájena velmi šťastně a nadějně. iv.

**Josef Hobzek: Josef Pekař,** národní dějepisec. 1. svazek knižkovny Pro život. Vydává Vyšehrad, Praha. Cena

Věda, t. j. soubor všech věd, mi připadá jako jedna z mohutných a nádherných katedrál, kterými středověk s takovou hojností posel tuto zemi.

Ti, kteří načrtli plány a položili základy, byli lidé věřící; ti, kteří později na nich pracovali, neměli jejich víry ani jejich lásky; a mezi těmi, kteří dnes doplňují jejich výzdobu, je mnoho takových, kteří neznají hlubokého významu této kamenné básně na oslavu Krista, jeho Matky a jeho svatých. Ale potměně klenby, vysoká okna s tajemnými zásvity a pestré růžice, v nichž západ podpaluje požáry, působí hlubokým a líbezným dojmem. Vstoupili jsme bezstarostně, někdy s úsměvem na rtech, ale v mlčelivém zášeři chrámové lodi přicházejí na nás pozvolna vážné myšlenky. Duše věřící podléhá dojmu právě tak jako duše nevěřící; první je strhována k víře, naději a větší lásce, druhá začíná pochybovat o svých pochybnostech a táže se, zda v posvátném mrazení nepřichází k ní Bůh, aby k ní promlouval.

Pierre Termier: Sláva země.

3.60 K. — První svazek nové knižkovny Vyšehradu je věnován největšímu historikovi po Palackém, o jehož významu nejen vědeckém, ale i národním dnes nelze pochybovat. Jeho žák, Josef Hobzek, s láskou seznamuje čtenáře s životem a dílem Josefa Pekaře. Dá Bůh, že se nová edice, tolik slibující svým nejbližším programem, brzy ujtne a vykoná své poslání.

**Dr. Reg. M. Dacík O. P.: Svatí všedního dne.** Edice Jitro, Praha 1940. Stran 24, cena 1.50 K. — Svatí byli lidé jako my. Je chybou představovat si je jako bytosti nelidské, všech pokoušení zbavené, mimo rád světa žijící. Byli zkoušení, trápeni, pochybnostmi zmítáni, světem dáblem sváděni jako my. Tuto lidskou stránku v jejich životě někdy zastírají špatní životopisci: ve snaze postavití světce do nejpříznivějšího světla popisují se zálibou mimořádné stránky jejich života a pomíjejí vše, co bylo v jejich životě lidského a prostého. Rádi vykládají, čím se svatí podobali andělům a zapominají napsati, čím se podobali lidem. Svatí nejsou schemata — vychází z nich vůně země, z níž vyšli, temperamentu, jenž jim byl vrozen, osudu, který je utvářel. Dr. Dacík ukazuje ve své knížce, kterou vydal na přání našeho studentstva, že svatost není luxus, výsada některých, nýbrž povinnost všech, kdož křtem nabylí účasti na božském životě. Život svatosti není život svátiku, nýbrž denní boj o dokonalost, denní úsilí o vzestup, ovšem úsilí uspořádané podle vůle Boží v duchu svatého dětství. Svatými všedního dne máme býti všichni: ve svatosti jest neobyčejné jen to, že svatý koná i obyčejné věci s neobyčejnou láskou. Knížka zasluhuje veliké pozornosti; měla by se státi přímo příručkou všech duší, usilujících o duchovní vzestup a mravní dokonalost. D. P.

**Dr. Innocenc Müller: Mravní svědomí.** Dominikánská edice Krystal, sv. 41., Olomouc 1940, str. 104, cena 12 K. — Autor postupuje metodou historicko-systematickou: nejprve naznačuje, co znamená slovo svědomí v Písmě svatém a ve spisech nejstarších spisovatelů církevních, rozbírá pak nauku o svědomí, jak ji podávají někteří theologové XII. a XIII. století, a konečně pojednává o povaze mravního svědomí u svatého Tomáše, jenž hloubkou a jasností svého učení o svědomí překonal všechny své současníky Svatému Tomáši je svědomí úkonem činnorodého rozumu, soudem, jímž člověk posuzuje mravnost svých činů. Ten soud je osobní a proto i svědomí jest osobní a přímé pravidlo lid-



ských činů. Svätý Tomáš mu říká pravidlo podřízené, protože ve vlastním smyslu není pravidlem, nýbrž užítím pravidla nebo zákona, nebo jakéhokoli jiného vědění. Svědomí zavazuje ne silou svou vlastní, nýbrž silou užitého zákona, a to se týká nejen svědomí správného, nýbrž i svědomí nepřekonatelně mylného. Důkladně a odborným studiem podložené dílo toto budou s užitekem čísti naši studenti, vychovávaní namnoze v domněnce, že každý může jednat podle svého svědomí subjektivního, ač mravní svědomí podstatně závisí na zákoně, ať již božském či lidském. D. P.

**Václav Kašpar: České nebe.** Vydal J. R. Vilímek v Praze; cena 110 K, v plátně 140 K, v polokůži 190 K. — S upřímnou láskou a nevšedním pochopením vypsál Václav Kašpar v této knize mnoho radostné krásy o českých světcích. Útěsná pohoda nás obklopí při četbě té knihy, zásluhy našich svätých vystupují v jasnicím světle a zpevňují naši víru ve věčné trvání našeho národního společenství. Neboť nemůže zahynouti národ, který vydal tolik skvělých postav světců. — Vkusně a bohatě vypracované dílo doplněno je dvanácti hlubotiskovými přílohami a 67 ukázkami prací českých mistrů. Kéž krásná tato kniha pronikne hojně mezi náš český lid a nechť je vše přijata. Přinese jistě mnoho radosti, osvětlení a hrdosti. re

**P. Dr. Reg. Dacík O. P.: Cesta apoštolské svatosti.** Dominikánská edice Krystal, Olomouc 1940. Stran 250, cena 9 K. — Apoštolská svatost je ta, která nezůstává v duši, usilující o dosažení blízkosti Boží, nýbrž rozlévá se do celého okolí, aby posvěcovala. Je světlem, které nezůstává skryto v duši, nýbrž osvěcuje druhé. Je to svatost v duchu sv. Dominika. A cesta, kterou se tato svatost ubírá, je Třetí řád sv. Dominika, jehož heslo je totožné s heslem celé dominikánské rodiny: Rozdávat z vnitřní naplněné duše. Dnes, kdy je třeba více než kdy jindy laické pomoci v záchraně duší, je tato knížka svrchovaně časová, protože učí apoštolátu, který jediné může být účinný, apoštolátu, který rozdává z vlastní nadpřirozené plnosti duše. Kniha bude ukazatelem cesty všem terciářům, jimž podává vznik a dějiny terciářské myšlenky, ideu a její uskutečnění,

## Milí studenti a studentky!

*Podarilo se nám, drazí přátelé, připravit Vám duchovní osvěžení pro dny prázdnin.*

*Láska k Tobě, česká mládeži, nevidí obtíží, ta vidí jen Vaše mladá srdce prahnoucí touhou po poučení, Vaše srdce potřebující rady a posily. A vlít do Vašich srdcí pevnou víru v Krista-Boha, zanítit ve Vašich srdcích plameny křesťanské bratrské lásky a naplnit Vaše duše nebeským mírem a klídem, toť touha naše, toť smysl všech našich obětí a cíl exercicií.*

*Ale k našim snahám nesmíte být Vy, milí přátelé, neteční! Proto s radostí spěchejte si pro záplavu požehnání, skrytou v exerciciích! Víme dobře, že i pro Vás bude letos účast na exerciciích spojena s většími obětmi než jiná léta. Ale pro své štěstí obětujte vše, pro ně Vám žádná obět nebudíž těžkou, a Pán Vám odmění měrou stonásobnou.*

*Ó, kéž milost Boží Vás všechny přivede na exercicie, abyste z nich načerpali hojnost požehnání a síly k životu pro blaho své, ale i celého národa.*

*Mladá česká katolická inteligence.*

*Kursy stud. exercicií diecése brněnské:*

*Studenti — začátkem července v Brně-seminář.*

*Studentky — (nižší třídy) — 8.—12. července.*

*Předklášteří u Tišnova.*

*Studentky (vyšších tříd, abitur., učit. atd.) 5.—9. srpna. Rajhrad u Brna.*

*Poplatek 50 K, hostinské lístky s sebou!*

ale i ostatním horlitelům na poli apoštolátu při mnoho světla a povzbuzení.

**Dr. Josef Hlouch: Konverze a konvertité.** Hledání a návraty. Nakladatelství Velehrad v Olomouci, 1940, str. 203, cena 20 K. — Již ve své první velké studii *Problém odpadu od Církve* podal Dr. Hlouch diagnosu zbloudilých duší. Bylo důsledné, že věnoval dále svou pozornost a pilí zkoumání duchovních návratů a vnitřních přerodů těch, kdož se vrací na správnou cestu života. V nové své knize o konversích a konvertitech zkoumá předpoklady, pohnutky, překážky a pomůcky, jež vedou člověka k Bohu. Problém konverze je velmi složitý, poněvadž je to dějství života, tryskající z nitra jako výslednice tří činitelů: člověka s jeho životem rozumovým, citovým, volním, sociálního ovlivnění (prostředí, příkladu, poučení, sugesce) a milosti Boží. Autor je přesvědčen, že i přes tuto složitost problému může nábožensko-psychologické badání o hledání a návratech dospět k objektivně platným a spolehlivým výsledkům, což ovšem není možno jinak, než když se dějství konverze rozloží na základní syntetické prvky a když se dokumenty konverzí studují podle určitých a přesných zásad psychologie a théologie. A tak je třeba vyšetřovati podíl rozumu na konverzi, funkci vůle a citu a zejména působnost milosti Boží v konverzi. Že takový úkol vyžaduje veliké znalosti příslušné literatury, dnes již přímo obrovské rozsahem a závratné hloubkou, dobrého theologického vyškolení a zejména láskyplného pohledu do nejskrytějších záhybů lidských duší, je zřejmo. Autor věnoval svému předmětu všechnu myslitelnou pilí, rozmach mladistvé energie a pastorační lásku, jež zvláště důrazně vyznívá v posledních theologicko-pastoračních kapitolách. A tak jeho kniha bude jistě ukazatelkou pravé cesty těm, kteří bloudí, a potěchou všem, kteří dovedou ocenit veliké dobrodiní lásky a milosti Boží. D. P.

**REDAKCI DOŠLO:** H. Jacksonová: *Majella*; Alexis Kivi: *Sedm bratří*; K. M. Ullrich: *Filipina Weiserová*. (Všechny tři nákladem Vyšehradu za 6 K.) Že ň, sborník studentů r. g. ve Strážnici.

*Nový ročník Kalendáře katolického studentstva na školní rok 1940—41 již vyšel. Přináší vedle praktických tabulek z matematiky, němčiny, francouzštiny, fyziky, chemie, zeměpisu a dějepisu články J. E. dra L. Prečana, Jar. Durycha, J. Zahradníčka, A. Vyskočila atd., studii o A. Novákovi a J. Úprkovi. Nová úprava, nové tabulky, signálový klíč atd. Velká soutěž o ceny v celkové částce korun 2.000.—. Novinky: Šach, film, barevná příloha, tužka. — Cena 7 K. Nakladatelství Akord, Brno, Běhounská 22. Na 10 exemplářů 1 zdarma.*

*Za příspěvky, otiskované v 8. čísle »Jitra«, byli odměněni: Valja Kolínová za báseň »Praha«, I v a n Stránecký, autor prózy »La Morte de la Seine«, a Jožka Raisichová za stat »Ke kořenům«.*



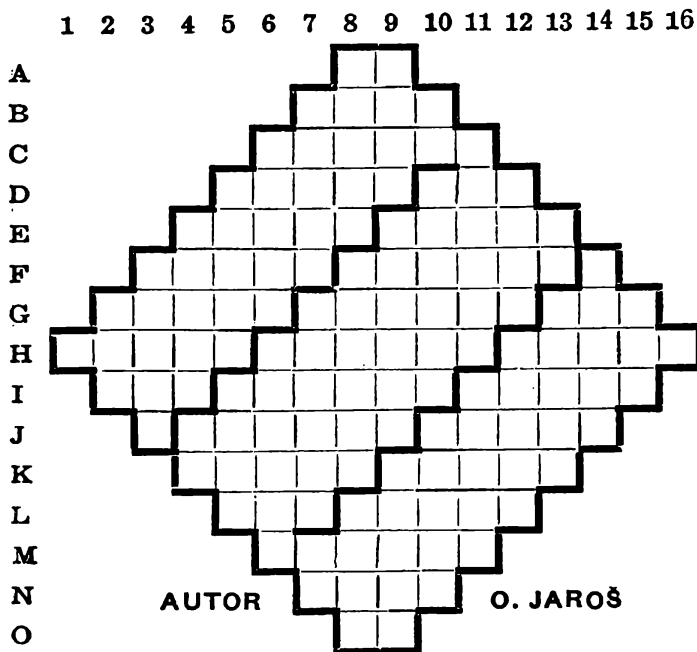
# NAŠE KŘIŽOVKA

Rediguje JAN KUBÁT,

na jehož adresu: Chvaly 231, p. Horní Počernice, zasílejte vše, týkající se této rubriky.

V šestém čísle jsme vypsalí I. řešitelský turnaj, který je 4kolový.

Dnešní křížovkou končíme křížovkářský turnaj Jitra. Poněvadž nás dosud došlo velké množství správných řešení, připojujeme několik hádanek, jejichž řešení musí zaslati každý, kdo chce být pojat do konečného bodování. Řešení zašlete nejdéle do konce t. m. —jk—



10. Starořímská mince; stupnice; dívčí jméno. — 11. Hlavní město Albanie; pokrývka hlavy. — 12. Parky; průsečnice dvou stěn. — 13. Lidové přitakání; české město. — 14. Snování. — 15. Ženské jihoslovanské jméno. — 16. Spojka.

## Menšenka (4 b.)

M. J. Čejda.

Když jde nakoupiti »správné«  
jeden chudý bednář v městě,  
obchodník prý »menšenka«,  
když velkou slevu chce ještě.

## Souzvuka (4 b.)

Ing. C. J. Rejman.

Vedle nápoje papír cenný  
na nočním leží stolečku,  
přítel bolné vyráží steny  
na posteli, má horečku.

## Zrůda (3 b.)

M. J. Čejda.

Hajný byl prý na čekání,  
nevyšla však ---- --,  
domů šel až při svítání,  
velice ---- -.

## Souzvuka (2 b.)

Jos. Hojda.

Spousta je ho v řece,  
město známe přece.

Vodorovně: A: Zkratka klubu atletů. — B: Slepice. — C: Naděje národa. — D: Sůl kyseliny sírové; strom. — E: Kynout na pozdrav; loď. — F: Ozdoba dívčích šatů; anglické dominium v Severní Americe. — G: Chatrť; kajuty; lyže. — H: Obydli tureckých žen; jihoamerický veletok; část těla. — I: Korýš; milostná forma středověkých lyriků; pták. — J: Měděnky; vymřelý národ. — K: Zápasště; neplodný. — L: Slovensky »jinák«; bály. — M: Cenné ústřížky. — N: Titul vyššího úředníka. — O: Osobní zájmeno.

Svisle: 1. Vodík. — 2. Noční podnik. — 3. Největší žijící ještěrka. — 4. Výplň kostí; dětský pozdrav. — 5. Uzenina; italský přístav. — 6. Návštěvník; zákonem chráněný vynález. — 7. Bible mohamedánů; zahradní keř; plošná míra. — 8. Polní kněz; obec dodávající Velké Praze pitnou vodu; mzda. — 9. Mojžíšův bratr; části oděvu; ovoce. —

Rodiče, jimž záleží nejen na prospěchu, ale též na dobré výchově dorůstajících dívek-studentek, svěří své dítě útulnému, moderně vypravenému internátu Školských sester OSF, Praha XII., Korunní tř. č. 4, zřízenému při nové školní budově dívčího reálného gymnasia, obchodní a měšťanské školy.

Ústřední katolické knihkupectví »U ZLATÉHO KLASU« v Praze II., Karlovo nám. 5, vydalo u příležitosti sedmdesátých narozenin J. Em. kardinála dra Karla Kašpara bohatě ilustrovaný a vzorně vypravený pamětní almanach. Doporučujeme.

# Katolický student a studentka prožijí nejlépe své prázdniny v táborech katolického studentstva

## **Tábory na Moravě:**

### **PRO STUDENTKY:**

**Kostelní Vydří:** I., II. třída a žáčky 5. tř. obecné, které byly přijaty do střední školy.

**Rajnochovice:** III., IV. a V. třída.

**Provodov:** VI., VII. a VIII. třída.

**Křemešník:** Abiturientky.

### **PRO STUDENTY:**

**Kunštát:** I., II. tř. a žáci 5. tř. obec., kteří byli přijati do střední školy.

**Nová Říše:** III., IV. a V. třída.

**Buchlov:** VI., VII. a VIII. třída.

## **Tábory v Čechách:**

### **PRO STUDENTKY:**

**Červená Řečice:** I., II. třída a žáčky 5. tř. obecné, které byly přijaty do střední školy.

**Vřeskovice:** III., IV. a V. třída.

**Vlachovo Březí:** VI., VII. a VIII. třída.

### **PRO STUDENTY:**

**Horní Jelení:** VI., VII. a VIII. třída.

**Řevnice:** I.—IV. třída.

**Plzeň:** I.—IV. třída.

Tábory mají vesměs dva turnusy: **I. turnus od 2.—25. července, II. turnus od 29. července do 21. srpna.** Pouze tábory na Křemešníku, v Rajnochovicích a v Řevnicích mají jen jeden turnus, červencový; tábor v Plzni bude mít jen turnus srpnový.

Místa pro tábory jsou vybrána v krajích zdravých a krásných, takže poskytnou příjemné zotavení na těle i na duchu. Každý turnus začíná exerciciemi. Poplatky oproti jiným táborům jsou minimální. Zápisné 30 K, denní pense 17 K. Přihlášky přijímá do 15. června Charitativní studentská péče v Brně, Běhounská, Typos (pro tábory moravské) a vydavatelstvo »Jitra«, Praha II., Václavská ul. 12 (pro tábory v Čechách). Poněvadž jest o tábory velký zájem a počet míst je omezen, přihlaste se včas! V přihlášce uveďte: jméno, data narození, třídu, ústav a přesnou adresu. Žádáte-li informace, přiložte známku na odpověď.

časopis katolického

# j i t r o

studentstva

*Vydává Ústředí katolického studentstva v Praze. Roč. XXI. č. 10.*

Vladimír Vokolek:

V samotě jak v dlani žeb-  
rákové.

Oldřich Králík:  
Zdeněk Rezníček:  
A. P.:

Pro lepší poznání antiky.  
Užitečnost trpělivosti.  
Ze zápisníku starého pro-  
fesora.

Gertruda Göpfertová:  
Jan Ryba:  
Jan Machoň:

Ukřižovaný.  
Kdy světlem vzkličíte.  
Umění Jana Čepa.

Vděčně vzpomínají:  
A. P.:

In memoriam J. Exc. nřdp.  
biskupa dr. Šimona Bárty.  
Kamarádka; stud. román.  
Vzpomínky slovem i obra-  
zem.

Naše tábory:

# **jitra** časopis katolických studentů

Člen Mezinárodního sekretariátu katol. univerzitního tisku (SIPUC) v Lille.

Vychází jednou měsíčně kromě hlavních prázdnin. Technická redakce a administrace: Praha II., Voršilská 1. Tel. č. 420-13. Číslo účtu u Poštovní spořitelny 206.271, v Bratislavě 5.994. Předplatné: studenti do 1. ledna K 16.—, ostatní K 27.—. Po 1. lednu 1940 studenti K 17.—, ostatní K 28.—. — Cizina: Spojené státy severoamerické celoročně 1 dolar. — Kdo si ponechá dvě čísla, je považován za stálého odběratele »Jitra« a je povinen včas předplatné zaplatiti.

---

**redigují** prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla. Příspěvky rázu naučného a výchovného pošlete na adresu prof. Dom. Pecky, Jihlava, Nerudova č. 28. Příspěvky rázu beletristického na adresu prof. L. Vrly, Moravská Ostrava-Přívoz, reálné gym.; původní kresby a fotografie zasílejte přímo administraci.

---

## **zprávy dopisovatelům**

V. B. Ano. — P. Z. Myslím, že všechny. A už se neskrývejte. — B. Sch. Není špatná, ale počkám. Hýříte přesahy. Příliš deskriptivní. — V. K. Veršujte, ale to ještě nestačí. — A. H. Starému domu tentokrát ne. — M. E. B. Ponechávám si Večer, ale nevím, nevím. — F. V. Možná, že časem Vzpomínky. — A. K. L. Nemohu. Po druhé napište adresu. — F. A. Jednu. Pozdravuji. Už jste zas doma? Chtěl jsem psát, ale nebylo kdy. Z druhé zásilky Ztracený den. — J. H. S. Žádnou. Přepracujte Nauč se. — B. K. Slabé. — V. Kol. Bouří života. — J. V. Nemohu, nehledíc k narážce. — V. S. Ano. Pozdrav. — L. Z. Dvě jsem vybral. Pozdrav. — F. N. Vaše snaha je vskutku ušlechtilá, ale básně jsou doposud slabé. Se sbírkou počkejte. — A. F. C. Nejlepší je Romance, ale i jí chybí cosi. Zašlete jiné. — V. M. Májové jitro je celkem pěkné. Ovšem, bude třeba víc tvořit než improvizovat. Počkám na jiné. — M. V. T. Nic zatím. Ve francouzských jménech jsou chyby pravopisné. Z druhé zásilky je námětem dobrá Dětská píseň, ale potřebuje přepracování. — M. S. Rád. — J. K. Posílám do tiskárny, ale nevím, otisknou-li to. Psal jste po obou stranách. — F. D. Přijímám Západ. Pojedu-li někdy do Brna, napíši. — K. R. Ještě slabé. A pak: musím znát adresu. — V. S. Ponechávám si Knihu. — J. K. Uchovám báseň, zasluhovala by dokonalejší formy. — V. S. Jen jednu. — Z. L. Báseň je originální, ale odkládám ji. O četbě také ne. Pozor na pravopis. Čekám na další. Pozdravuji. — J. T. Nemýlím-li se, jste terciánka. A na tu třídu je próza slušná. Neotisknu ji však zatím. Cvičte se a nejlepší pošlete. Prof. J. T. Jen Činovník. Báseň jsou dost slabé, i próza. Z. S. Ano. Pozdrav. J. J. N. Nehodí se mně teď. — J. F. Ano. — B. C. Vybral jsem Probuzení země a Poledne na vsi. — J. Jský. Probuzení ano. — O. K. Tentokrát nic. Báseň není jen povzdech. — J. W., S. Otiskneme dvě. Pozdravuji.

---

## **abiturienti obdrží i příští ročník Jitra za nezvýšenou studentskou cenu**

---

### **administrace Jitra žádá čtenáře a kolportéry, pokud změni svá bydliště, aby jí oznámili nové své adresy**

---

### **studentský zpěvník vyšel ve druhém vydání!** Objednejte si jej u Moravskoslezské sekce Ústředí katolického studentstva, Brno, Běhounská ul., Typos

---

Vyšlo 1. června 1940. — Majitel, vydavatel a nakladatel Ústředí katolického studentstva v Praze. — Vytiskla Československá akciová tiskárna v Praze. — Redaktoři prof. D. Pecka a prof. L. Vrla. — Odpovědný redaktor prof. Josef Jakeš. — Novinová sazba povolena ředitelstvem pošt a telegrafů v Praze čís. 15.265/VII-1935 ze dne 26. ledna 1935. — Dohledací poštovní úřad Praha 25.

Vladimír Vokolek:

## V samotě jak v dlani žebrákově

Když samota mě večer úzkostlivě sevře  
jak žebrák v drsné dlani peníz darovaný,  
snad okno žaláře se někde pootevře  
a duši vykoupnou vysvobodí hrany.

Když po studených stěnách, bídou pronajatých,  
pnu marně osiřelou, tesknou révu svoji,  
snad někde muž a žena pod obrazy svatých  
za výkupné mých samot ruce svoje spojí.

A když mi ztvrdnou tváře v kámen odřikání  
a nouze rysy chudých dlátem ryje ostře,  
v chléb promění mě s díky žebrák za klekání  
a pláštěm svým si někde chrámový schod prostře...

Tak sirotek jak mince po světě se tlukou  
a dávno v tenkém plíšku věrný obraz krále  
je setřen k nepoznání mnohou hrubou rukou,  
však platí jako dříve — platí neustále.

Ó, v samotě jak v dlani žebrákově  
se zmítám chud a přece bohatství se zříkám;  
jen sevři tvrdě prsty, hlas můj v pevném slově,  
ať nevyklouznu snad — a ztracen nenaříkám.

*Ze sbírky Žíněné roucho (1940).*

## OLDŘICH KRÁLÍK: PRO LEPŠÍ POZNÁNÍ ANTIKY

Jeden náš anglista psal o tom, jak v Anglii velmi pozdě se osamostatnila vlastní anglická literární historie, jak houževnatě se držela studia klasická jako střed a základ veškerého vzdělání literárního a celé humanistické výchovy. Nezdá se, že by to bylo na škodu anglické literatury, také německý filosof Th. Haecker píše přímo o afinitě anglického jazyka a antické poesie, podle něho je anglický překlad Aeneidy nejlepší ze všech moderních překladů. V naší kultuře, bohužel, nebyl uzavřen důvěrnější svazek s odkazem antiky, měli jsme sice svůj humanismus, navazuje na něj jeden proud národního obrození, měli jsme v minulém století houf klasických filologů, měli jsme a máme spoustu gymnasií, ale co je pro naši kulturní přítomnost z antiky skutečně živého?

Je třeba se blíže podívat na naši školu, tam se připravuje a určuje postoj inteligence k problémům životním a také k antice. Po válce při stálém školském reformování bylo studium latiny a řečtiny postupně zatlačováno, odpůrci a zastánci klasického vzdělání polemisovali po časopisech a také vyšlo několik knih, které hájily antiku poukazováním na její význam pro kulturu evropskou — nejlepší kniha toto druhu od T. Zielinského vyšla v českém překladu již před válkou. Na celém tom poválečném zápasu humanistického studia o existenci je nejtragičtější to, že sami obhájci a pěstitelé starověkých studií stáli nejméně jednou nohou na druhé straně, napůl vlastně již v táboře odpůrců. Vzpomínám si na jednoho svého profesora latiny, který si stěžoval, že musí s námi číst klasiky, a říkával, že by bylo daleko zajímavější, kdyby nám mohl vykládat kulturní historii řeckou a římskou. A měli jsme literární příručku Šuranovu, která velmi podrobně dokazovala, co si Vergilius vypůjčil z Homera, která ukazovala, jak Livius nevědecky spisoval své dějiny, jak věřil na znamení, jak nevědecky a protihistoricky vkládal postavám do úst smyšlené řeči atd. A potom jsme měli číst s láskou a snahou po pochopení tyto bídné plagiátory, tyto nedouky vědecké, neovládající kritické metody! A s řeckou literaturou to nebylo lepší, ve vydání Homera byl sáhodlouhý přehled homerské otázky, Demosthena stačila odbýt Macharova báseň, jako vůbec starověké řečnictví bylo pro nás, kteří jsme byli odchovanci v realistické věcnosti, výlupkem vší špatnosti. A když nic jiného, stačilo si uvědomit perspektivu pokroku, že takový Aristoteles neznal zákon gravitace a podobné objevy vědecké, jimž jsme se učili málem od obecné školy, a musilo být rázem po úctě. Ve výchově umělecké jsme získali na střední škole asi tolik, že sochaři byli tím dokonalejší, čím lépe se seznámili s anatomii, pro malířství byl tímto kouzelným proutkem objev perspektivy. A když jsem po letech přišel sám na střední školu učit latině, narážím stále na návyk studentů myslet přírodovědecky. Dnešní student si dovede z vlastní zkušenosti představit stupňování, měřítkem krásy je mu věrnost v napodobení přírodní skutečnosti, ale naprosto mu uniká rytmus slov, hudební echo, komposice díla. Nedovede zahlédnouti štěrbinu mezi věcí a slovem, pochopit zvláštní zákony zpomaleného či zrychleného času básnického, autonomnost světa umělce a vůbec jeho tvůrčí svobodu.

Není to vina žáků samých, nýbrž následek celé výchovy, resultát našich kulturních poměrů. Počátky národního obrození byly pod silným vlivem antické humanity nebo přímo novohumanismu, inaugurovaného Winckelmannem; odkazují na studie Ludvíkovského o J. Dobrovském a na pokus A. Novákův včlenit do národního obrození období klasicismu. Byla to vůbec doba poměrně nejživějšího vztahu k antice, zvláště spisovatelé prošlí Slovenskem měli k ní blízko, ale i u Máchy byly shledány stopy toho, že znal dobře antické písemnictví. Snad nejkrásnějším květem českého novohumanismu jsou některá díla V. B. Nebeského, podivuhodně jemného znatele poesie. Jinak je naše antika skoro veskrze odvozená, u Vrchlického stejně jako u Machara a Karáska. Nechceme zajisté podceňovat velký čin, který Vrchlický vykonal pro básnické přiblížení antiky českému prostředí kulturnímu, ale nelze přehlédnout, že se to dalo většinou mediem francouzským, na př. takového Leonta de Lisle, Vrchlický dokonce píše v řeckých jménech po francouzském způsobu »kh« místo »ch«. Machar četl svého Tacita, ale jeho celé pojetí je příliš zřetelně závislé na Nietzscheovi, podobně nemůže být nikomu tajné, odkud je Karáskova láska k úpadkovému období antiky. Březina

studoval Homera a klasiky, ale až po svém básnickém odmlčení; dost originální je antika Theerova Faethonta, ačkoliv i zde musíme neodbytně myslit na francouzskou klasicistickou tragedii Corneillovu. U nových básníků zaujímá antika nepatrné místo v jejich obzoru, opět vidět vliv školy. Podle vlastních zkušeností vím, že se dost blahovolně traktuje Ovidius, neudivuje tedy, že jednou do rozhlasu mluvil o Proměnách V. Závada a že Hora má ve Dvou minutách ticha báseň o vyhnanci Ovidiovi. Pregnantně shrnul gymnasiální latinu VI. Vančura v Polích orných a válečných: »Josef se naučil třem jazykům a vsoukal do sebe něco latiny. Plkavci druhu Cornelia Nepota cvakali bezzubou čelistí na jeho stole, otec Cicero vřeštěl, oháněje se periodami jako liška ocasem, Caesar akusativem cum infinitivo s důrazem pravil, že „věc může býti“, avšak básníci mlčeli.« Jako výjimku mezi mladými nutno zaznamenat VI. Holana, který usiluje ve svých básních přehodnotit antický mytus, ale i k tomuto dravému úsilí došlo sotva bez cizích impulsů. A tak zbývá v naší době jedině J. Durych, který docela sám na vlastní pěst se začel do latinské prózy a napsal krásnou studii o Suetoniovi Tranquillovi a Vančurovi.

Jsme v začarovaném kruhu, škola dává toho pro poznání antiky pramálo a básníci procházejí školou a navždy si v ní antiku znechutí. Ale máme vědu universitní a od ní by mohly přijít obrodné podněty. Mohu zde citovat slova mladého filosofa J. Patočky: »Chybí nám jako málokterému národu vůbec živější poměr k antice. Není to patrně toliko z toho, že studium antiky v našem životě vlastně stále ustupuje, že klasické vzdělání mizí, nýbrž i z bezradnosti mnohých z těch, kdo se jí takřka profesionálně zabývají... Naše klasická filologie vznikla ze školského, universitního mechanismu, z organizace německé university, přenesené do našich poměrů; jsou ještě dnes u nás mnozí filologové, kteří dosud si netroufají na žádný velkorysejší, vyhraněný problém svého oboru; jest důvodné podezření, že chybí přehled v duchovědné a ideové situaci jejich oboru ve světě. Na druhé straně jsou potěšující symptomy: máme konečně překlad Platona, vyhovující přísným požadavkům, naši scholastikové budí zájem o Aristotela, vidíme přece jen jednotlivce, kterým antika, zvláště řecká filosofie, není pouhým slovem, nýbrž záležitostí srdce.« Patočkův soud je poněkud příkře formulován, jistě takové estetické studie K. Svobody, analýsy B. Ryby, jazykovědná studia K. Janáčka dosahují mezinárodní úrovně. Avšak Patočka má asi pravdu, že nejde pouze o stupeň naukové dokonalosti, nýbrž o tvořivý přínos celé národní kultury. A tu, když se ohlížíme po vědě životodárné, nejen odbornické, padne náš zrak především na překladatele Platona, brněnského profesora Fr. Novotného. Bohužel, jako překlady Platonových dialogů, jak poznamenává Patočka, získaly celkem nepatrný zájem veřejnosti, tak jsou málo známy a nedoceny skvělé práce Novotného, jimiž český duch tvořivě odpověděl na volání antiky, kniha Gymnasion a taková studie o vidění kosmu v antickém písemnictví. Nejdeme do příštích dob s docela holýma rukama, můj příležitostný článek jistě by se dal podstatně rozšířit a doplnit, také poslední měsíce přinesly hodně nových překladů z antiky, začala vycházet Antická knihovna: ale nemá-li tento nový ruch zůstat konjunkturální záležitostí nakladatelskou, musí tu být souvislejší vrstva skutečných osobností básnických, filosofických a vědeckých, která prožije antiku a z kořenů přetvoří povrchní vztah české vzdělanosti ke klasickému starověku. Je však nejvyšší čas, aby moderní uspěchané naše osvětářství bylo překonáno opravdovou tvorbou kulturní.

*K. Klika:*

### *Česká píseň*

*Vlna tmy jak úzkostlivá  
temnou kápi stahuje  
oči si jen nezakrývá  
nebe v kaluž maluje*

*Oprať času utahuje  
krokům tíži přidává  
tváře jdoucích zahaluje  
srdce jim však otvírá  
Písni ústy nezpívaná  
jenom z víry zrozená*

*a k večeru připoutaná  
v řeku času hozená*

*Návrat tvůj jak nevolati  
s duší tóny vyprahlou  
jako v polích nečekati  
s hůry rosou nebeskou*



## ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Jeden septimán byl o prázdninách ve Švédsku. Na jednom nádraží uviděl vlak s magnetitem. Vzpomněl si, že se o té rudě učili na gymnasiu v mineralogii a že by profesoru chemie bylo milé, kdyby mu kus takové rudy dovezl pro jeho sbírky. Vyskočil ze svého vlaku a z jednoho vagonu kus té rudy vzal. Vydal se tak rázem ve dvoji nebezpečností: jednak, že bude chycen jako zloděj, jednak, že mu ujede vlastní vlak. Ale nedbal toho — chtěl panu profesorovi udělat radost a mimo to sám byl horlivým mineralogem. A s tím kusem magnetitu se pak vláčel ještě několik týdnů, až jej šťastně přivezl do vlasti a hned počátkem školního roku jej odevzdal panu profesorovi. Pan profesor měl radost, neboť právě magnetit mu chyběl ve sbírce. Dal si vylíčiti původ: kde vzal, jak vzal. Jeho zájem byl čistě věcný. Nakonec řekl studentovi: »Když jste to bral, měl jste vzít víc.« — Tato věcnost studenta nemálo dojala a okolnost, že pan profesor mu ani kloudně nepoděkoval, vyvolala u něho zvláštní roztrpčení, které se s osoby přeneslo i na věc: student, který se až dotud horlivě zajímal o mineralogii, počal pociťovati odpor k tomuto odvětví.

Příběh tento mi ten student sám vypravoval, když měl po maturitě, s pointou velmi břitkou: »Kdybych mu byl donesl mamutí kel, byl by mi řekl, že jsem měl přinést celého mamuta.«

A tak je patrné, že osoby a věc se na tomto světě nedají jen tak snadno od sebe odlučovati. Někdy pro věc utrpí osoba, někdy pro osobu utrpí věc. To by nemělo být. Ale mládež už je taková: nejde tak za věcí, jako spíše za osobou. Dobrý didaktik vzbudí někdy zájem i o předmět jinak neoblíbený. A naopak; špatný didaktik zprotiví žákům i předmět jinak zajímavý. Ale ať je to jakkoliv, ve škole není hlavní předmět, nýbrž osobnost. Po letech nevzpomínají žáci ani tak na to, čemu je který profesor naučil nebo nenaučil, nýbrž na to, jak je učil, a hlavně, jak s nimi jednal. Oceňují v něm především člověka.

V primě vyučuje přírodopisu kolega, který má dar pathetického přednesu. Je prý to dobré k upoutání pozornosti. Možná. A také je možno, že si žáci na takový hlučný přednes zvyknou, asi tak jako mlynář na klepání mlýna, a stávají se roztržitými právě tak, jako kdyby pan profesor přednášel hlasem mírnějším.

A tak jednoho krásného dne vysvětluje ten pan kolega svým primánům, jak se dělí obratlovci podle společných znaků na různé skupiny: »Pes, veverka, zajíc, králík, myš, hraboš, kůň, ovce, koza, vepř jsou čtyřnozí obratlovci,« vykládá pan profesor. Vtom zpozoruje, že Holík v první lavici nedává pozor a hraje si s papírky. I blíží se k němu a s náramným důrazem pokračuje: »Tito obratlovci mají červenou, teplou krev, dýchají plicemi a rodí živá mláďata, která v mládí ssaají mléko matek; jmenují se tudíž ssavci.«

Avšak primán Holík je mládě jiného druhu, které v mládí se tuze nezajímá o ssavce — a baví se se svými papírky dál. A pan profesor zvyšuje hlas a klade nyní důraz na každé slovo, upíraje zrak velmi pronikavý na primána Holíka: »Někteří obratlovci, jako na příklad ještěrka, lezouce p l a z í se tělem po zemi a jmenují se t u d í ž?«

A vyraziv toto t u d í ž jako otázku, ukazuje pan profesor na Holíka a chce, aby odpověděl větu.

Holík slyší jen to t u d í ž, honem hodí papírky na zem, vstane a odpovídá rychle a přesvědčivě:

»Prosím, já netudím!«

Pan kolega je, jak se říká, konsternován. V první chvíli jako by nevěděl, má-li se zlobit nebo smát. Za okamžik však potlačí nával pedagogického rozhořčení a ptá se s mocnou emfází:

»Tak ty netudíš?«

»Prosím, to já ne,« odpovídá Holík, »prosím, to on!« a ukazuje na svého zcela nevinného a naprosto ne tudícího souseda Kropáčka.

Tuto příhodu se slovesem tuditi vypravoval pan profesor svým kolegům filologům. Mohli se usmát — jen jeden z nich, velmi přísný pán, nejevil pražádné radosti z toho, že slovník jazyka českého byl obohacen o nové sloveso a pravil:

»Pane kolego, tohleť se vám vůbec nemusilo přihoditi, kdybyste žákům v primě vykal, jak je předpis a obyčej — pak by žák nemohl zaměnití tudíž za tudíš.«

Kolega přírodopisec mu odsekl:

»Může-li kluk tuditi, mohu já tykati.«

\*

Jedu z Prahy vlakem. V mém oddělení hošík a děvčátko s rodiči. Hoch vypadá tak na primána. Chová se velmi slušně — zřejmě dobře vychován. V Kolíně vyhlédne z okna. Na nástupišti uvidí spolužáka.

»Hele, kluk Štěrbů!«

Otec se táže vážně a káravě:

»Kluk Štěrbů? Snad — kamarád Štěrba?«

Výtečný otec. S výchovou k slušnosti a úctě k bližnímu je třeba začítí co nejdříve, myslím si. A hlavně: tato výchova jest úkolem nejen školy, nýbrž i rodiny. Především rodiny. Obyčejně to dopadá tak, že student je neslušný a nezdvorný — a lidé dávají vinu škole, ne rodičům.

\*

Z dopisu bývalého spolužáka: »Co mne na náboženských představách nejvíce uráží, jest anthropomorfní zlidšťování Boha. Kdysi mne velmi zaujala myšlenka Karneadova ze střední platonské akademie, že si nelze mysliti Boha jakožto živoucí a myslící bytost, aniž bychom jí přiřítali vlastnosti a stavy, jež odporují jeho věčnosti a dokonalosti. Posunoval jsem tedy tuto představu výše, mimo protiklad jsoucna a nejsoucna. Tím mi na jedné straně odpadla tato možnost představy takové bytosti jakožto osoby, ale zároveň celá tato myšlenka se dostala do nebezpečné blízkosti naprosté nicoty, jejíž obsah mne děsil.«

Je jisto, že skutečnost Boha je vždy vyšší než lidské pojmy o Bohu. Naše představy o Bohu jsou vskutku jen pouhé antropomorfismy a symboly. Praví-li Pascal, že Bůh jest kruh, jehož střed je všude a obvod nikde — chce naznačiti Boží nekonečnost: ale na první pohled je nám zřejma paradoxie a nedostatečnost tohoto měrického symbolu. Kruh je pouhý pomysl, kdežto Bůh je skutečnost. Kruh, jehož střed by byl všude a obvod nikde, nebyl by kruh. Či lépe řečeno, nelze si takový kruh vůbec představití. A tak je patrné, že Pascalův aforism nevyjadřuje ani tak Boží nekonečnost, jako spíše naši neschopnost představití si Boha. Tím ovšem není řečeno, že Bůh jest vůbec nepoznatelný. Můžeme ho poznati, ale toto naše poznání jest nedokonalé. Svatý Řehoř Veliký vyznává, že »žvatlajíce, jak dovedeme, opakujeme vznešené ozvěny Boží«. Svatý Jan Damašský marně se pokouší vnořiti svůj pohled v to »moře bytí«, jímž jest Bůh. Dionysius Mysticus mluví o »tmě, v níž Bůh přebývá«.

Mluva pak následuje pojmu. Není jména, kterým bychom mohli Boha plně a dokonale vystihnouti. Proto svatí Otcové nazývají Boha bytostí bezejmennou. Poněvadž však nemůžeme o Bohu nemluvití, dáváme Bohu různá jména, odvozená z pojmu a dokonalostí nám známých, odmýšlejíce si od nich všechny nedostatky. A v tom smyslu je možno nazvati Boha mnohojmenným nebo všejmenným. Jelikož však věci stvořené, jejich dokonalosti přisuzujeme Bohu, se Bohu podobají a zároveň nepodobají — Dionysius Mysticus je nazývá podobnostmi nepodobnými (dissimiles similationes) — takže žádné jméno z nich odvozené Boha cele nevystihuje, je zřejmo, že Bůh jest nade vše jméno povýšen, a tak je možno jej nazývati nadejmenným.

Zdeněk Řihoš:

## ***Dívka s růží***

*Růže bílá dívka byla*

*Zavoněla sadem prudce  
jak by chtěla vztáhnout ruce*

*Růže bílá dívka byla*

*Patřím na ni sehnula se  
Tak se sklání v cudné kráse*

*dívka bílá růže byla*

*Hlavu vinu v měkké ruce  
na tvém klínu sadem prudce*

*zavonělas teplou kůží  
jak bys chtěla býti růží*

*Růže bílá dívka byla*

Milán Potocký: ***Obláčky***

*Plujete tiše mi nad hlavou,  
vy jemné obláčky bílé  
na jasně šmolkové obloze.  
Ach, krátká, krátká je chvíle.  
Očím mým zmizíte,  
už se nevrátíte...*

*Hebounký vánek vás odnese  
do nekonečna.*

*S vámi plout modravou  
záplavou  
nebes.*



G. Göpfertová:

Ukřižovaný

Archiv Jitro, Praha

## **VÁCLAV SMETANA: KVĚTINKY Z DĚTSTVÍ**

Karmín jeřabin, rozhozený do vydupaných jamek hliněné pěšiny, se zardíval víc a více: čím silněji proletovaly ostré předjitřní záblesky větvovím smolnatých borovic, tím rozpačitější byl jejich dívčí stud, tím žhavěji odletovaly jiskry od vzkříšeného ohně! Pryskařice zachycovaly jejich horký dech. To již nad Bolevínem vstával Nový Den, Věčnost, která poznamená celý kraj nevýslovným žalem. A přece to byla jen chvílka, nepatrný okamžik, poslední pohled do zruřovělých sadů.

Jeřabiny natrhané!

Kdo jen mohl trhati jeřabiny v ranních párách a tak podivně je rovnati do hliněných jamek? Čtverce, čtverečky, obdélníky a obdélníčky, srdíčka tak dojemně zdobená, srdce a srdíčka, chvojí přikryta! Kdo jen mohl tak podivně snést do hliněné jamky m i n u

lost, ověnčenou překotným hvízdáním vrbových píšťal, lučním smíchem, barevným sklíčkem, létajícím za jarních večerů »nebem, peklem a rájem« a malovaných kuliček, trhajících poslední záplatu na rozpárané kapse otcova kabátu (a zvečera . . ., maminka mírnila údery rozzpívané metly. Ó, večer bylo domluv, večer bylo pláče, večer bylo pláče . . .), kdo jen mohl tak mile připomenout soumraky nad Bolevínem vždy rudé od rozžatých srpnů a tak ukolébané zpěvem pozdních pastevců, červených od ohně a nedělní jitra, vonící kadidlem? Dívky z Hájů!

(» . . . a vaše srdíčka jsou jak poupata překrásných růží, také tak schoulená do klubíčka, pokorná, usměvavá a zas rozvitá, žárlivá. Nikdo jim neodolá. Vaše rty jsou opředeny nitkami tajů a kouzel pohádkových princezen, vždy podmaňujících a vítězících a roztoužených po polibcích. Nikdo jim neodolá . . .«) Nikdo jim . . .

Cestička do bolevínského lesa zůstala opuštěna. I ptáci odtáhli bez pozdravu. Umlkl smích. Přišel Nový den. Ozvěny z minulosti však dosud ještě haraší dětskými kaménky o hlučný proud táhnoucí od splavu. Na shledanou!

(Pod okny dnes nevolejte, Ivan nepožene do Luhu!)

S Bohem a na shledanou!

\*

Mezitím podzimy umíraly lítostí a hlučící jara si nedovedla prokletiti cestu pěšinkami bolevínskými. Pohledy bříz ustrnulý v němém úžasu, rozviklané borovice lkaly zvečera nad prázdnotou červánků, zeleň mlází pohasla a v pažitě trávníku hvízdal nesmírnou nudou čas.

A Zem rodila . . . Věčná matka Zem přece přehlédla cestu nehodných dětí, aby je nasýtila bohatým chlebem. Voní po celém kraji. Předletní čas je obalen do balzámů černé země, jichž podivná vůně rozbolňuje spánky. Svatý hlas, provázený požehnáním velikonočním, dozněl. Jen ve vzpomínce zaznívá ještě hlahol velké Neděle, kdy potřísněno svěcenou vodou a pokřížováno upracovanými rukama otců, pozdraveno svěcení jehnědové.

Do unavených potoků i lesních studánek spadl kus oblohy. Pod vláčnými pohledy modrých očí usínalo vše, ale z toho všeho mluvilo cosi neviditelného, něco, co dává a bere, radost, touha a stesk, vyprošené, toužebně očekávané a přece nedosažitelné.

V předvečer Božího Těla se rozproudil potok pod Bolevínem. Plulo tam ve věneček spletené luční kvítí. Kopretiny byly otrhané. (Přijde, nepřijde, má . . .) Dívky z Hájů zapletly do věnečku množství kyticek, tak krásně rozvitých a podivně sestavených! Každá je opředena vzpomínkou. Ta uprostřed, jež svítí uplakanýma očima, je ze všech nejkrásnější. Slzičky . . . kdo ví, zda ty perličky, sedící na povlhlých lístcích, neupadly z modrých očí, kdo ví, zda ty hezoučké kvítky nejsou ojiněné dechem milenčiným?

\*

Jednou, když horké slunce proměnilo kraj v hořící pochodeň, vrátil se Ivan. Ohnivý červenec žárlivýma očima slídlil po zatoulané milence, vyhledáváje při tom nová dobrodružství. Na kvílicích cestách usychala poslední mateřídouška, v lesních stínech odpočívala shrbená babička a v tajemném růženci prstů přelévala dětskou radostí pohádku za pohádkou . . . Babičko, kolikrát ještě?

Krok za krokem. S opálených větví spadl kus dávného smíchu, číše nedopitého vína. Zvoní a slzy se rychle prodírají ke světlu, ticho je mlčící jako ústa studené sochy, ponocný svolává táhlým houknutím den, a ticho je hovorné, ticho bije, krvácí . . .

Krok za krokem se zmocňují Ivanovy horečné ruce chřestících mincí, poztrácených po pěšinách, po cestách, v bílých potocích a na jahodových pasekách (hle, zde si jimi již stříbrošedí pavouci ozdobili skráně!). Ocelový krunýř, do něhož byly vtěsnány Ivanovy myšlenky, se rozpadl na tisíce střepů. Uvolnila se cesta.

Vše se k němu seběhlo a prosilo o pohlázení: modrá oblaka, jichž byl milovníkem, barevné kuličky a modlíci se chalupy v předjarních večerech, vodní vír, houkání sov, hučení splavu i prosáklý karmín starých jeřabin na pěšině bolevínské.

Dívky z Háju . . . V rukou jim zaplakaly květiny, květinčky sepjaté do vzpomínek, oči jim hořely údivem a cestu si prodíral květ fialky. Někde zasvištěl ostrý hlas bažantí, tesklivá touha křepelčina. Smích a smích a — — — ticho, ticho, pohled měřený nekonečnou délkou vteřin. Ivane, prohrál jsi!

Ne, už nemohu odejít!

### Milan Potocký: *Noci bez vůně*

*Adagiem tesklivým pláče má lyra,  
jako když tichounce v dálce kdos zmirá . . .  
Za noci bez vůně, ve zpustlém kraji,  
na luhu zroseném doprovod hraji  
postavám, tančícím v umdleném reji,  
a jich rty bezkrevné nocturna pějí.  
Když den se navrací, postavy zmizí.  
Já na ně vzpomínám v neklidné visi  
a toužím po noci nevonné, dusné,  
kdy zpustlá krajina znavena usne  
a zas ty postavy, tančící v luhu,  
za ruce chopí se v čarovném kruhu  
a kdy se adagiem rozpláče lyra,  
jako když tichounce v dálce kdos zmirá . . .*



Foto Schovane      Na dálnici      Archiv Jitro, Praha

## P E T R   Z H O R   T V Ě   V Z K Ř Í Š E N Í ?

Přišlo několik dnů, kdy ti duši pronikla syrovost země, jako v době jarního tání, kdy půda už nemůže přijmout všechnu vodu. Hranice tvé vůle se v oněch dnech snižovala až do vrstev zoufání, prošlehl tebou takový smutek, jaký přepadl poslední věrné Ježíše Krísta, kteří Mistra viděli souzeného a křížovaného a kteří s ním pochovali do skály všechny své naděje i celou svou víru, o níž jim marně mluvil. Těm však byla neděle velikonoční stkvoucím východem slunce, které se objevilo a navždy zůstalo na místě poledním — tobě byla šedým, zakaleným dnem. Kdy tebou zalomcovala ta síla, která vzchopila apoštoly, když jim ženy nedělního rána zvěstovaly Zmrtvýchvstání?

V několika dávno minulých okamžicích jako bys býval prohlédal všemi otazníky, které tě jindy tížily, jako bys býval měl jasno, zdálo se ti, že všechny věci přece jsou jednoduché a že všechny cesty vedou jen přímo. Ty ostatní chvíle však leptaly tvou duši, jako potem promíšený prach na tvářích rozežírá obličej, který je nevyhověitelně bolestným předobrazem tvého bloudění a tvé marné touhy.

Maturita? Ha! Jaké strachy? Ovšem, je pravda, že Olin se trochu bál písemných zkoušek. Slyšel, že třída bude rozdělena na dvě oddělení a že každý žák bude v lavici, která mu bude určena, sám, docela sám. To se Olinovi tuze nezdálo. Ale utěšoval se, že nějaké papírky se přece budou moci posílat — snad ten dozor nebude tak přísný. —

»Ostatně, hm, vždyť si mohu vzít s sebou všelijaké šalabastry, no ne?«

A tak šel Olin k písemným zkouškám: z věci samé neměl strach, to ne, to byste ho neznali — cožpak jste neslyšeli, že Olin si sestavil mužstvo hockeyistů, že se toto mužstvo zúčastnilo v zimě středoškolské soutěže a vrátilo se s palmou vítězství? A neslyšeli jste, že toto mužstvo bylo po svém návratu z Prahy uvítáno na nádraží s velikou slávou, to jest s hudbou, proslovy starosty města a předsedy Sportovního klubu? Ano, takovým jest Olin hrdinou.

Tedy z věci samé strach neměl, to ne — ale jaksi z okolností. Ubíral se totiž do zkušební místnosti vycpán nejrůznějšími pomůckami z nejrůznějších oborů — první písemná zkouška byla z češtiny. Tedy ten jediný strach ho napadal, aby se snad na to nějak nepřišlo, že s sebou má celou encyklopedii lidského vědění.

Divným pohledem ho na chodbě přeměřil Děda:

»Myslil jsem,« tak pravil, »že lidské tělo jest tvarů oblých, a zatím vidím, že se vyskytují jedinci také tvarů hranatých — to je asi z toho sportu, že?«

A poklepal Olinovi na rameno. Toto poklepání dodalo Olinovi důvěry, takže vydechl: »Ano, pane profesore.«

A dál dělal Děda jako by nic a Olinovi se tudíž ulevilo, třebaže ne docela. A když přišel do třídy pan ředitel a vytáhl velikánskou obálku s pečeti a počal tu pečeť ukazovat několika žákům, aby si všimli, že je neporušena, hrklo trochu v Olinovi, aby snad pan ředitel ho také nepozval k té jinak povznášející ceremonii. Na štěstí tak neučinil, takže Olin mohl se všemi svými vycpávkami, výtržky, výstřižky, výpisky a výtahy zůstat v lavici a definitivně utajit hranaté tvary svého těla.

Thema z češtiny plně odpovídalo Olinovým rozsáhlým přípravám, neboť stačilo, aby vyhrnul levou nohavici a zpod podvazku vytáhl salátové vydání Fysiky pro vyšší třídy škol středních, neboť si zvolil thema fyzikální: Vlnění základem jevů fyzikálních.

A zpracovav toto thema »samostatně«, jak žádají předpisy, a opsav koncept načisto, vyšel z třídy mezi prvními. »Klukům«, kteří už byli venku, prohlásil, že byl tou písemkou zklamán, neboť si ji představoval daleko hroznější, třebaže se ovšem ani dost málo nebál.

\*

Maturita? Kdo by se bál?

Ano, minul duben a rozvinul se máj — měsíc nejkrásnější. První májová pobožnost v gymnasijsním kostele. Káže profesor Staněk.

Salve Regina — zní pod barokní klenbou.

Na rohu před kostelem stojí Jiří Havlík. Čeká, až vyjde Slávka. Několik slov, stisk ruky na dobrou noc — to člověku srdce poskočí, svět je jasnější a večer je větší chuť do práce. Ano, do práce! Opakovat dějepis! Jiří má strach z dějepisu. Není zadobře s drem Machem a obává se, že mu Dr. Mach oplatí jeho námitky z Pekaře a Sedláka. Nebo aspoň může oplatiti. Není to jisté. Musí se obrniti. A důkladně obrniti. Ale to není jen tak — historie je věda neohraničená — kde je začátek a kde je konec? V čem jít do podrobností a kde se spokojiti s přehledem?

Ani večery dobře nestačí. Jiří vstává časně ráno a chodí nad Vinohrady a tam v rozvoněných alejích a za zpěvu kosů opakuje posloupnost Přemyslovců a dějiny hnutí husitského.

I Josef s ním někdy chodí. O maturitě mluví svým starým fatalistickým způsobem. Matematice nerozumí vůbec. Nanejvýš by se mohl naučiti několika vzorcům z trigonometrie a z analytiky. To by mohl. Ale nač se s tím mořit, když by jich stejně nedovedl užít?

»Já vím, jak to se mnou dopadne,« říká chmurně, »dostanu z toho reparát po prázdní-

nách. No, a v září tam půjdu zase, nebudu vědět ani to, co jsem věděl před prázdninami, a propadnu definitivně.«

To říká Josef jen s jakousi pověřivostí: stane se obyčejně opak toho, co člověk očekává. A tak se snaží namluviti si a uvěřiti, že určitě propadne. Ale pod popelem této beznaděje doutná jiskérka důvěry, že to přece jen dopadne dobře.

Jiří už zná ty jeho řeči a usmívá se jim. A ze starého kamarádství pomáhá utvrditi Josefa v jeho přesvědčení, že to dopadne fatálně.

»Jestli definitivně propadnu,« zahrabává se Josef hlouběji do své pověry, »budu se učit u strýce holičem. Zkrátka, budu holit lidi. He! Náš zákazník, náš pán! Budu holit pány profesory. A přijde-li nějaký matematik, možná, že ho nějak obratně podříznu — udělám mu na krku krásnou kuželosečku.«

»A historiky nebudeš podřezávat?« ptá se Jiří.

»Ne,« povídá Josef, »těm budu uřezávat nosy, jaksi pro změnu — hahaha! Hahaha!« Také Olin se trochu nadchl, když slyšel, že Jiří chodí ráno opakovat do Vinohradů.

»Brzy ráno vstát — ovšem, to je skvělé, prosím tě, Jiří, zazvoň ráno u nás, já půjdu s vámi.«

Jiří zazvonil. A jdou. A když vystupují do vrchu k Vinohradům, začnou se Jiří a Josef vzájemně zkoušet z doby pobělohorské. Olina to dojíká:

»Lidi, vy jste hrozně učení! Vy tu komisi úplně omráčíte! Ale já,« bouchne se do prsou, »já se vrátím buď se štítem nebo na štítě!«

A nahoře, kde kvetou třešně a zpívají kosi — hlè, jaká krása!

»A co,« povídá Olin, »sedněme si trochu!«

A všichni tři si sednou do trávy.

»Tak si myslím,« uvažuje Olin, »jestli by nešlo něco z těch pánů kantorů vytáhnout, víte, tak co a jak —«

Josef odmítá tuto myšlenku skeptickým gestem:

»To leda holky by mohly zkusit — to ony dovedou tak všelijak mňoukat. — Ale tak by z toho nic nebylo. Suk nic neřekne, Mach taky ne. Smejkal by je hnal. Třeba s Dědou by byla řeč. A ten by řekl: dostaneš to a to, a dal by ti něco jiného.«

»Tak tedy mňoukat se nebude,« povídá Olin resignovaně. »Ale, kluci, víte, co? Já jsem četl, že před zkouškami si má člověk pořádně odpočinout, má hodně jíst a hodně spát a ne vysedávat v noci při černé kávě. To není sportovní. Vždyť ta maturita je zápas. To je poslední match — oktáva versus profesorský sbor! Hm! Nač se učit? Hlavní je mít silnou vůli! Víte co, budeme cvičit silnou vůli! Počkejte, já už něco vím!«

A vytáhne z klopky kabátu špendlík, vyhrne rukáv až k rameni, napne — jak se to jmenuje? aha: musculus biceps brachii — zatne zuby a píchá do ramene. Ano, chvílku se píchá. To nic není. Člověk se jaksi šetří, když se píchá sám.

»Jožko, píchej ty!«

A Josef mu prokazuje tu službu. Píchá: málo, víc, ještě víc —

Olin zatíná zuby, chvílemi zasykne, ale drží, vždyť je chlap a sportovec.

»Člověče z tebe by mohl být fakir,« povídá Josef uznale a rýpne ho ještě trochu víc.

»Ou!« zařve Olin, »dost! Zas až po druhé!« A honem stahuje rukáv.

»Kluci, půjde to! To by v tom byl d'as, abych já tu maturitu neudělal! Udělám ji, uvidíte, že ji udělám!«

Skoro každý týden se chodí Jiří podívat na stařečka Mátala. Vráti-li se se svátků, hned se ptá Slávky ve škole, co dělá stařeček. Odjede-li i Slávka někam, stará se o něho Fanyňka. Někdy k němu zajdou spolu. Chvilku posedí a poslouchají jeho vypravování. Ptají se ho, co by ještě potřeboval. — Nic už nepotřeboje, dobře je mu, všechno si chválí, za všechno děkuje. Jen na nohu si nařiká, vstát nemůže, obrátit se na lůžku nemůže.

»Já mám nápad,« povídá Jiří Slávce. »Viděl jsem něco v nemocnici: pacienti mívají takové bidýlko, víš, takovou šibeničku, aby se mohli chytit rukama a povytáhnout se, když tělo sjíždí příliš k nohám postele.«

»Jistě,« odpovídá Slávka, »to by bylo něco pro stařečka. Ale kde to vezmeme?«



»To půjde. Nějaký hák se někam zarazí nad postel, dva popruhy a to bidýlko na ně. Hák se sežene, popruhy koupíme a to bidýlko dáme udělat.«  
»Tak ano,« volá Slávka radostně, »já ti na to dám peníze!«  
»Ne, to není potřeba.«  
»Vždyť to bude stát nějaké peníze, ne?«  
»Mnoho ne.«  
»Ale já to chci zaplatit.«  
»Ne, tys už dala tolik a já dosud nic.«  
»Tak na polovic, já chci na polovic!«  
»Ty jsi ale obchodnice!«  
»To není obchod. Mezi kamarády —«  
»No ovšem, jak řekneš mezi kamarády, to já už ustupuji. Tedy mezi kamarády —«

\*

Ústní zkoušky maturitní počínají 12. června.

Čtveřice za čtveřicí usedá k zelenému stolu . . .

Ve čtvrtek ráno nastupují Jičinský, Havlík, Holas, Horáková.

Jak to začne, je po strachu. Z češtiny je to docela pěkné: Suk umí zkoušet sokratovskou metodou. Dává otázky tak, že není možno odpovědět nesprávně. A když žák věc zná, nechává ho Suk mluvit, usmívá se a rukou přejíždí svůj plnovous.

Smejkal je skvělý — zřejmě hřeší na okolnost, že předseda komise je klasický filolog a při matematice podřimuje.

Josef má otázku: »Dokažte, že délková výstřednost elipsy, v níž protíná rovina rotační kužel, rovná se polovičnímu rozdílu nejdelšího a nejkratšího úseku na přímkách plochy kuželové; jak zní věta pro řez hyperbolický?«

Josef tomu vůbec nerozumí, píše na tabuli jakési nesmysly. A profesor Smejkal řekne za chvíli jako by nic:

»No, to by také bylo jedno z možných řešení, jak vy to myslíte, ale bylo by poněkud zdlouhavé. Zkusme to kratčeji — toto smažme. —«

A Josef to smaže s náramnou rychlostí, jak by ne. Potom mu profesor Smejkal pár řádků diktuje, plete do toho všelijaká že ano, ovšem, správně. — Pan předseda nedává pozor. A na konec prohlásí profesor Smejkal:

»A tak bychom v řešení pokračovali, ale to stačí, nás zajímal právě jen počáteční postup.«

Josef položí křidu. To nejhorší má za sebou. Profesor Smejkal také.

Dr. Mach — obávaný Dr. Mach — ani zdaleka nejeví úmysl, který mu podkládali — nějak »zkoupat« Holase a Havlíka. Ba ne. Dobře je mu známo, že tihle dva jediní ze třídy opravdu něco vědí z dějepisu. Proč je nenechat, aby vynikli? Maturita je konečně také přehled vykonané práce. A nejen žák, ale i profesor se musí jaksí ukázat. — A Jiří mluví o významu roku 1848, Josef o Karlu IV. A obě tyto otázky měli při opakování, takže Dr. Mach si byl jist, že je dovedou.

A latina — to už docela není nic těžkého: kousek překladu a nějaké otázky z reálií, mnohokrát ve škole probírané a opakované.

Slávka je poslední v té čtyřce. Jiří už je zcela hotov — Slávka je ještě zkoušena z češtiny. Suk jí dal Březinu. Ba, i Suk ví, co kdo dovede. Slávka je nejlepší recitátorka třídy:

»A nakonec nám tu báseň předneste,« žádá profesor Suk.

A Slávka povstane a počíná čísti svým jasným hlasem. Pan předseda naslouchá se zřejmým zalíbením:

Otevřené brány! Panny věnčené ať zpívají! A k nejbližším poselství lásky vyšlete jak holuby! Na srdcích bratří odpočinou si a k mystickému domovu svou cestu najdou si nekonečností, kde skryté písmo jejich bude přečteno . . .

Pan předseda je velmi spokojen a rukou kyne Slávce Horákové.

A Slávka, zbavena už vší tíhy, obrací se k Jiřímu. Dva akvamariny svítí — jemu — jemu!

\*

A v pátek v poslední čtyřce jako poslední startuje Olin Nápravník k poslednímu matchi s pány profesory. Přípravoval se podle všech pravidel sportovních: pil mléko, nejedl

maso, dělal dechová cvičení, chodil brzy spat, dával se píchat špendlíkem, sílil vůli a pěstoval sebedůvěru. A hlavně — nic se neučil.

Tři poslední dny docházel do školy zjišťovat, které otázky už byly a škrtal je bedlivě ve svém seznamu — ale ach, ještě jich tam je!

V pátek ráno ho náhle opustila všechna sebedůvěra a do duše se mu zahryzla jediná představa: Já nic neumím!

Potkal ho profesor Staněk plížícího se kolem gymnasia:

»Co tak smuten?«

»Pane profesore, já nic neumím, já mám v hlavě poušť, učiněnou poušť,« naříká Olin.

»No,« těší ho profesor Staněk, »snad tam bude nějaká ta oasa!«

»Prosím, nějaká ta oasa by tam byla — ale jen jestli ti velbloudi ji najdou!«

»Nápravníku, Nápravníku,« kárá ho profesor Staněk s úsměvem, »nenapravitelný Nápravníku!«

»Kluci, já prasknu ze všech čtyř!« prohlašuje Olin při vstupu do zkušební síně.

Mnoho do toho nechybí. Jak se dalo očekávat, Olin »plave«. Však to říkal, že je to sportovní věc, tahle maturita. A tak k mistrovství hockeyovému může si Olin přidat ještě titul mistrovství plaveckého.

Komise se radí. A poslední čtyřka oktávy A čeká na chodbě na rozsudek.

»Kluci, já prasknu, já to cítím — achich —« vzdychá Olin žalostně.

Otevrou se dveře, kandidáti si jdou pro výsledek. A hle, i poslední čtyřka obstála dobře. Oldřich Nápravník byl uznán dospělým.

Olin vyletí ze dveří. Objímá spolužáky: Maška, Moučku, Muchu:

»Kluci, já se zblázním! Já jsem prošel!«

A již běží dolů po schodech jako pomínutý. Do cesty se mu namane školník. Padne mu kolem krku a křičí:

»Pane Dopito, já jsem prošel!« A než se ubohý muž vzpamatuje, vtiskne mu hubičku na zarostlou tvář. A již dále letí po schodišti. »Síla vůle« se v něm probudila nějak opožděně. —

V koutě u školníkovy bytu stojí železný pohrabáč. Není na pohrabování v kamnech, vždyť je léto, ale na posunování ručiček na školních hodinách. Olin uchopí tento nástroj a vši silou své cvičené vůle jím praští do skleněných dveří vestibulu. Sklo se sype s řinkotem na zem. Starý Dopita seběhne se schodů a spráskne ruce. Olin drží v ruce pohrabáč a dívá se jaksi nechápavě na dílo zhouby.

A již je tu pan ředitel:

»Člověče, co to tu děláte?«

»Prosím, pane řediteli,« koktá Olin, »prosím, já, já —«

»Co jste to způsobil? Zbláznil jste se?«

»Ne, ne, prosím, pane řediteli, prosím, já, já, prosím, nezlobte se!«

»Co vás to napadlo, vy člověče jeden?«

»Prosím, prosím, pane řediteli, já jsem měl takovou radost, že jsem nepropadl.«

»No, a to musíte řídit jako divý?«

»Prosím, já jsem měl takovou radost, že jsem musel něco rozbít!«

»No, to je pěkné! To bude mít pan předseda potěšení, až to uvidí —«

»Prosím, pane řediteli, já to zaplatím, všechno zaplatím!«

»To si myslím, že to zaplatíte, vy holomku obecný,« bručí pan ředitel a rozmáchnuv se uštědří Olinovi pořádný pedagogický pohlavek, kterýmžto pohlavkem jest ukončena středoškolská výchova Oldřicha Nápravníka, slavného footballisty, hockeyisty, plavce, chlapa, lajdáka a holomka obecného.

\*

Ranní slunce postříbřilo etaminové záclony v Jiřího pokoji. Toť pokoj, v němž kdysi přebýval Lump a dělal sírovodíkové pokusy. Už dávno se z něho Lump vystěhoval, neboť se stal městským úředníkem a oženiv se i usedlým člověkem. —

Lump byl Jiřího primánský ideál — terciánský brankář Hájek, kvintánský Dr. Mach. — A to vše jest již jen minulost. Ano, od včerejška jen minulost. Jak to řekl profesor Staněk na rozloučenou? »Včera děti, dnes již mužové a ženy.«

Je čas vstávat, sbalit věci a odjet — Josef slíbil, že přijde ještě dnes dopoledne.

Za zeleným stolem  
profesoři jsou:  
chudáka studenta  
tři hodiny dřou —

To je písnička, kterou včera zpívali na svém abiturientském večírku. Zpívali, řečnili, na zdraví pili. Pan ředitel jim říkal: »Vy bando mizerná« a banda řvala: »Ať žije pan ředitel!«

Vypočtete rychle  
sinus alfa půl,  
nekoukejte na nás  
jako nákej vůl!

A v tom ryku nebylo ani kdy promluvit se Slávkou. Ba — ani se s ní kloudně nerozloučil. A představoval si to tak krásně — teď, když už je po zkoušce — chtěl jí říci něco velmi něžného — a neřekl — a snad ji už ani neuvidí. —  
A Jiří vstává, má těžkou hlavu. —

Pragmatická sankce,  
co to asi je?  
Předpotopní zvíře,  
které nežije.

Noří obličej do studené vody. To je dobře. —

Slunko stojí už dosti vysoko. Paní Michalová přináší snídani — naposled. V jejím oku postřehuje Jiří slzu. Ano, je třeba se loučiti. A Jiří si počíná skládati své věci. Paní Michalová mu přináší ještě nějaké prádlo.

Jiří jí děkuje za všechnu péči, kterou mu věnovala po osm let.

»Ale, Bože, vždyť já jsem vás měla jako vlastního! Bude se nám stýskat.« A cípem zástěry si utírá uslzené oči.

Někdo zvoní. Je to Josef Holas.

»Jdu za tebou.«

Sedne si na židli a dlouho mlčí. Dívá se, jak Jiří balí své věci.

»Kdy odjedeš?« táže se Jiřího.

»Dnes odpoledne.«

Josef sedí a mlčí.

»Vidíš,« praví Jiří, »nepropadl si — to bylo strachu pro nic.«

»Co z toho? Teď abych myslil, co dál. — Víš, jak na tom jsem. Na další studie nemám. A strýce obtěžovat nemohu. Má sám dost vlastních starostí.«

Jiří se zamyslí. Po chvíli se ptá:

»Poslouchej, Josefe, nechtěl bys studovat se mnou? Nějak bychom se protloukli.«

»Já vím, ty jsi dobrá duše, dobrý kamarád. Ale já to udělám asi jinak. Půjdu na učitele. Tu doplňovací zkoušku nějak svedu. Budu učitelem. Budu učit děti násobilce — hm, vždyť jsem slavný matematik, mám maturitu z matematiky.«

Odpoledne vyprovází Josef Jiřího na nádraží a pomáhá mu nést balíky.

»Víš,« povídá mu cestou, »na tebe nikdy nezapomenu. Tys byl ke mně vždycky dobrý. Jiný, než ti druzí. Nikdy jsi se mi neposmíval.«

Pojednou bleskne Jiřímu hlavou: To bidýlko stařečkovi Mátalovi! S tou nešťastnou maturitou na všechno zapomněl.

»Josefe, prosím tě, pohlídej mi ty věci zde, já jsem něco zapomněl. Já tu budu hned!«

To bidýlko! Zapomněl na ně. Hák už vrazil do zdi, když byl u stařečka posledně. Koupil popruhy a u soustružníka dal udělat příčel. A to všecko je v balíku ve skříni. Běží do Palackého ulice, vrazí do bytu, omlouvá se paní Michalové, popadne balík a již se řítí pod viadukt do Mostecké ulice. Běží podél nízkých domků. Tu je číslo 8. Stařeček tu leží v bílých peřinách. Spí. Dobře, ať spí. Až se probudí, uvidí bidýlko. Bude překvapen. A bude mít radost. Jiří pověsí bidýlko, potichu odchází a neslyšně zavírá za sebou dveře.

\*

Proběhnuv topolovou alejí, vrací se Jiří na nádraží. Josef tu stojí a hlídá kufry. Vlak už je připraven k odjezdu. Z čekárny vyběhne Olin.

»Člověče, kde budeš studovat? Napiš mi, kam půjdeš, já přijdu za tebou. Tak na shledanou! Já jdu telefonovat — zítra ráno pojedeme také!«

Zbývá již jen rozloučení s Josefem.

»Sbohem, kamaráde,« praví Josef. »Ale hled', aby ses dostal do vlaku. Víš, kdo také jede? Slávka Horáková.«

»Slávka? Kde je? V kterém voze?«

»Pojď, ukáži ti.«

Jiří se vtěsnává do přeplněného vozu. Věci nechává na chodbě. Ostatně — postojí — nejede tak daleko. Slávku není vidět. Snad je někde uvnitř vozu. Vlak se rozjíždí — — Jiří prochází vozem a hledá Slávku. Konečně ji spatřuje na chodbě v druhém oddělení. Radostné překvapení:

»Ty jedeš také?«

»Ano, jsem rád, že tě tu nalézám. Josef mi řekl, že jsi v tomto voze. Já jsem byl ještě u stařečka. Zapomněl jsem mu zanést to bidýlko.«

»Ach, Bože, my jsme na něho zapomněli! Ale dnes ráno jsem ještě říkala Fanynce, aby se o něho starala o prázdninách. Pořád jsem se za ním chystala — ale nebylo kdy. Co dělal? Co říkal?«

»Nic. Spal. Já jsem ho nebudil. Řekl jsem si, že bude mít větší radost, až se vzbudí a nad postelí uvidí to bidýlko.«

Vzbudí se a řekne: Ach, to tu byl mladý pán!«

»To nic není, mladý pán — ale tobě říká anděl!«

»Ale anděl uletěl a ani se s ním nerozloučil. Mohla jsem tam přece jen zajít. Teď mne to mrzí.«

»To nevádí. Až se vrátíš z prázdnin, vynahradíš mu to.«

»To jistě.«

»I za mne?«

»I za tebe!«

»Ty jsi přece jen anděl!

»Tak mi neříkej, nebo ti budu říkat mladý pane, uvidíš!«

»Tak jak ti mám říkat?«

»Jako vždycky: Slávko. Já jsem tvá kamarádka —«

Vlak vyjíždí ze spleti kolejí. V zátočině nad lomy naposled se rozvíjí pohled na město: komíny cihelen a pilnikárny a v dálce vše jako by ztrnulo v nehybnost. Vlak zrychluje jízdu a obraz města se vzdaluje a s ním vše, čím dýchalo a žilo. Vlak vyjíždí nyní nad viničné stráně, široký obzor se uzavírá. Slunce se chýlí k západu a zalévá krajinu rudým přívalem. A z města viděti již jen špičky věží vbodené do oblačných chomáček. Posledním pohledem objímá Jiří pozlacené oblaky na vysokém nebi červeném — a na nich se zachycuje perut' snu, ikarského rozletu k výšinám — touhy, bolesti, práce, škola, přátelé — vše se propadá do hlubin marnosti — již jen pole běží kolem vlaku a plané trnky na náspu jsou posledními pozdravy kraje — — —

»Kam jedeš?« ptá se Jiří tiše.

»Do Kroměříže k tetě.«

»A ty?«

»Já domů. V Budějovicích přestoupím.«

»Co budeš dělat dál?«

»Nevím ještě. Až co řekne otec.«

»Škoda, že se musíme rozejít,« praví Slávka. »Ale napíšeš mi, co děláš, že?«

»Napíši.«

»Myslím si, praví po chvíli Slávka, že se třeba sejdeme na vysoké škole.«

Jiří neříká nic.

»Poslyš, Jiří, co budeš studovat po maturitě?«

»Po maturitě? Rád bych šel na medicinu.«

Vlak drkotá. Jiří a Slávka mlčí. Blíží se chvíle rozloučení —

A Slávka ho bere za ruku, hladí mu ji a říká mu tiše:

»Přeji ti, Jiří, šťastnou budoucnost.«

Vzhlédne k němu a dívá se na něho dlouze —

Jiří se schyluje a líbá jí ruku.

Slávka zavzlykne, chce něco říci, ale už nemůže: slzy jí stékají proudem po tvářích — Budějovice! Proud lidí s kufry a balíky zaplňuje nástupiště malého nádraží. Jiří se ohlédne naposled. Slávka mu mává z okna. Vlak se rozjíždí a Jiří mizí v zástupu — Sejdou se ještě? Sejdou se, aby bylo přečteno skryté písmo jejich srdcí?

Ty, Pane, to víš, neb jsou Tvoji.

*»Ty, jenž miluješ všechno, cokoli jest,  
a nic nemáš v nenávisti z těch věcí, které jsi učinil;  
neboť, kdybys byl něco nenáviděl, nebyl bys to učinil.  
A jak by bylo co zůstalo, kdybys Ty byl nechtěl,  
aneb, co by od Tebe nebylo vyvoláno, kterak bylo by zachováno?  
Ale Ty šetříš všech věcí, protože jsou Tvé, Pane, milovníče života«*

(Moudr. 11, 25—27.)

### Zd. Šeřík: *Břízka*

*Proč žebráš u cesty, má krásná nevěsto,  
proč žebráš u cesty, díváš se na město?  
Pro koho za deště tolikrát plakalas,  
když blesk tě miloval, když vítr rval ti vlas?*

*Ty zlaté slzy ti tak sluší k šatům tvým,  
když se v nich zachvěješ pod věncem zeleným,  
když se v nich zachvěješ lehounce pod lunou,  
tu všichni chlapani se na lásku rozstůňou.*



Foto Šeba:

Se školou za zády

Archiv Jitro.

## M A R I E S M U T N Á P Ř E D Z V Ě S T I

Zavlálo to teple a mazlivě se strání něžným slibem jarní krásy. Stojíš někde na mezi uprostřed smaragdu ozimů a zčernalých oranic, a díváš se na svou malou zemi v záplavě zlata. Řeka rozpustile šumí a utíká divokým proudem tam někam daleko... Lehký vánek se ti směje ve vlasech a nad hlavou ti jásá skřivánkova stříbrná trylka. Je tedy opravdu jaro? Opravdu. Cožpak nevidíš, že celý svět zkrásněl? Ty nevidíš, že země už začala mluvit, žít, dýchat? Jen se podívej kolem sebe! Obloha je tak vysoko, tak nepochopitelně vysoko a ty se musíš usmát. Vždyť přišlo jaro! Rozkvete Vesna, a podívej se, poupata sasanek dusí už jen omamný dech jara. Tulák zase půjde krajem sám, stromy se ojíjí květem a ty budeš za teplých večerů počítat hvězdy a hledat tu svoji... tak, zrovna tak jako loni...

Pro jaro zapomeneš na včerejší bolest a v předtuše máje se ti štěstí zatřpytí v očích. Však proto musíš myslit i na svůj život. Vím, že každé jaro žiješ v předtuše něčeho velkého, něčeho silnějšího než jsi ty, a to ti vždy ukazuje směr, kterým máš jít. A ty půjdeš! Volá tě život a Bůh! Půjdeš cestou, ozářenou jarním sluncem, půjdeš ruku v ruce se svým mládím. Půjdeš za sluncem...

Je jaro — je chvíle znovuzrození — zázrak oživené síly. Proč líbáš kytičku fialek?

**Karel Kladský: Únor**

Zima už vládne dlouho kraji,  
udice zamrzla na břehu  
a koleje slov vzpomínají.

Těším se na vás, utonulé z podzimu,  
mlha tká na bříze okoralé  
jak pavouk na výsluní jara.

Babičko, vzpomínejte, když se rodí větev.  
Chalupa zpívá dlouho o zimě.

Slunivý den se vyhrává na stráni.  
Brzy se ozvou nad námi skřivani.

**Zdeněk Brabec: Stáří**

Na hlavě sníh a v srdci pokoj mít  
jak v předjaří si zpívá voda z ledů  
Už jenom přízrak duše odlehčené  
smích mít na očích a na dlani kus medu

A co ti ještě dává právo dýchnout  
než zašumí si stříbro v rukou tvých?  
Čas chvěl se kdysi rozbit polednem  
bil jako hrouda ledu na skráních

I oči nemohou už dohlédnout kam chtěly  
je pozdě toužit ještě po letech  
když platíš každý krok úkrojkem roků  
ne smutek, ale tajemství je vzdech

**Vladislav Váňa: Zapomenuté chvíle**

Zabořil hlavu do ticha  
a prázdňem si podepřel čelo — —  
Na nebi zakvílel pták . . .

Když uslyšel zívát den — usnul,  
neb spánek, pohozený v trávě,  
mu zaklížil víčka.

A země zpívala s rozcuchaným kapradím:  
že byly kdysi chvíle, na něž už zapomněl —  
že pletl si cestu z rákosí,  
jež kolébá bílou noc  
a zpívá píseň prázdných chvil.

**B. Janoušek: Tři knihy**

Na stole leží položeny v stín  
hrůzoplného bytí.  
Dívám se tajně jejich do hlubin,  
v nichž verše jak struny se třpytí.

Ó, jaká je slast dýchat vichřici,  
v prstech drtit teplou jara hlinu,  
vidět ruce ohněm pišící,  
v hebkém peří strachu pít sklenici blínu.

Trojici houslí poslouchat. Splav krve teče  
ze zlatých jejich strun jak slunce svit.  
Jak krásné je na hrudi cítit  
tři krásné, milosrdné meče.

**J. Švarc: Přípitek**

Sbratři se s vínem žhavým jak léto,  
buď bratrem vřískavého severáku  
a navštívení bídě neodříkej,  
je plna smutku, žádných tajemství,

ať vzejde píseň ta  
a vylétne jak vymrštěna z praku,  
pro niž jsi pohřbíván  
v závěži vlašťovčí.

Sbratři se s měsícem, jenž hnízdí v hrudi  
jak rána mrazivá,  
pln strážné hudby, tepla šalivého,  
zas půjdeš cestou, jež tě rozzpívá.

Jan Machoň: *Mému kraji*

*Krajino, příliš, příliš jsi zjizvena chodidly pradědu mých  
a příliš, však víš, příliš mi zjeveno na cestách tvých.*

*Krajino, korábe v poklidu hřbitovních polí, na věky kotvíš  
mlčením nebožtíků, o jehož smyslu už sotva se dovíš  
na křižovatkách krajiny této, bezhlavá bezradnosti má,  
ústům tápání tvého prs bezpečí k napití kdo kde dá?*

*Dceřino věno slunce nesplácí révě na stránkách tvých  
kraji můj rodný, ale ty popelkou nejsi,  
ode vsi ke vsi klasnatost širou k oběti chleba  
dlaně tvých obzorů zvedají znova a znova.*

*Nadarmo nechutnáš krví, krajino poddajná oceli radlic,  
nadarmo každé novorozeňátko své nežehnáš zvláště, halíc  
je do pláště svých nocí, své krve a svého pláče,  
můj kraji, kraji pahorků.*

*Krajino, křídla deště po šíji pahorků tvých vleče už výheň větrná  
v pomíjejnost metlic dobrodruh povětrný ve spěchu poutá svá vlákna chatrná,  
a dřív než křeče mrazů tvých nám začnou,  
rozetnou letem ptáci dálku mezimračnou  
o rytířích nad kolébkou matky synům vyprávějí  
otcové mlčí, vzlyk z hrdel nebyl ještě vyvážen —  
a bezzubé dásně nemluvnátek dál hnětou prsa žen.*

## EDY KOUKAL: STIGMATA SMRTI

Hlubokou studní noci prolétl ohnivý šíp.

Krvavá slza skanula z oka vesmíru a rozpjala rudou clonu nad Asií. Oheň krvavých řek rozlil se ze stříbrných polí hvězd a zapálil srdce lidstva: Trhaně, dutě a mohutně, jak struny tamburiny v prstech kavkazské tanečnice, rozechvěla se srdce prudkým žárem šílenství krve. Znova prolétla barbarská melodie starého Mongola Chubilaje asijskou stepí, rozlila se po širokém proudu Jantsekiangu a vznesla se až k čistým a hrdým hrotům Himalají . . .

Chřtány děl vyplivly první zlověstné komety. Ohnivé šípy podivných meteorů křižovaly v zmateném reji temnými lavinami nocí. V laskání smrti sesmutněly úsměvy hvězd. Černé cáry dýmu utrhly se kdesi v pekle podzemí a jejich krvavé přízraky vysušily slzami nejistot očí matek a milenek, vytřeštěné příšerným fantomem smrti, když studené dlaně hrůzy umlčovaly na rtech výkřiky šílené bázně. Echa světelných blesků ztemnila i rozžhavená poledne.

Jen siluety opuštěných džunek plynuly v teskném klidu na žlutých vodách —

Marně se tiskla úzkost umírajícího ticha k zrcadlům řek a moří. Nadarmo skláněla rozpalenou hlavu pod vějíře rákosí a do mírného šelestu listí. To už zatínaly ohnivé šípy své paraboly do zablácených těl, zarývajících se v poslední křeči do uhýbající hlíny zpustošených rýžovišť. Vojska generála Čankajška ustupovala — — —

Jen úlisné bezhvězdné noci uléhaly konejšivě k vysíleným prchajícím — — —

Nevím, zda Chubilajova polnice dosud zní. Však starý Mongol odpočívá zapomenut kdesi ve stepi, kde jen žlutý vlk vyje uprostřed nocí věčný nekrolog u jeho zbělených kostí: kterému démonu obětovals kadidlo své slávy, vykoupené krví milionů . . .!

Balvan temného ticha leží nad stepí a nikdo, nikdo neodpovídá! —

Otrhaný čínský voják vracející se k opuštěné džunce pohlédl k nebi. Hle: na vlnách rozbouřeného éteru vznáší se utržený Zlatý květ . . .



## Václav Mlčoch: *Laudate Dominum in chordis et orgno*

Hudba a zpěv probouzejí a oživují city zbožnosti v srdcích lidských. Církev katolická záhy postřehla účinek hudby na srdce lidská a proto pěstovala hudbu a zpěv nejen při službách Božích, ale užívala jich též k zjemnění mravů a k probuzení a oživení pravé zbožnosti. Že již první křesťané oslavovali Boha žalmy a písněmi duchovními, svědčí sv. Pavel v listě svém k Efeským: »Naplnění buďte duchem svatým, mluvíce vespolek v žalmech, chválách a písních duchovních, zpívající a plesající v srdcích svých Pánu« (Ef. 5, 19.) Podobně i sv. Augustin vzpomíná posvátného zpěvu v chrámě milánském, volá: »Kolik jsem vylil slz poslouchaje hymny a žalmy posvátné, jež s takovou vroucností byly zpívány v domě Tvém, o Pane! Zpěv zazníval příjemně v můj sluch, pravda zpívaných slov vníkala do duše mé a z ní prýštil se vroucí cit pravé zbožnosti.« Lahodné tóny umělé hudby jsou krásným obrazem nebeské harmonie, která zaznívá v duši Bohu oddané a jest přede hrou symfonie nebeské v končinách nadhvězdných. O této hudbě nebeské mluví sv. Jan ve své Apokalypsi řka: »A slyšel jsem hlas s nebe jako hučení vod mnohých a jako dunění silné bouře a hlas slyšel jsem těch, kteří hrají na harfy své, a zpívali píseň svou před trůnem a před starci a nikdo nemohl zpívat píseň tu, leč těch sto čtyřicet čtyři tisíce, kteří jsou vykoupeni ze země a zůstali bez úhony.« (14, 2—4). A jinde praví: »I vyšel s trůnu hlas řkoucí: »Oslavujte písní Boha našeho všichni služebníci jeho, kteří se bojíte jeho.« (Ap. 19. 5).

Oslavujme rádi a ochotně zbožnou vroucí písní nebeského Pána a Stvořitele. »Kdo zbožně zpívá, dvakrát se modlí,« praví jeden církevní spisovatel. A zajisté zbožná píseň ze srdce všech velebným jednohlasem přednášená jest nejdokladnější a nejmocnější modlitbou, jež proniká rychle až k nebeským výšinám a tam spojuje se s líbeznými zpěvy nebeských andělů, kteří pějí bez ustání: »Svatý, svatý, svatý jest Bůh náš zástupů.«



Archiv Jitro, Praha

## Vilda Kříž: 24. červen 1940

24. června 1940 bude tomu 500 let, co Jan Gutenberg-Gensfleisch dal lidstvu největší poklad pro všechna pokolení. Všechno lidstvo vzdá v tomto měsíci hold Janu Gutenbergovi-Gensfleischovi, který vynálezem knihtisku přispěl k vývinu lidské vzdělanosti.

Zvláštní jest, že o muži, který svým vynálezem se přičinil o to, abychom věděli co možná nejvíce, víme my jen málo. Dodnes není přesně známo, kdy se Jan Gutenberg-Gensfleisch narodil. V minulých stoletích mnoho význačných Čechů i cizinců odvozovalo od jména Gutenberg Kuttenberg — a domnívalo se, že vynálezem knihtisku byl náš krajan a pocházel z Kutné Hory v Čechách. Dnes již je prokázáno, že Jan Gutenberg-Gensfleisch pocházel ze staré patricijské rodiny šlechtické v Mohuči (Mainz). Den jeho

narození není znám. Rok jeho narození spadá do posledního desetiletí XIV. století, t. j. asi kolem roku 1394—1399.

Prvním společníkem Jana Gutenberga jest Johann Fust a později druhým jeho společníkem stává se Petr Schöffer, který se narodil v letech 1420—1430.

Gutenberg a první tiskaři neoznačovali vůbec svých tisků, ani jménem svého závodu, ani letopočtem a místem, kde kniha byla vydána. Tato skutečnost velmi ztěžuje, abychom se o prvních tiskařích dověděli něco více. Jedinou pomůckou pro historiky při určování stáří knihy jsou různé typy a kresby písma.

Myšlenkou knihtisku zabýval se již Gutenberg ve Štrasburku (Strassburg) v roce 1436, ale teprve v Mohuči (Mainz) roku 1440 tuto myšlenku uskutečnil. V roce 1445 vytiskl Jan Gutenberg první svůj tisk, a to »Fragment ke světovému

## František Adamec: *Ztracený den*

*Zásuvko nočního stolku  
ty jediná znáš můj sen  
Bolavá touha zemřela  
včera byl svátek  
lidé kol oken šli z kostela  
a ze srdce vykvetla láska  
krvavá pelargonie*

*Včera byl překrásný den  
obrázky žurnálů rty aroma  
střídá se slunce a sen  
z dopisu někdo mi podává ruku a oddaná ústa  
a potmě  
vše vypadá jako v románě  
kde milenci se znají už od narození*

*Jdem  
vzpomínky běží jak obrazy v biografu  
tak důvěrně šeptáš  
jak milenka mluví o milém  
a chtěla by sis ještě hrát*

*Proč pláčeš  
proto že jsi snad krásná  
a že jsem tě kdysi měl upřímně rád?  
To byl jen sen  
Včera jsem otevřel zásuvku nočního stolku  
a našel  
ztracený den*

## Josef Bárta: *Činovník*

»Slibuji, že se s pomocí Boží vynasnažím:  
pomáhat bližnímu.«

»Děkuji ti, bratře! Vynasnaž se, abys zůstal hoden cti býti junákem.«

Věřili jsme, věříme a budeme ti věřit, Orlíku. Když jsi vítězil, ubíraje se neschůdnou junáckou stezkou, i když jsi se stal činovníkem, vždy jsi byl dobrým, milým Orlíkem. Nikdo z nás se nenadál, že svůj slib takovým způsobem a tak brzy splníš.

Když ti dravé víry řeky rvaly jednu z tvých oveček, vrhl ses do vln a bojovals o život ovečky více nežli o svůj. My ostatní, tenkrát ještě malí a nerozumní, jsme křičeli na břehu, uchvácení děsem. Pozorovali jsme tvůj nerovný zápas s rozzuřeným živlem a modlili se za vás oba.

Vypětím posledních sil dovléklš Přemka na měličinu, a znovu stržen, bije se jako lev, přece ses neubráníl. Tvůj list byl vytržen... Nemohli jsme ani křiknouti. Až za dlouho, za celou věčnost jsme se rozlétli ke starému mlýnu. Tam v pláči a bezmocném zoufalství jsme prosili lidi o smilování...

Diouho do noci křížovaly čuny hladinu před jezem. Za tmy tě přinesli. Klečeli jsme kolem tvého těla a v pláči vysílali modlitby. Někdo z nás po celou noc oka nezavřel, zatím co telegrafní dráty nesly smutnou zvěst k nám domů.

Teprve když rakev spouštěli do země tebou milované a kněz končil modlitby, našli jsme účinný lék ve slovech evangelia: »Dobrý pastýř dává život za ovce své.«

soudu«. Za tři léta nato, tedy v roce 1448, vytiskl další svou knihu, t. zv. »Astronomický kalendář«. V roce 1455 vytiskl Jan Gutenberg dvě latinské bible, a to 36- a 42 řádkovou. Původní Gutenbergův tisk bible existuje dodnes a má nesmírnou cenu historickou.

Mnoho těžkých ran a zklamání přeneslo se přes duši Jana Gutenberga. Jeho cesta životem nebyla osázena růžemi, nýbrž trním. A toto trní kolikrát nelitostně zasáhlo nitro muže, který učinil pro lidstvo tolik... Na sklonku svého života snad Jan Gutenberg přece jen patřil k zámožným a váženým občanům mohučským. Zemřel 24. listopadu 1467 (podle jiných pramenů 24. nebo 26. února 1468) v Mohuči (Mainz) a byl pochován v tmnějším dominikánském chrámu. Knihotisk šíří se do celého světa...

Prvním českým tiskem je »Kronika Trojanská« z r. 1468, tištěná v Plzni neznámým tiskařem. Do

Španělska proniká knihotisk roku 1474, kdy byl ve Valencii první tiskařský lis. V Anglii byla první tiskárna zařízena v roce 1477. Před nějakým časem proběhla novinami zpráva, která sice postrádá přesných historických dokladů, že anglický spisovatel a dramatik světového jména W. Shakespeare působil v letech 1582—1592 jako knihotiskař. A není bez zajímavosti, že i Jan Amos Komenský byl v letech 1660—1663 knihotiskařem v Nizozemí.

Letos oslavíme pětisté výročí vynalezení knihotisku.

500 let rozlévá knihotisk světlo do duše civilisovaného světa. Dnes chrlí rotačky milionové náklady denních novin. Za výkladními skříněmi knihkupců je tisíce knih pojednávajících od výroby špendlíků až po výrobu kolosálních zámořských parníků. Od lehké četby dobrodružné až po díla vědecká...

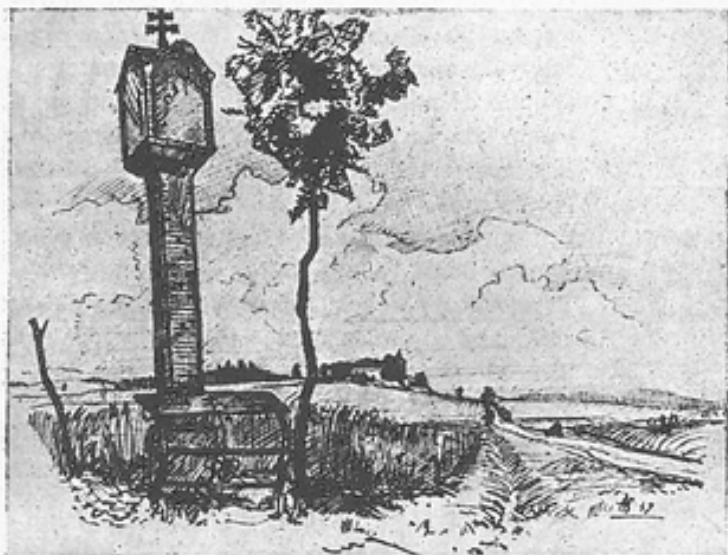
# NAŠE TÁBORY

## Vzhůru do tábora!

Latina, fysika, letí teď do kouta jakož i Homér,  
jásej a vesel se, duše ty studentská, konec je strachu!  
Copak je příčinou zmatku a bezvládní v studentské říši?  
Kouzelná formule, blažená vidina: prázdniny krásné.  
Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo...  
Taktéž i studentům rodí se opět čas zlatých chvílí prázdnin.  
Studentským heslem je: prázdniny nastaly, jedeme z města.

Zase rok v třídě žil, mlčel jsem,  
za to pak dostával pětky;  
za rok pak s humorným »cajgnysem«  
s úsměvem balil jsem švestky.

Proč se směješ učený studente?  
Jedeme na prázdniny strejčku!



Cestou k Buchlovu

Archiv Jitro, Praha

## O dvou táborech slovem a obrazem

Před zlínským nádražím stojí v dešti několik děvčat s kufry a vyhlížejí objednaný autobus. Podle kufřů jsme poznali, že jedeme všechny do tábora, a proto jsme se rychle seznámily. Hustý déšť a marné vyhlížení autobusu nás dohnalo k tomu, že jsme se daly na výzkumnou cestu za nějakým dopravním prostředkem. Konečně jsme našly svůj autobus a usadily se v něm. Za chvíli jsme vyjely směrem k Provodovu. Po půl hodinové jízdě se autobus zastavil pod kopcem, my jsme vystoupily a pomalu stoupaly na Malenicka, v patách autobusu, který vyvážel naše kufry. Když jsme vyšly nahoru, padl

nám do oka malý, bílý kostelík. Dále jsme spatřily dvě stavení, faru a náš budoucí »bejváček«. — V jeho dveřích nás očekávalo šest děvčat a za nimi jsme spatřily postavu v bílém hábitu. S děvčaty jsme se hned dohovoryly: »Kdy jsi přijela?« — »Ale jsem tady už 26 dní, a protože se mi zde líbí, zůstanu i na druhý turnus.« — »A kdo je ten pán?« — »Ten přijel už včera a vím, že je to duchovní rádce tábora, ale víc nevím, to musím jít zjistit dál!« Takový byl náš vstup do tábora.

Před večeří jsme daly hlavy dohromady a spojenými silami jsme se dohodly, že by duchovní rádce mohl býti z dominikánského konventu. Během večere jsme poznaly z oslovení jedné dívky, že je to pan doktor Dacík. Ten nám po večeří oznámil, že večerní modlitbou započnou třídní exercicie a že doufá, že všechny zachováme silentium. Sotva jsme vstaly od stolu, nastala živá debata, jak to s tím mlčením vydržíme. Pan doktor nás ujistil, že při dobré vůli to půjde a obzvláště, dokud se mezi sebou blíže neznáme. Exercicie nám rychle uběhly a v sobotu odpoledne se již starou školní budovou ozývaly veselé dívčí hlasy a radostný smích.

První naší starostí po exerciciích bylo opatření panu doktorovi harmoniku. Po dlouhém namáhání jsme ji sehnaly v Provodově a s radostí a pýchou jsme ji donesly panu doktorovi. Ten se na ni znaleckým okem podíval a řekl: »Popřejte jí klidného stáří a odpočinku. Má již příliš velkou záduchu.« Po takové kritice jsme ji s malou slávou nesly nazpět. Sháněly jsme tedy jinou a nezmar Bobeček ji

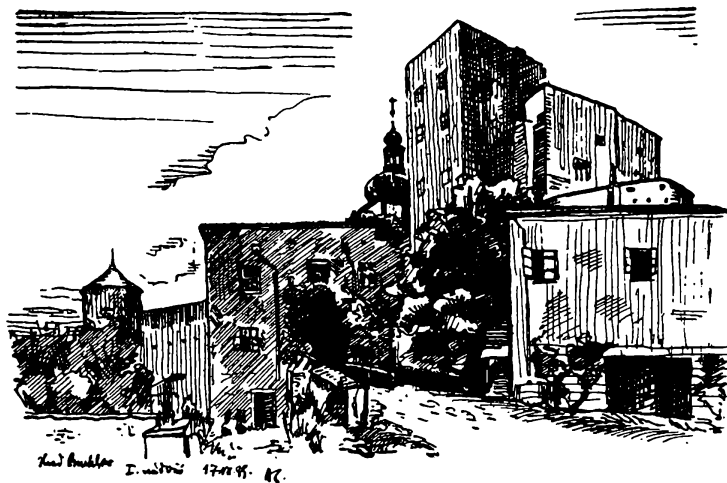
objevil v Řetěchově. Ta byla už pěkná, a proto večer jsme šly zpívat na klády, kam jsme pak chodily každý večer. Život v Provodově vesele, ale, bohužel, velmi rychle ubíhal. Podnikaly jsme kratší i delší vycházky, byly jsme na přehradě i v Luhačovicích a také na Javořině a ve sklárnách v Květné. Prožily jsme na táboře mnoho krásných chvil.

Každý den byl zakončen večerní modlitbou a šerem kostela se nesla slova pana doktora, která nám ukazovala cestu křesťanským životem. Částí našeho denního programu byla nějaká zajímavá přednáška, která rozšiřovala náš duševní obzor. Po přednášce jsme chodily na hřiště a zbytek dne jsme prožily v družné a veselé zábavě.

Rády zajisté všechny vzpomínáme, jak nám pan doktor hádal z karet budoucnost. U všech byla »hrozně mizerná« a »strašně špatná«. Vítaným hostem u nás byl pan farář Steiner, který měl vždy při sobě velkou zásobu šprýmů.

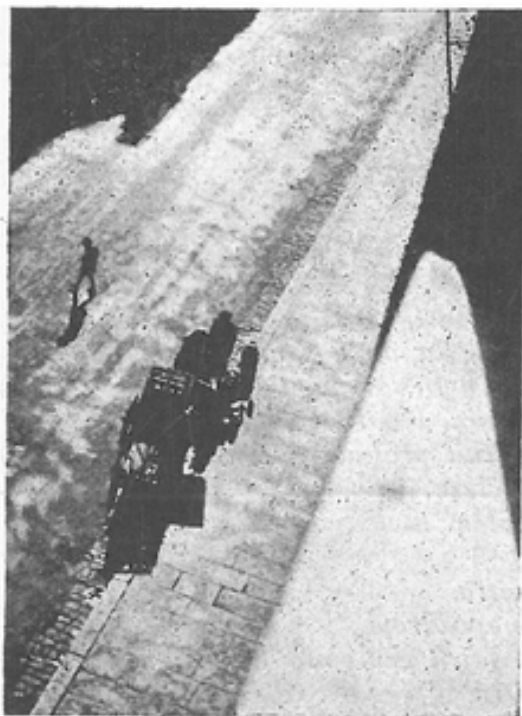
Poslední týden byl na události velmi bohatý. V neděli byla na Provodově veliká pout. Přišla procesí ze Slovácka i z Valašska a Malenicka a hemžila se pestrými kroji. Byla to krásná podívaná. V úterý přijel do tábora ThDr. P. Silv. Braito, který nám přispíval do našeho programu četnými přednáškami a starými i novými vtipy. Jedno odpoledne se přijeli na nás podívat hosté z Brodu, kteří nám přivezli »buřty« na táborák. Ten jsme musely pro déšť o den odložit, ale povedl se nám. Program byl pěkný. Měly jsme tam »lékařku«, která vyoperovala hadrovému pacientu z břicha logaritmické tabulky a z hlavy-hrnce — bolavý zub. Nakonec bylo nutno amputovat i jednu páneň farářovu holinku. Pěkné pozadí k této operaci dělali dva nosiči, kteří v plápolu táboráku vyhlíželi jako členové Ku - klux - klanu. Myslím, že lékařka měla při operaci hodně starostí. Měla nejen nešikovného asistenta, ale musela si držet i prostěradlo, které jí nahrazovalo dlouhý plášť. Jako při každém řádném táboráku, tak ani nám nechyběl zvěřinec, kde mohl každý vidět, co si přál. Zrcátko jsme měly vždy připraveno.

Nežli jsme se nadály, přiblížil se den »pakování«. Příští den jsme se se slzami v očích loučily se všemi členy tábora, s panem farářem i s celou krajincou. Mnoho jsme tam získaly, mnoho jsme si odtamtud odnášely, mnohdy to bylo i veliké přátelství. Všechny jsme si slíbily, že příští rok opět přijedeme. Ale zůstává v tom »ale«, a to je příliš veliké, než aby se mohlo jen tak přehlédnouti. Budeme-li moci, jistě se tam nazpět, na naše Malenicko, příštím rokem vrátíme.



Na Buchlově

Archiv: Jitro.



### František Adamec: *Blouznivý soumrak*

*Noc kouřila dýmku ohnivých chrysentém v hlině  
hořel náhrdelník hvězd a pantomima snívá  
hořká chuť tmy a měsíce v hliněné mandolině  
kukačko sbohem kukačko sbohem už se stmívá*

*Noc bije křídly Koho snad vzbudí  
nad růžemi měsíc potapěč na bubny hvězd crnkající?  
Sbohem bílá lavičko v parku sbohem šátečku rudý  
mám rád tvůj stín v červnu když v kraji hoří tisíc svící*

*Děvčátko soumrakem lamp jdoucí nač vzpomínáš noci té?  
Z tvé hrudi vyplula bílá plachetnice srdce bez kompasu  
nač vzpomínáš lásky na asfaltu městských silnic rozbité  
pro život svůj proč hledáš u mne spásu?*

*Dnes byla noc v níž růže nekvetou a slavík nezpívá  
čekám až k ránu zapálí ránu slunce nejtišší  
umřely všechny růže při cestách kde hoří lampy snívá  
A srdce tvé to bolest neslyší?*

Fotosoutěž

Archiv: Jitro.

# K. ČECH: VEČER NA BOROVIČKU

Slunko se pomalu blíží k západu a dlouzíci se stíny protkávají les kol chaty na »Borovičku« širokými černými pruhy. Les zvučí hlasy hochů, kteří jsou rozptýleni na různých místech okolo chaty a věnují se nejrozmanitějším sportům. Nejživěji je na volleyballovém hřišti, kde se dvanáct »seniorů« připravuje na nedělní utkání. — Z otevřených oken jídelny zaznívá klepání pingpongového míčku, ale celkem zaniká v bouřlivém křiku — to »benjaminci« právě začali hrát rugby. Do toho ruchu nepřiliš melodicky zapadá hlas trubky, kterou kdosi sehnal na půdě a pokouší se troubit večerku, nedbaje, že falešné tóny přímo rvou uši. Za chatou se zase střílí z luku, hrají se kuželky a několik nadšenců staví na potoce přehradu. Vtom se ozval hlas zvonku, ohlašující, že večere je nachystána. Všem chutná, neboť po takové námaze je hlad, a mimo

to v houfu vždy lépe chutná. Po večeři skoro všichni jdou do umývárny, při mytí zpívají a hluk a smích se zdvojnásobuje, když p. profesor přivádí ty, kteří se vodě důsledně vyhýbají, a kartáč s mýdlem přímo nenávidějí. Konečně i ti jsou

čisti a po západu slunce celý tábor svorně sedí na mýtině u chaty, a hoši začínají zpěv tklivou písní: »Soumrak do tábora padá«. Zatím západ

tmavne a krajina dostává olivový nádech temnější a temnější. Hoši střídají písně veselé i vážné, žertují, vypravují a sledují zraky světélka, vyskakující na úbočí hor a na stránkách; to na samotách rozzihají. V údolí září několika světly Nová Říše a klášter. Pomalu vše utichá a je dán rozkaz k nastoupení. Tíše, bez hluku se rozvinuje temná řada těl, a je nastoupeno. Ztichlou nocí nesou se slova vdp. P. Pressa, duchovního vedoucího tábora: »Pomodlete se za rodiče, učitele, dobrodince a za naši vlast.« Pak chvíli ticho, krátké zpytování svědomí, a již začíná p. profesor Dittinger jasným tenorem píseň »Blíž k Tobě, Bože můj«. Na třicet mladých hochů ji vroucně zpívá a píseň



Archiv Jitro, Praha

letí daleko po úbočí — třísť se a zaniká někde v údolí. Ještě jedno společně »dobrou noc« a všichni zvolna odcházejí do ložnice a uléhají. Šum tichne, světla zhasínají a spánek se snáší na víčka.

## K. Čermák: *Zítřka*

*Zítřka odejdu a nevrátím se jako rybář, kterého na moři zastihla bouře,  
půjdu krokem tichým, na zádech nůši hoře,  
pěšinou, bolavou kamením, vroubenou trním odříkání.  
Pak nenajde mne žádné srdce a teplem pohledu mne nezahálí,  
jen kokotice vzpomínek a hvězda ideálů na nebeské pláni  
budou kráčet cestou, kterou jiné písně se mnou vítí touživaly.  
Štěstí již svezli dávno do stodol a kosy smutku přestaly řinčet,  
ze smíchu prázdného dětství vydám svůj bělostný počet,  
zralost z růžence let zklamáním si ovinu kolem hlavy,  
zmizí mi Vůz Velký a Malý i Jižní Kříž  
bude hrát na harfě mých tužeb loučením zítřka.  
Nová růže podél cesty mě již omámením nepozdraví,  
jen strom let okorá výškou a pokora ohne jej k zemi níž  
a v tichu přijdou nová, sluncem zlíbaná jítřka.*

## ZDENKA MARKOVÁ: KOPCE A OBLAKA

Ženy z hor mají zcela odlišnou chůzi než ženy z roviny. Jdou trochu na stranu, těžce a kolébavě, jako by musely stále udržovat na svahu rovnováhu. Až z boků vycházejí jejich kroky; postavu mají lety a prací sraženu k zemi. Jejich pohyby jsou směsicí odevzdání a lhostejnosti. Jdou stejně přes kameny, louže, strniště i měkkou travu louky, snad ani necítí zemi na bosých nohách. Zdá se ti, že všechno vědí a za ničím nespíchají.

Takovou chůzi má i selka ze zdejšího statku. Ve dvaceti chodila jinak. Mazlila se s rodnou půdou, ale léta, Bože, léta! Je tak těžko udržet si švižnost mezi kopci, mraky, řekou, bouřemi, sněhem a hlavně nestejnými brázdami! Dnes ji poznáš již z daleka. Ruce klátí zbytečně kolem boků, v očích má odraz kraje a až kdesi hluboko ukryt starý, dosud nepřebolený smutek. Nemluví. Mlčením si nastřádala tolik řečí, že pro jedny neřekne druhé. Není vážnějšího kraje nad jižní Čechy. Šumí, drolí se sluncem a deštěm, prosvítají sněhem, hlučí hromem a září bleskem. Nikdo jim nerozumí. Jen ten, kdo se stal jejich součástí jako stromy, kameny, potočky a oblaka. Ten však mlčí také. Obyvatelé zde jsou zamlklí, tvrdí a zbožní. Modlí se zemi a její umrzlou brázdou. Život je bez veselí, ale i bez slz. Jeho nositelé si odvykli plakat snad již v kolébce. Žijí, a tím je vše řečeno.

Podívej se, zdejší selka! Po kolikáté jde již do tohoto kopce! Od mlada, co ji sem osud zanesl. Vdala se sem na samotu ne z lásky. Zdejší ženy se vdávají podle polí. Zde srdce záhy zemře a setlí někde pod bramborovou natí nebo rozmoklým snopem. Neuvažovala o tom, kam jde. Všude je stejně. Motyka, hrábě, srp; srp, hrábě motyka. Jen tady je ještě o něco hůř. Musí se do kopce. Se setím musíš šplhat po svahu mezi lískové keře paseky, do lesa musíš po mezi, až se dech krátí, do města běžíš hodinu a do vsi půl. Jen louka je v rovině, sametová blatouchy a lístky osik, končící v podrytých březích řeky.

Pod lesem a před loukou je statek. Velký, ale smutný. Má černá vrata, dítě je neotevře. Před nimi vidíš nebe, les a mazlivé obilí, slyšíš vodu. Za nimi je pouze řada chlévů, kurníků a schůdky k obytnému stavení.

Sem tedy přišla. Nečekala mnoho, ale možná, že přece doufala, že jednou zmírní drsnost sedlákovy tváře, prolomí mlčení velkého statku. A zatím přicházely děti. Jedno po druhém. Sedm. Z tváře mizela jemná pleť, z pohybů vláčnost, kolem úst se ryla bezpečně hluboká vráska, prsty dřely mozoly měkkou kůžičku dětských tělíček.

Tehdy se měnila její chůze a ona navykala mlčení. Chodívala sama do kopců na brambory, řepu, na travu na mezích a zvykala si na tiché společenství s hnědou zemí. I ubohá a dešti stále rozrývaná cesta jí byla blízká a milá svým všedním prachem, hrouda vonící mokrem a čerstvě vytrhaným zelím chladila bosá chodidla. Tráva dýchala pastvou krav a stopami bouří. Na kopcích byl rozhled ke kostelíku před černými lesy a na kopcích byla samota, pohoda bez nevlídných úst a pláče dětí.

Celý týden selka dřela. Jen neděli žádala pro sebe. Přes řeku kolem lesíka, pěšinou mezi strouhou a žitem, vřesem a jahodami, k Božím mukám, kolem chalup, až na náves, chodívala do kostela. Svítávalo slunce, býval mráz, sníh. Zde bylo její mlčení slavnostní a zbožně pokorné. Neodříkávala v duchu slova naučených modliteb, vnímala pouze posvátnost chvíle celým nitrem a v tom spočívala její pobožnost. Přemýšlela zde někdy o svém životě, ale nestěžovala si. Jihočeské ženy si nestěžují. Nesou svůj úděl jak čerstvě nažatou travu ráno. Trochu se tíhou nakloní a jdou. Jen když Bůh dá a vše jde bez zastávky dále. Jaro přejde neznatelně v léto, léto v podzim, podzim v zimu, jedna práce se pod rukou změní v druhou.

Proti statku je mlýn, velký a veselý mlýn se stárky, panímámou, »mlnářem«. V mlýně bývá vždy veselo, i když se v pozadí skrývá bolest, točí se přes kolo, ale neuplyne a neztratí



se. Točí se stále, docela u středu, ukryvána hlasem padajících kapek a bílým popraškem na šatech, vlasech a srdci. Horský mlýn, bílý, v údolíčku, pod kopcem, mezi stokou a kamenitou řekou, za třeshněmi a před olšemi.

Známý všude a hledaný všemi. Hledaný proto, že se musí do kopců, lesem a kolem vyhlídky na domov.

Sem chodíval i mladý učitel. Nikdo se nezajímal o místo, odkud přišel. Možná, že byl rodákem zdejších polí a luk, možná, že pocházel z roviny. Lidé z roviny jsou zcela jiní. Jsou zvyklí vidět všude, neznají krásu klikatých stezek, kde nikdy nevíš, kdo tě v záhybu potká, překvapí, čemu se budeš v zápětí divit a nad čím plakat. Byl najednou ve vsi, ve škole mezi dětmi nábožných nebo duchařských sedláků. Žil zde svůj život na rozcestí. Byl mladý a veselý, neuměl být sám, nestačil mu hrbatý les, hlína s obilím a nebem, nestačili mu ani domácí lidé. Zůstávali mu cizí svou uzavřeností.

Žil mezi dvěma poli. Přátelstvím a samotou. Neuměl si z každého přivlastnit určitou část pro sebe, učinit z ní kus svého bytí. Nebyl vyhraněná duše. Jeho bytost hledala zase jen bytost, živého tvora, živého povrchem a třeba vnitřně mrtvého. Bytost, v jejímž objetí by se necítil sám mezi zemí a oblohou. Hledal kolem sebe, nespokojen, rozerván jak podemleté skály v potoce, neklidný neklidem nesamostatných lidí.

Byla mu cizí краса samoty, kdy hovoří lidské nitro s šelestem stromů a zvukem tlumených vod. Neznal chvíle, kdy se před zavřenýma očima promítají vzpomínky s neurčitostí impresionistických obrazů a hudba dávno vyznělých okamžiků znovu zaznívá duši, kdy na rtech cítíš vybledlý úsměv a na tváři prchavé pohlazení.

Cestou do mlýna potkával děvečku ze statku. Ne mladou, ne hezkou. Nikdo na ní nic neviděl. Ale víš ty snad, co tě vábí na někom, koho máš rád? Nikdy to nevíme, i když říkáme »oči, úsměv, vlasy«! Bože, což nemají všechny ženy, jež milujeme, jemné ruce, zářivý úsměv a hebký vlas? Marně nad tím uvažuješ. I na nejošklivějším člověku je mnoho krásy, ví-li, že je milován, i nejkrásnější žena samotou šedne.

Potkával ji mezi klasy, vysokou trávou, na voze i za ním, pozoroval její pohyby ztvrdlé hrubou prací a ve svém nečlánkovaném a jednoduchém srdci snad něco cítil. Kdo ví, co nosí ti vedle nás v sobě, co se tají ve stisku jejich ruky? Začal za ní chodit.

Vycházela vždy zadem ze statku. Neměla v sobě sobectví ani pocit vítězství. Byla si vědoma své ubohosti, i když cítila jeho dech na tváři. Milovala láskou opuštěných, starších žen. Pro ně je nepatrný okamžik štěstí, draze zaplacený slzami, vším. Věděla, že její náruč zůstane jednou žalostně prázdná, prázdnější než dosud, samota těžší a dlouhé noci mučivější. Počítala, o kolik kroků se denně přiblíží ke konci a přece netruchlila. Šla, musela jít. Stárnoucí ženy jsou ubožejší než ženy staré. Nosí v sobě stále stopy mládí, jak dávno vyčerpaný strom zbytky mízy. Přimknou se k něčemu, o čem vědí, že to budou muset darovat mladším. Jejich láska má nevyčerpatelnou sílu a trpký stín loučení.

Chodila téměř denně, chůzí k nerozeznání podobná selce.

Byla neděle. Bílá neděle července; ráno šumí dozrávajícím obilím, chrpy se barví nebem a mák červánky, skřivan se ztrácí s písni a voda hučí. Selka šla do kostela. Nedošla. Zůstala sama v polích, zmámená ránem a znavená dřinou. Sedla si na mez.

Zadem vyběhla děvečka do stráně, až k obzoru, nad údolí s mlýnem a potokem, nad olše a pokroucené borovice, rozevláté obilí a pohodlnou travu.

V kostele se lidé ohlíželi po prázdném místě u sloupu, teskně prázdném bez selky ze samoty. Čekali, snad se opozdila. Nepřišla. Po mši sv. postávali lidé před kostelem a rokovali, co se stalo.

Zatím došla na náves selka ze sousední vsi. Zastavila se v nedělních hloučcích. Najednou



se rozneslo vysvětlení, proč selka nepřišla. Stojí nad splavem s učitelem, usmívá se a zdá se, že jí zmeškaná pobožnost nevadí.

»Kdo ví, jak dlouho se takto za zády scházejí,« přidala přespolní, ne ze zloby, prostě proto, aby její zpráva nepozbyla důležitosti.

»Vida, pan učitel, sám a sám, proto on chodíval do mlýna, ne dovnitř, na stráň! Svobodná žádná, mámu sedmi dětí si vybral.«

»A selka jen práce, pobožná a tichá!«

Řeči lidí jsou jako voda v klikatém potoce. Boj se jich! Zničí i to, co sis sám a jen pro sebe vybudoval. Všechno podemelou. Vyhni se jim!

Návsí se mihl zamračený sedlák ze samoty. Přecházel jako vždy nevšimavě kolem. Byl by snad přešel bez zastávky, ale zarazilo ho podivné zmlknutí a ticho. Prohlíželi si ho s trochou zvědavosti, posměchu a soucitu. Bojovali v sobě boj, o něm již předem věděli, jak skončí. Říci nebo neříci? Říci! Zarazil se a beze slova odešel. Ne domů. Svou cestou. Nová otázka zavířila kolem. Ví nebo neví? Nebylo možno se v jeho tváři vyznat. Nešel víc do města. Usedl za vsí a poddal se své zlosti.

Žena je majetek jako koně, pluh, náradí a vše, co se statkem souvisí. Její nevěra není snad tak zlá, jako když zneprátelený soused přejede vozem přes vzrostlé osení, nebo jako když se uprostřed mlácení rozbije mlátička. To ne. Láska? V horách se o ní nemluví. Na tu mají čas jen lidé ve městě. Milovat, škoda času, je potřebí okopávat, hnojit, žít, tisíc a jedna práce.

\*

Selka došla zatím domů. Veselá a odpočínutá. Po dlouhém čase si zase prozpěvovala. Svlékala se pomalu ze svátečních šatů určených pro pobožnost, v nichž dnes proseděla celou mši na mezi v mateřídoušce a slzičkách. Zasllechla na zápraží kroky svého muže a již podle zvuku vycítila, že se něco stalo.

Neuvědomila si ani, že stále tiše zpívá. Dveře se prudce otevřely a v sednici stál sedlák. Zachvěla se strachem a rychle vzpomínala, zda se krávy neutrhly nebo podsvinčata neutekla. Dívala se bázlivě do zlostných očí. Spíše instinktem než vědomě si zakryla nahé rameno. Vzduchem se mihl řemínek dutek a na těle naskočil krvavý pruh. Překvapením neměla sílu vykřiknout, když dostala druhou ránu přes obličej.

Byl by ji snad zabil, kdyby nebyla utekla. Uhýbala se a marně se sebe tázala, proč má toto peklo. Až po čase, když již rány víc nepočítala, se dověděla pravdu.

Slabě se pokusila o vysvětlení, ale horalé své smýšlení nemění. Táhla svůj život mlčky do kopců a v brázdách. Zamklá, stala se ještě zamklejší.

## ZDENĚK REZNÍČEK: UŽITEČNOST TRPĚLIVOSTI

Povaha člověková, toť nestálost a slabost v životě.  
Povaha hrdiny, toť ustálenost a olovnice, svislost do smrti.  
A. Hello, Misky, Váhy.

Člověk rozemílán pod žernovy sociálních vymožeností a drcen perlíkem civilizace obrací se v prach před odvrácenou tváří Pána, neboť se naplňuje volání Žalmistovo: »V prach svůj se navracejí.« (Ž. 103, 29.) A prachem zapomenutí zmítají větrové časů v prázdnotách dne. Sláva člověková, toť setrvati a zůstati v službě Boží v rouchu ctností. Konec společnosti lidské, toť setrvávati v odporu k Bohu a žítí životem nenaplněným. Člověku uniklo těžiště věcí lidských a život se stal prozatímním. Člověk již nedovede a nechce trpěti. Bolest, tolik potřebná, aby byl pochopen časný život v své nicotnosti a život věčný v svém blahoslavenství bez konce, je odmítána a považována za zlo. Nesmírný sklon k rozkošem života vyprazdňuje duchovní útroby žití. Existence člověka je popírána, protože je popírána bolest. Ženy již nechtějí trpěti v mateřství

a manželství jsou zbavována křiku dětí. Prázdnoty otevírají své jícny a zdá se, že již není proč bojovat, zač umírat, protože vše hyne. A rozhodne-li se člověk obětovat, činí tak zoufale pro nezbytnost chvíle. Hyne i rys hrdinské nebojácnosti na tvářích mužů, které zženštily přejemnělou kulturou, rafinovaným požitkářstvím a blahobytem spokojených měšťáků, jimž je dovoleno zhora nic neriskovat. »Aby člověk v životě čestně obstál, musí se rvát, zaplétat, bít, mýlit se, nechávat všeho a znova začínat; věčně bojovat a strádat« (J. Kalinikov). Aby mohl člověk čestně zemřít, musí životu odpírat a trpělivě snášet protivenství. Chce-li člověk žít, nesmí hledat oporu v životě, nýbrž v Bohu.

Podlehli jsme však příliš svodům života. Taková je skutečnost, již nelze ubrati závažnosti a hrůzy. Neznajíce míry života, nedovedli jsme opravdově a důstojně žít a tak jsme byli nakonec vrženi mimo život do prázdnot, jež nelze již pochopiti, jimž nelze uniknouti bez bolesti. Život nám byl požadavkem. Nebyl odepřením. A právě v tomto odepření se skrýval pravý a tajemný smysl života. Neodpírajíce životu ani v nejmenším, unavovali jsme sám život a vysilovali ducha. Odnímali jsme mu onu znamenitou svrchovanost nad tělem, svrchovanost tak nezbytnou a potřebnou v dobách útrap, které se rozmnožily netušenou měrou. Na místo kontemplace nastoupilo utilitářské myšlení, na místo života požitkářství, moudrost byla vytlačena zpyšnělou učeností, život živořením ode dne ke dni. Život ztratil kontinuitu s bytím, protože bytí v sobě popřelo Boha. Stali jsme se zoufalými zajatci života na galejích doby a heslem dne bylo pro nás spíše »memento vivere«, nežli »memento mori«. Buď pamětliv života. Žij a tyj, prožij svůj život až do dna.

Zdá se, že dříve byli lidé mnohem více uschopněni snášeti tíhu života, prudkost a palčivost bolesti a velikost útrap. A přece nebyli tak bezprostředně a přímo vystaveni tolikým nebezpečnostem a úkladům na životě jako dnešní člověk, který má denně co činiti s věcmi a zařízeními, jež usilují o jeho pokoj a zvyšují jeho obavy před možnou, nenadálou smrtí. Mohlo by se předpokládati, že zcivilisované lidstvo, tak zdůvěrně s technikou a mechanikou, zpyšnělé na rozumu a zhýčkané k bohorovnosti vědou, že toto lidstvo jsoucí v neustálém styku s »ohavností stroje a obludností mechanismu« jest organismem otupělým a apatickým k bolesti. Že je společností, již smrt nemůže poděsiti. Čeho však jsme nejtrapnějšími svědky? Údové ochabují, srdce je bojácné, duše přeplněna úzkostí. Život je zbaběle zrazován, protože nezbytně upadá. Lidstvo se potácí v bolesti, místo aby jí hrdinně a trpělivě čelilo.

Dříve pronikali lidé hlouběji do podstaty života, protože nebyl ještě tak zbědován a obnažen až k pláči. Byli trpělivější a také blíže k Bohu. A tato blízkost Boha, již znají v netušené míře jen světci, byla příčinou, že nosili Boha s bázní ve svém srdci, že se dovedli trpělivě připravovati na dny příští. Však od té doby, co duše zmalátněly lhostejností a život se vylil nezadržitelně a nebezpečně z řečiště určeného mu Stvořitelem, od této doby obecného přerušení vztahů k Bohu život strašlivě hyne v bolesti. Zbývá jen prázdnota, v níž můžeme směle přehlédnouti panství bolesti. Jsme neskonale smutnější a nešťastnější než dříve, protože již nemáme opory a jistoty v Bohu. Máme jen samé lidství, jež způsobuje samou bolest. Kde není Boha, tam triumfuje člověk. Kde není Boha, tam se řítí inteligence do propasti chmur a zármutků, těchto děsivých kořistníků lásky, kterou nám vyrvali, když jsme v oslabení rozumu pozbyli Víry.

Spěch vyvrátil život z kořenů štěstí a dal jej na pospas času. Čas požaduje trpělivost. Život je bičován spěchem a netrpělivostí. Zmítáme se v čase a lidstvo již nezná dobro trpělivosti, v níž by mohlo znovu objeviti »velikost člověkovu«. Moudrost, počítaná na prvním místě mezi sedmero darů Ducha svatého (Isaiáš 11.), má za podnož ctnost opatrnosti. Láska a pokora však spočívají na trpělivosti, protože láska i pokora vyžadují mohutnost ducha. »V trpělivosti své vládnouti budete dušemi svými« — praví moudrý učitel a v »nemoci své moc svoji poznáš«. Ano, láska spočívá na trpělivosti. Kdo opravdu miluje, tomu je právě bolest potřebna; kdo žije v lásce, ten zná užitečnost trpělivosti. Nezapomínejme, že pro usilovnou trpělivost Spasitele na kříži, pro jeho nezměrnou lásku k nám a pro jeho milosrdenství s dušemi jižjiž hynoucími jsme znova našli pohodu života a vnitřní radosti. Trpělivost je věru užitečná, tak jako je bolest potřebna, nanejvýš potřebna, jak praví Léon Bloy, jelikož je »rozřešením všeho lidského života, můstkem na odskok všech povýšeností, řešeto všech zásluh, neomylné

kriterium všech krás mravních«. Ano, jest páteří, samou bytností života mravního. Bolest, již se dnešní lidstvo tak děsí a přec je její nezbytností tak nevýslovně navštěvováno, bolest má tedy svoje poslání zde na světě. A ctnost trpělivosti nás učí znáti tíhu bolesti, která očišťuje, vzpružuje, vrací zpět do života a nenechává nás na pochybách o kráse života. Pěstování ctností však od jisté doby vymizelo z rodin a pokolení vstupuje na scénu nesmírných pohrom i útrap, jimž nebude s to čeliti.

Je tedy ve zvýšené míře zapotřebí cvičiti se v ctnosti trpělivosti, abychom nebyli pohlčeni časem a zapomenuti dobou. Je třeba nezměrné trpělivosti, chceme-li bytovati ve svobodě ducha. Trpělivost, toť kázeň těla. Vnitřní svoboda předpokládá kázeň ducha a politická svoboda není vlastně ničím jiným, nežli svobodný duch v ukázněném těle. Trpělivost je hybnou pákou svobody, tak jako bolest podle Barbeye d'Aurevilly je »pomocnicí stvoření od neštěstí Pádu a pákou v srdci člověkově«.

Biologové a eugenikové nám namlouvají, že moderními, hygienickými a sociálními opatřeními se život dnešního člověka poměrně prodloužil. Rádi bychom tomu uvěřili, ač nejsme obdivovateli »olověných zadnic«, kdybychom neviděli kolem sebe tolik netrpělivců, kteří mají úžasné obavy z předčasných konců. Jen na ně pohlédněte, jak netrpělivě, neekonomicky, mechanicky a bez znamení kříže hltají svá sousta v buffetech jednotkových domů; jak polykají nervosně senzáční kůstky ze žurnálů dne, jak rapidně budují domy a předhánějí se v lakotnosti, požívačnosti a prostopášnosti. Člověk je pudově hnán vstříc neslavným koncům. Tím, že lidský život se prodlužuje, měl by se pochopitelně získávati i čas a s časem by měla býti posilována trpělivost. Jsme však jen trapnými svědky bolesti doby, která spočívá na omylu v chápání cíle života zde na zemi.

Lidský duch trpí nepokojem a tělo je ochrnuté netrpělivostí ze zdánlivých neúspěchů života. Člověk si navykl v životě jen získávati a nabývati na úkor ducha. Je třeba však ztráceti v životě, abychom získali na věčnosti. Je třeba posilovati ducha trpělivostí, aby tělo našlo své místo v životě, ježž není možno promarniti, protože v prvé řadě patří Bohu. »Zdravý smysl praví, že tento život jest nám dán, abychom sklídili hodně ze života Božího, z ovoce Ducha Božího. A která jiná příčina, než tento Duch, by mohla stvořiti, oživiti a oblažiti duši? Jen On nám může poskytnouti daru síly a vnitřního pokoje. Abychom rozmnožili v sobě Ducha svatého, použijeme kde čeho: modlitby, která ho přitahuje, svátostí, které nám Ho dávají, umrtvování (trpělivosti v odříkání), které nám Ho uchovává, konečně dobrých skutků, které nám Ho přivtělují a uschopňují v nás jeho vzrůstání... Majíce Ducha svatého, čím vlastně můžeme trpěti? Pouhá myšlenka na toto majetnictví vzněcuje sílu, převyšující jakoukoliv sílu.«

Nejsou-li tato slova Blanc de Saint Bonnetova posílením a výzvou, abychom konečně ustali, spočinuli, zkáznili se, odřekli se a stali se trpělivými k bolestem našich dnů. Nesmírně trpělivými v obecné netrpělivosti světa tak zlidštělého a tak odduchovněného. Trpělivost to bude, která nám vrátí život; odříkání, které osvěží ducha; vytrvalost na modlitbách, která nás opět přiblíží k Bohu.

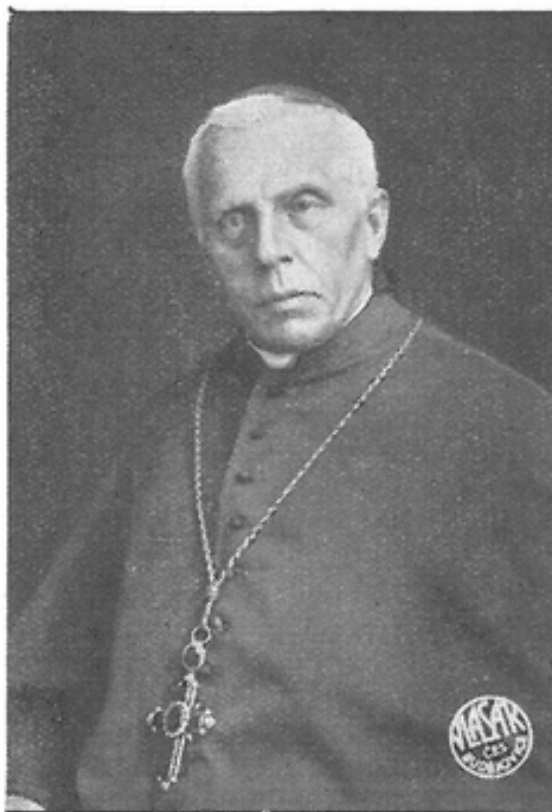
## Vojtěch Vit: *Hospoda v zimě*

*Jak nůž ta středa z popele  
nit rozsekne a měsíc rozrazí,  
již spadla maska dominu,  
co děláš, hospodo, v zálesí?  
Sníh sežal obilí, sežal je do rána.  
Hospodo zavátá,  
se stolem, nad kterým odkvetl  
dřevec i máta  
a vůně ohně pálí i chřípí psů.  
Hospodo s věncem zžehnutým do běla,  
hospodo ukrytá, kde smrt se stavila  
pro podobu člověka.  
Masopust jejím byl obočím.*

*A nad tebe, hospodo,  
ve větru plátna své  
prostřela jak Veronika —  
jen obraz tváře člověka  
vypuklé do plátna  
bez rukou a těla  
jak tváře popravené  
s očima odřenýma.  
A stíny sedají jak kočky z Angory  
na záda, přede tvář,  
zalezou do očí tvé stíny  
přibité do noci světlem tvých oken,  
hospodo upovídáných bolů!*

# Vděčně vzpomínají . . .

Jsou lidé, kteří teprve v umírání vyrůstají. Teprve smrt ukazuje pravý lesk kovové trpyti jejich osobnosti. Svět je znal. Přátelé si jich vážili. Současníci udivovali se jejich práci, snaze, vytrvalosti a ideálu. A přece uprostřed nás stáli a my jich dobře neznali. K těm chtěl bych zařaditi J. Exc. njdp. biskupa dr. Šimona Bárta, kterého s opravdovou zbožností a vážností doprovodili kněží i věřící dne 7. května t. r. k dočasnému odpočinku k sv. Ottilii. V řadách truchlících stálo přemnoho těch, kterým byl kdysi učitelem nejposvátnějších věd. Vzpomínali u rakve na svého profesora, vždy přísného i dobrotivého, ale co zvláště zdůraznit — vždy nekompromisního ve víře a lásce k drahé Církvi katolické. Odhodlanost ke vsí oběti pro víru je základním rysem kněžské i učitelské jeho práce. Bázně pro Krista neznal. Vyznat Krista i veřejně bylo mu nejvyšší radostí i ctí. — Proto byl tak milován od vsí studentské drobotiny i dospívající studentské generace. — Tuto lásku k mladé inteligenci katolické vzal si s sebou na vznešený stolec biskupa Valeriána Jirsíka. V jeho šlépějích věrně kráčel, a proto i hořel láskou ke všemu, co by zpevnilo nekompromisní katolicismus v řadách mladých. Věnce květin, jež před jeho rakví v průvodu nesli mladí inteligenti, mluvily nejlépe, co by chtěla mládež svému biskupovi naposled povědět. Všechny slavnosti katolické mládeže i katolického studentstva a inteligence biskup dr. Bárta vždy srdečně vítal a při audiencích delegací kolikráte jim žehnal. »Žehnám vaší práci mezi studentstvem a všem katolickým studentům posílám pozdrav a požehnání,« tak končil své rozhovory se všemi, kteří mu sdělovali plány, práci i nezdary v podnicích studentských. J. Exc. vyšel z řad profesorských, proto tak miloval a honoval o katolickou renesanci mladých. Vznešený náš příteli na stolci Jirsíkově, odešel jste, ale zaseté sítě vaše neuschne, klíčí a přinese úrodu ku prospěchu katolické Církve. Modlete se tam za nás u sv. Václava, abychom žili Kristem a pro Krista!



Archiv: Jitro.

## HUDBA PRAMENŮ

Ráz slohu může být vznešený i prostý, pathetický i střízlivý, velkolepý i všední. Je dán příležitostí, účelem, osobností. Je sloh »Libuše« a sloh »Prodané nevěsty«, kresba do slabikáře a cyklus »Vlast«. Jsou »Písne kosmické« a »Zpěvy páteční«, je »Máj«, »Babička«, »Kytice«. Je gesto vojevůdcovo a gesto politikovo. Je pohled očí a stisk ruky. V každém projevu, v němž se skrývá osobnost, žije bytost národa, která tento projev poznamenává jedinečností a



Jan Machoň:

## Umění Jana Čepa

Jan Čep ve svých dosavadních pěti knihách (*Děravém plášti, Hranicích stínu, Letnicích, Zeměžluči a Modré a zlaté*) tlumočí nám mnohé z oné křivolakosti lidských cest a životů a ukazuje, že nic se na světě neděje nadarmo, že vše je čímsi podmíněno a že »Lidské cesty jsou neviditelně vepsány do mapy tohoto kraje.« Nic se neděje nadarmo a přec

bezmocní lidé, kteří mohou býti potměšile zaskočeni pokušením a kteří jsou tak nevšímaví i k zjevením nejvýmluvnějším a nejpatrnějším a kteří se s bezmeznou opovázlivostí rouhají, jak se zdá jen proto, že se ve své zaslepenosti domnívají, že tím přinutí Boha, aby se jim legitimně představil. Jen si vzpomeňte na Jana Šimona, který v *Hranicích stínu* přiznává, že »Lidem je už skoro všechno jedno. — Člověk by Ho někdy chtěl udeřit v tvář, aby se něco stalo.« Ale Bůh se nedá vyprovokovat. Každá lidská vzpoura, každá lidská provokace zůstane vždy jen směšnou marností. A proto zůstane navždy nejstrašnější skutečností lidského života »to příšerné mlčení země i nebe na všechno lidské úpění a všechnu úzkost«.

Hrůza lidské slepoty a ztracenosti, hrůza z bezmocnosti, z poznání, že si člověk nikdy nemůže být jist svou lidskou pravdou, poněvadž každá jeho jistota je tak potměšile dvojsmyslná a člověk je vydán všemu v šanc, nenajde-li závčas něco pevného, čeho by se mohl zachytit a přidržet. A pak mu nezbyvá nic, docela nic, než volat slovy Čepovy *Zeměžluče*: »Bože můj, Bože můj, nenechávej mne v tomto hrozném mlčení.« Člověk, »který se,« jak píše Čep v posledním odstávci *Děravého pláště*, »na chvíli považoval za střed vesmíru. V okamžiku stojí nahý a bezbranný na okraji tmy, která se hrozivě vzdouvá, jsa přikryt jenom děrami své minulosti jako žebráckým pláštěm.« Člověk, člověk ohromený tímto poznáním, se děsí, vzpírá se, zajíká se úzkostí duše, uštvané a vybičované marností hledání, mnohokrát zmnohónásobovanou a náhle, nechtěně a skoro proti své vůli, ke své hanbě, nahotě a zděšení poznává pravou hořkost onoho pozemsky sládnoucího toku, kterým se chtěl zpít. A tu si uvědomuje, že »... život je posvátný a slavný a že se jisté věci nesmějí obracet na ruby.« Jan Čep hledá a nalézá v tvarech, povaze a kráse země odlitek ztvárněný kadlubem Všemohoucího, a proto, proto »míluje horoucně zemí, svou matku a spolutrpitečku, ale zároveň je raněn nevyčerpitelnou nostalgií po jakémsi druhém domově, neboť ať děláme co děláme, jsme cizinci na zemi.«

Přirozená, bolestná trýzeň Čepových knih je výkupným za pozdější radost a nekonečnou jistotu. Jedině dobrovolná odhodlanost nésti až do konce lidskou nespravedlnost může člověka osvobodit. Otakar Březina napsal, že jediné »nejposlušnější svobodní jsou« a Jan Čep o Rozárce Lukášové říká, že člověku není pomoci, leda »vzdá-li se úplně vši pozemské naděje a svěří-li se bez výhrady Tomu, který se zdá, jako by Ho nebylo«.

A dnes, kdy slovo a jazyk lidí je ztížen prokletím pro pýchu Babylonu, kdy život a slovo je lidem záhadou, kdy kouzlo slova a moc řeči stalo se zasypanou pokladnicí, k níž je nutno cestu pracně si razit, nemohu jinak než skončit slovy Jiljího Kléna z *Čepovy Modré a zlaté*: »Pamatujte si, že svět stojí jenom na jedné myšlence, na jedné skutečnosti, třeba zahalené a zatemněné tisícovým závojem. Vy tu skutečnost znáte i když jste na ni teď trochu pozapomněli. Nezradte ji pro lehké řeči těch, kteří jimi ohlušují sami sebe, a bezpochyby marně. Cesta, pravda a život jsou obsaženy v jednom jméně, a to jméno je na počátku i na konci všech věcí.«

## Jan Ryba: *Kdy světlem vzkličíte*

*V puklý džbán myšlenek sůl času vrstvila se,  
ta hrozná patina, jež kovy rozežírá,*

*a vláhy pozbývám, hle, úlitbami kráse,  
která už dávno se přede mnou neprostírá.*

*Jak v peci vychladlé roztavit sklovinu dne,  
v němž jiskří úsměvy zakleté do kamení;  
vždy chtěl jsem rozloučit věci tak protichůdné  
(smutek mi bránil, snem noci postříbřený).*

propůjčuje mu výraz, kterému říkáme sloh.

Jan Rey: Český sloh.

Humanismus vytyčil svůj ideál starati se jen o lidské, a tak nutně zavrhl božské. Konečně bez božského zploštěl a vyústil jen ve vodopád řečí a ve zmatení pojmů.

Ing. O. Strádal ve 2. čísle  
Filos. revue.

Tvrdit, že »všechny ústrojné formy pocházejí jedna z druhé tak, že složitější se vyvíjely stále z jednodušších, až se dospěje k samému počátku života«, znamená opustit vědeckou metodu. Nic nemám proti tomu, jestliže to někdo pronášá jako hypotézu; je věci vkusu, povahy a celkového světového názoru, jestliže někdo podává tuto hypotézu jako pravděpodobnou, ba svůdnou; avšak pokládám za nepřipustné, aby ji někdo povyšoval na dogma. Jdu dále a pravím, že já ji považuji — co mne se týká — za málo pravděpodobnou, poněvadž postupné a téměř neomezené zdokonalování bytostí, pocházejících z téhož základu, se mně zdá v rozporu s obecným principem, vládnoucím v celém hmotném světě, totiž principem degradace energie. Neznám skutečně, neznám vůbec nic na celém světě, co by mne nutilo k názoru, že by člověk, tak velký při vší své ubohosti, pocházel ze zvířete. Ba ani předky našich vyšších zvířat nejsem ochoten hledat v prvocích. Raději ve vši pokoře doznám svou naprostou nevědomost.

Pierre Termier: Sláva země.

Mladý člověk zápasí ve výstavbě své osobnosti s překážkami a s nesrovnalostí duševního materiálu. Jsou v něm i myšlenky hledající smysl světa a života a myšlenky o Bohu. Do prostorných hlubin duše vtéká světlo, síla, směr a orientace každým pokynem, který znamená porozumění duši a jejím projevům. Celá struktura vnitřní je plná smyslu a účelu a hledá ho vyjádřit svým životem. Život vyjádřený podle aspirací a tužeb, podle plné míry dokonalosti je ideální. Tuto stránku už ze sebe nevyhladí nikdo, i když nedosáhne ideálu osobnosti.

P. Mag. M. Habáň O. P.  
v 2. čísle Filos. revue.



Archiv: Jitro.

*Autor úvodníku dr. Oldřich Králík se narodil r. 1907 v Kroměříži. Na brněnské univerzitě se věnoval studiu slavistiky a klasické filologie. Od r. 1936 působí v Olomouci. Kritické studie, založené na důkladné analýze, otiskoval a otiskuje v Tvaru, Poesii, v Lumíru, Listech pro umění a kritiku, ve Slovu a slovesnosti, v Řádu, Akordu a ve Výchledech. Přispěl také do máchovského sborníku lit.-historické společnosti (1936) a do sborníku na paměť A. Nováka (1940). R. 1929 redigoval Dramatickou kulturu kroměřížského stud. spolku Milič. Na podzim chystá knihu studií březinovských v edici Jitra.*

## N O V Ě K N I H Y

**Bohuslav Reynek: Pietà.** Verše. 2. svazek edice Magnificat, kterou vede a vydává Zdeněk Rezníček v Kroměříži. Lept B. Reynka. Stran 62, cena 24 K, na ručním papíře 36 K. — Nová sbírka Reynkova, jež ne nadarmo vychází v edici nazvané významně Magnificat, nás znovu a znovu přesvědčuje o osobitém vidění tohoto básníka krajiny, na jejíž druhé straně prožil své dětství i Zdeněk Rezníček. U Reynka však nejde jen o zachycení krajiny, v níž mu dáno splnit úkol, pro Reynka tato země (tak krutá jako Pietà) je obrazem nebeského Jerusalema. »Ke zdrojům pokoje jdou bolesti a bludy / po krve klikaté a strmé pěšině.« - »Ráno procitne kraj bědy / krásný jako Pietà.« - Branou smrti se nám dostane »vidění, jež zůstane«. Ty cesty, jež spínají kraj (jak častý motiv u Reynka), ty návraty domů, to slunce, jež kreslí stíny na zdi, ty mlčenlivé výhledy

do polí, zadumané štíty, zasněžený chrám, dívka se džbánem, jak to vše prozrazuje úžasně důvěrně sžití básníkovo s krajem, domovem, věcmi a jak to vše je vylehčeno do světelných výšek obrazu pro krásu praveho domova. Naráz poznáte báseň Reynkovu mezi ostatní poesii, rytmus pevný a jednotvárně naléhavý. A co hlavní: četba vám přináší útěchu, radost čistou, neporušenou.

lv.

**Ladislav Stehlík: České jaro.** Lyrika. Vydal Borový v Praze 1940, brož. 15 K. — Takhle nová knížka Stehlíkovy lyriky přivede kritiku po prvním přečtení do rozpaků. Jde totiž o verše napsané už v letech 1932-1935 a teprve dnes otištěné. Za posledních pět let vydal ovšem Stehlík už několikrát svoji poesii a zajiště vzrůstější než je tato. Ale přesto vítáme tohle České jaro. Skýtá nám - třebaš ex post - pohled do básnické základny Stehlíkovy, o níž jsme dosud věděli dosti málo. V šesti lyrických zpěvech medituje se tu nad plátny malíře Preisslera, jehož památce je kniha obětována, o českém jaru. To české jaro, které nám tu básník líčí v přírodní lyrice křehkých obrazů, je vlastně jaro jihočeské. Jižní Čechy jsou Stehlíkovým domovem, jsou vlastní celé jeho lyriky, a také verše, o nichž referujeme, jsou vyznáním básníkovy jihočeštsví. »... trpká je naše řeč, zatrpklá vůně hlín / drsný je v hrdle pláč i smutek kukaččin / trpká tu láska je, nadějí klamaná / drsný je ruky stisk, drsná jsou slova má.« Hořce voní jihočeská hlína, celá příroda je tam chudá, zamklá a zvoní altem po celý rok i na jaře. Ale ta jarní příroda je tu především vědným sujetem Stehlíkovým smyslům. Po stopách Sovových jde mladý jihočeský lyrik k paletě barev a k rejstříku zvuků, modeluje poesii nového vidění a vciťování, poesii, jejíž charakteristikou může být vlastní verš: » - zjhlý zrak Nerudův - tesknice Máchova«.

F. K.

**František Skácelík: Opustíš-li mne...** Román přítomné minulosti. K.L.K., Vyšehrad, Praha 1940. Cena 35.—, 45.—. — Nová kniha Skácelíkova jest klíčový román. Je vypracován v první osobě a jeho hrdinou je také básník národní síly a cti Viktor Dyk. Vedle něho tu vystupuje množství spisovatelů, umělců a lidí veřejně činných, jež můžeme většinou snadno odhalit za smyšlenými jmény. Děj se začíná několik let po válce a končí smrtí básníka a politika Dyka. Skácelíkovi se sice podařilo zahrnout na plochu 400 stran velmi mnoho dějů a postav z naší nedávné minulosti, podařilo se mu i podat plastický portret milovaného básníka, který je mu učitelem, zachytit rozpor mezi myšlenkou národní a stranicím, ale přece ne úplně se zdarem. Bylo toho příliš mnoho, co si předsevzal. Chybí nám tu cosi. I ta myšlenka národní je poněkud mdlá. I výraz je tu leckdy příliš syrový, nevypracovaný. Čtete jeho dokumentární román s dychtivostí a zaujetím, vzruší vás intimní příběh lásky osoby vypravující, boj mezi Iónou a Julíí, ale zdá se vám ten příběh poněkud romantický a nezapadající dobře do rámce tohoto románu.

lv.

**František Lazceky: Vězeň.** Verše. Studnice, sv. 6., Novina, brož. 15 K, váz. 25 K. — Nová sbírka Fr. Lazcekyho je složena ze dvou rozměrných básní: Vězeň a Tři noci. Obě jsou obrazem jedné vnitřní zkušenosti. Vězeň, tot' podobenství člověka zajatého v hříchu a již jíž klesajícího na dno věčné temnoty. V okamžiku, kdy se řítí k věčné záhubě, vysvobodí jej oddaná víra v milosrdenství Boží. Týž motiv rozvíjejí i Tři noci. První odhaluje nicotu nádherného roucha hříchu, druhá je modlitbou srdce, které se osvobodilo ze zajetí hříchu a pláče lítostí, třetí je vítěznou písní osvobozené duše, která svou chudobou, vírou a láskou ovládne všechny věci tohoto světa. Nová Lazcekyho sbírka, nesoucí v sobě názvuky barokní poesie a Máchy, obohacuje o nový tón českou poesii.

re.

**Jaroslav Durych: Cesta svatého Vojtěcha.** Vydali benediktní opatství břevnovského. L. P. 1940. Stran 100, cena 18 K. — Jaroslav Durych hned na počátku své básnické tvorby se obrátil k tématu svatovojtěšskému v dramatickém triptychu Sv. Vojtěch. Jistě z dvojího důvodu. Jednak proto, že cesta tohoto Čecha světového formátu je plna dramatického napětí, a jednak proto, že sv. Vojtěch ukazuje nám Čechům, kde je naše poslání. A pro tento druhý důvod napsal nyní svou překrásnou Cestu. Je to vzácná knížka, kterou čtete jako román. Umělecké dílo je to. Durych dal své látce, jistě vznešené, formu naprosto sourodou, od vnitřního záru, jenž oživuje děje dávno zašlé, až po archaisující stavbu věty, kterou se staví po bok dávným legendistům, jako byl na př. sv. Bruno z Querfurtu, jehož díla o sv. Vojtěchovi se občas dovolává. S naprostou přesvědčivostí ukazuje, jak dějiny spěly k tomu, aby z českého národa vyšel purpurový květ, světec Vojtěch, jenž Čechům podrobí duchovně Poláky a Maďary, a jak my Čechové jsme se zpronevěřili a zpronevěřujeme odkazu



Vojtěchovu. Dík za tuto knížku, již se dostalo i roucha vskutku důstojného.

**Ignát Herrmann: Z poslední galerie.** 2. svazek divadelních kritik Vavřince Lebedy; vydal Topič, str. 504; brož. 42 K, váz. 54 K. — Timto svazkem je ukončeno nové vydání díla, jež není jen satirou a šprýmovnými šarádami, nýbrž i dějinami repertoaru, vývoje vkusu obecnstva a divadelních uměření samého konce 19. stol. Kolik hystrozrakových postřehů, kolik duchaplně posazených šlehů tají se za chrestotem rolníček. Topičově edici patří upřímný dík za to, že znovu uvedla na náš literární trh toto Herrmannovo dílo, které poskytuje v hojné míře nejen dobrou zábavu, nýbrž i poučení. r.

**Jan Pravoslav Koubek: Rokoko.** Vyšlo jako 97. svazek Sbírky souvislé školní četby u Topiče, cena 6 K. — V řadě starých básnických skladeb českých, které jsou dnes znovu otiškovány, přichází také báseň Jana Pravoslava Koubka, slavného našeho profesora češtiny, učitele Nerudova a jeho generace, na kterou působil mocným vlivem. Vyprávění starého nadlesního vnučátku a pravnoučátku je krásná dobová věc, která také dnes potěší čtenáře a nalezneme u něho zajisté mnoho pochopení. Dílko je vkusně vybaveno po stránce formální.

**Vlastní životopis Františka Bendy.** Vydal Topič v Praze, str. 68, cena 12 K, 20 K, 32 K. — Drobná, vkusně vyprávěná knížka je nejen novým, cenným dobovým dokumentem, nýbrž i dalším krokem po stopách české tradice hudební, která tolik proslavila naše jméno ve světě. Zasluhu o to měl nepopíratelně také rod Bendů, který měl řadu vynikajících hudebníků. Spolehlivost záznamů Bendových činí z knížky hudebně vědecký pramen; bezprostřednost, hluboká vážnost ve věcech víry a umění, síla, s jakou se tento talent probíjí vnějšími překážkami, je příkladem a poučením.

**Miloslav Hýsek: K národní kultuře.** Menší knihy, sv. 2. Novina, 5 K. — Profesor dějin české literatury na Karlově universitě mluví tu ve čtyřech projevech, přednesených v rozhlasu o národní kultuře. Poukazuje na to, že to byli především kulturní pracovníci čeští, kteří měli vliv na utváření a růst českého charakteru a povahy; že však nestačí jen kulturní hodnoty produkovat, že je nutno také je popularisovat a zúrodnovat v každé době a v každém čase. Vzornou představitelkou této funkčnosti je Česká matice. Knížka plná nových podnětů a pohledů do české kulturní historie vás zaujme a dá mnoho nového a dobrého.

**Miloslav Hýsek: Literární besedy.** Vydal Topič, brož. 15 K. — Ve Sbírce souvislé četby školní, redigované Ferd. Strejčkem, vyšly Hýskovy besedy jako 99. svazek. Jsou to vesměs články, uveřejňované v posledních letech v našich předních novinách. Profesor Hýsek tu hovoří měkce, beletristicky poutavě a hřejivě o zjevech české literatury. Zajímají jej především charakteristické detaily, postavy málo známé, zapomínané nebo předčasně zkláčené v hrob. Vykládá tu o nich zajímavě, populárně, ale přitom s vědeckou odborností, jež svědčí o velkém rozhledu a pilném sběru často těžce dostupného materiálu. Knížka je novým průkazným svědectvím literárního i vědeckého úsilí Hýskova: uvádět ve známost nejasné nebo neznámé rysy naší kultury v duchu českém a národním.

**Nová kronika česká.** Vydal Jos. Elstner v Praze XII. Vychází dvakrát měsíčně, sešit za 4.50 K. — Elstnerovo nakladatelství je známo velkorysými počiny základní a trvalé ceny. Po velikém díle »Encyklopedii« přichází letos s »Novou kronikou českou«, vypsáním to osudů a dějů českého národa na půdě naší vlasti. Jak je již u Elstnera tradiční, seskupil kolem díla řadu odborníků, kteří postupně zpracovávají jednotlivá údobí historie, a to způsobem populárním, takže je dílo přístupné všem našim čtenářským vrstvám a přitom nikterak neustupuje odbornosti a vědecké přesnosti. Sešity vzorné výpravy přinášejí vedle 16 stran textu doprovodné kresby, malby a barevné přílohy. Doporučujeme.

**Karel Mirvald: V tajemném Tibetu.** Dobrodružný cestopis. Ilustroval a obálku navrhl Aljo Beran. Cena 18 K. Vydal Velehrad, nakladatelství dobré knihy v Olomouci. »V tajemném Tibetu« jest román života dvou misionářů. Misionáři Huc a Gabet celé měsíce trávili pod stanem, v bouřích a mrazech. Nikdo z nich nevěděl, zda ještě zítra bude živ, zda nějaké nebezpečí neukončí předčasně jejich poslání. Jejich život, nesený v rukou jako hora prachu, mohl být tak lehce rozvát větrem. Tito dva poutníci nelekají se však nikoho a ničeho. Nevyhýbají se bezvodným pouštím, kde každý krok v písku znamená přibližovati se smrti, neznaří překážek v horách, kde sníh a skály zkrátí nit jejich života. Neznají žádného nebezpečí tam, kde jde o spásu duší. Jsou vlastně první Evropané, kteří pronikají až do

samotného srdce Tibetu, hlavního města Lhassy. Město zakázané všem cizincům hostí je po dva měsíce ve svých zdech. Tu mají nejlepší příležitost poznati celý život Tibetanů, proniknouti do základu jejich náboženství a zvyků. Co nedokázala mocná páka obchodu a výhod z něho plynoucích, co nedokázala moc politická, co se nepodařilo ani ozbrojeným vojenským výpravám a dobře zásobeným výpravám cestovatelů a badatelů, to se zdařilo těmto dvěma pokorným misionářům řádu lazaristů, kteří s láskou v srdci a se slovy spásy na rtech prošli Tibetem až do sídla dalajlamova jako vítězové ducha.

**Zdeněk Němeček: Balada o Kátince.** (Repertoární hra Burianova D 40. Knižně u Borových za 18 K.) Kátinka je dílo opravdu zajímavé a třebaže u E. F. Buriana jsme viděli lepší věci, přece mu kritika trochu ublížila. Je to něco mezi lajváni jarmareční baladou a romantickým sentimentálním příběhem o nešťastné lásce sličné Kátinky a švarného oficíra Famagoliho. Forma této dramatické básně (šestistopý sdružený jamb) vadí poněkud v citových pasážích a také rýmování je často všední a násilné. Ovšem tady se může udělat z nouze otnost a svěstí to na snahu po věrném napodobení lidové balady. Záleží tu ovšem na individualitě čtenářově nebo divákově. Neomluvitelné jsou však různé novodobé vulgarismy a triviálnost některých míst. Jinak je to zajímavý pokus, který by si zasloužil pečlivějšího zpracování.

**Robert D. Q. Henriques: Bez meče, bez štítu.** (Vydal ELK pro své členy za 28 K.) Jistě se nikdo neobával, že by snad Světovou románovou soutěž vyhrál někdo z našich reprezentantů. Skutečně v ní zvíťžil mladý potomek španělských hidalgů, kteří se před několika sty lety uchýlili do Anglie. Je to Robert D. Q. Henriques, a jeho román se jmenuje Bez meče, bez štítu (v anglickém originálu No arms, no armour). Je to hluboké dílo, líčící duševní vzestup mladého důstojníka Tomíka Windrusche. Tomík jest jedním z hochů, který kromě koní nemá žádného jiného zájmu. Úraz při dostizích a smrt jeho dvou přátel zocelí jeho charakter, takže se stává celým mužem a platným členem lidské společnosti. Tento román, s velikou pravdivostí řešící problém i u nás velmi aktuální, daleko převyšuje úroveň románů, které nás v Londýně reprezentovaly.

**František Kožík: Shakespeare.** (Repertoární hra Městského divadla na Král. Vinohradech. Knižně u Borových za 18 K.) »Mnoho povyku pro nic« měl dát Kožík do motta svému »Shakespearovi«. Jistě by se to tam lépe hodilo než úryvky ze Shakespearových sonetů. To, co se v poslední době dělá se Shakespearem, je trochu mnoho, ale konunu tomu nasadil Kožík. Jeho »Shakespeare« je jakýsi výbor z teorií, snažících se vysvětlit záhady kolem Shakespeara. Tyto teorie spojil přímo dumasovskou fantasií v jakousi rozhlasovou hru o podivné protistátní organizaci, plnou tajemných maskovaných postav a říčních mečů, a tuto hru uvedlo na scénu Vinohradské divadlo. Hrdinou tady není Shakespeare básník, ale Shakespeare revolucionář, a účel jeho her je podnítit Angličany proti královně Alžbětě. To bude asi to hlavní, proč jsou tyto hry věčné.

**Tarjei Vesaas: Vraní koně.** Román. Z norštiny přel. Mil. Blekastad. Vyšlo jako 75. svazek Topičových Bílých knih, Stran 276, brož. 34 K, váz. 44 K, v polokůži 59 K. — Tarjei Vesaas, pocházející z jednoho z nejkrásnějších norských krajů prastaré kulturní tradice, uvádí také v tomto svém románovém díle — jak již i ve svých dřívějších skladbách činil — do popředí děti. Značně jednoduchý děj provází zjevem čtyř divoce pádicích vraných koní — je to jako vidina čtyř uštvaných duší, prchajících v hrůze samých před sebou zkáže vstříc. Vesaas je velký dětský psycholog, který dovede bezpečně odhalit lidské nervy, životem rozechvělé. Citlivý organismus dětský je pak tomuto záměru předmětem velmi vědeckým. A při tom je Vesaas dobrý komponista děje, jeho sloh je měkký, prosycen láskou stejně k velkým osudům, jako k nepatrnému detailu.

**Béatrice Dussane: Komediant Molière.** Přeložil prof. Jar. Poch; vydal J. R. Vilímek v Praze 1940; str. 264, brož. 36 K, váz. 50 K. — Po úspěchu v Německu, ve Francii a v Americe přichází tento román také do naší literatury. Jeho autorka, proslulá francouzská herečka, snad právě proto, že zná ze zkušenosti divadelní svět, vykreslila tu živě a zajímavě postavu největšího francouzského herce a dramatika všech dob Molièra uprostřed pestrosti a velikosti dvora krále Slunce, jeho společnosti i života. Velkým kladem tohoto románového životopisu je soulad umění s historickou pravdou. Spisovatelka se sžívá s hrdinou, s celou jeho problematikou a tragikou nejen hranou, nýbrž i životem, avšak



respektuje zároveň historickou skutečnost a pečlivě ji vykládá. Románovým životopisům naší literatury přibyloby hodnotné číslo a naší původní tvorbě toho druhu dobrý vzor.

**Ke Kristu blíž, III., J. Š. Baara kázání na celý rok.** Vydaly Společenské podniky v Přerově, str. 288, brož. 25 K, váz. 35 K. — Třetí svazek Baarových kázání obsahuje promluvy na celý rok, od první neděle adventní až do poslední neděle církevního roku. Z každého slova dýchá vroucí, upřímná láska k Božskému Spasiteli, v němž vidí Baar záchranu všeho lidstva, tedy také celého českého národa, který, bude-li věren Kristu, bude veliký a slavný, opustí-li však Boha, zahyne. Z kázání Baarových, ještě více než z jeho beletrie, vystupuje velká a přitom pokorná duše Baarova. Věříme proto, že také tento svazek Baarových kázání bude přijat s velkou radostí a útechou nejen věřícími, nýbrž i hlasateli víry Kristovy.

**P. Josef Schrijvers C. Ss. R.: Umění dávatí se.** Přel. P. dr. Stanislav Špůrek C. Ss. R. 2. vydání. Praha, G. Franci, 1940, str. 170, cena 18 K, váz. 28 K. — Zdálo by se, že kniha tak sublimní jako Schrijversovo »Umění dávatí se« nenajde dosti uznalosti v širších vrstvách čtenářských. Avšak zkušenost s tímto dílem jak v originále, tak v překladech, nová a nová vydání dokazují, jak důvěrně dovede promluvit Schrijvers k duši dnešního člověka, jak dovede s ním cítit a jak jemně ho umí vést k výšinám. Kniha »Umění dávatí se« neučí kvietistické trpnosti, nýbrž vychovává k mystické aktivitě v nejvznešenější formě, jak ji představuje obět z lásky k Bohu. Kdo se chce dáti plně a bezvýhradně Bohu, musí napnout všechny síly, musí postaviti do služby Boží všechny své schopnosti a musí vyvinouti všestrannou životní činnost v těch směrech, kam jej vede milost. Současně dovede Schrijvers neúprosné držeti srdce v klidu, jenž je podmínkou všelikého ušlechtilého trvanlivého usilí. Vítáme toto druhé vydání knihy o nejvyšším duchovním umění a přejeme mu hojného rozšíření mezi lidmi, toužícími po vnitřním uklidnění.

**Josef Jančík: Tomáš ze Štítného — učitel života.** Systematický výklad jeho mravouky. Edice Akordu, svazek 22., 5. sv. Duchovní orientace. Vydal Akord, Brno 1940. Stran 164, cena 16 K. — Tomuto rázovitému vládkovi, jenž u nás psal po prvé česky o věcech náboženských a filosofických, bylo věnováno dosti studia, ale zapomíná se celkem na to, že jeho dílo, třebaže ne docela původní (musíme si uvědomit, že Štítný nekladl ze své hlavy to, co našel vyjádřeno jinde), je neustále živé a že je zdrojem poučení i pro nás, protože zákony mravouky křesťanské, jak on je podává na mnoha místech svých knížek a knih, se nijak za těch skoro 600 let nezměnily. A dr. Jančík si položil za cíl shrnout právě vše to, co se dotýká mravouky, takže vznikla milá knížka o Štítném jako učiteli života. Autor si účelně rozdělil celou svou práci, spojil jednotlivé myšlenky v systém, upozornil, kde a o koho se Štítný opírá. V úvodu seznamuje stručně s životem a dílem ušlechtilého křesťana a dokonalého otce Tómy ze Štítného.

**P. Adolf Pelikán T. J.: »Hra o duši.«** Vydalo Sdružení katol. mládeže v Praze. Cena 7 K. — Známy vychovatel mládeže zajímavým slohem otcovského přítele dává zde mladým lidem bezpečný návod, jak mají bez nebezpečí proplouti bouřemi mládí. Kniha jest už příliš známá, než aby potřebovala nových zvláštních doporučení.

**J. Meissner: Slovník česko-latinský.** Vydal Kvasnička a Hampl v Praze; váz. 25 K. — V novém vydání vychází znovu známý středoškolský slovník Meissnerův. Pro svoji přehlednost, vzornou úpravu i praktické uspořádání a výběr slovního materiálu pro potřebu středoškolskou je plným právem u nás oblíben. Doporučujeme.

**Alžběta Birnbaumová: Kostel sv. Ignáce.** Poklady národního umění, sv. 1. Vyšehrad, Praha 1940. Cena 5 K. Nedávno založené Sdružení přátel baroka pokládá za svou povinnost seznámit širší veřejnost s významnými památkami, především církevními. Jako 1. sv. Pokladů (program, jenž zčásti naobtnut a bude stále doplňován) vychází informativní popis kostela sv. Ignáce na Novém městě pražském. Text je doprovázen šesti zdařilými reprodukcemi, jež možno z knížky oddělit. Tímto způsobem se dá mnoho vykonat pro uměleckou kulturu veřejnosti i pro pochopení baroka, o jehož díla speciálně jde.

**Jan Rey: Český sloh.** Pro život, sv. 2. Vyšehrad, Praha 1940. Stran 30, cena 3.60 K. — V novém svazku velmi užitečné knižnice Pro život, již vše doporučujeme, probírá Jan Rey zajímavou a důležitou otázku: v čem je třeba vidět odlišnost, zvláštnost českého slohu. Probírá se letmo příklady z oboru umění, dochází

k závěru, že ten sloh, jenž je výrazem osobnosti, bojující o nový tvar, osobnosti, jež je zakotvena pevně v národní přítomnosti, ale ssaje štávy z tradice, že jen ten sloh je vskutku národní, protože v každé osobnosti žije duch národa. Ale nejde jen o sloh v umění, nýbrž v celém národním i soukromém životě. V jeho růstu a vývoji je záruka národního bytí.

**Václav Rabas: Malířovo vyznání.** Pro život, sv. 4. Vyšehrad, Praha 1940. Stran 36, cena 3.60 K. — Známy krajinář český vyznává se v těchto pěti článečcích nejen ze svého uměleckého kreda (umění je mu hledáním ztraceného ráje; krajina má svou duši), nýbrž, a to především ze své lásky k vlasti, k národu a k lidu, jehož tvořivost pokládá za jednu ze složek národní kultury. Nalézá tu všude pro své úvahy, přesahující hranice malířství, slova plná zanícení a nezlomné víry. Je málo malířů, kteří si tak silně uvědomují svůj úkol národní a kteří tak mistrně dovedou zachytit jedinečnost české krajiny.

**Rudolf Voříšek: Úpadek a sláva českých dějin.** Pro život, sv. 3. Vyšehrad, Praha 1940. Stran 38, cena 3.60 K.

\*

**Redakci dále došlo:** Josef Heyduk: Kristla, vydal Topič, cena K 15.—, 25.—, 35.— — Zikmund Skyba: Rozhnutí, básně, vyd. Petr, 10 K. — Svazky úvah a studii (11.—23.) po 4 K, vydal Petr.

*Nový ročník Kalendáře katolického studentstva na školní rok 1940—41 již vyšel. Přináší vedle praktických tabulek z matematiky, němčiny, francouzštiny, fyziky, chemie, zeměpisu a dějepisu články J. E. dr. L. Prečana, Jar. Durycha, J. Zahradníčka, A. Vyskočila atd., studií o A. Novákovi a J. Uprkovi. Nová úprava, nové tabulky, signálový klíč atd. Velká soutěž o ceny v celkové částce 2.000 K. Novinky: Šach, film, barevná příloha, tužka. — Cena 7 K. Nakladatelství Akord, Brno, Běhounská 22. — Na 10 exemplářů 1 zdarma.*

## STUDENTSKÉ EXERCICIE 1940.

**BRNO, klášter s. Boromejek:** Studenti 3. a 4. třídy od 29. června do 3. července. Poplatek 50 K. Přihlášky do 15. června: Klášter s. Boromejek, Brno, Údolí ul. č. 39. (Poulič. dráha č. 4, na Obilní trh.)  
**V chlapeckém semináři, Veverí 15.** Studenti 5. až 8. třídy od 30. června do 4. července. Poplatek 50 K. Přihlášky do 15. června na ředitelství semináře, Brno, Veverí 15.

**BAJHRAD, klášter s. Těšitelek:** Studentky 4. až 6. tř., absolventky 4. tř. měšť. školy 29. června až 3. července. Poplatek 50 K. — Studentky 7. a 8. tř., absolventky učitelských ústavů 5. až 9. srpna. Poplatek 50 K. Přihlášky: »Exercicie«, Brno, Antonínská ul. 1.

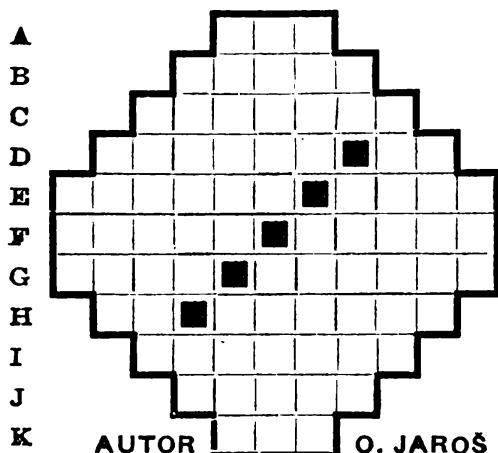
**VELEHRAD:** Studenti od 15. do 19. července, studentky od 5. do 9. srpna.

Každý musí přinéstí stravovací lístky od svého obecního úřadu. — Exercicie začínají prvního dne večer a končí posledního dne ráno. — Přihlaste se včas, udejte přesně svou adresu. — Zajistěte si modlitbami žádoucí úspěch z exercicií. — Očistit, posvětit, posílit a radostným štěstím naplnit duši — budiž cílem exercičního zátiší!

## NAŠE KŘÍŽOVKA

Rediguje JAN KUBÁT,  
na jehož adresu: Chvaly 231. p. Horní Počernice,  
zasílejte vše, týkající se této rubriky.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11



AUTOR O. JAROŠ

VODOROVNĚ: A: Pyšný pták. — B: Forma. — C: Přináší prý štěstí. — D: Jihoamerická řeka; solmisační nota. — E: Vojenská přehlídka; psací potřeba. — F: Slovenský kraj a zámek; část ruky. — G: Ženský šat; italské město. — H: Divadelní výkřik; Smetanův libretista. — I: Medácl. — J: Uctíváte. — K: Yttrium a niki.

SVISLE: 1. Otvor v kůži. — 2. Zdobí jelena. — 3. Knuta. — 4. Naše vlast; 1100. — 5. Olej na vlasy; částí tenisové hry. — 6. Ženské jméno; české město proslulé křenem. — 7. Céva; celovati. — 8. 51; kuchyňský nábytek. — 9. Večerní zvonění. — 10. Zápasistě. — 11. Mužské jméno.

Výsledek křížovkářské soutěže oznámíme v 1. čísle příštího ročníku JITRA; výhercům zašleme odměny ještě během tohoto měsíce. —jk—

Vše m svým přátelům a příznivcům, příspěvatelům, spolupracovníkům a čtenářům děkujeme upřímně za spolupráci a prosíme je o další přízeň pro příští čas.

Redakce a administrace »Jitra«.

Za příspěvky, otiskované v 9. čísle »Jitra«, byli odměněni: Ivan Andrenik za báseň *Jiný květen*; Eugen Liška za prózu *Dům u Božího oka*; Edy Koukal za cestopisnou črtu *Moře na obzor*.

POZNEJTE HODNOTNÝ TÝDENÍK

Národní **Obnova**  
VYCHÁZÍ KAŽDOU SOBOTU  
90 kol. KULTURNÍ • NÁBOŽENSKÉ A HOSPODÁŘSKÉ ROZHLÉDY

Mluví tu ke všem vrstvám národa přední čeští básníci, spisovatelé, filosofové, historikové, sociologové, národohospodáři

Ročně K 46.—, pro studenty K 36.—  
U knihkupců i v každé prodejně novin  
ADMINISTRACE PRAHA II, VÁCLAVSKA UL. 12

## ZPRÁVY EDICE JITRA

V Edici Jitra právě vyšla nová kniha

*prof. Dominika Pecky:*

**„Ze zápisníku starého profesora“**,

soubor aforistických úvah a pohledů do života

dnešního studentstva, školy a rodiny.

Před prázdninami vyjde ještě básnická sbírka

**Jana Ryby**, předního spolupracovníka Jitra.

Ceny knih Edice Jitra: brož. K 20.—, váz. K 30.—, pro odběratele

Jitra na odběrní kupon brož. K 12.—, váz. K 18.—.

Objednejte v knihkupectví

„U zlatého klasu“, Praha II., Karlovo nám. č. 5.

# Katolický student a studentka prožijí nejlépe své prázdniny v táborech katolického studentstva

## Tábory na Moravě:

### PRO STUDENTKY:

Kostelní Vydří: I., II. třída a žáčky 5. tř. obecné, které byly přijaty do střední školy.

Rajnochovice: III., IV. a V. třída.

Provodov: VI., VII. a VIII. třída.

Křemešník: Abiturientky.

### PRO STUDENTY:

Kunštát: I., II. tř. a žáci 5. tř. obec., kteří byli přijati do střední školy.

Nová Říše: III., IV. a V. třída.

Buchlov: VI., VII. a VIII. třída.

## Tábory v Čechách:

### PRO STUDENTKY:

Červená Řečice: I., II. třída a žáčky 5. tř. obecné, které byly přijaty do střední školy.

Vřeskovice: III., IV. a V. třída.

Vlachovo Březí: VI., VII. a VIII. třída.

### PRO STUDENTY:

Horní Jelení: I. turnus, I.—IV. tř., II. turnus VI.—VIII. tř.

Řevnice: I. turnus studující, V.—VIII. tř.

Tábory mají vesměs dva turny: I. turnus od 2.—25. července, II. turnus od 29. července do 21. srpna. Pouze tábory na Křemešníku, v Rajnochovicích a v Řevnicích mají jen jeden turnus, červencový.

Místa pro tábory jsou vybrána v krajích zdravých a krásných, takže poskytnou příjemné zotavení na těle i na duchu. Každý turnus začíná exerciciemi. Poplatky oproti jiným táborům jsou minimální. Zápisné 30 K, denní pense 17 K. Přihlášky přijímá do 15. června Charitativní studentská péče v Brně, Běhounská, Typos (pro tábory moravské) a vydavatelstvo »Jitra«. Praha II., Voršilská ulice č. 1 (pro tábory v Čechách). Poněvadž jest o tábory velký zájem a počet míst je omezen, přihlaste se včas! V přihlášce uveďte: jméno, data narození, třídu, ústav a přesnou adresu. Žádáte-li informace, přiložte známku na odpověď.

# J I T R O

X X I

VYŠLO NÁKLADEM ÚSTŘEDÍ KATOL. STUDENTSTVA

V PRAZE 1939-40

**ŘÍDILI:**

***PROF. DOM. PECKA***

***PROF. LEOP. VRLA***

***JOSEF JAKEŠ***

***FRANTIŠEK KNEZ***

## Články:

Adamec J.: Srdce v závějích 109  
Andrenik I.: Přišel jsem do nebe 43  
Antošová P.: Návštěva na Křemešník 54  
Antov J.: Budějovické louky 22, Pohůnek 181  
A. P.: Ze zápisníku starého profesora 4, 34, 66, 100, 131, 162, 195, 228, 259, 292; Kamarádka; studentský román 7, 38, 74, 103, 138, 171, 199, 235, 265, 297  
Ara V.: Smrt a král 197  
Arcus: Letošní Křemešník 54  
Artur: Tradice svatováclavská 31  
Bartušek A.: Pohádka o chudém životě 178  
Bárta J.: Cesta bez konce 209, Činovník 307  
Bílá V.: Procházka 207  
B. N.: Podivný příběh 50  
Bohuslav M.: Z dopisů přáteli 20  
Bolar V.: Student ve tmě 133  
Boublík Fr.: Dopis 128  
Braitó S. O. P.: Buď osobností 90, Otevři se hodnotám 122, Uchop poznání hodnoty 216, Co dobrého jest, vyvolte 250, O vnitřní jednotu 282  
Čech K.: Večer na Borovičku 310  
Čechal J.: Paní má... 277  
Černý R.: Budování a růst 130  
Dacík R. O. P.: Křesťanský smysl 27  
Doležel Vr.: Dopis 224  
Fialová E.: Proměny 147  
Göpfertová G.: Milosrdný skutek 151, Tvoje matejská pout 204, Večer 242, Mamička umřela 278  
Habáň M. O. P.: Duchovní zárodky 1  
Havránek J.: Tulák 49, Uzávající čas 170, Dopis 224, Tajemství návratů 264  
Horáková A.: Slzy 24  
Horová A.: Volání dalek a nocí 108  
Hudba pramenů 92, 124, 156, 187, 219, 253, 286, 316  
Jára: Horské květy 272  
Jitzovský E.: Hledá se centurion 71  
Juránek J.: Meditace profesorů 121  
Karen J.: Čarovné skřítko 176  
Katzer O.: Náboženství nejstaršího člověka 153, 184, Lásky k národu a křesťanství 281  
K. M. K.: Porta coeli 45  
Knez Fr.: In memoriam Edy Jitzovského 70, Dopis 127

Koukal E.: Byla noc 112, Obrazek z Alp 135, Moře na obzoru 262, Stigmata smrti 305  
Kouřil J.: Žijeme v době obrozeného nacionalismu 116  
Králík O.: Pro lepší poznání antiky 290  
Křčil F.: U nás 211  
Kříž V.: 24. červen 1940 306  
Křížová M.: Dopis 256  
Kunc Mil.: Student a dnešní doba 32  
Lesník B.: První hodina filosofie 215  
Lhotská V.: Legenda o žebrače života a štěstí 136  
Liška E.: Ve jménu Otce 118, Dům u Božího oka 276  
L-ský: Němčina — aneb každý má svou pravdu 215, Přestávka 248  
L. V. M.: Duše podzimu 53  
Machoň J.: Umění Jana Čepa 316  
Malý Aug. P.: Dominus conservet eum 257  
Marková Z.: Pohádka 14, Kopce a oblaka 311  
Mařan C.: In memoriam MUC Jos. Lesnického 38  
Master: Páté přes deváté 25, Před 100 lety 120, Jen souvisle 249, Zápisy o válce galské 280.  
Mert Fr.: Parabola 81  
M. J. R.: Neznámý den 280  
Mlčoch V.: Laudate Dominum in chordis et organo 306  
Mreč K. A.: Mládí 211  
Musilová A.: Periferie 248  
Naše tábory 308  
Němec M.: Nad poslední poesii Vlad. Holana 156  
Neumann Aug.: Ze života kroměřížského studenta (1798-1805) 16, 45  
Novák J.: Václav Likař 165, Za tichem 243  
Nové knihy: 29, 63, 94, 126, 159, 190, 222, 255, 287, 318  
Nový V.: Vivat imperator! 165  
N. Š.: Hodina drzosti 24  
Petrů O. O. P.: Poznamenání 217  
Podhájský J. S.: Tvé oko temné jezero 21, Dopis 32, Večerní meditace 73, Duše mluví 143  
Pohanka J.: Večer 15  
Pospíšil J.: Z naší třídy 25  
Poul J.: Domů 115  
Pujman Ferd.: O posvátném pohybovém umění 92, 124  
Radoňová-Štejnová: Dopis 64  
Raisichová J.: Ke kořenům 253  
Reynek B.: Studium a svoboda 66  
Rouš V.: Tři staré pohlednice 114  
Ryba J.: Kamarád z vlaku 212

Řezníček Z.: List o přátelství 61, Druhý list o přátelství 90, Třetí list o přátelství 122, Čtvrtý list o přátelství 155, Pátý list o přátelství 185, Šestý list o přátelství 217, O potřebě holi 251, 283, Užitečnost trpělivosti 313  
Schlosser R.: Hledám zemi 230, Vzpomínka 281  
Smetana V.: Jediný dědic 3, Risiko práce 63, Nejkrásnější oči 84, Pozdní vzkříšení 121, Tvá cesta 153, Květin ky z dětství 294  
Smutná M.: Předzvěsti 303  
Stahalík J.: Okénkem fantazie 183  
Stanovský V.: Shakespearovská otázka 187  
Stránecký I.: Zrození z bláta 12, Dopis 95  
Sůva M.: Na horách 179, Večera večer 275  
Svobodová: Z rodného kraje 83  
Šíp F.: Májová prechádzka 13  
Šlechta K.: Podzimní večery 148  
Šmíd Z.: O poesii 226  
Štěpánek P.: Neprávem zapomený 219, Nad městem 245, Pout očištěm J. Demla 286  
Tamara K.: Podzimní 111  
Termier P.: Mládeži 98  
Turynková S.: Život v táboře na Ferdinandově chatě v Rajnochovicích 57  
Valena J.: Nemohu zapomenout 247  
Vděčně vzpomínají 316  
Veselý J.: Hegrův překlad žalů 28, Na listě života 37, Carissima 152  
Vévoda: Cesta na hory 57, 85, Obyčejný příběh 144  
Vltavský S.: Světluška 150  
Wp.: Není nad pořádek 120, Od »hu nás« 151  
Zámečník K.: Úsměvy vzpomínek 168  
Zhor Petr: Pohádka 207, Čas — běžec zákeřný 273, Tvé vzkříšení? 296  
Zima M. P.: Věčné světlo a my 194  
Zima V.: Hovor z dálky 33  
**Básně:**  
Adamec Fr.: U sv. Antonička 81, Všední věci 180, Dětství a jirina 243, Sny 246, Ztracený den 307, Blouznivý soumrak 309  
Andrenik I.: Staré víno 6, Šepťal jsem noci 21, Korály 119, Zapomenutí 137, Zimní sonet 179, Co ještě smím 242, Jiný květen 264  
Antov J.: Vzpomínka 26

- Ara V.: Plamen před obrazem Bohorodičky 113, Hlas pí 137, Svatý František Xaverský se vrací z misii 208
- Bartušek M.: Podzim zpívá 108, Dnes 206
- Binovský L.: Plovoucím na stéble slámy 52, Žalm 119, Písnička 149
- Blavan Št.: Zastavenie VIII. 69
- Bohuslav J.: Jásot věcí 210
- Brabec Z.: Neromantická cesta 144, Stáří 304
- Čálek B.: Kam půjdu pro radost 36, Kroky 146
- Čechal J.: Dětství 197
- Čermák K.: Zítř 310
- Deml J.: Oblaka 161
- Felix: Padá do vody listí, padá... 137
- Fiala J.: Po dlaních teče čas 167
- Habr D.: Sám 12
- Hauser M.: Zrání 29
- Havránek J.: Láska 49, Já vím 84, S večerem 102, Chlapec hovoří k děvčeti 152, Mou zemi 180, Schubertova nedokončená 247
- Havránek L.: Zemi 195
- Horáková K.: Přání 164, Z filmu »Indický hrob« 182
- Janoušek B.: Tři knihy 304
- Javořský J.: Ranní pozdravy 247, Les 276
- Karen J.: Modlitba 278
- Kladský K.: Zdaleka 80, Můj kraj 211, Velikonoce 242, Únor 304
- Klika K.: Poznání 279, Česká píseň 291
- Kolinová V.: Záchvěvy 170, Praha 231
- Kovárnová O.: Bílé chrysanémy 131
- Kryštofek O.: Jitro 278
- Luska Fr.: Pohádka 278
- Mach E.: Zpěv podzimní 50, Hřbitov 69, S Bohem, má krajino 113, Studený den 205
- Machoň J.: Závrať 82, Po odchodu 164, Pokora 205, Měsíc královen 247, Mému kraji 305
- Moore Th.: Píseň 149
- Němec M.: Nedělní večer 81, Bláznivá 108, Advent 133
- Nováková: Za mrtvou vidinou 176
- Nový V.: Památník 116
- Pechová S.: Je večer 273
- Píseň 97
- Pocorini: In memoriam E. Jitrovského 206
- Potočský M.: Obláčky 294, Noční bez vůně 296
- Renaud S.: Nocturno 65
- Rilke R. M.: Píseň idiota 189
- Růžička J.: Čas 15
- Ryba J.: Domove 234, Kdy světlem vzklíčíte 317
- Řezníček Zd.: Mladá jablona ve větru 1
- Řihoš Zd.: Dva lístky veršů 114, Dívka s růží 294
- Sainer Vl.: Domů 245
- Salfaad M.: Stárnoucí ženy 14
- Seifert J.: Až se tě zeptám 129
- Shakespeare W.: Sonet CXLV 133
- Smetana V.: K večeru 205
- Souček J.: Kaplička 183
- Starý J.: Po bouři 279
- Stehlík L.: Strakonická madona 225
- Strunz J.: Oněmění 100
- Šerík Zd.: Ta země 43, Poznání 146, Červená hodinka 209, Břízka 303
- Šlechta M.: Lesní balada 119
- Šmíd M.: Báseň 206, Křížovky 285
- Švarc J.: Přípitek 304
- Váňa Vl.: Zapomenuté chvíle 304
- Velíšek F.: Jihočeská země 14
- Vévoda: Podzim 113
- Vít V.: Hospoda v zimě 315
- Vokolek V.: V samotě jak v dlani žebračkově 289, Vzhůru do tábora 308
- Walterová Zd.: Mým kopcům 275
- Zábranský L.: Pláči 119, Rozloučení 164
- Zapletal M.: Rozchod 242, Chvíle 271
- Zvoník J.: Ó, paní ve smutku 24
- Ilustrace:**
- A. K. L.: Kresba 273
- Aleš M.: Nedej zahynouti 3, Říjen 43
- Baťka Dr.: Na severním mysu o půlnoci 23
- Berka V.: Narození Páně 97, Ex libris 125, Kresba 146
- Dobeš J.: Velikonoce slovácké mládeže 251
- Foto Jitro: Děvčata z Chodska 179
- Fotosoutěž: 261, 277, 278, 279, 309
- Göpfertová G.: Poutník 100, Malíř 116, Kresba 131, Kresba 149, Básník 152, Tanec 167, Starý archivář 206, Svatý obrázek 264, Ukřižovaný 294
- Hovorka E.: Foto 234
- Jech: Foto 158
- Koukal E.: Přístav v Soluni 12, Petrov 93, Kresba 112, Kresba 135, V přístavu 144, Kde je lyžař? 210
- Kramosil: Sv. Václav 176
- Krmašová H.: Sv. Benedikt 102, Chalupa z Vel. Poříčí 170
- Křížek J.: Foto 211
- Marek J.: Foto 253
- Medlík: Foto 134
- Mňuk J.: Rohenická zvonice 21, Velehrad 26, Obří bouda 44, Bezděz 80, Náš dědeček 113, Bílé opojení 183
- Navrátil: Foto 197
- Patcha J.: Zvíkov 6, Jedeme z prázdnin 24
- Pelouch J.: Plastika ze St. Boleslavě 27
- Pešek J.: Akvarel 83
- Ployharová E.: Foto 254
- Pýcha J.: Kresba 50, Ukřižování 193, Oplakávání 194, Kytice 243
- Schovanec J.: Vzpomínka 36, Na dálnici 296
- Smrčková L.: Nad Otavou 275
- Stanovský V.: Na čes. literárním Olympu 15, Jede trojka 52, Kresba 121, Jindřichův Hradec 245
- Šeba A.: Foto 187, Foto 221, Se školou za zády 303
- Šlechta M.: Podzim 53, Kresba 84